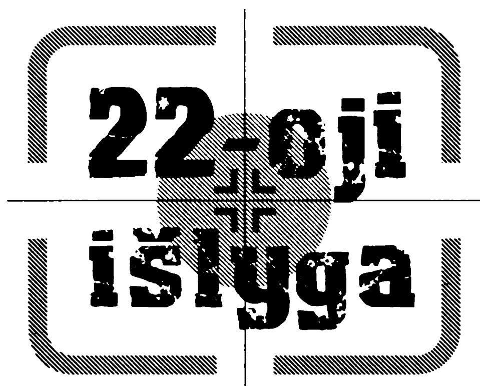
22-oji išlyga

JOSEPH HELLER

JOSEPH HELLER

ROMANAS

Iš anglų kalbos vertė
Vytautas Petrukaitis

VILNIUS

UDK 820(73)-3
He-168

Joseph HELLER
CATCH-22
Simon & Schuster,
Scribner Paperback
Fiction, 1996

ISBN 9986-16-240-8

Turinys

BUVO VIENINTELIS KLIUVINYS –
22-OJI IŠLYGA...

Pjanosos sala yra Viduržemio jūroje, už trylikos kilometrų į pietus nuo Elbos. Ji labai maža, tad akivaizdu, jog visi aprašytieji įvykiai ten negalėjo klostytis. Kaip ir romano vyksmo vieta, veikėjai irgi pramanyti.

1

Teksasietis

Tai buvo meilė iš pirmo žvilgsnio.

Pirmą kartą pamatęs kapelioną, Josarjanas beprotiškai jį įsimylėjo.

Josarjanas gulėjo ligoninėje kamuojamas kepenų skausmo, beveik kaip geltos. Daktarus glumino tai, kad liga buvo ne visai gelta. Jeigu būtų virtusi gelta, būtų galėję gydyti. Jeigu ji nevirs gelta ir pranyks, galės Josarjaną išrašyti. Vis dėlto ji taip ir nevirto gelta, tad jie triko.

Kas rytą jie ateidavo į palatą – trys guvūs ir rimti vyrai iškalbingomis burnomis ir nieko nesakančiomis akimis, lydimi guvios ir rimtos medicinos sesers Antelos – vienos iš skyriaus seserų, nemėgusių Josarjano. Jie perskaitydavo kortelę lovos kojūgalyje ir nekantriai klausinėdavo apie skausmą. Jie, rodės, irzdavo, kai Josarjanas atsakydavo, kad skausmas nė kiek nenumalšo.

– Vis dar nesituštinat? – įsakmiai klausdavo tikras pulkininkas.

Daktarai susižvalgydavo, kai Josarjanas papurtydavo galvą.

– Duokit jam dar vieną tabletę.

Sesuo Antela užsirašydavo duoti Josarjanui dar vieną tabletę, ir ketvertas eidavo prie kitos lovos. Nė viena sesuo nemėgo Josarjano. Tiesą sakant, kepenų skausmas praėjo, bet Josarjanas nieko nesakė, o daktarai neįtarė. Jie tik įtarė, kad jis tuštinasi, bet niekam nesako.

Ligoninėje Josarjanas turėjo viską, ko jam reikėjo. Maistas buvo ne per prasčiausias, be to, valgyti jam atnešdavo į lovą. Šviežios mėsos duodavo papildomą porciją, o per popietės

karščius jam ir kitiems atnešdavo vėsių vaisių sulčių ar vėsaus pieno su šokolado milteliais. Po pusryčių jis kiek laiko turėdavo cenzūruoti laiškus, bet paskui visą dieną galėdavo švaria sąžine drybsoti lovoje. Ligoninėje jam buvo malonu, o likti čia buvo nesunku, nes jam visuomet būdavo temperatūra, geru laipsniu aukštesnė už normalią. Jam buvo net maloniau negu Danbarui, kuriam tekdavo be perstojo pulti kniūbsčiam, kad *jam* atneštų valgyti į lovą.

Nusprendęs iki karo pabaigos išgulėti ligoninėje, Josarjanas rašė laiškus visiems pažįstamiems; visiems sakė gulįs ligoninėje, tik nesakė kodėl. Kartą jam šovė geresnis sumanymas. Visiems pažįstamiems jis parašė vykstąs vykdyti labai pavojingos užduoties. „Kvietė savanorius. Užduotis labai pavojinga, bet kas nors turi ją atlikti. Parašysiu, vos tik grįšiu". Nuo to laiko niekam daugiau neberašė.

Visi ligoniai karininkai buvo verčiami cenzūruoti visų ligonių eilinių ir puskarininkių, gulinčių kitame skyriuje, laiškus. Darbas buvo nuobodus, ir Josarjanas nusivylė sužinojęs, kad eilinių ir puskarininkių gyvenimas tik truputį įdomesnis negu karininkų. Po pirmosios dienos visas smalsumas jam išgaravo. Norėdamas paįvairinti tą nuobodų darbą, prasimanė žaidimų. Mirtis epitetams, pareiškė jis vieną dieną, ir iš visų laiškų, perėjusių per jo rankas, dingo visi būdvardžiai ir prieveiksmiai. Kitą kartą jis paskelbė karą prielinksniams. Gerokai aukštesnį kūrybiškumo lygį pasiekė dar po dienos, kai laiškuose užtušavo viską, išskyrus *ir*, *o* bei *bet*. Jis juto, kad šitaip atsirado didesnė dinaminė įtampa tarp eilučių, be to, beveik visos žinutės tapo gerokai universalesnės. Netrukus jis ėmė drausti kreipinių ir parašų dalis, o patį tekstą palikdavo neliestą. Kartą jis laiške užtušavo viską, išskyrus „Brangioji Mere", o pabaigoje prirašė: „Tragiškai tavęs trokštu. A. T. Tapmanas, JAV armijos kapelionas". A. T. Tapmanas buvo jo aviacijos grupės kapelionas.

Išnaudojęs visas laiškų galimybes, ėmė pulti pavardes ir adresus ant vokų – nerūpestingais riešo mostais tarsi Dievas naikino namus, gatves ir net didmiesčius. 22-ojoje išlygoje buvo

nurodyta, kad ant visų cenzūruotų laiškų būtų užrašyta juos cenzūravusių karininkų pavardės. Daugumos laiškų jis išvis neskaitė. Ant tų, kurių išvis neskaitė, rašydavo savo pavardę. Ant tų, kuriuos perskaitydavo, rašydavo „Vašingtonas Irvingas“. Kai taip pabodo, ėmė rašyti „Irvingas Vašingtonas.“ Šitoks vokų cenzūravimas sukėlė rimtą atgarsį – nerimo banga nuvilnijo per kažkokį fantasmagorišką karinį ešeloną, ir tas atsiuntė į ligoninės skyrių kontržvalgybos darbuotoją, apsimetusį ligoniu. Visi suprato, kad jis kontržvalgas, nes nuolatos klausinėjo apie karininką, vardu Irvingas ar Vašingtonas, ir dar todėl, kad po pirmosios dienos ligoninėje nebecenzūravo laiškų. Jie pasirodė jam pernelyg nuobodūs.

Šįsyk palata pasitaikė gera, viena iš geriausių, kuriose Josarjanas ir Danbaras kada nors lepinosi. Su jais šįsyk gulėjo dvidešimt ketverių metų naikintuvo pilotas kapitonas su retais auksiniais ūseliais, kuris viduržiemį pašautas Adrijos jūroje net nesusigriebė slogos. Dabar juos užgriuvo vasara, kapitono niekas nepašovė, bet jis skundėsi sergąs gripu. Lovoje į dešinę nuo Josarjano ant pilvo lyg koks nepailstantis meilužis vis dar gulėjo apstulbintas leitenantas su maliarija kraujyje ir uodo įkandimu subinėje. Priešais Josarjaną gulėjo Danbaras, o šalia jo – artilerijos kapitonas, su kuriuo Josarjanas liovėsi žaisti šachmatais. Kapitonas buvo geras šachmatininkas, ir žaisti su juo visuomet būdavo įdomu. Josarjanas liovėsi su juo žaisti, nes partijos būdavo tokios įdomios, kad tapo kvailos. Palatoje dar gydėsi apsišvietęs teksasietis iš Teksaso – jo išvaizda prašyte prašė spalvotos nuotraukos. Jis buvo patriotinių pažiūrų: įsitikinęs, kad pasiturintieji – padorūs žmonės – rinkimuose privalo turėti daugiau balsų negu valkatos, kekšės, nusikaltėliai, degeneratai, ateistai ir nepadorūs žmonės – skurdžiai.

Josarjanas maitojo laiškus tą dieną, kai buvo paguldytas teksasietis. Toji diena vėl buvo rami, karšta, be rūpesčių. Didžiule jėga stogą slegiantis karštis slopino garsus. Danbaras nekrustelėdamas gulėjo aukštielninkas, įsmeigęs lubosna lėliškas akis. Jis kaip įmanydamas stengėsi pailginti savo gyveni-

mą. Tai jis darė puoselėdamas nuobodulį. Danbaras taip stengėsi pailginti gyvenimą, kad Josarjanas pamanė, jog jis nebegyvas. Teksasietį paguldė į lovą vidury palatos, ir jis netruko išsakyti pažiūras.

Danbaras atsisėdo lyg įgeltas.

– Va! – susijaudinęs sušuko. – Kažko vis stigo – visą laiką jaučiau, kad kažko stinga. Dabar žinau ko, – jis trenkė kumščiu į kitos rankos delną. – Nėra patriotizmo! – pareiškė jis.

– Tu teisus, – sušuko jam Josarjanas. – Tu teisus, teisus, teisus. Dešrainis, Bruklino „Dodžersai“. Mamos pyragas su obuoliais. Štai dėl ko visi kariauja. O kas kaunasi už padorius žmones? Kas kovoja už tai, kad padorūs žmonės gautų daugiau balsų? Nėra patriotizmo – štai kur bėda. Matriotizmo irgi nėra.

Jaunesnysis leitenantas į kairę nuo Josarjano liko abejingas.

– Man nusišikt, – tarė jis pavargusiu balsu ir apsivertė ant šono taisydamasis miegoti.

Paaiškėjo, kad teksasietis geraširdiško, dosnaus ir malonaus būdo. Po trijų dienų visi negalėjo jo pakęsti.

Nuo jo jautresnėmis nugaromis eidavo susierzinimo pagaugai, ir visi nuo jo sprukdavo – visi, išskyrus baltai aptaisytą kareivį, kuriam nebuvo išeities. Baltai aptaisytas kareivis nuo galvos iki kojų pirštų buvo sukištas į gipsą ir tvarsčius. Jis turėjo dvi kojas, iš kurių nebuvo jokios naudos, ir dvi tokias pat rankas. Jį slapčia atbogino į palatą naktį, ir kiti ligoniai nenujautė, kad jis šalia, kol ryte pabudę pamatė dvi keistas kojas, už šlaunų pakeltas į viršų, ir dvi keistas statmenai pakabintas rankas – visos keturios galūnės buvo keistai pririštos ore niūriai virš jo kabančiais ir niekad nesujudančiais švino svarsčiais. Abiejų alkūnių vidinėse pusėse į tvarsčius buvo įsiūtos lūpos su užtrauktukais, pro kurias jis buvo maitinamas skaidriu skysčiu iš skaidraus stiklainio. Begarsis cinko vamzdelis styrojo iš jo kirkšnį aplipdžiusio betono; prie vamzdelio buvo prijungta plona guminė žarnelė, pro kurią iš inkstų ištekėdavo atmatos ir tvarkingai lašėdavo į skaidrų užkimštą

stiklainį, stovintį ant grindų. Kai stiklainis ant grindų prisipildydavo, alkūnę maitinantis stiklainis ištuštėdavo, ir abu indai būdavo greitai sukeičiami, kad skysčiai vėl galėtų lašėti į nelaimėlį. Paties baltai aptaisyto kareivio palatos draugai nematė – vien nuspurusią juodą skylę virš burnos.

Baltai aptaisytas kareivis buvo paguldytas šalia teksasiečio; tas atisėsdavo šonu ant savo lovos ir šnekėdavo visą rytą, dieną ir vakarą maloniai, užjaučiamai, tęsdamas balses. Teksasiečiui buvo nė motais, kad nesulaukia jokio atsakymo iš kareivuko.

Palatos ligoniams temperatūrą matuodavo du kartus per dieną. Kiekvieną ankstų rytą ir pavakarę sesuo Kramer ateidavo su pilnu stiklainiu termometrų ir pereidavo viena palatos puse, paskui grįždavo kita ir kiekvienam ligoniui duodavo po termometrą. Baltai aptaisytam kareiviui termometrą ji įkišdavo į skylę virš burnos ir palikdavo jį ten kaboti, atremtą į apatinį angos kraštą. Grįžusi prie vyro pirmoje lovoje, paimdavo jo termometrą, užrašydavo temperatūrą ir eidavo prie kitos lovos – kol apeidavo visą palatą. Vieną pavakarę, pirmą kartą apėjusi visą palatą ir antrą kartą priėjusi prie baltai aptaisyto kareivio, pamatė, kad tas negyvas.

– Žudikas, – tyliai tarė Danbaras.

Teksasietis žvilgtelėjo į jį ir dėl viso pikto šyptelėjo.

– Žmogžudys, – tarė Josarjanas.

– Apie ką jūs čia kalbat? – nervingai paklausė teksasietis.

– Tu jį nužudei, – tarė Danbaras.

– Tu jį nugalabijai, – pritarė Josarjanas.

Teksasietis atsilošė.

– Vyručiai, iš proto išsikraustėt. Aš jo nė nepaliečiau.

– Tu jį nužudei, – tarė Danbaras.

– Girdėjau, kaip tu jį nugalabijai, – pritarė Josarjanas.

– Tu jį nužudei todėl, kad jis buvo nigeris, – pasakė Danbaras.

– Vyručiai, iš proto išsikraustėt, – sušuko teksasietis. – Nigerių čia nepriima. Nigeriams yra atskira ligoninė.

– Seržantas slapčia jį čia paguldė, – atsakė Danbaras.

– Seržantas komunistas, – pridūrė Josarjanas.

– Ir tu tai žinojai.

Jaunesniojo leitenanto į kairę nuo Josarjano šis incidentas nė kiek nesujaudino. Leitenanto apskritai niekas nejaudindavo ir jis niekuomet nekalbėdavo, nebent rodydamas esąs suirzęs.

Išvakarėse dienos, kai Josarjanas susipažino su kapelionu, valgykloje sprogo krosnis, ir užsidegė pusė virtuvės. Net Josarjano palatoje, beveik už šimto metrų, buvo girdėti, kaip riaumoja liepsna ir skardžiai spragsi deganti mediena. Pro oranžine spalva uždažytus langus virto dūmai. Po kokių penkiolikos minučių aerodromo gelbėjimo tarnybos sunkvežimiai atvažiavo gesinti ugnies. Pusę valandos visi dirbo kaip patrakę; padėtis buvo neaiški. Paskui ugniagesiai pradėjo imti viršų. Staiga pasigirdo gerai pažįstamas monotoniškas iš užduoties grįžtančių bombonešių gausmas, ir ugniagesiams teko suvyniojus žarnas skubėti atgal į aerodromą, jei kartais koks lėktuvas sudužtų ir užsidegtų. Bombonešiai nusileido sėkmingai. Vos tik nutūpė paskutinysis, ugniagesiai apgręžė sunkvežimius ir dideliu greičiu pasileido į kalną toliau grumtis su gaisru ligoninėje. Kai nusigavo, liepsnos nebebuvo. Ji užgeso savaime – neliko nė žarijėlės, kurią reiktų pilti vandeniu, tad nusivylusiems ugniagesiams neliko nieko kito, kaip gurkšnoti drungną kavą ir slampinėti bandant padulkinti seseles.

Kapelionas pasirodė kitą dieną po gaisro. Josarjanas triūsė – iš laiškų braukė viską, palikdamas vien romantiškus žodžius – kai kapelionas atsisėdo ant kėdės tarp lovų ir paklausė, kaip jis jaučiasi. Jis įsitaisė kiek šonu, tad iš visų skiriamųjų ženklų Josarjanas matė vien kapitono dryžius ant marškinių apykaklės. Josarjanas nenumanė, kas tas lankytojas, tad nusprendė, jog tai arba dar vienas gydytojas, arba dar vienas pamišėlis.

– A, visai neblogai, – atsakė jis. – Truputį skauda kepenis, ir apskritai kiek negaluoju, bet turiu prisipažinti, kad savijauta visai nebloga.

– Gerai, – tarė kapelionas.

– Taip, – pritarė Josarjanas. – Taip, gerai.

– Norėjau ateiti anksčiau, – kalbėjo kapelionas, – bet tikrai prastai jaučiausi.

– Kaip negerai, – tarė Josarjanas.

– Tik slogavau, – paskubomis pridūrė kapelionas.

– O man 38,3 °C temperatūros, – taip pat paskubomis pridūrė Josarjanas.

– Kaip negerai, – tarė kapelionas.

– Taip, – pritarė Josarjanas. – Taip, labai negerai.

Lankytojas pasimuistė.

– Ar negalėčiau kuo nors padėti? – netrukus paklausė.

– Ne ne, – atsiduso Josarjanas. – Manau, daktarai daro ką gali.

– Ne ne, – kapelionas vos pastebimai išraudo. – Aš turėjau galvoje visai ką kita. Turėjau galvoje cigaretes... ar knygas... ar... žaislus.

– Ne ne, – atsakė Josrajanas. – Ačiū. Sakyčiau, turiu visko, ko man reikia – visko, tik ne sveikatos.

– Kaip negerai.

– Taip, – pritarė Josarjanas. – Taip, labai negerai.

Kapelionas vėl sukruto. Kelis kartus apsidairė į šalis, paskui įsistebeilijo į lubas, po kurio laiko į grindis. Giliai įkvėpė.

– Leitenantas Neitlis siunčia jums linkėjimus, – tarė.

Josarjanas nusiminė sužinojęs, kad jie turi bendrą draugą. Matyt, jie vis dėlto turi apie ką šnekėtis.

– Pažįstate leitenantą Neitlį? – apgailestaudamas paklausė.

– Taip, labai neblogai pažįstu leitenantą Neitlį.

– Jis truputį kuoktelėjęs, ar ne?

Kapelionas susigėdęs šyptelėjo.

– Ko gero, negaliu pasakyti. Man regis, per menkai jį pažįstu.

– Patikėkit manim, – tarė Josarjanas. – Trenktesnių nebūna.

Kapelionas susimąstė, paskui nutraukė stojusią tylą netikėtu klausimu:

– Jūs – kapitonas Josarjanas, ar ne?

– Neitliui nepasisekė iš pat pradžių. Jis gimė geroje šeimoje.

– Labai atsiprašau, – baugščiai tarė kapelionas. – Ar tik

nebūsiu padaręs labai rimtos klaidos. Jūs – kapitonas Josarjanas?

– Taip, – prisipažino kapitonas Josarjanas. – Aš esu kapitonas Josarjanas.

– Iš 256-osios eskadrilės?

– Iš kovinės 256-osios eskadrilės, – atsakė Josarjanas. – Nežinojau, kad yra dar kapitonų Josarjanų. Mano žiniomis, aš vienintelis kapitonas Josarjanas – bet gal ne viską žinau.

– Aišku, – nelaimingu balsu tarė kapelionas.

– Jei mes tikrai du, tai pakėlus aštuntuoju laipsniu, išeitų mūsų eskadrilės numeris, – pastebėjo Josarjanas. – Sakau tai, jei ketinate rašyti simbolinę poemą apie mūsų eskadrilę.

– Ne, – suniurnėjo kapelionas. – Neketinu rašyti simbolinės poemos apie jūsų eskadrilę.

Pastebėjęs mažytį sidabrinį kryžių kitoje kapeliono apykaklės pusėje, Josarjanas staiga atsitiesė. Jis buvo nuoširdžiai apstulbęs, nes ligi tol niekad nesikalbėjo su kapelionu.

– Jūs – kapelionas, – sušuko jis nepaprastai džiugiai. – Nežinojau, kad jūs – kapelionas.

– Na taip, – atsakė kapelionas. – Nejaugi tikrai nežinojot, kad aš – kapelionas?

– Na ne. Nežinojau, kad jūs – kapelionas. – Josarjanas žavėdamasis plačiai nusišypsojo. – Tikrai dar nebuvau matęs kapeliono.

Kapelionas vėl išraudo ir nunarino akis į savo rankas. Jis buvo nedidutis kokių trisdešimt dvejų metų vyriškis gelsvai rudais plaukais ir rudomis droviomis akimis. Jo veidas buvo siauras ir gan blyškus. Žanduose jau kadaise įsitaisė po lizdą nekaltų spuogų spygliukų. Josarjanas norėjo jam padėti.

– Ar negalėčiau kaip nors jums padėti? – paklausė kapelionas.

Josarjanas vis dar šypsodamas papurtė galvą.

– Atleiskit, bet ne. Turiu viską, ko man reikia, ir visai patogiai jaučiuosi. Tiesą sakant, aš nė nesergu.

– Gerai, – vos ištaręs šį žodį kapelionas pasigailėjo ir nerimastingai kikendamas susikišo krumplius į burną, bet Josar-

janas, deja, ir toliau tylėjo. – Turiu aplankyti dar kitus grupės vyrus, – pagaliau atsiprašė jis. – Ateisiu pas jus dar kartą – galbūt rytoj.

– Malonėkit, – tarė Josarjanas.

– Ateisiu, jeigu tik norit, – droviai nulenkdamas galvą atsakė kapelionas. – Pastebėjau, kad mano akivaizdoje dažnas jaučiasi nesmagiai.

Josarjanas nušvito apimtas šiltų jausmų.

– Noriu, kad ateitumėt, – patikino. – Jūsų akivaizdoje nesijausiu nesmagiai.

Kapitonas dėkingas išsišiepė ir nudelbė akis į popieriaus skiautę, kurią visą laiką slėpė saujoje. Krutindamas lūpas suskaičiavo palatos lovas ir dvejodamas nukreipė dėmesį į Danbarą.

– Norėčiau paklausti, – sukuždėjo jis, – ar ten leitenantas Danbaras?

– Taip, – garsiai atsakė Josarjanas. – Ten leitenantas Danbaras.

– Ačiū, – sušnabždėjo kapelionas. – Labai jums ačiū. Turiu jį aplankyti. Turiu aplankyti visus ligoninėje gulinčius grupės karius.

– Net kitų palatų? – paklausė Josarjanas.

– Net kitų palatų.

– Būkite atsargus kitose palatose, Tėve, – įspėjo Josarjanas. – Ten laiko psichikos ligonius. Ten apstu pamišėlių.

– Nebūtina vadinti mane Tėvu, – paaiškino kapelionas. – Aš anabaptistas.

– Kuo rimčiausiai kalbu apie kitas palatas, – niūriai tęsė Josarjanas. – Karo policijos pareigūnai jūsų negins, nes jie – patys didžiausi pamišėliai. Pats eičiau su jumis, bet aš mirtinai bijau. Beprotystė užkrečiama. Tai vienintelė psichiškai sveikų ligonių palata visoje ligoninėje. Visi pamišę, išskyrus mus. Tiesą sakant, tai, ko gero, vienintelė psichiškai sveikų ligonių palata visame pasaulyje.

Kapelionas greitai atsistojo ir šonu pasitraukė nuo Josarjano lovos, paskui taikiai šypsodamas linktelėjo galvą ir pažadėjo elgtis deramai atsargiai.

– O dabar turiu aplankyti leitenantą Danbarą, – tarė jis, bet vis dar delsė, tarsi kažkodėl atgailautų. – Kaip jaučiasi leitenantas Danbaras? – galop paklausė.

– Kuo puikiausiai, – patikino jį Josarjanas. – Savas bičas. Vienas iš šauniausių, mažiausiai atsidavusių vyrų visame pasaulyje.

– Ne tai turėjau galvoje, – vėl sukuždėjo kapelionas. – Ar jis sunkiai serga?

– Ne, nesunkiai. Tiesą sakant, jis visai neserga.

– Gerai, – kapelionas su palengvėjimu atsiduso.

– Taip, – atsakė Josarjanas. – Taip, gerai.

– Kapelionas, – tarė Danbaras, kai tas jį aplankęs išėjo. – Ar matėt? Kapelionas.

– Argi jis ne malonus? – paklausė Josarjanas. – Gal jie turėtų duoti jam tris balsus.

– Kas jie? – įtariai paklausė Danbaras.

Palatos skyriuje už žalios fanerinės pertvaros lovoje visuomet be perstojo triūsė rimtas pusamžis pulkininkas, kurį kasdien lankė švelni mielo veido moteris garbanotais pelenų spalvos plaukais; nors buvo ne seselė, ne Moterų armijos korpuso narė ir ne Raudonojo Kryžiaus darbuotoja, kiekvieną popietę ištikimai pasirodydavo Pjanosos ligoninėje vilkėdama gražiomis, labai elegantiškomis pastelinių spalvų suknelėmis ir avėdama baliniais bateliais su užkulniais, pasibaigiančiais ties visuomet tiesiomis nailono kojinių siūlėmis. Pulkininkas tarnavo ryšių skyriuje. Ištisas dienas ir naktis jis dirbo: dėjo lipnias žinutes iš žemyno į kvadratinius marlės aplankus, kuriuos kruopščiai užantspaudavęs kraudavo į dengtą baltą kibirą ant naktinio stalelio šalia jo lovos. Pulkininkas buvo be galo įspūdingas – giliai įdubusia burna, giliai įdubusiais skruostais ir giliai įdubusiomis, liūdnomis, pelėsiais apsitraukusiomis akimis. Jo veidas buvo apsinešusio sidabro spalvos. Jis tyliai, nedrąsiai kosėdavo ir iš lėto tapšnodavo aplankais per lūpas su pasidygėjimu, virtusiu automatišku.

Pulkininkas buvo apsuptas specialistų, kurių vienintelė darbo sritis vis dar buvo nustatyti, dėl ko jis negaluoja. Jie spigin-

davo jam akis šviesa, kad pamatytų, ar jis mato, badė adatomis nervus, kad išgirstų, ar jaučia. Jo šlapimu rūpinosi urologas, limfa – limfologas, endokrinais – endokrinologas, psichika – psichologas, oda – dermatologas; patologas tyrė jo patosą, cistologas – jo cistas, o plikas pedantiškas cetologas iš Harvardo universiteto Zoologijos fakulteto, kurį į medicinos korpusą negailestingai užverbavo sugedęs IBM kompiuterio anodas, sesijas praleisdavo su mirštančiu pulkininku bandydamas aptarti „Mobį Diką“.

Pulkininką ištyrė ne juokais. Jo kūne nebuvo organo, į kurį nebūtų privarę vaistų ir išniekinę, nuo kurio nebūtų nušluostę dulkių ir apibarstę kokiais milteliais, kurio nebūtų apčiupinėję ir nufotografavę, išėmę, apiplėšę ir įkišę atgal. Tvarkinga, liekna, tiesi moteris sėdėdama šalia pulkininko lovos dažnai jį paliesdavo; kaskart nusišypsodama ji įkūnydavo didingą sielvartą. Pulkininkas buvo aukštas, liesas ir gunktelėjęs. Kai atsistodavo eiti, dar labiau palinkdavo į priekį, ir jo kūnas virsdavo gilia ertme; kojas statydavo labai atsargiai, vos per kelis pirštus pastumdamas pėdas. Po jo akim telkšojo violetiniai duburiai. Moteris kalbėdavo tyliai, net tyliau, negu pulkininkas kosėdavo, tad niekas palatoje taip ir neišgirdo jos balso.

Nepraėjus nė dešimčiai dienų, teksasietis palatą ištuštino. Pirmas palūžo artilerijos kapitonas, ir tuomet prasidėjo egzodas. Danbaras, Josarjanas ir naikintuvo pilotas kartu paspruko tą patį rytą. Danbarui nustojo svaigti galva, o naikintuvo pilotas pagaliau išsipūtė nosį. Josarjanas pasakė gydytojams, kad kepenų skausmas praėjo. Viskas įvyko labai paprastai. Pabėgo net jaunesnysis leitenantas. Mažiau kaip per dešimt dienų teksasietis parvarė visus į tarnybą – visus, išskyrus kontržvalgą, kuris susigriebė peršalimą nuo naikintuvo lakūno ir apsirgo plaučių uždegimu.

2

Gudruteris

Tam tikra prasme kontržvalgui gerokai pasisekė, nes už ligoninės sienų karas dar tęsėsi. Vyrai ėjo iš proto ir buvo apdovanojami medaliais. Visame pasaulyje vaikinai abipus neutralios linijos guldė jaunas galvas neva už tėvynę ir, rodės, niekas neprieštarauja, o mažiausiai – vaikinai, aukoję jaunas gyvybes. Galo buvo nematyti. Vienintelis galas, kurį matė Josarjanas, buvo jo paties; ko gero, jis būtų likęs ligoninėje iki paskutiniojo teismo dienos, jei ne patriotiškasis teksasietis piltuvėlio formos žandikauliais ir gumbuota, šiaušta, nesunaikinama šypsena, amžiams įskelta jo veide it koks dideliausios kaubojiškos skrybėlės kraštas. Teksasietis norėjo, kad visi palatos ligoniai, išskyrus Josarjaną ir Danbarą, jaustųsi laimingi. Jis iš tikrųjų buvo baisiai nesveikas.

Tačiau Josarjanas negalėjo jaustis laimingas, net jeigu teksasietis to ir nenorėjo, mat anapus ligoninės sienų vis dar nevyko jokių linksmybių. Vyko vien karas, bet, rodės, tik Josarjanas ir Danbaras tai pastebi. O kai Josarjanas bandė tai priminti aplinkiniams, tie traukėsi nuo jo manydami, kad jis pamišęs. Net Gudruteris, kuriam proto neturėjo stigti, bet vis dėlto stigo, pasakė jam, kad jis kvailas, kai juodu matėsi paskutinį kartą, o tai buvo prieš pat Josarjanui pabėgant į ligoninę.

Gudruteris spoksojo į jį su apopleksišku įniršiu bei pasipiktinimu ir abiejų rankų nagais gremždamas stalą užriko:

– Tu pamišęs!

– Gudruteri, ko tu nori iš žmonių? – paklausė Danbaras išvargusiu balsu, garsiai, kad būtų girdėti per karininkų klubo erzelį.

– Aš nejuokauju, – neatlyžo Gudruteris.

– Jie stengiasi mane nužudyti, – ramiai atsakė Josarjanas.

– Niekas nesistengia tavęs žudyti! – sušuko Gudruteris.

– Tai kodėl jie į mane šaudo? – paklausė Josarjanas.

– Jie šaudo į *visus*, – atsakė Gudruteris. – Jie stengiasi visus nužudyti.

– Koks tada skirtumas?

Gudruteris susijaudinęs jau stojosi nuo kėdės; jo akys sudrėko, išbalusios lūpos drebėjo. Kaip ir visuomet, kai ginčydavosi dėl principų, kuriais aistringai tikėjo, galop jis imdavo įsiutęs gaudyti orą ir mirkčioti tramdydamas karčias įsitikinimo ašaras. Principų, kuriais Gudruteris aistringai tikėjo, buvo daug. Jis buvo pamišęs.

– Kas jie? – rūpėjo jam. – Kas konkrečiai, tavo manymu, stengiasi tave nužudyti?

– Jie visi iki vieno, – atsakė jam Josarjanas.

– Kas visi iki vieno?

– Kas, tavo manymu, visi iki vieno?

– Nenutuokiu.

– Tad iš kur žinai, kad jie nesistengia?

– Todėl... – taškydamasis seilėmis atsakė Gudruteris ir iš nevilties prarado žadą.

Gudruteris iš tikrųjų manė esąs teisus, bet Josarjanas turėjo įrodymų, mat visai nepažįstami žmonės šaudydavo į jį iš patrankų, kai jis pakildavo į orą mėtyti ant jų bombų, ir tai buvo visai nejuokinga. Tai buvo nejuokinga, o daugybė kitų dalykų buvo dar mažiau juokingi. Kas čia juokinga, jei gyveni kaip koks valkata palapinėje Pjanosos saloje, tarp riebių kalnų už nugaros ir ramios mėlynos jūros priešais, kuri akimirksniu gali praryti žmogų mėšlungio sutrauktais raumenimis ir nemokamai pargabenti į krantą po trijų dienų – išpampusį, pamėlusį, pūvantį, suledėjusiomis šnervėmis, iš kurių trykšta vanduo.

Palapinė, kurioje jis gyveno, stovėjo palei pat sieną nedidelio neaiškios spalvos miško, skyrusio jo eskadrilę nuo Danbaro. Visai šalia buvo apleistas geležinkelio griovys, kuriame pa-

klotu vamzdžiu aviacinis benzinas tekėjo į aerodromo degalų sunkvežimius. Josarjano būsto draugo Oro dėka jų palapinė buvo prabangiausia visoje eskadrilėje. Grįžusį iš atostogų ligoninėje ar poilsio dienų Romoje Josarjaną nustebindavo koks nors naujas patogumas, Oro įrengtas jam nesant: vandentiekis, malkomis kūrenamas židinys ar betoninės grindys. Vietą parinko Josarjanas, o palapinę juodu pastatė kartu su Oru. Visos žinios buvo Oro – besišypsančio nykštuko su lakūno antsiuvais ir tankiais, garbanotais rudais plaukais, perskirtais per vidurį, o beveik visus darbus dirbo Josarjanas – aukštesnis, stipresnis, platesnių pečių, greitesnis. Nors palapinėje būtų užtekę vietos šešiems, juodu gyveno joje vieni. Atėjus vasarai, Oras pakėlė brezentinius palapinės šonus, kad vėjelis, kuris niekad nepūtė, pravalytų viduje kepantį orą.

Prie pat Josarjano gyveno Havermejeris, kuris mėgo saldainius su žemės riešutais ir pats vienas buvo įsitaisęs dvivietėje palapinėje, kurioje kas vakarą šaudė mažyčius pelėnus didžiulėmis kulkomis iš 45-ojo kalibro revolverio, pasivogto iš negyvėlio Josarjano palapinėje. Kitoje pusėje nuo Havermejerio būsto stovėjo palapinė Makvoto, kuris nebegyveno joje su Gudruteriu, mat tas, Josarjanui išėjus iš ligoninės, dar nebuvo grįžęs. Dabar Makvotas gyveno palapinėje su Neitliu, išvykusiu į Romą merginti mieguistos kekšės, kurią be galo pamilo; tai įgriso jos darbas, Neitlis taip pat. Makvotas buvo pamišęs. Jis buvo pilotas ir lėktuvu praskrisdavo kiek tik drįso žemiau virš Josarjano palapinės kiek tik įmanė dažniau vien tam, kad pamatytų, ar labai jį išgąsdins, be to, velnioniškai mėgo pašėlusiai riaumojančiu lėktuvu praskristi virš baltutėlio paplūdimio ir smėlėtos seklumos, visai palei pat medinį plaustą, plūduriuojantį ant tuščių mazuto statinių, ant kurio sėdėdavo nuogi vyrai, atėję maudytis. Gyventi vienoje palapinėje su bepročiu buvo nelengva, bet Neitliui buvo nė motais. Jis irgi buvo pamišęs, tad kiekvieną laisvą dieną eidavo talkinti statant karininkų klubą, prie kurio statybos Josarjanas neprisidėjo.

Tiesą sakant, Josarjanas neprisidėjo statant daugybę kari-

ninkų klubų, bet labiausiai jis didžiavosi Pjanosos klubu. Tai buvo solidus, įmantrus paminklas jo valios jėgai. Josarjanas nė karto nenuėjo padėti, kol klubas buvo baigtas; tada eidavo į jį dažnai – toks patenkintas buvo tuo didžiuliu gražiu, išsikėtojusiu, netaisyklingų formų, malksnomis dengtu pastatu. Statinys iš tiesų buvo nuostabus, tad Josarjanas pūste pūtėsi iš pasididžiavimo kaskart į jį žiūrėdamas ir galvodamas, kad nė piršto prie jo neprikišo.

Kai paskutinį kartą juodu su Gudruteriu išvadino kits kitą pamišėliais, karininkų klube prie stalo jie sėdėjo keturiese. Jie įsitaisė salės gale, šalia žaidimo kauliukais stalo, prie kurio Eplbis visuomet sugebėdavo laimėti. Eplbis lošė kauliukais ne blogiau negu stalo tenisą, o stalo tenisą žaidė ne prasčiau negu visa kita. Viską, ką darė, Eplbis darė gerai. Eplbis buvo šviesiaplaukis vaikinas iš Ajovos valstijos, tikėjęs Dievu, Motinyste, Amerikietiškąja gyvensena, nors niekuomet apie tuos dalykus nesusimąstydavo, ir visi pažįstami jį mėgo.

– Nekenčiu to šunsnukio, – suurzgė Josarjanas.

Ginčas su Gudruteriu prasidėjo prieš kelias akimirkas, kai Josarjanui nepavyko rasti kulkosvaidžio. Vakaras buvo karštas. Prie baro buvo karšta, prie kauliukų stalo karšta, prie stalo teniso stalo karšta. Žmonės, kuriuos Josarjanas norėjo iššaudyti kulkosvaidžiu, prie baro karštai dainavo senas sentimentalias visų mėgstamas dainas, kurios niekam kitam niekuomet nepabosdavo. Užuot iššaudęs juos kulkosvaidžiu, jis iš visų jėgų kulnu užmynė stalo teniso kamuoliuką, kai tas atriedėjo prie jo atsimušęs nuo vieno iš dviejų žaidusių karininkų raketės.

– Ak, tas Josarjanas, – purtydami galvas nusijuokė abu karininkai ir atsinešė kitą kamuoliuką iš dėželės nuo lentynos.

– Ak, tas Josarjanas, – atsakė jiems Josarjanas.

– Josarjanai, – įspėdamas sukuždėjo Neitlis.

– Supratot, ką turėjau galvoj? – paklausė Gudruteris.

Išgirdę Josarjaną juos mėgdžiojant, karininkai vėl nusijuokė.

– Ak, tas Josarjanas, – tarė jie garsiau.

– Ak, tas Josarjanas, – pakartojo Josarjanas.

– Liaukis, Josarjanai, prašau tavęs, – maldavo Neitlis.

– Supratot, ką turėjau galvoj? – paklausė Gudruteris. – Jis kupinas prieš visuomenę nukreiptos agresijos.

– Oi, užsičiaupk, – liepė Gudruteriui Danbaras. Jis mėgo Gudruterį, nes tas jį erzino ir su juo laikas slinkdavo lėčiau.

– Eplbio čia net nėra, – triumfuodamas pareiškė Josarjanui Gudruteris.

– O kas ką sakė apie Eplbį? – norėjo sužinoti Josarjanas.

– Pulkininko Ketkarto taip pat čia nėra.

– O kas ką sakė apie Ketkartą?

– Kurio šunsnukio tu *nekenti*?

– O koks šunsnukis čia *yra*?

– Aš su tavim nesiginčysiu, – nusprendė Gudruteris. – Tu nežinai, ko nekenti.

– Visų, kurie nori mane nunuodyti, – atsakė jam Josarjanas.

– Niekas nenori tavęs nunuodyti.

– Man dukart įbėrė nuodų į maistą, gal ne? Argi man neužnuodijo maisto per šventę Feraroje ir per Didžiai didelę Bolonijos apsiaustį?

– Maistą užnuodijo *visiems*, – paaiškino Gudruteris.

– Koks tada skirtumas?

– Ten buvo net ne nuodai! – įsiaudrinęs sušuko Gudruteris. Kuo labiau jis triko, tuo jausmingiau kalbėjo.

Kiek tik Josarjanas prisimenąs, kantriai šypsodamas dėstė jis Gudruteriui, kas nors vis rezgąs sąmokslą jį nužudyti. Esama žmonių, kurie jam neabejingi, ir tokių, kuriems jis nerūpįs – pastarieji jo nekenčią ir pasirengę jį nudėti. Jie nekenčią jo už tai, kad jis asiras. Bet jie nieko jam nepadarysią, kalbėjo jis Gudruteriui, nes jis sveiko proto ir tyro kūno, be to, stiprus kaip jautis. Jie nieko jam negalį padaryti, nes jis Tarzanas, Mandreikas, Flešas Gordonas. Jis – Bilis Šekspyras. Jis Kainas, Odisėjas, Skrajojantis Olandas; jis Lotas Sodomoje, sielvartingoji Deirdrė, Svynis lakštingalose, lekiojančiose tarp medžių. Jis – stebuklingasis komponentas Z-247. Jis...

– Pamišėlis! – pertraukė jį sušukęs Gudruteris. – Štai kas tu! Pamišėlis!

– ...galiūnas. Aš tikras, didžiausias koks tik gali būti šaunuolis su trim kumščiais. Aš tikrų tikriausias supramenas.

– Supermenas? – sušuko Gudruteris. – Supermenas?

– Supramenas, – pataisė Josarjanas.

– Ei, vyručiai, liaukitės, – susigėdęs maldavo Neitlis. – Visi į mus žiūri.

– Tu pamišęs, – karštai sušuko Gudruteris, ir jo akys paplūdo ašaromis. – Tau Jehovos kompleksas.

– Aš manau, kad visi yra natanieliai.

Gudruteris buvo beprasižiojąs kažką sakyti, bet apimtas įtarimo susilaikė.

– Kas yra Natanielis?

– Koks Natanielis? – nekaltai paklausė Josarjanas.

Gudruteris gudriai išvengė spąstų.

– Tu manai, kad visi yra jehovos. Tu ne geresnis už Raskolnikovą...

– Už ką?

– ...taip, už Raskolnikovą, kuris...

– Raskolnikovą!

– ...kuris – aš kalbu rimtai – kuris manė galįs pateisinti senutės nužudymą...

– Ne geresnis?

– ...taip, tikrai – pateisinti, kai nudėjo ją kirviu! Ir galiu tau tai įrodyti!

Įnirtingai gaudydamas orą, Gudruteris išvardijo Josarjano simptomus: nelogišką įsitikinimą, kad visi aplinkiniai bepročiai, žmogžudžio potraukį kulkosvaidžiu šaudyti nepažįstamus žmones, praeities klastojimą, nepagrįstą įtarumą, neva žmonės jo nekenčią ir rezgą sąmokslą jį nužudyti.

Bet Josarjanas žinojo esąs teisus, nes, kaip paaiškino Gudruteriui, jo žiniomis, jis niekad neklydo. Kur tik apsidairo – vien trenkti, tad kai aplink tiek beprotybės, tokiam nuovokiam, gerai išauklėtam jaunuoliui nelengva išsaugoti sveiką protą. O tai padaryti būtina, nes jis žinąs, kad jo gyvybei gresia pavojus.

Iš ligoninės grįžęs į eskadrilę, Josarjanas į visus žiūrėjo at-

sargiai. Mailas buvo išvykęs į Smirną – ten buvo imamas figų derlius. Kol jo nebuvo, virtuvės darbuotojai tvarkėsi kuo puikiausiai. Josarjanui net pilvas ėmė urgzti užuodus aštrų pikantiškos avienos kvapą, kai dar tik kratėsi greitąja per duobėtą kelią, lyg sutraukyta petneša nusidriekusį tarp ligoninės ir eskadrilės. Pietų davė šiškebabo – didelių, gardžių gabalų ant iešmo keptos mėsos, kuri lyg nelabasis čirškėjo virš medžio anglių tris paras mirkyta marinate (jo paslaptį Mailas pasivogė iš sukto Artimųjų Rytų pirklio). Mėsa buvo patiekta su iranietiškais ryžiais ir parmietiškais šparagais, o deserto atnešė apipiltų spiritu ir padegtų vyšnių, paskui – garuojančios šviežios kavos su benediktinu ir konjaku. Patiekalus didžiulėmis porcijomis ant damasto staltiesių krovė įgudę italų padavėjai, kuriuos majoras X de Koverlis pasigrobė iš žemyno ir perdavė Mailui.

Josarjanas tiek prisirijo valgykloje, kad jau manė sprogsiąs, paskui patenkintas, nuo sotumo nieko nebesusigaudydamas sudribo ant kėdės jausdamas burnoje sultingas maisto likučių apnašas. Joks eskadrilės karininkas dar niekad nebuvo valgęs taip gardžiai, kaip dabar nuolatos valgydavo Mailo virtuvėje, ir Josarjanui net dingtelėjo, kad čia vis dėlto nėra taip blogai. Paskui jis atsiraugėjo ir prisiminė, kad jį nori nužudyti, tad lyg patrakęs išlėkė laukan ir nuskuodė ieškoti daktaro Danykos, kad tas uždraustų jam skraidyti į kovines užduotis ir parsiųstų namo. Daktarą Danyką jis rado priešais jo palapinę – atsisėdęs ant aukštos taburetės kaitinosi saulėje.

– Penkiasdešimt skrydžių, – purtydamas galvą atsakė jam daktaras Danyka. – Pulkininkas reikalauja penkiasdešimties skrydžių.

– Bet aš atlikau tik keturiasdešimt keturis!

Daktaro Danykos tai nesugraudino. Jis buvo liūdnas, į paukštį panašus vyras šaukšto pavidalo veidu, nušveistomis ilgomis ir plonomis lyg gerai save prižiūrinčios žiurkės uodega galūnėmis.

– Penkiasdešimt skrydžių, – tebepurtydamas galvą pakartojo jis. – Pulkininkas reikalauja penkiasdešimties skrydžių.

3

Havermejeris

Tiesą sakant, grįžęs iš ligoninės, Josarjanas nerado nieko, tik Orą ir negyvėlį savo palapinėje. Negyvėlis Josarjano palapinėje buvo įkyruolis, ir Josarjanui jis nepatiko, nors niekad nebuvo matęs. Josarjaną taip suerzino, kad jis drybso šalia ištisą dieną, jog kelis kartus ėjo į raštinę skųstis seržantui Tauzeriui, kuris nė už ką nenorėjo pripažinti, kad negyvėlis egzistuoja – žinoma, jis iš tikrųjų nebeegzistavo. Dar bergždesni buvo mėginimai kreiptis tiesiai į majorą Majorą, ilgą, kaulėtą eskadrilės vadą, kuris šiek tiek panėšėjo į kenčiantį Henrį Fondą ir šokdavo pro savo raštinės langą, kai tik Josarjanas prasibraudavo pro seržantą Tauzerį ketindamas su juo apie tai pasikalbėti. Bėda ta, kad gyventi su numirėliu Josarjano palapinėje buvo nelengva. Jis net nedavė ramybės Orui, kuris tą dieną, kai Josarjanas grįžo, krapštėsi prie čiaupo, pro kurį benzinas tekėjo į krosnį, kurią jis ėmė statyti, kol Josarjanas buvo ligoninėje.

– Ką veiki? – atsargiai paklausė Josarjanas įėjęs į palapinę, nors pats iškart pamatė.

– Jis kiauras, – atsakė Oras. – Bandau sutaisyti.

– Būk geras, liaukis, – paprašė Josarjanas. – Tu keli man baimę.

– Kai buvau mažas, – atsakė Oras, – visą dieną vaikščiodavau įsikišęs už žandų rojaus obuoliukus. Po vieną už žando.

Josarjanas padėjo į šalį kuprinę, iš kurios buvo pradėjęs traukti tualetinius reikmenis ir, apniktas įtarimų, ėmė kauptis. Praėjo minutė.

– Kodėl? – pagaliau suprato esąs priverstas paklausti.

Oras triumfuodamas sukikeno.

– Todėl, kad jie geriau už kaštonus, – atsakė jis.

Oras klūpojo ant palapinės grindų. Jis dirbo nestabtelėdamas – ardė čiaupą, rūpestingai dėliojo visas mažytes detales, skaičiavo, paskui ilgiausiai kiekvieną apžiūrinėjo, tarsi anksčiau nieko nė iš tolo panašaus nebūtų matęs, paskui dar ir dar ir dar ir dar kartą surinkinėjo visą mažytį prietaisą neprarasdamas kantrybės nei susidomėjimo, neparodydamas jokio nuovargio ženklo ar jog kada nors baigs. Stebėdamas jį besikrapštantį, Josarjanas neabejojo būsiąs priverstas šaltakraujiškai jį užmušti, jeigu tas nesiliaus. Jo akys nukrypo į medžioklinį peilį, užmestą ant tinklo nuo uodų rėmo šalia negyvėlio tą dieną, kai jis pasirodė. Peilis kabojo šalia tuščio odinio numirėlio revolverio dėklo, iš kurio Havermejeris pavogė revolverį.

– Kai negaudavau rojaus obuoliukų, – tęsė Oras, – kišdavausi kaštonus. Jie maždaug tokio pat dydžio kaip rojaus obuoliukai ir iš tikrųjų geresnės formos, nors forma visai nesvarbu.

– Kodėl vaikščiodavai su rojaus obuoliukais už žandų? – vėl paklausė Josarjanas. – Štai ko aš klausiau.

– Todėl, kad jų forma geresnė negu kaštonų, – atsakė Oras. – Ką tik tau sakiau.

– Kodėl tu, nedorų akių, mechaniko polinkių, prie nieko nepritampantis šunsnuki, – pritariamai keikė Josarjanas, – vaikščiojai *kažką* užsikišęs už žandų?

– Aš nevaikščiojau, – atsakė Oras, – užsikišęs *kažką* už žandų. Aš vaikščiodavau užsikišęs už žandų rojaus obuoliukus. Kai negaudavau rojaus obuoliukų, vaikščiodavau su kaštonais. Už žandų.

Oras sukrizeno. Josarjanas nusprendė laikyti liežuvį už dantų ir taip padarė. Oras laukė. Josarjanas laukė ilgiau.

– Po vieną už žando, – tarė Oras.

– Kodėl?

– Kas kodėl? – prikibo Oras.

Josarjanas šypsodamas papurtė galvą pasiryžęs neatsakinėti.

– Keistas dalykas su tuo vožtuvu, – garsiai svarstė Oras.

– Koks? – paklausė Josarjanas.
– Nes aš norėjau...
Josarjanas suprato.
– Dieve brangus! Kodėl tu norėjai...
– ...skruostų kaip obuolių.
– ...skruostų kaip obuolių? – griežtai paklausė Josarjanas.
– Norėjau skruostų kaip obuolių, – pakartojo Oras. – Visai mažas būdamas norėjau, jog kada nors mano skruostai būtų kaip obuoliai ir nusprendžiau to siekti, kol jie tokie pasidarys, ir, prisiekiu Dievu, stengiausi, kol jie tokie pasidarė, ir šitaip to pasiekiau – ištisą dieną vaikščiodamas su rojaus obuoliukais už žandų, – jis vėl sukikeno. – Po vieną už žando.
– Kodėl tu norėjai, kad žandai būtų kaip obuoliai?
– Aš nenorėjau, kad žandai būtų kaip obuoliai, – atsakė Oras. – Norėjau *didelių* žandų. Man ne tiek rūpėjo spalva – norėjau, kad jie būtų dideli. Aš stengiausi kaip tie pamišę vyrukai, apie kuriuos skaitai, kurie kiaurą dieną vaikštinėja maigydami guminius kamuoliukus, kad sustiprėtų rankos. Tiesą sakant, aš *irgi* buvau vienas iš tokių pamišusių vyrukų. Aš taip pat ištisą dieną vaikštinėdavau su guminiais kamuoliukais rankose.
– Kodėl?
– Kas kodėl?
– Kodėl tu ištisą dieną vaikštinėdavai su guminiais kamuoliukais rankose?
– Todėl, kad guminiai kamuoliukai... – pradėjo Oras.
– ...geriau už rojaus obuoliukus?
Oras paniekinamai šnirpštelėjęs papurtė galvą.
– Šitaip elgiausi, kad išsaugočiau gerą vardą, jei kas nors mane užkluptų vaikštinėjantį su rojaus obuoliukais už žandų. Kai turėdavau rankose guminius kamuoliukus, galėjau neigti užsikišęs už žandų rojaus obuoliukus. Kai tik kas nors manęs klausdavo, kodėl vaikštinėju su rojaus obuoliukais už žandų, aš atgniauždavau delnus parodydamas, kad vaikštinėju su guminiais kamuoliukais, o ne su rojaus obuoliukais, ir kad laikau juos rankose, o ne užsikišęs už žandų. Gudri pasakėlė.

Tik niekad nesužinojau, ar ja patikėdavo, nes žmonės sunkiai supranta, kai kalbi su jais užsikišęs už žandų du rojaus obuoliukus.

Josarjanui tada irgi buvo sunku jį suprasti, ir jam dar kartą dingtelėjo, ar tik Oras nekalba užkišęs liežuvio galiuko už didelio žando, kad nesusijuoktų.

Josarjanas nusprendė daugiau netarti nė žodžio – vis tiek nieko nepeš. Jis pažinojo Orą ir suprato, kad nėra menkiausios vilties iš jo išgauti, kodėl norėjo didelių žandų. Beprasmiška klausti, kaip ir beprasmiška mėginti sužinoti, kodėl ta kekšė be perstojo trankė jam per galvą bateliu tą rytą Romoje ankštame prieškambaryje už atvirų Neitlio šliundros sesutės kambario durų. Ji buvo augalota, stipri mergina ilgais plaukais ir spindinčiomis mėlynomis gyslomis, gausiai susibėgančiomis po kakavos spalvos oda ten, kur kūnas švelniausias, ir nepaliaudama keikėsi, spiegė bei šokinėjo į viršų basa, kad galėtų vis tvatyti jį per viršugalvį smailiu batelio kulnu. Juodu buvo nuogi ir kėlė triukšmą, kuris suviliojo visus iš buto į prieškambarį stebėti – visos poros miegamojo tarpduryje, visi nuogutėliai, išskyrus senę su megztiniu ir prijuoste, kuri priekaištingai kudakavo, ir ištvirkusį seną lėbautoją, kuris per visą epizodą smagiai krizeno su kažkokia godžia pranašiojo piktdžiuga veide. Mergina spiegė, Oras kikeno. Kai tik mergina pataikydavo batelio kulnu, Oras vis garsiau rikteldavo taip dar labiau ją įsiutindamas, tad ji paskrisdavo dar aukščiau vėl vožti jam per smegeninę, ir jos nuostabiai pilnos krūtys sklandė po visą prieškambarį tartum laivo vėliavėlės, besiplaikstančios stipriame vėjyje, o sėdmenys ir šlaunys mirgu margu mirguliavo it koks siaubą keliantis aukso lobis. Ji spiegė, Oras kikeno iki tos akimirkos, kai kekšė spygtelėjusi išvertė be sąmonės iš koto geru, stipriu smūgiu į smilkinį, nuo kurio jis liovėsi kikenti ir buvo neštuvais išgabentas į ligoninę su skyle galvoje, kuri nebuvo labai gili, ir labai menku smegenų sukrėtimu, dėl kurio nedalyvavo koviniuose skrydžiuose tik dvylika dienų.

Niekam nepavyko sužinoti, kas nutiko, net krizenančiam

seniui ir kudakuojančiai senei, kurie galėjo sužinoti viską, kas dėjosi dideliame, bekraščiame viešnamyje su gausybe miegamųjų abipus siaurų koridorių, išeinančių į priešingas puses iš erdvios svetainės, su naktinėmis užuolaidomis uždengtais langais ir vienintele lempa. Nuo tada kaskart susitikusi Orą kekšė užsikeldavo sijoną virš glaudžiai aptemptų baltų elastinių kelnaičių ir šiurkščiai tyčiodamasi atkišdavo į jį didelį, apvalų pilvą paniekinamai jį keikdama, paskui leipdama kimiu juoku, kai pamatydavo jį baikščiai kikenantį ir besislepiantį už Josarjano nugaros. Ką jis darė, bandė ar nesugebėjo padaryti anapus uždarytų Neitlio šliundros sesutės kambario durų, taip ir liko paslaptimi. Mergina to nepasakojo nei Neitlio kekšei, nei jokiai kitai kekšei, nei Neitliui ar Josarjanui. Oras galėjo papasakoti, bet Josarjanas nusprendė nebetarti daugiau nė žodžio.

– Ar nori sužinoti, kodėl norėjau didelių žandų? – paklausė Oras.

Josarjanas neprasižiojo.

– Ar prisimeni, – tarė Oras, – kaip tąsyk Romoje mergina, kuri negali tavęs pakęsti, be perstojo vanojo man per galvą batelio kulnu? Ar nori sužinoti, kodėl ji mane kūlė?

Vis dar buvo neįmanoma įsivaizduoti, ką jis galėjo iškrėsti, kad tiek ją įpykdytų, jog penkiolika ar dvidešimt minučių toji tvatytų jį per galvą, bet ne tiek, kad paimtų jį už kulkšnių ir ištaškytų smegenis. Tam ji buvo pakankamai aukšta, Oras pakankamai žemas. Oras turėjo atsikišusius priekinius dantis ir išvirtusias akis – bruožus, tinkančius prie jo didelių žandų, ir buvo dar mažesnis negu jaunasis Huplis, kuris gyveno ne toje pusėje nuo geležinkelio bėgių administracijos zonoje, palapinėje, kurioje kasnakt per miegus klykdavo Alkanasis Džo.

Administracijos zona, kurioje Alkanasis Džo per klaidą pasistatė palapinę, buvo eskadrilės stovyklos viduryje, tarp griovio su surūdijusiais bėgiais ir pakrypusio asfaltuoto kelio. Palei tą kelią vyrai galėdavo pakabinti panų, jei pažadėdavo nuvežti jas ten, kur tos nori – krūtingų, jaunų, negražių, išsišiepusių merginų ne visais dantimis, su kuriomis, nusivežę nuo-

šaliau nuo kelio, jie galėdavo sugulti žolėje, ir Josarjanas taip darydavo, kai tik galėdavo, bet kur kas rečiau, negu maldaudavo Alkanasis Džo, kuris galėdavo gauti džipą, bet nemokėjo vairuoti. Eskadrilės eilinių palapinės stovėjo kitapus kelio, šalia nedengto kino teatro, kuriame kas vakarą linksmindamos mirštančiuosius nieko nenujaučiančios armijos kaudavosi nuleidžiamame ekrane ir į kurį tą popietę atvyko dar viena Karių laisvalaikio organizavimo tarnybos trupė.

KLOT trupes siųsdavo generolas S. S. Suskingas, kuris perkėlė štabą į Romą ir neturėjo geresnio užsiėmimo, kol rezgė kėslus prieš generolą Šmiksoną. Generolas Suskingas buvo generolas, didžiai vertinęs tvarkingumą. Jis buvo guvus, lipšnus ir labai tikslus generolas, kuris žinojo pusiaujo ilgį ir vietoj „paskirtis" visuomet rašydavo „funkcija". Jis buvo bybis, ir niekas geriau to nežinojo už generolą Šmiksoną, kurį įsiutino generolo Suskingo neseniai duotas nurodymas visas palapines Viduržemio jūros operacijų teatre statyti lygiagrečiomis eilėmis, galais išdidžiai atsuktais į paminklą Vašingtonui JAV sostinėje. Koviniam daliniui vadovavusiam generolui Šmiksonui toks sumanymas atrodė šūdo vertas. Be to, koks, velniai griebtų, generolo Suskingo reikalas, kaip stovės palapinės generolo Šmiksono aviacijos pulke. Tuomet kilo karštligiškas teisinis ginčas tarp šių aukštų viršininkų, kurį generolo Šmiksono naudai išsprendė buvęs pirmosios klasės eilinis Vintergrynas, karinių oro pajėgų dvidešimt septintojo štabo raštininkas. Ginčo baigtį Vintergrynas nulėmė išmetęs visus generolo Suskingo siųstus pranešimus į popierdėžę, nes jie pasirodė jam per daug nuobodūs. Ne tokiu pretenzingu stiliumi išsakytos generolo Šmiksono pažiūros buvusiam pirmosios klasės eiliniui Vintergrynui patiko, todėl jis skubiai persiųsdavo jo pranešimus uoliai laikydamasis instrukcijų. Taigi generolas Šmiksonas pasiekė pergalę varžovui nepasirodžius.

Bandydamas atgauti dalį prarasto autoriteto, generolas Suskingas ėmė siųsti daugiau KLOT trupių, negu siųsdavo kada nors anksčiau, ir patį pulkininką Kargilį įpareigojo sutikti jas pakankamai entuziastingai.

Tačiau Josarjano aviacijos grupėje entuziazmo nebuvo. Josarjano grupėje buvo tik vis daugiau eilinių, puskarininkių ir karininkų, kurie kasdien po kelis kartus iškilmingai eidavo pas seržantą Tauzerį klausti, ar atėjo įsakymas siųsti juos namo. Tie vyrai jau atliko po penkiasdešimt skrydžių. Dabar jų buvo daugiau negu tada, kai Josarjanas gulėsi į ligoninę, ir jie vis laukė. Jie nerimavo ir kramtėsi nagus. Jie buvo groteskiški – lyg niekam nereikalingi jaunuoliai per ekonominę depresiją. Jie eidavo šonais kaip krabai. Jie laukė įsakymo siųsti juos namo, kur bus saugūs, iš karinių oro pajėgų dvidešimt septintojo štabo Italijoje, ir laukdami jie neturėjo daugiau ką veikti, tik nerimauti, kramtytis nagus ir kasdien po kelis kartus iškilmingai eiti pas seržantą Tauzerį klausti, ar atėjo įsakymas siųsti juos namo, kur bus saugūs.

Jie lenktyniavo su laiku ir patys tai suprato, nes iš karčios patirties žinojo, kad pulkininkas Ketkartas bet kada gali vėl padidinti skrydžių skaičių. Jie neturėjo geresnio užsiėmimo kaip laukti. Tik Alkanasis Džo turėjo geriau ką veikti, kai grįždavo iš skrydžio. Jis klykdavo sapnuodamas košmarus ir laimėdavo kumštynes prieš Huplio katę. Su fotoaparatu jis įsitaisydavo pirmoje eilėje per kiekvieną KLOT trupės pasirodymą ir bandydavo nupaveiksluoti po sijonu geltonplaukei dainininkei su dideliais papais ir blizgučiais puošta suknute, kuri rodės tuoj tuoj plyš.

Pulkininkas Kargilis, generolo Suskingo bėdų tvarkytojas, buvo valingas sveikata trykštantis vyras. Prieš karą jis buvo budrus, smarkus, agresyvus rinkodarininkas. Jis buvo labai prastas rinkodarininkas. Pulkininkas Kargilis buvo toks siaubingas rinkodarininkas, kad jo paslaugų be galo troško firmos, kurios mokesčių sumetimais norėdavo patirti nuostolių. Visame civilizuotame pasaulyje, nuo Manheteno iki Fultono gatvės, jį pažinojo kaip žmogų, kuris tikrai padės greitai nurašyti mokesčius. Jis imdavo daug pinigų, nes patirti nesėkmę dažnai būdavo nelengva. Jis turėdavo pradėti nuo aukščiausių sluoksnių ir pamažu nusigauti iki žemutinių; kadangi Vašingtone turėjo užjaučiančių draugų, prarasti pinigus buvo ne-

lengva. Reikėjo ištisus mėnesius sunkiai triūsti ir brandinti netikusius planus. Žmogus viską dėdavo ne ten, kur reikėjo, dezorganizuodavo, pražiopsodavo, visur apsiskaičiuodavo, rasdavo būdų apeiti įstatymus, ir kai jau tarėsi tikslą pasiekęs, vyriausybė atiduodavo jam ežerą ar mišką, arba naftos telkinį, ir viską sugadindavo. Tačiau net gresiant tokiems sunkumams, galėjai neabejoti, kad pulkininkas Kargilis sužlugdys labiausiai klestinčią įmonę. Visko gyvenime jis pasiekė savo jėgomis ir už nesėkmes nebuvo niekam skolingas.

– Vyrai, – rūpestingai apskaičiuodamas pauzes prabilo pulkininkas Kargilis priešais Josarjano eskadrilę. – Jūs esat Amerikos karininkai. Jokios kitos pasaulio armijos karininkai negali to teigti. Susimąstykit apie tai.

Seržantas Naitas apie tai susimąstė ir mandagiai pranešė pulkininkui Kargiliui, kad jis kreipiasi į puskarininkius ir eilinius, o karininkus jis galįs rasti laukiančius kitoje eskadrilės stovyklos pusėje. Pulkininkas Kargilis trumpai jam padėkojo ir švytėdamas iš pasitenkinimo nužirgliojo per stovyklą. Jis didžiavosi pastebėjęs, kad dvidešimt devyni tarnybos mėnesiai neatbukino jo nekompetencijos talento.

– Vyrai, – rūpestingai apskaičiuodamas pauzes kreipėsi į karininkus pulkininkas Kargilis. – Jūs esat Amerikos karininkai. Jokios kitos pasaulio armijos karininkai negali to teigti. Susimąstykit apie tai.

Akimirką jis laukė leisdamas jiems apie tai susimąstyti.

– Šie žmonės – jūsų svečiai! – staiga suriko jis. – Jie sukorė beveik penkis tūkstančius kilometrų, kad jus palinksmintų. Kaip jie jausis, jeigu niekas nepanorės jų pasižiūrėti? Kas nutiks jų kovinei dvasiai? Man, vyrai, nusišikt, bet ta merguželė, kuri nori šiandien groti jums akordeonu, pagal amžių tinka būti jūsų motina. Kaip *jūs* jaustumėtės, jeigu jūsų pačių motina sukartų beveik penkis tūkstančius kilometrų groti akordeonu kokiems kariams, kurie nenori jos klausytis? Kaip jausis tas vaikis, kuriam akordeonistė tinka būti motina, kai užaugęs tai supras? Mes visi žinom atsakymą į šį klausimą. Vyrai, nesupraskit manęs klaidingai. Tai, žinoma, savanoriška. Bū-

čiau paskutinis pulkininkas pasaulyje, jei įsakyčiau jums eiti į tą KLOT pasirodymą ir smagiai praleisti laiką, bet aš noriu, kad visi, kas nesat tokie nesveiki, kad gulite ligoninėje, tučtuojau eitumėt į KLOT pasirodymą ir smagiai leistumėt laiką, ir *tai – įsakymas!*

Josarjanas pasijuto beveik toks nesveikas, kad vėl atsigultų į ligoninę, o po trijų kovinių skrydžių pasijuto dar nesveikesnis, kai daktaras Danyka vis dar melancholiškai papurtė galvą ir atsisakė uždrausti jam skraidyti.

– Manai, kad turi bėdų? – sielvartingai papriekaištavo jam. – O aš? Kol studijavau mediciną, aštuonerius metus mitau vien žemės riešutais. Po žemės riešutų – vištų lesalu kabinete, kol pavyko susikurti tokią padorią praktiką, kad bent jau išlaidas įstengiau apsimokėti. Tada, kai verslas pagaliau ėmė duoti pelno, mane paėmė į armiją. Nesuprantu, ko tu skundiesi.

Daktaras Danyka buvo Josarjano draugas ir kiek įmanydamas stengėsi jam nepadėti. Josarjanas labai įdėmiai klausėsi daktaro Danykos pasakojimo apie grupės pulkininką Ketkartą, norintį būti generolu, apie pulko generolą Šmiksoną ir generolo Šmiksono medicinos seserį ar apie visus kitus karinių oro pajėgų dvidešimt septintojo štabo generolus, kurie reikalavo, kad lakūnai baigtų tarnybą vos po keturiasdešimties kovinių skrydžių.

– Kodėl tu negali šypsotis ir susitaikyti su savo padėtim? – niūriai patarė jis Josarjanui. – Būk kaip Havermejeris.

Josarjaną nupurtė šiurpas išgirdus tokį pasiūlymą. Havermejeris skrisdavo bombonešių rikiuotės priekyje ir prie taikinio visuomet artėdavo be jokių klaidinamųjų manevrų šitaip sukeldamas visų kartu skrendančių vyrų gyvybėms didesnį pavojų.

– Havermejeri, kodėl, po velnių, tu niekad neatlieki klaidinamųjų manevrų? – įsiutę klausinėdavo jie po skrydžio.

– Vyručiai, atstokite nuo kapitono Havermejerio, – liepdavo pulkininkas Ketkartas. – Jis geriausias, rupūs miltai, iš mūsų bombarduotojų.

Havermejeris išsišiepdavo ir bandydavo pasakoti, kaip kas

vakarą prieš šaudydamas į pelėnus palapinėje medžiokliniu peiliu bukindavo kulkas, kad jos virstų sprogstamosiomis. Havermejeris *iš tiesų* buvo geriausias, rupūs miltai, iš jų bombarduotojų, bet jis skrisdavo kuo tiesiausiai ir viename aukštyje nuo aerodromo iki taikinio ir net toli už taikinio, kol pamatydavo krentančias bombas atsitrenkiant į žemę ir sprogstant staigiais oranžiniais pliūpsniais, kurie sužybsėdavo po sūkuriuojančių dūmų skraiste, ir į dulkes pavirtusias nuolaužas pašėlusiai šaunant į viršų didžiulėmis pilkomis ir juodomis bangomis. Per Havermejerį mirtingi vyrai šešiuose lėktuvuose sėdėdavo sustingę, nekrustelėdami lyg tupinčios antys, kol jis didžiai susidomėjęs pro organinio stiklo lėktuvo nosį žvilgsniu sekdavo bombas iki pat žemės ir duodavo vokiečių artileristams apačioje pakankamai laiko nukreipti taikiklius, nusitaikyti ir nuspausti gaidukus, svirteles, mygtukus ar dar kokį velnią, ką jie spausdavo, kai *jie* norėdavo žudyti žmones, kurių nepažinojo.

Havermejeris buvo bombonešių rikiuotės vadas, kuris niekuomet neprašaudavo pro šalį. Josarjanas buvo bombonešių rikiuotės vadas, kuriam pažemino pareigas, nes jam nė kiek neberūpėjo, ar pataiko, ar ne. Jis nusprendė gyventi amžinai arba mirti bandant tai padaryti, tad vienintelė jo užduotis kas kartą pakilus į orą buvo nutūpti gyvam.

Vyrams baisiausiai patikdavo skristi paskui Josarjaną, kuris atlėkdavo prie taikinio iš įvairiausių pusių ir įvairiausio aukščio, kildavo, leisdavosi ir sukdavosi į šonus tokiu stačiu ir staigiu kampu, kad kitų penkių lėktuvų pilotai vos pajėgdavo išsilaikyti rikiuotėje; viename aukštyje jis skrisdavo tik dvi ar tris sekundes, kol išmesdavo bombas, paskui vėl „žvake" kildavo kurtinamai žvigdydamas variklius ir skrisdamas tokiais zigzagais tarp šlykščių zenitinių pabūklų ugnies ruožų, kad netrukus šeši lėktuvai išsibarstydavo po dangų kaip maldos ir visi tapdavo lengvu taikiniu vokiečių naikintuvams. Josarjanas nesuko dėl to galvos, nes vokiečių naikintuvų nebeliko, be to, jis nenorėjo, kad lėktuvai sprogtų šalia jo. Tik kai *Sturm und Drang* likdavo toli už nugaros, jis pavargęs vėl už-

sismaukdavo plieninį šalmą ant prakaituojančio viršugalvio ir nustodavo šūkavęs nurodymus prie valdymo pulto sėdinčiam Makvotui, kuriam tokį metą kažkodėl labiausiai rūpėdavo, kur nukrito bombos.

– Bombų skyrius tuščias, – iš lėktuvo galo pranešdavo seržantas Naitas.

– Ar pataikėm į tiltą? – klausdavo Makvotas.

– Nemačiau, sere. Mane baisiai kratė gale, todėl aš nieko nemačiau. Dabar viską aptraukę dūmai ir aš nematau.

– Ei, Arfi, ar bombos kliudė taikinį?

– Kokį taikinį? – atsakydavo kapitonas Ardvarkas – apkūnus, pypkę rūkantis Josarjano šturmanas nuo žemėlapių krūvos, kurią suversdavo Josarjanui prie šono lėktuvo nosyje. – Man regis, dar nepriskridom iki taikinio. O ką – jau priskridom?

– Josarjanai, ar bombos kliudė taikinį?

– Kokios bombos? – klausdavo Josarjanas, kuriam rūpėdavo vien zenitinių pabūklų ugnis.

– Velniai nematė, – progiesmiu atsakydavo Makvotas.

Josarjanui buvo nusispjauti, ar kliudė taikinį – svarbiausia, kad būtų kliudęs Havermejeris ar kuris kitas rikiuotės vadas, ir kad jiems nebetekų grįžti. Retkarčiais kas nors taip įpykdavo ant Havermejerio, kad užvoždavo jam kumščiu.

– Sakiau jums, vyrai, – atstokit nuo kapitono Havermejerio, – piktai įspėdavo juos visus pulkininkas Ketkartas. – Juk sakiau, kad jis – geriausias, rupūs miltai, iš mūsų bombarduotojų – gal nesakiau?

Havermejeris išsišiepdavo išgirdęs, kaip jį užsistoja pulkininkas, ir įsikišdavo į veidą dar vieną saldainį su žemės riešutais.

Havermejeris labai įgudo šaudyti vakarais pelėnus revolveriu, kurį pavogė iš negyvėlio Josarjano palapinėje. Kaip masalą jis naudojo karamelę; taikytis imdavo vos sutemus, kai atsisėdęs laukdavo pasigirstant kramsnojimo įkišęs pirštą į kilpą virvelės, kurią ištempdavo tarp tinklo nuo uodų rėmo ir viršuje kabančios lemputės. Virvutė būdavo įtempta kaip ban-

džos styga, ir vos truktelėjus lemputę uždegdavo ir apakindavo tirtančią auką ryškia šviesa. Havermejeris triumfuodamas imdavo prunkšti matydamas, kaip mažytis žinduolis sustingsta ir varto siaubo kupinas akutes karštligiškai ieškodamas ramybės drumstėjo. Havermejeris sulaukdavo, kol jų žvilgsniai susitiks, tada garsiai nusijuokdavo, nuspausdavo gaiduką ir su kurtinančiu trenksmu ištaškydavo šlykštų kailėtą kūnelį po visą palapinę parsiųsdamas baikščią sielą atgal pas Kūrėją.

Kartą vėlų vakarą Havermejeris paleido į pelėną šūvį, kurį išgirdęs Alkanasis Džo basas pasileido pas jį kažką be sąryšio garsiausiai klykdamas gergždžiu balsu ir šaudydamas iš 45-ojo kalibro revolverio į Havermejerio palapinę, į priekį lėkdamas viena griovio puse, atgal kita, bet kaipmat dingo viename iš apkasų, kurie lyg burtininko lazdele mostelėjus atsirado šalia kiekvienos palapinės rytą po to, kai Mailas Pusproteris numetė bombas ant eskadrilės. Tai įvyko prieš pat aušrą per Didžiai didelę Bolonijos apsiaustį, kai mirę vyrai be liežuvių it gyvi vaiduokliai šmižinėdavo tamsos valandomis ir todėl Alkanasis Džo buvo beišsikraustąs iš proto nuo nerimo, nes vėl baigė kovines užduotis ir nebeturėjo skristi. Alkanasis Džo kažką be sąryšio vapėjo, kai jį ištraukė iš drėgno apkaso dugno – vapėjo apie gyvates, žiurkes ir vorus. Norėdami įsitikinti, vyrai nukreipė žibintuvėlius į apačią, bet nieko nepamatė – vien užsistovėjusio lietaus vandens balas.

– Matot? – sušuko Havermejeris. – Juk sakiau. Aš sakiau, kad jis pamišęs – gal ne?

4

Daktaras Danyka

Alkanasis Džo iš tikrųjų buvo pamišęs, ir niekas nežinojo to geriau už Josarjaną, kuris kaip įmanydamas stengėsi jam padėti. Alkanasis Džo paprasčiausiai neklausė Josarjano. Alkanasis Džo neklausė Josarjano, nes manė, kad tas beprotis.

– Kodėl jis turėtų tavęs klausyti? – nepakeldamas akių paklausė Josarjano daktaras Danyka.

– Todėl, kad jis turi bėdų.

Daktaras Danyka paniekinamai suprunkštė.

– Jis mano turįs bėdų? O aš? – niūriai šaipydamasis lėtai varė daktaras Danyka. – Ne, aš nesiskundžiu. Žinau, jog vyksta karas. Žinau: daug žmonių turės kentėti, kad mes laimėtume. Bet kodėl turiu būti vienas iš jų? Kodėl jie negali šaukti tų senų gydytojų, kurie viešai vis mala šūdą apie tai, kokias dideles aukas medikai pasiryžę sukrauti ant pergalės aukuro. Aš nenoriu krauti aukų. Noriu susikrauti šlamančiųjų.

Daktaras Danyka buvo tvarkingas, švarus vyras, įsivaizdavęs, kad didžiausia smagybė – sėdėti nukabinus nosį. Jis buvo tamsaus gymio, mažo, protingo, melancholiško veido, su graudžiais maišeliais po akimis. Jis nuolatos susirūpinęs mąstė apie savo sveikatą ir bemaž kasdien eidavo į medicinos pagalbos palapinę, kad jam pamatuotų temperatūrą vienas iš dviejų eilinių, kurie, galima sakyti, atlikdavo jo darbą savarankiškai ir atlikdavo taip veiksmingai, kad jam nelikdavo beveik nieko kito, kaip sėdėti saulės atokaitoje ir spėlioti, ko kiti taip nerimauja. Tiems eiliniams Gasui ir Vesui pavyko pakelti mediciną iki tiksliojo mokslo lygio. Visus skųstis negalavimais atėjusiuosius karius, kurių temperatūra buvo 39 °C, jie skubiai

veždavo į ligoninę. Visiems skųstis negalavimais atėjusiesiems kariams, išskyrus Josarjaną, kurių temperatūra buvo žemesnė negu 39 °C, jie ištepdavo gomurius ir kojų pirštus gencijonų tirpalu ir duodavo vidurių paleidžiamųjų vaistų, kuriuos tie išmesdavo į krūmus. Visiems skųstis negalavimais atėjusiesiems kariams, kurių temperatūra buvo lygiai 39 °C, jie liepdavo ateiti po valandos dar kartą jos pasimatuoti. Josarjanas, kuriam visuomet būdavo 38,3 °C temperatūros, galėjo kreiptis į ligoninę kada panorėjęs, nes jų nebijojo.

Sistema buvo priimtina visiems, ypač daktarui Danykai, kuris pamatė turįs marias laiko stebėti, kaip majoras X de Koverlis svaido pasagas nuosavoje pasagų svaidymo aikštelėje, vis dar užsirišęs akį permatomu tvarsčiu, kurį daktaras Danyka jam padarė iš celiulioido juostelės, pavogtos iš majoro Majoro raštinės lango prieš daugel mėnesių, kai majoras X de Koverlis grįžo iš Romos sužeista ragena po to, kai ten išnuomojo du butus karininkams, puskarininkiams ir eiliniams ilsėtis. Į medicinos pagalbos palapinę daktaras Danyka eidavo tik tuomet, kai kasdien pasijusdavo labai sunkiai sergąs, ir užsukdavo tik tam, kad Gasas su Vesu jį apžiūrėtų. Tie niekuomet nerasdavo nieko bloga. Jo temperatūra visuomet būdavo 36 °C – jeigu jis neprieštaraująs, tokia temperatūra jiems visai patinkanti. Daktaras Danyka prieštaravo. Jis buvo beprarandąs pasitikėjimą Gasu su Vesu, ir galvojo, ar negrąžinus jų į mechanines dirbtuves ir nepakeitus tokiais, kurie *gebėtų* išsiaiškinti, kas su juo negerai.

Pats daktaras Danyka žinojo daugybę velnioniškai negerų dalykų. Be savo sveikatos, jis nerimavo dėl Ramiojo vandenyno ir skrydžių valandų. Dėl sveikatos niekas negalėjo būti tikras ilgesnį laiką. Ramusis vandenynas buvo vandens telkinys, iš visų pusių apsuptas dramblialigės ir kitokių baisių ligų, ir jeigu jis kada nors uždraustų skraidyti Josarjanui ir šitaip supykdytų pulkininką Ketkartą, jis staiga galėtų jame atsidurti. O skrydžio valandos buvo laikas, kurį jis kas mėnesį turėdavo praleisti ore, kad gautų priedą už skrydžius. Daktaras Danyka baisiai nemėgo skraidyti. Lėktuve jis jausdavosi įkalintas.

Lėktuve nebuvo nė menkiausios vietos pasaulyje, kur jis galėjo nueiti, išskyrus kitą lėktuvo dalį. Daktarui Danykai sakė, kad žmonės, kuriems patinka līsti į lėktuvą, šitaip išduoda pasąmonėje slypintį troškimą sulįsti atgal į įsčias. Taip jam sakė Josarjanas, kurio dėka daktaras Danyka kas mėnesį galėdavo atsiimti priedą už skrydžius nesulindęs atgal į įsčias. Josarjanas prikalbindavo Makvotą įrašyti daktaro Danykos pavardę lėktuvo žurnale per mokomuosius skrydžius ar keliones į Romą.

– Pats supranti, – gerindavosi Danyka suktai lyg koks sąmokslininkas šypsodamas. – Kam rizikuoti, kai visai nereikia.

– Be abejo, – pritardavo Josarjanas.

– Koks kam skirtumas, ar aš lėktuve, ar ne?

– Jokio skirtumo.

– Tai ir turiu galvoje, – atsakydavo daktaras Danyka. – Netepsi – nevažiuosi. Ranka ranką prausia. Supranti, ką noriu pasakyti? Pakasyk man nugarą – aš pakasysiu tau.

Josarjanas suprato, ką jis nori pasakyti.

– Aš ne tai norėjau pasakyti, – atsakė daktaras Danyka, kai Josarjanas ėmė kasyti jam nugarą. – Kalbu apie bendradarbiavimą. Paslaugas. Tu darai paslaugą man, aš – tau. Supratai?

– Padaryk man vieną paslaugą, – paprašė Josarjanas.

– Nė už ką, – atsakė daktaras Danyka.

Daktaras Danyka atrodydavo kažkoks baikštus ir menkas, kai prislėgtas sėdėdavo saulės atokaitoje priešais palapinę taip dažnai, kaip galėdavo, apsivilkęs chaki spalvos vasarines kelnes ir vasarinius marškinius trumpomis rankovėmis, kurie nuo kasdienio skalbimo išbluko ir tapo pilkšvi. Jis panėšėjo į žmogų, kuris kadaise suledėjo iš siaubo ir nebegalėjo iki galo atitirpti. Jis sėdėdavo susigūžęs, liesus pečius užkumpinęs iki ausų, nuo saulės įdegusiais delnais su švytinčiais sidabriniais nagais švelniai masažuodamas sulenktas rankas, tarsi jam būtų šalta. Iš tikrųjų jis buvo labai šiltas, atjautus žmogus, kuris nė akimirkos nesiliaudavo gailėjęs savęs.

– Kodėl aš? – nuolatos raudodavo jis. Tas klausimas buvo geras.

Josarjanas žinojo, kad jis geras, nes Josarjanas kolekcionavo gerus klausimus ir, pasitelkęs juos į pagalbą, sužlugdė šviečiamąsias valandėles, kurias Gudruteris kadaise du vakarus per savaitę vesdavo kapitono Purvinso žvalgybos palapinėje kartu su akiniuotu kapralu, kurį visi įtarė ardomąja veikla. Kapitonas Purvinsas žinojo, kad kapralas diversantas, nes nešiojo akinius, vartojo tokius žodžius kaip *panacėja* ir *utopija*, ir dar todėl, kad nepritarė Adolfui Hitleriui, kuris taip šauniai susidorojo su antiamerikietiška veikla Vokietijoje. Josarjanas lankė šviečiamąsias valandėles, nes norėjo sužinoti, kodėl tiek daug žmonių daro viską, kad jį nužudytų. Keletui kitų vyrų taip pat kai kas rūpėjo, tad kai Gudruteris ir diversantas kapralas baigę šviesti padarė klaidą ir paklausė, ar kas nors turi klausimų, jų pasipylė daugybė ir gerų.

– Kas yra tas Ispanija?

– Kodėl yra Hitleris?

– Kada yra teisingai?

– Kur buvo pakumpęs senis balzganu veidu, kurį vadindavau tėčiu, kai sulūžo karuselė?

– Kaip buvo koziris Miunchene?

– Cha cha beriberis

ir:

– Šūdas!

nuaidėjo vienas po kito, o paskui įsiterpė Josarjanas su klausimu, į kurį nebuvo atsakymo:

– Kur yra pernykščiai Sniegdenai?

Klausimas juos suglumino, nes Sniegdenas žuvo virš Avinjono, kai Dobsas padangėse pamišo ir atėmė vairalazdę iš Huplio.

Kapralas apsimetė kvaileliu.

– Kas? – paklausė jis.

– Kur yra pernykščiai Sniegdenai?

– Atleiskit, nesuprantu.

– *Où sont les Neigedens d'antan?** – tarė Josarjanas, kad jam būtų lengviau suprasti.

* Kur yra pernykščiai Sniegdenai? (*Pranc.*)

– *Parlez en anglais,** dėl Dievo meilės, – atsakė kapralas. – *Je ne parle pas français.***

– Aš irgi, – atsakė Josarjanas, kuris buvo pasiryžęs iškloti jam visus žodžius pasaulyje, kad tik pavyktų išgauti tiesą, bet įsiterpė Gudruteris – išbalęs, liesas, sunkiai šnopuojantis; per mažai kraujo priplūstančias jo akis jau dengė žvilgantis, drėgnas ašarų sluoksnis.

Aviacijos grupės štabe kilo nerimas, nes negalėjai žinoti, kas išaiškės žmonėms, kai jie pajus galį klausinėti ko tik nori. Pulkininkas Ketkartas nusiuntė papulkininkį Korną padaryti tam galą, ir papulkininkiui Kornui pavyko tai padaryti sugalvojus taisyklę, reglamentuojančią klausimų pateikimo tvarką. Papulkininkio Korno taisyklė buvo geniali – paaiškino raporte pulkininkui Ketkartui papulkininkis Kornas. Pagal papulkininkio Korno taisyklę uždavinėti klausimus buvo leidžiama tik tiems, kas niekuomet to nedarydavo. Netrukus šviečiamąsias valandėles ėmė lankyti tik tie, kas niekuomet neuždavinėdavo klausimų, ir valandėlės buvo visai nutrauktos, nes Gudruteris, kapralas ir papulkininkis Kornas sutarė, kad neįmanoma ir nereikia šviesti žmonių, kurie niekada niekuo neabejoja.

Pulkininkas Ketkartas ir papulkininkis Kornas gyveno ir dirbo aviacijos grupės štabo pastate, kaip ir visi štabo nariai, išskyrus kapelioną. Grupės štabo pastatas buvo didžiulis, vėjų košiamas, pasenęs namas su triukšminga santechnika, pastatytas iš birių raudonų akmenų. Už pastato buvo šiuolaikis šaudymo stendas, kurį pulkininkas Ketkartas pastatė grupės karininkų pramogai ir kuriame kiekvienas kovines užduotis vykdantis karininkas, puskarininkis ir eilinis dabar – generolo Šmiksono dėka – turėjo praleisti ne mažiau kaip aštuonias valandas per mėnesį.

Josarjanas šaudydavo į lėkšteles, bet nė karto nė vienos nenumušė. Eplbis šaudydavo į lėkšteles ir niekuomet neprašau-

* Kalbėkit angliškai (*pranc.*).
** Aš nemoku prancūziškai. (*Pranc.*)

davo pro šalį. Josarjanas buvo toks pat prastas šaulys kaip ir lošėjas. Lošdamas jis irgi niekuomet nelaimėdavo pinigų. Neišlošdavo netgi tada, kai sukčiaudavo, nes žmonės, kuriuos bandydavo apgauti, visada sukčiaudavo sumaniau už jį. Josarjanas susitaikė su dviem liūdnomis išvadomis: iš jo niekad neišeis stendininkas ir jis niekad neuždirbs pinigų.

„Norint *ne*uždirbti pinigų, reikia turėti smegenų“, – rašė pulkininkas Kargilis pamoksliškame aplinkraštyje, kuriuos jis reguliariai rengdavo platinti su generolo Suskingo parašu. „Šiais laikais kiekvienas kvailys gali užkalti pinigų ir dauguma jų užkala. O talentingi, protingi žmonės? Nurodykit, pavyzdžiui, kokį poetą, kuris uždirba pinigų“.

– T. S. Eliotas, – tarė buvęs pirmosios klasės eilinis Vintergrynas, rūšiuodamas paštą kabinetuke karinių oro pajėgų dvidešimt septintajame štabe, ir neprisistatęs trenkė ragelį.

Pulkininkas Kargilis Romoje apstulbo.

– Kas ten skambino? – paklausė generolas Suskingas.

– Nežinau, – atsakė pulkininkas Kargilis.

– Ko jam reikėjo?

– Nežinau.

– Tai ką jis sakė?

– T. S. Eliotas, – pranešė jam pulkininkas Kargilis.

– Kas tai?

– T. S. Eliotas, – pakartojo pulkininkas Kargilis.

– Tik T. S...

– Taip, sere. Jis tiek tepasakė. Tik: „T. S. Eliotas“.

– Įdomu, ką tai reiškia, – svarstė generolas Suskingas.

Pulkininkui Kargiliui irgi buvo įdomu.

– T. S. Eliotas, – balsu mąstė generolas Suskingas.

– T. S. Eliotas, – vis dar suglumęs gedulingu balsu pakartojo pulkininkas Kargilis.

Po akimirkos generolas Suskingas atitoko ir saldžiai, geraširdiškai nusišypsojo. Jo išraiška buvo gudri ir rafinuota. Akys piktdžiugiškai suspindo.

– Liepk kam nors sujungti mane su generolu Šmiksonu, – paprašė jis pulkininko Kargilio. – Nesakyk, kas skambina.

Pulkininkas Kargilis padavė jam telefoną.

– T. S. Eliotas, – tarė generolas Suskingas ir padėjo ragelį.

– Kas ten skambino? – paklausė pulkininkas Mudusas.

Generolas Šmiksonas Korsikoje neatsakė. Pulkininkas Mudusas buvo generolo Šmiksono žentas; generolas Šmiksonas, užsispyrus žmonai, priėmė jį į karo verslą, nors sveikas protas jam sakė, kad to nereikia daryti. Generolas Šmiksonas spoksojo į pulkininką Mudusą su santūria neapykanta. Jam kėlė pasidygėjimą jau vien žento išvaizda, bet tas buvo jo adjutantas, tad nuolatos jam patarnavo. Dukros vedyboms su pulkininku Mudusu jis priešinosi todėl, kad nemėgo dalyvauti vestuvėse. Nutaisęs grėsmingą, rūsčią, giliai į savo mintis pasinėrusio žmogaus grimasą, generolas Šmiksonas priėjo prie jo kabinete kabančio aukšto veidrodžio ir pažvelgė į kresną savo atvaizdą. Jis buvo žilstelėjęs, plačios kaktos, su geležies pilkumo kuokštais virš akių ir buku, karingu smakru. Susimąstęs spėliojo apie tą paslaptingą žinutę, kurią ką tik gavo. Pamažu jo bruožai sušvelnėjo nuo dingtelėjusios minties, lūpas perkreipė šelmiškas pasitenkinimas.

– Sujunk mane su Suskingu, – liepė jis pulkininkui Mudusui. – Tik nesakyk tam šunsnukiui, kas skambina.

– Kas ten skambino? – paklausė pulkininkas Kargilis Romoje.

– Tas pats žmogus, – atsakė generolas Suskingas akivaizdžiai sunerimęs. – Dabar jis ėmė persekioti mane.

– Ko jam reikėjo?

– Nežinau.

– Ką jis sakė?

– Tą patį.

– „T. S. Eliotas?“

– Taip. „T. S. Eliotas“. Tiek ir tepasakė.

Generolui Suskingui šovė išganinga mintis.

– Gal čia naujas kodas ar kažkas panašaus – žodžiu, kažkoks sutartinis ženklas. Gal liepk kam nors pasiteirauti ryšių skyriuje, ar čia naujas kodas, ar koks sutartinis ženklas.

Ryšių skyrius atsakė, kad T. S. Eliotas nėra naujas kodas ar sutartinis ženklas.

Kita mintis šovė pulkininkui Kargiliui.

– Gal man reikėtų paskambinti į karinių oro pajėgų dvidešimt septintąjį štabą ir išsiaiškinti, ar ten ką nors apie tai žino. Ten dirba toks raštininkas Vintergrynas, kurį aš neblogai pažįstu. Jis mane įspėjo, kad mūsų proza pernelyg daugiažodė.

Buvęs pirmosios klasės eilinis Vintergrynas pasakė pulkininkui Kargiliui, kad karinių oro pajėgų dvidešimt septintajame štabe joks T. S. Eliotas neužfiksuotas.

– Kaip mūsų proza pastaruoju metu? – nusprendė pasiteirauti pulkininkas Kargilis, kol šnekėjosi telefonu su buvusiu pirmosios klasės eiliniu Vintergrynu. – Dabar ji gerokai pasitaisė, ar ne?

– Vis dar pernelyg daugiažodė.

– Nenustebčiau, jeigu už visos šios istorijos slypi generolas Šmiksonas, – pagaliau prisipažino generolas Suskingas. – Prisimeni, ką jis padarė su šaudymo stendu?

Generolas Šmiksonas padarė pulkininko Ketkarto nuosavą šaudyklą prieinamą visiems aviacijos grupės karininkams, puskarininkiams ir eiliniams, vykdantiems kovines užduotis. Generolas Šmiksonas norėjo, kad jo vyrai praleistų šaudykloje tiek laiko, kiek leis jos pajėgumas ir karių skrydžių grafikas. Šaudyti į lėkšteles aštuonias valandas per mėnesį jiems buvo puikios pratybos. Jie įgusdavo šaudyti į lėkšteles.

Danbaras neapsakomai mėgo šaudyti į lėkšteles, nes kiekviena šių pratybų minutė jam būdavo nepaprastai bjauri, ir laikas slinkdavo taip lėtai. Jis apskaičiavo, kad viena valanda stende su tokiais žmonėmis kaip Havermejeris ir Eplbis atitinka net vienuolika padauginti iš septyniolikos metų.

– Man regis, tu pamišęs, – šitaip į Danbaro atradimą reagavo Gudruteris.

– Kas nori sužinoti? – atsakė Danbaras.

– Aš rimtai, – neatlyžo Gudruteris.

– Kam tai rūpi? – atsakė Danbaras.

– Aš nejuokauju. Net pripažįstu, kad gyvenimas atrodo ilgesnis, į...

– ...*yra* ilgesnis, į...

– ...*yra* ilgesnis. ...*Yra* ilgesnis? Na gerai, *yra* ilgesnis, jei jame gausu nuobodulio ir nepatogumų laikotarpių, b...

– Spėk, kaip greitai? – staiga pertarė jį Danbaras.

– Kas?

– Jie eina, – paaiškino Danbaras.

– Kas?

– Metai.

– Metai?

– Metai, – atsakė Danbaras. – Metai, metai, metai.

– Gudruteri, kodėl tu pristojai prie Danbaro? – įsiterpė Josarjanas. – Nejaugi nesuvoki, kaip jam tai atsiliepia?

– Viskas gerai, – kilniadvasiškai atsakė Danbaras. – Turiu keletą atliekamų dešimtmečių. Ar žinai, kiek trunka metai, kol jie praeina?

– Tu irgi užsičiaupk, – liepė Josarjanas pradėjusiam kikenti Orui.

– Aš tik galvojau apie tą merginą, – atsakė Oras. – Apie merginą Sicilijoj. Apie pliką merginą Sicilijoj.

– Verčiau ir tu užsičiaupk, – įspėjo jį Josarjanas.

– Tai tu kaltas, – papriekaištavo Josarjanui Danbaras. – Kodėl neleidi jam kikenti, jeigu jis to nori? Geriau tegu kikena, negu šneka.

– Gerai. Kikenk toliau, jei nori.

– Ar žinai, kiek trunka metai, kol jie praeina? – pakartojo Gudruteriui klausimą Danbaras. – Štai tiek, – jis spragtelėjo pirštais. – Prieš akimirką įkėlei koją į koledžą su pilnais gryno oro plaučiais. Šiandien jau senis.

– Senis? – nustebo Gudruteris. – Ką čia šneki?!

– Senis.

– Aš ne senis.

– Kai išskrendi vykdyti užduoties, atsiduri per plauką nuo mirties. Ar daug vyresnis gali būti tavo amžiaus vyras? Prieš pusę minutės įkėlei koją į gimnaziją ir atsegtą liemenėlę įsivaizdavai beveik kaip rojų. Tik penktadaliu sekundės anksčiau buvai mažas berniukas, turintis dešimties savaičių atostogas, kurios truko šimtą tūkstančių metų ir vis tiek per anks-

ti baigėsi. Zvimbt! Jie pralekia taip žaibiškai! Kaip, velniai griebtų, sulėtinsi laiką? – Danbaras baigė kalbėti beveik įpykęs.

– Gal ir tiesa, – nenoriai pripažino Gudruteris kiek prislėgtu balsu. – Gal ilgas gyvenimas išties turi būti kupinas daugybės nemalonių epizodų, jei nori, kad jis atrodytų ilgas. Bet kas tuomet nori ilgai gyventi?

– Aš, – atsakė jam Danbaras.

– Kodėl? – paklausė Gudruteris.

– O kas dar lieka?

5

Vadas Baltoji Pusiau Aviža

Daktaras Danyka gyveno dėmėm išmargintoje pilkoje palapinėje su Vadu Baltąja Pusiau Aviža, kurio bijojo ir kurį niekino.

– Įsivaizduoju jo kepenis, – suniurnėjo daktaras Danyka.

– Įsivaizduok mano kepenis, – patarė jam Josarjanas.

– Tavo kepenys sveikutėlės.

– Tai įrodo, kiek daug tu nežinai, – dūmė akis daktarui Danykai Josarjanas ir papasakojo apie varginantį skausmą kepenyse, nedavusį ramybės medicinos seserims Antelai ir Kramer bei visiems ligoninės gydytojams, nes skausmas nenorėjo virsti gelta ar praeiti.

Daktaras Danyka nesusidomėjo.

– Manai, tave kamuoja bėdos? – rūpėjo jam. – O mane? Kad būtum buvęs mano kabinete tą dieną, kai atėjo jaunavedžiai!

– Kokie jaunavedžiai?

– Jaunavedžiai, kurie kartą atėjo į mano kabinetą. Nejaugi apie juos nepasakojau? Ji buvo labai graži.

Kaip ir daktaro Danykos kabinetas. Laukiamąjį jis išpuošė auksinėmis žuvelėmis ir vienu iš prašmatniausių pigių baldų komplektu. Viską, ką galėjo, pirko išsimokėtinai, net auksines žuveles. Kitkam pinigų gavo iš godžių giminaičių mainais už pelno dalį. Jo kabinetas buvo Niujorke, Stetn Ailende, name, kur kilus gaisrui visi būtų supleškėję ir kur gyveno dvi šeimos, vos už keturių kvartalų nuo keltų prieplaukos ir vos už vieno kvartalo į pietus nuo didelio prekybos centro, trijų kosmetikos salonų ir dviejų vaistinių, kuriose dirbo nesąžiningi vaistininkai. Namas buvo ant gatvės kampo, bet niekas

nepadėjo. Naujų gyventojų atvykdavo mažai, o senieji iš papratimo kreipdavosi į tuos gydytojus, su kuriais daug metų bendravo. Greitai susikaupė krūvos neapmokėtų sąskaitų, ir jam grėsė netekti brangiausių medicinos įrankių: iš jo atėmė kalkuliatorių, paskui rašomąją mašinėlę, kurių nespėjo išsimokėti. Išgaišo auksinės žuvelės. Laimė, kai neliko jokios prošvaistėlės, prasidėjo karas.

– Dievas jį atsiuntė, – rimtu balsu pareiškė daktaras Danyka. – Netrukus beveik visus kitus daktarus pašaukė į armiją, ir akimirksniu padėtis ėmė taisytis. Patogi kabineto padėtis ėmė atsipirkti, ir netrukus priimdavau daugiau ligonių, negu galėdavau deramai apžiūrėti. Ėmiau lupti daugiau iš tų dviejų vaistinių. Kosmetikos salonuose per savaitę mano nusiųstoms klientėms padarydavo du tris abortus. Geriau nė būti negalėjo, bet žiūrėk, kas paskui atsitiko. Jie sugalvojo atsiųsti vyruką iš šaukimo komisijos manęs tikrinti. Aš buvau netinkamas karo tarnybai. Tai išsiaiškinau kuo įdėmiausiai pats patikrinęs savo sveikatą. Tikriausiai manai, kad mano žodžio turėjo pakakti, ar ne – juk kaip gydytojas turėjau gerą vardą tarp apygardos medikų ir vietiniame Verslo plėtros biure. Bet kur tau – jie atsiuntė tą vyruką įsitikinti, kad man tikrai viena koja amputuota ties klubu ir kad aš prikaustytas prie lovos nepagydomo reumatoidinio artrito. Josarjanai, mes gyvenam nepasitikėjimo ir nykstančių dvasinių vertybių amžiuje. Baisus dalykas, – iš pasipiktinimo daktarui Danykai ėmė drebėti balsas. – Baisus dalykas, kai net licenciją turinčio gydytojo žodžiu abejoja šalis, kurią jis myli.

Daktaras Danyka buvo pašauktas į armiją ir nusiųstas į Pjanosą aviacijos dalinio chirurgu, nors baisiai bijojo skristi.

– Ko man ieškoti bėdų lėktuve? – klausė jis trumparegiškai mirksėdamas į karoliukus panašiomis rudomis įžeistomis akimis. – Jos pačios mane susiranda. Kaip toji skaisti mergina, apie kurią tau pasakoju, negalėjusi pastoti.

– Kokia skaisti mergina? – paklausė Josarjanas. – Maniau, kad pasakoji man apie kažkokius jaunavedžius?

– Apie tą skaistuolę tau ir pasakoju. Juodu buvo tik vaikai,

susituokę... ėėė... kiek daugiau negu metus, kai įėjo į mano kabinetą net nesusitarę dėl priėmimo. Kad būtum ją matęs! Ji buvo tokia miela, jauna ir graži. Ji net išraudo, kai paklausiau apie mėnesines. Man regis, niekad nenustosiu mylėjęs tos merginos. Ji buvo pasakiško sudėjimo ir ant kaklo nešiojo grandinėlę su švento Antano medalionu, kabančiu tarp gražiausių krūtų, kurių kada nors nesu matęs. „Šventam Antanui tikriausiai kyla siaubinga pagunda", – pajuokavau, kad ji atsipalaiduotų. „Šventas Antanas?" – paklausė jos vyras. „Kas tas šventas Antanas?" – „Paklauskit savo žmonos", – atsakiau. „Ji gali jums pasakyti, kas yra šventas Antanas". – „Kas yra šventas Antanas?" – paklausė jisai jos. „Kas?" – nustebo ji. „Šventas Antanas", – atsakė jis. „Šventas Antanas?" – paklausė jinai. „Kas tas šventas Antanas?" Gerai ją apžiūrėjęs pamačiau, kad ji tebėra skaisti. Kol ji vėl rengėsi korsetą ir segėsi prie jo kojines, pasikalbėjau su jos vyru akis į akį. „Kas naktį", – gyrėsi jis. Tikras gudrutis. „Nepraleidžiu nė vienos nakties", – gyrėsi. Jis kalbėjo rimtai. „Įvarau jai dar ir rytais, prieš pusryčius, kuriuos ji man pagamina prieš mums išeinant į darbą", – gyrėsi jis. Priežastis tegalėjo būti viena. Kai ji apsirengusi priėjo, parodžiau jiems lytinį aktą su guminiais modeliais, kuriuos turiu savo kabinete. Mat savo kabinete turiu guminius modelius su visais abiejų lyčių dauginimosi organais; laikau juos atskirose spintose, kad nekiltų triukšmas. Norėjau pasakyti, kad juos turėjau. Dabar nieko nebeturiu, net savo praktikos. Visa, ką turiu dabar – per žema temperatūra, kuri ne juokais ima kelti man nerimą. Tie du vaikigaliai, kurie dirba už mane medicinos pagalbos palapinėje, nė velnio neišmano apie diagnostiką. Jie moka tik skųstis. Jie mano turį bėdų? O aš? Kad jie būtų matę mane tądien, kai kabinete du jaunavedžiai žiūrėjo į mane, tarsi pasakočiau jiems kažką, ko niekas ligi tol nebuvo girdėjęs. Dar niekad nebuvau matęs tokių susidomėjusių žmonių. „Norit pasakyti, šitaip?" – paklausė jis manęs ir kurį laiką pats judino modelius. Supranti, aš mačiau, kad jis iš tokių, kas jaučia didelį kaifą šitaip žaisdami. „Tikrai taip", – tariau jam. „O dabar eikit namo ir keletą mė-

nesių pabandykit mano siūlomu būdu – pamatysit, kas bus. Sutarta?" „Sutarta", – atsakė jie ir nesiginčydami sumokėjo man grynais. „Linkiu smagiai praleisti laiką", – pasakiau jiems. Jie man padėkojo ir drauge išėjo. Jis apkabino ją per liemenį, tarsi didžiai nekantrautų grįžti namo ir vėl jai įvaryti. Po kelių dienų jis ateina vienas ir sako mano seselei norįs tučtuojau mane pamatyti. Vos tik likome dviese, jis vožė man į nosį.

– Ką padarė?

– Išvadino mane gudručiu ir vožė į nosį. „Kas tu toks – gudrutis?" – paklausė ir taip dėjo, kad pargriuvau ant šiknos. Tik pokšt! Štai taip. Aš neskiedžiu.

– Žinau, kad neskiedi, – atsakė Josarjanas. – Bet kodėl jis taip pasielgė?

– Iš kur aš galiu žinoti, kodėl jis taip pasielgė? – irzliai atšovė daktaras Danyka.

– Gal tai kuo nors susiję su šventu Antanu?

Daktaras Danyka abejingai pažvelgė į Josarjaną.

– Šventas Antanas? – apstulbęs paklausė. – Kas tas šventas Antanas?

– Iš kur aš galiu žinoti? – atsakė vadas Baltoji Pusiau Aviža kaip tik tą akimirką įsvirduliuodamas į palapinę su buteliu viskio, kurį laikė apglėbęs, ir karingai atsisėdo tarp jųdviejų.

Nė žodžio netaręs daktaras Danyka atsistojo ir išsinešė kėdę iš palapinės; jo nugara buvo palinkusi nuo neteisybių kuprinės, kurią nuolatos turėjo tąsyti. Jis negalėjo pakęsti kambarioko draugijos.

Vadas Baltoji Pusiau Aviža manė, kad jis pamišęs.

– Nežinau, kas tam vyrukui, – priekaištingai pastebėjo. – Jis neturi smegenų – štai kas jam yra. Jei turėtų, čiuptų kastuvą ir imtų kasti. Štai čia, palapinėje, tiesiai po mano lova. Bemat rastų naftos. Argi jis nežino, kaip kareivukas kastuvu rado naftos Jungtinėse Valstijose? Nejaugi jis negirdėjo, kas nutiko tam vaikiščiui – kokia pavardė to snarglio supuvusio žiurkpalaikio suskio iš Kolorado?

– Vintergrynas.

– Vintergrynas.

– Jis bijo, – paaiškino Josarjanas.
– Oi, ne. Tik ne Vintergrynas, – Vadas Baltoji Pusiau Aviža neslėpdamas susižavėjimo papurtė galvą. – Tas susmirdęs šmikis gudrutis šunsnukis nebijo nieko.
– Daktaras Danyka bijo. Štai kas jam yra.
– Ko jis bijo?
– Jis bijo tavęs, – atsakė Josarjanas. – Bijo, kad tu mirsi plaučių uždegimu.
– *Geriau* tegul bijo, – tarė Vadas Baltoji Pusiau Aviža. Jo galingą krūtinę sudrebino sodrus, žemas juokas. – Aš taip ir padarysiu pirmai progai pasitaikius. Palauk ir pamatysi.

Vadas Baltoji Pusiau Aviža buvo gražus tamsaus gymio negrynakraujis krikų genties indėnas iš Oklahomos stambiu, prakauliu veidu ir susitaršiusiais juodais plaukais, kuris dėl jam vienam žinomų okultinių priežasčių nusprendė mirti plaučių uždegimu. Jis buvo rūstaus žvilgsnio, kerštingas, nusivylęs indėnas, nekenčiantis svetimšalių tokiomis pavardėmis, kaip Ketkartas, Kornas, Purvinsas ir Havermejeris, ir trokštantis, kad jie visi išsinešdintų ten, iš kur atėjo prakeikti jų protėviai.

– Nepatikėsi, Josarjanai, – svarstė jis tyčia pakeldamas balsą, kad paerzintų daktarą Danyką, – bet šiame krašte buvo visai smagu gyventi, kol jie nesušiko jo savo prakeiktu pamaldumu.

Vadas Baltoji Pusiau Aviža buvo pasinešęs atkeršyti baltaodžiams. Jis vos skaitė ir rašė ir buvo paskirtas kapitonui Purvinsui kaip žvalgybos karininko padėjėjas.

– Kaip aš galėjau išmokti skaityti ar rašyti? – paklausė Vadas Baltoji Pusiau Aviža apsimesdamas įpykęs ir vėl pakeldamas balsą, kad išgirstų daktaras Danyka. – Kur tik mes pasistatydavom palapinę, jie išgręždavo gręžinį. Kai tik jie išgręždavo gręžinį, rasdavo naftos. O kai tik rasdavo naftos, priversdavo mus susikrauti palapinę ir kraustytis kitur. Mes buvom vaikščiojančios virgulės. Visa mūsų šeima iš prigimties turėjo uoslę naftos telkiniams, tad netrukus visos pasaulio naftos bendrovės atsiuntė po techniką mus vaikytis. Mes nuolatos bastėmės. Patikėk manim: auginti vaiką buvo velniškai sun-

ku. Man regis, niekur neišgyvenau ilgiau kaip savaitę.

Pirmas žmogus, kurį jis prisiminė, buvo geologas.

– Kaskart, kai gimdavo dar vienas Baltoji Pusiau Aviža, – toliau pasakojo jis, – biržų rinkoje pakildavo kainos. Netrukus visos gręžėjų brigados sekiojo paskui mus su įranga, kad tik viena kitą pralenktų. Kompanijos ėmė jungtis vien tam, kad reikėtų priskirti prie mūsų mažiau žmonių. Bet minia, lipanti mums ant kulnų, be perstojo augo. Mes nė vienos nakties gerai neišsimiegojome. Kai sustodavome, jie irgi sustodavo. Kai leisdavomės į kelią, jie irgi traukdavo – su visais nameliais su ratais, buldozeriais, gręžimo bokštais ir generatoriais. Mes buvome vaikščiojantis verslo klestėjimas, ir geriausi viešbučiai ėmė mus kviestis, nes pritraukdavome į miestą didžiulį kapitalą. Kartais gaudavom labai dosnių pasiūlymų, bet nė vieno negalėjome priimti, nes buvom indėnai, o mus kvietę geriausi viešbučiai neleisdavo apsistoti indėnams. Rasiniai prietarai – baisus dalykas, Josarjanai, tikėk manim. Baisus dalykas, kai su doru, lojaliu indėnu elgiamasi kaip su nigeriu, žydūkščiu, italpalaikiu ar šūdispaniu, – Vadas Baltoji Pusiau Aviža iš lėto palingavo galvą pabrėždamas savo įsitikinimą.

– Tuomet, Josarjanai, pagaliau tai atsitiko – galo pradžia. Jie ėmė sekioti paskui mus iš priekio. Jie stengdavosi atspėti, kur mes kitą kartą apsistosim, ir imdavo gręžti mums dar ten nenusigavus, taigi mes nė negalėdavom sustoti. Vos tik imdavom tiesti antklodes, jie išspirdavo mus. Jie mumis pasitikėjo. Jie mus išspirdavo nė nelaukdami, kol ras naftos. Mes taip išvargom, kad buvo nė motais, kai mūsų laikas baigėsi. Vieną rytą pamatėm esą iš visų pusių apsupti naftininkų, laukiančių, kada galės mus išspirti, kai pasuksime į jų pusę. Kur bepasisuktum, ant kalnų viršūnių stovėjo naftininkai laukdami tartum indėnai, pasirengę pulti. Tai buvo galas. Ten, kur buvom, pasilikti negalėjom, nes ką tik mus išspyrė. Eiti nebebuvo kur. Mus išgelbėjo tik armija. Laimė, bemat kilo karas, ir šaukimo komisija, pastvėrusi mane iš to rato vidurio, gyvą ir sveiką patupdė Kolorado valstijos Loueri Fildo stovykloje. Vienintelis išsigelbėjau.

Josarjanas žinojo, kad jis meluoja, bet nepertraukė Vado Baltosios Pusiau Avižos, kai tas paskui pareiškė, neva nuo tada negavęs jokios žinios iš tėvų. Tačiau dėl to jis labai nesikremtąs, nes jie neturi jokių įrodymų, kad jie – jo gimdytojai, tik jų žodį, o kadangi jie jam buvo primelavę tiek daug dalykų, visai tikėtina, jog melavo ir tai. Jis kur kas geriau žinojo apie likimą, ištikusį jo pirmosios eilės pusbrolių gentį, kuri stengdamasi atsikratyti persekiojančių naftininkų nuklydo į šiaurę ir netyčia atsidūrė Kanadoje. Kai bandė grįžti, pasienyje juos sustabdė JAV imigracijos pareigūnai ir nebeįleido į tėvynę. Jie negalėjo grįžti, nes buvo raudonodžiai.

Tai buvo siaubingas pokštas, bet daktaras Danyka nesijuokė tol, kol Josarjanas atėjo pas jį po dar vieno skrydžio ir vėl maldavo, bemaž nesitikėdamas sėkmės, nebeleisti jam skraidyti. Daktaras Danyka sukikeno ir netrukus pasinėrė į savo bėdas, iš kurių viena buvo Vadas Baltoji Pusiau Aviža, visą tą rytą raginęs jį eiti su juo indėniškų imtynių, ir Josarjanas, kuris tą akimirką nusprendė išprotėti.

– Veltui gaišti laiką, – buvo priverstas pasakyti jam daktaras Danyka.

– Nejaugi negali uždrausti skraidyti bepročiui?

– Žinoma, galiu. Netgi privalau. Yra taisyklė, liepianti neleisti skraidyti bepročiams.

– Tai kodėl neuždraudi man skraidyti? Aš pamišęs. Klausk Gudruterio.

– Gudruterio? Kur *yra* Gudruteris? Rask Gudruterį, ir aš jo paklausiu.

– Tad klausk ko nors kito. Jie tau pasakys, koks aš pamišęs.

– Jie bepročiai.

– Tai kodėl neuždraudi jiems skraidyti?

– Kodėl jie manęs neprašo, kad uždrausčiau jiems skraidyti?

– Jie bepročiai, štai kodėl.

– Žinoma, jie bepročiai, – atsakė daktaras Danyka. – Aš juk ką tik sakiau tau, kad jie bepročiai – gal ne? O bepročiams juk negalima leisti spręsti, ar tu pamišęs.

Josarjanas rimtai į jį pažiūrėjo ir nusprendė griebtis kitokios taktikos.

– Ar Oras beprotis?

– Aišku, – patvirtino daktaras Danyka.

– Ar gali uždrausti jam skraidyti?

– Žinoma, galiu. Bet jis pirma turi paprašyti manęs, kad uždrausčiau. Tai irgi parašyta taisyklėje.

– Tai kodėl jis tavęs neprašo?

– Nes jis beprotis, – atsakė daktaras Danyka. – Jis negali būti sveiko proto, jei ir toliau vykdo kovines užduotis, kai šitiek kartų buvo per plauką nuo mirties. Aš, žinoma, galiu neleisti Orui skraidyti, bet pirma jis turi manęs paprašyti.

– Tik tiek jam reikia padaryti, kad nebereikėtų skraidyti?

– Tik tiek. Tegu jis manęs paprašo.

– Ir tada galėsi uždrausti jam skraidyti? – paklausė Josarjanas.

– Ne. Tada aš negalėsiu uždrausti jam skraidyti.

– Nori pasakyti, kad esama kažkokios kliūties?

– Žinoma, kad esama kliūties, – atsakė daktaras Danyka. – 22-oji išlyga. Žmogus, nenorintis dalyvauti koviniuose veiksmuose, nėra pamišęs.

Taigi buvo vienintelė kliūtis – 22-oji išlyga, aiškinanti, kad nerimas dėl savo saugumo, gresiant tikriems, tiesioginiams pavojams, byloja apie sveiką protą. Oras buvo pamišęs ir galėjo nebeskraidyti. Jam tereikėjo paprašyti, bet vos būtų paprašęs, nebebūtų beprotis ir turėtų vėl skraidyti į kovines užduotis. Oras būtų pamišėlis, jei toliau skraidytų į kovines užduotis, ir sveiko proto, jeigu neskraidytų, bet jeigu buvo ne beprotis, skraidyti privalėjo. Jei skraidė – buvo pamišėlis ir privalėjo neskraidyti, bet jeigu skraidyti nenorėjo – buvo sveiko proto ir skraidyti privalėjo. Josarjaną didžiai sujaudino toks neregėtai paprastas 22-osios išlygos punktas, ir jis pagarbiai švilptelėjo.

– Tai bent kliūtis 22-oji išlyga, – pastebėjo jis.

– Geresnių nebūna, – pritarė daktaras Danyka.

Josarjanas kuo aiškiausiai matė jos svaiginančią logiką. To-

bulos jos dalių poros buvo susietos kuo tiksliausiai, be menkiausio plyšelio, tai kėlė jo susižavėjimą ir šokiravo, kaip ir aukšto lygio modernaus meno kūriniai; kartais Josarjanas suabejodavo matąs tą logiką – kaip ir niekad nebūdavo įsitikinęs dėl modernių meno kūrinių lygio ir dėl musių Eplbio akyse, kurias matė Oras. Tik iš Oro žodžių jis turėjo patikėti, kad jų ten yra.

– Jų ten tikrai yra, – dėl musių Eplbio akyse patikino Oras po to, kai Josarjanas susimušė su Eplbiu karininkų klube, – nors tikriausiai jis to nė nežino. Todėl jis nemato to, kas iš tikrųjų yra.

– Kodėl jis to nežino? – pasmalsavo Josarjanas.

– Todėl, kad jo akyse yra musių, – pabrėžtinai kantriai paaiškino Oras. – Kaip jis gali matyti, kad jo akyse yra musių, jeigu jo akyse yra musių?

Jo žodžiuose buvo tiek logikos kiek visur kitur, ir Josarjanas buvo linkęs Oru tikėti, mat tas gyveno tyruose už Niujorko ribų ir žinojo kur kas daugiau apie gyvus padarus negu Josarjanas, ir dar todėl, kad Oras, kitaip negu Josarjano motina, tėvas, sesuo, brolis, teta, dėdė, pati, mokytojas, dvasios vadovas, įstatymų leidėjas, kaimynas ir laikraštis, dar niekad nebuvo jam pamelavęs ko nors nepaprastai svarbaus. Josarjanas svarstė ką tik išgirstą naujieną apie Eplbį porą dienų, paskui nusprendė kilniai pasielgti ir pranešti apie tai pačiam Eplbiui.

– Eplbi, tavo akyse yra musių, – sušnabždėjo jis pagalbiai, kai juodu susidūrė parašiutų palapinės angoje kassavaičio „pieno gabenimo“ dieną. „Pieno gabenimu“ jie vadindavo nepavojingus ankstyvo rytmečio skrydžius; tą kartą jie skrido bombarduoti objektų prie Parmos.

– Ką? – piktokai atsakė Eplbis sumišęs, kad Josarjanas apskritai jį užkalbino.

– Tavo akyse yra musių, – pakartojo Josarjanas. – Tikriausiai todėl jų nematai.

Eplbis atsitraukė nuo Josarjano pasidygėjęs ir suglumęs, paskui paniuręs tylėjo, kol atsisėdo į džipą su Havermejeriu ir

jie nuvažiavo ilgu, tiesiu keliu į instruktažo kambarį, kur majoras Denbis, nenustygstantis grupės operacijų karininkas, laukė, kad galėtų pradėti parengtinį instruktažą visiems rikiuočių vadams, bombarduotojams ir šturmanams. Eplbis prašneko tyliai, kad neišgirstų vairuotojas ar kapitonas Purvinsas, užmerktomis akimis tysantis ant priekinės džipo sėdynės.

– Havermejeri, – dvejodamas paklausė jis, – ar mano akyse yra musių?

Havermejeris klausiamai sumirksėjo.

– Rusių?

– Ne, musių.

Havermejeris vėl sumirksėjo.

– Musių?

– Mano akyse.

– Tu tikriausiai pamišęs, – atsakė Havermejeris.

– Ne, aš nepamišęs. Josarjanas pamišęs. Tik pasakyk, mano akyse yra musių ar ne. Aš ištversiu.

Havermejeris įsimetė į burną dar vieną saldainį su žemės riešutais ir labai įdėmiai pažvelgė Eplbiui į akis.

– Nematau nė vienos, – pranešė.

Eplbis išleido neapsakomo palengvėjimo atodūsį. Havermejeriui prie lūpų, smakro ir skruosto buvo prilipę saldainio su žemės riešutais kruopelių.

– Tavo veidas aplipęs saldainio su žemės riešutais trupiniais.

– Geriau jau veidas, aplipęs saldainio su žemės riešutais trupiniais, negu musės akyse., – atšovė Havermejeris.

Kitų penkių rikiuočių lėktuvų karininkai sunkvežimiais atvažiavo į bendrą instruktažą, įvykusį po pusvalandžio. Trys kiekvieno lėktuvo eiliniai ir puskarininkiai instruktaže nedalyvavo – juos nugabeno tiesiai į aerodromą, prie lėktuvų, kuriais jie tądien turėjo skristi, ir čia jie laukė kartu su aerodromo žemės tarnybos darbuotojais, kol karininkai, su kuriais jie turėjo skristi, barškančiomis kopėtėlėmis lipo iš juos atvežusių sunkvežimių, ir atėjo metas sėsti į lėktuvus bei užvesti variklius. Varikliai bombonešių, sustatytų aikštelėse, iš viršaus

panašių į ledinukus ant pagaliuko, piktai suriaumojo, iš pradžių priešindamiesi, paskui kurį laiką sklandžiai sukdamiesi tuščiąja eiga, ir netrukus gargarai dramblodami apsisuko, šlubuodami nuslinko į priekį žvirgžduotu keliu tarsi kokie akli, keisti, luoši padarai, netrukus išsirikiavo į eilę prie pakilimo tako ir vienas paskui kitą vis garsiau riaumodami greitai pakilo, iš lėto išsirikiavo virš margaspalvių medžių viršūnių, tolygiu greičiu apsuko ratą aplink aerodromą, kol visi lėktuvai išsidėstė po šešis, ir virš žydrų vandenų pasuko į pirmąjį kelio etapą taikinio Šiaurės Italijoje ar Prancūzijoje link. Bombonešiai tolygiai kilo ir virš priešo teritorijos jau skrido kokių trijų kilometrų aukštyje. Skrendančiuosius visuomet stebindavo ramybės pojūtis ir visiška tyla, pertraukiama tik kulkosvaidžių bandomųjų šūvių, glaustų abejingai ištartų pastabų, retkarčiais pasigirstančių per selektoriaus ryšį ir prablaivančio kiekvieno lėktuvo piloto pranešimo, kad jau skrenda virš pradinio taško ir netrukus suks taikinio link. Visuomet šviesdavo saulė, praretėjęs oras visuomet šiek tiek gniauždavo gerklę.

B-25, kuriais jie skrido, buvo patikimi, stabilūs, pilkšvi lėktuvai dviem vairais ir varikliais bei plačiais sparnais. Piloto Josarjano akimis, vienintelis jų trūkumas buvo ankšta skylė, lakūnų vadinama šliaužykla, skirianti piloto kabiną su organinio stiklo nosimi nuo artimiausio liuko. Šliaužykla buvo siauras, šaltas kvadratinis tunelis, išgremžtas po valdymo prietaisais; toks stambus vyras kaip Josarjanas sunkiai galėdavo pro ją išlįsti. Išpūstžandis, apskritaveidis šturmanas roplio akimis, su panašia į Arfio pypke, irgi sunkiai pro ją išsliauždavo, tad Josarjanas vydavo jį atgal iš lėktuvo nosies, kai jie pasukdavo taikinio link. Dabar tai vyks po kelių minučių. Tuomet įsivyraudavo įtampa – metas, kai turėdavai laukti nieko negirdėdamas, nieko nematydamas, negalėdamas nieko daryti, tik laukti, kol priešlėktuviniai pabūklai apačioje taikėsi rengdamiesi nusiųsti juos visus, jei tik pavyks, amžino miego.

Šliaužykla buvo vienintelė Josarjano viltis išsigelbėti iš tuoj krisiančio lėktuvo, bet Josarjanas ją keikdavo putote putodamas priešiškumu, plūdo kaip kliūtį, apvaizdos iškeltą vykdant

sąmokslą jį sunaikinti. Vietos kitam išėjimo liukui B-25 nosyje buvo, tačiau jis nebuvo įrengtas. Vietoj jo buvo padaryta šliaužykla, ir po tos suirutės, įvykusios atliekant kovinę užduotį virš Avinjono, jis ėmė šlykštėtis kiekvienu ilgiausiu jos coliu, nes jis sekundėmis atitolindavo nuo jo parašiuto, kuris buvo per didelis, kad galėtų pasiimti į lėktuvo priekį, o paskui dar daugiau sekundžių nuo išėjimo liuko grindyse tarp pakeltos lakūno kabinos ir palubėje įsitaisiusio beveidžio bokštelio šaulio. Josarjanas troško būti ten, kur galėdavo būti Arfis, kai Josarjanas išvydavo jį iš bombonešio nosies. Josarjanas troško susiriesti į kamuoliuką ir sėdėti ant grindų tiesiai virš išėjimo liuko, prieglobstyje įglaus iš atliekamų šarvuotų liemenių, kurias mielai būtų pasiėmęs; parašiutas jau būtų ten, kur derėjo – pritvirtintas prie diržų, kuriais buvo persijuosęs krūtinę, vienas kumštis gniaužtų raudoną parašiuto ištraukimo žiedą, kitas – atsarginio liuko atidarymo svirtį, kuri išspjautų jį į orą žemės link pasigirdus pirmam džeržgesiui, pranešančiam apie lėktuvo galą. Štai kur jis norėjo atsidurti, jeigu jau privalėjo būti lėktuve, o ne kyboti jo priekyje kaip kokia prakeikta ant konsolės pakabinta auksinė žuvelė kokiam prakeiktam ant konsolės pakabintam akvariume, kol prakeiktos šlykščios juodos zenitinių sviedinių eilės sproginėjo, dunksėjo, ritosi bangomis aplink, viršuje, apačioje, kylančiu, traškančiu, zigzaginiu, pokšinčiu, fantasmagorišku, kosmologiniu nedorumu, kuris drebino, svaidė į šalis, barškino, raižė ir grasino per sekundės dalelytę visus juos sunaikinti milžinišku ugnies kamuoliu.

Iš Arfio nei kaip iš šturmano, nei kaip dar iš ko nors Josarjanui nebuvo jokios naudos, todėl Josarjanas įnirtingai vydavo jį iš nosies į lėktuvo galą, kad jie vienas kitam netrukdytų, jei staiga tektų gelbėtis. Josarjano išvytas iš nosies, Arfis galėjo gūžtis ten, kur troško gūžtis Josarjanas, bet jis tik stovėdavo tiesutėlis, patogiai uždėjęs trumpas, storas rankas ant piloto ir antrojo piloto kėdžių atlošų, su pypke tarp pirštų, ir draugiškai plepėdavo su skrydžio antruoju pilotu – Makvotu ar kitu, rodydamas įdomius nereikšmingus dalykus danguje

abiem vyrams, kurie būdavo tokie užsiėmę, kad nekreipdavo į juos dėmesio. Makvotas būdavo pernelyg užsiėmęs, nes prie pulto vykdė šaižius Josarjano nurodymus, kai tas kreipdavo lėktuvą prie taikinio, kurį reikėjo bombarduoti, ir imdavo juos visus pašėlusiai blaškyti tarp jų kraujo ištroškusių sproginėjančių sviedinių stulpų spiegdamas Makvotui glaustus, nepadorius įsakymus, labai panašius į nerimastingus, maldaujamus košmarų kamuojamo Alkanojo Džo riksmus. Arfis mąsliai papsėdavo pypkę per visą sumaištį, pro Makvoto langelį abejingai, smalsiai žiūrėdamas į karą, tarsi čia tebūtų kažkur toli vykstantys neramumai, negalintys jam pakenkti. Arfis be galo mėgo draugiją, palaikyti savo mėgstamą komandą ir dalyvauti buvusių klasės draugų susitikimuose, ir turėjo per mažai smegenų, kad bijotų. Josarjanas smegenų turėjo ne per mažai, todėl bijojo; apšaudomas savo posto nepalikdavo ir nepasileisdavo per šliuožyklą į lėktuvo galą tik todėl, kad nenorėjo patikėti kam nors kitam klaidinamuosius manevrus sprunkant iš taikinio zonos. Jis niekam kitam nebūtų suteikęs tokios didžiulės atsakomybės garbės. Josarjanas nepažinojo jokio kito žmogaus, bailesnio už jį. Josarjanas buvo geriausias klaidinamųjų manevrų specialistas visoje aviacijos grupėje, tik pats nenutuokė kodėl.

Klaidinamųjų manevrų tvarka nebuvo nustatyta. Jiems tereikėjo baimės, o Josarjanas jos turėjo – daugiau negu Oras ar Alkanasis Džo, netgi daugiau už Danbarą, nuolankiai susitaikiusį su mintimi, kad vieną dieną turės mirti. Josarjanas su šia mintimi nebuvo susitaikęs, ir per kiekvieną užduotį, vos būdavo išmestos bombos, lyg patrakęs nešdavo kailį staugdamas: „Smarkiau, smarkiau, smarkiau, smarkiau, tu šunsnuki, smarkiau!“ – Makvotui ir baisiausiai nekęsdavo Makvoto, tartum tas būtų kaltas, kad jie ore, kur juos taikėsi sunaikinti nepažįstami žmonės, ir visi kiti lėktuve nenaudodavo selektoriaus ryšio, išskyrus apgailėtiną, klaikiai nenusisekusį skrydį į Avinjoną, kai Dobsas ore pamišo ir graudžiai ėmė maldauti pagalbos.

– Padėkit jam, padėkit jam, – raudojo Dobsas. – Padėkit jam, padėkit jam.

– Kam padėti? Kam padėti? – sušuko Josarjanas vėl įjungęs ausinių kaištuką į selektorių, nes jis išsitraukė, kai Dobsas atėmė vairalazdę iš Huplio, ir jie visi staiga apkurtę, paralyžiuoti, siaubo apimti ėmė smigti žemyn; Josarjanas prilipo viršugalviu prie kabinos lubų ir nieko negalėjo padaryti – pačiu laiku juos išgelbėjo Huplis taip pat staigiai vėl atėmęs vairalazdę iš Dobso per patį vidurį kakofoniško zenitinių pabūklų sviedinių sluoksnio, iš kurio vos prieš kelias akimirkas sėkmingai buvo paspukę. *O Dieve! O Dieve, o Dieve!* – be garso maldavo Josarjanas už viršugalvio kabodamas lėktuvo nosyje, negalėdamas nė krustelėti.

– Bombarduotojui, bombarduotojui, – atsakydamas sušuko jam Dobsas. – Jis neatsiliepia, jis neatsiliepia. Padėkit bombarduotojui, padėkit bombarduotojui.

– Aš bombarduotojas, – suriko jam Josarjanas. – Aš esu pilotas. Man nieko neatsitiko, man nieko neatsitiko.

– Tada padėkit jam, padėkit jam, – maldavo Dobsas. – Padėkit jam, padėkit jam.

O Sniegdenas gulėjo ir merdėjo lėktuvo gale.

6

Alkanasis Džo

Alkanasis Džo jau atliko penkiasdešimt kovinių skrydžių, bet tai nepadėjo. Jis buvo susikrovęs mantą ir laukė, kada grįš namo. Naktimis jis sapnuodavo šiurpius, ausį veriančius košmarus, neleisdavusius miegoti visiems, išskyrus Huplį, penkiolikos metų lakūną, kuris, norėdamas patekti į armiją, pamelavo apie savo amžių ir gyveno su kate vienoje palapinėje su Alkanuoju Džo. Nors Huplis miegodavo budriai, teigdavo niekad negirdįs spiegiančio Alkanojo Džo. Alkanajam Džo buvo negera.

– Na ir kas? – apmaudžiai suurzgė daktaras Danyka. – Žinai, aš jau buvau gerai įsitaisęs. Užkaldavau penkiasdešimt gabalų per metus ir beveik nemokėjau mokesčių, nes versdavau klientus mokėti grynaisiais. Mane palaikė stipriausia pasaulio profesinė sąjunga. Ir žiūrėk, kas nutiko. Vos tik pasirengiau kaupti pinigėlius, jie mat turėjo pagaminti fašizmą ir pradėti tokį siaubingą karą, kad net mane paveikė. Mane juokas ima išgirdus, kaip Alkanasis Džo ar kas nors kitas spiegia taip, kad smegenys lenda iš pakaušio. Dievaži, mane ima juokas. *Jam* negera? Kaip, jo manymu, jaučiuosi aš?

Alkanasis Džo buvo pernelyg įklimpęs savo negandose, kad jam rūpėtų, kaip jaučiasi daktaras Danyka. Na, pavyzdžiui, garsai. Net menki jį siutindavo, ir jis kol užkimdavo kriokdavo ant Arfio už tai, kad tas drėgnai čiulpsėdavo rūkydamas pypkę, ant Oro už tai, kad tas, krapštydamasis prie kokio taisomo prietaiso, dunksėdavo plaktuku, ant Makvoto už tai, kad tas su trenksmu voždavo kiekvieną kortą ant stalo dalydamas akį ar pokerį, ant Dobso už tai, kad tas nerangiai gra-

binėdavosi tamsoje tarškėdamas dantimis ir nuolatos į ką nors atsitrenkdavo. Alkanasis Džo buvo vargana pulsuojanti judanti irzlumo masė. Tyliame kambaryje ritmingai tiksintis laikrodis lyg kančia atsitrenkdavo į neapsaugotas jo smegenis.

– Klausyk, vaikuti, – kartą vėlų vakarą paaiškino jis rūsčiai Hupliui, – jei nori gyventi šioje palapinėje, privalai elgtis kaip aš. Kasnakt turi nusisegti laikrodį nuo rankos ir, įvyniojęs į vilnones kojines, pasidėti dugne skrynutės tolimajame palapinės gale.

Huplis įžūliai atkišo smakrą parodydamas Alkanajam Džo, kad nesileis jo stumdomas, ir padarė, kaip buvo lieptas.

Alkanasis Džo buvo nervingas perdžiūvęs nelaimėlis prakauliu tamsios odos veidu ir gyslomis, kurios trūkčiojo pajuodusiose duobėse po akimis nelyginant sukapotos gyvatės gabalai. Tas veidas buvo nelaimingas, priraustas kraterių, nuo rūpesčio apsitraukęs suodžiais lyg koks apleistas šachtininkų miestas. Alkanasis Džo valgydavo kaip išbadėjęs, be perstojo kramtydavo nagus, mikčiodavo, springdavo, niežėdavo, prakaituodavo, seilėdavosi ir fanatiškai lakstydavo iš vienos vietos į kitą pasiėmęs įmantrų juodą fotoaparatą, su kuriuo amžinai stengdavosi nutraukti nuogas merginas. Nuotraukos niekuomet neišeidavo. Jis visada pamiršdavo įdėti į aparatą juostelę, įjungti šviesą ar nuimti nuo objektyvo dangtelį. Įkalbinti merginas pozuoti nuogas būdavo nelengva, bet Alkanasis Džo turėjo tam gyslelę.

– Aš būti svarbus vyras, – šaukdavo jis. – Aš būti dydelis fotografas iš žurnalo „Life“. Būti dydelė nuotrauka ant dydelio viršelio. *Si, si, si!* Tu tapti Holivudo žvaigždė. Multi *šlamančiųjų*. Multi skyrybų. Multi pasidulkt pasibarkšt nuo ryto iki vakaro.

Reta moteris gebėdavo atsispirti tokiam vylingam meilikavimui, ir prostitutės kuo noriausiai šokdavo ant kojų ir rangydavosi fantastiškomis pozomis, kokių jis prašydavo. Moterys žudė Alkanąjį Džo. Į jų seksualias viliones jis atsiliepdavo siautulingu stabmeldišku garbinimu. Jos buvo žavingos, tenkinančios, iš proto varančios stebuklo apraiškos, malonumo įran-

kiai, pernelyg galingi, kad galėtum išmatuoti, pernelyg smarkūs, kad galėtum ištverti, pernelyg rafinuoti, kad jais galėtų pasinaudoti žemi, niekingi vyrai. Jų nuogybę savo rankose jis galėjo aiškinti tik kaip kosminio masto neapsižiūrėjimą, kurį lemta skubiai ištaisyti, tad visuomet stengdavosi kūniškai jas pažinti, kiek tai įmanoma per akimirką ar dvi, kurias jautė turįs, kol Kažkas susigriebęs jas iš jo atims. Jis niekad negalėdavo apsispręsti – barškinti jas ar fotografuoti, nes matė, kad abu dalykai vienu metu neįmanomi. Tiesą sakant, jis buvo besuprantąs, kad neįmanoma padaryti nei vieno, nei antro – nuolatos jį valdęs poreikis skubėti pavertė jį visai neveiksmingą. Nuotraukos niekad neišeidavo, o Alkanasis Džo niekad neįeidavo. Keisčiausia, kad civiliniame gyvenime Alkanasis Džo iš tikrųjų buvo žurnalo „Life“ fotografas.

Dabar jis buvo didvyris, kaip jautė Josarjanas – didžiausias karinių oro pajėgų didvyris, nes atliko daugiau kovinių skrydžių negu kuris nors kitas karinių oro pajėgų didžiavyris. Jis atliko šešias kovinių skrydžių serijas. Alkanasis Džo atliko pirmąją kovinių skrydžių seriją, kai pakako dvidešimt penkių užduočių, kad galėtų susikrauti mantą, parašyti džiugius laiškus namo ir pradėti pašaipiai kamantinėti seržantą Tauzerį, kada ateis įsakymas, parsiųsiantis jį atgal į Valstijas. Belaukdamas kas dieną ritmingai šlepsėdavo aplink operacijų planavimo palapinės įėjimą žarstydamas riebius sąmojus visiems einantiems pro šalį ir juokais vadindamas seržantą Tauzerį prakeiktu šunsnukiu, kai tas išlėkdavo iš raštinės.

Alkanasis Džo baigė pirmąją dvidešimt penkių kovinių skrydžių seriją per tą operacijos Salerno pakrantėje savaitę, kai Josarjanas ligoninėje gydėsi triperį, kurį susigavo krūmuose atlikdamas nereikšmingą užduotį virš Moterų armijos korpuso narės, kai skrido į Marakešą produktų. Josarjanas kaip įmanydamas stengėsi pasivyti Alkanąjį Džo, ir jam vos nepavyko, kai per šešias dienas atliko šešis skrydžius, bet dvidešimt trečiasis buvo į Arecą; per jį žuvo pulkininkas Neversas. Dar niekad Josarjanui netrūko tiek mažai, kad grįžtų namo, kaip tuokart. Kitą dieną prisistatė pulkininkas Ketkartas, trykš-

tantis rūsčiu pasididžiavimu naująja uniforma; paskyrimą į naują postą jis atšventė padidindamas skrydžių normą nuo dvidešimt penkių iki trisdešimt. Alkanasis Džo išsikrovė mantą ir perrašė džiugius laiškus namo. Jis pašaipiai nebekamantinėjo seržanto Tauzerio. Jis ėmė nekęsti seržanto Tauzerio ir tulžingai vertė visą kaltę jam, nors žinojo, kad seržantas Tauzeris niekuo dėtas dėl pulkininko Ketkarto pasirodymo ir dėl gaišaties persiunčiant įsakymą jam grįžti namo, kuris galėjo jį išgelbėti savaite anksčiau ir penkis kartus vėliau.

Alkanasis Džo nebeatlaikė įtampos, kamuojančios belaukiant įsakymo grįžti namo, ir greitai gniuždavo kaskart baigęs reikalaujamą skrydžių skaičių. Kai tik būdavo atleistas nuo kovinių užduočių, jis surengdavo didelį vakarėlį mažam savo draugų ratui. Jis atkimšdavo butelius burbono, kurio jam pavykdavo nusipirkti per kassavaičius keturių dienų skrydžius pašto lėktuvu, ir juokdavosi, dainuodavo, nenustygdavo vietoje ir rėkaudavo, apimtas girtos ekstazės, kol akys imdavo merktis, ir jis taikiai užsnūsdavo. Vos tik Josarjanas, Neitlis ir Danbaras paguldydavo į lovą, jis imdavo klykti per miegus. Rytą jis išlįsdavo iš palapinės išvargęs, išsigandęs, draskomas kaltės – išėstas žmogaus statinio kevalas, pavojingai siūbuojantis prieš pat sudūžtant.

Košmarai pasirodydavo Džo taip pat punktualiai kaip dangaus šviesuliai kiekvieną mielą naktį, kurią jis praleido eskadrilėje per visą šiurpiai sunkų išmėginimą, kai neskraidė vykdyti kovinių užduočių ir vėl laukė įsakymo grįžti namo, kuris taip ir neatėjo. Jautresnius eskadrilės vyrus, tokius kaip Dobsas ir kapitonas Flumas, košmarus sapnuojančio Alkanojo Džo klyksmai taip sukrėtė, kad jie patys ėmė sapnuoti košmarus ir klykti; veriančios nešvankybės, kurias juodu kas naktį laidė palapinėse skirtingose eskadrilės stovyklos pusėse, romantiškai skriejo tamsoje vienos kitų link it ištvirkusių paukščių giesmininkų šūksmai per poravimąsi. Papulkininkis Kornas ėmėsi ryžtingų veiksmų, kad sustabdytų tai, ką laikė nesveikos tendencijos majoro Majoro eskadrilėje pradžia. Jis nusprendė kartą per savaitę siųsti Alkanąjį Džo pilotuoti pašto lėktu-

vo, ir šitaip keturias naktis atsikratyti jo eskadrilės stovykloje. Kaip ir visos papulkininkio Korno priemonės, ši taip pat buvo sėkminga.

Kai tik pulkininkas Ketkartas padidindavo reikalaujamų skrydžių skaičių ir vėl skirdavo Džo vykdyti kovines užduotis, košmarai liaudavosi, ir Alkanasis Džo su palengvėjimu šypsodamas nugrimzdavo į normalią siaubo būseną. Josarjanas skaitė susitraukusį Alkanojo Džo veidą kaip laikraščio antraštę. Viskas buvo gerai, kai Alkanasis Džo prastai atrodydavo, ir siaubinga, kai Alkanasis Džo atrodydavo gerai. Atvirkštinė Alkanojo Džo reakcija buvo keistas reiškinys visiems, išskyrus patį Alkanąjį Džo, kuris užsispyręs viską neigė.

– Kas sapnuoja? – atsakė jis Josarjano paklaustas, ką jis sapnuoja.

– Džo, kodėl tau nesikreipus į daktarą Danyką? – patarė Josarjanas.

– Ko man kreiptis į daktarą Danyką? Aš nesergu.

– O tavo košmarai?

– Aš nesapnuoju košmarų, – pamelavo Alkanasis Džo.

– Gal jis galėtų dėl jų kuo nors padėti.

– Košmarai – nieko bloga, – atsakė Alkanasis Džo. – Visi sapnuoja košmarus.

Josarjanas pamanė jį pričiupęs.

– Kas naktį? – paklausė jis.

– O kodėl gi ne kas naktį? – atšovė Alkanasis Džo.

Staiga viskas įgavo prasmę. Iš tiesų – kodėl gi *ne* kas naktį? Prasmės čia buvo daugiau negu veiksmuose Eplbio, kuris pedantiškai laikydavosi taisyklių ir įsakė Kraftui įsakyti Josarjanui gerti atabrino tabletes skrendant į tolimus reisus po to, kai Josarjanas ir Eplbis nustojo kits su kitu šnekėtis. Alkanojo Džo žodžiuose buvo daugiau prasmės ir negu lemtyje Krafto, kuris buvo negyvas, sprogstančio variklio be ceremonijų išmestas į pražūtį virš Feraros, kai Josarjano vadovaujami šeši lėktuvai antrą kartą atskrido virš taikinio. Grupė vėl nepataikė į tiltą prie Feraros septintą dieną iš eilės, nors turėjo taikiklių, su kuriais galėjo sumesti bombas į statinę iš keturių

tūkstančių metrų aukščio; taigi praėjo jau visa savaitė nuo tada, kai pulkininkas Ketkartas pažadėjo viršininkams, kad jo vyrai sugriaus tiltą per dvidešimt keturias valandas. Kraftas buvo liesas, niekam bloga nedarantis vaikiščias iš Pensilvanijos, kuris norėjo tik kad jį mėgtų, bet net ir šiam žeminamai kukliam siekiui buvo nelemta išsipildyti. Užuot visų mėgstamas, jis buvo negyvas, kraujuojanti žarija ant barbariškos krūvos; niekas jo negirdėjo tas paskutines brangias akimirkas, kai lėktuvas su vienu sparnu smigo į žemę. Trumpai pagyvenęs ir niekam nepakenkęs, jis paskendo liepsnose virš Feraros septintąją dieną, kai Dievas ilsėjosi ir kai Makvotas įsijungė selektorių ir Josarjanas nukreipė jį virš taikinio bombarduoti antrą kartą, nes Arfis buvo sutrikęs, o Josarjanas nesugebėjo numesti bombų pirmąjį.

– Regis, teks grįžti dar kartą, ar ne? – per selektorių niūriai paklausė Makvotas.

– Regis, teks, – atsakė Josarjanas.

– Ar tikrai? – paklausė Makvotas.

– Aha.

– Velniai nematė, – progiesmiu atsakė Makvotas.

Ir jie grįžo, kai kiti lėktuvai saugiai suko ratus tolumoje, tad kiekvienas griaudintis Hermano Geringo divizijos pabūklas apačioje šįsyk griaudėjo leisdamas sviedinius tik į juos.

Pulkininkas Ketkartas buvo drąsus ir visada nedvejodamas siūlydavo savo vyrus bombarduoti kiekvieną taikinį, koks tik atsirasdavo. Jo aviacijos grupei nebuvo per daug pavojingo taikinio, kurio ji negalėtų pulti, kaip Eplbiui nebuvo jokio per daug sunkaus smūgio žaidžiant stalo tenisą. Eplbis buvo geras lakūnas ir antžmogiškas stalo tenisininkas su musėmis akyse, kuris niekad nepralošdavo nė taško. Kad padarytų gėdą varžovui, Eplbiui visuomet užtekdavo dvidešimt vieno padavimo. Apie jo meistriškumą prie stalo teniso stalo sklido legendos; Eplbis laimėdavo visas partijas, kurias pradėdavo, iki to vakaro, kai Oras pasigėrė nuo džino su sultimis ir praskėlė Eplbiui kaktą rakete po to, kai Eplbis visus penkis pirmus Oro padavimus paėmė neatremiamais smūgiais. Sviedęs ra-

ketę, Oras užšoko ant stalo, įsibėgėjo, nušoko nuo kito galo lyg per šuolio į tolį varžybas ir abiem kojom nusileido tiesiai Eplbiui ant veido. Užvirė tikras pragaras. Praėjo beveik minutė, kol Eplbiui pavyko išsivaduoti iš rankomis ir kojomis kaip spragilais kuliančio Oro ir vargais negalais atsistoti; Oras viena ranka laikė jį už marškinių priekio, o kitos kumščiu užsimojo vožti mirtiną smūgį, ir tą akimirką Josarjanas žengė į priekį ir patraukė Orą nuo Eplbio. Tas vakaras buvo kupinas netikėtumų Eplbiui, kuris buvo toks pat stambus kaip Josarjanas ir toks pat stiprus ir kuris tvojo Josarjanui tokį smūgį, kad Vadą Baltąją Pusiau Avižą apėmė toks džiugus jaudulys, kad jis pasisukęs tvojo pulkininkui Mudusui per nosį tokį smūgį, kad generolą Šmiksoną apėmė toks saldus pasitenkinimas, jog jis liepė pulkininkui Ketkartui išmesti kapelioną iš karininkų klubo ir įsakė perkelti Vadą Baltąją Pusiau Avižą į daktaro Danykos palapinę, kur gydytojas galėtų jį prižiūrėti ištisą parą ir palaikyti geros fizinės formos, kad tas galėtų vožti pulkininkui Mudusui per nosį vėl, kada generolas Šmiksonas to panorės. Generolas Šmiksonas kartais tyčia eidavo iš pulko štabo į daktaro Danykos palapinę su pulkininku Mudusu ir savo medicinos seserim vien tam, kad Vadas Baltoji Pusiau Aviža vožtų žentui į nosį.

Vadas Baltoji Pusiau Aviža kur kas mieliau būtų pasilikęs namelyje, kuriame gyveno su kapitonu Flumu, tyliu, susirūpinusiu eskadrilės ryšių su visuomene atstovu, kuris kasdien beveik visą vakarą praleisdavo ryškindamas nuotraukas, nufotografuotas dieną, kad galėtų jas išsiųsti su pranešimais žiniasklaidai. Kapitonas Flumas kasdien praleisdavo kuo didesnę vakaro dalį fotolaboratorijoje, o paskui gulėdavo ant lovos laikydamas špygas kišenėje ir užsidėjęs ant kaklo triušio koją, iš visų jėgų stengdamasis neužmigti. Jis gyveno mirtinoje Vado Baltosios Pusiau Avižos baimėje. Kapitoną Flumą apsėdo mintis, kad Vadas Baltoji Pusiau Aviža vieną naktį pirštų galiukais prisėlins prie jo lovos, kai jis bus kietai įmigęs, ir perpjaus gerklę nuo vienos ausies iki kitos. Šią mintį kapitonui Flumui pakišo pats Vadas Baltoji Pusiau Aviža, kuris vieną

vakarą, jam beužsnūstant, iš tikrųjų prisėlino pirštų galiukais ir grėsmingai sušnypštė, kad kokią naktį, kai jis, kapitonas Flumas, kietai įmigs, jis, Vadas Baltoji Pusiau Aviža, perrėš jam gerklę nuo vienos ausies iki kitos. Kapitonas Flumas suledėjo, kuo plačiausiai atmerktos akys spoksojo tiesiai į Vado Baltosios Pusiau Avižos akis, girtai spindinčias vos už pusės sprindžio.

– Kodėl? – galų gale pavyko krankteleti kapitonui Flumui.

– Kodėl gi ne? – atsakė Vadas Baltoji Pusiau Aviža.

Nuo tada kas naktį kapitonas Flumas prisiversdavo neužmigti kiek galėdamas ilgiau. Jam neapsakomai padėdavo Alkanojo Džo košmarai. Naktis po nakties kuo įdėmiausiai klausydamasis maniakiškai staugiančio Alkanojo Džo, kapitonas Flumas ėmė jo nekęsti ir trokšti, kad Vadas Baltoji Pusiau Aviža kada naktį pirštų galiukais prisėlintų prie *jo* lovos ir perrėžtų *jam* gerklę nuo ausies iki ausies. Iš tikrųjų kapitonas Flumas dažniausiai miegodavo kaip akmuo ir tik *sapnuodavo* nemiegąs. Tie sapnai, kad guli nemiegodamas, buvo tokie įtikinami, kad iš jų kasryt pabusdavo visiškai išsekęs ir tuoj pat vėl užmigdavo.

Vadas Baltoji Pusiau Aviža beveik pamilo kapitoną Flumą po jo stulbinamos metamorfozės. Tą vakarą kapitonas Flumas atsigulė į lovą būdamas linksmas ekstravertas, o iš jos rytą išlipo susimąstęs intravertas, ir Vadas Baltoji Pusiau Aviža didžiuodamasis laikė naująjį kapitoną Flumą savo kūriniu. Jis nė nemanė perrėžti kapitonui Flumui gerklės nuo vienos ausies iki kitos. Grasindamas taip padaryti, jis tik juokavo, kaip ir grasindamas mirti plaučių uždegimu, užvožti pulkininkui Mudusui per nosį ar kviesdamas daktarą Danyką indėniškų imtynių. Kas vakarą, kai girtas įsvirduliuodavo į namelį, jis tenorėdavo tučtuojau užmigti, o Alkanasis Džo dažnai neleisdavo to padaryti. Alkanojo Džo košmarai Vadą Baltąją Pusiau Avižą nervindavo ir baugindavo; jis dažnai trokšdavo, kad kas nors pirštų galiukais įsėlintų į Alkanojo Džo palapinę, nuimtų jam nuo veido Huplio katę ir perrėžtų gerklę nuo vienos ausies iki kitos, ir tuomet visi eskadrilės vyrai, išskyrus kapitoną Flumą, galėtų gerai išsimiegoti.

Nors Vadas Baltoji Pusiau Aviža nuolat užvoždavo pulkininkui Mudusui į nosį generolo Šmiksono labui, kiti jo privengė. Kaip ir majoro Majoro, eskadrilės vado, kuris *tai* sužinojo tada, kai dar sužinojo esąs eskadrilės vadas iš pulkininko Ketkarto, kuris lyg akis išdegęs atlėkė į stovyklą džipu su padidinto galingumo varikliu kitą dieną po to, kai majoras Dulutas žuvo virš Perudžios. Pulkininkas Ketkartas sustabdė džipą taip, kad sucypė padangos, per sprindį nuo geležinkelio griovio, skiriančio jo džipo nosį nuo kitapus įrengtos kreivos krepšinio aikštelės, iš kurios majorą Majorą galop išvarė spardydami, stumdydami, svaidydami akmenimis ir trankydami kumščiais vyrai, beveik tapę jo draugais.

– Tu – naujasis eskadrilės vadas, – iš kitapus griovio subaubė jam pulkininkas Ketkartas. – Tik nemanyk, kad tai ką nors reiškia, nes tai nieko nereiškia. Tereiškia, kad tu – naujasis eskadrilės vadas.

Ir pulkininkas Ketkartas nuriaumojo taip pat staiga, kaip atvažiavo, apsukęs džipą taip nuožmiai besisukančiais ratais, kad smulkaus žvyro purslai šovė majorui Majorui į veidą. Naujiena paralyžiavo majorą Majorą. Jis stovėjo be žado – išstypęs, išsižiojęs, su nutriušusiu krepšinio kamuoliu ilgose rankose, o pulkininko Ketkarto pasėtos pagiežos sėklos akimirksniu sudygo aplink jį sustojusiuose kariuose, kurie su juo žaidė krepšinį ir kurie jam leido žengti tokį didelį žingsnį iki draugystės su jais, kokio dar niekas kitas nebuvo leidęs žengti. Didelių, svajingų jo akių baltymai dar labiau padidėjo ir apsiūkanojo, lūpos ilgesingai grūmėsi su pažįstama, neįveikiama vienatve, lyg dusinantis rūkas tvyrančia aplink, bet vėl pralaimėjo.

Kaip ir visi kiti aviacijos grupės štabo karininkai, išskyrus majorą Denbį, pulkininkas Ketkartas buvo užsikrėtęs demokratijos dvasia: jis tikėjo, kad visi žmonės sukurti lygūs ir todėl vienodai karštai niekino visus karius ne štabo narius. Vis dėlto savo vyrais jis tikėjo. Kaip dažnai sakydavo jiems instruktažo kambaryje, jis neabejojo, kad jie mažų mažiausiai dešimčia kovinių skrydžių geresni už visų kitų padalinių ka-

rius ir manė, kad kiekvienas, nepritariantis tokiam jo pasitikėjimui, gali nešdintis velniop iš padalinio. Tačiau išsinešdinti velniop, kaip Josarjanas sužinojo nuskridęs pas buvusį pirmosios klasės eilinį Vintergryną, jie galėjo atlikę dešimt kovinių skrydžių viršaus.

– Vis tiek nesuprantu, – piktinosi Josarjanas. – Tai daktaras Danyka teisus ar ne?

– O kiek jis sakė reikia?

– Keturiasdešimties.

– Danyka sakė tiesą, – pripažino buvęs pirmosios klasės eilinis Vintergrynas. – Karinių oro pajėgų dvidešimt septintajam štabui užtenka, kad atliktum keturiasdešimt kovinių skrydžių.

Josarjanas netvėrė džiaugsmu.

– Vadinasi, galiu važiuoti namo, ar ne? Aš atlikau keturiasdešimt aštuonis.

– Ne, namo važiuoti tu negali, – pataisė jį buvęs pirmosios klasės eilinis Vintergrynas. – Gal tu pamišęs, ar ką?

– Kodėl negaliu?

– 22-oji išlyga.

– 22-oji išlyga? – apstulbo Josarjanas. – Kuo, po velnių, čia dėta 22-oji išlyga?

– 22-ojoje išlygoje nurodyta, – kantriai aiškino daktaras Danyka, kai Alkanasis Džo parskraidino Josarjaną atgal į Pjanosą, – kad visuomet privalai daryti tai, ką įsako tavo vadas.

– Bet karinių oro pajėgų dvidešimt septintasis štabas sako, kad atlikęs keturiasdešimt skrydžių, galiu važiuoti namo.

– Bet jis nesako, kad turi važiuoti namo. O statute pasakyta, kad privalai klausyti visų įsakymų. Štai kur kliuvinys. Net jei pulkininkas nepaklustų karinių oro pajėgų dvidešimt septintojo štabo įsakymui ir priverstų tave atlikti daugiau kovinių užduočių, privalėtum tai daryti, kitaip nepaklustum jo įsakymui. Tada štabas duotų tau geros pylos.

Josarjanas nusivylęs visas susmuko.

– Vadinasi, tikrai turiu atlikti penkiasdešimt skrydžių, ar ne? – dejavo jis.

– Penkiasdešimt penkis, – pataisė jį daktaras Danyka.

– Kokius penkiasdešimt penkis?

– Pulkininkas dabar nori, kad visi atliktumėt penkiasdešimt penkis skrydžius.

Išgirdęs daktaro Danykos žodžius, Alkanasis Džo su neapsakomu palengvėjimu atsiduso ir iki ausų išsišiepė. Josarjanas griebė Alkanąjį Džo už sprando ir liepė tuoj pat skristi pas buvusį pirmosios klasės eilinį Vintergryną.

– Ką jie man padarytų, – paklausė jis konfidencialiu balsu, – jei atsisakyčiau skristi?

– Mes tikriausiai tave sušaudytume, – atsakė buvęs pirmosios klasės eilinis Vintergrynas.

– Mes? – nustebęs sušuko Josarjanas. – Ką turi galvoje sakydamas „mes“? Nuo kada tu jų pusėje?

– Jei tave sušaudys, kieno pusėje tikiesi aš būsiu? – atšovė buvęs pirmosios klasės eilinis Vintergrynas.

Josarjanas susiraukė. Pulkininkas Ketkartas vėl jį apmulkino.

7

Makvotas

Paprastai antruoju Josarjano pilotu būdavo Makvotas; kas rytą besiskutantis priešais palapinę, apsivilkęs akį rėžiančia švaria raudona pižama, jis buvo vienas iš keistų, ironiškų, nesuvokiamų dalykų, supančių Josarjaną. Makvotas tikriausiai buvo didžiausias pamišėlis iš visų vyrų, dalyvaujančių koviniuose veiksmuose, kadangi nesipiktino karu, nors buvo visiškai sveiko proto. Šis trumpakojis, plačiapetis, besišypsantis jaunas padaras nuolatos švilpaudavo žvalias estrados melodijas ir versdavo kortas garsiai pliauškindamas, kai dalydavo „akiai" ar pokeriui, kol nuo susikaupusio poveikio Alkanasis Džo pagaliau palūžo, nugrimzdęs į nevilties liūną, ir ėmė šaukti, kad tas liautųsi.

– Ak tu šunsnuki, tu šitaip darai tik todėl, kad man skauda, – imdavo įtūžęs šaukti Alkanasis Džo, Josarjano raminamai prilaikomas viena ranka. – Tik dėl to taip daro, nes jam patinka klausytis, kaip aš spiegiu – tu prakeiktas šunsnuki!

Makvotas atsiprašydamas suraukdavo mažą strazdanotą nosį ir pasižadėdavo niekad nebepliaukšinti kortomis, bet visuomet pamiršdavo. Prie raudonos pižamos avėdavo švelnaus audeklo šlepetes ir miegodavo tarp ką tik išlygintų spalvotų paklodžių, panašių į tą pusę, kurią Mailas jam atgavo iš išsišiepusio vagies smaližiaus mainais už nė vieną iš datulių be kauliukų, kurias Mailas pasiskolino iš Josarjano. Makvotui didelį įspūdį padarė Mailas, prajuokinęs kapralą Snarką, Mailo pagalbininką virtuvėje, nes jau supirkinėjo kiaušinius po septynis centus, o pardavinėjo po penkis. Tačiau įspūdis, kurį Makvotui padarė Mailas, buvo kur kas menkesnis negu įspūdis,

kurį Mailui padarė laiškas, kurį iš daktaro Danykos dėl savo kepenų gavo Josarjanas.

– Kas čia? – sušuko sunerimęs Mailas, kai pamatė didžiulę gofruoto kartono dėžę, prikrautą džiovintų vaisių pakelių ir vaisių sulčių bei desertų skardinių, kurią du italų darbininkai, majoro X de Koverlio pagrobti į jo virtuvę, buvo benešą į Josarjano palapinę.

– Čia kapitonas Josarjanas, sere, – su kvaila pranašesniojo pasitenkinimo šypsena atsakė kapralas Snarkas. Jis buvo intelektualus snobas įsivaizdavęs, kad dvidešimčia metų lenkia laiką, ir nemėgo gaminti valgių prastuomenei. – Jis turi daktaro Danykos laišką, leidžiantį gauti tiek vaisių ir vaisių sulčių, kiek nori.

– Kas čia? – sušuko Josarjanas, kai Mailas išbalo ir ėmė siūbuoti į šonus.

– Čia leitenantas Mailas Pusproteris, sere, – atsakė kapralas Snarkas pašaipiai merkdamas akį. – Vienas iš mūsų naujų lakūnų. Jis buvo paskirtas į valgyklą ūkvedžiu, kai jūs paskutinį kartą gulėjote ligoninėje.

– Kas čia? – suriko Makvotas tą pavakarę, kai Mailas padavė jam pusę jo paklodės.

– Čia pusė paklodės, šį rytą pavogtos iš tavo palapinės, – paaiškino Mailas su nervingu pasitenkinimu, tankiai virpindamas rūdžių spalvos ūselius. – Kertu lažybų, nė nežinojai, kad ji pavogta.

– Kodėl kas nors gali užsimanyti vogti paklodę? – paklausė Josarjanas.

Mailas sutriko.

– Tu nesupranti, – pareiškė jis.

Josarjanas dar nesuprato, kodėl Mailui taip rūpi daktaro Danykos laiškas, kuriame jautis buvo griebiamas už ragų. „Duokit Josarjanui tiek džiovintų vaisių ir vaisių sulčių, kiek jis nori, – rašė daktaras Danyka. – Jis sako, kad jo kepenys nesveikos“.

– Toks laiškas, – nusiminęs niurzgėjo Mailas, – gali sužlugdyti kiekvieną pasaulio kariuomenės valgyklos ūkvedį.

Mailas atėjo į Josarjano palapinę vien tam, kad perskaitytų laišką dar kartą, sekdamas per visą stovyklą įkandin prarastų produktų dėžės lyg koks gedėtojas.

– Turiu duoti tau tiek, kiek prašysi. O juk laiške nė neparašyta, kad turi vienas viską suvalgyti.

– Ir gerai, kad neparašyta, – atsakė jam Josarjanas, – nes aš niekad jų nevalgau. Mano kepenys nesveikos.

– O taip, aš užmiršau, – pagarbiai prislopinęs balsą tarė Mailas. – Ar liga sunki?

– Pakankamai sunki, – žvaliai atsakė Josarjanas.

– Supratau, – tarė Mailas. – Ką tai reiškia?

– Tai reiškia, kad geriau negali būti...

– Man rodos, nesuprantu.

– ...kol nepasidarys blogiau. Dabar supranti?

– Taip, dabar suprantu. Bet man vis dar rodos, kad nesuprantu.

– Tau nereikia dėl to nerimauti. Dėl to nerimauti reikia man. Supranti, iš tikrųjų aš nesergu kepenų liga. Tik yra ligos simptomų. Man Garneto-Fleišakerio sindromas.

– Supratau, – atsakė Mailas. – O kas yra Gárneto-Fleišakerio sindromas?

– Kepenų liga.

– Supratau, – atsakė Mailas ir ėmė pavargusiais pirštais maigyti juodus antakius stumdamas vieną prie kito su vidinio skausmo mina, tarsi lauktų, kol praeis kažkoks geliantis nemalonus pojūtis. – Tokiu atveju, – galop tęsė jis, – turi labai rūpestingai rinktis, ką valgyti, ar ne?

– Taip, tikrai labai rūpestingai, – atsakė jam Josarjanas. – Gerą Garneto-Fleišakerio sindromą ne taip lengva įsitaisyti, ir aš nenoriu pražudyti savojo. Štai kodėl niekad nevalgau jokių vaisių.

– Dabar tikrai suprantu, – atsakė Mailas. – Vaisiai kenkia tavo kepenims?

– Ne, vaisiai sveika mano kepenims. Todėl niekada jų ir nevalgau.

– Tai ką tuomet su jais darai? – piktokai paklausė Mailas

nuolankiai brisdamas per vis augantį savo sąmyšį išsviesti lūpas deginantį klausimą. – Gal juos parduodi?

– Atiduodu.

– Kam? – skeldėjančiu iš nerimo balsu sušuko Mailas.

– Visiems, kas jų nori, – sušuko jam Josarjanas.

Mailui išsprūdo pratisa, liūdna aimana ir susvirduliavęs žengtelėjo atatupstas; mirtinai išblyškusį jo veidą staiga išbėrė prakaito karoliukai. Drebėdamas visu kūnu jis pešiojo nelaiminguosius ūsus.

– Daug jų atiduodu Danbarui, – tęsė Josarjanas.

– Danbarui? – priblokštas pakartojo Mailas.

– Taip. Danbaras gali suvalgyti tiek vaisių, kiek nori, ir jie jam nė velnio nepadeda. Aš paprasčiausiai palieku dėžę lauke, kad visi, kas nori, priėję vaišintųsi. Arfis ateina džiovintų slyvų, nes sako niekad negaunąs pakankamai džiovintų slyvų valgykloje. Galėtum tuo pasidomėti, kai turėsi laiko, nes menkas malonumas, kai Arfis čia trinasi. Kai tik atsargos ima baigtis, liepiu kapralui Snarkui vėl man jas papildyti. Neitlis visuomet pasiima krūvą vaisių, kai tik važiuoja į Romą. Jis įsimylėjęs kekšę, kuri manęs nekenčia ir visai nesidomi juo. Ji turi mažą sesutę, kuri niekad nepalieka jų vienų lovoje, ir jos gyvena bute su seniu ir sene bei krūva kitų merginų gražiomis riebiomis šlaunimis, kurios visą laiką taip pat smaginasi. Visada ten važiuodamas Neitlis veža joms visą dėžę vaisių.

– Ar jis vaisius joms parduoda?

– Ne, jis vaisius joms *atiduoda*.

Mailas susiraukė.

– Sakyčiau, jis labai dosniai elgiasi.

– Taip, labai dosniai, – pritarė Josarjanas.

– Ir aš įsitikinęs, kad tai visiškai teisėta, – tarė Mailas, – nes kai gauni maisto iš manęs, jis tampa tavo. Mano galva, esant tokioms sunkioms sąlygoms, tie žmonės labai džiaugiasi jo gavę.

– Taip, labai džiaugiasi, – patikino jį Josarjanas. – Tos dvi merginos parduoda jį juodojoje rinkoje ir už gautus pinigus perkasi neskoningų papuošalų ir pigių kvepalų.

Mailas atkuto.

– Neskoningų papuošalų?! – sušuko jis. – Aš to nežinojau. Kiek jos moka už pigius kvepalus?

– Senis už savo dalį perkasi prasto viskio ir nepadorių paveiksliukų. Jis ištvirkėlis.

– Ištvirkėlis?

– Dar ir koks.

– Ar Romoje didelė nepadorių paveiksliukų paklausa? – paklausė Mailas.

– Dar ir kokia. Sakykim, Arfis. Jį pažinodamas, niekad neįtartum, ar ne?

– Kad jis ištvirkėlis?

– Ne, kad jis šturmanas. Tu juk pažįsti kapitoną Ardvarką, ar ne? Jis tas malonus vaikinas, kuris priėjo prie tavęs pirmąją dieną stovykloje ir tarė: „Mano pavardė Ardvarkas, man tinka šturmano švarkas". Jis nešiojo pypkę veide ir tikriausiai paklausė tavęs, kokį koledžą lankei. Pažįsti jį?

Mailui buvo nė motais.

– Paimk mane dalininku, – maldavo.

Josarjanas atmetė jo pasiūlymą, nors neabejojo, kad galėtų kam panorėję panaudoti sunkvežimius vaisių, kai Josarjanas rekvizuotų juos iš valgyklos su daktaro Danykos laišku. Mailas buvo prislėgtas, bet nuo tos akimirkos patikėjo Josarjanui visas paslaptis, išskyrus vieną, nes įžvalgiai išprotavo, kad žmogus, nenorintis vogti iš šalies, kurią myli, nevogs iš kito žmogaus. Mailas patikėjo Josarjanui visas paslaptis, išskyrus kur yra duobės kalnuose, kuriose jis ėmė slėpti pinigus, kai grįžo iš Smirnos su pilnu lėktuvu figų ir iš Josarjano sužinojo, kad į ligoninę atsigulė kontržvalgas. Mailui, kuriam užteko patiklumo pasisiūlyti į valgyklos ūkvedžio vietą, tas postas atrodė šventas.

– Aš net nesupratau, kad patiekiame per mažai džiovintų slyvų, – prisipažino jis tą pirmą dieną. – Turbūt todėl, kad visai neseniai pradėjau dirbti. Iškelsiu šį klausimą vyriausiajam virėjui.

Josarjanas rūsčiai jį nužvelgė.

– Kokiam vyriausiajam virėjui? – piktai paklausė. – Tu neturi jokio vyriausiojo virėjo.

– Kapralas Snarkas, – paaiškino Mailas nusukdamas akis, tarsi būtų truputį prasikaltęs. – Jis – vienintelis virėjas, kurį turiu, taigi iš tikrųjų jis mano vyriausiasis virėjas, nors ruošiuosi patikėti jam administracinius reikalus. Jaučiu, kad kapralas Snarkas kartais linkęs į per didelį kūrybiškumą. Jo manymu, būti valgyklos seržantu yra savotiška meno forma ir nuolatos skundžiasi turįs pardavinėti savo talentą. Niekas nieko panašaus jo neprašo! Beje, gal kartais žinai, už ką jis buvo pažemintas iki eilinio, ir dabar yra tik kapralas?

– Žinau, – atsakė Josarjanas. – Jis apnuodijo eskadrilę.

Mailas vėl išblyško.

– *Ką* padarė?

– Jis primaišė į batatas daugybę gabalų kareiviško muilo vien tam, kad parodytų, jog žmonių miesčioniškas skonis ir jie neskiria gera nuo bloga. Visus eskadrilės vyrus supykino. Buvo atšauktos kovinės operacijos.

– Oho! – sušuko Mailas ir sučiauptomis lūpomis parodė savo nepritarimą. – Bet jis, aišku, suprato, koks neteisus buvo, ar ne?

– Priešingai, – pataisė Josarjanas. – Jis suprato, koks *teisus* buvo. Mes šveitėm tas batatas su muilu lėkštė po lėkštės ir reikalavom daugiau. Visi žinojom, kad supykino, bet nenujautėm, kad mus apnuodijo.

Mailas pasibaisėjęs dukart šnirpštelėjo lyg koks nušiuręs rudas zuikis.

– Tokiu atveju tikrai duosiu jam administracinį darbą. Nenoriu, kad kas nors panašaus atsitiktų, kol aš vadovauju. Supranti, – rimtu balsu patikėjo jis paslaptį, – aš tikiuosi maitinti eskadrilės vyrus geriausiais pasaulio valgiais. Nemenkas tikslas, ar ne? Man regis, jeigu valgyklos ūkvedys taikosi į ką nors mažiau, jis neturi teisės būti valgyklos ūkvedžiu. Sutinki?

Josarjanas iš lėto pasisuko ir nužvelgė jį su tiriamu nepasitikėjimu. Jis pamatė paprastą, nuoširdų veidą, nemokantį jokių subtilybių ir klastos – dorą, atvirą veidą su ryškiomis di-

delėmis akimis, rūdžių spalvos plaukais, juodais antakiais ir nelaimingais rausvai rudais ūsais. Mailo nosis buvo ilga, liesa, su šnirpščiančiomis, drėgnomis šnervėmis, aštriu kampu nusuktomis į dešinę ir visuomet rodančiomis į priešingą pusę, negu žiūrėdavo jis pats. Tai buvo veidas užgrūdinto sąžiningo žmogaus, kuris negalėjo sąmoningai pažeisti moralės principų, kuriais buvo pagrįsta jo dora, kaip ir negalėjo virsti niekinga bjaurybe. Vienas iš jo dorovės principų skelbė, kad niekuomet ne nuodėmė lupti tiek, kiek įmanoma. Kartais jį ištikdavo smarkūs teisėto pasipiktinimo priepuoliai, tad jis neregėtai pasipiktino sužinojęs, kad netoliese pasirodė jo ieškantis kontržvalgas.

– Jis ieško ne tavęs, – tarė Josarjanas mėgindamas jį nuraminti. – Jis ieško kažkokio žmogaus iš ligoninės, pasirašinėjančio Vašingtonu Irvingu laiškuose, kuriuos cenzūruoja.

– Aš niekuomet nepasirašinėju Vašingtonu Irvingu jokiuose laiškuose, – pareiškė Mailas.

– Žinoma, ne.

– Bet čia tik klasta, turinti priversti mane prisipažinti, kad užsidirbu pinigų juodojoje rinkoje, – Mailas smarkiai timptelėjo sušiauštą neaiškios spalvos ūsų gabalą. – Tokie vyrukai man nepatinka. Amžinai šnipinėja tokius kaip mes. Kodėl vyriausybė nesikabinėja prie buvusio pirmosios klasės eilinio Vintergryno, jei nori padaryti ką nors gera? Jis negerbia taisyklių ir statutų, be to, nuolatos muša kainas, kad man pakenktų.

Mailo ūsai buvo nelaimingi, nes jų pusės niekuomet nesiderindavo. Jos panėšėjo į išskirtas Mailo akis, kurios niekada kartu nežiūrėdavo į tą patį daiktą. Mailas matė daugiau negu beveik visi žmonės, bet nieko nematė pakankamai aiškiai. Priešingai negu į žinią apie kontržvalgo pasirodymą, išgirdęs iš Josarjano, kad pulkininkas Ketkartas padidino reikalaujamų skrydžių skaičių iki penkiasdešimt penkių, reagavo su ramia narsa.

– Mes kariaujame, – tarė jis. – Todėl nėra prasmės skųstis dėl to, kiek kovinių skrydžių turime atlikti. Jei pulkininkas sako, kad penkiasdešimt penkis, vadinasi, turim tiek ir atlikti.

– Aš neprivalau jų atlikti, – pareiškė Josarjanas. – Kreipsiuos į majorą Majorą.

– Kaip? Majoras Majoras niekuomet nieko nepriima.

– Tada grįšiu į ligoninę.

– Tu išėjai iš ligoninės vos prieš dešimt dienų, – priekaištingai priminė jam Mailas. – Negali bėgti į ligoninę, kai tik nutinka tai, kas tau nepatinka. Ne, geriausia – atlikti skrydžius. Čia mūsų pareiga.

Griežti Mailo principai neleido jam net pasiskolinti pakelio datulių be kauliukų iš valgyklos tą dieną, kai iš Makvoto pavogė paklodę, nes visas maistas valgykloje buvo valdžios nuosavybė.

– Bet galiu ją pasiskolinti iš tavęs, – aiškino jis Josarjanui, – nes visi vaisiai tampa tavo, kai gauni juos iš manęs su daktaro Danykos laišku. Gali su jais daryti ką nori, net parduoti su dideliu pelnu, užuot dalijęs dykai. Gal nori, kad darytume tai kartu?

– Ne.

Mailas nuleido rankas.

– Tuomet paskolink man vieną paką datulių be kauliukų, – paprašė jis. – Aš tau grąžinsiu. Prisiekiu, kad grąžinsiu, ir dar pridėsiu kai ką viršaus.

Mailas tesėjo duotą žodį: grįžęs su neatplėštu paku datulių ir išsišiepusiu vagim smaližium, pavogusiu paklodę iš Makvoto palapinės, padavė Josarjanui ketvirtį geltonos Makvoto paklodės. Dabar šis paklodės gabalas priklausė Josarjanui. Jis užsidirbo jį snausdamas, tik nesuprato kaip. Makvotas irgi nesuprato.

– Kas čia? – sušuko Makvotas sumišęs spoksodamas į perplėštą savo paklodės pusę.

– Pusė paklodės, šįryt pavogtos iš tavo palapinės, – paaiškino Mailas. – Kertu lažybų, nė nežinojai, kad ji pavogta.

– Kodėl kažkas gali užsimanyti vogti pusę paklodės? – paklausė Josarjanas.

Mailas sutriko.

– Tu nesupranti, – pareiškė jis. – Jis pavogė visą paklodę, o

aš ją atgavau už paką datulių be kauliukų, kurį tu investavai. Todėl ketvirtis paklodės tavo. Tu gavai labai gražų pelną, ypač turint galvoje, kad atgavai visas datules, kurias buvai man davęs, – tada Mailas kreipėsi į Makvotą: – Pusė paklodės yra tavo, nes iš pradžių ji visa buvo tavo, ir aš, dievaži, nesuprantu, ko tu skundiesi, nes nė tiek nebūtum gavęs, jeigu mudu su kapitonu Josarjanu nebūtume įsikišę ir tau padėję.

– Kas skundžiasi? – sušuko Makvotas. – Aš tik bandau sugalvoti, ką galiu daryti su puse antklodės.

– Daug ką galima padaryti su puse antklodės, – patikino jį Mailas. – Likusį ketvirtį paklodės pasilikau kaip atlygį už savo verslumą, darbą ir iniciatyvą. Suprask: jis ne man, bet sindikatui. Beje, tu irgi gali šitaip pasielgti su puse paklodės. Gali palikti ją sindikatui ir stebėti, kaip ji išaugs.

– Kokiam sindikatui?

– Sindikatui, kurį kada nors norėčiau įsteigti, kad galėčiau maitinti jus, vyrai, gerais valgiais, kurių nusipelnėte.

– Nori steigti sindikatą?

– Taip, noriu. Ne, prekybos centrą. Ar žinai, kas yra prekybos centras?

– Vieta, kurioje perki prekes, ar ne?

– Ir parduodi prekes, – pataisė Mailas.

– Ir parduodi prekes.

– Visada norėjau prekybos centro. Daug ką gali daryti, jei turi prekybos centrą. Bet privalai prekybos centrą turėti.

– Nori prekybos centro?

– Ir visi vyrai turės jo akcijų.

Josarjanas vis dar buvo suglumęs, nes čia buvo verslo reikalas, o verslo reikalai daug kuo jį visuomet glumindavo.

– Pamėginsiu paaiškinti dar kartą, – pasisiūlė Mailas, kuris vis labiau vargo ir irzo, durdamas nykščiu vis dar išsišiepusio šalia jo vagies smaližiaus pusėn. – Žinojau, kad datulių jis nori labiau negu paklodės. Kadangi jis nesupranta nė vieno angliško žodžio, visą sandorį atlikau angliškai.

– Kodėl paprasčiausiai netrenkei jam per galvą ir neatėmei paklodės? – paklausė Josarjanas.

Mailas oriai sučiaupė lūpas ir papurtė galvą.

– Taip būtų buvę didžiai neteisinga, – griežtai subarė jis Josarjaną. – Jėga yra neteisybė, o dvi neteisybės niekad netaps viena teisybe. Kur kas geriau buvo pasielgti taip kaip aš. Kai atkišau jam datules ir ištiesiau ranką prie paklodės, jis turbūt pamanė, kad siūlau keistis.

– O ką tu darei?

– Tiesą sakant, aš *iš tikrųjų* siūliau keistis, bet kadangi jis nesupranta angliškai, visada galiu tai paneigti.

– O jeigu jis užpyks ir užsimanys datulių?

– Tada mes paprasčiausiai trenksim jam per galvą ir jas iš jo atimsim, – nesudvejojęs atsakė Mailas. Jo žvilgsnis lakstė nuo Josarjano prie Makvoto. – Dievaži, nesuprantu, ko judu skundžiatės. Mums visiems kur kas geriau, negu buvo anksčiau. Visi patenkinti, išskyrus vagį, o dėl jo nėra prasmės nerimauti, nes jis net nemoka mūsų kalbos ir nusipelno to, ką gauna. Nejaugi nesuprantat?

Bet Josarjanas vis dar nesuprato. Nesuvokė ir kitko: kaip Mailas gali pirkti kiaušinius Maltoje po septynis centus ir gauti pelno pardavęs juos Pjanosoje po penkis.

8

Leitenantas Šeiskopfas

Kaip Mailas galėjo iš to pasipelnyti, nesuprato net Gudruteris, o Gudruteris žinojo viską. Gudruteris žinojo viską apie karą, išskyrus viena: kodėl Josarjanas turėjo mirti, o kapralui Snarkui leidžiama gyventi, arba kodėl kapralas Snarkas turėjo mirti, o Josarjanui leidžiama gyventi. Karas buvo niekingas ir purvinas, ir Josarjanas būtų galėjęs gyventi be jo – ko gero, amžinai. Tik nedidelė dalis jo tėvynainių padės galvas, kad karas būtų laimėtas, ir jis netroško būti vienas iš jų. Mirti ar nemirti – štai koks buvo klausimas, ir Gudruteris suglebo bandydamas į jį atsakyti. Istorija nereikalavo, kad Josarjanas pirma laiko iškeliautų į dausas, teisingumas galėjo būti pasiektas ir be to, pažangai tai neturėjo įtakos, pergalė nuo to nepriklausė. Vyrai mirs, nes tai buvo neišvengiama, tačiau kurie vyrai mirs, priklausė nuo aplinkybių, o Josarjanas buvo pasiryžęs tapti kieno nori auka, tik ne aplinkybių. Tačiau karas yra karas. Bene vieninteliai jo pranašumai, kuriuos įžvelgė Josarjanas, buvo tai, kad jiems gerai mokėjo, ir kad vaikai buvo išvaduoti nuo žalingos tėvų įtakos.

Gudruteris žinojo tiek daug, nes Gudruteris buvo genijus su karštai plakančia širdim ir išbalusiu veidu. Jis buvo ištįsęs, nerangus, karštligiškas didžiasmegenis išbadėjusiomis akimis. Studijuodamas Harvarde, jis laimėjo prizus bemaž už viską, o vieno kito nelaimėjo tik todėl, kad buvo pernelyg užsiėmęs: pasirašinėjo peticijas, platino peticijas, protestavo prieš peticijas, stojo į diskusijų klubus ir išstojo iš diskusijų klubų, dalyvavo jaunimo kongresuose ir piketavo prieš kitus jaunimo kongresus bei steigdavo studentų komitetus atleistiems dės-

tytojams ginti. Visi sutarė, kad Gudruteris, be abejonės, daug pasieks akademiniame pasaulyje. Trumpai tariant, Gudruteris buvo vienas iš tų žmonių, kurie turi daug proto ir visai neturi smegenų, ir tai žinojo visi, išskyrus tuos, kas netrukus tai sužinojo.

Žodžiu, Gudruteris buvo mulkis. Josarjanui jis dažnai primindavo žmones, kabančius ant šiuolaikinio meno muziejų sienų, su abiem akim vienoje veido pusėje. Aišku, tai buvo iliuzija, sukelta Gudruterio polinkio įtemptai spoksoti į vieną klausimo pusę taip ir nepamatant kitos. Politiniu požiūriu jis buvo humanistas, skyręs dešinę nuo kairės, ir nemaloniai įkliuvęs tarp abiejų į spąstus. Jis nuolatos užsistodavo savo draugus komunistus prieš dešiniųjų pažiūrų priešus ir dešiniųjų pažiūrų draugus prieš savo priešus komunistus, tad abiejų sparnų atstovai jo baisiausiai nemėgo ir prieš nieką neužsistojo, nes laikė mulkiu.

Gudruteris buvo labai rimtas, labai nuoširdus ir labai sąžiningas mulkis. Jeigu nueidavai su juo į kiną, paskui būtinai įsiveldavai į diskusijas su juo apie atjautą, Aristotelį, universalijas, kino, kaip meno formos, paskirtį ir priedermes materialistinėje visuomenėje. Merginos, kurias jis nusivesdavo į teatrą, turėdavo laukti pirmos pertraukos, kad iš jo sužinotų, gerą ar prastą spektaklį žiūri, o pertraukai prasidėjus, bemat sužinodavo. Jis buvo karingas idealistas ir ryžtingai kovojo prieš rasinius prietarus: pamatęs jų apraiškas, nualpdavo. Apie literatūrą jis žinojo viską, tik nemokėjo ja mėgautis.

Josarjanas bandė jam padėti.

– Nebūk mulkis, – patarė jis Gudruteriui, kai juodu mokėsi Santa Anos karo mokykloje Kalifornijoje.

– Aš vis tiek jam pasakysiu, – nenustygo Gudruteris, kai juodu atsisėdę aukštai tribūnose žiūrėjo žemyn į atsarginę pratybų aikštę, kur leitenantas Šeiskopfas blaškėsi lyg koks bebarzdis karalius Lyras.

– Kodėl man? – dejavo leitenantas Šeiskopfas.

– Sėdėk ir tylėk, avigalvi, – tėviškai patarė Gudruteriui Josarjanas.

– Tu nieko nesupranti, – paprieštaravo Gudruteris.

– Suprantu, kad reikia sėdėti ir tylėti, avigalvi.

Leitenantas Šeiskopfas rovėsi plaukus ir griežė dantimis. Guminius jo skruostus drebino sielvarto gūsiai. Jam nedavė ramybės eskadrilė apatiškų aviacijos kariūnų, kurie siaubingai žygiuodavo per žygio konkursus, vykdavusius kiekvieną sekmadienio popietę. Apatiški jie buvo todėl, kad nenorėdavo kiekvieną sekmadienio popietę žygiuoti per konkursus ir todėl, kad leitenantas Šeiskopfas karininkus iš jų tarpo skirdavo, užuot leidęs išsirinkti patiems.

– *Noriu*, kad kas nors man pasakytų, – melste meldė jų visų leitenantas Šeiskopfas. – Jeigu aš bent kiek dėl to kaltas, *noriu*, kad man pasakytumėt.

– Jis nori, kad kas nors jam pasakytų, – tarė Gudruteris.

– Jis nori, kad visi sėdėtų ir tylėtų, avigalvi, – atsakė Josarjanas.

– Gal negirdėjai, ką jis sako? – ginčijosi Gudruteris.

– Girdėjau, ką jis sako, – atšovė Josarjanas. – Girdėjau, kaip jis labai garsiai ir labai aiškiai pasakė, kad nori, jog mes visi laikytume liežuvius už dantų, jei nenorim nemalonumų.

– Aš jūsų nebausiu, – dievažijosi leitenantas Šeiskopfas.

– Jis sako, kad manęs nebaus, – tarė Gudruteris.

– Jis tave iškastruos, – atsakė Josarjanas.

– Prisiekiu, kad jūsų nebausiu, – prižadėjo leitenantas Šeiskopfas. – Būsiu dėkingas tam, kas pasakys man tiesą.

– Jis tavęs nekęs, – tarė Josarjanas. – Jis nekęs tavęs iki paskutinio atodūsio.

Leitenantas Šeiskopfas buvo rezervo karininkų mokyklos auklėtinis, kuris visai apsidžiaugė, kad prasidėjo karas, nes gavo progą kasdien vilkėti karininko uniforma ir kreiptis: „Vyrai“, – kapotu karišku balsu į pulkelius vaikigalių, kas aštuonias savaites patekdavusių į jo nagus pakeliui į skerdyklą. Leitenantas Šeiskopfas buvo ambicingas ir neturėjo humoro jausmo; į savo pareigas žiūrėjo labai niūriai ir šypsodavosi tik tada, kai kokį varžovą – kitą Santa Anos karinių oro pajėgų bazės karininką – ilgam paguldydavo liga. Jo rega buvo pras-

ta, be to, sirgo chroniniu sinusitu, todėl karas jam buvo itin jaudinantis, nes negrėsė pavojus atsidurti anapus Atlanto. Didžiausia jo teigiamybė buvo jo žmona, o didžiausia jo žmonos teigiamybė buvo jos draugė, vardu Dorė Daro, darydavusi tai, kai tik galėdavo, ir turėjusi Moterų armijos korpuso uniformą, kurią leitenanto Šeiskopfo žmona užsivilkdavo kas savaitgalį ir nusivilkdavo kas savaitgalį kiekvienam savo vyro eskadrilės kariūnui, kuris panorėdavo jai įvaryti.

Dorė Daro buvo žvali žalsvai geltona kekšytė, su didžiausiu malonumu darydavusi tai įrankių sandėliukuose, telefono būdelėse, tarpuvartėse ir autobusų stotelėse. Ji mažai ko nebuvo bandžiusi ir dar mažiau ko nebūtų norėjusi pabandyti. Ji buvo begėdė, liekna ir agresyvi devyniolikmetė. Ji griovė *ego* dešimtimis, ir vyrai rytais nekęsdavo savęs prisiminę, kaip jinai juos rado, išnaudojo ir numetė į šalį. Josarjanas ją mylėjo. Ji puikiai dulkindavosi, bet manė, kad jis dulkinasi tik pusėtinai. Jam be galo patiko justi, kokie stangrūs jos raumenys po oda visur, kur jis prisilietė, tą vienintelį kartą, kai ji leido. Josarjanas taip mylėjo Dorę Daro, kad neatlaikęs aistringai užgriūdavo ant leitenanto Šeiskopfo žmonos kas savaitę, kad atkeršytų leitenantui Šeis-kopfui už tai, kaip šis keršija Gudruteriui.

Leitenanto Šeiskopfo žmona keršijo leitenantui Šeiskopfui už kažkokį nedovanotiną jo nusikaltimą, kurio ji negalėjo prisiminti. Ji buvo apkūni, rausva, nerangi moteris, skaitydavusi geras knygas ir nuolatos ragindavusi Josarjaną nebūti tokiam buržujiškam be „r“. Ji visuomet turėdavo po ranka gerą knygą, net kai gulėdavo lovoje nieko neužsimetusi ant savęs tik Josarjaną ir geležinius Dorės Daro žetonus su jos pavarde, kraujo grupe ir numeriu. Ji kėlė Josarjanui nuobodulį, bet jis ir ją mylėjo. Ji buvo pamišusi matematikos studentė iš Vortono verslo mokyklos; kas mėnesį ji turėdavo nemalonumų, nes nesugebėdavo suskaičiuoti iki dvidešimt aštuonių.

– Brangusis, mes vėl turėsim kūdikį, – kas mėnesį sakydavo ji Josarjanui.

– Iš proto išsikraustei, kad tave kur velnias, – atsakydavo jis.

– Aš rimtai, pupuli, – neatlyždavo ji.

– Aš irgi.

– Brangusis, mes vėl turėsim kūdikį, – sakydavo ji vyrui.

– Neturiu laiko, – nekantriai suurgzdavo leitenantas Šeiskopfas. – Nejaugi nežinai, kad vyksta žygio konkursas? Leitenantas Šeiskopfas iš kailio nėrėsi, kad laimėtų žygio konkursus ir kad drausmės komisija nubaustų Gudruterį už kurstymą nuversti leitenanto Šeiskopfo paskirtus kariūnų karininkus. Gudruteris buvo eibininkas ir šlykštus gudrutis. Leitenantas Šeiskopfas žinojo, kad Gudruteris gali pridaryti dar daugiau eibių, jeigu jo nestebėsi. Vakar jam užkliuvo kariūnų karininkai – rytoj gali užkliūti pasaulis. Gudruteris turėjo sąmonę, o leitenantas Šeiskopfas pastebėjo, kad žmonės, turintys sąmonę, kartais labai išgudrėja. Tokie žmonės pavojingi, ir net naujieji kariūnų karininkai, jais tapę su Gudruterio pagalba, nekantravo duoti prieš jį parodymus, kurie būtų jį sužlugdę. Gudruterio bylos baigtis buvo aiški – tetrūko kuo jį apkaltinti.

Kaltinimai negalėjo būti susiję su žygio konkursais, nes Gudruteris į žygio konkursus žiūrėjo bemaž taip pat rimtai kaip pats leitenantas Šeiskopfas. Vyrai išsiskirstydavo konkursui ankstyvą kiekvieno sekmadienio popietę, paskui apgraibomis sustodavo po dvylika į gretą priešais kareivines. Dejuodami nuo sunkių pagirių, jie koja kojon šlubuodavo į nurodytą vietą pagrindinėje paradų aikštėje, kur nejudėdami stovėdavo karštyje valandą ar dvi su vyrais iš šešiasdešimties ar septyniasdešimties kitų kariūnų eskadrilių, kol tiek jų nualpdavo, kad buvo galima skelbti pabaigą. Aikštės pakraštyje stovėjo virtinė greitosios pagalbos mašinų ir brigados parengtų sanitarų su neštuvais bei portatyvinėmis racijomis. Ant mašinų stogų įsitaisydavo stebėtojai su žiūronais. Rezultatą užrašinėjo raštininkas. Visai šiai operacijos stadijai vadovavo karininkas medikas su sąskaitininko gyslele, kuris tikrino pulsą ir raštininko skaičius. Vos tik greitosiose prisirinkdavo pakankamai nualpusių vyrų, karininkas medikas duodavo ženklą kapelmeisteriui groti ir baigti konkursą. Viena paskui kitą es-

kadrilės nužygiuodavo lauku, nerangiai apsukdavo aplink tribūną ir paržygiuodavo į kareivines.

Kiekvienos eskadrilės pasirodymas buvo vertinamas, kai ji eidavo pro tribūną, kur išpampęs pulkininkas baisiai riebiais ūsais sėdėjo su kitais karininkais. Geriausia kiekvieno pulko eskadrilė laimėdavo nieko nevertą geltoną vėliavėlę su kotu. Geriausia bazės eskadrilė laimėdavo raudoną vėliavėlę su ilgesniu kotu, kuri buvo dar mažiau verta, nes kotas buvo sunkesnis ir ją buvo gerokai bjauriau tąsytis visą savaitę, kol kitą sekmadienį atitekdavo kokiai kitai eskadrilei. Josarjanui sumanymas kaip apdovanojimą įteikinėti vėliavėles atrodė absurdiškas. Nugalėtojai negaudavo jokio piniginio prizo, jokių klasinių privilegijų. Kaip olimpiniai medaliai ir teniso taurės, jie terodė, kad savininkas padarė kažką niekam nenaudinga gabiau negu visi kiti.

Patys žygio konkursai atrodė ne mažiau absurdiški. Josarjanas nekentė paradų. Juose būdavo tiek daug karingumo. Jam šlykštu buvo jų klausytis, šlykštu į juos žiūrėti, šlykštu dėl jų patekti į eismo kamščius. Jam būdavo šlykštu, kai versdavo dalyvauti žygio konkursuose. Aviacijos kariūnui ir taip buvo nesaldu – o čia dar kiekvieną sekmadienio popietę vaidink kareivį alpinančiame karštyje. Aviacijos kariūnui buvo nesaldu todėl, kad dabar neliko abejonių, jog jam baigus mokslus, karas dar nebus pasibaigęs. O juk į karo mokyklą jis atėjo savanoriu tik todėl, kad čia vylėsi sulaukti karo pabaigos. Kaip kareivis, pasisiūlęs tapti aviacijos kariūnu, jis turėjo ištisas savaites laukti, kol bus paskirtas į kurią nors grupę, dar daugiau savaičių, kol taps pilotu šturmanu, paskui dar daugiau savaičių pratybų, kol bus tinkamas vykdyti kovines užduotis tolimuose kraštuose. Atrodė neįtikėtina, kad karas gali taip ilgai tęstis, nes jam sakė, kad Dievas jo pusėje, o Dievas – jam irgi taip sakė – gali padaryti, ką tik Jis nori. Bet karas dar toli gražu nebuvo pasibaigęs, o Josarjano mokslai ėjo į pabaigą.

Leitenantas Šeiskopfas be galo troško laimėti žygio konkursus, todėl pusę nakties nesiguldavo ir sukdavo galvą, kaip tai padaryti, kol jo žmona, ištroškusi meilės, laukdavo jo lo-

voje vartydama Kraft-Ebingo veikalą apie lytinius iškrypimus ir skaitydama mėgstamiausius epizodus. Jisai skaitydavo knygas apie žygiavimą. Jisai varinėdavo šokoladinius kareivėlius, kol jie ištirpdavo rankose, paskui, išrikiavęs gretomis po dvylika, stumdė plastikinius kaubojus, kuriuos nusipirko užsakęs paštu svetima pavarde ir dieną laikydavo užrakintus, kad niekas nepamatytų. Paaiškėjo, kad neišsivers be Leonardo anatomijos pratimų. Vieną vakarą jam prireikė gyvo modelio ir jis liepė žmonai žygiuoti po kambarį.

– Nuogai? – viltingai paklausė ji.

Leitenantas Šeiskopfas suirzęs trenkė delnais sau per akis. Leitenantą Šeiskopfą varė į neviltį, kad buvo prirakintas prie moters, kuri per šlykščius geidulius nematė titaniškų pastangų pasiekti nepasiekiamą idealą, kurias gali didvyriškai dėti kilnus vyras.

– Kodėl tu niekados manęs neplaki? – papūtė ji lūpą kartą naktį.

– Todėl, kad neturiu laiko, – nekantriai atrėžė jis. – Aš apsivertęs darbais. Nejaugi nežinai, kad vyks žygio konkursas?

Jis iš tiesų neturėjo laiko. Štai atėjo sekmadienis – ruoštis kitam konkursui teliko septynios dienos. Jis neįsivaizdavo, kur praėjo laikas. Trijuose konkursuose iš eilės užėmęs paskutinę vietą, leitenantas Šeiskopfas įgijo prastą reputaciją, todėl svarstė visus įmanomus būdus pagerinti rezultatą – net prikalti dvylika vyrų kiekvienoje gretoje prie tvirto ąžuolinio tašo, kad greta išliktų tiesi. Tačiau šis sumanymas buvo neįgyvendinamas, nes posūkis devyniasdešimties laipsnių kampu būtų buvęs neįmanomas be šarnyrų iš nikelio lydinio, įstatytų kiekvienam vyrui į juosmenį, o leitenantas Šeiskopfas turėjo labai mažai vilčių gauti tokią daugybę nikelio lydinio šarnyrų iš ūkio dalies viršininko ar sulaukti ligoninės chirurgų paramos.

Kitą savaitę po to, kai leitenantas Šeiskopfas paklausė Gudruterio pasiūlymo ir leido kariūnams patiems išsirinkti karininkus, eskadrilė laimėjo geltonąją vėliavėlę. Šis netikėtas laimėjimas taip nudžiugino leitenantą Šeiskopfą, kad jis smagiai vožė vėliavėlės kotu žmonai per galvą, kai toji bandė nusi-

tempti jį į lovą jo pažymėti rodant savo panieką lytiniams Vakarų civilizacijos žemesnių viduriniųjų sluoksnių papročiams. Po savaitės eskadrilė laimėjo raudonąją vėliavėlę, ir iš džiaugsmo leitenantas Šeiskopfas netvėrė kailyje. O dar kitą savaitę jo eskadrilė įėjo į istoriją laimėjusi raudonąją vėliavėlę antrą kartą iš eilės! Dabar leitenantas Šeiskopfas tiek pasitikėjo savo sugebėjimais, kad galėjo pateikti didžiąją staigmeną. Atlikęs didelį tiriamąjį darbą, leitenantas Šeiskopfas sužinojo, kad žygiuojančiųjų rankos turi ne laisvai mostaguoti, kaip tuo metu buvo madinga, o gali krustelėti tik ne daugiau kaip tris colius nuo šlaunies vidurio, taigi iš esmės beveik neturi judėti.

Leitenantas Šeiskopfas rengėsi kruopščiai ir slapčiomis. Visi jo eskadrilės kariūnai buvo prisaikdinti neišduoti paslapties ir repetuodavo nakties gūdumoje atsarginėje pratybų aikštelėje. Jie žygiuodavo aklinoje tamsoje ir nieko nematydami atsitrenkdavo kits į kitą, bet nepanikuodami toliau mokėsi žygiuoti nemostaguodami rankomis. Iš pradžių leitenantui Šeiskopfui buvo kilusi mintis paprašyti savo draugo iš metalo dirbtuvių įtaisyti nikelio lydinio kaištukus kiekvieno vyro šlaunikaulyje ir sujungti juos su riešais varine viela palikus lygiai trijų colių laisvumą, bet trūko laiko – jo visuomet trūkdavo – be to, geros vario vielos karo metu sunku buvo gauti. Jis dar prisiminė, kad šitaip suvaržyti vyrai nesugebės deramai išgriūti per įspūdingąją alpimo ceremoniją prieš prasidedant žygio konkursui, ir kad nesugebėjimas deramai išgriūti gali atsiliepti visam dalinio pasirodymo įvertinimui.

Visą savaitę leitenantas Šeiskopfas slopindamas džiugesį prunkštė karininkų klube. Artimiausi jo draugai ėmė lyg pašėlę spėlioti.

– Įdomu, ką sumanė tas Šūdgalvis, – kalbėjo leitenantas Englis.

Į kolegų klausimus leitenantas Šeiskopfas atsakydavo gudria šypsena.

– Sužinosit sekmadienį, – pažadėjo jis. – Tikrai sužinosit.

Epochos staigmeną leitenantas Šeiskopfas pateikė artimiausią sekmadienį su patyrusio impresarijaus aplombu. Jis nė žo-

džio neištarė, kol kitos eskadrilės kaip visuomet kreivai žygiavo pro tribūną. Jis niekuo neišsidavė net tada, kai pirmosios jo paties eskadrilės gretos pasirodė akiratyje žygiuodamos nejudinamomis rankomis, ir pirmieji nerimo šnypštesiai pasigirdo iš apstulbusių jo kolegų. Jis tvardėsi net tada, ir tik kai išpampęs pulkininkas baisiai riebiais ūsais įnirtingai jį užsipuolė tirštai raustančiu veidu, pateikė paaiškinimą, padariusį jį nemirtingą:

– Žiūrėkit, pulkininke, – pranešė jis. – Rankos nejuda.

Ir išdalijo sustingusiems iš pagarbios baimės vertintojams fotostatu padarytas ir patvirtintas kopijas menkai žinomo nurodymo, padėjusio jam pasiekti šį neužmirštamą triumfą. Tai buvo didingiausioji leitenanto Šeiskopfo akimirka. Žygio konkursą jis, aišku, laimėjo – nereikėjo nė piršto pajudinti, o tiksliau sakant, kilstelėti rankų – ir gavo raudonąją vėliavėlę visam laikui bei padarė galą sekmadienio žygio konkursams, nes karo metu gerą raudoną vėliavėlę buvo taip pat sunku gauti kaip ir geros varinės vielos. Leitenantui Šeiskopfui čia pat buvo suteiktas vyresniojo leitenanto vardas, ir jis ėmė greitai daryti karjerą. Retas nepasveikino jo kaip tikro karo meno genijaus už tokį svarbų atradimą.

– Tas leitenantas Šeiskopfas... – pastebėjo leitenantas Treversas. – Jis genialus karininkas.

– Tikrai taip, – pritarė leitenantas Englis. – Gaila, kad tas šmikis neperia savo žmonos.

– Nesuprantu, koks čia ryšys, – abejingai atsakė leitenantas Treversas. – Leitenantas Bemisas smagiai išperia ponią Bemis kiekvieną kartą, kai jie lytiškai santykiauja, bet per žygio konkursus jis nė supuvusio skatiko nevertas.

– Aš kalbu apie pėrimą, – atšovė leitenantas Englis. – Ant žygio konkursų visiems nusispjaut.

Iš tikrųjų visiems, išskyrus leitenantą Šeiskopfą, buvo nusispjauti ant žygio konkursų, o labiausiai – išpampusiam pulkininkui baisiai riebiais ūsais, kuris buvo drausmės komisijos pirmininkas ir užriaumojo ant Gudruterio tą pačią akimirką, kai Gudruteris nedrąsiai įėjo į kambarį paneigti kaltinimų, jam

iškeltų leitenanto Šeiskopfo. Pulkininkas trenkė kumščiu į stalą, užsigavo ranką, dar labiau įsiutęs ant Gudruterio trenkė kumščiu dar smarkiau ir dar labiau užsigavo ranką. Leitenantas Šeiskopfas dėbsojo į Gudruterį sučiauptomis lūpomis, pažemintas prasto įspūdžio, kurį darė Gudruteris.

– Po šešiasdešimties dienų tu kausies su Biliu Petrole, – riaumojo pulkininkas baisiai riebiais ūsais. – Ir tu manai, kad čia baisiai riebus anekdotas?

– Nemanau, kad čia anekdotas, sere, – atsakė Gudruteris.

– Nepertraukinėk!

– Klausau, sere.

– Kai pertraukinėji, sakyk „sere“, – liepė majoras Metkalfas.

– Klausau, sere.

– Ar ką tik tau nebuvo liepta nepertraukinėti? – šaltai pasiteiravo majoras Metkalfas.

– Bet aš nepertraukiau, sere, – nenorėjo sutikti Gudruteris.

– Nepertraukei, bet „sere“ taip pat nesakei. Papildyk tuo jam keliamus kaltinimus, – liepė mokėjusiam stenografuoti kapralui majoras Metkalfas. – Nesako „sere“ aukštesnio rango karininkams, kai jų nepertraukia.

– Metkalfai, – tarė pulkininkas, – tu prakeiktas kvailys. Ar tai žinai?

Majoras Metkalfas springdamas nurijo seiles.

– Taip, sere.

– Tada laikyk savo prakeiktą srėbtuvę užčiauptą. Tu tauški niekus.

Drausmės komisijoje buvo trys nariai: išpampęs pulkininkas baisiai riebiais ūsais, leitenantas Šeiskopfas ir majoras Metkalfas, kuris bandė išmokti spoksoti plieniniu žvilgsniu. Leitenantas Šeiskopfas, kaip drausmės komisijos narys, buvo vienas iš teisėjų, vertinsiančių Gudruterio kaltės argumentus, pateiktus kaltintojo. Leitenantas Šeiskopfas buvo dar ir kaltintojas. Gudruteris turėjo karininką, kuris jį gynė. Jį ginantis karininkas buvo leitenantas Šeiskopfas.

Gudruteriui visa tai buvo labai painu, ir jis ėmė virpėti iš siaubo, kai pulkininkas pašoko ant kojų lyg milžiniškas raugulys ir pagrasino perplėšti jo dvokiantį, bailų kūną nuo vienos galūnės iki kitos. Gudruteris prasikalto tuo, kad kartą būriui žygiuojant į užsiėmimus suklupo; kitą dieną jis buvo oficialiai apkaltintas „rikiuotės išardymu, užpuolimu sunkinančiomis aplinkybėmis, nepadoriu elgesiu, maklinėjimu, tėvynės išdavimu, provokavimu, gudravimu, klasikinės muzikos klausymusi ir kita". Trumpai tariant, jam buvo pateikti visi įmanomi kaltinimai, ir dabar jis persigandęs stovėjo prieš išpampusį pulkininką, kuris dar kartą suriaumojo, kad po šešiasdešimties dienų jis kausis su Biliu Petrole, ir piktai paklausė, kaip, po šimts velnių, jam patiktų, jeigu jį išmestų iš mokyklos ir išsiųstų į Saliamono salas užkasinėti lavonų. Gudruteris mandagiai atsakė, kad jam tai nepatiktų; jis esąs mulkis, kuris mieliau būtų lavonu, negu jį užkastų. Pulkininkas atsisėdo ir atsilošė – staiga ramus, atsargus ir įsiteikiamai mandagus.

– Ką turėjai galvoje, – iš lėto paklausė, – sakydamas, kad negalim tavęs bausti?

– Kada, sere?

– Klausimus čia užduodu aš. Tu į juos atsakinėji.

– Klausau, sere. Aš...

– Manei, išsikvietėm tave čia, kad klausinėtum, o aš atsakinėčiau?

– Ne, sere. Aš...

– Kam tave čia išsikvietėm?

– Atsakinėti į klausimus.

– Tu velniškai teisus, – suriaumojo pulkininkas. – Tai gal imk atsakinėti, kol neperskėliau tau prakeiktos smegeninės. Ką, po šimts velnių, turėjai galvoje, tu šunsnuki, sakydamas, kad mes negalim tavęs bausti?

– Man regis, aš to niekad neteigiau, sere.

– Ar negalėtum kalbėti garsiau? Negirdžiu, ką sakai.

– Klausau, sere. Aš...

– Ar negalėtum kalbėti garsiau? Jis negirdi, ką sakai.

– Klausau, sere. Aš...

– Metkalfai!

– Klausau, sere.

– Ar aš tau nesakiau laikyti savo kvailą srėbtuvę užčiauptą?

– Klausau, sere.

– Tada laikyk savo kvailą srėbtuvę užčiauptą, kai liepiu tau laikyti savo kvailą srėbtuvę užčiauptą. Supranti? Ar negalėtum kalbėti garsiau? Negirdžiu, ką sakai.

– Klausau, sere. Aš...

– Metkalfai, ar aš tau užmyniau ant kojos?

– Ne, sere. Tikriausiai jūs užmynėt ant kojos leitenantui Šeiskopfui.

– Čia ne mano koja, – tarė leitenantas Šeiskopfas.

– Tai gal čia vis dėlto mano koja, – tarė majoras Metkalfas.

– Patrauk ją.

– Klausau, sere. Jūs turėsite pirmas patraukti koją, pulkininke. Jinai virš mano kojos.

– Tu liepi man patraukti koją?

– Ne, sere. Oi ne, sere.

– Tada patrauk koją ir laikyk savo kvailą srėbtuvę užčiauptą. Ar negalėtum kalbėti garsiau? Aš vis dar negirdžiu, ką sakai.

– Klausau, sere. Aš sakiau, kad nesakiau, jog jūs negalit manęs bausti.

– Ką, po velnių, čia tauški?!

– Aš atsakau į jūsų klausimą, sere.

– Kokį klausimą?

– „Ką, po šimts velnių, turėjai galvoje, tu šunsnuki, sakydamas, kad mes negalim tavęs bausti?“ – atsakė stenografuoti mokantis kapralas skaitydamas iš bloknoto.

– Na gerai, – atsakė pulkininkas. – Ką, po šimts velnių, turėjai galvoje?

– Aš nesakiau, kad jūs negalit manęs bausti, sere.

– Kada? – paklausė pulkininkas.

– Kas kada, sere?

– Ir vėl tu uždavinėji man klausimus!

– Atleiskit, sere. Bijau, kad nesupratau jūsų klausimo.

– Kada nesakei, kad mes negalim tavęs bausti? Nejaugi nesupranti mano klausimo?

– Ne, sere. Nesuprantu.

– Ką tik jau tai sakei. O dabar malonėk atsakyti į mano klausimą.

– Bet kaip aš galiu į jį atsakyti?

– Tu ir vėl uždavei man klausimą.

– Atleiskit, sere, bet aš nežinau, kaip į jį atsakyti. Sakiau, kad niekad nesakiau, jog jūs negalit manęs bausti.

– Dabar mums sakai, kada tai sakei. Aš liepiu tau pasakyti mums, kada to nesakei.

Gudruteris giliai įkvėpė.

– Aš visada nesakiau, kad jūs negalit manęs bausti, sere.

– Čia jau kur kas geriau, pone Gudruteri, nors tai akiplėšiškas melas. Vakar vakare išvietėje. Argi nesukuždėjai, kad negalim tavęs bausti kitam šlykščiam šunsnukiui, kuris mums nepatinka? Kokia jo pavardė?

– Josarjanas, sere, – atsakė leitenantas Šeiskopfas.

– Taip, Josarjanas. Teisingai. Josarjanas. Josarjanas? Jo tokia pavardė? Josarjanas? Po velnių – kas per pavardė yra Josarjanas?

Leitenantas Šeiskopfas faktus žinojo kaip penkis pirštus.

– Tokia Josarjano pavardė, sere, – paaiškino jis.

– Taip, manau, kad taip. Argi nekuždėjai Josarjanui, kad mes negalim tavęs bausti?

– Oi ne, sere. Aš jam kuždėjau, kad negalit pripažinti manęs kaltu...

– Gal aš ir kvailas, – pertraukė jį pulkininkas, – bet nematau skirtumo. Ko gero, aš ir esu gan kvailas, nes nematau skirtumo.

– K...

– Tu plepus šunsnukis, ar ne? Niekas tavęs neprašė aiškinti, o tu man aiškini. Aš išsakiau teiginį, o ne prašiau paaiškinimo. Tu plepus šunsnukis, ar ne?

– Ne, sere.

– Ne, sere? Tu vadini mane prakeiktu melagiu?
– Jokiu būdu, sere.
– Vadinasi, tu plepus šunsnukis, ar ne?
– Ne, sere.
– Ieškai dingsties su manim susimušti?
– Ne, sere.
– Ar tu plepus šunsnukis?
– Ne, sere.
– Po šimts velnių, tikrai ieškai dingsties su manim susimušti. Už du dvokiančius centus užšokčiau ant šito baisiai riebaus stalo ir perplėščiau tavo dvokiantį, bailų kūną nuo vienos galūnės iki kitos.
– Taip ir darykit! Taip ir darykit! – sušuko majoras Metkalfas.
– Metkalfai, tu dvokiantis šunsnuki. Ar aš tau neliepiau laikyti savo dvokiančios, bailios, kvailos srėbtuvės užčiauptos?
– Taip, sere. Atleiskit, sere.
– Tai malonėk šitaip daryti.
– Aš tik bandžiau išmokti, sere. Žmogus išmokti gali tik bandydamas.
– Kas taip sako?
– Visi taip sako, sere. Net leitenantas Šeiskopfas taip sako.
– Ar tu taip sakai?
– Taip, sere, – patvirtino leitenantas Šeiskopfas. – Bet visi taip sako.
– Ką gi, Metkalfai, malonėk ir toliau bandyti laikyti tą savo kvailą srėbtuvę užčiauptą ir galbūt šitaip to išmoksi. Na, kur mes sustojom? Perskaityk man paskutinius žodžius.
– „Perskaityk man paskutinius žodžius“, – perskaitė kapralas, mokantis stenografuoti.
– Ne *mano* paskutinius žodžius, mulki! – užriko pulkininkas. – Kieno nors kito.
– „Perskaityk man paskutinius žodžius“, – perskaitė kapralas.
– Čia ir vėl *mano* paskutiniai žodžiai! – suklykė pulkininkas, iš pykčio išraudęs kaip burokas.
– Oi ne, sere, – pataisė jį kapralas. – Čia *mano* paskutiniai

žodžiai. Vos prieš akimirką juos jums perskaičiau. Nejaugi neprisimenate, sere? Tai buvo vos prieš akimirką.

– Dieve brangus! Perskaityk *jo* paskutinius žodžius, mulki! Beje, kokia tavo pavardė?

– Popindžėjus, sere.

– Dabar ateis tavo eilė, Popindžėjau. Vos tik baigsis šis teismas, prasidės tavo bylos nagrinėjimas, supratai?

– Taip, sere. Kuo aš būsiu kaltinamas?

– Koks, po velnių, skirtumas? Ar girdėjai, ko jis manęs klausė? Tu išmoksi, Popindžėjau – vos tik baigsim su Gudruteriu, tu išmoksi. Kariūne Gudruteri, ką... – tu kariūnas Gudruteris, o ne Popindžėjus?

– Taip, sere.

– Gerai. Ką...

– Popindžėjus aš, sere.

– Popindžėjau, tavo tėvas milijonierius, o gal senato narys?

– Ne, sere.

– Tada tavo popieriai šūdini, Popindžėjau, visai šūdini. Jis nėra generolas ar aukštas prezidento administracijos pareigūnas?

– Ne, sere.

– Tai gerai. Kas tavo tėvas?

– Jis miręs, sere.

– Labai gerai. Tu tikrai įklimpai į šūdą, Popindžėjau. Ar tavo pavardė tikrai Popindžėjus? Beje, kas, velniai griebtų, per pavardė – Popindžėjus? Man ji nepatinka.

– Tokia Popindžėjaus pavardė, sere, – paaiškino leitenantas Šeiskopfas.

– Man tai nepatinka, Popindžėjau, ir aš laukiu nesulaukiu, kada perplėšiu tavo dvokiantį, bailų kūną nuo vienos galūnės iki kitos. Kariūne Gudruteri, prašom pakartot, ką, po šimts velnių, tu kuždėjai ar nekuždėjai Josarjanui vakar vėlai vakare išvietėje?

– Klausau, sere. Aš sakiau, kad jūs negalit pripažinti manęs kaltu...

– Nuo čia ir pradėsim. Ką konkrečiai turėjai galvoje, kariū-

ne Gudruteri, sakydamas, kad mes negalim pripažinti tavęs kaltu?

– Aš nesakiau, kad jūs negalit pripažinti manęs kaltu, sere.

– Kada?

– Kas kada, sere?

– Velniai rautų – ruošiesi vėl mane kvosti?

– Ne, sere. Atleiskit, sere.

– Tada atsakyk į klausimą. Kada nesakei, kad mes negalim pripažinti tavęs kaltu?

– Vakar vėlai vakare išvietėje, sere.

– Tai buvo vienintelis kartas, kai to nesakei?

– Ne, sere. Aš visuomet nesakiau, kad jūs negalit pripažinti manęs kaltu, sere. O Josarjanui sakiau, kad...

– Niekas neklausė, ką *sakei* Josarjanui. Mes klausėm, ko jam nesakei. Mums visai nerūpi, ką sakei Josarjanui, aišku?

– Taip, sere.

– Tada tęsime. Ką sakei Josarjanui?

– Aš sakiau jam, sere, kad jūs negalit pripažinti manęs kaltu įvykdžius man inkriminuojamus nusikaltimus, nes nusižengsite...

– Kam? Tu burbi taip, kad nieko negalima suprasti.

– Liaukis burbėjęs taip, kad nieko negalima suprasti.

– Taip, sere.

– Ir pridėk „sere“, kai burbi taip, kad nieko negalima suprasti.

– Metkalfai, tu šunsnuki!

– Taip, sere, – suburbėjo Gudruteris. – Teisingumui, sere. Kad jūs negalėtumėt pripažinti...

– Teisingumui? – apstulbo pulkininkas. – Kas yra teisingumas?

– Teisingumas, sere...

– Tai ne teisingumas, – pašaipiai atsakė pulkininkas ir vėl ėmė trankyti stalą baisiai riebia ranka. – Tai Karlas Marksas. Aš tau pasakysiu, kas yra teisingumas. Teisingumas yra spyris į žarnas nuo grindų per smakrą nakčia atsėlinus su peiliu iškeltu nuleidus į ginklų sandėlį šarvuotlaivio apsaugoto smėlio

maišais iš apačios tamsoje nė žodžiu neperspėjus. Smaugimas viela. Štai kas yra teisingumas, kai mes visi privalome būti pakankamai tvirti ir šiurkštūs, kad kautumės su Biliu Petrole. Jokio gailesčio. Supratai?

– Ne, sere.

– Nesakyk man „sere“!

– Klausau, sere.

– Ir pridėk „sere“, kai nesakai „sere“, – liepė majoras Metkalfas.

Be abejo, Gudruteris buvo kaltas, kitaip jo nebūtų apkaltinę, o kadangi tai įrodyti tebuvo galima pripažinus jį kaltu, jų patriotinė pareiga buvo taip ir pasielgti. Jis buvo nubaustas apeiti penkiasdešimt septynis bausmės ratus. Popindžėjus buvo užrakintas, kad pasimokytų, o majoras Metkalfas buvo išsiųstas į Saliamono salas užkasinėti lavonų. Vieną bausmės ratą Gudruteris atlikdavo penkiasdešimt minučių savaitgalį pavaikščiojęs priešais karo policijos viršininko raštinę su toną sveriančiu neužtaisytu šautuvu ant peties.

Visa tai Gudruterį labai glumino. Dėjosi daug keistų dalykų, bet visų keisčiausia Gudruteriui buvo neapykanta, žvėriška, neslepiama, nenumaldoma drausmės komisijos narių neapykanta, aptraukusi nedovanojančias jų išraiškas kietu, kerštingu stiklo paviršiumi, lyg neužgesinamos anglys pagiežingai žėrinti susiaurėjusiose jų akyse. Gudruteris buvo priblokštas su ja susidūręs. Jei būtų galėjęs, būtų jį nulinčiavę. Jie buvo trys suaugę vyrai, jis tik vaikas, ir jie jo nekentė bei troško jo mirties. Jie nekentė jo prieš jam ateinant, nekentė, kol jis ten buvo, nekentė, kai jis išėjo, o išsiskirstę ir išėję kiekvienas į savo vienatvę, piktdžiugiškai išsinešė neapykantą jam it kokį išpuoselėtą lobį.

Išvakarėse Josarjanas stengėsi jį įspėti.

– Tau tikrai bus striuka, – niūriai tarė jis. – Jie nekenčia žydų.

– Bet aš ne žydas, – atsakė Gudruteris.

– Tai nieko nekeis, – pažadėjo Josarjanas, ir Josarjanas buvo teisus. – Jie persekioja visus.

Gudruteris atšoko nuo jų neapykantos kaip nuo akinamos šviesos. Tie trys jo nekenčiantys vyrai kalbėjo ta pačia kalba kaip ir jis, vilkėjo tokią pačią uniformą, bet jis pamatė tuos be kruopelės meilės veidus, nekintamai išgraužtus suspaustų, niekingų priešiškumo raukšlių, ir akimirksniu suprato, kad niekur pasaulyje, jokiame fašistų tanke, lėktuve ar povandeniniame laive, nei kulkosvaidžių ar minosvaidžių ginamuose bunkeriuose, nei už ugnį spjaudančių liepsnosvaidžių, netgi nei tarp prityrusių šauniosios Hermano Geringo priešlėktuvinės divizijos artileristų, nei tarp šiurpių visų Miuncheno aludžių sąmokslininkų ir niekur kitur, nėra žmonių, kurie labiau jo nekęstų.

9

Majoras Majoras Majoras Majoras

Majoras Majoras Majoras Majoras vargo nuo pat pradžių.

Kaip ir Robinsono poemos herojus Miniveras Čyvis, jis gimė per vėlai – lygiai trisdešimt šešiom valandom per vėlai, kad būtų nepakenkęs būklei motinos, švelnios, ligotos moters, kuriai po pusantros paros gimdymo agonijos išgaravo visas ryžtas toliau ginčytis dėl naujagimio vardo. Jos vyras patraukė ligoninės koridoriumi – nesišypsodamas, ryžtingai, kaip žmogus, žinantis, ką sumanęs. Majoro Majoro tėvas buvo aukštas, liesas, su sunkiais batais ir juodos vilnos kostiumu. Nestabtelėdamas užpildė gimimo liudijimą ir be jokių jausmų padavė skyriaus medicinos seseriai. Sesuo nė žodžio netarusi jį paėmė ir išpėdino iš akių. Jis žiūrėjo jai pavymui spėliodamas, ką vilki po uniforma.

Grįžęs į palatą, pamatė, kad žmona guli paslika po antklodėmis lyg suvytusi sena daržovė – susiraukšlėjusi, sausa ir balta; išsekę jos audiniai buvo ramutėliai. Jos lova stovėjo pačiame palatos gale, prie įskilusio, purvu apnešto lango. Iš audringo dangaus tiško lietus, diena buvo niūri ir šalta. Kitose ligoninės dalyse išbalę kaip kreida žmonės susenusiomis mėlynomis lūpomis laiku mirė. Vyras tiesus stovėjo šalia lovos ir ilgai žiūrėjo į moterį.

– Aš pavadinau berniuką Kalebu, – galop tyliai pranešė jai. – Kaip tu ir norėjai.

Moteris nieko neatsakė, ir vyras iš lėto nusišypsojo. Jis viską suplanavo tobulai: žmona miega ir niekada nesužinos, kad jis pamelavo jai, gulinčiai ligos patale skurdžioje apygardos ligoninės palatoje.

Šitokia vargana buvo pradžia nevykusio eskadrilės vado, kuris dabar didžiąją darbo dienos dalį praleisdavo Pjanosoje klastodamas Vašingtono Irvingo pavardę oficialiuose dokumentuose. Majoras Majoras stropiai klastojo kaire ranka, kad jo nedemaskuotų, apsaugotas nuo įsibrovėlių nepageidaujamo jo paties autoriteto, užsimaskavęs netikrais ūsais ir dar užsidėjęs tamsius akinius, kad dar sunkiau pažintų koks nors praeivis, netyčia dirstelėjęs pro senovišką celiulioido langelį, iš kurio kažkoks vagis išpjovė juostelę. Šiuodu jo gimimo ir sėkmės perigėjus skyrė trisdešimt vieneri nykūs vienatvės ir nusivylimų metai.

Majoras Majoras gimė per vėlai ir per didele vidutinybe. Kai kas gimsta vidutinybėmis, kiti vidutinybės pasiekia, tretiems vidutinybę primeta. Majoro Majoro atveju visi trys susidėjo į daiktą. Net iš niekuo nepasižyminčių žmonių jis neišvengiamai išsiskirdavo kaip žmogus, pasižymintis dar mažiau kuo negu visi kiti, ir žmonėms, su kuriais jis susipažindavo, visuomet darydavo įspūdį tai, kad jis nedaro jokio įspūdžio.

Iš pat pradžių majoras Majoras susidūrė su trim nepalankiais jam veiksniais: motina, tėvu ir Henriu Fonda, į kurį buvo šlykščiai panašus beveik nuo gimimo akimirkos. Dar gerokai prieš tai, kai ėmė įtarti, kas yra Henris Fonda, jis pamatė, kad ir kur eitų, esąs nepalankiai su juo lyginamas. Visiškai nepažįstami žmonės laikė pareiga jį smerkti, todėl nuo mažų dienų jis jautėsi prasikaltęs, bijojo aplinkinių ir buvo vergiškai linkęs atsiprašinėti visuomenės, kad *nėra* Henris Fonda. Nelengva jam buvo stumtis per gyvenimą būnant panašiam į garsųjį aktorių, bet jam niekada nekilo mintis nuleisti rankas, mat iš tėvo, džiūsnos ilgšio, turinčio pavydėtiną humoro jausmą, paveldėjo atkaklumą.

Majoro Majoro tėvas buvo rimtas, pamaldus vyras, kuris įsivaizdavo šmaikščiai pajuokavęs, kai pameluodavo, kiek jam metų. Jis buvo ilgų rankų ir kojų ūkininkas, Dievo bijantis, laisvę mylintis, įstatymus gerbiantis griežtas individualistas, įsitikinęs, kad federalinės valdžios pagalba kam nors kitam, o ne ūkininkams, yra šliaužiantis socializmas. Jis ragino visus

būti taupius, sunkiai dirbti ir smerkė pasileidusias moteris, kurios jį atstumdavo. Pagrindinė jo kultūra buvo liucerna, ir jis gavo didžiulės naudos jos neaugindamas. Valdžia dosniai jam mokėjo už kiekvieną centnerį liucernos, kurios jis neužaugino. Kuo daugiau liucernos jis neužaugindavo, tuo daugiau pinigų valdžia jam sumokėdavo, tad kiekvieną centą, kurio neuždirbdavo, jis išleisdavo naujiems sklypams, kad neužaugintų dar daugiau liucernos. Majoro Majoro tėvas dirbo be poilsio neaugindamas liucernos. Ilgais žiemos vakarais jis sėdėdavo namie ir netaisydavo pakinktų, ir kasdien, vos išbrėškus vidurdieniui, šokdavo iš lovos vien tam, kad įsitikintų, jog namų ruoša nebus atlikta. Jis išmintingai investavo į žemę ir netrukus neužaugindavo daugiau liucernos negu kiti apygardos ūkininkai. Kaimynai prašydavo jo patarimo visokiais klausimais, nes jis uždirbdavo daug pinigų, taigi buvo protingas. „Ką pasėsi, tą ir pjausi“, – patardavo jis visiems iki vieno, o tie atsakydavo: „Amen“.

Majoro Majoro tėvas atvirai pasisakydavo už valdžios taupumą su sąlyga, kad jis netrukdytų šventai valdžios priedermei mokėti ūkininkams kiek galima daugiau už visą jų užaugintą liucerną, kurios niekam kitam nereikėjo, arba už tai, kad visai neaugintų liucernos. Jis buvo išdidus, nepriklausomas žmogus, nusistatęs prieš bedarbio pašalpą, kuris niekuomet nesvyruodamas inkštimu, žliumbimu, meilikavimu ar jėga išplėšdavo kiek tik galėjo iš ko tik galėjo. Jis buvo didžiai tikintis žmogus, o jo sakykla buvo visur.

„Viešpats davė mums, doriems ūkininkams, dvi stiprias rankas, idant galėtume pasiimti tiek, kiek jomis abiem pavyks susiglemžti“, – užsidegęs pamokslaudavo jis ant teismo rūmų laiptų prieš bakalėjos parduotuvę laukdamas, kol išėjusi jauna bjauraus būdo gumą kramtanti kasininkė, kurią jis vaikėsi, piktai į jį dėbčios. „Jei Viešpats nebūtų norėjęs, kad pasiimtume tiek, kiek galim, – toliau aiškindavo jis, – jis nebūtų mums davęs dviejų rankų imti“. O susirinkusieji suniurnėdavo: „Amen“.

Majoro Majoro tėvas, kaip ir kalvinistai, tikėjo, kad Dievas

iš anksto nusprendęs viską, kas įvyks, ir kad žmogaus pastangos nieko nebepakeis, ir dar nė kiek neabejojo, kad visų nelaimės, išskyrus jo paties, yra Dievo valios apraiška. Jis rūkydavo cigaretes ir gerdavo viskį, be to, baisiai mėgo šmaikščius posakius ir mąstyti skatinančias intelektualias kalbas, ypač savo, kai meluodavo, kiek jam metų, ar skeldavo tą gerą sąmojį apie Dievą ir jo žmonos vargus gimdant Majorą Majorą. To gero sąmojo apie Dievą ir jo žmonos vargus esmė buvo ta, kad Dievas per šešias dienas sukūrė visą pasaulį, o jo žmona per pusantros paros pagimdė tik Majorą Majorą. Menkesnis vyras tą dieną, ko gero, būtų dvejojęs ligoninės koridoriuje, silpnesnis – leidęsis į kompromisą ir pavadinęs naujagimį kokiu kitu puikiu vardu, tokiu kaip Majoras Mažoras, Majoras Minoras, Majoras Mairūnas ar Majoras C-diezas, bet Majoro Majoro tėvas laukė kaip tik tokios progos keturiolika metų, o jis buvo ne toks žmogus, kad ją praleistų. Majoro Majoro tėvas žinojo gerą sąmojį apie progą. „Proga šiame pasaulyje pasibeldžia tik vieną kartą“, – sakydavo jis. Majoro Majoro tėvas kartodavo šį gerą pokštą kiekviena proga.

Tai, kad gimė šlykščiai panašus į Henrį Fondą, buvo pirmas iš ilgos virtinės pokštų, kuriuos pasitelkusi lemtis padarys Majorą Majorą nelaiminga auka per visą bedžiaugsmį gyvenimą. Antrasis buvo tai, kad gimė kaip Majoras Majoras Majoras. Tas faktas, kad jis gimė kaip Majoras Majoras Majoras, buvo paslaptis, žinoma vien jo tėvui. Tikrasis jo vardas išaiškėjo tik tada, kai Majorą Majorą užrašė į vaikų darželį, ir padariniai buvo pražūtingi. Naujiena užmušė jo motiną, kuriai dingo noras gyventi ir ji sunykusi mirė – tėvas beveik apsidžiaugė, mat jau anksčiau nusprendė, jeigu reikės, vesti tą bjauraus būdo merginą iš bakalėjos parduotuvės, be to, nesitikėjo pavyksiant atimti iš žmonos jos žemės dalį nesumokėjus jai pinigų ar neišpėrus rykštėmis.

Pačiam Majorui Majorui padariniai buvo neką mažiau pragaištingi. Jį, tokio gležno amžiaus vaiką, privertė suvokti, kad jis ne Kalebas Majoras, kaip jį visuomet tikino, o kažkoks visiškai nepažįstamas žmogus, vardu Majoras Majoras Majo-

ras, apie kurį jis ničnieko nežinojo ir apie kurį niekas kitas anksčiau nebuvo girdėjęs. Visi jo žaidimų draugai nuo jo pasišalino ir nebegrįžo, mat buvo linkę nepasitikėti visais nepažįstamaisiais, ypač tokiu, kuris jau apgavo juos apsimetęs žmogum, kurį jie daug metų pažinojo. Niekas nenorėjo turėti su juo jokių reikalų. Majorui Majorui ėmė kristi iš rankų daiktai, jis ėmė klupti užkliuvęs už savo paties kojos. Į kiekvieną sutiktą žmogų žiūrėdavo droviai ir viltingai, bet visuomet gaudavo nusivilti. Kadangi jam šitaip desperatiškai reikėjo draugo, taip jo ir neįsigijo. Jis nesmagiai užaugo aukštu, keistu, svajingu gležnų akių vaikinu labai trapiomis lūpomis, kurių nedrąsiai grabinėjanti šypsena akimirksniu subliūkšdavo virsdama įžeista pakrikusia mina išgirdus kiekvieną naują užgauliojimą.

Su vyresniaisiais jis elgėsi mandagiai, o tie jo nemėgo. Jis darydavo viską, ką liepdavo vyresnieji. Jie liepdavo jam neperšokus per tvorą nesakyti op, ir jis niekuomet nesakydavo op neperšokęs per tvorą. Jie liepdavo jam niekuomet neatidėti rytojui to, ką galėjo padaryti vakar, ir jis niekuomet neatidėdavo. Jam liepdavo gerbti tėvą ir motiną, ir jis gerbdavo tėvą ir motiną. Jam liepdavo nežudyti, ir jis nežudė, kol atsidūrė armijoje. Tada jam liepė žudyti, ir jis žudydavo. Jis kiekviena proga atsukdavo kitą skruostą ir visuomet elgdavosi su kitais taip, kaip norėjo, kad kiti elgtųsi su juo. Kai aukodavo vargšams, jo kairė ranka niekuomet nežinodavo, ką daro dešinė. Jis nė karto nepaminėjo Viešpaties vardo be reikalo, nesvetimoteriavo, negeidė savo artimo šiknos. Tiesą sakant, jis mylėjo savo artimą ir net melagingai prieš jį neliudydavo. Majoro Majoro vyresnieji jo nemėgo už tai, kad taip akiplėšiškai laužė visuotines normas.

Kadangi neturėjo kur pasiekti gerų rezultatų, gerai mokėsi mokykloje. Universitete taip rimtai žiūrėjo į mokslus, kad homoseksualistai įtarė jį esant komunistu, o komunistai – homoseksualistu. Specialybe jis pasirinko Anglijos istoriją – ir padarė klaidą.

– *Anglijos* istorija! – pasipiktinęs riaumojo žilakartis vyres-

nysis senatorius iš jo valstijos. – Kuo bloga Amerikos istorija?! Amerikos istorija ne prastesnė už kiekvieną kitą istoriją pasaulyje!

Majoras Majoras nedelsdamas perėjo į Amerikos literatūros specialybę, bet FTB jau buvo spėjęs užvesti jam bylą. Nuošalioje sodyboje, kurią Majoras Majoras vadino savo namais, gyveno šeši žmonės ir škotų terjeras; paaiškėjo, kad penki iš jų ir škotų terjeras – FTB agentai. Netrukus jie surinko apie Majorą Majorą tiek žeminančios informacijos, kad galėjo daryti su juo ką nori. Tačiau vienintelis dalykas, kurį jie sugalvojo – paimti jį į armiją eiliniu, o po keturių dienų pakelti majoru, kad kongresmenai, neturintys jokių kitų minčių, galėtų žygiuoti pirmyn atgal Vašingtono miesto gatvėmis giedodami: „Kas paaukštino Majorą Majorą? Kas paaukštino Majorą Majorą?“

Iš tikrųjų Majorą Majorą paaukštino IBM mašina, turėjusi humoro jausmą, nė kiek ne prastesnį negu jo tėvo. Prasidėjus karui, jis vis dar buvo paklusnus ir nuolankus. Jam liepė eiti į karo tarnybą, ir jis ėjo. Jam liepė prašytis priimamam į aviacijos karo mokyklą, ir jis pasiprašė, o jau kitą naktį trečią valandą ryto basas stovėjo lediniame purve prieš kietą, karingą seržantą iš JAV pietvakarių, kuris jiems pasakė galįs išskalbti šikną kiekvienam savo dalinio vyrui ir esąs pasirengęs tai įrodyti. Visus jo eskadrilės naujokus vos prieš kelias minutes šiurkščiai pažadino seržanto kapralai ir liepė susirinkti priešais administracijos palapinę. Vis dar lijo ant Majoro Majoro. Jie išsirikiavo gretomis vilkėdami civiliniais drabužiais, prieš tris dienas atsivežtais į armiją. Kas uždelsė ir apsiavė batus bei kojines, buvo parsiųsti į šaltas, šlapias, tamsias palapines jų nusiauti, taigi visi stovėjo basi purvynėje, kai seržantas akmeninėmis akimis nužvelgė jų veidus ir pasakė galįs išskalbti šikną kiekvienam savo dalinio vyrui. Niekas nebuvo linkęs su juo ginčytis.

Kai kitą dieną Majoras Majoras buvo netikėtai paaukštintas į majorus, karingasis seržantas buvo nublokštas į bedugnę nykumą, mat nebegalėjo girtis galįs išskalbti šikną kiekvie-

nam dalinio vyrui. Lyg Saulius jis ištisas valandas mąstė palapinėje ir nieko nepriiminėjo, o tuo tarpu rinktinė jo kapralų gvardija nusiminusi ėjo sargybą lauke. Trečią valandą ryto jis sugalvojo sprendimą, ir majoras Majoras bei kiti naujokai vėl buvo šiurkščiai pažadinti gavę įsakymą basi susirinkti ant dulksnos čaižomo ledo prie administracijos palapinės, kur jau laukė be galo savim pasitikintis seržantas, įrėmęs kumščius į šlaunis. Jis taip nekantravo kalbėti, kad tiesiog negalėjo sulaukti, kada vyrai pasirodys.

– Mudu su majoru Majoru, – pasigyrė jis tuo pačiu šiurkščiu, kapotu balsu kaip ir praėjusią naktį, – galim išskalbti šikną kiekvienam mano dalinio vyrui.

Bazės karininkai ėmėsi žygių spręsti majoro Majoro problemą dar tą pačią dieną. Kaip jie galėjo susitvarkyti su tokiu majoru kaip majoras Majoras? Pažeminę jį asmeniškai, būtų pažeminę visus to paties ir žemesnio rango karininkus. Kita vertus, jiems nė į galvą neatėjo elgtis su juo mandagiai. Laimė, majoras Majoras jau buvo įteikęs prašymą priimti į aviacijos karo mokyklą. Pavakariop į telegrafo kambarį buvo atsiųstas įsakymas jį perkelti, ir trečią valandą ryto majorą Majorą vėl šiurkščiai pažadino, seržantas palinkėjo jam geros kelionės ir geros kloties, ir majoras Majoras buvo įsodintas į lėktuvą, skrendantį vakarų link.

Leitenantas Šeiskopfas išbalo kaip drobė, kai majoras Majoras prisistatė pas jį Kalifornijoje basas, purvu aplipusiomis pėdomis. Mat majoras Majoras nebeabejojo, kad jį vėl šiurkščiai žadina tam, kad jis basomis stovėtų purve, todėl paliko batus ir kojines palapinėje. Civiliniai drabužiai, kuriais vilkėdamas jis prisistatė leitenantui Šeiskopfui, buvo suglamžyti ir purvini. Leitenantas Šeiskopfas, tuo metu dar neišgarsėjęs kaip žygio mokovas, ėmė tirtėti it epušės lapas įsivaizduodamas, kaip atrodys majoras Majoras basas žygiuodamas jo eskadrilės gretose ateinantį sekmadienį.

– Greitai eikit į ligoninę, – suniurnėjo jis, kai tiek atgavo žadą, kad galėjo kalbėti, – ir pasakykit jiems, kad sergat. Pasilikit ten, kol ateis jūsų priemoka uniformoms ir turėsite pini-

gų drabužiams nusipirkti. Ir batams. Nusipirkit kokius batus.

– Klausau, sere.

– Nemanau, kad turit kreiptis į mane „seru“, – pastebėjo leitenantas Šeiskopfas. – Jūsų laipsnis aukštesnis negu mano.

– Taip, sere. Gal mano laipsnis ir aukštesnis, sere, bet vis tiek jūs esat mano vadas.

– Taip, sere, tai tiesa, – sutiko leitenantas Šeiskopfas. – Gal jūsų laipsnis ir aukštesnis, sere, bet vis tiek aš jūsų vadas. Taigi verčiau darykit tai, ką liepsiu, sere, kitaip turėsit nemalonumų. Eikit į ligoninę ir pasakykit jiems, kad sergat. Pasilikit ten, kol ateis jūsų priemoka uniformoms ir turėsite pinigų uniformoms pirkti.

– Klausau, sere.

– Ir batams. Pirmai progai pasitaikius, nusipirkit kokius batus, sere.

– Klausau, sere. Nusipirksiu, sere.

– Ačiū, sere.

Gyvenimas karo mokykloje majorui Majorui nė kiek nesiskyrė nuo ligtolinio. Visi žmonės, su kuriais jis būdavo, norėdavo, kad jis būtų su kuo nors kitu. Jo instruktoriai rodė jam išskirtinį dėmesį, kad kuo greičiau nustumtų toliau ir atsikratytų. Jis nė nepastebėjo, kaip gavo lakūno antsiuvus ir atsidūrė užjūryje, kur jo popieriai netikėtai ėmė taisytis. Visą gyvenimą majoras Majoras troško vieno – kad jį laikytu savu, ir Pjanosoje pagaliau taip ir buvo – kurį laiką. Kovines užduotis vykdantiems vyrams laipsnis mažai ką reiškė, o santykiai tarp karininkų ir eilinių bei puskarininkių buvo laisvi ir neoficialūs. Vyrai, kurių nė vardų nežinodavo, sakydavo jam „sveikas“ ir kviesdavo paplaukioti ar pažaisti krepšinio. Maloniausios jo valandos prabėgo žaidžiant krepšinį. Jie žaisdavo nuo ryto iki vakaro, ir visiems būdavo nusispjaut, kas laimėjo. Taškų niekas neskaičiuodavo, o žaidėjų galėjo būti nuo vieno iki trisdešimt penkių. Anksčiau majoras Majoras niekad nežaidė krepšinio nei jokio kito žaidimo, bet didžiulis jo ūgis, dėl kurio net svyruodavo, ir pašėlęs entuziazmas padėjo kompensuoti įgimtą nevikrumą ir patirties stoką. Majoras Majoras

patyrė tikrą laimę ten, toje kreivoje krepšinio aikštelėje, tarp karininkų, puskarininkių ir eilinių, kurie buvo beveik jo draugai. Kadangi niekas nelaimėdavo, niekas ir nepralošdavo, tad majoras Majoras mėgavosi kiekviena straksinčia akimirka iki pat dienos, kai žuvus majorui Dulutui, pulkininkas Ketkartas atriaumojo su džipu ir atėmė galimybę vėl kada nors mėgautis žaidžiant ten krepšinį.

– Tu – naujasis eskadrilės vadas, – iš kitapus geležinkelio griovio šiurkščiai suriko jam pulkininkas Ketkartas. – Tik nemanyk, kad tai ką nors reiškia, nes tai nieko nereiškia. Tereiškia, kad esi naujasis eskadrilės vadas.

Pulkininkas Ketkartas jau seniai puoselėjo nenumaldomą pagiežą majorui Majorui. Atliekamas majoras sąrašuose sujaukė jo organizacijos lentelę ir davė pagrindą į jį šnairuoti karinių oro pajėgų dvidešimt septintojo štabo vyrams, o majoro Ketkarto įsitikinimu, jie buvo jo varžovai ir priešai. Pulkininkas Ketkartas melste meldė tokios netikėtos sėkmės kaip majoro Duluto mirtis. Nereikalingas majoras buvo sunki našta; dabar jis turėjo, kur jį dėti. Jis paskyrė majorą Majorą eskadrilės vadu ir nuriaumojo džipu taip pat netikėtai, kaip pasirodė.

Majorui Majorui tai reiškė žaidimo pabaigą. Jo veidas išraudo iš to nesmagumo; jis taip apstulbo, kad negalėjo krustelėti. Lietaus debesys vėl susitvenkė jam virš galvos. Kai atsigręžė į komandos draugus, atsitrenkė į rifą smalsių, mąslių, sumedėjusių veidų, spoksančių į jį su niauriu, neperprantamu priešiškumu. Iš gėdos jį nupurtė drebulys. Kai žaidimas vėl prasidėjo, jokio malonumo nebeliko. Kai jis varydavosi kamuolį, niekas nebandė jo sustabdyti; kai prašydavo kamuolio, kas jį tuo metu turėdavo, perduodavo jam, o kai nepataikydavo į krepšį, niekas nesivaržė su juo dėl atšokusio kamuolio. Aikštelėje buvo girdėti jo vieno balsas. Kitą dieną viskas pasikartojo, o dar kitą jis nebepasirodė.

Tarsi kažkam davus ženklą, visi eskadrilės vyrai nustojo su juo kalbėję ir ėmė į jį spoksoti. Dabar majoras Majoras nuolatos būdavo susigėdęs, eidavo nudelbtomis akimis ir degan-

čiais skruostais; kur tik pasirodydavo, visur jį pasitikdavo panieka, pavydas, įtarumas, pagieža ir pyktis. Žmonės, anksčiau beveik nepastebėdavę jo panašumo į Henrį Fondą, dabar nesiliaudavo apie jį kalbėję, ir atsirado net tokių, kurie ėmė laidyti šlykščias užuominas, neva majoras Majoras buvo paaukštintas į eskadrilės vadus *kaip tik todėl*, kad panėši į garsųjį aktorių. Kapitonas Purvinsas, pats taikęs į šį postą, teigė, girdi, majoras Majoras iš tikrųjų yra Henris Fonda, bet bailusis prišiktkelnis bijąs tai prisipažinti.

Majoras Majoras suglumęs kepurnėjosi iš vienos gėdingos katastrofos po kitos. Seržantas Tauzeris neatsiklausęs pernešė jo daiktus į erdvų namelį ant ratų, kuriame majoras Dulutas anksčiau gyveno vienas. Majoras Majoras uždusęs atskuodė į raštinę pranešti, kad pavogta jo manta ir išgąsdintas vos neišprotėjo, kai jaunas ten budėjęs kapralas, jam pasirodžius, pašoko ant kojų ir suriko: „Ramiai!“ Majoras Majoras, kaip ir visi raštinėje, įsitempė vykdydamas komandą mintyse spėliodamas, koks svarbus asmuo įėjo jam iš paskos. Spengiančioje tyloje slinko minutės; jie visi, ko gero, būtų ten stovėję ramiai iki paskutiniojo teismo dienos, jeigu po dvidešimt minučių jo pasveikinti iš štabo nebūtų užsukęs majoras Denbis, davęs komandą „laisvai“.

Dar graudžiau majorui Majorui sekėsi valgykloje, kur plazdenančiu nuo šypsenų veidu jau laukė Mailas, kad galėtų išdidžiai nuvesti prie stalelio, kurį pastatė palapinės priekyje papuošęs siuvinėta staltiese ir puokštėmis rožinėje krištolo vazoje. Majoras Majoras stovėjo pasibaisėjęs, bet jam pritrūko drąsos priešintis, kai visi į jį žiūrėjo. Net Havermejeris pakėlė galvą nuo lėkštės ir įbedė į jį masyvų nukarusį smakrą. Majoras Majoras nuolankiai pasidavė Mailo timpčiojimui ir per visą valgį gėdingai gūžėsi prie savo stalelio. Jam atrodė, kad valgo pelenus, bet nurijo viską iki paskutinio kąsnelio, kad tik neįžeistų žmonių, prisidėjusių gaminant valgį. Vėliau, likęs vienu du su Mailu, majoras Majoras pirmąsyk pajuto savyje krebždantį protestą ir pareiškė mieliau valgysiąs su kitais karininkais. Mailas jam atsakė, kad neišdegs.

– Nesuprantu, kas čia gali neišdegti, – ginčijosi majoras Majoras. – Anksčiau nieko dėl to nėra atsitikę.

– Anksčiau jūs niekad nebuvot eskadrilės vadu.

– Majoras Dulutas buvo eskadrilės vadas, bet jis visuomet valgydavo prie vieno stalo su kitais vyrais.

– Majoro Duluto atvejis buvo kitoks, sere.

– Kuo gi majoro Duluto atvejis buvo kitoks?

– Nenoriu, kad to manęs klaustumėt, sere, – atsakė Mailas.

– Ar todėl, kad aš panašus į Henrį Fondą? – sukaupęs drąsą ryžosi paklausti majoras Majoras.

– Kai kas sako, kad jūs *esat* Henris Fonda, – atsakė Mailas.

– Tai štai: aš nesu Henris Fonda, – sušuko majoras Majoras iš pykčio drebančiu balsu. – Ir aš nė kiek į jį nepanašus. O jeigu ir panašus į Henrį Fondą – koks skirtumas?

– Jokio skirtumo. Tai ir mėginau jums pasakyti, sere. Tiesiog jūsų atveju viskas kitaip, negu buvo su majoru Dulutu.

Ir iš tikrųjų buvo kitaip, nes kai kitą kartą majoras Majoras norėjo sėstis prie normalaus stalelio šalia kitų vyrų, jis stingte sustingo pamatęs jų veiduose neįveikiamą priešiškumo sieną ir suakmenėjo su rankose virpančiu valgių padėklu, kol Mailas nepastebimai prisiartino ir nė žodžio netardamas išgelbėjo nuolankiai nusivedęs prie jo stalelio. Tada majoras Majoras nustojo priešinęsis ir visuomet valgydavo prie savo stalelio vienas, nugara į kitus. Jis neabejojo, kad vyrai griežia ant jo dantį, nes dabar, kai tapo eskadrilės vadu, susidarė įspūdis, tarsi kiti jam per prasti ir jis negali su jais valgyti. Vyrai niekuomet nesikalbėdavo, kai valgyklos palapinėje būdavo majoras Majoras. Jis pastebėjo, kad kiti karininkai vengia valgyti tuo pat metu kaip ir jis; kai jis liovėsi ten lankytis ir ėmė valgyti savo namelyje, visi pajuto didžiulį palengvėjimą.

Majoras Majoras ėmė pasirašinėti oficialius dokumentus Vašingtono Irvingo pavarde kitą dieną po to, kai pasirodęs kontržvalgas ėmė jį klausinėti apie žmogų ligoninėje, kuris taip darė, ir pakišo jam tokią mintį. Naujosios pareigos jam buvo nuobodžios, ir jis buvo jomis nepatenkintas. Jį paskyrė eskadrilės vadu, bet jis neturėjo žalio supratimo, ką privalo

daryti eskadrilės vadas – nebent vien pasirašinėti oficialius dokumentus Vašingtono Irvingo pavarde ir klausytis retkarčiais pasigirstančio majoro X de Koverlio pasagų caksėjimo ir dunksėjimo į žemę anapus jo kabinetuko raštinės palapinėje lango. Jam nuolatos nedavė ramybės mintis, kad neatliktos kažkokios esminės pareigos, ir veltui laukė, kol priedermės jį užgrius. Išeidavo jis labai retai, kai būdavo visai neišvengiama, nes negalėjo pakęsti į jį įsmeigtų žvilgsnių. Kartais monotoniją pertraukdavo koks karininkas, puskarininkis ar eilinis, seržanto Tauzerio atsiųstas reikalu, kurio majoras Majoras nepajėgdavo sutvarkyti ir todėl atsiųstąjį bemat nukreipdavo atgal pas seržantą Tauzerį, kad tas rastų kokią protingą išeitį. Matyt, tai, ką jis, kaip eskadrilės vadas, turėjo padaryti, buvo padaroma jam neprikišus piršto. Majoras Majoras paniuro, jį kamavo depresija. Kartais jis rimtai susimąstydavo, ar nesikreipus su savo bėdomis į kapelioną, bet tas atrodė toks prislėgtas savųjų vargų naštos, kad majoras Majoras nesiryžo užkrauti jam dar papildomų. Be to, jis nebuvo įsitikinęs, ar kapelionai turi bendrauti su eskadrilių vadais.

Jis niekad nebuvo įsitikinęs ir dėl majoro X de Koverlio, kuris, kai nebūdavo išvykęs butų nuomoti ar grobti svetimšalių darbininkų, neturėjo jokio rimtesnio darbo kaip svaidyti pasagas. Majoras Majoras dažnai skirdavo rimtą dėmesį pasagoms, tyliai krintančioms ant žemės ar besisukančioms aplink į ją įkaltus plieninius kuoliukus. Jis ištisas valandas vogčiomis stebėdavo majorą X de Koverlį stebėdamasis, kad toks didingas žmogus neturi kokio svarbesnio užsiėmimo. Jam dažnai kildavo pagunda prisidėti prie majoro X de Koverlio, bet kiaurą dieną svaidyti pasagas jam atrodė taip pat nuobodu, kaip pasirašinėti majoru Majoru Majoru oficialius dokumentus, o majoro X de Koverlio laikysena buvo tokia grėsminga, kad majoras Majoras bijojo net prie jo artintis.

Majoras Majoras spėliodavo, koks jo ryšys su majoru X de Koverliu ir koks majoro X de Koverlio ryšys su juo. Jis žinojo, kad majoras X de Koverlis – jo dalies štabo viršininkas, bet nežinojo, ką tai reiškia, ir negalėjo apsispręsti, ar Dievas

jį palaimino atsiuntęs majorą X de Koverlį kaip atlaidų viršininką, ar prakeikė skyręs pareigų visai nežiūrinčiu pavaldiniu. Seržanto Tauzerio klausti jis nenorėjo, nes slapčia bijojo, o nieko daugiau klausti negalėjo, išvis mažiausiai – paties majoro X de Koverlio. Retas kas drįsdavo kreiptis į majorą X de Koverlį kokiu nors reikalu, o vienintelis karininkas, per savo kvailumą pamėginęs sviesti vieną jo pasagą, jau kitą dieną apsirgo sunkiausia forma kažkokios Pjanosos ligos, kurios Gasas, Vesas ir net daktaras Danyka dar nebuvo regėję ir apie kurią nė nebuvo girdėję. Niekas neabejojo, kad vargšą karininką liga ištiko keršijant už majorą X de Koverlį, tik niekas nesuprato kaip.

Dauguma oficialių dokumentų, pasiekdavusių majoro Majoro rašomąjį stalą, jo visai nelietė. Beveik visuose būdavo primenama apie kitus popierius, kurių majoras Majoras kaip gyvas nebuvo matęs ir apie kuriuos nebuvo nė girdėjęs. Jų ieškoti nereikėdavo, nes visuomet būdavo nurodoma nekreipti į juos dėmesio. Taigi per vieną darbingą minutę jis kartais pasirašydavo dvidešimt įvairių dokumentų, iš kurių kiekvienas liepdavo nekreipti nė menkiausio dėmesio į visus kitus. Iš generolo Suskingo raštinės žemyne kasdien ateidavo daugiažodžiai pranešimai, prasidedantys tokiais žvaliais pamokslais, kaip: „Delsdamas vagi laiką“ ir „Švara – gera byla“.

Perskaitęs generolo Suskingo pranešimus apie švarą ir delsimą, majoras Majoras pasijusdavo kaip nešvarus laiko vagis, todėl visuomet kiek įmanydamas greičiau jų atsikratydavo. Vieninteliai jį dominę oficialūs dokumentai buvo retkarčiais pasirodydavę užklausimai apie vargšą jaunesnįjį leitenantą, žuvusį virš Orvjeto praėjus mažiau kaip dviem valandoms nuo tada, kai pasirodė Pjanosoje – jo nebaigta iškrauti manta tebegulėjo Josarjano palapinėje. Kadangi vargšas leitenantas prisistatė ne į raštinę, o į operacijų planavimo palapinę, seržantas Tauzeris nusprendė būsiant saugiausia pranešti, kad jis visai neatvyko į eskadrilę, ir visuose su juo susijusiuose retkarčiais pasirodydavusiuose dokumentuose buvo teigiama, kad leitenantas tarsi išgaravo – iš tikrųjų taip ir nutiko. Majoras

Majoras ilgainiui pasijuto dėkingas už oficialius dokumentus, kuriuos atnešdavo ant jo rašomojo stalo, nes kiaurą dieną sėdėti kabinete juos pasirašinėjant buvo kur kas geriau, negu kiaurą dieną sėdėti kabinete jų nepasirašinėjant. Popieriai davė jam šiokio tokio darbo.

Kiekvienas dokumentas, kurį jis pasirašydavo, po dviejų dešimties dienų pertraukos neišvengiamai grįždavo su nauju lapu, prisegtu naujam jo parašui. Grįžę dokumentai visuomet būdavo gerokai storesni, nes tarp lapo su paskutiniu jo parašu ir lapu, pridėtu naujam parašui, būdavo lapai su dar gerai neišdžiūvusiais parašais pabirai gyvenančių kitų karininkų, kurie taip pat privalėjo pasirašyti tuos oficialius popierius. Majorą Majorą apėmė liūdesys matant, kaip paprasti pranešimai išpampę virsta storiausiais rankraščiais. Nors ir kiek kartų tokį pasirašydavo, jis visuomet grįždavo dar vieno parašo, ir majoras Majoras buvo beprarandąs viltį bent vieno jų kada nors atsikratyti. Vieną dieną – kitą po kontržvalgo pirmojo apsilankymo – majoras Majoras po vienu iš dokumentų pasirašė ne savo pavarde, o Vašingtono Irvingo vien tik norėdamas pažiūrėti, kokį jausmą patirs. Jam patiko. Taip patiko, kad iki pat vakaro šitaip pasirašinėjo visus oficialius popierius. Tai buvo impulsyvus lengvabūdiškumo ir maištavimo aktas, už kurį žinojo vėliau būsiąs griežtai nubaustas. Kitą rytą į kabinetą įėjo drebėdamas, laukdamas, kas dabar atsitiks. Nieko neatsitiko.

Jis nusidėjo, ir jam buvo gera, nes nė vienas dokumentų, kuriuos jis pasirašė Vašingtono Irvingo pavarde, negrįžo! Pagaliau buvo pasiekta pažanga, ir majoras Majoras griebėsi naujosios karjeros su netramdomu įkarščiu. Gal oficialių dokumentų pasirašinėjimas Vašingtono Irvingo pavarde buvo ir ne kažin kokia karjera, tačiau buvo bent jau ne taip nuobodu, kaip pasirašinėti majoru Majoru Majoru. Kai nusibodo ir Vašingtono Irvingo pavardė, jis galėjo sukeisti žodžius vietomis ir pasirašinėti Irvingu Vašingtonu, kol tai nusibos. Be to, šitaip jis kai ką nuveikė, nes joks dokumentas, pasirašytas abiem pavardėmis, eskadrilėje daugiau nebepasirodė.

Užtat ilgainiui pasirodė *antras* kontržvalgas, apsimetęs pilotu. Vyrai žinojo, kad jis kontržvalgas, nes kaip paslaptį pasisakė, kas esąs prašydamas kiekvieno jų neatskleisti jo tikrosios tapatybės visiems kitiems kariams, kuriems jau prisipažino esąs kontržvalgas.

– Jūs – vienintelis žmogus eskadrilėje, žinantis, kad esu kontržvalgas, – patikėjo jis paslaptį majorui Majorui, – ir nepaprastai svarbu, kad tai liktų paslaptim, nes kitaip negalėsiu veiksmingai dirbti. Supratot?

– Seržantas Tauzeris žino.

– Taip, žinau. Turėjau jam pasakyti, kad jis leistų su jumis pasimatyti. Bet žinau, kad jis nieku gyvu niekam nesakys.

– Jis pasakė man, – atsakė majoras Majoras. – Jis man sakė, jog kontržvalgas laukia, kad jį priimčiau.

– Ak, tas šunsnukis! Liepsiu saugumo skyriui jį patikrinti. Jumis dėtas, nepalikčiau nepaslėptų jokių visiškai slaptų dokumentų. Bent jau kol surašysiu ataskaitą.

– Jokių visiškai slaptų dokumentų aš negaunu, – atsakė majoras Majoras.

– Juos ir turiu galvoje. Užrakinėkite juos spintoje, kad seržantas Tauzeris negalėtų prikišti prie jų nagų.

– Vienintelį raktą nuo spintos turi seržantas Tauzeris.

– Ko gero, mes veltui gaištame laiką, – šaltokai atsakė antrasis kontržvalgas. Jis buvo judrus, kresnas, nervingas greitų ir tikslių judesių vyras. Jis ištraukė pluoštą fotokopijų iš didelio raudono voko, kurį atvirai slėpė po odiniu lakūno švarku, išpieštu akį rėžiančiais vaizdais lėktuvų, skrendančių pro oranžine liepsna sproginėjančius zenitinių pabūklų sviedinius, bei tvarkingomis eilėmis bombučių, rodančių, kad atliko penkiasdešimt penkis kovinius skrydžius.

– Ar esate matęs kurį nors iš jų?

Majoras Majoras abejingai pažvelgė į kopijas iš ligoninės siųstų asmeninių laiškų, ant kurių cenzūravęs karininkas parašė „Vašingtonas Irvingas“ arba „Irvingas Vašingtonas“.

– Ne.

– O šituos?

Majoras Majoras tuomet pažiūrėjo į kopijas jam adresuotų oficialių dokumentų, kuriuos jis pasirašinėjo tomis pačiomis pavardėmis.

– Ne.

– Ar šitaip pasirašinėjantis žmogus iš jūsų eskadrilės?

– Kaip pasirašinėjantis? Čia dvi pavardės.

– Vienaip ar kitaip. Mes manom, kad Vašingtonas Irvingas ir Irvingas Vašingtonas – vienas žmogus. Jis pasirašinėja dviem pavardėmis, kad sumėtytų pėdas. Žmonės labai dažnai taip elgiasi.

– Sakyčiau, mano eskadrilėje nėra žmogaus nei viena, nei kita pavarde.

Antrojo kontržvalgo veide šmėstelėjo nusivylimas.

– Jis gerokai gudresnis, negu mes manėm, – pastebėjo jis. – Jis dangstosi trečia pavarde ir apsimeta kažkuo kitu. Ir manau... taip, aš manau, kad žinau trečią pavardę, – susijaudinęs, apimtas įkvėpimo jis ištiesė majorui Majorui apžiūrėti dar vieną fotokopiją. – O kaip šitas?

Truputį pasilenkęs majoras Majoras pamatė kopiją kareiviško laiško, kuriame Josarjanas užtušavo viską palikęs tik Merės vardą ir prirašęs: „Tragiškai tavęs trokštu. A. T. Tapmanas, JAV armijos kapelionas".

Majoras Majoras papurtė galvą.

– Niekad jo nemačiau.

– Ar žinot, kas yra A. T. Tapmanas?

– Aviacijos grupės kapelionas.

– Tuomet viskas aišku, – atsakė antrasis kontržvalgas. – Vašingtonas Irvingas yra grupės kapelionas.

Majorą Majorą nudelgė nerimas.

– Grupės kapelionas yra A. T. Tapmanas, – pataisė jis.

– Jūs įsitikinęs?

– Taip.

– Kam grupės kapelionui rašyti tokius dalykus laiške?

– Gal kas nors kitas parašė ir padirbo jo parašą.

– Kam žmogui padirbinėti grupės kapeliono parašą?

– Kad liktų nedemaskuotas.

– Gal jūs ir teisus, – akimirką padvejojęs nusprendė antrasis kontržvalgas ir čeptelėjo lūpomis. – Gal susidūrėm su gauja – su dviem vyrais, veikiančiais išvien, kurių vardai ir pavardės atsitiktinai yra priešingi. Taip, neabejoju, kad taip ir yra. Vienas jų – čia, eskadrilėje, kitas ligoninėje, dar kitas pas kapelioną. Išeina, kad tų vyrų trys, ar ne? Ar jūs visiškai įsitikinęs, kad anksčiau nematėt tų oficialių dokumentų?

– Jei būčiau juos matęs, būčiau pasirašęs.

– Kieno pavarde? – suktai paklausė antrasis kontržvalgas. – Savo ar Vašingtono Irvingo?

– Savo paties pavarde, – atsakė jam majoras Majoras. – Aš nė nežinau Vašingtono Irvingo pavardės.

Antrasis kontržvalgas plačiai nusišypsojo.

– Majore, džiaugiuosi, kad jūs nekaltas. Vadinasi, galėsime dirbti kartu, o man reikės kuo daugiau žmonių pagalbos. Kažkur Europos karo veiksmų teatre yra žmogus, kuris kiša nagus prie jums skirtų pranešimų. Ar nenujaučiate, kas jis galėtų būti?

– Ne.

– O aš beveik žinau, – atsakė antrasis kontržvalgas ir palinkęs prie majoro Majoro konfidencialiai sukuždėjo: – Tas šunsnukis Tauzeris. Kitaip ko jis laido apie mane liežuvį? Nuo šiol įdėmiai viską stebėkite ir praneškite man, vos tik išgirsite ką kalbant apie Vašingtoną Irvingą. Liepsiu saugumo skyriui patikrinti kapelioną ir visus kitus eskadrilės vyrus.

Vos jam išėjus, pro langą į majoro Majoro kabinetą įšoko pirmasis kontržvalgas ir paklausė, ko reikėjo antrajam. Majoras Majoras vos jį pažino.

– Jis buvo kontržvalgas, – pasakė jam majoras Majoras.

– Nė velnio! – atsakė pirmasis kontržvalgas. – Kontržvalgas čia aš.

Majoras Majoras vos jį pažino todėl, kad vilkėjo išblukusiu kaštoniniu velveto chalatu pažastyse trūkusiomis siūlėmis, pūkeliais aplipusia flaneline pižama ir avėjo nušiurusiomis šlepetėmis, vienos iš kurių padas buvo atsiknojęs. Majoras Majoras prisiminė, kad tokia buvo ligoninės uniforma. Vyras pri-

augo apie dešimt kilogramų ir trykšte tryško sveikata.

– Aš baisiai sergu, – inkštė jis. – Ligoninėje nuo naikintuvo piloto užsikrėčiau peršalimu ir apsirgau labai sunkiu plaučių uždegimu.

– Labai užjaučiu, – tarė majoras Majoras.

– Menka man iš to nauda, – verkšleno kontržvalgas. – Jūsų užuojautos man nereikia. Tik noriu, kad žinotumėt, kaip kankinuosi. Atėjau čia jūsų perspėti, kad Vašingtonas Irvingas, matyt, perkėlė savo operacijų bazę iš ligoninės į jūsų eskadrilės stovyklą. Gal kartais girdėjot ką nors kalbant apie Vašingtoną Irvingą?

– Tiesą sakant, girdėjau, – atsakė majoras Majoras. – Tas vyriškis, kuris ką tik čia buvo. Jisai kalbėjo apie Vašingtoną Irvingą.

– Tikrai? – baisiausiai nudžiugęs sušuko pirmasis kontržvalgas. – Ko gero, mums kaip tik to ir reikėjo, kad galutinai išnarpliotume šią bylą! Stebėkite jį dvidešimt keturias valandas per parą, o aš bėgu atgal į ligoninę ir parašysiu viršininkams, kad atsiųstų naujų nurodymų.

Kontržvalgas pro langą iššoko iš majoro Majoro kabineto ir dingo.

Po akimirkos kraštas brezento, skiriančio majoro Majoro kabinetą nuo raštinės, pasikėlė ir pasirodė antrasis kontržvalgas. Jis taip skubėjo, kad dabar gaudė kvapą.

– Ką tik mačiau, kaip vyras raudona pižama iššoko pro jūsų langą ir tekinas nuskuodė keliu! – sušuko jis. – Nejaugi jūs jo nematėt?

– Jis buvo čia – kalbėjosi su manim, – atsakė majoras Majoras.

– Man pasirodė velniškai įtartina: vyras raudona pižama šoka pro langą, – vyriškis ėmė energingai sukti ratus po kabinetuką. – Iš pradžių maniau, kad jūs sprunkat į Meksiką. Bet dabar matau, kad ten buvot ne jūs. Ar jis kartais neužsiminė apie Vašingtoną Irvingą?

– Tiesą sakant, užsiminė, – patvirtino majoras Majoras.

– Tikrai? – sušuko antrasis kontržvalgas. – Puiku! Ko ge-

ro, kaip tik to mums reikėjo, kad galutinai išnarpliotume šią bylą. Ar žinot, kur mes galim jį rasti?

– Ligoninėj. Jis baisiai serga.

– Nuostabu! – sušuko antrasis kontržvalgas. – Tuoj pat einu ten jo gaudyti. Būtų geriausia, jei eičiau inkognito. Einu į medicinos pagalbos palapinę – paaiškinsiu jiems padėtį ir paprašysiu, kad nusiųstų ten kaip ligonį.

– Jie nenori siųsti manęs į ligoninę, kadangi nesergu, – grįžęs pranešė jis majorui Majorui. – Iš tikrųjų aš gan rimtai sergu. Seniai ruošiausi įduoti save, kad patikrintų – dabar bus gera proga. Grįšiu į medicinos pagalbos palapinę, pasakysiu, kad sergu, ir tada jie nusiųs mane į ligoninę.

– Žiūrėkit, ką jie man padarė! – pasiskundė jis prisistatęs majorui Majorui su purpurinėmis dantenomis. Jo sielvartas buvo nepaguodžiamas. Batus ir kojines jis nešėsi rankoje; jo kojų nagai irgi buvo išdažyti violetiniu gencijonų tirpalu. – Kur tai matyta – kontržvalgas purpurinėmis dantenomis?! – dejavo jis.

Jis išėjo iš raštinės panarinęs galvą, įgriuvo į apkasą ir susilaužė nosį. Jo temperatūra vis dar buvo normali, bet Gasas ir Vesas padarė jam išimtį ir nuvežė į ligoninę greitąja.

Majoras Majoras pamelavo, ir jam buvo gera. Jis nelabai nustebo, kad jam gera, mat buvo pastebėjęs, jog meluojantys žmonės dažniausiai išradingesni, ambicingesni ir daugiau pasiekia gyvenime negu nemeluojantys. Jei būtų pasakęs tiesą antrajam kontržvalgui, būtų turėjęs nemalonumų. Tačiau jis pamelavo ir dabar galėjo laisvai darbuotis toliau.

Po antrojo kontržvalgo apsilankymo jis ėmė dirbti apdairiau. Pasirašinėjo tik kaire ranka, be to, užsidėjęs tamsius akinius ir netikrus ūsus, kuriais prisidengęs nesėkmingai bandė vėl žaisti krepšinį. Griebėsi dar vienos atsargos priemonės: pasirašinėjo nebe Vašingtonu Irvingu, o Džonu Miltonu, ir įsitikino labai sumaniai pasielgęs. Džono Miltono pavardė buvo lanksti ir glausta. Kaip ir Vašingtono Irvingo, vardą galėjai sėkmingai keisti su pavarde vietomis, kai tik nusibosdavo. Be to, naujoji pavardė leido padvigubinti darbo našumą, nes bu-

vo gerokai trumpesnė už jo paties ar Vašingtono Irvingo, ir jai parašyti reikėjo žymiai mažiau laiko. Džono Miltono pavardė buvo naudinga dar vienu požiūriu. Ją galėjai pritaikyti kam nori, ir netrukus majoras Majoras ėmė įrašinėti ją į įsivaizduojamus dialogus. Taigi dažnai vietoj parašo oficialiame dokumente galėjai perskaityti: „Džonai, Miltonas yra sadistas" arba: „Ar matei Miltoną, Džonai?" Ypač jis didžiavosi tokiu parašu: „Ieškok Džono tupykloje, Miltonai". Džonas Miltonas atvėrė begalę naujų perspektyvų, kupinų žavingų, neišsenkamų galimybių, žadančių išblaškyti nuobodulį visiems laikams. Kai Džonas Miltonas majorui Majorui nusibodo, jis grįžo prie Vašingtono Irvingo.

Majoras Majoras nusipirko tamsius akinius ir netikrus ūsus Romoje, kai paskutinį kartą pabandė išsigelbėti iš pažeminimo liūno, į kurį vis giliau klimpo. Pirmiausia jis patyrė siaubingą Didžiojo ištikimybės priesaikos kryžiaus žygio pažeminimą, kai niekas iš trisdešimties ar keturiasdešimties žmonių, platinančių konkuruojančius ištikimybės priesaikos variantus, nė neleido jam pasirašyti. Paskui, kai šis skandalas buvo beužsimirštąs, kaip į vandenį dingo Gudruterio lėktuvas su visais įgulos nariais, ir kaltė dėl šio keisto nelaimingo nutikimo tulžingai buvo suversta jam, nes jis taip ir nepasirašė jokios ištikimybės priesaikos.

Tamsūs akiniai buvo su storais rausvai raudonais rėmais. Netikri juodi ūsai buvo visų dėmesį patraukdavusio rylininko; vienus ir kitus jis užsidėjo nuėjęs žaisti krepšinio, kai vieną dieną pajuto nebeištversiąs vienatvės. Koja už kojos atėjęs į aikštelę, nutaisė nerūpestingai familiarią miną ir slapčia meldėsi, kad jo nepažintų. Kiti apsimetė jo nepažinę, ir jam prasidėjo smagybės. Kai baigė sveikinti save su šitaip pavykusia nekalta gudrybe, vienas iš varžovų smarkiai į jį atsitrenkė ir parklupdė. Netrukus į jį vėl skaudžiai trenkėsi, ir jis suprato, kad vyrai vis dėlto jį pažino ir į jo maskuotę žiūri kaip į licenciją stumdyti jį alkūnėmis, griauti pakišus koją ir vanoti. Jiems visai jo nereikėjo. Tą akimirką, kai tai suvokė, jo komandos žaidėjai instinktyviai susiliejo su varžovais į vieną staugiančią

kraujo ištroškusią minią, kuri užgriuvo jį iš visų pusių šlykščiai keikdamasi ir mosuodama kumščiais. Jį pargriovė ant žemės, spardė, kol jis tysojo ir vėl puolė, kai jis apgraibomis vargais negalais atsistojo. Jis užsidengė veidą rankomis ir nieko nebematė. Pagauti siautulingos nenugalimos jėgos, verčiančios jį tvatyti, spardyti, lupti akis, trypti, jie puolė kits per kitą. Galop jam taip vožė, kad jis sukdamasis ratu nulėkė iki griovio krašto ir pargriuvo galva žemyn. Griovio dugne jis šiaip taip atsistojo, persiropštė per sieną ir nusvirduliavo lydimas krušos šauksmų ir akmenų, kuriais jį mėtė, kol jis pasislėpė už raštinės palapinės kampo. Per visą susidorojimą jam labiausiai rūpėjo išsaugoti tamsius akinius ir netikrus ūsus ant veido, kad ir toliau galėtų apsimetinėti esąs kažkas kitas ir kad netektų, kaip jis baisiai bijojo, parodyti jiems savo valdžios.

Grįžęs į kabinetuką, jis apsiverkė, o baigęs verkti nusiplovė kraują nuo lūpų ir nosies, nusigrandė purvus nuo nubrozdintų skruostų ir kaktos, o tada išsikvietė seržantą Tauzerį.

– Nuo šiol, – tarė jis, – nenoriu, kad kas nors ateitų pas mane, kai aš čia. Aišku?

– Taip, sere, – atsakė seržantas Tauzeris. – Man irgi neiti?

– Taip.

– Supratau. Tai viskas?

– Taip.

– Ką man sakyti tiems, kas ateis pas jus, kai čia būsit?

– Sakyk jiems, kad aš čia ir liepk laukti.

– Taip, sere. Kiek?

– Kol aš išeisiu.

– O ką man tada su jais daryti?

– Man nė motais.

– Ar galiu leisti pas jus užeiti, kai būsite išėjęs?

– Gali.

– Bet tada jūsų čia nebus, ar ne?

– Nebus.

– Taip, sere. Tai viskas?

– Taip.

– Klausau, sere.

– Nuo šiol, – tarė majoras Majoras eiliniui, kuris tvarkė jo namelį, – nenoriu, kad eitum pas mane, kai būsiu čia, ir klaustum, ar gali kuo nors padėti. Aišku?

– Taip, sere, – atsakė ordonansas. – Kada man ateiti sužinoti, ar norit, kad jums ką nors padaryčiau?

– Kai manęs čia nebus.

– Klausau, sere. Ir ką man reikės daryti?

– Viską, ką įsakysiu.

– Bet jūsų čia nebus ir jūs nieko negalėsit pasakyti, ar ne?

– Negalėsiu.

– Tai ką man tada daryti?

– Viską, ką reikia daryti.

– Klausau, sere.

– Tai viskas, – tarė majoras Majoras.

– Taip, sere, – atsakė ordonansas. – Tai viskas?

– Ne, – atsakė majoras Majoras. – Valyti taip pat neateik. Neik jokiu reikalu, nebent būtum įsitikinęs, kad manęs čia nėra.

– Klausau, sere. Bet kaip man visuomet įsitikinti?

– Jei nebūsi įsitikinęs, manyk, kad aš čia, ir nepareik, kol būsi įsitikinęs. Aišku?

– Taip, sere.

– Atleisk, kad turiu su tavim šitaip kalbėti, bet turiu. Viso gero.

– Viso gero, sere.

– Ir ačiū. Už viską.

– Taip, sere.

– Nuo šiol, – tarė majoras Majoras Mailui Pusproteriui, – į valgyklą aš nebeisiu. Valgyti man atneškit į namelį.

– Sakyčiau, gerai sumanėt, – atsakė Mailas. – Dabar galėsiu vaišinti jus ypatingais patiekalais, apie kuriuos kiti niekada nesužinos. Neabejoju, kad jums jie patiks. Pulkininkui Ketkartui visuomet patinka.

– Man nereikia jokių ypatingų patiekalų. Noriu to paties, ką duodat visiems kitiems karininkams. Tik įspėk žmogų, ku-

ris atneš, kad vieną kartą pasibelstų į mano duris ir paliktų padėklą ant laiptelių. Aišku?

– Taip, sere, – atsakė Mailas. – Labai aišku. Turiu paslėpęs gyvų omarų iš Meino valstijos, kuriuos galiu šįvakar patiekti su puikia rokforo mišraine ir dviem šaldytais eklerais, tik vakar slapčia atgabentais iš Paryžiaus kartu su svarbiu Prancūzijos pogrindžio nariu. Ar pradžiai tiks?

– Ne.

– Klausau, sere. Supratau.

Tądien vakarienei Mailas patiekė jam keptą meinietišką omarą su puikia rokforo mišraine ir dviem šaldytais eklerais. Majoras Majoras suirzo. Tačiau jeigu viską grąžins, maistas suges arba atiteks kam nors kitam, be to, majoras Majoras jautė silpnybę keptiems omarams. Jis valgė graužiamas sąžinės. Kitą dieną pietums gavo merilendietiško balų vėžlio ir visą litrą 1937 metų „Dom Perinjono“, kurį majoras Majoras išgėrė nė nemirktelėjęs.

Po Mailo liko tik raštinės vyrai; jų vengdamas majoras Majoras kaskart įeidavo ir išeidavo pro aprūkusį celiulioidinį kabinetuko langą. Langas atsisegdavo, buvo didelis ir žemai įstatytas, tad lengvai galėjai pro jį šokti iš abiejų pusių. Atstumą tarp raštinės ir savo namelio įveikdavo tekinas pasileidęs už palapinės kampo, kai horizonte nieko nebūdavo matyti, paskui šokdavo į geležinkelio griovį ir nunarinęs galvą skuosdavo į priekį, kol pasiekdavo miško prieglobstį. Kai atsidurdavo vienoj linijoj su savo nameliu, išsiropšdavo iš griovio ir kiek kojos įkerta nurūkdavo tankiu pomiškiu, kur vienintelį kartą susitiko žmogų – kapitoną Flumą. Tas, išsimušęs iš veido, panašus į vaiduoklį, mirtinai jį išgąsdino prieblandoje be jokio įspėjimo išdygęs iš gervuogių krūmų lopinėlio skųstis, kad Vadas Baltoji Pusiau Aviža grasino perrėžti jam gerklę nuo vienos ausies iki kitos.

– Jei dar kartą taip mane išgąsdinsi, – tarė jam majoras Majoras, – *aš* perrėšiu tau gerklę nuo vienos ausies iki kitos.

Kapitonas Flumas aiktelėjo ir tuoj pat vėl pranyko gervuogių krūmų lopinėlyje. Nuo to laiko majoras Majoras jo neberegėjo.

Pažvelgęs į savo laimėjimus, majoras Majoras buvo patenkintas. Svetimoje šalyje, hektaro ar kiek didesniame plote, kur grūdosi daugiau kaip du šimtai žmonių, jam pavyko tapti atsiskyrėliu. Parodęs šiek tiek išradingumo ir įžvalgumo, jis pasiekė, kad joks kitas eskadrilės vyras beveik nebegalėjo su juo pasikalbėti; kaip jis pastebėjo, tai visiems patiko, nes niekas šiaip ar taip nenorėjo su juo šnekėtis. Kaip paaiškėjo, niekas, išskyrus tą beprotį Josarjaną, kuris kartą jį išgriovė šuolyje pečiu trenkęs į juosmenį, kai jis skuodė griovio dugnu į namelį pietų.

Jeigu majoras Majoras ir norėjo, kad koks eskadrilės vyras jį pargriautų šuolyje pečiu trenkęs į juosmenį, tai tik kad ne Josarjanas. Mat Josarjanas iš prigimties buvo kažkoks nepadorus; jis taip gėdingai verkšleno dėl negyvėlio savo palapinėje, kurio ten net nebuvo, o paskui po skrydžio virš Avinjono išsirengė ir nuogas vaikštinėjo iki pat dienos, kai generolas Šmiksonas priėjo prisegti jam medalio už didvyriškumą, parodytą virš Feraros, ir pamatė jį nuogutėlį rikiuotėje. Niekas pasaulyje neturėjo teisės išnešti netvarkingos numirėlio mantos iš Josarjano palapinės. Majoras Majoras atėmė tą teisę, kai leido seržantui Tauzeriui pranešti vadovybei, kad leitenantas, žuvęs virš Orvjeto praėjus mažiau kaip dviem valandoms nuo tada, kai pasirodė eskadrilėje, eskadrilėje visai nepasirodė. Majorui Majorui atrodė, kad vienintelis, turįs kokią nors teisę išnešti žuvusiojo daiktus iš Josarjano palapinės, buvo pats Josarjanas, bet majorui Majorui atrodė, kad Josarjanas tokios teisės neturi.

Kai Josarjanas jį pargriovė šuolyje pečiu trenkęs į juosmenį, majoras Majoras sudejavo ir bandė atsistoti. Josarjanas jam neleido.

– Kapitonas Josarjanas, – tarė Josarjanas, – prašo leidimo tučtuojau pasikalbėti su majoru gyvybės ar mirties klausimu.

– Prašau leisti man atsistoti, – nepatogiai suriestas maldavo majoras Majoras. – Aš negaliu atiduoti tau pagarbos gulėdamas ant savo rankos.

Josarjanas jį paleido. Juodu iš lėto atsistojo. Josarjanas dar kartą atidavė pagarbą ir pakartojo prašymą.

– Eime į mano kabinetą, – tarė majoras Majoras. – Nemanau, kad čia geriausia vieta kalbėtis.

– Klausau, sere, – atsakė Josarjanas.

Nusipurtę nuo drabužių žvirgždą, nejaukioje tyloje jie atėjo iki raštinės įėjimo.

– Duok man porą minučių pasitepti įdrėskimus merbrominu, paskui liepk seržantui Tauzeriui tave įleisti.

– Klausau, sere.

Majoras Majoras oriai nužingsniavo į raštinės palapinės galą nė nežvilgtelėjęs į raštininkus ir mašininkus, dirbančius prie rašomųjų stalų ir dokumentų spintų. Įėjęs į kabinetuką, nuleido brezento antvožą. Vos likęs vienas, tekinas pasileido prie lango ir iššoko ketindamas sprukti. Jam buvo pastojęs kelią Josarjanas. Jis laukė stovėdamas padėtyje „ramiai" ir dar sykį atidavė jam pagarbą.

– Kapitonas Josarjanas prašo leidimo tučtuojau pasikalbėti su majoru gyvybės ar mirties klausimu, – ryžtingai pakartojo jis.

– Leidimo neduodu, – kaip kirviu nukirto majoras Majoras.

– Nieko nebus.

Majoras Majoras nusileido.

– Gerai, – sutiko išvargusiu balsu. – Aš su tavim pasikalbėsiu. Prašom šokti į mano kabinetą.

– Malonėkite šokti pirmas.

Juodu įšoko į kabinetą. Majoras Majoras atsisėdo, o Josarjanas priėjo prie jo rašomojo stalo ir pasakė nebenorįs vykdyti kovinių skrydžių. *Ką galiu daryti?* – klausė savęs majoras Majoras. Daryti jis tegalėjo tai, ką buvo nurodęs daryti papulkininkis Kornas ir tikėtis geriausio.

– Kodėl? – paklausė jis.

– Bijau.

– Nėra ko gėdytis, – draugiškai patarė jam majoras Majoras. – Mes visi bijom.

– Man ne gėda, – atsakė Josarjanas. – Man tik baisu.

– Jei niekada nebijotum, būtum nenormalus. Net drąsiausi vyrai patiria baimę. Viena sudėtingiausių mūsų užduočių mūšyje – įveikti baimę.

– Liaukitės, majore. Nejaugi būtinai turim malti šitą šūdą? Majoras Majoras susigėdęs nudelbė akis ir ėmė narstyti pirštų galiukus.

– Ką nori iš manęs išgirsti?

– Kad atlikau pakankamai skrydžių ir galiu važiuoti namo.

– O kiek atlikai?

– Penkiasdešimt vieną.

– Tau teliko keturi.

– Jis padidins normą. Kaskart, kai baigiu vykdyti, jis ją padidina.

– Gal šį sykį nepadidins.

– Šiaip ar taip, jis niekuomet nieko nesiunčia namo. Laiko visus čia laukdamas įsakymo grįžti į tėvynę, kol įguloms nebeužtenka vyrų, o tada padidina reikalaujamų skrydžių skaičių ir vėl įsako skraidyti. Jis šitaip elgiasi nuo tada, kai čia pasirodė.

– Nereikia kaltinti pulkininko Ketkarto už tai, kad įsakymai ateina pavėluotai, – aiškino majoras Majoras. – Skubiai reaguoti į mūsų siunčiamus įsakymus – karinių oro pajėgų dvidešimt septintojo štabo pareiga.

– Jis galėtų paprašyti vyrų, kurie mus pakeistų, ir parsiųsti mus namo atėjus įsakymui. Beje, man sakė, kad karinių oro pajėgų dvidešimt septintasis štabas sutinka, kad atliktume tik keturiasdešimt skrydžių – padidinti jų skaičių iki penkiasdešimt penkių sumanė jis pats.

– Nieko apie tai nežinau, – atsakė majoras Majoras. – Pulkininkas Ketkartas – mūsų viršininkas ir mes privalom vykdyti jo įsakymus. Gal atlik dar keturis skrydžius ir žiūrėk, kas bus?

– Nenoriu.

Ką tu gali daryti? – dar kartą pamąstė majoras Majoras. Ką gali padaryti vyrui, kuris žiūri tau tiesiai į akis ir sako mieliau mirsiąs, negu žūsiąs mūšyje, vyrui, kuris bent jau ne mažiau subrendęs ir protingas kaip tu, nors tu privalai apsimetinėti, kad jis toks nėra? Ką gali jam pasakyti?

– O jeigu mes leisim tau pasirinkti norimus skrydžius ir

galėsi „gabenti pieną“? – tarė majoras Majoras. – Tada galėsi atlikti tuos keturis skrydžius niekuo nerizikuodamas.

– Aš nenoriu „gabenti pieno“. Nebenoriu dalyvauti šitame kare.

– Nori pamatyti, kaip mūsų tėvynė pralaimi? – paklausė majoras Majoras.

– Mes nepralaimėsim. Turim daugiau karių, daugiau pinigų, daugiau išteklių. Dešimt milijonų uniformuotų vyrų galėtų mane pakeisti. Žmonės žūva, bet kur kas daugiau žmonių kraunasi pinigus ir smaginasi. Tegul žūva kas nors kitas.

– Kas būtų, jei visi mūsiškiai šitaip manytų?

– Tuomet aš tikrai būčiau paskutinis mulkis, jei manyčiau kitaip, ar ne?

Ką būtų galima jam pasakyti? – nusiminęs svarstė majoras Majoras. Nesakyti jis galėjo viena: kad jis nieko negali padaryti. Pasakęs, kad nieko negali padaryti, jis leistų suprasti, jog ką nors *padarytų*, jei galėtų, ir kad papulkininkio Korno politika klaidinga ar neteisinga. Papulkininkis Kornas kuo aiškiausiai tai išdėstė. Jis šiukštu neturi sakyti, kad nieko negali padaryti.

– Atleisk, – tarė jis, – bet aš nieko negaliu padaryti.

10

Vintergrynas

Gudruteris buvo negyvas. Tai buvo esminis jo filosofijos trūkumas. Vieną popietę aštuoniolika lėktuvų leidosi spindinčiame baltame debesyje netoli Elbos krantų grįždami iš kassavaičio „pieno gabenimo“ skrydžio iš Parmos; iš debesies išniro septyniolika. Aštuonioliktojo pėdsakai taip ir nebuvo rasti – nei ore, nei lygiame žalsvų vandenų paviršiuje apačioje. Jokių nuolaužų nebuvo. Sraigtasparniai sukiojosi baltame debesyje iki saulėlydžio. Naktį debesis išsisklaidė, o iš ryto Gudruterio nebebuvo.

Tas dingimas stulbino nė kiek ne mažiau negu Didysis Loueri Fildo karinių oro pajėgų bazės sąmokslas, kai visi šešiasdešimt keturi vieno kareivinių pastato vyrai kartą atlyginimų dieną dingo, ir niekas apie juos daugiau negirdėjo. Anksčiau, kol Gudruteris dar nebuvo taip gudriai pagrobtas iš būties, Josarjanas manė, kad kareivukai paprasčiausiai nusprendė visi iki vieno savavališkai pasišalinti iš dalinio tą pačią dieną. Tiesą sakant, tai, kas pasirodė masišku šventos pareigos vengimu, įkvėpė jam tiek drąsos, kad jis nudžiugęs išlėkė pranešti šios jaudinančios žinios buvusiam pirmosios klasės eiliniui Vintergrynui.

– Ir kas gi čia jaudinančio? – kandžiai nusišaipė buvęs pirmosios klasės eilinis Vintergrynas pasidėjęs šlykštų kareivišką batą ant kastuvo ir glebiai atsišliejęs į sieną vienos iš gilių kvadratinių duobių – kasti tokias buvo jo karinė specialybė.

Buvęs pirmosios klasės eilinis Vintergrynas buvo pašaipus chuliganėlis, mėgęs vienu darbu sugriauti kito triūso vaisius. Kai tik savavališkai pasišalindavo iš dalinio, jį sugaudavo ir

nuteisdavo tam tikrą laiką kasti ir užkasti metro aštuoniasdešimties centimetrų gylio, pločio ir ilgio duobes. Kai atlikdavo bausmę, vėl neatsiklausęs viršininkų bėgdavo iš dalinio. Buvęs pirmosios klasės eilinis Vintergrynas susitaikė su savo vaidmeniu kasti ir užkasinėti duobes nesiskųsdamas, su tikro patrioto pasiaukojimu.

– Toks gyvenimas neblogas, – filosofiškai komentuodavo jis. – Matyt, kas nors turi tai daryti.

Jam užteko proto suprasti, kad kasti duobes Kolorade – visai nebloga užduotis karo metais. Kadangi duobės didelės paklausos neturėjo, galėjo jas kasti ir užkasti neskubėdamas, todėl retai persidirbdavo. Kita vertus, po kiekvieno karo lauko teismo jį pažemindavo iki paprasto eilinio. Jis labai gailėdavo prarasto laipsnio.

– Visai smagu buvo būti pirmosios klasės eiliniu, – ilgesingai prisimindavo jis. – Turėjau statusą – ar supranti, ką turiu galvoje? Be to, sukiodavausi aukščiausiuose sluoksniuose, – jo veidą aptemdydavo nuolankus susitaikymas su tokia padėtimi. – Bet dabar man tai nebepasiekiama, – balsu mąstė jis. – Kitą kartą, kai nešiu muilą iš dalinio, jau būsiu paprastas eilinis, ir aš žinau, kad viskas tada bus kitaip.

Duobių kasimas buvo neperspektyvus užsiėmimas.

– Tas darbas net nepastovus. Prarandu jį, kai atlieku bausmę. Tada vėl turiu nešti muilą iš dalinio, jei noriu jį susigrąžinti, bet net ir to negaliu be perstojo daryti. Yra kliūtis – 22-oji išlyga. Kai kitą kartą išnešiu muilą, man gresia kariškių kalėjimas. Nežinau, kas manęs laukia. Ko gero, jei nesisaugosiu, galiu atsidurti net anapus Atlanto.

Jis nenorėjo kasti duobių iki gyvenimo pabaigos, nors mielai būtų tai daręs, kol vyko karas, nes manė šitaip prisidedąs prie pergalės.

– Pareiga – šventas reikalas, – pastebėjo jis, – ir kiekvienas iš mūsų turime atlikti savąją. Mano pareiga – be perstojo kasti duobes, ir aš taip gerai ją vykdau, kad mane ką tik rekomendavo apdovanoti medaliu „Už gerą elgesį“. Tavo pareiga – mušti dinderį karo mokykloje ir viltis, kad karas baigsis

anksčiau už tavo mokslus. Pareiga vyrų, kurie kaunasi mūšiuose – laimėti karą, ir aš tenoriu, kad pareigą jie atliktų taip pat gerai, kaip aš atlieku savąją. Juk būtų nesąžininga, jei man tektų keliauti už Atlanto ir dirbti dar ir už juos, ar ne?

Kartą kasdamas duobę, buvęs pirmosios klasės eilinis Vintergrynas pramušė vandens vamzdį ir vos nepaskendo – jį ištraukė beveik be sąmonės. Pasklido gandai, kad ten buvo nafta, ir Vadą Baltąją Pusiau Avižą bemat išmetė iš bazės. Netrukus kiekvienas vyras, kuriam pavyko rasti kastuvą, įnirtingai ieškojo naftos. Į visas puses biro žemės; vaizdas buvo labai panašus kaip tą rytą Pjanosoje septyniais mėnesiais vėliau, po tos nakties, kai Mailas visais lėktuvais, kuriuos sukaupė sindikate „M ir P“, bombardavo eskadrilės stovyklą, taip pat aerodromą, bombų sandėlį ir remonto angarus, o visi likę gyvi išlėkę į lauką kirto į urvus panašias slėptuves kietame grunte ir dengė šarvaplokštėmis, pasivogtomis iš remonto dirbtuvėlių prie aerodromo, ir sudriskusiais neperšlampamo brezento kvadratais, pasivogtais kits iš kito palapinių. Vadą Baltąją Pusiau Avižą perkėlė iš Kolorado pasigirdus pirmiesiems gandams apie naftą, ir galop jis atsidūrė Pjanosoje, kur pakeitė leitenantą Kumbzą, kuris kartą išskrido į kovinį skrydį vien norėdamas pasižiūrėti, kaip atrodo mūšis, ir žuvo virš Feraros lėktuve su Kraftu. Josarjaną graužduring kaltė kaskart prisiminus Kraftą – mat Kraftas žuvo per antrą Josarjano bandymą bombarduoti taikinį, ir dar todėl, kad Kraftas, pats to nenujausdamas, įsivėlė į Puikųjį atabrino maištą, prasidėjusį Puerto Rike per pirmąjį jų skrydžio už Atlanto etapą ir pasibaigusį dešimčia dienų vėliau Pjanosoje, kai Eplbis, pareigos genamas, įžengė į raštinę pranešti, kad Josarjanas atsisako gerti atabrino tabletes. Seržantas pasiūlė jam sėstis.

– Ačiū, seržante. Manau, kad taip ir padarysiu, – atsakė Eplbis. – Kiek maždaug laiko turėsiu laukti? Šiandien dar reikia daug ką nuveikti, kad su pirmaisiais gaidžiais būčiau visiškai pasirengęs stoti į mūšį, vos tik man įsakys.

– Sere?

– Ko pageidaujat, seržante?

– Ko jūs klausėt?

– Kiek maždaug laiko turėsiu laukti, kad galėčiau pamatyti majorą?

– Tik kol jis išeis pietauti, – atsakė seržantas Tauzeris. – Tada iškart galėsit užeiti.

– Bet jo tada nebus, ar ne?

– Ne, sere. Majoras Majoras bus kabinete tik po pietų.

– Aišku, – dvejodamas nusprendė Eplbis. – Gal aš tada geriau ateisiu po pietų.

Eplbis slapčia sumišęs išėjo iš raštinės. Vos atsidūrus lauke, jam pasirodė, kad mato, kaip aukštas, tamsus, šiek tiek panašus į Henrį Fondą karininkas iššoka pro raštinės palapinės langą ir nudūmęs pranyksta už kampo. Eplbis stabtelėjo ir stipriai užsimerkė. Jį apniko nerimastingos dvejonės. Jam dingtelėjo, ar tik neserga maliarija arba dar blogiau – ar nebus išgėręs per daug atabrino tablečių. Eplbis gėrė keturis kartus daugiau atabrino, negu buvo liepta, nes norėjo būti keturis kartus geresnis lakūnas negu kiti. Jis vis dar stovėjo užsimerkęs, kai seržantas Tauzeris tapštelėjo jam per petį ir pasakė, kad gali užeiti, jeigu nori, nes majoras Majoras ką tik išėjo. Eplbiui grįžo pasitikėjimas savim.

– Ačiū, seržante. Ar jis greitai grįš?

– Jis grįš tuoj po pietų. Tuomet turėsite išeiti ir laukti jo prie kabineto, kol jis išeis vakarienės. Majoras Majoras nieko nepriima kabinete, kol būna kabinete.

– Ką jūs ką tik pasakėt, seržante?

– Aš pasakiau, kad majoras Majoras nieko nepriima kabinete, kol būna kabinete.

Eplbis įdėmiai pažvelgė į seržantą Tauzerį ir bandė nutaisyti griežtą toną.

– Seržante, jūs bandot mane kvailinti vien todėl, kad aš eskadrilės naujokas, o jūs jau seniai esat šiapus Atlanto?

– Oi ne, sere, – pagarbiai atsakė seržantas. – Man taip įsakyta. Galit paklausti majoro Majoro, kai jį pamatysit.

– Kaip tik tai ir ruošiuosi padaryti, seržante. Kada *galėsiu* jį pamatyti?

– Niekada.

Iš pažeminimo išraudęs kaip burokas Eplbis parašė skundą dėl Josarjano ir atabrino tablečių seržanto jam duotame bloknote ir paskubomis išėjo, galvodamas, kad Josarjanas, ko gero, ne vienintelis beprotis, turįs privilegiją vilkėti karininko uniforma.

Kai pulkininkas Ketkartas dar nebuvo padidinęs reikalaujamų kovinių skrydžių skaičiaus iki penkiasdešimt penkių, seržantui Tauzeriui kilo įtarimas, kad visi vyrai, vilkį karininkų uniformomis, yra pamišę. Seržantas Tauzeris buvo liesas, prakaulus, tokių šviesių plaukų, kad jie atrodė visai bespalviai, įdubusiais skruostais ir dideliais baltais, į zefyrus panašiais, dantimis. Jis vadovavo eskadrilei ir nesijautė laimingas tai darydamas. Tokie vyrai kaip Alkanasis Džo dėbčiojo į jį kaltinamai, su neapykanta, o Eplbis, įgijęs kieto lakūno ir nė karto taško nepralošusio stalo tenisininko reputaciją, ėmė rodyti kerštingą šiurkštumą. Eskadrilei seržantas Tauzeris vadovavo todėl, kad nebuvo daugiau kam jai vadovauti. Karas ir aukštesnis laipsnis jo nedomino. Jam rūpėjo šukės ir aštuonioliktojo amžiaus pabaigoje buvę madingi Anglijoje Heplvaito baldai.

Bemaž pats to nesuvokdamas, seržantas Tauzeris įprato galvoti apie negyvėlį Josarjano palapinėje taip pat kaip ir Josarjanas – kaip apie negyvėlį Josarjano palapinėje. Iš tikrųjų numirėlis toks nebuvo. Jis tebuvo pakeisti kito atvykęs lakūnas, kuris žuvo mūšyje dar nespėjęs oficialiai prisistatyti vadovybei. Jis užsuko į operacijų planavimo palapinę paklausti kelio į raštinės palapinę ir iškart buvo išsiųstas vykdyti kovinės užduoties, nes tiek daug vyrų jau buvo atlikę tuo metu reikalaujamus trisdešimt penkis kovinius skrydžius, kad kapitonui Sardiniui ir kapitonui Kikilui darėsi sunku surinkti aviacijos grupės nurodytą įgulų skaičių. Kadangi vyrukas oficialiai taip ir nebuvo įrašytas į eskadrilę, oficialiai negalėjo ir iš jos būti išrašytas, tad seržantas Tauzeris nujautė, kad su nelaimėliu susijusių besidauginančių pranešimų garso banga aidės amžinai.

Jo pavardė buvo Madas. Sežantui Tauzeriui, kuris vienodai dygėdamasis apmaudavo dėl smurto ir eikvojimo, atrodė neatleistina prabanga atskraidinti Madą tokią tolybę – net iš anapus vandenyno – vien tam, kad jį susprogdintų į gabalėlius virš Orvjeto nepraėjus nė dviem valandoms nuo atvykimo. Niekas negalėjo prisiminti, kas jis buvo ar kaip atrodė, o išvis mažiausiai – kapitonas Sardinis ir kapitonas Kikilas, kurie teprisiminė, kad naujasis karininkas pasirodė operacijų planavimo palapinėje pačiu laiku, kad būtų užmuštas, ir kurie nesmagiai nurausdavo, kai tik kas nors užsimindavo apie negyvėlio Josarjano palapinėje reikalą. Vieninteliai, galėję matyti Madą – tuo pačiu lėktuvu skridę vyrai – kartu su juo buvo susprogdinti į gabalėlius.

O štai Josarjanas puikiai žinojo, kas buvo Madas. Madas buvo nežinomasis kareivis, niekad neturėjęs nė menkiausios galimybės likti gyvas, mat vienintelis dalykas, kurį kas nors kada nors žinojo apie visus nežinomuosius kareivius, buvo tai, kad jie niekad neturėjo nė menkiausios galimybės likti gyvi. Jie privalėjo būti mirę. O šis numirėlis tikrai buvo nežinomas, nors jo manta tebegulėjo ant lovos Josarjano palapinėje suversta visai taip pat, kaip jis paliko prieš tris mėnesius tą dieną, kai taip ir nepasirodė – užteršta mirties praėjus mažiau negu dviem valandoms, visai taip pat, kaip viskas buvo užteršta mirties jau kitą savaitę, per Didžiai didelę Bolonijos apsiaustį, kai supelijęs giltinės tvaikas persunkė orą sieringu rūku, ir visi įsakymą skristi gavę vyrai jau buvo paženklinti.

Išsisukti nuo skrydžio prie Bolonijos tapo neįmanoma, kai pulkininkas Ketkartas pasiūlė, kad jo aviacijos grupė subombarduos ten šaudmenų sandėlius, kurių iš didesnio aukščio nesugebėjo sunaikinti sunkieji bombonešiai, skridę iš Italijos žemyno. Kiekviena uždelsta diena didino nuojautą, didino niaurastį. Limpantis, viską stelbiantis mirties tikrumas sklido nesustodamas su nesiliaujančiu lietumi, ėste įsiėsdamas į liguistą kiekvieno kario išraišką lyg kokia graužianti šliaužiančios ligos dėmė. Nuo visų trenkė formalinu. Į nieką negalėjai kreiptis pagalbos, net į medicinos palapinę, kurią papulkinin-

kis Kornas liepė uždaryti, kad niekas neprašytų atleidžiamas nuo užduočių dėl ligos, kaip vyrai pasielgė vienintelę giedrą dieną, kai ištiko viduriavimo epidemija, dėl kurios ir vėl teko atidėti skrydžius. Kadangi laikinai niekas negalėjo skųstis susirgęs, o medicinos pagalbos palapinės anga buvo užkalta, daktaras Danyka pertraukas tarp lietaus praleisdavo tupėdamas ant aukštos taburetės, be žodžių siurbdamas niūrų baimės protrūkį su liūdnu bešališkumu, lyg koks nusiminęs grifas įsitaisęs po nelaimę pranašaujančiu, ranka išvedžiotu užrašu, užkištu už lentų, kuriomis buvo užkaltas įėjimas į palapinę. Kapitonas Purvinsas jį užkišo norėdamas papokštauti, o daktaras Danyka paliko kyšoti, nes čia buvo joks ne pokštas. Ženklas tamsiais kraštais skelbė: LAIKINAI UŽDARYTA DĖL ŠEIMOS NARIO MIRTIES.

Baimė sklido visur, taip pat į Danbaro eskadrilę, kur kartą prieblandoje Danbaras klausiamai įkišo galvą į medicinos pagalbos palapinės angą ir pagarbiai kreipėsi į neryškų kontūrą daktaro Stabzo, kuris sėdėjo tirštame šešėlyje priešais butelį viskio ir stiklinį gaubtą su geriamuoju vandeniu.

– Kaip jaučiatės? – rūpestingai paklausė Danbaras.

– Klaikiai, – atsakė daktaras Stabzas.

– Ką jūs čia veikiate?

– Sėdžiu.

– Maniau, kad skųstis ligomis uždrausta.

– Uždrausta.

– Tai kodėl jūs čia sėdit?

– O kur dar man sėdėti? Šitam, po paraliais, karininkų klube su pulkininku Ketkartu ir papulkininkiu Kornu? Žinai, ką aš čia veikiu?

– Sėdit.

– Turiu galvoje eskadrilėje. Ne palapinėje. Nevaidink, po paraliais, gudručio. Ar numanai, ką čia, eskadrilėje, veikia gydytojas?

– Kitose eskadrilėse medicinos pagalbos palapinių angos užkaltos, – pastebėjo Danbaras.

– Jeigu į mano palapinę įeis koks ligonis, aš nušalinsiu jį

nuo skrydžių, – prisiekė daktaras Stabzas. – Man nusispjaut, ką jie liepia.

– Jūs nieko nušalint nuo skrydžių negalit, – priminė Danbaras. – Gal pamiršot įsakymą?

– Aš jam suleisiu tokią injekciją, kad nebepajėgs pajudinti šiknos ir tikrai negalės skraidyti, – įsivaizduodamas tokią perspektyvą sardoniškai nusijuokė daktaras Stabzas. – Jie mano, kad duos įsakymą, ir niekas nebegalės susirgti. Ak tie šunsnukiai! Ė – vėl pradeda.

Vėl ėmė tikšti lietus – iš pradžių ant medžių, paskui į purvinas balas, o netrukus ir ant palapinės viršaus – nesmarkiai, raminamu šnabždesiu.

– Viskas permirko, – pasidygėjęs pastebėjo daktaras Stabzas. – Net išvietės ir pisuarai protestuodami stoja piestu. Visas, po paraliais, pasaulis dvokia kaip numirėlių prigrūstas bažnyčios rūsys.

Jam nutilus, tyla atrodė bedugnė. Stojo tamsa. Dvelkė bekrašte vienatve.

– Uždekit šviesą, – pasiūlė Danbaras.

– Šviesos nėra. Nenoriu jungti savo generatoriaus. Anksčiau jutau didelį kaifą, kai išgelbėdavau žmogui gyvybę. Dabar manau: kokia, velniai griebtų, prasmė – juk jie vis tiek turės mirti.

– Ne, prasmė vis dėlto yra, – patikino jį Danbaras.

– Nejaugi? Kokia?

– Prasmė tokia: neleisti jiems mirti tiek ilgai, kiek galit.

– Taip, bet kokia prasmė – juk jie vis tiek turės mirti?

– Svarbiausia apie tai negalvoti.

– Man nerūpi, kas svarbiausia. Kokia, po velnių, prasmė?

Danbaras tylėdamas kelias akimirkas mąstė.

– Kas, velniai griebtų, tai žino?

Danbaras to nežinojo. Bolonija turėjo džiuginti Danbarą, nes minutės užsitęsė, o valandos slinko kaip šimtmečiai. Nieko panašaus: jinai jį kankino, nes žinojo žūsiąs.

– Ar tikrai tau reikia dar kodeino? – paklausė daktaras Stabzas.

– Jis mano draugui Josarjanui. Jis tikrai žus.

– Josarjanas? Kas, po paraliais, tas Josarjanas? Kas, velniai rautų, per pavardė – Josarjanas?! Ar čia tik ne tas, kuris aną vakarą pasigėręs susimušė su papulkininkiu Kornu karininkų klube?

– Tas. Jis asiras.

– Jis pamišęs šunsnukis.

– Ne toks jau pamišęs, – atsakė Danbaras. – Jis prisiekinėja neskrisiąs į Boloniją.

– Kaip tik tai ir turėjau galvoje, – atsakė daktaras Stabzas. – Ko gero, tas pamišęs šunsnukis – vienintelis likęs sveiko proto.

11

Kapitonas Purvinsas

Kapralas Kolodnis pirmąkart apie tai išgirdo, kai paskambino iš aviacijos grupės, ir buvo toks sukrėstas naujienos, kad pirštų galiukais atitipeno į žvalgybos palapinę prie kapitono Purvinso, kuris snūduriavo užsikėlęs aštrias blauzdas ant rašomojo stalo, ir perdavė žinią apstulbintu kuždesiu.

Kapitonas Purvinsas bemat nušvito.

– Į Boloniją? – sušuko jis nepaprastai nudžiugęs. – Kad aš skradžiai prasmegčiau!

Jis garsiai nusikvatojo.

– Oho! Ak, kaip noriu pamatyti tų šunsnukių veidus, kai jie sužinos, kad skrenda į Boloniją. Cha cha cha!

Tai buvo pirmas kartas, kai kapitonas Purvinsas nuoširdžiai juokėsi patirdamas malonumą nuo tos dienos, kai majoras Majoras jį pergudravo ir buvo paskirtas ekadrilės vadu, tad jis su vangiu entuziazmu atsikėlė ir įsitaisė už priekinio stalo, kad galėtų išspausti kuo daugiau smagumo, kai bombonešių lakūnai ateis žemėlapių.

– Tikrai taip, jūs šunsnukiai – į Boloniją, – be paliovos kartojo jis visiems pilotams, kurie netikėdami klausinėjo, ar tikrai skris į Boloniją.

– Cha cha cha! Graužkitės, šunsnukiai. Šįsyk jūs ne juokais įkliuvot.

Kapitonas Purvinsas palydėjo paskutinįjį iš jų lauk, norėdamas pasigardžiuoti žinios poveikiu visiems kitiems karininkams, puskarininkiams ir eiliniams, kurie su šalmais, parašiutais ir šarvuotomis liemenėmis rinkosi prie keturių sunkvežimių, užvestais varikliais laukiančių eskadrilės stovykloje. Jis

buvo aukštas, siauras, nepaguodžiamas vyras, judėdavęs su niurzgia apatija. Suvargusį, blyškų veidą skusdavosi kas trečią ar ketvirtą dieną, ir beveik visada atrodydavo, kad virš siauros viršutinės lūpos augina rausvai auksinius ūsus. Scena lauke jo neapvylė. Visų veidus niaukė siaubas, ir kapitonas Purvinsas gardžiai žiovavo, trynė iš akių letargijos likučius ir piktdžiugiškai juokėsi kaskart kam nors liepdamas graužtis.

Kaip paaiškėjo, Bolonija tapo maloniausiu įvykiu kapitonui Purvinsui nuo tos dienos, kai majoras Dulutas žuvo virš Perudžijos ir jo vos nepaskyrė į jo pareigas. Kai žinia apie majoro Duluto žūtį buvo perduota per raciją, kapitonas Purvinsas netvėrė džiaugsmu. Nors anksčiau niekad nebuvo susimąstęs apie tokią galimybę, kapitonas Purvinsas iškart suprato, kad, logiškai mąstant, jis turi tapti naujuoju eskadrilės vadu. Visų pirma jis buvo eskadrilės žvalgybos karininkas, o tai reiškė, kad buvo įžvalgesnis už visus kitus eskadrilės karius. Tiesa, kitaip negu majoras Dulutas ir dauguma kitų eskadrilių vadų, jis nepriklausė kovines užduotis vykdančių karių kategorijai, bet iš tikrųjų tai buvo dar vienas galingas argumentas jo naudai, nes jo gyvybei negrėsė pavojus, todėl galėjo eiti tas pareigas tol, kol reikės tėvynei. Kuo daugiau kapitonas Purvinsas apie tai galvojo, tuo neišvengiamesnis atrodė paaukštinimas. Tereikėjo greitai tinkamoje vietoje tarstelti tinkamą žodelį. Jis nuskubėjo į kabinetą apgalvoti veiksmų plano. Atsilošęs ant sukamosios kėdės, užsikėlęs kojas ant rašomojo stalo, užsimerkęs jis ėmė vaizduotis, kaip viskas bus gražu, kai taps eskadrilės vadu.

Kol kapitonas Purvinsas kūrė fantazijas, pulkininkas Ketkartas veikė, ir kapitoną Purvinsą apstulbino greitis, kuriuo, kaip jis nutarė, majoras Majoras jį pergudravo. Didis jo nusivylimas išgirdus, kad eskadrilės vadu paskirtas majoras Majoras, buvo sumišęs su karčia pagieža, kurios jis nė nebandė slėpti. Kai jo kolegos karininkai, einantys administracines pareigas, stulbo, kad pulkininkas Ketkartas pasirinko majorą Majorą, kapitonas Purvinsas murmėjo, kad dedasi juokingi dalykai; kol jie spėliojo, ar majorui Majorui politiškai naudingas

panašumas į Henrį Fondą, kapitonas Purvinsas teigė, kad majoras Majoras iš tikrųjų ir yra Henris Fonda; o kai jie pastebėjo, girdi, majoras Majoras keistokas, kapitonas Purvinsas pranešė, kad jis komunistas.

– Jie viską ima į savo rankas, – maištingai pareiškė jis. – Jūs, vyručiai, galit stovėti rankas sudėję ir jiems netrukdyti, bet aš nesiruošiu taip elgtis. Aš imsiuos kokių nors žygių. Nuo šiol priversiu kiekvieną šunsnukį, ateinantį į mano žvalgybos palapinę, pasirašyti ištikimybės priesaiką. O tam šunsnukiui majorui Majorui neleisiu pasirašyti, net jeigu norės.

Beveik akies mirksniu pražydo Šlovingasis ištikimybės priesaikos kryžiaus žygis, ir kapitonas Purvinsas neapsakomai nudžiugo pamatęs, kad yra jo smaigalyje. Jis išties paleido taiklų šūvį. Visi kovines užduotis vykdantys eiliniai, puskarininkiai ir karininkai turėjo pasirašyti ištikimybės priesaiką, kad gautų žemėlapius iš žvalgybos palapinės, antrą ištikimybės priesaiką, kad galėtų pasiimti parašiutus ir šarvuotas liemenes iš parašiutų palapinės, ir trečią ištikimybės priesaiką leitenantui Bolkingtonui, transporto skyriaus ūkvedžiui, kad galėtų prašytis pavežami iš eskadrilės stovyklos į aerodromą vienu iš sunkvežimių. Kur tik jie pasisukdavo, turėdavo pasirašinėti dar vieną ištikimybės priesaiką. Jie pasirašinėdavo ištikimybės priesaikas, kad galėtų gauti atlyginimus iš karininko finansininko, kad galėtų nusipirkti prekių iš įgulos krautuvės ir kad italų kirpėjai nukirptų jiems plaukus. Kapitonui Purvinsui kiekvienas karininkas, palaikantis jo Šlovingąjį ištikimybės priesaikos kryžiaus žygį, buvo konkurentas, ir jis dvidešimt keturias valandas per parą rengė planus bei kėslus, kad vienu žingsniu juos lenktų. Pasiaukojimu tėvynei jis nenusileis niekam. Kai jo paraginti karininkai sukūrė savo ištikimybės priesaikas, jis juos pralenkė privertęs kiekvieną šunsnukį, užsukusį į jo žvalgybos palapinę, pasirašyti dvi ištikimybės priesaikas, paskui tris, vėliau keturias; netrukus jis sugalvojo lojalumo įžadus, o ilgainiui vertė giedoti „Žvaigždėtąją vėliavą“ – vieną priedainį, du, tris, keturis. Kaskart, kai kapitonas Purvinsas aplenkdavo konkurentus, niekinamai juos užsipulda-

vo, kad nesugeba sekti jo pavyzdžiu. O kai jie pasekdavo jo pavyzdžiu, susirūpinęs traukdavosi ir laužydavo galvą bandydamas sugalvoti kokią naują taktinę gudrybę, kuri leistų vėl juos niekinamai užsipulti.

Nesuvokdami, kaip tai galėjo atsitikti, kovines užduotis vykdantys eskadrilės vyrai pamatė esą ujami administratorių, paskirtų jiems tarnauti. Vienas po kito nuo ryto iki vakaro juos baugino, įžeidinėjo, prie jų kabinėjosi ir stumdė. Kai vyrai imdavo balsu prieštarauti, kapitonas Purvinsas atsakydavo, kad ištikimi žmonės neatsikalbinėdami pasirašys visas ištikimybės priesaikas, kurias reikia pasirašyti. Jeigu kas suabejodavo ištikimybės priesaikų veiksmingumu, jis atsakydavo, kad žmonės, iš tikrųjų ištikimi tėvynei, didžiuosis jai prisiekdami taip dažnai, kaip jis vers tai daryti. O jeigu kas nors suabejodavo, ar taip elgtis dora, jis atšaudavo, kad „Žvaigždėtoji vėliava“ – geriausias kada nors sukurtas muzikos kūrinys. Kuo daugiau ištikimybės priesaikų žmogus pasirašydavo, tuo ištikimesnis jis buvo – kapitonui Purvinsui viskas buvo be galo paprasta, ir jis vertė kapralą Kolodnį pasirašyti šimtus priesaikų jo pavarde, kad visuomet galėtų įrodyti esąs ištikimesnis už visus kitus.

– Svarbiausia – kad jie vis prisiekinėtų, – aiškino jis savo kohortoms. – Neturi reikšmės, ar nuoširdžiai, ar ne. Štai kodėl mažus vaikus verčia prisiekinėti ištikimybę, kai jie dar nežino, ką reiškia žodžiai „prisiekti“ ir „ištikimybė“.

Kapitonui Sardiniui ir kapitonui Kikilui Šlovingasis ištikimybės priesaikos kryžiaus žygis buvo šlovingas skausmas subinėj, nes sunkindavo jiems užduotį suburti įgulas prieš kiekvieną kovinį skrydį. Visi eskadrilės vyrai buvo užsiėmę: giedojo, prisiekinėjo ir pasirašinėjo, tad praeidavo kur kas daugiau laiko, kol skrydžiams būdavo pasirengiama. Tapo neįmanoma veiksmingai atlikti skubias užduotis, bet kapitonas Sardinis ir kapitonas Kikilas buvo per bailūs, kad rodytų nepasitenkinimą kapitonu Purvinsu, kuris kas dieną skrupulingai vykdė sugalvotą „nuolatinio patvirtinimo“ doktriną, sukurtą spęsti spąstams visiems vyrams, kurie tapo neištikimi po to, kai iš-

vakarėse paskutinį kartą pasirašė ištikimybės priesaiką. Kapitonas Purvinsas kaip tik ir davė patarimą kapitonui Sardiniui su kapitonu Kikilu, kai tuodu blaškėsi įkliuvę į tokią keblią padėtį. Atėjęs su delegacija, jis be užuolankų patarė jiems versti visus vyrus pasirašyti ištikimybės priesaikas prieš leidžiant jiems skristi į kovines užduotis.

– Aišku, čia jūsų reikalas, – pareiškė kapitonas Purvinsas. – Niekas nebando jūsų spausti. Bet visi kiti verčia juos pasirašinėti ištikimybės priesaikas, ir FTB pasirodys be galo keista, jeigu judu būsit vieninteliai, kuriems tėvynė taip menkai rūpi, kad neverčiate jų pasirašyti ištikimybės priesaikų. Jeigu norit įgyti prastą reputaciją, tai jūsų reikalas. Mes tik bandom jums padėti.

Mailo jam nepavyko įtikinti, ir jis griežtai atsisakė neduoti majorui Majorui valgyti, net jeigu majoras Majoras komunistas – Mailas tuo slapčia abejojo. Iš prigimties Mailas buvo nusistatęs prieš visas naujoves, grasančias sugriauti normalią įvykių eigą. Mailas laikėsi griežtos dorovinės pozicijos ir griežtai atsisakė dalyvauti Šlovingajame ištikimybės priesaikos kryžiaus žygyje, kol pas jį apsilankė kapitonas Purvinsas su delegacija ir pareikalavo, kad jis irgi prisidėtų.

– Tėvynės gynyba – *visų* reikalas, – į Mailo prieštaravimus atsakė kapitonas Purvinsas. – Visas sumanymas yra savanoriškas, Mailai, – nepamiršk to. Vyrai *neprivalo* pasirašyti Sardiniui ir Kikilui ištikimybės priesaikos, jei to nenori. Bet mums reikia, kad numarintum juos badu, jeigu jie nepasirašys. Čia panašu į 22-ąją išlygą. Nejaugi nesupranti? Tu juk nesi nusistatęs prieš 22-ąją išlygą, ar ne?

Daktaras Danyka laikėsi nepaprastai tvirtai.

– Kodėl jūs tokie įsitikinę, kad majoras Majoras komunistas?

– Tu juk nė karto negirdėjai jo tai neigiant, kol mes pradėjome jį kaltinti, ar ne? Ir tu nematei jo pasirašančio kokią nors ištikimybės priesaiką.

– Jūs jam neleidžiat pasirašyti.

– Žinoma, neleidžiam, – paaiškino kapitonas Purvinsas. – Jei leistume, žlugtų visi mūsų kryžiaus žygio tikslai. Klausyk,

gali nežaisti su mumis krepšinio, jei nenori. Bet kokia prasmė mums taip stengtis, jei tu imsi teikti majorui Majorui medicinos pagalbą, vos tik Mailas ims marinti jį badu? Įdomu, ką grupės vadovybė manys apie žmogų, griaunantį visą saugos programą. Ko gero, perkels tave į Ramiojo vandenyno operacijų teatrą.

Daktaras Danyka greitai pasidavė.

– Einu liepsiu Gasui ir Vesui daryti viską, ko tu nori.

O grupės štabe pulkininkas Ketkartas jau ėmė spėlioti, kas čia darosi.

– Čia tas mulkis Purvinsas, apimtas patriotizmo įkarščio, – šypsodamas pranešė papulkininkis Kornas. – Man regis, verčiau kurį laiką pažaiskit su juo krepšinį, nes majorą Majorą eskadrilės vadu paskyrėt jūs pats.

– Tas sumanymas buvo tavo, – irzliai papriekaištavo pulkininkas Ketkartas. – Be reikalo leidausi tavo įkalbamas.

– O sumanymas buvo labai geras, – atšovė papulkininkis Kornas, – nes šitaip buvo pašalintas tas majoras, kuris šitaip bjauriai gadino jūsų, kaip administratoriaus, reputaciją. Nesijaudinkit, viskas tikriausiai netrukus nurims. Geriausia dabar nusiųsti kapitonui Purvinsui laišką, kad visokeriopai remiam, ir viltis, kad jis kris negyvas nespėjęs pridaryti per daug žalos, – papulkininkiui Kornui dingtelėjo keista mintis. – Pala pala! Ar nemanot, kad tas silpnaprotis bandys išvyti majorą Majorą iš namelio?

– Dabar turim išvyti tą šunsnukį majorą Majorą iš namelio, – nusprendė kapitonas Purvinsas. – Mielai išvyčiau ir jo žmoną su vaikais į miškus. Bet negalim. Jis neturi žmonos ir vaikų. Taigi reikės tenkintis tuo, ką turim, ir išvyti jį. Kas atsakingas už palapines?

– Jis.

– Matot? – sušuko kapitonas Purvinsas. – Jie *viską* perima į savo rankas! Aš su tuo nesitaikstysiu. Jei reikės, kreipsiuos šiuo reikalu į patį majorą X de Koverlį. Liepsiu Mailui su juo pasikalbėti, vos tik jis grįš iš Romos.

Kapitonas Purvinsas juto beribį pasitikėjimą majoro X de

Koverlio išmintimi, galia ir teisingumu, nors niekad nebuvo su juo kalbėjęs ir vis dar neturėjo drąsos užkalbinti. Jis įgaliojo Mailą pasišnekėti su majoru X de Koverliu jo vardu ir nekantriai išdūmęs ėmė laukti, kada grįš ilgšis karininkas. Kaip ir visi eskadrilės vyrai, jis juto didelę pagarbią baimę didingam žilaplaukiui majorui aštrių bruožų veidu ir Jehovos laikysena, kuris pagaliau grįžo iš Romos sužeista akimi su nauju celiulioidiniu tvarsčiu ir vieninteliu kirčiu sudaužė į gabalėlius visą jo Šlovingąjį kryžiaus žygį.

Mailas atsargiai nieko nesakė, kai majoras X de Koverlis grįžęs tą pačią dieną įžengė į valgyklą rūsčiai, atšiauriai orus ir pamatė, kad kelią jam užstojusi siena karininkų, laukiančių eilėje pasirašyti ištikimybės priesaikų. Prie tolimojo maisto prekystalio galo būrelis anksčiau atėjusių vyrų prisiekė ištikimybę vėliavai balansuodami vienoje rankoje padėklus, be kurių jų nebūtų leidę sėstis prie stalelių. Prie stalelių jau sėdintys dar anksčiau atėję vyrai giedojo „Žvaigždėtąją vėliavą“, mat kitaip nebūtų gavę druskos, pipirų ir pomidorų padažo. Šurmulys ėmė pamažu rimti, kai majoras X de Koverlis suglumęs nepritariamai susiraukė ir stabtelėjo tarpduryje, tarsi matytų kažką itin keista. Jis tiesia linija nuėjo į priekį, ir karininkų siena priešais prasiskyrė kaip Raudonoji jūra. Nesidairydamas nei į kairę, nei į dešinę, dideliais, ryžtingais žingsniais priėjo prie prekystalio ir aiškiu, sodriu balsu, užkimusiu nuo amžiaus ir skambiu nuo žilos senatvės didybės ir valdingumo, pasakė:

– Duokit man valgyt.

Užuot davęs jam valgyt, kapralas Snarkas davė majorui X de Koverliui pasirašyti ištikimybės priesaiką. Majoras X de Koverlis nušlavė ją su baisiu nepasitenkinimu vos tik pamatęs, kas čia per popierius; sveikoji jo akis akinamai spindėjo liepsninga panieka, o jo stambus senas gofruotas veidas patamsėjo nuo nenusakomos rūstybės.

– Sakiau, duokit man valgyt, – įsakė jis garsiai šiurkščiais tonais, kurie grėsmingai lyg tolima perkūnija nugriaudėjo per nutilusią palapinę.

Kapralas Snarkas išbalo ir ėmė virpėti. Žvilgtelėjo į Mailą maldaudamas patarimo, ką daryti. Kelias siaubingas akimirkas nebuvo girdėti nė garso. Tada Mailas linktelėjo galvą.

– Duokit jam valgyt, – tarė jis.

Kapralas Snarkas ėmė krauti majorui X de Koverliui valgius. Majoras X de Koverlis su pilnu padėklu nusisuko nuo prekystalio ir stabtelėjo. Jo žvilgsnis užkliuvo už pulkelių karininkų, kurie spoksojo į jį nebyliai maldaudami, ir su teisiojo karingumu suriaumojo:

– Duokit *visiems* valgyt!

– Duokit *visiems* valgyt! – su džiugiu palengvėjimu pakartojo Mailas, ir Šlovingasis ištikimybės priesaikos kryžiaus žygis baigėsi.

Kapitonas Purvinsas didžiai nusivylė, kai šitaip išdavikiškai peilį į nugarą jam suvarė žmogus, kurio paramos nė kiek neabejojo sulauksiąs. Majoras X de Koverlis nepateisino jo lūkesčių.

– Man tai nė motais, – žvaliai atsakydavo jis visiems, pareiškusiems jam užuojautą. – Mes atlikom savo užduotį. Mūsų tikslas buvo priversti visus, ko nemėgstam, bijoti ir įspėti žmones apie pavojų, keliamą majoro Majoro, ir tai mums neabejotinai pavyko. Kadangi mes vis tiek nesirengėme leisti jam pasirašyti ištikimybės priesaikų, visai nesvarbu, ar mes jas turim, ar ne.

Matydamas, kaip visi eskadrilės vyrai, kurių jis nemėgo, vėl juto baimę per visą baisią, nesibaigiančią Didžiai didelę Bolonijos apsiaustį, kapitonas Purvinsas ilgesingai prisiminė geras senas jo Šlovingojo ištikimybės priesaikos kryžiaus žygio dienas, kai jis buvo tikrai įtakingas asmuo, ir kai net tokie dideli šulai kaip Mailas Pusproteris, daktaras Danyka ir Sardinis su Kikilu drebėdavo jam prisiartinus ir puldavo kniūbsti jam po kojom. Norėdamas įrodyti naujokams, jog kadaise iš tikrųjų buvo įtakingas asmuo, jis vis dar nešiojosi giriamąjį laišką, gautą iš pulkininko Ketkarto.

12

Bolonija

Tiesą sakant, iškilmingą Bolonijos paniką sukėlė ne kapitonas Purvinsas, o seržantas Naitas patyliukais išsprūdęs iš sunkvežimio pasiimti dar dviejų šarvuotų liemenių vos tik sužinojo, koks bus taikinys, ir davęs pradžią niūrioms eitynėms atgal į parašiutų palapinę, galop virtusioms siaubingu panišku bėgimu, kol nebeliko nė vienos liemenės.

– Ei, kas čia darosi? – nervingai paklausė Vaikutis Sempsonas. – Bolonija juk negali būti tokia pavojinga, ar ne?

Neitlis, kuris lyg transo ištiktas sėdėjo ant sunkvežimio grindų, susiėmęs delnais jauną veidelį, jam neatsakė.

Kaltas buvo seržantas Naitas ir daugybė žiaurių atidėliojimų, mat jiems pradėjus lipti į lėktuvus pirmąjį rytą, privažiavo džipas ir atvežė naujieną, kad Bolonijoje lyja, todėl užduotis atidedama. Kai jie grįžo į eskadrilės stovyklą, Pjanosoje taip pat lijo, tad iki pat vakaro jie turėjo spoksoti į neutralią liniją žemėlapyje po žvalgybos palapinės brezentu ir tarsi užhipnotizuoti svarstyti, kad išsigelbėjimo nėra. Akivaizdus įrodymas buvo siauras raudonas kaspinas, prismeigtas skersai žemyno: sausumos daliniai Italijoje negalėjo krustelėti iš savo pozicijų už neįveikiamų šešiasdešimt septynių kilometrų nuo taikinio, tikriausiai nesugebėję užimti miesto laiku. Niekas negalėjo išgelbėti vyrų Pjanosoje nuo skrydžio į Boloniją. Jie buvo įkliuvę į spąstus.

Vienintelė jų viltis buvo, kad niekad nenustos lyti, bet vilties jie neturėjo, nes žinojo, kad lietus baigsis. Kai Pjanosoje vis dėlto nustodavo lyti, pradėdavo lyti Bolonijoje. Kai nustodavo lyti Bolonijoje, vėl imdavo pliaupti Pjanosoje. Jei nely-

davo, prasidėdavo keisti, nepaaiškinami reiškiniai, tokie kaip viduriavimo epidemija ar pasislinkusi neutralioji linija. Per pirmas šešias dienas juos keturis kartus surinko, instruktavo, o paskui parsiuntė. Kartą jie jau pakilo ir skrido išsirikiavę, bet valdymo bokšto dispečeriai liepė jiems nusileisti. Kuo ilgiau lijo, tuo daugiau jie kankinosi. Kuo daugiau jie kankinosi, tuo karščiau meldėsi, kad nesiliautų lijęs. Kiaurą naktį vyrai žiūrėdavo į dangų ir nuliūsdavo išvydę žvaigždes. Kiaurą dieną jie žiūrėdavo į neutraliąją liniją dideliame, vėjyje plazdančiame Italijos žemėlapyje, kurį nunešdavo po žvalgybos palapinės brezentu kaskart pradėjus lyti. Neutraliąją liniją ženklino purpurinė juosta siauro atlaso kaspino, rodanti sąjungininkų sausumos pajėgų priešakines pozicijas visose Italijos žemyninės dalies srityse.

Rytą po Alkanojo Džo kumštynių su Huplio kate nustojo lyti ir vienur, ir kitur. Pakilimo takas ėmė džiūti. Turėjo praeiti visos dvidešimt keturios valandos, kol jis sukietės, bet dangus buvo giedras. Iš apmaudo, kurį lyg kiaušinį užantyje šildė kiekvienas vyras, išsirito neapykanta. Pirmiausia jie pajuto neapykantą pėstininkams žemyne, nes tie nesugebėjo paimti Bolonijos. Paskui ėmė nekęsti pačios neutraliosios linijos. Ištisas valandas jie neatitraukdami akių spoksojo į purpurinį kaspiną ant žemėlapio ir nekentė jo, nes jis nenorėjo pasislinkti į viršų tiek, kad apjuostų miestą. Sutemus jie susirinko su žibintuvėliais ir tęsė šiurpų budėjimą prie neutraliosios linijos mintyse maldaudami, tarsi tikėtųsi paslinkti kaspiną kolektyviniu niūrių maldų svoriu.

– Dievaži, negaliu patikėti, – sušuko Josarjanui Gudruteris. Nuo pasipiktinimo ir nusistebėjimo jo balsas čia kilo, čia leidosi. – Jie visiškai pasidavė primityviems prietarams. Jie painioja priežastį su pasekme. Šitaip elgtis taip pat beprasmiška, kaip stuksenti į medį ar laikyti špygą kišenėje. Jie tikrai tiki, kad rytoj mums nereikės skristi tos užduoties, jei kas nors pirštų galiukais vidury nakties pritipens prie to žemėlapio ir paslinks neutraliąją liniją iki Bolonijos. Ar gali įsivaizduoti? Tikriausiai mudu su tavim – vieninteliai čia likę sveiko proto.

Vidury nakties Josarjanas pastukseno į medį, palaikė špygą kišenėje ir, pirštų galiukais ištipenęs iš palapinės, paslinko neutraliąją liniją iki Bolonijos.

Ankstų kitą rytą kapralas Kolodnis vogčia įstypseno į kapitono Purvinso palapinę, įkišo ranką pro tinklelį nuo uodų ir švelniai purtė užčiuoptą drėgną mentį, kol kapitonas Purvinsas praplėšė akis.

– Kam mane žadini? – suinkštė kapitonas Purvinsas.

– Bolonija paimta, sere, – pranešė kapralas Kolodnis. – Maniau, norėsit žinoti. Ar operacija atšaukiama?

Kapitonas Purvinsas atsisėdo ir ėmė metodiškai kasytis ilgas, liesas šlaunis. Netrukus apsirengė ir išėjo iš palapinės – šnairuojantis, piktas ir nesiskutęs. Dangus buvo giedras ir šiltas. Abejingai įsistebeilijo į žemėlapį. Tikrai: Bolonija buvo paimta. Žvalgybos palapinėje kapralas Kolodnis jau ėmė Bolonijos žemėlapius iš šturmanams parengtų komplektų. Garsiai žiovaudamas kapitonas Purvinsas atsisėdo, užkėlė kojas ant rašomojo stalo ir paskambino papulkininkiui Kornui.

– Kam mane žadini? – suinkštė papulkininkis Kornas.

– Naktį buvo paimta Bolonija, sere. Ar operacija atšaukiama?

– Ką čia tauški, Purvinsai? – suurzgė papulkininkis Kornas. – Kodėl reikėtų atšaukti operaciją?

– Todėl, kad Bolonija paimta. Argi operacija neatšaukiama?

– Žinoma, operacija atšaukiama. Manai, mes dabar bombarduosim savo dalinius?

– Kam mane žadini? – suinkštė pulkininkas Ketkartas papulkininkiui Kornui.

– Bolonija paimta, – pranešė jam papulkininkis Kornas. – Maniau, norėsit žinoti.

– Kas paėmė Boloniją?

– Mes.

Pulkininkas Ketkartas netvėrė džiaugsmu, nes buvo atleistas nuo keblaus įsipareigojimo bombarduoti Boloniją nesusitepęs narsuolio reputacijos, kurią pelnė pasiūlęs, kad opera-

ciją atliktų jo vyrai. Generolas Šmiksonas irgi nudžiugo, kad Bolonija paimta, tik pyko ant pulkininko Muduso, kam pažadino, kad praneštų šią naujieną. Štabo vadovybė taip pat buvo patenkinta ir nusprendė apdovanoti medaliu miestą paėmusį karininką. Kadangi miestą paėmusio karininko nebuvo, medalį įteikė generolui Suskingui, mat tas buvo vienintelis karininkas, kuriam užteko iniciatyvos jo paprašyti.

Vos tik gavęs medalį, generolas Suskingas ėmė prašyti didesnės atsakomybės. Generolo Suskingo nuomone, visi koviniai daliniai tame karo veiksmų teatre privalėjo būti priskirti ypatingųjų užduočių korpusui, o šiam vadovavo pats generolas Suskingas. Jeigu mėtyti bombas ant priešų – neypatinga užduotis, garsiai svarstydavo jis su malonia logiškai mąstančio kankinio šypsena, ištikima visų disputų sąjungininke, tada jam neaišku, kas gi yra ypatinga užduotis. Geraširdiškai apgailestaudamas, jis atmetė pasiūlymą tapti kovinio padalinio, pavaldaus generolui Šmiksonui, vadu.

– Vykdyti kovinius skrydžius *vadovaujant* generolui Šmiksonui – ne visai tai, ką turėjau galvoje, – atlaidžiai aiškino jis lipšniai juokdamasis. – Man priimtinesnė mintis – *pakeisti* generolą Šmiksoną, o gal net tapti jo *viršininku*, kad galėčiau vadovauti dar ir daugybei *kitų* generolų. Matot, mano vertingiausi gabumai – administraciniai. Turiu gyslelę priversti skirtingų pažiūrų žmones sutarti.

– Jis turi gyslelę priversti skirtingų pažiūrų žmones sutarti, koks bybis yra, – pulkininkas Kargilis užgauliai patikėjo paslaptį buvusiam pirmosios klasės eiliniui Vintergrynui vildamasis, kad tas paskleis šį nepalankų atsiliepimą visame karinių oro pajėgų dvidešimt septintajame štabe. – Jeigu kas ir nusipelno kovinio dalinio vado posto, tai aš. Net prašyti to medalio buvo mano sumanymas.

– Jūs tikrai norit dalyvauti mūšiuose? – paklausė buvęs pirmosios klasės eilinis Vintergrynas.

– Mūšiuose? – pasibaisėjo pulkininkas Kargilis. – Oi, ne – tu mane klaidingai supratai. Žinoma, *mielai* dalyvaučiau mūšiuose, bet mano naudingiausi sugebėjimai yra daugiausia ad-

ministraciniai. Aš taip pat turiu gyslelę priversti skirtingų pažiūrų žmones sutarti.

– Jis taip pat turi gyslelę priversti skirtingų pažiūrų žmones sutarti, koks bybis yra, – juokdamasis patikėjo Josarjanui paslaptį buvęs pirmosios klasės eilinis Vintergrynas atvykęs į Pjanosą sužinoti, ar žmonės kalba tiesą apie Mailą ir egiptietišką medvilnę. – Jeigu kas nors nusipelno paaukštinimo, tai aš.

Iš tikrųjų, jis jau iškilo iki buvusio kapralo padaręs šį neregėtą šuolį netrukus po to, kai buvo perkeltas į karinių oro pajėgų dvidešimt septintąjį štabą pašto rūšiuotoju ir iškart pažemintas iki eilinio už balsu išsakytus šlykščius epitetus karininkams, pas kuriuos dirbo. Ši svaiginanti sėkmė įkvėpė jam dar daugiau dorovingumo ir ambicijų siekti dar aukštesnių laimėjimų.

– Gal nori nusipirkti Zipo firmos žiebtuvėlių? – paklausė jis Josarjano. – Jie pavogti tiesiai iš ūkio dalies viršininko.

– Ar Mailas žino, kad pardavinėji žiebtuvėlius?

– O koks jo reikalas? Mailas dabar neprekiauja žiebtuvėliais, ar ne?

– Žinoma, prekiauja, – atsakė Josarjanas. – Be to, jo nevogti.

– Tai tu taip manai, – prunkštelėjęs atsakė buvęs pirmosios klasės eilinis Vintergrynas. – Aš pardavinėju po vieną žalią. Kiek jis gauna už savuosius?

– Dolerį ir centą.

Buvęs pirmosios klasės eilinis Vintergrynas pergalingai sukikeno.

– Aš visur jį apstumiu, – piktdžiugiavo jis. – Klausyk, o kaip ten yra dėl tos Egipto medvilnės, kurios jis negali atsikratyti? Kiek jis jos nupirko?

– Visą.

– Kiek buvo visame pasaulyje? Kad aš skradžiai prasmegčiau! – neslėpdamas nedoro džiaugsmo sukarkė buvęs pirmosios klasės eilinis Vintergynas. – Koks mulkis! Tu juk buvai Kaire su juo – kodėl leidai jam tai padaryti?

– Aš? – gūžtelėjo pečiais Josarjanas. – Jis manęs neklauso.

Dėl visko kaltas teletaipo aparatas – tokie ten stovi visuose restoranuose. Mailas dar nebuvo matęs kursų spausdintuvo, o kaip tik tuo metu, kai jis paprašė metrdotelio paaiškinti, kas čia per daiktas, išspausdino Egipto medvilnės kursą. „Egipto medvilnė? – paklausė Mailas nutaisęs tą savo išraišką. – Kiek dabar moka už Egipto medvilnę?“ Aš nė mirktelėti nespėjau, kai jis supirko, velniai rautų, visą derlių. O dabar negali nė kiek jos parduoti.

– Jis neturi vaizduotės. Aš galiu daug jos parduoti juodojoje rinkoje, jeigu jis sutiks sudaryti sandorį.

– Mailas žino padėtį juodojoje rinkoje. Medvilnė neturi paklausos.

– O medicinos reikmenys turi. Aš galiu pagaminti iš medvilnės vatos, apvynioti ja medinius dantų krapštukus ir pardavinėti juos kaip sterilius tamponėlius. Ar jis parduos ją man už gerą kainą?

– Jis neparduos tau jos už jokią kainą, – atsakė Josarjanas. – Jis ganėtinai ant tavęs užpykęs, kad su juo konkuruoji. Tiesą sakant, jis ganėtinai užpykęs ant visų, kad praėjusį savaitgalį suviduriavo ir sugadino jo virtuvės reputaciją. Ė – tu gali mums padėti, – Josarjanas staiga stvėrė jam už rankos. – Ar negalėtum suklastoti kelių oficialių įsakymų kopijavimo mašina, kad mums nereikėtų skristi į Boloniją?

Buvęs pirmosios klasės eilinis Vintergrynas iš lėto atsitraukė paniekinamai į jį žiūrėdamas.

– Žinoma, galėčiau, – išdidžiai atsakė, – bet man nė į galvą neateitų toks dalykas.

– Kodėl?

– Nes tai jūsų pareiga. Mes visi turim pareigų, kurias privalome vykdyti. Mano pareiga – pelningai iškišti Zipo žiebtuvėlius, jei pavyks, ir gauti iš Mailo medvilnės. Jūsų pareiga – bombarduoti šaudmenų sandėlius prie Bolonijos.

– Bet aš žūsiu prie Bolonijos, – maldavo Josarjanas. – Mes visi žūsim.

– Tuomet jums teks žūti, ir tiek, – atsakė buvęs pirmosios klasės eilinis Vintergrynas. – Kodėl negalit žiūrėti į viską kaip

į neišvengiamą lemtį, kaip darau aš? Jeigu man lemta pelningai parduoti žiebtuvėlius ir pigiai įsigyti medvilnės iš Mailo, taip ir padarysiu. O jeigu tau lemta žūti virš Bolonijos, tai tu ir žūsi, tad verčiau skrisk ir mirk kaip vyras. Nemalonu tau tai sakyti, Josarjanai, bet tu virsti chronišku niurgzliu.

Gudruteris pritarė buvusiam pirmosios klasės eiliniui Vintergrynui, kad Josarjano pareiga – žūti virš Bolonijos, o kai Josarjanas prisipažino paslinkęs neutraliąją liniją ir šitaip privertęs atšaukti operaciją, smerkė jį taip, kad pamėlo.

– Kodėl, po velnių, ne? – atšovė Josarjanas; jis įtarė buvęs neteisus, tad ginčijosi dar karščiau. – Ką – man turi peršauti šikną vien todėl, kad pulkininkas nori tapti generolu?

– O kaip vyrai žemyne? – taip pat jausmingai paklausė Gudruteris. – Gal jiems turi peršauti šiknas vien todėl, kad tu nenori skristi? Tie vyrai turi teisę gauti paramos iš oro!

– Tik paramą nebūtinai turiu suteikti aš. Klausyk, jiems nė motais, kas susprogdins šaudmenų sandėlius. Mes skrendam tik todėl, kad tas šunsnukis Ketkartas pasiūlė mus.

– Visa tai žinau, – patikino jį Gudruteris; sulysęs jo veidas išbalo, o susijaudinusios rudos akys paplūdo nuoširdumu. – Bet faktas lieka faktu: šaudmenų sandėliai vis dar stovi. Puikiai žinai, kad aš nepritariu pulkininkui Ketkartui, visai kaip tu, – Gudruteris padarė pauzę, kad jo žodžiai būtų įtikinamesni. Jo lūpos tirtėjo. Jis kumščiu kepštelėjo per miegmaišį. – Bet ne mums spręsti, kokie taikiniai turi būti sunaikinti ar kas turi juos sunaikinti, ar...

– Ar kas žus tai darydamas? Ir kodėl?

– Taip, net tai. Mes neturim jokios teisės abejoti...

– Tu išprotėjai!

– ...jokios teisės abejoti...

– Ar tu tikrai nori pasakyti, kad ne mano reikalas, kaip ir kodėl aš žūsiu, ir kad tai pulkininko Ketkarto reikalas? Ar tikrai nori tai pasakyti?

– Taip, – tvirtai pareiškė Gudruteris, nors atrodė tuo neįsitikinęs. – Yra žmonių, kuriems patikėta laimėti šį karą, ir jiems kur kas geriau matyti, kuriuos taikinius reikia bombarduoti.

– Mes kalbam apie du skirtingus dalykus, – perdėtai išvargusiu balsu atsakė Josarjanas. – Tu kalbi apie karinių oro pajėgų ryšį su sausumos daliniais, o aš kalbu apie savo ryšį su pulkininku Ketkartu. Tu kalbi apie tai, kaip laimėti karą, o aš kalbu apie tai, kaip laimėti karą ir likti gyvam.

– Čia šuo ir pakastas! – patenkintas atkirto Gudruteris. – O katras, tavo galva, svarbiau?

– Kam? – atrėžė Josarjanas. – Atsimerk, Gudruteri. Negyvėliui nusispjaut, *kas* laimės karą.

Gudruteris kurį laiką sėdėjo, lyg būtų gavęs antausį.

– Sveikinu! – sušuko jis karčiai; plonytė pieno baltumo linija apjuosė jo lūpas stangriu, spaudžiančiu bekrauju žiedu. – Neįsivaizduoju jokio kito argumento, kuris geriau paguostų priešą.

– Priešas, – gerai pasverdamas žodžius atkirto Josarjanas, – yra kiekvienas, kas ruošiasi tave nudėti, nesvarbu, *katroje* pusėje jis kaunasi – tai pasakytina ir apie pulkininką Ketkartą. Ir nepamiršk to, nes kuo ilgiau tai prisiminsi, tuo ilgiau gali likti gyvas.

Bet Gudruteris tai pamiršo ir dabar buvo negyvas. Tas vaidas taip sunervino Gudruterį, kad Josarjanas neišdrįso prisipažinti sukėlęs dar ir viduriavimo epidemiją, dėl kurios operacija dar kartą buvo be reikalo atidėta. Mailą dar labiau sunervino mintis, kad kažkas vėl apnuodijo jo eskadrilę, ir jis sunerimęs atskuodė pas Josarjaną pagalbos.

– Būk geras – sužinok iš kapralo Snarko, ar jis vėl pridėjo skalbiamojo muilo į batatas, – slapčia paprašė jis. – Kapralas Snarkas tavim pasitiki ir pasakys tiesą, jei prižadėsi jam niekam nepasakoti. Vos tik jis tau prisipažins, pasakyk man.

– Aišku, aš pridėjau skalbiamojo muilo į batatas, – prisipažino Josarjanui kapralas Snarkas. – Juk tu prašei, kad taip padaryčiau, gal ne? Skalbiamasis muilas tam geriausiai tinka.

– Jis prisiekia Dievu čia niekuo dėtas, – pranešė Mailui Josarjanas.

Mailas dvejodamas susiraukė.

– Danbaras sako, kad Dievo nėra.

Vilties nebeliko. Įpusėjus antrai savaitei, visi eskadrilės vy-

rai ėmė panėšėti į Alkanąjį Džo, kuriam nereikėjo skristi ir kuris klaikiai spiegdavo per miegus. Jis vienintelis galėjo miegoti. Kiaurą naktį vyrai slankiojo tamsoje prie palapinių kaip cigaretes įsikandusios šmėklos be liežuvių. Dieną jie spoksodavo į neutraliąją liniją beviltiškais, sudribusiais pulkeliais arba į nejudančią figūrą daktaro Danykos, sėdinčio priešais užkaltą medicinos palapinės angą su liguistu ranka išvedžiotu užrašu. Jie ėmė kurti nejuokingus, niūrius anekdotus ir tragiškus gandus apie pražūtį, jų laukiančią prie Bolonijos.

Vieną vakarą karininkų klube Josarjanas apgirtęs prisigretino prie papulkininkio Korno ketindamas pajuokauti apie naująją Lepago patranką, kurią atsigabeno vokiečiai.

– Kokią Lepago patranką? – smalsiai paklausė papulkininkis Kornas.

– Naująją trijų šimtų keturiasdešimt keturių milimetrų Lepago klijų patranką, – atsakė Josarjanas. – Jinai suklijuoja padebesiuose visą lėktuvų rikiuotę.

Papulkininkis Kornas apstulbęs ir įsižeidęs truktelėjo alkūnę ir išvadavo ją iš Josarjano pirštų gniaužtų.

– Paleisk mane, avigalvi! – sušuko jis įniršęs, žaibuodamas akimis su kerštingu pritarimu, mat Neitlis užšoko Josarjanui ant nugaros ir nusitempė į šalį. – Beje, kas tas beprotis?

Pulkininkas Ketkartas džiugiai sukrizeno.

– Tai vyras, kurį man liepei apdovanoti medaliu po Feraros. Be to, liepei paaukštinti jį iki kapitono. Taip tau ir reikia.

Neitlis buvo lengvesnis už Josarjaną, tad tik vargais negalais nusivedė svirduliuojantį žaliūką prie laisvo stalelio.

– Gal iš proto išsikraustei?! – drebėdamas be paliovos šnypštė Neitlis. – Ten buvo papulkininkis Kornas! Gal iš proto išsikraustei?!

Josarjanas norėjo išmesti dar taurelę ir prižadėjo be triukšmo išeiti, jei Neitlis ją atneš, paskui privertė jį atnešti dar dvi. Kai Neitlis pagaliau prikalbino jį eiti, iš lauko įtrepseno kapitonas Purvinsas. Jis taip smarkiai tvojo žliuginais batais į medines grindis, kad vanduo nuo skrybėlės kraštų pasipylė kaip nuo aukšto stogo.

– Na ir įkliuvot, šunsnukiai! – džiugiai pranešė jis šlepsėdamas iš balos, kuri ėmė telktis jam po kojom. – Man ką tik paskambino papulkininkis Kornas. Ar žinot, ką jie parengė jums prie Bolonijos? Cha cha! Naująją Lepago klijų patranką. Ji suklijuoja padebesiuose visą lėktuvų rikiuotę.

– Dieve brangus – tai tiesa! – suspigo Josarjanas ir siaubo apimtas atsišliejo į Neitlį.

– Dievo nėra, – ramiai atsakė Danbaras. Nežymiai svirduliuodamas jis artinosi prie jų.

– Padėk man su juo susitvarkyti. Turiu parvesti jį į palapinę.

– Kas taip sako?

– Aš taip sakau. Tik pažiūrėk, kaip pliaupia.

– Turim gauti mašiną.

– Pavokit kapitono Purvinso mašiną, – patarė Josarjanas. – Aš visuomet taip darau.

– Niekieno mašinos mes nepavogsim. Nuo tada, kai ėmei vogti pirmą pasitaikiusį automobilį kaskart, kai tau prireikdavo kur važiuoti, niekas nebepalieka užvesto variklio.

– Šokit į vidų, – tarė Vadas Baltoji Pusiau Aviža, girtas privažiavęs dengtu džipu. Jis palaukė, kol jie susigrūdo į vidų, ir nurūko taip staigiai, kad jie visi išgriuvo aukštielninki. Išgirdęs juos keikiantis, jis griausmingai nusikvatojo. Iš aikštelės jis išvažiavo tiesiai ir trenkėsi į pylimą kitapus kelio. Keleiviai suvirto į bejėgišką krūvą ir vėl ėmė jį keikti.

– Užmiršau pasukti, – paaiškino Vadas Baltoji Pusiau Aviža.

– Būk atsargus, gerai? – įspėjo Neitlis. – Ir verčiau įsijunk priekines šviesas.

Vadas Baltoji Pusiau Aviža įjungė užpakalinę pavarą, apsisuko ir didžiausiu greičiu pasileido keliu. Padangos šnypštė riedėdamos zvimbiančia asfalto danga.

– Ne taip greitai, – prašė Neitlis.

– Verčiau pirma nuvežk mane į savo eskadrilės stovyklą, kad galėčiau padėti jį paguldyti. Tada galėsi parvežti mane atgal į mano eskadrilę.

– Po velnių, kas tu toks?

– Danbaras.

– Ei, įsijunk priekines šviesas! – suriko Neitlis. – Ir žiūrėk į kelią!
– Jos įjungtos. Argi Josarjano mašinoje nėra? Tik dėl jo paėmiau jus, šunsnukiai, – Vadas Baltoji Pusiau Aviža pasisukęs visu kūnu įsispoksojo į užpakalinę sėdynę.
– Žiūrėk į kelią!
– O Josarjanas? Ar Josarjanas čia?
– Aš čia, Vade. Važiuokim namo. Kodėl tu toks įsitikinęs? Tu taip ir neatsakei į mano klausimą.
– Matai? Aš juk tau *sakiau*, kad jis čia.
– Į kokį klausimą?
– Tuo reikalu, apie kurį mes šnekėjomės.
– Ar jis buvo svarbus?
– Neprisimenu, ar jis buvo svarbus, ar ne. Kaip Dievą myliu, neprisimenu, ką norėjau sužinoti.
– Dievo nėra.
– Štai apie ką mes šnekėjomės! – sušuko Josarjanas. – Kodėl tu toks įsitikinęs?
– Ei, ar tu įsitikinęs, kad priekinės šviesos įjungtos? – suriko Neitlis.
– Įjungtos, įjungtos. Ko jam iš manęs reikia? Jums iš galo čia atrodo tamsu todėl, kad lietus talžo priekinį stiklą.
– Koks gražus lietutis!
– Ak, kad niekad nenustotų lyti. Lietuti, lietuti, dabar liau...
– ...kis. Kitą dieną at...
– ...keliauk. Mažasis Jojo nori...
– ...žaist, pie...
– ...voj, prie...

Vadas Baltoji Pusiau Aviža nepastebėjo kito posūkio, ir džipas užlėkė į pačią stataus pylimo viršūnę. Mašina nuriedėjo atgal, apvirto ant šono ir lėtai įklimpo purve. Stojo išgąstinga tyla.
– Ar visi sveiki? – sukuždėjo Vadas Baltoji Pusiau Aviža. Niekas nebuvo sužeistas, ir jam išsprūdo ilgas palengvėjimo atodūsis. – Žinot, tai mano bėda, – dejavo jis. – Aš niekad nieko neklausau. Kažkas man visą laiką liepė įjungti priekines šviesas, bet aš jo paprasčiausiai neklausiau.

– Tai aš visą laiką liepiau tau įjungti priekines šviesas.

– Žinau, žinau. Bet aš paprasčiausiai neklausiau, ar ne? Ak, kad turėčiau ko nors išgerti. Ė – aš *turiu* ko išgerti! Žiūrėkit – jis nesudužo.

– Lyja į vidų, – pastebėjo Neitlis. – Aš šlampu.

Vadas Baltoji Pusiau Aviža atkimšo butelį ruginio viskio, atsigėrė ir perdavė butelį kitiems. Sugriuvę vienas ant kito, jie visi išgėrė, išskyrus Neitlį, kuris bergždžiai grabaliojo durų rankenos. Butelis dunktelėjęs trenkėsi jam į galvą, ir ruginukas nutekėjo jo kaklu. Jis ėmė konvulsiškai raitytis.

– Ei – turim iš čia ištrūkti! – suriko jis. – Mes visi paskęsim!

– Ar čia kas nors yra? – susirūpinęs paklausė Gudruteris iš viršaus šviesdamas prožektorium.

– Čia Gudruteris! – ėmė šaukti jie ir bandė įtempti jį į vidų pro langą, kai tas pasilenkė jiems padėti.

– Tik pažiūrėk į juos! – Gudruteris pasipiktinęs sušuko Makvotui, kuris išsišiepęs sėdėjo prie štabo automobilio vairo. – Drybso čia kaip banda girtų galvijų. Ir tu, Neitli? Tau turėtų būti gėda! Eikš – padėk man juos ištraukti, kol visi nemirė plaučių uždegimu.

– Žinai, visai neblogai sumanei, – svarstė Vadas Baltoji Pusiau Aviža. – Man regis, aš tikrai mirsiu plaučių uždegimu.

– Kodėl?

– O kodėl gi ne? – atsakė Vadas Baltoji Pusiau Aviža ir patenkintas vėl išsitiesė aukštielninkas purve apglėbęs ruginuko butelį.

– Tik pažiūrėkit, ką jis daro! – suirzęs sušuko Gudruteris. – Gal malonėsit keltis ir lipti į mašiną, kad visi galėtume grįžti į eskadrilę?

– Visi grįžti negalim. Kas nors turi pasilikti čia ir padėti Vadui su šiuo džipu, kurį jis pasirašęs paėmė iš mašinų parko.

Džiugiai, išdidžiai kikendamas Vadas Baltoji Pusiau Aviža įsitaisė štabo automobilyje.

– Tas džipas – kapitono Purvinso, – triumfuodamas pranešė jiems. – Ką tik pavogiau jį prie karininkų klubo atsarginiais rakteliais, kuriuos jis manė šįryt pametęs.

– Kad aš skradžiai prasmegčiau! Už tai reikia išgerti!

– Ar dar per mažai išgėrėt? – ėmė bartis Gudruteris vos tik Makvotas užvedė variklį. – Tik pažiūrėkit į save. Jums visai nerūpi, kad gausit galą prisigėrę ar prigėrę, ar ne?

– Svarbiausia, kad negautume galo skraidydami.

– Ei, spausk akceleratorių iki galo, – ragino Makvotą Vadas Baltoji Pusiau Aviža. – Ir išjunk priekines šviesas. Tik taip reikia važiuoti.

– Daktaras Danyka teisus, – negalėjo nurimti Gudruteris. – Žmonės nesupranta, kad reikia savim rūpintis. Aš tikrai visais jumis pasišlykštėjęs.

– Gerai, tauškale, lauk iš mašinos! – liepė Vadas Baltoji Pusiau Aviža. – Visi nešdinkitės iš mašinos – pasiliks tik Josarjanas. Kur Josarjanas?

– Atstok, velniai griebtų, nuo manęs, – nustumdamas jį nusijuokė Josarjanas. – Tu visas aplipęs purvu.

Gudruteris nukreipė dėmesį į Neitlį.

– Labiausiai stebini tu. Ar žinai, kaip dvoki? Užuot stengęsis neleisti jam prisivirti košės, nusitašai taip pat kaip jis. O kas, jeigu jis vėl būtų susipešęs su Eplbiu? – išgirdus Josarjano kikenimą, Gudruteriui iš nerimo išsprogo akys. – Tik nesakykit, kad jis vėl susipešė su Eplbiu!

– Šįsyk ne, – atsakė Danbaras.

– Ne, šįsyk ne. Šįsyk man dar labiau pavyko.

– Šįsyk jis susipešė su papulkininkiu Kornu.

– Negali būti! – Gudruteris iš nuostabos išsižiojo.

– Tikrai? – nepaprastai nudžiugęs sušuko Vadas Baltoji Pusiau Aviža. – Už tai reikia išgerti.

– Bet juk tai baisu! – baisiai persigandęs pareiškė Gudruteris. – Kurių galų tau reikėjo kabinėtis prie papulkininkio Korno? Ei – kur dingo šviesos? Kodėl aplink taip tamsu?

– Aš jas išjungiau, – atsakė Makvotas. – Vadas Baltoji Pusiau Aviža teisus. Be priekinių šviesų kur kas geriau.

– Gal iš proto išsikraustei?! – suspigo Gudruteris ir puolė į priekį norėdamas įjungti šviesas. Atsigręžęs į Josarjaną, beveik isteriškai jį užsipuolė: – Matai, ką tu darai?! Jie visi ėmė

elgtis kaip tu! O jeigu nustos lyti ir rytoj mes turėsim skristi į Boloniją? Geros būklės jūs būsit.

– Lietus niekada nesiliaus. Ne, toks lietus gali tęstis amžinai.

– Lyti *jau* nustojo, – pasakė kažkas, ir visi, esantieji automobilyje, nutilo.

– Ak jūs nelaimingi šunsnukiai, – netrukus užjaučiamai suniurnėjo Vadas Baltoji Pusiau Aviža.

– Ar tikrai nustojo lyti? – nuolankiai paklausė Josarjanas.

Makvotas išjungė priekinių stiklų valytuvus norėdamas tuo įsitikinti. Nebelijo. Dangus buvo bepradedąs giedrytis. Pro permatomą rudą ūkaną švietė kuo ryškiausias mėnulis.

– Velniai nematė, – progiesmiu tarė prablaivėjęs Makvotas.

– Nesijaudinkit, vyručiai, – guodė Vadas Baltoji Pusiau Aviža. – Rytoj pakilimo takas bus dar per minkštas. Kol jis išdžius, dar gali vėl pradėti lyti.

– Tu prakeiktas dvokiantis sumautas šunsnuki, – palapinėje klykė Alkanasis Džo, kai jie atlėkė į eskadrilės stovyklą.

– Dievuliau – jis šiąnakt vėl čia? Maniau, kad jis vis dar Romoje su pašto lėktuvu.

– Oi! Ojoi! Ojojoi! – klykė Alkanasis Džo.

Vadas Baltoji Pusiau Aviža krūptelėjo.

– Nuo to vyruko man kūnas eina pagaugais, – niurzgliai kuždėdamas prisipažino jis. – Ė – o kur dingo kapitonas Flumas?

– Man kūnas eina pagaugais nuo *jo*. Praėjusią savaitę mačiau jį miške, valgantį laukines uogas. Jis nebemiega namelyje. Atrodė lyg iš pragaro ištrūkęs.

– Alkanasis Džo bijo, kad turės pavaduoti kokį atleistąjį dėl ligos, nors dėl ligos dabar nieko neatleidžia. Ar matėt jį aną vakarą, kai bandė užmušti Havermejerį ir įgriuvo į Josarjano apkasą?

– Ojoi! – sukliko Alkanasis Džo. – Oi! Ojoi! Ojojoi!

– Kaip malonu, kad Flumas nebeateina į valgyklą. Niekas nebesako: „Paduok garstyčių, Styvai“.

– Arba: „Paduok duonos, Džoni“.

– Arba: „Pametėk buroką, Rokai“.

– Traukis, traukis! – spiegė Alkanasis Džo. – Aš gi tau

sakiau – traukis, traukis, prakeiktas dvokiantis utėlėtas šunsnuki!

– Bent jau sužinojome, ką jis sapnuoja, – kandžiai pastebėjo Danbaras. – Jis sapnuoja prakeiktus dvokiančius utėlėtus šunsnukius.

Tą naktį jau paryčiais Alkanasis Džo susapnavo, kad Huplio katė miega jam ant veido ir jį dusina; kai prabudo, Huplio katė *iš tikrųjų* miegojo jam ant veido. Jo agonija prasiveržė siaubą keliančiu, veriančiu, nežemišku staugsmu, kuriuo jis perplėšė mėnesienos nušviestą tamsą ir kuris dar kelias akimirkas virpėjo nuo savo paties poveikio it nuo kokio viską niokojančio sprogimo. Paskui stojo stingdanti tyla, o netrukus iš jo palapinės pasigirdo baisus bildesys.

Josarjanas vienas pirmųjų atsidūrė joje. Kai įlėkė pro angą, Alkanasis Džo išsitraukęs pistoletą bandė išvaduoti ranką iš Huplio, kad galėtų nušauti jo katę, kuri vis įnirtingai purkštė ir bandė įdrėksti, kad neleistų jam nušauti Huplio. Abu vyrai buvo apsirengę kareiviškus apatinius. Lemputė lyg pamišusi siūbavo ant neįtempto laido, ir susijaukę juodi šešėliai be perstojo padrikai verpetavo ir šokinėjo, tad atrodė, kad visa palapinė sukasi ratu. Josarjanas instinktyviai ištiesė ranką, kad išlaikytų pusiausvyrą, o paskui puolė į priekį neįtikėtinu šuoliu, po kurio visi trys besigrumiantieji atsidūrė ant grindų jo prislėgti. Atsikėlė laikydamas už pakarpos du – Alkanąjį Džo ir katę. Alkanasis Džo ir katė varstė kits kitą laukiniais žvilgsniais. Katė niršiai purškė Alkanąjį Džo, o tas stengėsi suduoti jai nokautuojamą smūgį.

– Kausimės sąžiningai, – pareiškė Josarjanas, ir visi kiti, kas atskuodė baisiausiai išgąsdinti triukšmo, ėmė džiugiai šaukti, apimti neregėto palengvėjimo.

– Kautynės bus sąžiningos, – oficialiai paaiškino jis Alkanajam Džo ir katei išnešęs abu laukan vis dar laikydamas po vieną už pakarpos. – Kumščiais ir nagais. Bet jokių pistoletų, – įspėjo jis Alkanąjį Džo. – Ir jokio purškimo, – rūsčiai perspėjo katę. – Kai abu paleisiu, pradėkit. Atsitraukit po žingsnį, paskui prisiartinkit. Pradėkit!

Didžiulė, apsvaigusi minia vyrų troško menkiausios pramogos, bet katė prišiko į kelnes, vos tik Josarjanas ją paleido ir lyg koks bailus šuo gėdingai paspruko nuo Alkanojo Džo. Tas buvo paskelbtas nugalėtoju. Jis laimingas nugarglino su išdidžia čempiono šypsena, aukštai iškėlęs susitraukusią galvą, atkišęs sunykusią krūtinę. Tebejusdamas pergalės džiaugsmą, atsigulė į lovą ir vėl susapnavo, kad Huplio katė miega ant veido ir jį dusina.

13

Majoras X de Koverlis

Paslinkta neutralioji linija neapmulkino vokiečių, bet apmulkino majorą X de Koverlį, kuris susikrovė kuprinę, pasiėmė lėktuvą ir nusprendęs, kad Florencija taip pat sąjungininkų paimta, liepė nuskraidinti į tą miestą nuomoti dviejų butų, kad eskadrilės karininkai, puskarininkiai ir eiliniai galėtų juose ilsėtis tarp kovinių užduočių. Jis dar buvo negrįžęs, kai Josarjanas iššoko iš majoro Majoro kabineto svarstydamas, į ką kreiptis pagalbos dabar.

Majoras X de Koverlis buvo įspūdingas, pagarbią baimę keliantis, rimtas senis masyvia liūto galva ir pikta kupeta pašėlusių žilutėlių plaukų, kurie lyg pūga siautė aplink rūstų, patriarchišką jo veidą. Kaip spėjo ir daktaras Danyka, ir majoras Majoras, jo, kaip eskadrilės štabo viršininko, pareiga buvo svaidyti pasagas, grobti italų darbininkus ir nuomoti butus karininkų, puskarininkių bei eilinių poilsiui; visas tris jis atliko puikiai.

Kaskart, kai atrodė, kad toks miestas kaip Neapolis, Roma ar Florencija tikrai kris, majoras X de Koverlis susikraudavo kuprinę, imdavo lėktuvą su pilotu ir liepdavo skraidinti. Visa tai įvykdydavo netaręs nė žodžio, vien savo rimtos, valdingos išvaizdos bei įsakmių susiraukšlėjusio piršto bakstelėjimų jėga. Praėjus dienai ar dviem po miesto kritimo, jis grįždavo su dviejų didelių, prašmatnių butų nuomos sutartimis; vienas jų būdavo karininkams, kitas – puskarininkiams ir eiliniams. Abiem jau būdavo nusamdyti savo darbą išmanantys, linksmi virėjai ir tarnaitės. Dar po kelių dienų viso pasaulio laikraščiai išspausdindavo nuotraukas pirmųjų Amerikos kareivių,

tarp rūkstančių griuvėsių, besiskinančių kelią suniokotame mieste. Tarp jų būtinai būdavo majoras X de Koverlis, tiesus lyg botkotis sėdintis kažkur gautame džipe, nesidairantis nei į dešinę, nei į kairę, kai artilerijos sviediniai sproginėjo aplink nenugalimą jo galvą, o vikrūs jauni pėstininkai su karabinais rankose straksėjo šaligatviais, glaustėsi prie degančių pastatų ir negyvi krito tarpduriuose. Atrodė, kad jis niekad negali žūti, kai sėdėdavo mašinoje iš visų pusių siaučiant pavojams, ir jo bruožai sustingdavo rūsčia, karališka ir grėsminga teisuolio išraiška, kurią pagarbiai pažino visi eskadrilės vyrai.

Vokiečių žvalgybai majoras X de Koverlis buvo erzinanti mįslė: niekas iš šimtų amerikiečių belaisvių negalėjo pateikti jokių konkrečių žinių apie pagyvenusį žilagalvį karininką gumbuota, grėsminga kakta ir švytinčiomis galingomis akimis, kuris, rodės, šitaip bebaimiškai ir sėkmingai žengia puolančiųjų dalinių priekyje visuose svarbiuose taškuose. Amerikiečių vadovybę jo tapatybė glumino nė kiek ne mažiau; visas pulkas rinktinių žvalgybininkų buvo mestas į priekines linijas sužinoti, kas jis toks, o batalionas mūšiuose užgrūdintų ryšių su visuomene karininkų, būdami nuolatinės kovinės parengties dvidešimt keturias valandas per parą, laukė įsakymo skelbti informaciją apie jį vos tik bus aptiktas.

Majoras X de Koverlis pranoko pats save nuomodamas butus Romoje. Karininkai, atvykdavę būreliais po keturis penkis, gaudavo po didžiulį kambarį kiekvienas naujame baltų akmenų pastate su trimis erdviomis voniomis žvilgančių žydrų plytelių sienomis bei grindimis ir su viena prakaulia tarnaite, vardu Mikaela, kuri iš visko kikendavo ir nepriekaištingai tvarkė butą. Aukštu žemiau gyveno vergiškai nuolankūs savininkai. Aukštu aukščiau gyveno graži turtinga juodaplaukė grafienė ir jos graži turtinga juodaplaukė marti, kurios abi duodavo tik Neitliui, kuris buvo per daug drovus, kad jų norėtų, ir Arfiui, kuris buvo per daug pasipūtęs, kad jas imtų, ir kuris mėgino jas įtikinti, jog niekad neduotų niekam kitam, o tik savo vyrams, nusprendusiems likti šiaurėje ir tvarkyti šeimos reikalus.

– Iš tikrųjų jos – pora gerų vaikučių, – rimtu balsu patikėjo Arfis šią paslaptį Josarjanui, kuris nuolatos svajodavo pasiguldyti vienu metu abu nuogus baltus kaip pienas gražių turtingų juodaplaukių subrendusius gerų vaikučių kūnus ant lovos erotiniams žaidimams.

Puskarininkiai ir eiliniai užgriūdavo Romą gaujomis po dvylika ar daugiau su Gargantiua apetitu ir sunkiomis dėžėmis, prigrūstomis konservų, kad moterys gamintų valgį ir patiektų jiems valgomajame jų pačių bute šeštame raudonų plytų namo su džeržgiančiu liftu aukšte. Puskarininkių ir eilinių bute visuomet būdavo daugiau veiksmo. Visų pirma čia ilsėdavosi daugiau karių, be to, būdavo daugiau moterų virti, tiekti, šluoti ir šveisti, ir dar visuomet linksmų ir kvailų goslių merginų, kurias Josarjanas radęs atsivesdavo čia, bei tų, kurias mieguisti puskarininkiai ir eiliniai, grįžtantys į Pjanosą po alinančios savaitės orgijų, atsivesdavo patys ir palikdavo visiems, kas jų panorės. Merginos turėjo pastogę ir maisto tol, kol norėjo čia likti. Už tai jos teturėjo barškintis su visais vyrais, kurie to paprašydavo, ir tokia tvarka joms atrodė bemaž ideali.

Maždaug kas ketvirtą dieną Alkanasis Džo, jeigu jam nepasisekdavo ir jis vėl baigdavo kovinę užduotį ir pilotuodavo pašto lėktuvą, įsiverždavo čia lyg ištrūkęs iš inkvizicijos nagų – užkimęs, pašėlęs, karštligiškas. Dažniausiai jis miegodavo puskarininkių ir eilinių bute. Niekas gerai nežinojo, kiek butų nuomojo majoras X de Koverlis, net stora korsetuota moteris juoda liemenėle iš pirmo aukšto, iš kurios jis ir nuomojo. Vyrams buvo išnuomotas visas viršutinis aukštas ir, kaip žinojo Josarjanas, dalis penktojo, nes Sniegdeno kambaryje penktame aukšte jis pagaliau rado tarnaitę su žalsvai geltonomis kelnaitėmis ir dulkių šluotele kitą dieną po Bolonijos, po to, kai Alkanasis Džo užtiko jį lovoje su Lučijana karininkų bute tą patį rytą ir kaip koks maniakas tekinas pasileido fotoaparato.

Tarnaitė žalsvai geltonomis kelnaitėmis buvo žvali, stora, paslaugi maždaug trisdešimt penkerių metų moteris mėsingomis šlaunimis ir liumpsinčiais sėdmenimis, aptemptais žalsvai

geltonomis kelnaitėmis, kurias visuomet nusismaukdavo kiekvienam vyrui, kuris jos užsinorėdavo. Ši negražaus plataus veido moteris buvo dorovingiausia iš visų gyvųjų: ji duodavo *kiekvienam*, nepaisydama rasės, tikėjimo, odos spalvos, tautybės ir gyvenamosios vietos; atsiduodavo ji iš draugiškumo, šitaip rodydama svetingumą, ir negaišdavo nė sekundės, kad atsikratytų pašluostės, šluotos ar dulkių šluotelės, kurią laikydavo rankoje tą akimirką, kai ją sugriebdavo. Ji viliojo prieinamumu; kaip Everesto kalnas, ji niekuomet nedingdavo, ir vyrai lipdavo ant jos, kai tik pajusdavo tokį potraukį. Josarjanas mylėjo tarnaitę žalsvai geltonomis kelnaitėmis, nes ji atrodė vienintelė pasaulyje likusi moteris, kurią jis galėjo pamylėti neįsimylėjęs. Net plika mergina Sicilijoje vis dar kėlė jam stiprų gailestį, švelnumą ir apgailestavimą.

Nepaisant aibės pavojų, kurie majorui X de Koverliui kildavo kaskart, kai nuomodavo butus, sužeistas buvo vienintelį sykį. Likimo ironija: tai atsitiko, kai jis vadovavo triumfuojantiems kariams, kurie įžengė į išvaduotą Romos miestą, kur jį sužeidė į akį gėlė, iš arti iššauta niekingo kikenančio girto senio, kuris lyg pats šėtonas su piktu džiaugsmu paskui liuoktelėjo ant majoro X de Koverlio automobilio, šiurkščiai ir paniekinamai stvėrė už garbingos žilutėlės galvos, pašaipiai pabučiavo į abu skruostus burna, iš kurios tvoskė gaižūs vyno, sūrio ir česnako garai, ir tuščiai, sausai, dreskiamai juokdamasis vėl pranyko džiūgaujančioje minioje. Majoras X de Koverlis, į bėdą patekęs spartietis, per visą šią šlykščią kankynę nėsyk net nesusiraukė. Tik kai sutvarkęs reikalus Romoje grįžo į Pjanosą, kreipėsi medikų pagalbos dėl sužeidimo.

Jis nusprendė likti dviakis ir daktarui Danykai nurodė, kad akies tvarstis būtų permatomas – tuomet jis galės svaidyti pasagas, vogti italų darbininkus ir nuomoti butus su nepablogėjusia rega. Eskadrilės vyrai žiūrėjo į majorą X de Koverlį kaip į kolosą, tik niekad nedrįso jam to pasakyti. Vienintelis, išdrįsęs į jį kreiptis, buvo Mailas Pusproteris, kuris prisiartino prie pasagų svaidymo aikštelės su kietai virtu kiaušiniu antrą savaitę eskadrilės stovykloje ir iškėlė, kad majoras X de Kover-

lis pamatytų. Majoras X de Koverlis išsitiesė apstulbintas Mailo įžūlumo ir nukreipė į jį visą įniršį audringais bruožais – nelygia daubų išvagota kaktos atbraila ir didžiule stačia uola kumpos nosies, kuri veržėsi iš jo veido įnirtingai lyg gynėjas, pasiryžęs pargriauti kamuolį turintį varžovų puolėją. Mailas nesitraukė ir gindamasis lyg kokį magišką amuletą laikė jam prieš veidą kietai virtą kiaušinį. Per tą laiką audra ėmė rimti, ir pavojus praėjo.

– Kas čia? – galop paklausė majoras X de Koverlis.

– Kiaušinis, – atsakė Mailas.

– Koks kiaušinis? – paklausė majoras X de Koverlis.

– Kietai virtas kiaušinis, – atsakė Mailas.

– Koks kietai virtas kiaušinis? – paklausė majoras X de Koverlis.

– Šviežias kietai virtas kiaušinis, – atsakė Mailas.

– Iš kur atsirado šviežias kiaušinis? – paklausė majoras X de Koverlis.

– Iš vištos, – atsakė Mailas.

– O kur ta višta? – paklausė majoras X de Koverlis.

– Višta Maltoje, – atsakė Mailas.

– Kiek vištų yra Maltoje?

– Pakankamai, kad pridėtų šviežių kiaušinių visiems eskadrilės karininkams po penkis centus už vienetą iš virtuvės lėšų, – atsakė Mailas.

– Turiu silpnybę šviežiems kiaušiniams, – prisipažino majoras X de Koverlis.

– Jeigu kas nors duotų man lėktuvą, galėčiau kartą per savaitę ten nuskristi ir pargabenti tiek šviežių kiaušinių, kiek mums reikia, – atsakė Mailas. – Juk Malta ne taip ir toli.

– Malta ne taip ir toli, – pastebėjo majoras X de Koverlis. – Ko gero, galėtum kartą per savaitę ten nuskristi eskadrilės lėktuvu ir pargabenti tiek šviežių kiaušinių, kiek mums reikia.

– Taip, – pritarė Mailas, – manau, galėtume taip daryti, jeigu tik kas norėtų, kad aš taip daryčiau, ir duotų man lėktuvą.

– Man patinka, kai švieži kiaušiniai būna kepti, – prisiminė majoras X de Koverlis. – Šviežiame svieste.

– Sicilijoje galiu rasti tiek šviežio sviesto, kiek mums reikia, po dvidešimt penkis centus už svarą, – atsakė Mailas. – Verta mokėti dvidešimt penkis centus už svarą šviežio sviesto. Virtuvei skiriama tiek lėšų, kad pakaktų ir sviestui. Dalį mes, ko gero, galėtume parduoti kitoms eskadrilėms, gauti pelno ir susigrąžinti didžiąją dalį to, ką sumokėtume už savo sviestą.

– Kuo tu vardu, sūnau? – paklausė majoras X de Koverlis.

– Aš Mailas Pusproteris, sere. Man dvidešimt septyneri.

– Tu geras virtuvės ūkvedys, Mailai.

– Aš nesu virtuvės ūkvedys, sere.

– Tu geras virtuvės ūkvedys, Mailai.

– Ačiū, sere. Darysiu viską, ką galėsiu, kad būčiau geras virtuvės ūkvedys.

– Laiminu tave, mano berniuk. Imk pasagą.

– Ačiū, sere. Ką man su ja daryti?

– Mesk.

– Išmest?

– Į tą kuoliuką. Paskui pakelk ir mesk į aną kuoliuką. Čia toks žaidimas, supranti? Pasagą kaskart pasiimi.

– Taip, sere, supratau. Kiek moka už pasagas?

Viduržemio jūros pasatai toli nunešė kvapą šviežių kiaušinių, egzotiškai čirškančių šviežio sviesto balutėje ir parnešė generolą Šmiksoną, atlėkusį su žvėrišku apetitu ir medicinos seserim, kuri lydėdavo jį visur, ir žentu pulkininku Mudusu. Iš pradžių generolas Šmiksonas rydavo visokius valgius Mailo valgykloje. Paskui kitos trys pulkininko Ketkarto grupės eskadrilės perdavė virtuves Mailui ir kiekviena davė po lėktuvą ir pilotą, kad tas galėtų ir joms pirkti šviežių kiaušinių ir šviežio sviesto. Mailo lėktuvai kursavo pirmyn atgal septynias dienas per savaitę, o visi keturių eskadrilių karininkai ėmė ryti šviežius kiaušinius per nepasotinamą šviežių kiaušinių orgiją. Generolas Šmiksonas rijo šviežius kiaušinius per pusryčius, pietus ir vakarienę, o tarp šių valgių rydavo daugiau šviežių kiaušinių – kol Mailas rado gausius šaltinius šviežios veršienos, jautienos, antienos, ėrienos kepsnių, grybų kepurių, brokolių, Pietų Afrikos uolinių omarų uodegų, krevečių, kum-

pių, pudingų, vynuogių, ledų, braškių ir artišokų. Generolo Šmiksono koviniame pulke buvo dar trys bombonešių grupės, ir jos visos pavydžiai išsiuntė lėktuvus į Maltą šviežių kiaušinių, bet sužinojo, kad ten jie kainuoja po septynis centus. Kadangi iš Mailo juos galėjo nusipirkti po penkis, labiau apsimokėjo atiduoti ir virtuves jo sindikatui bei duoti jam lėktuvų ir pilotų gabenti visą gerą maistą, kuriuo jis taip pat pažadėjo aprūpinti.

Visi labai džiaugėsi, kai įvykiai šitaip pakrypo, o labiausiai – pulkininkas Ketkartas, kuris neabejojo, kad čia dar vienas jo nuopelnas. Jis draugiškai pasisveikindavo su Mailu, kai tik jie susitikdavo ir, kupinas atgailaujamo geraširdiškumo, nesvarstydamas rekomendavo paaukštinti majorą Majorą. Jo rekomendaciją iškart atmetė karinių oro pajėgų dvidešimt septintajame štabe buvęs pirmosios klasės eilinis Vintergrynas, kuris iškeverzojo stačiokišką nepasirašytą raštelį, primenantį, jog armijoje yra vienintelis majoras Majoras Majoras Majoras ir jog ji nesirengia jo prarasti paaukštindama vien tam, kad įsiteiktų pulkininkui Ketkartui. Šitoks šiurkštus priekaištas užgavo pulkininką Ketkartą, ir jis paniuręs slampinėjo po savo kambarį kankinamas skausmo, kurį kėlė nenoras pripažinti savo kaltę. Dėl užtrauktos gėdos jis kaltino majorą Majorą, tad nusprendė dar tą pačią dieną pažeminti jį iki leitenanto.

– Ko gero, jie jums neleis, – globėjiškai šypsodamas, mėgaudamasis susidariusia padėtimi pastebėjo papulkininkis Kornas. – Dėl tos pačios priežasties, dėl kurios neleidžia jums jo paaukštinti. Be to, neabejotinai kvailai atrodytumėt mėgindamas pažeminti jį iki leitenanto iškart po to, kai bandėt paaukštinti iki mano laipsnio.

Pulkininkas Ketkartas pasijuto apsiaustas iš visų pusių. Jam kur kas geriau pasisekė gauti medalį Josarjanui po Feraros fiasko, kai tiltas per Po tebestovėjo sveikutėlis praėjus septynioms dienoms po to, kai pulkininkas Ketkartas pasisiūlė jį subombarduoti. Jo vyrai per šešias dienas atliko devynis skrydžius, bet tiltas buvo sugriautas tik septintą dieną, per dešim-

tą skrydį, kai Josarjanas pražudė Kraftą ir jo įgulą antrą kartą atskridęs virš taikinio šešių lėktuvų rikiuotės priešakyje. Antrą kartą Josarjanas skrido atsargiai, nes tada buvo drąsus. Jis laikė sukišęs galvą į taikiklį, kol buvo išmestos visos bombos; kai pakėlė akis, visas lėktuvas buvo užlietas keisto oranžinio spindesio. Pirmiausia jis pamanė, kad dega jo paties lėktuvas, bet paskui pastebėjo tiesiai virš savęs lėktuvą su degančiu varikliu ir per selektorių suriko Makvotui staigiai sukti į kairę. Po akimirkos Krafto lėktuvo sparnas sprogęs nulėkė į šalį. Liepsnojančios nuolaužos ėmė kristi, pirma – fiuzeliažas, paskui besisukantis sparnas, o metalo atplaišėlių kruša ėmė šokti čečiotką ant Josarjano lėktuvo stogo iš visų pusių vis dar tebedunksint zenitinių pabūklų *bababt! bababt! bababt!*

Nusileidus visi vyrai niūriai į jį spitriojo, kai jis prislėgtas liūdesio ėjo prie kapitono Purvinso priešais žaliom dailylentėm muštą instruktažo kambarį įteikti raporto ir sužinojo, kad pulkininkas Ketkartas ir papulkininkis Kornas laukia viduje norėdami su juo pasikalbėti. Mirtinoje tyloje majoras Denbis stovėjo užtvėręs duris ir rankos mostu vijo visus šalin. Iš nuovargio Josarjanui atrodė, kad kūnas švininis, jam norėjosi kuo greičiau nusimesti prilipusius drabužius. Į instruktažo kambarį įėjo sutrikęs, nes nežinojo, kaip turi žiūrėti į Kraftą ir tuos kitus, nes jie visi žuvo būdami nebylios, vienišos agonijos atstumu nuo jo tą akimirką, kai jis pats iki šiknos buvo įklimpęs į tą pačią šlykščią, nepakeliamą pareigos ir prakeikimo dilemą.

O pulkininkas Ketkartas po to, kas nutiko, buvo kaip nesavas.

– Du kartus? – paklausė jis.

– Pirmą kartą būčiau nepataikęs, – tyliai atsakė Josarjanas nudelbęs akis.

Ilgame, siaurame barake buvo girdėti šioks toks jų balsų aidas.

– Bet *du* kartus? – aiškiai negalėdamas patikėti pakartojo pulkininkas Ketkartas.

– Pirmą kartą būčiau nepataikęs, – pakartojo Josarjanas.

– Užtat Kraftas būtų gyvas.

– O tiltas tebestovėtų.

– Gerai parengtas bombonešio pilotas turi numesti bombas iš pirmo karto, – priminė jam pulkininkas Ketkartas. – Kiti penki pilotai numetė bombas iš pirmo karto.

– Ir nekliudė taikinio, – atsakė Josarjanas. – Mums būtų tekę ten grįžti.

– O gal tada būtum pataikęs iš pirmo karto.

– O gal būčiau visai nepataikęs.

– Bet gal tada nebūtų buvę aukų.

– O gal aukų būtų buvę dar daugiau, o tiltas būtų likęs stovėti. Maniau, norėjot, kad tiltas būtų susprogdintas.

– Neprieštarauk man, – tarė pulkininkas Ketkartas. – Nemalonumų visi ir taip turim iki valios.

– Aš jums neprieštarauju, sere.

– Ne, prieštarauji. Net paskutiniai tavo žodžiai – prieštaravimas.

– Klausau, sere. Atleiskit.

Pulkininkas Ketkartas garsiai subraškino krumplius. Papulkininkis Kornas, kresnas, tamsus, glebnas vyras su dideliu beformiu pilvu, kuo ramiausias sėdėjo ant vieno iš suolų pirmoje eilėje patogiai sunėręs delnus ant juosvo pliko viršugalvio. Jo akys kiek pašaipiai žiūrėjo pro žvilgančius berėmius akinius.

– Mes stengiamės išnagrinėti šį įvykį kuo bešališkiau, – pasufleravo jis pulkininkui Ketkartui.

– Mes stengiamės išnagrinėti šį įvykį kuo bešališkiau, – pagautas netikėto įkvėpimo įkarščio tarė Josarjanui pulkininkas Ketkartas. – Nemanyk, kad pasiduodu sentimentams ar dar kam. Man nusispjaut ant vyrų ir ant lėktuvo. Tiesiog raporte viskas atrodys taip sumautai. Kaip man pateikti tokį dalyką raporte?

– O kodėl gi jums neapdovanojus manęs medaliu? – nedrąsiai pasiūlė Josarjanas.

– Už tai, kad skridai du kartus?

– Alkanąjį Džo apdovanojot, kai jis per klaidą sudirbo lėktuvą.

Pulkininkas Ketkartas liūdnai prunkštelėjo.

– Galėsi džiaugtis, jei neatiduosim tavęs karo lauko teismui.

– Bet aš vis dėlto susprogdinau tiltą iš antro karto, – paprieštaravo Josarjanas. – Maniau, norėjot, kad tiltas būtų susprogdintas.

– Nežinau, ko aš norėjau, – irzliai sušuko pulkininkas Ketkartas. – Žinoma, norėjau, kad tiltas būtų susprogdintas. Per tą tiltą neturėjau ramybės nuo tada, kai nusprendžiau nusiųsti jus jo bombarduoti. Bet kodėl negalėjai susprogdinti jo iš pirmo karto?

– Pritrūko laiko. Mano šturmanas nebuvo įsitikinęs, ar skrendam virš reikiamo miesto.

– Reikiamo miesto? – suglumo pulkininkas Ketkartas. – Nori dabar suversti visą kaltę Arfiui?

– Ne, sere. Aš padariau klaidą leidęs jam atitraukti mano dėmesį. Tik noriu pasakyti, kad nesu iš tų, kurie niekada neklysta.

– Nėra tokių, kurie niekada neklystų, – piktokai tarė pulkininkas Ketkartas ir, tarsi į galvą būtų šovusi dar viena mintis, neaiškiai pridūrė: – Ir nėra tokių, be kurių nebūtų galima apsieiti.

Niekas to nepaneigė. Papulkininkis Kornas tingiai pasirąžė.

– Mes turim priimti kokį nors sprendimą, – abejingai priminė jis pulkininkui Ketkartui.

– Mes turim priimti kokį nors sprendimą, – pasakė Josarjanui pulkininkas Ketkartas. – Ir vien per tave. Kodėl turėjai skristi antrą kartą? Kodėl negalėjai numesti bombų pirmąjį kaip visi kiti?

– Pirmą kartą būčiau nepataikęs.

– Man regis, *mes* pradedam sukti antrą ratą, – kikendamas įsiterpė papulkininkis Kornas.

– Bet ką gi mums daryti?! – nusiminęs sušuko pulkininkas Ketkartas. – Visi laukia už durų.

– Ogi tikrai – kodėl neapdovanojus jo medaliu? – pasiūlė papulkininkis Kornas.

– Už tai, kad skrido antrą kartą? Už ką mes jam galim duoti medalį?

– Už tai, kad skrido antrą kartą, – su mąslia pasitenkinimo šypsena atsakė papulkininkis Kornas. – Mano galva, iš tiesų reikėjo milžiniškos drąsos skristi virš taikinio antrą kartą, kai šalia nebuvo kitų lėktuvų, kurie būtų atitraukę zenitinių pabūklų ugnį. Be to, tiltą jis susprogdino. Ko gero, čia ir yra išeitis – girtis tuo, dėl ko turėtume gėdytis. Ši gudrybė visuomet pasiteisina.

– Manai, išdegs?

– Neabejoju. Ir pakelkime jį kapitonu – kad būtų tikriau.

– Ar tau neatrodo, kad šitaip truputį perlenksime lazdą?

– Ne, man taip neatrodo. Geriausia apsidrausti. Be to, kapitonas – ne toks jau aukštas laipsnis.

– Gerai, – nusprendė pulkininkas Ketkartas. – Apdovanosim jį medaliu už tai, kad užteko drąsos antrąkart atskristi virš taikinio. Ir paaukštinsim iki kapitono.

Papulkininkis Kornas pasiėmė skrybėlę.

– Išeik šypsodamas, – pajuokavo jis, apkabino Josarjaną per pečius, ir jie išėjo pro duris.

14

Vaikutis Sempsonas

Atėjus skrydžio į Boloniją metui, Josarjanui užteko drąsos nepraskristi virš taikinio nė karto, tad kai pagaliau pakilo į orą Vaikučio Sempsono lėktuvu, sėdėdamas jo nosyje nuspaudė laringofono mygtuką ir paklausė:

– Na, tai kas nutiko lėktuvui?

– Kažkas nutiko lėktuvui? – suspigo Vaikutis Sempsonas. – Kas?

Nuo Vaikučio Sempsono šauksmo Josarjanas suledėjo.

– Kažkas atsitiko? – pasibaisėjęs suriko jis. – Šokam?

– Nežinau! – sielvartingai atsakė Vaikutis Sempsonas ir graudžiai suaimanavo. – Kažkas sakė, kad šokam iš lėktuvo! Beje, kas tai sakė? Kas čia?

– Čia Josarjanas lėktuvo nosyje! Josarjanas nosyje. Girdėjau tave sakant, kad kažkas atsitiko. Argi nesakei, kad kažkas atsitiko?

– Maniau, tu sakei, kad kažkas atsitiko. Rodos, viskas gerai. Jokio gedimo nėra.

Josarjanui širdis nusirito į kulnus. Jeigu viskas gerai, vadinasi, kažkas siaubingai negerai, ir jiems nėra dingsties grįžti. Jis rimtai sudvejojo.

– Negirdžiu, ką sakai, – tarė jis.

– Sakau, kad viskas gerai.

Saulė akinamai baltai atsispindėjo nuo balto kaip porcelianas vandens apačioje ir nuo žvilgančių kitų lėktuvų kraštų. Josarjanas suėmė spalvotus laidus, einančius į selektoriaus dėželę, ir juos išrovė.

– Vis dar negirdžiu, ką sakai, – tarė jis.

Dabar jis tikrai nieko negirdėjo. Neskubėdamas pasiėmė žemėlapių dėklą, tris šarvuotas liemenes ir nušliaužė į pagrindinį skyrių. Neitlis lyg mietą prarijęs sėdėjo antrojo piloto kėdėje ir akies krašteliu stebėjo, kaip jis užlipa į lakūno kabiną ir atsistoja už Vaikučio Sempsono. Neitlis, kuris palaidotas po ausinių, šalmo, laringofono, šarvuotos liemenės ir parašiuto našta, atrodė gležnas ir nepaprastai jaunas bei drovus, blausiai šyptelėjo Josarjanui. Josarjanas palinko Vaikučiui Sempsonui prie ausies.

– Vis dar negirdžiu, ką sakai, – sušuko jis perrėkdamas tolygiai dūzgiančius variklius.

Vaikutis Sempsonas nustebęs dirstelėjo į jį. Vaikutis Sempsonas buvo juokingo kampuoto veido su lenktais antakiais ir menkučiais šviesiais ūseliais.

– Ką? – sušuko jis per petį.

– Vis dar negirdžiu, ką sakai, – pakartojo Josarjanas.

– Turėsi kalbėti garsiau, – atsakė Vaikutis Sempsonas. – Vis dar negirdžiu, ką sakai.

– Sakiau, kad vis dar negirdžiu, ką sakai! – suriko Josarjanas.

– Nieko negaliu padaryti, – riksmu atsakė jam Vaikutis Sempsonas. – Aš šaukiu iš visos sveikatos.

– Negirdėjau per savo selektorių, ką sakai, – jusdamas vis didėjantį bejėgiškumą sukriokė Josarjanas. – Turėsi grįžti.

– Selektoriaus? – negalėjo patikėti Vaikutis Sempsonas.

– Grįžk, – liepė Josarjanas, – kol nenusukau tau sprando.

Vaikutis Sempsonas metė akį į Neitlį tikėdamasis moralinės paramos, bet tas nieku gyvu nenorėjo į jį žiūrėti. Josarjanas laipsniu buvo aukštesnis už juos abu. Vaikutis Sempsonas dvejodamas dar akimirką priešinosi, paskui mielai kapituliavo.

– Nė kiek neprieštarauju, – džiugiai pranešė jis ir kelis kartus šaižiai švilptelėjo sau į ūsiukus. – Taip, tamstele, senis Vaikutis Sempsonas visiškai neprieštarauja, – jis dar kartą švilptelėjo ir suriko į selektorių: – Klausykit, ką pasakysiu, mano žvirbliukai. Kalba admirolas Vaikutis Sempsonas. Čirškia admirolas Vaikutis Sempsonas, karalienės jūrų pėstininkų pasi-

didžiavimas. Taip, tamstelės. Mes grįžtame, vaikinai, dievaži, *mes grįžtame!*

Neitlis nusiplėšė šalmą su ausinėmis vienu džiaugsmingu mostu ir ėmė siūbuoti pirmyn atgal lyg laimingas gražus vaikas ant aukštos kėdutės. Seržantas Naitas nubildėjo nuo kulkosvaidžio bokštelio ir karštligiškai entuziastingai ėmė tvatyti visiems per nugaras. Vaikutis Sempsonas išsuko lėktuvą iš rikiuotės plačiu, grakščiu lanku ir pasuko aerodromo link. Kai Josarjanas įjungė ausines į vieną iš atsarginių lizdų, abu šauliai lėktuvo gale dainavo „La Cucaracha“.

Grįžus į aerodromą, linksmybės staiga išsikvėpė. Jas pakeitė slogi tyla, ir Josarjanas buvo kuo blaiviausios, aiškiausios sąmonės, kai išlipo iš lėktuvo ir atsisėdo jau laukiančiame jų džipe. Niekas nepravėrė burnos važiuojant atgal pro sunkią, hipnotizuojančią tylą, apgaubusią kalnus, jūrą ir miškus. Tuštumos pojūtis neapleido ir tada, kai mašina išsuko iš kelio ir įvažiavo į eskadrilės stovyklą. Josarjanas išlipo paskutinis. Po akimirkos slegiančioje ramybėje, kuri tvyrojo lyg koks kvaišalas virš ištuštėjusių palapinių, nejudėjo niekas – tik Josarjanas ir švelnus, šiltas vėjelis. Eskadrilės stovykloje nebuvo jokios gyvos dvasios, tik daktaras Danyka, kuris sielvartingai tupėjo šalia užkaltos medicinos pagalbos palapinės angos tartum drebantis grifas, užsikimšusia nosimi su godžiu bergždumu baksnodamas ūkanotą saulės šviesą, besiliejančią aplink jį. Josarjanas žinojo, kad daktaras Danyka neis su juo maudytis. Daktaras Danyka niekada nebeis maudytis, mat vos iki kulkšnių vandenyje stovintis žmogus gali nuskęsti apalpęs ar užsikimšus vainikinei arterijai, be to, žmogų gali nusitempti į atvirą jūrą grįžtamoji banga, arba jis gali peršalti ar plaukdamas pervargti, ir tada jį lengvai gali pakirsti poliomielitas arba meningokokinė infekcija. Baimė, kurią kiti jautė Bolonijai, sukėlė daktarui Danykai dar skaudesnį nerimą dėl jo paties saugumo. Dabar jis naktimis sapnuodavo vagis įsilaužėlius.

Pro šviesiai violetinį ūką, gaubiantį operacijų planavimo palapinės angą, Josarjanas įžiūrėjo Vadą Baltąją Pusiau Avižą,

uoliai besisavinantį viskio davinį: padirbęs negeriančiųjų parašus, greitai nupylinėjo svaigalus, kuriais nuodijosi, į atskirus butelius, kad spėtų kuo daugiau pavogti, kol kapitonas Purvinsas prisiminęs neprabudo ir tingiai neatskubėjo vogti visa kita.

Džipas tyliai vėl užsivedė. Vaikutis Sempsonas, Neitlis ir kiti išsiskirstė begarsiame judesio sūkuryje, ir juos įsiurbė šleikšti geltona ramuma. Džipas kosėdamas pradingo. Josarjanas liko vienas sunkioje pirmykštėje tyloje, kur viskas žalia atrodė juoda, o visa kita buvo nudažyta pūlių spalva. Vėjelis šnarino lapus sausame, permatomame tolyje. Jis buvo sunerimęs, išsigandęs ir mieguistas. Akiduobės nuo išsekimo atrodė pilnos suodžių. Vos vilkdamas kojas, įėjo į parašiutų palapinę, kur stovėjo ilgas nuzulintas medinis stalas, jausdamas, kaip kažkokia įkyri abejonių kalė be skausmo graužiasi į jo sąžinę, nors toji jautėsi kuo švariausia. Palikęs palapinėje parašiutą ir šarvuotą liemenę, pro vandens furgoną nuėjo į žvalgybos palapinę grąžinti žemėlapių dėklo kapitonui Purvinsui, kuris snūduriavo ant kėdės užsikėlęs ilgas liesas kojas ant rašomojo stalo, ir abejingai smalsiai pasiteiravo, kodėl Josarjano lėktuvas grįžo. Josarjanas nekreipė į jį dėmesio. Padėjęs dėklą ant stalo, išėjo.

Grįžęs į palapinę, išsirangė iš parašiuto diržų, paskui iš drabužių. Palapinės draugas Oras buvo Romoje ir dar tą pačią popietę turėjo grįžti po poilsio dienų, kurias užtarnavo nutupdęs lėktuvą vandenyje netoli Genujos. Neitlis jau tikriausiai krovėsi daiktus ir rengėsi į jo vietą netverdamas džiaugsmu, kad vis dar gyvas ir be abejonės nekantraudamas tęsti perniek nuėjusį ir širdį draskantį prostitutės merginimą Romoje. Nusirengęs Josarjanas atsisėdo ant lovos pailsėti. Vos tik išsirengė nuogai, iškart pasijuto kur kas geriau. Su drabužiais niekad smagiai nesijausdavo. Netrukus vėl apsimovė naujas trumpikes ir, apsiavęs mokasinus, patraukė į paplūdimį, užsimetęs ant pečių chaki spalvos rankšluostį.

Takas iš eskadrilės stovyklos vedė pro paslaptingą ugnies tašką miške; du iš trijų prie pabūklo budinčių vyrų miegojo

ant smėlio maišų žiedo, trečiasis atsisėdęs valgė purpurinį granatą: iškandęs didelius kąsnius žandikaulių grūstuvais, spjaudė sumaltą ląstelieną į krūmus. Jam atsikandus, iš burnos trykšdavo raudonos sultys. Josarjanas vėl nušlepseno į mišką, retkartėmis vis meiliai glostydamas baltą, dilgčiojantį pilvą, tarsi norėdamas įsitikinti, kad visi viduriai tebėra vietoje. Iš bambos išrideno gumuliuką medvilnės. Staiga abipus tako pamatė dešimtis lietaus pridaigintų grybų, kišančių savo pumpuriškus pirštus iš lipnios žemės lyg kokius negyvos mėsos kotus; kur tik jis žvelgė, jų buvo tokia nekrotiška gausa, kad galėjai pamanyti, jog jie dauginasi bežiūrint. Tūkstančiai jų spietėsi pomiškyje kiek tik užmatė akys, ir atrodė, kad jie auga bežiūrint ir jų vis daugėja. Jis nuskubėjo tolyn, nupurtytas šiurpaus nerimo, ir nesulėtino žingsnio, kol po padais pajuto gurgždant sausą smėlį, ir grybai liko už nugaros. Baikščiai dirstelėjo per petį beveik tikėdamasis pamatyti, kaip tie geibūs balti beakiai daiktai šliaužia jam iš paskos norėdami pasivyti ar vinguriuoja tarp medžių viršūnių besiranganččia nevaldoma mutantiška mase.

Paplūdimyje nebuvo jokio žmogaus. Visi garsai buvo prislopę: išpampęs upelio gurguliavimas, alsuojantis barzdžių ir krūmų jam už nugaros dūzgimas, apatiška bukų, permatomų bangų dejonė. Mūša čia visuomet būdavo menka, vanduo skaidrus ir vėsus. Josarjanas paliko daiktus ant smėlio ir brido per kelius siekiančias bangas tol, kol visas paniro. Kitapus jūros, apgaubta rūko ir beveik nematoma, dunksojo gauburiuota tamsios žemės atplaiša. Jis tingiai nuplaukė iki plausto, kurį laiką jo pasilaikė ir tingiai parplaukė iki smėlio seklumos, kur galėjo atsistoti. Palenkęs galvą kelis kartus pasinėrė į žalią vandenį, kol pasijuto švarus ir išsilakstė visi miegai, tada kniūbsčias išsitiesė ant smėlio ir miegojo, kol iš Bolonijos grįžtantys lėktuvai atsidūrė beveik tiesiai virš galvos, ir į daiktą susiliejęs daugybės variklių riaumojimas drebindamas žemę įsiveržė į jo miegus.

Jis atsibudo mirksėdamas, jusdamas nedidelį galvos skausmą, ir atsimerkęs išvydo pasaulį, verdantį chaose, kur visur

vyravo ideali tvarka. Jis išsižiojo baisiausiai apstulbęs, kai išvydo fantastišką reginį – dvylika pulkelių lėktuvų, kuo ramiausiai išsirikiavusių darnia greta. Vaizdas buvo toks netikėtas, kad negalėjo būti tiesa. Joks lėktuvas atsiplėšęs priekyje negabeno sužeistųjų, joks apgadintas neskrido atsilikęs. Danguje nerūko jokių raketų, pranešančių apie nelaimę. Nestigo jokio lėktuvo – tik jo. Akimirką jis gulėjo paralyžiuotas beprotystės pojūčio. Paskui suprato ir vos neapsiverkė iš tos ironijos. Viską buvo galima paaiškinti paprastai: debesys aptraukė taikinį, lėktuvai negalėjo jo bombarduoti, taigi skrydis į Boloniją dar įvyks.

Jis klydo. Jokie debesys neužplaukė. Bolonija buvo subombarduota. Operacija buvo nė kiek nepavojinga – kaip jie sakydavo, „pieno gabenimas“. Net zenitiniai pabūklai nešaudė.

15

Sardinis ir Kikilas

Kapitonas Sardinis ir kapitonas Kikilas, nekenksmingi eskadrilės operacijų karininkai, buvo romūs, švelniakalbiai mažesnio negu vidutinio ūgio vyrai, kurie baisiai mėgo kovinius skrydžius ir nieko daugiau neprašė iš gyvenimo ir pulkininko Ketkarto, kaip galimybės toliau juos vykdyti. Jie jau buvo atlikę šimtus kovinių skrydžių ir norėjo atlikti dar šimtus. Jie siūlydavosi į kiekvieną kovinę operaciją. Ligi tol jie dar niekad nebuvo patyrę tokio įstabaus dalyko kaip karas ir bijojo, kad niekuomet daugiau nebepatirs. Pareigas jie atlikdavo nuolankiai ir santūriai, nesiblaškydami, ir kaip įmanydami stengėsi nieko nenuteikti prieš save. Jie šyptelėdavo kiekvienam sutiktajam. Jie ne kalbėdavo, o niurnėdavo. Jie buvo apsukrūs, žvalūs pataikūnai, smagiai jautęsi tik kits kito draugijoje ir niekad nežiūrėdavę žmogui į akis, net Josarjanui per susirinkimą po atviru dangum, kurį jie sušaukė norėdami viešai papeikti jį, kam privertė Vaikutį Sempsoną grįžti skrendant bombarduoti Bolonijos.

– Vyručiai, – kreipėsi kapitonas Sardinis, kuris turėjo retėjančius tamsius plaukus ir nesmagiai šypsodavosi, – kai grįšite neįvykdę užduoties, žiūrėkite, kad taip būtų dėl ko nors svarbaus, gerai? O ne dėl kokio menkniekio... tokio kaip sugedęs selektorius... ar kas nors panašaus. Gerai? Kapitonas Kikilas nori dar kai ką pasakyti šiuo klausimu.

– Kapitonas Sardinis teisus, vyručiai, – tarė kapitonas Kikilas. – Tai viskas, ką norėjau pasakyti jums šiuo klausimu. Na pagaliau šiandien mes nuskridom į Boloniją ir įsitikinom, kad užduotis visai nepavojinga – „pieno gabenimas“. Mes vi-

si, man regis, gerokai jaudinomės, ir padarėm ne itin daug žalos. Taigi paklausykit. Kapitonas Ketkartas davė leidimą skrydį pakartoti. Rytoj mes tikrai sulyginsim tuos šaudmenų sandėlius su žeme. Na ką apie tai manot?

Ir norėdami įrodyti Josarjanui, kad nejaučia jam jokio priešiškumo, paskyrė jį su Makvotu skristi pirmos bombonešių grupės rikiuotės priešakyje, kai rytoj grįš į Boloniją. Prie taikinio Josarjanas atskrido kaip Havermajeris – pasitikėdamas savim, be jokių klaidinamųjų manevrų, ir staiga prapliupo tokia ugnis, kad, rodės, tuoj ištaškys į gabalus su visais šūdais! Visur sproginėjo sunkiųjų zenitinių pabūklų sviediniai! Užliūliavę jo budrumą, įviliojo į spąstus, ir dabar jam neliko nieko kito, kaip sėdėti lyg kokiam pusgalviui ir žiūrėti, kaip šlykštūs juodi kamuoliai šauna į orą, kad jį užmuštų. Viskas, ką jis gali daryti, kol bus numestos bombos – žiūrėti į taikiklį, kur plonyčiai kryželiai lęšyje lyg magneto pritraukti prilipo prie taikinio tiksliai ten, kur juos nukreipė, pačiame užmaskuotų sandėlių komplekso kiemo viduryje, palei pirmojo pastato pamatus. Kol lėktuvas šliaužė į priekį, jis be perstojo drebėjo. Jis girdėjo tuščią *bumbumbumbum* sviedinių, drioksinčių iš visų pusių serijomis – nesibaigus vienai, jau prasidėdavo kita – paskui šaižų, veriantį *pokšt!* vienintelio sviedinio, staiga sprogusio visai šalia. Galva plyšo nuo tūkstančio nedarnių impulsų, kai jis meldėsi, kad bombos kristų. Jam norėjosi raudoti. Varikliai dūzgė monotoniškai lyg kokia riebi, tingi musė. Galop taikiklio kryželiai suėjo į daiktą, ir aštuonios bombos, kiekviena sverianti gerus du šimtus kilogramų, viena po kitos iškrito. Palengvėjęs lėktuvas šovė aukštyn. Josarjanas susirietęs nuo taikiklio pasisuko į indikatorių. Kai rodyklė sustojo ties nuliu, uždarė bombų skyriaus duris ir per selektorių visu balsu suspigo:

– Staigiai į dešinę!

Makvotas sureagavo žaibiškai. Džeržgiamai sustūginęs variklius, jis pavertė lėktuvą ant vieno sparno ir negailestingai jį spygdydamas pasuko tolyn nuo dviejų sviedinių smaigalių, kuriuos Josarjanas pastebėjo šaunant į juos. Paskui Josarjanas

liepė Makvotui vis kilti, kol jie pagaliau atsiplėšė į ramų, žydrą kaip deimantas dangų, kur viskas buvo saulėta ir tyra, ir kur tolumoje draikėsi ilgi retų baltų pūkelių šydai. Vėjas raminamai brązgino cilindrinius jo lango statramsčius, ir jis triumfuodamas atsipūtė, bet tik kol jie vėl padidino greitį, ir jis liepė Makvotui sukti kairėn ir tuoj pat nerti žemyn su greit praėjusiu džiugiu spazmu pastebėjęs, kaip sviedinių spiečiai pražysta aukštai virš jo ir už dešinio peties – kaip tik ten, kur jis galėjo būti, jei nebūtų liepęs sukti kairėn ir nerti žemyn. Dar kartą kimiai užrikęs liepė Makvotui skristi vienodame aukštyje, paskui vėl kilti ir sukti į nelygų žydrą nesuteršto oro lopinėlį. Kaip tik tuo metu bombos pasiekė žemę. Pirmoji nukrito į kiemą, tiksliai ten, kur jis taikėsi, paskui sudrioksėjo kitos jo ir kitų rikiuotės lėktuvų bombos, su trumputėmis pertraukėlėmis sukeldamos oranžinius žybsnius virš pastatų, bemat susmukusių bekraštėje malančioje rausvų, pilkų ir juodų kaip anglis dūmų bangoje, kuri audringai nusirito visomis kryptimis ir mėšlungiškai sudrebėjo savo žarnose tarsi nuo galingų raudono, balto ir auksinio amalo blykčiojimų.

– Tik pažiūrėk! – sodriai nusistebėjo visai šalia Josarjano Arfis; riebus apskritas jo veidas švietė apkerėtas. – Tikriausiai ten buvo šaudmenų sandėlis.

Josarjanas buvo visai pamiršęs Arfį.

– Lauk! – sušuko jam. – Lauk iš nosies!

Arfis mandagiai nusišypsojo ir ranka parodė į taikinį kilniadvasiškai kviesdamas Josarjaną pasižiūrėti. Josarjanas ėmė jį talžyti ir mostaguoti rodydamas į šliaužyklos angą.

– Grįžk į galą! – šaukė jis lyg paklaikęs. – Tuoj pat grįžk į galą!

Arfis maloniai gūžtelėjo pečiais.

– Negirdžiu, ką sakai, – paaiškino jis.

Josarjanas čiupo jį už parašiuto diržų ir atatupstą pastūmė šliaužyklos link. Kaip tik tą akimirką lėktuvą nupurtė smūgis, nuo kurio jam net kaulai subraškėjo ir sustojo širdis. Jis iškart suprato, kad jie negyvi.

– Kilk! – suriko į selektorių Makvotui pamatęs, kad tebėra gyvas. – Kilk, tu šunsnuki! *Kilk, kilk, kilk, kilk!*

Lėktuvas vėl staigiai ėmė kilti žvake, kol jis dar kartą šiurkščiai užriko ant Makvoto, ir tas ėmė skristi vienodam aukštyje, paskui pasuko riaumojančiu, negailestingu keturiasdešimt penkių laipsnių kampu, ir Josarjanui vidurius siurbte išsiurbė lauk vieninteliu silpnumą keliančiu šnirpštelėjimu ir jis, odos maišas, kabojo ore, kol po kito jo šūksmo Makvotas vėl ėmė skristi vienodam aukšty kelias akimirkas, kurių pakako, kad Josarjaną sviestų į dešinę, o paskui spiegiantį žemyn. Josarjanas lėkė pro nesibaigiančius vaiduokliškai juodus dūmų gniužulus, kybančius paišus, kurie lipo prie aptakios organinio stiklo lėktuvo nosies tarsi šlykštūs, drėgni, suodini garai jam prie skruostų. Jo širdis vėl daužėsi iš skaudaus siaubo, kai jį svaidė aukštyn žemyn tarp gaujų aklų zenitinių pabūklų sviedinių, kurie kraugeriškai šaudavo į dangų jo link ir inertiškai pakibdavo ore. Prakaito upeliai pliaupė sprandu, žliaugė krūtine ir juosmeniu sukeldami šiltų glitėsių pojūtį. Dingtelėjo neaiški mintis, kad kitų rikiuotės lėktuvų šalia nebėra, paskui viskas aplink nustojo egzistuoti – liko jis vienas. Gerklę skaudėjo, lyg kas ką tik būtų perrėžęs, nuo komandų, kurias ko neuždusdamas kriokė Makvotui. Varikliai kurtinamai, agoniškai riaumodami užkaukdavo kaskart Makvotui pakeitus kryptį. O toli priekyje sviediniai vis dar sproginėjo spiečiais, paleisti jau kitų baterijų pabūklų, kurie kaišiojo vamzdžius stengdamiesi tinkamai pasirinkti aukštį ir sadistiškai laukdami, kol jis įskris į jų pasiekiamo atstumo zoną.

Lėktuvą staiga vėl supurtė garsus, šaižus sprogimas, kuris vos neperverte jo ratais aukštyn, ir nosį iškart užpildė saldžių mėlynų dūmų kamuoliai. *Kažkas degė!* Josarjanas puolė prie šliaužyklos ir atsitrenkė į Arfį – tas užsižiebęs degtuką kuo ramiausiai degėsi pypkę. Josarjanas, prasižiojęs iš nuostabos, žvelgė į išsišiepusį, apskritaveidį šturmaną visiškai pasibaisėjęs ir sumišęs. Jam dingtelėjo, kad vienas jų beprotis.

– Dieve brangus! – suspigo jis kančios ir nuostabos kupinu balsu. – Nešdinkis velniop iš nosies! Gal pamišai?! Lauk!

– Ką? – paklausė Arfis.

– Nešdinkis! – isteriškai suklykė Josarjanas ir ėmė vanoti

Arfį abiem kumščiais, dešiniu užsimodamas iš kairės, kairiu – iš dešinės. – Lauk!

– Vis dar negirdžiu, ką sakai, – nekaltai sušuko Arfis; jo veidas buvo kiek priekaištingai suglumęs. – Turėsi kalbėti truputį garsiau.

– Nešdinkis iš nosies! – visai prarasdamas viltį suspiegė Josarjanas. – Jie bando mus užmušti! Nejaugi nesupranti?! Jie bando mus užmušti!

– Kur man, velniai griebtų, skristi?! – įtūžęs sušuko į selektorių Makvotas laibu, kupinu kančios balsu. – Kur man skristi?!

– Suk į kairę! Į *kairę*, tu prakeiktas šlykštus šunsnuki! *Smarkiai* suk į kairę!

Arfis prišliaužė Josarjanui iš už nugaros ir smagiai dūrė į šonkaulius pypkės kotu. Josarjanas kaukdamas nuskrido lubų link, nusileido ant kelių ir apsigręžė į kitą pusę. Išbalęs kaip drobė, jis tirtėjo iš įniršio. Arfis padrąsinamai pamerkė akį ir, nutaisęs linksmą miną, bakstelėjo nykščiu į Makvoto pusę.

– Kas *jį* apsėdo?

Josarjanui pasirodė, kad viskas kažkaip perkreipta.

– Ar dingsi iš čia? – maldaudamas sukriokė ir iš visų jėgų pastūmė Arfį. – Gal kurčias? Grįžk į lėktuvo galą!

O Makvotui suriko:

– Žemyn! *Žemyn!*

Tuo metu, kai jie vėl nugrimzdo į bekraštį treškančių, dunksinčių sproginėjančių priešlėktuvinių sviedinių ugnies ruožą, Arfis vėl prišliaužė Josarjanui iš už nugaros ir smarkiai dūrė į šonkaulius. Josarjanas kaukdamas ir gaudydamas orą vėl šovė į viršų.

– Vis tiek neišgirdau, ką sakei, – tarė Arfis.

– Sakiau *nešdintis iš čia!* – sušuko Josarjanas ir pratrūko ašarom. Abiem rankom iš visų jėgų ėmė tvatyti Arfį. – *Atstok* nuo manęs! *Atstok!*

Tvatydamas Arfį, jautė, lyg kumščiuotų oro pripūstą gumos maišą. Toji minkšta, bejausmė masė visai nesipriešino, visai nereagavo, ir netrukus Josarjanas beviltiškai nuleido iš-

vargusias rankas. Apimtas žeminančio bejėgiškumo jausmo, rodės, tuoj pravirks iš gailesčio sau.

– Ką tu sakei? – paklausė Arfis.

–*Atstok* nuo manęs, – dabar jau maldavo Josarjanas. – Grįžk į lėktuvo galą.

– Vis dar negirdžiu, ką sakai.

– Bala nematė, – aimanavo Josarjanas, – bala nematė. Palik mane ramybėj, ir tiek.

– Ko bala nematė?

Josarjanas ėmė daužyti sau per kaktą, paskui stvėrė Arfį už marškinių priekio, vargais negalais atsistojęs nusitempė į kabinos galą ir nusviedė kaip išpampusį, gremėzdišką maišą prie šliaužyklos angos. Sviedinys su siaubinga jėga pralėkė palei pat ausį, kai jis ropštėsi atgal į kabinos priekį, ir kažkokia nesunaikinta Josarjano proto kertelė nusistebėjo, kaip visų jų nepribaigė. Jie vėl kilo. Varikliai vėl staugė, lyg kęsdami skausmą, oras lėktuve buvo aitrus nuo mechanizmų dvoko, gaižus nuo benzino tvaiko. Staiga ėmė *snigti!*

Tūkstančiai balto popieriaus skiautelių nelyginant snaigės krito lėktuvo viduje, sukosi aplink galvą taip tirštai, kad lipo prie blakstienų, kai jis apstulbęs mirksėjo, o kaskart jam įkvėpus, pleveno prie šnervių ir lūpų. Kai apstulbęs atsigręžė, Arfis kuo plačiausiai išdidžiai šypsojosi lyg ne žmogus, o koks padaras, iškėlęs sudraskytą žemėlapį, kad Josarjanas pamatytų. Didžiulė sviedinio skeveldra praplėšė grindis, paskui storiausią Arfio žemėlapių krūvą ir išlėkė pro lubas per pusę sprindžio nuo jų galvų. Arfis netvėrė džiaugsmu.

– Ar matai? – murmėjo jis žaismingai krutindamas Josarjanui prie veido du trumpus storus pirštus, iškištus pro skylę žemėlapyje. – Ar tu matai?

Šitoks džiūgaujantis pasitenkinimas pribloškė Josarjaną. Arfis buvo lyg susapnuotas klaikus milžinas žmogėdra – negalėjai nei jo primušti, nei nuo jo pasprukti, ir Josarjanas bijojo jo dėl aibės priežasčių, kurių nesiruošė nagrinėti, nes buvo visas suakmenėjęs. Vėjas, švilpiantis pro grindų dantytą skylę, sukiojo miriadus popieriaus skiautelių lyg alebastro daleles per-

matomame prespapjė, dar labiau paryškindamas lakuotos, vandeniu persisunkusios netikrovės įspūdį. Viskas atrodė keista – taip banalu ir groteskiška. Galva smilksėjo nuo šaižaus klegesio, be atvangos gręžiančio abi ausis – Makvotas apsiputojęs nerišliai maldavo nurodymų. Draskomas susižavėjimo, Josarjanas ir toliau spoksojo į rutulišką Arfio veidą, su tokia nedrumsčiama ramybe ir tuštuma šviečiantį jam pro baltų popieriaus skiaučių verpetus, ir nusprendė, kad jis – pavojingas beprotis, kaip tik tuo metu, kai aštuoni sviediniai vienas paskui kitą sprogo akių aukštyje dešinėje, paskui dar aštuoni, ir dar, paskutinieji – jau kiek kairiau, taigi beveik tiesiai prieš juos.

– Smarkiai suk į kairę! – sustaugė jis Makvotui – Arfis vis dar šypsojosi – ir Makvotas smarkiai pasuko lėktuvą kairėn, bet sviediniai irgi pasuko kairiau greitai juos vydamiesi, tad Josarjanas sukriokė: – Sakiau *smarkiai, smarkiai, tu šunsnuki, smarkiai!*

Ir Makvotas pakreipė lėktuvą dar smarkiau, ir staiga, lyg stebuklui įvykus, jie atsidūrė už ugnies ruožo ribų. Sviediniai nebesproginėjo. Patrankos nustojo drioksėjusios į juos. Ir jie buvo gyvi.

Jam už nugaros mirė žmonės. Nutįsę kelių mylių ilgio sudaužyta, vingiuota, besiranganči linija, kiti lėktuvai taip pat pavojingai skrido virš taikinio, paskubomis sukiodamiesi tarp ištinusių senų ir naujų pabūklų sviedinių sprogimų kamuolių lyg žiurkės, pulku skuodžiančios tarp savo pačių išmatų. Vienas degė ir nuraišavo tolyn nuo kitų šmėžuodamas lyg kokia milžiniška, raudona it kraujas žvaigždė. Josarjanui bežiūrint, degantis lėktuvas pasviro ant šono ir ėmė iš lėto spirale kristi plačiais, nelygiais, vis siaurėjančiais ratais; didžiulė liepsnojanti jo kupra driekėsi iš paskos kaip ilga, sūkuriuojanti ugnies ir dūmų pelerina. Išsiskleidė parašiutai – vienas, du, trys... keturi, o tada lėktuvas, sukdamasis vilkučiu, krito iki pat žemės, be sąmonės plasnodamas skaisčiame savo laidotuvių lauže lyg spalvoto vyniojamojo popieriaus skiautė. Visi kitos eskadrilės rikiuotės lėktuvai buvo susprogdinti į gabalėlius.

Josarjanas graudžiai atsiduso – dienos darbas atliktas. Jis buvo apatiškas ir lipnus. Varikliai niūniavo saldžiais balsais – Makvotas sumažino sūkius leisdamas kitiems rikiuotės lėktuvams juos pasivyti. Netikėta ramybė atrodė dirbtinė, lyg kitos planetos, ir šiek tiek klastinga. Josarjanas nusisegė šarvuotą liemenę, nusiėmė šalmą. Jis dar kartą neramiai atsiduso ir užsimerkęs pabandė atsipalaiduoti.

– Kur Oras? – staiga per selektorių kažkas paklausė.

Josarjanas pašoko ir suriko du skiemenis, kurie traškėjo nerimu ir pateikė vienintelį logišką šio paslaptingo reiškinio – zenitinių pabūklų ugnies virš Bolonijos – aiškinimą: *Oras!* Jis per taikiklį puolė į priekį, pro organinį stiklą apačioje ieškodamas kokio nors raminamo ženklo Oro, kuris traukė zenitinių pabūklų sviedinius kaip magnetas ir neabejotinai vos per vieną naktį pritraukė visas šauniausias Hermano Geringo divizijos artilerijos baterijas iš ten, kur, kad jas kur velniai, buvo vakar, kai Oras dar ilsėjosi Romoje. Arfis puolė akimirksniu vėliau ir vožė Josarjanui į tarpuakį aštriu šalmo kraštu. Josarjanui akys paplūdo ašaromis ir jis ėmė keikti Arfį.

– Štai kur jis, – gedulingai pareiškė Arfis dramatišku gestu rodydamas į šieno vežimą ir du arklius, stovinčius priešais klojimą šalia pilkų akmenų valstiečio namo. – Sudaužytas į gabalėlius. Tikriausiai jų popieriai buvo prasti.

Josarjanas dar kartą nusikeikė ant Arfio ir toliau įdėmiai dairėsi visas suledėjęs nuo užuojautos baimės dėl nediduko, energingo, keisto palapinės draugo atsikišusiais dantimis, kuris praskėlė Eplbiui kaktą stalo teniso rakete ir kuris vėl varė Josarjanui mirtiną siaubą. Galop Josarjanas pastebėjo dvivariklį, dvivairį lėktuvą, iš žalių miškų fono atskrendantį virš geltonų laukų. Vienas propeleris nesisuko, bet lėktuvas skrido reikiamame aukštyje ir gera kryptimi. Josarjanas nesąmoningai sukalbėjo padėkos maldą, o paskui lyg pamišęs užsipuolė Orą su pagieža, sumišusia su palengvėjimu.

– Ak, tas šunsnukis! – pradėjo jis. – Tas prakeiktas žemaūgis, raudonveidis, didžiažandis, garbangalvis, arkliadantis, žiurkiškas, niekšiškas šunsnukis!

– Ką? – paklausė Arfis.

– Tas šlykštus prakeiktas nykštuksubinis, obuolžandis, išverstakis, nupiepęs, arkliadantis, išsišiepęs, pamišęs šunsnukiškas niekšas! – putojo Josarjanas.

– Ką?

– *Bala nematė!*

– Vis dar negirdžiu, ką sakai, – atsakė Arfis.

Josarjanas neskubėdamas atsigręžė į Arfį.

– Bybi tu, – pradėjo jis.

– Aš?

– Tu pasipūtęs, apvalainas, draugiškas, tuščias, savim patenkintas...

Arfis neėmė į galvą. Kuo ramiausiai užsižiebė degtuką ir su iškalbinga malonia, kilniadvasiška atlaidumo išraiška garsiai čepsėdamas užsitraukė pypkę. Maloniai nusišypsojęs, prasižiojo kažką sakyti. Josarjanas užčiaupė jam burną delnu ir pavargusiu judesiu nustūmė į šalį. Užsimerkė ir apsimetė miegąs visą kelią iki areodromo, kad nereikėtų klausytis Arfio ar jo matyti.

Instruktažo kambaryje Josarjanas surašė žvalgybos raportą kapitonui Purvinsui, paskui su kitais murmančioje nežinioje laukė, kol Oras pagaliau atpupsėjęs pasirodė akiratyje su vienu sveiku varikliu, kuris narsiai laikė Orą ore. Visi sulaikė kvapą. Neišsileido lėktuvo važiuoklė. Josarjanas sukiojosi, kol Oras sėkmingai nutūpdė sugedusį lėktuvą, o tada nedelsdamas pasivogė pirmą džipą, pasitaikiusį su rakteliu spynutėje, nuskuodė į palapinę ir karštligiškai ėmė krautis daiktus, mat nusprendė vykti neeilinių atostogų į Romą, kur dar tą patį vakarą rado Lučijaną ir jos nematomą randą.

16

Lučijana

Lučijaną jis rado vieną, sėdinčią prie stalelio sąjungininkų karininkų naktiniame klube, kur ją atsivedė girtas australų majoras, toks kvailas, kad palikęs ją prisidėjo prie storžieviškos draugijos bičiulių, plėšiančių dainas prie baro.

– Gerai, aš su tavim pašoksiu, – tarė ji Josarjanui nespėjus nė prasižioti. – Bet su tavim nemiegosiu.

– Kas tavęs prašė? – paklausė jos Josarjanas.

– Nenori su manim permiegoti? – nustebusi sušuko jinai.

– Nenoriu su tavim šokti.

Ji čiupo Josarjaną už rankos ir nusitempė į šokių aikštelę. Jinai šoko dar prasčiau už jį, bet įsijautė į sintetišką greitą muziką su netramdomu malonumu, kokio jis dar nebuvo regėjęs, kol pajuto, kad kojos baigia užmigti iš nuobodulio ir nutęsė ją prie staliuko, prie kurio mergina, kurią jis turėjo barškinti, girta tebesėdėjo viena ranka apsikabinusi Arfiui kaklą. Vis dar nevalyvai prasisegusi oranžinę atlaso palaidinukę žemiau pilnos baltos nėriniuotos liemenėlės, ji demonstratyviai šlykščiais žodžiais kalbėjosi apie seksą su Hupliu, Oru, Vaikučiu Sempsonu ir Alkanuoju Džo. Vos prie jų priėjo, Lučijana netikėtai taip smarkiai jį truktelėjo, kad abu atsidūrė toli už staliuko, tad vėl liko vienu du. Ji buvo aukšta, žemiška, energinga mergina ilgais plaukais ir dailiu veidu, krūtinga, įstabi, flirtuoti mėgstanti mergina.

– Gerai, – tarė ji, – leisiu pavaišinti mane vakariene. Bet su tavim nemiegosiu.

– Kas tavęs prašė? – nustebęs paklausė Josarjanas.

– Nenori su manim permiegoti?

– Nenoriu vaišinti tavęs vakariene.

Jinai išsitempė jį iš naktinio klubo į gatvę, paskui žemyn laiptais į nelegalų restoraną, kur buvo daugybė linksmai čirškančių patrauklių, matyt, viena kitą pažįstančių merginų ir su jomis atėjusių drovių karininkų iš įvairių šalių. Maistas buvo prašmatnus ir brangus, o tarp staliukų buvo prisigrūdę pulkai išraudusių, linksmų savininkų, visi – stori ir plikteléję. Šurmuliuojanti salė švytėjo nuo didžiulių visus užliejusių smagybės ir šilumos bangų.

Josarjanas neapsakomai kaifavo nuo šiurkštaus įkarščio, su kuriuo Lučijana nekreipė į jį jokio dėmesio abiem rankomis kimšdamasi maistą. Ji šlamštė kaip arklys, kol paskutinė lėkštė liko švari, tada padėjo sidabrinį peilį ir šakutę su svajinga ir persipildžiusia pasisotinusio ėdrūno mina. Ji giliai įkvėpė besišypsantį, patenkintą oro gurkšnį ir meiliai nužvelgė jį tirpstančiu žvilgsniu.

– Gerai, Džo, – sumurkė ji; spindinčios tamsios jos akys buvo mieguistos ir dėkingos. – Dabar aš leisiu tau su manim permiegoti.

– Mano vardas Josarjanas.

– Gerai, Josarjanai, – atsakė ji tyliai atgailaujamai nusijuokusi. – Dabar aš leisiu tau su manim permiegoti.

– Kas tavęs prašė? – paklausė Josarjanas.

Lučijana apstulbo.

– Nenori su manim permiegoti?

Josarjanas juokdamasis pabrėžtinai sulinksėjo galvą ir kyštelėjo ranką jai po sijonu. Mergina pasibaisėjusi atgijo. Vikstelėjusi sėdynę, ji akimirksniu atitraukė kojas nuo jo. Išraudusi iš panikos ir gėdos, ji patraukė sijonėlį žemyn laidydama manieringus šnairus žvilgsnius į salę.

– Dabar aš leisiu tau su manim permiegoti, – paaiškino atsargiai nuogąstaujančio atlaidumo tonu. – Tik ne dabar.

– Žinau. Kai grįšim į mano kambarį.

Mergina papurtė galvą nepatikliai jį nužvelgdama ir smarkiai suspaudusi kelius.

– Ne, dabar turiu eiti namo, pas savo *mamma*, nes mano

mamma nepatinka, kai šoku su kareiviais ar leidžiu jiems nusivesti mane vakarienės, ir ji pyks ant manęs, jeigu dabar negrįšiu namo. Bet aš tau leisiu užrašyti man savo adresą. O rytoj rytą ateisiu į tavo kambarį pasidulkt pasibarkšt prieš išeidama dirbti į prancūzišką raštinę. *Capisci?**

– Šūdas! – piktai nusivylęs sušuko Josarjanas.

– *Cosa vuol dire*** šūdas? – tuščiu žvilgsniu paklausė Lučijana.

Josarjanas ėmė garsiai kvatoti. Galop atsakė užjaučiamu gerai nusiteikusiu balsu:

– Tai reiškia, kad dabar noriu palydėti tave ten, kur, po šimts velnių, turiu tave nuvesti, kad galėčiau parlėkti į naktinį klubą, kol Arfis neišėjo su ta nuostabia pupyte nedavęs man progos paklausti apie kokią labai į ją panašią tetą ar draugę, kurią ji tikriausiai turi.

– *Come?****

– *Subito, subito,***** – švelniai šaipėsi jisai iš jos. – *Mamma* laukia, prisimeni?

– *Sì, sì, mamma******.

Josarjanas leido merginai jį nusitempti pro pasakišką Romos pavasario naktį beveik mylią, kol juodu atsidūrė chaotiškame autobusų parke, signalizuojančiame klaksonais, švytinčiame raudonomis ir geltonomis šviesomis ir aidinčiame urzgiančiais keiksmais nesiskutusių autobusų vairuotojų, liejančių šlykščius, siaubingus prakeiksmus vieni ant kitų, ant savo keleivių ir ant vaikštinėjančių, abejingų būrelių pėsčiųjų, užkimšusių jiems gatves, kurie nekreipdavo į juos dėmesio, kol autobusai į juos atsitrenkdavo, o tada patys imdavo šaukti ant jų keiksmus. Lučijana dingo vienoje iš mažyčių žalių mašinų, ir Josarjanas kiek įkerta nuskubėjo atgal į kabaretą pas pašviesintą blondinę apsiblaususiomis akimis ir prasegta oranžine atlaso palaidinuke. Atrodė, kad ji netekusi galvos dėl Ar-

* Supranti? (*It.*)
** Ką reiškia (*it.*).
*** Ko? (*It.*)
**** Greitai, greitai (*it.*).
***** Taip, taip, mama. (*It.*)

fio, bet bėgdamas jis karštai meldė papingos ir šlauningos jos tetos arba papingos ir šlauningos draugės, sesers, pusseserės ar motinos, kuri būtų tokia pat gašli ir ištvirkusi. Ji būtų idealiai tikusi Josarjanui – pasileidusi, šiurkšti, vulgari, amorali, apetitą žadinanti nevala, kokios jis daug mėnesių ilgėjosi ir kokią garbino. Ji buvo tikras lobis. Ji susimokėdavo už savo gėrimus, turėjo automobilį, butą ir gelsvai rausvą žiedą, dėl kurio Alkanasis Džo ėjo iš proto, su dailiai išpjaustytomis nuogo vaikino ir merginos ant uolos figūrėlėmis. Alkanasis Džo prunkšdavo, stodavosi piestu ir kapstydavo kanopa grindis varvindamas seiles iš geidulio ir puldamas po kojom iš noro jį turėti, bet mergina nenorėjo žiedo parduoti, nors jis siūlydavo jų visų kišenių visus pinigus ir dar žadėdavo pridėti sudėtingąjį juodą fotoaparatą. Jos nedomino nei pinigai, nei fotoaparatai. Ją domino dulkinimasis.

Kai Josarjanas ten nusigavo, jos nebebuvo. Jie visi buvo išėję, tad jis irgi nedelsdamas išėjo ir ilgesingai nusiminęs patraukė tamsiomis tuštėjančiomis gatvėmis. Būdamas vienas, Josarjanas dažnai nesijausdavo vienišas, bet dabar jautėsi vienišas dėl baisaus pavydo Arfiui, nes žinojo, kad jis tą akimirką yra lovoje su mergina, kuri idealiai tiko Josarjanui, ir visada galėjo pasimylėti – *jeigu* tik to norėjo – su viena arba abiem lieknom, pritrenkiančiom, aristokratiškom moterim, kurios gyveno bute aukštu aukščiau ir tenkindavo Josarjano lytines fantazijas, kai jam tik kildavo lytinių fantazijų – su gražia turtinga juodaplauke grafiene raudonomis, drėgnomis, nervingomis lūpomis ir su jos gražia turtinga juodaplauke marčia. Josarjanas buvo beprotiškai visas jas įsimylėjęs, kai ėjo atgal į karininkų butą: ir Lučijaną, ir gašlią apspangusią merginą su prasegta atlaso palaidinuke, ir gražią turtingą grafienę, ir jos gražią turtingą marčią, kurios abi niekad neleisdavo prie jų prisiliesti ir net su jomis flirtuoti. Lyg kokios mažytės katytės jos ėjo iš proto dėl Neitlio ir pasyviai nusileisdavo Arfiui, bet Josarjaną laikė pamišėliu ir atšokdavo nuo jo su pasidygėjimu ir panieka, kai tik jis pateikdavo joms nepadorų pasiūlymą arba bandydavo pagrabalioti prasilenkdamas su jomis ant laip-

tų. Abi jos buvo nuostabios būtybės mėsingais, skaisčiais, smailiais liežuviais ir burnomis, panašiomis į apvalias šiltas slyvas – truputį saldžias ir lipnias, truputį papuvusias. Jos turėjo elegancijos. Josarjanas gerai nesuprato, kas yra elegancija, tik žinojo, kad jos neturi, o jiedvi – turi, ir kad jiedvi taip pat tai žino. Eidamas jis įsivaizdavo, kokie apatiniai dengia jų grakščias moteriškas kūno vietas, plonyčius, lygius, prilipusius apdarus – juodų juodžiausius arba švytinčius pastelinėmis vaivorykštės spalvomis, su puošnių nėrinių kraštais, skleidžiančius kankinamus nuodingus gardžiausius išpuoselėto kūno ir vonios aromatų, pumpuruojančiu debesiu kylančių iš žydrai baltų krūtų, kvapus. Jis vėl užsimanė būti ten, kur Arfis, ir nepadoriai, žvėriškai, žvaliai mylėtis su sultinga girta kekše, kuriai buvo nusispjauti ant jo ir kuri niekad jo nė neprisimintų.

Bet Arfis jau buvo bute, kai grįžo Josarjanas, ir Josarjanas prasižiojęs spoksojo į jį, apimtas tokios pačios persekiojamos nuostabos, kokia tą patį rytą kamavo jį virš Bolonijos dėl jo piktybiško, kabalistinio, neišgujamo buvimo lėktuvo nosyje.

– Ką čia veiki? – paklausė jis.

– Teisingai – paklausk jo! – įtūžęs sušuko Alkanasis Džo. – Tegul jis tau pasako, ką čia veikia!

Išleidęs ilgą teatrališką aimaną, Vaikutis Sempsonas padarė pistoletą iš savo nykščio ir smiliaus ir ištaškė sau smegenis. Huplis, žiaumodamas išsipūtusį kramtomosios gumos burbulą, viską gėrė į save su nesubrendusia, tuščia penkiolikmečio išraiška. Arfis lėtai kratė pypkės kaušelį į delną žingsniuodamas pirmyn atgal su nutukusiu pritarimu sau, akivaizdžiai be galo patenkintas triukšmu, kurį sukėlė.

– Ką – nenuėjai pas tą merginą į namus? – piktai paklausė Josarjanas.

– Žinoma, nuėjau pas ją į namus, – atsakė Arfis. – Gal manai, kad būčiau leidęs eiti jai vienai?

– Tai ką – ji neleido tau pasilikti?

– Ką tu – ji norėjo, kad aš pasilikčiau, – sukikeno Arfis. – Tik nesijaudink dėl gerojo senuko Arfio. Bet aš nenorėjau

pasinaudoti ta miela mergyte vien todėl, kad ji truputį per daug išgėrė. Kuo tu mane laikai?!

– Kas sakė, kad turėjai ja pasinaudoti? – apstulbęs užsipuolė jį Josarjanas. – Ji norėjo tik su kuo nors sugulti. Visą vakarą vien apie tai ir kalbėjo.

– Todėl, kad buvo apgirtusi, – paaiškino Arfis. – Bet aš atskaičiau jai neilgą pamokslą ir įkrėčiau šiek tiek proto.

– Ak tu šunsnuki! – sušuko Josarjanas ir pavargęs susmuko ant kanapos šalia Vaikučio Sempsono. – Kodėl, velniai griebtų, nedavei jos vienam iš mūsų, jei pats jos nenorėjai?

– Matai? – paklausė Alkanasis Džo. – Jam kažkas negerai.

Josarjanas pritariamai linktelėjo ir smalsiai pažvelgė į Arfį.

– Arfi, pasakyk man tokį dalyką: nejaugi niekuomet jų nebarškini?

Arfis vėl sukikeno su pasipūtusia pašaipa.

– Žinoma, aš joms įvarau – dėl manęs nesijaudink. Bet tik ne mieloms mergaitėms. Žinau, kokioms mergaitėms įvaryti, o kokioms nevaryti, ir niekuomet nevarau mieloms mergaitėms. Toji buvo miela mergaičiukė. Matyti, kad jos tėvai turtingi. Aš net priverčiau ją išmesti tą žiedą pro mašinos langą.

Alkanasis Džo pakilo į orą suspigęs iš nepakeliamo skausmo.

– *Ką* padarei?! – klykė jis. – *Ką* tu padarei?!

Jis kone verkdamas ėmė vanoti Arfiui pečius ir rankas abiem kumščiais.

– Turėčiau tave *užmušti* už tai, ką padarei, suski tu prakeiktas! Jis *nusidėjėlis* – štai kas jis. Jo galvoje šlykštynės, ar ne? Argi jo galvoje ne šlykštynės?

– Pačios didžiausios, – pritarė Josarjanas.

– Ką jūs čia, vyručiai, tauškiat? – nuoširdžiai sumišęs paklausė Arfis slėpdamas veidą po ovalinių pečių pagalvėmis. – Baik, Džo, – maldavo jis šiek tiek nesmagiai šypsodamas. – Liaukis mane talžęs, gerai?

Bet Alkanasis Džo nesiliovė jo talžęs, kol Josarjanas jį pakėlė nuo grindų ir pastūmė jo miegamojo link. Josarjanas vangiai nuėjo į savo paties kambarį, nusirengė ir užmigo. Po akimirkos išaušo rytas, ir kažkas jį purtė.

– Kam mane žadini? – verkšleno jis.

Prie lovos stovėjo Mikaela, linksma prakauli tarnaitė negražiu išblyškusiu veidu, o žadino jį todėl, kad už durų jo laukė viešnia. *Lučijana!* Jis negalėjo tuo patikėti. Ir Mikaelai išėjus, ji liko viena su juo kambaryje – graži, stipri, monumentali, garuojanti ir raibuliuojanti netramdomu švelniu gyvybingumu, nors nė nežengtelėjo iš vietos ir tūžmingai į jį šnairavo. Ji stovėjo kaip jauna kolosė, praskėtusi puikias į kolonas panašias kojas, apautas aukštais baltais bekulniais bateliais, apsivilkusi gražią žalią suknelę, mosuodama balta odine rankine, kuria smarkiai vožė jam per veidą, kai jis pašoko iš lovos jos griebti. Josarjanas apsvaigęs atatupstas nusvirduliavo, kad ji negalėtų pasiekti, ir apstulbęs susiėmė už perštinčio skruosto.

– Kiaulė! – spjaute išspjovė ji pagiežingai; nuo laukinės paniekos jos šnervės išsipūtė. – *Vive com' un animale!**

Išleidusi nuožmų, gomurinį, paniekos ir pasidygėjimo kupiną keiksmą, ji nužirgliojo į kitą kambario galą ir atvėrė tris aukštus suveriamuosius langus įleisdama spindulingą saulės šviesos ir gaivaus gryno oro srautą, kuris nusirito per pridvisusį kambarį lyg jėgų suteikiantis tonizuojantis gėrimas. Padėjusi rankinę ant kėdės, ėmė tvarkyti kambarį: kėlė jo daiktus nuo grindų ir baldų viršaus, mėtė jo kojines, nosinę ir apatinius į tuščią komodos stalčių, kabino marškinius ir kelnes į spintą.

Josarjanas išbėgo iš miegamojo į vonią ir išsivalė dantis. Nusipraušė rankas ir veidą, susišukavo plaukus. Kai parbėgo, kambarys buvo sutvarkytas, o Lučijana beveik nusirengusi. Jos išraiška buvo rami. Palikusi auskarus ant komodos, basomis nušlepseno prie lovos vilkėdama vien klubus siekiančiais rožiniais dirbtinio šilko apatiniais. Apdairiai apmetė žvilgsniu kambarį – ar nieko nepamiršo sutvarkyti, tada atitraukė užtiesalą ir patogiai išsitiesė su laukiančios katės išraiška veide. Kimiai nusijuokusi, geidulingai pamojo jam prieiti.

– Dabar, – pranešė kuždesiu, aistringai ištiesusi į jį abi rankas. – Dabar leisiu tau su manim permiegoti.

* Gyveni kaip gyvulys! (*It.*)

Ji pasekė jam pasakėlių apie vienintelį savaitgalį lovoje su žuvusiu sužadėtiniu, Italijos armijos kariu, ir paaiškėjo, kad jos visos – tiesa, nes ji sušuko *finito!**, vos tik jis pradėjo, ir paklausė, kodėl jis nesustojo; jis paaiškino tik tada, kai pats *finit*ino.

Jis uždegė po cigaretę jai ir sau. Ją apkerėjo tamsiai įdegusi viso jo kūno oda. Jis paklausė apie rožinius apatinius, kurių ji nenorėjo nusivilkti. Jie buvo sukirpti kaip vyriški, tik su siauromis petnešėlėmis, ir slėpė nematomą randą nugaroje, į kurį jam neleido pasižiūrėti, kai jis privertė pasakyti, kad jis ten yra. Jinai įsitempė lyg grynas plienas, kai jis perbraukė piršto galu sužalotus kontūrus nuo duobutės mentėje beveik iki nugaros apačios. Jis raukėsi iš skausmo įsivaizduodamas daugybę kančios naktų, kurias ji praleido ligoninėje, apsvaigusi nuo vaistų ar kęsdama skausmus, sklindant visur esantiems, neužgožiamiems eterio, fekalijų, dezinfekcijos preparatų bei išniekintų ir tarp baltų uniformų pūvančių žmonių kūnų dvokams, žiūrėdama į batelius guminiais padais ir klaikias naktines lemputes, iki aušros blausiai spingsinčias koridoriuose. Ją sužeidė per antskrydį.

– *Dove?*** – paklausė jis ir sulaikė kvapą baimindamasis atsakymo.

– *Napoli.****

– Vokiečiai?

– *Americani.*****

Jam plyšo širdis ir jis įsimylėjo. Jis paklausė, ar ji už jo tekės.

– *Tu sei pazzo,****** – maloniai nusijuokusi atsakė ji.

– Kodėl aš pamišęs? – paklausė jis.

– *Perchè non posso sposare.*******

* Baigiau (*it.*).
** Kur? (*It.*)
*** Neapolyje. (*It.*)
**** Amerikiečiai. (*It.*)
***** Tu pamišęs (*it.*).
****** Todėl, kad negaliu tekėti. (*It.*)

– Kodėl negali tekėti?

– Todėl, kad nesu skaisti, – atsakė jinai.

– Na ir kas?

– Kas mane ves? Niekas nenori skaistybę praradusios merginos.

– Aš. Aš tave vesiu.

– *Ma non posso sposarti.**

– Kodėl negali už manęs tekėti?

– *Perchè sei pazzo.***

– Kodėl aš pamišęs?

– *Perchè vuoi sposarmi.****

Josarjanas pašaipiai ir kartu klausiamai suraukė kaktą.

– Tu nenori už manęs tekėti, nes aš pamišęs, ir sakai, kad aš pamišęs, nes noriu tave vesti? Teisingai supratau?

– *Sì.*

– *Tu sei pazz'!***** – garsiai pasakė jis jai.

– *Perchè?****** – pasipiktinusi sušuko ji; neišvengiamos apvalios jos krūtys pakilo ir nusileido iš įžūlaus susierzinimo po rausvais apatiniais, kai ji pasipiktinusi atsisėdo lovoje. – Kodėl aš pamišusi?

– Todėl, kad nenori už manęs tekėti.

– *Stupido!******* – užriko jinai ant jo ir atžagaria ranka garsiai ir demonstratyviai plojo jam per krūtinę. – *Non posso sposarti! Non capisci? Non posso sposarti.********

– Dar ir kaip suprantu. Tai kodėl negali už manęs tekėti?

– *Perchè sei pazzo.*

– O kodėl aš pamišęs?

– *Perchè vuoi sposarmi.*

– Todėl, kad noriu tave vesti. *Carina, ti amo,********* –

* Negaliu už tavęs tekėti. (*It.*)
** Nes esi pamišęs. (*It.*)
*** Nes nori mane vesti. (*It.*)
**** Tu pamišusi! (*It.*)
***** Kodėl? (*It.*)
****** Kvaily! (*It.*)
******* Negaliu už tavęs tekėti! Nesupranti? Aš negaliu už tavęs tekėti! (*It.*)
******** Brangioji, myliu tave. (*It.*)

paaiškino jis ir švelniai prisitraukė ant pagalvės. – *Ti amo molto.* *

– *Tu sei pazzo*, – pamaloninta suniurnėjo ji.

– *Perchè?*

– Nes sakai, kad mane myli. Kaip tu gali mylėti skaistybę praradusią merginą?

– Todėl, kad negaliu tavęs vesti.

Ji vėl atsisėdo grasinamai įsiutusi.

– Kodėl negali manęs vesti? – rūsčiai paklausė pasiruošusi vėl jam vožti, jei išgirs jos savimeilę užgaunantį atsakymą. – Tik todėl, kad nesu skaisti?

– Ne, ne, brangioji. Todėl, kad tu *iš tikrųjų* pamišusi.

Akimirką ji žiūrėjo į jį su tuščiu apmaudu, paskui atlošė galvą ir pratrūko nuoširdžiu, vertinamu juoku. Baigusi pažvelgė su nauju pritarimu; sodrūs, jautrūs tamsaus jos veido audiniai dar labiau patamsėjo ir snaudžiai pražydo priplūdus plečiančiam ir gražinančiam kraujui. Jos akys apsiblausė. Jis užgesino abi cigaretes, ir juodu be garso pasisukę kits į kitą susiliejo jaudinančiame bučinyje kaip tik tą akimirką, kai Alkanasis Džo nepasibeldęs atklajojo į kambarį paklausti Josarjano, ar tas nenori eiti su juo ieškoti merginų. Alkanasis Džo juos pamatęs sustojo kaip įbestas ir išrūko iš kambario. Josarjanas išrūko iš lovos dar greičiau ir ėmė šaukti Lučijanai, kad vilktųsi. Mergina buvo priblokšta. Jis šiurkščiai už rankos ištempė ją iš lovos ir nusviedė prie jos drabužių, paskui nuskuodė prie durų ir spėjo jas uždaryti neįleidęs Alkanojo Džo, parbėgusio su fotoaparatu. Alkanasis Džo įkišo koją į tarpdurį ir nė už ką nenorėjo jos ištraukti.

– Įleiskit mane! – maldavo jis raitydamasis ir rangydamasis lyg koks maniakas. – Įleiskit mane!

Jis akimirką nustojo grūmęsis ir pažvelgė į veidą Josarjanui pro durų plyšį su šypsena, kuri tikriausiai turėjo būti kerinti.

– Aš nebūti Alkanasis Džo, – rimtai aiškino jis. – Aš būti be galo dydelis fotografas iš žurnalo „Life“. Būti dydelė nuo-

* Labai tave myliu. (*It.*)

trauka ant dydelio viršelio. Aš tave padaryti Holivudo žvaigždė, Josarjanai. Multi *šlamančiųjų*. Multi skyrybų. Multi pasidulkt pasibarkšt nuo ryto iki vakaro. *Sì, sì, sì!*

Josarjanas užtrenkė duris, kai Alkanasis Džo žengtelėjo atgal ketindamas nufotografuoti besirengiančią Lučijaną. Alkanasis Džo fanatiškai puolė tvirtą medinę kliūtį, atsitraukė iš naujo sukaupti jėgų ir dar sykį fanatiškai puolė į priekį. Josarjanas tarp antpuolių rangėsi į savo apdarus. Lučijana apsivilko žalią ir baltą vasarinę suknelę ir laikė padurkus suėmusi virš juosmens. Širdgėlos banga sudužo virš jo, kai pamatė, kad ji amžiams pranyks kelnaitėse. Jis ištiesė ranką ir prisitraukė už pakeltos blauzdos. Ji liuoktelėjo į priekį ir prie jo prilipo. Josarjanas romantiškai bučiavo jai ausis ir užmerktas akis, glostė šlaunų užpakalines dalis. Ji ėmė geidulingai niūniuoti akimirką prieš tai, kai Alkanasis Džo trenkėsi gležnu kūneliu į duris dar kartą desperatiškai mėgindamas jas įveikti ir vos nepragriovė jųdviejų. Josarjanas nustūmė Lučijaną į šalį.

– *Vite! Vite!** – plūdo ją. – Vilkis drabužius!

– Ką čia, po velnių, šneki? – parūpo jai.

– Greitai! Greitai! Ką – nesupranti angliškai? Greitai vilkis drabužius!

– *Stupido!* – suriaumojo jinai ant jo. – *Vite* – prancūziškai, ne itališkai. *Subito, subito!* – štai ką tu norėjai pasakyti. *Subito!*

– *Sì, sì.* Aš tai norėjau pasakyti. *Subito, subito!*

– *Sì, sì,* – atsakė ji nuolankiai ir nubėgo batelių ir auskarų.

Alkanasis Džo liovėsi puolęs ir ėmė fotografuoti pro uždaras duris. Josarjanas girdėjo, kaip spragsi jo fotoaparatas. Kai juodu su Lučijana pasiruošė, Josarjanas palaukė kito Alkanojo Džo puolimo ir netikėtai atidarė duris. Alkanasis Džo įvirto į kambarį kaip besikepurnėjanti varlė. Josarjanas vikriai jį apibėgo ir išsivedė Lučijaną iš kambario į koridorių. Jie nušuoliavo laiptais keldami didžiulį siaučiantį bildesį, uždusę garsiai juokdamiesi ir susidauždami smagiomis galvomis kas-

* Greitai! Greitai! (*Pranc.*)

kart, kai stabtelėdavo pailsėti. Prie laiptų apačios jie susitiko lipantį į viršų Neitlį ir nustojo juoktis. Neitlis buvo uždaras, nešvarus ir nelaimingas. Jo kaklaraištis buvo persisukęs, o marškiniai suglamžyti; jis ėjo susikišęs rankas į kišenes. Jo išraiška buvo susigėdusi ir beviltiška.

– Kas nutiko, vaikuti? – užjaučiamai pasiteiravo Josarjanas.

– Vėl likau be skatiko, – graudžiai šyptelėjęs atsakė Neitlis. – Ką man daryti?

Josarjanas nežinojo. Neitlis išleido po dvidešimt dolerių per kiekvieną iš paskutinių trisdešimt dviejų valandų su vangia kekše, kurią garbino, tad iššvaistė visą atlyginimą ir nemenką pašalpą, kurią kas mėnesį gaudavo iš turtingo ir dosnaus tėvo. Taigi jis nebegalėjo leisti laiko su ja. Ji neleido jam eiti šalia, kai vaikštinėdama šaligatviais užkabinėjo kitus kariškius, ir įtūžo, pamačiusi jį atokiai einantį iš paskos. Jis galėjo slampinėti po jos butą, bet jos ten galėjo ir nebūti. Ir jinai nieko jam neduodavo, jeigu jis nepajėgdavo susimokėti. Seksas jai buvo neįdomus. Neitlis troško jos patikinimų, kad ji nesiguls su jokiu nemaloniu ar jam pažįstamu vyru. Kapitonas Purvinsas būtinai nusipirkdavo ją visada atvykęs į Romą vien tam, kad galėtų kankinti Neitlį pranešdamas, jog dar kartą išdulkino jo mylimąją, ir žiūrėdavo, kaip tas sielojasi jam pasakojant siaubingas šlykštynes, kokias ją vertė su juo išdarinėti.

Lučijana susijaudino pamačiusi jį tokį nusiminusį, bet vėl pratrūko garsiai ir smagiai kvatoti, vos tik išėjo į saulėtą gatvę su Josarjanu ir išgirdo Alkanąjį Džo pro langą maldaujant juodu grįžti ir išsirengti, nes jis tikrai žurnalo „Life“ fotografas. Lučijana linksmai bėgo šaligatviu baltais bekulniais bateliais, tempdama iš paskos Josarjaną su tuo pačiu gašliu ir nuoširdžiu uolumu, kurį rodė šokių salėje praėjusį vakarą ir visą laiką vėliau. Josarjanas ją pasivijo ir ėjo apkabinęs per juosmenį, kol juodu priėjo prie kampo ir jinai pasitraukė į šalį. Ji pasitaisė plaukus priešais veidrodėlį, išsitrauktą iš kišenės, ir pasidažė lūpas.

– Kodėl nepaprašai leisti užsirašyti mano pavardę ir adresą

ant popieriaus skiautės, kad galėtum mane rasti, kai kitą kartą atvažiuosi į Romą? – pasiūlė jinai.

– Kodėl neleidi man užsirašyti tavo pavardės ir adreso ant popieriaus skiautės? – sutiko jis.

– Kodėl? – karingai paklausė ji; jos burna staiga įnirtingai persikreipė, akys sužaibavo pykčiu. – Kad galėtum ją suplėšyti į gabalėlius, vos tik aš nueisiu?

– Kas ją plėšys? – suglumęs paprieštaravo Josarjanas. – Ką, velniai rautų, čia paistai?

– Tu suplėšysi, – neatlyžo ji. – Suplėšysi ją į mažyčius gabalėlius tą pačią akimirką, kai aš nueisiu, ir vaikštinėsi lyg koks tūzas todėl, kad tokia aukšta, jauna, graži mergina kaip aš, Lučijana, leidau tau su manim permiegoti ir nepaprašiau pinigų.

– Kiek pinigų iš manęs prašai? – paklausė jis.

– *Stupido!* – emocingai sušuko jinai. – Aš neprašau iš tavęs jokių pinigų!

Ji treptelėjo koja ir iškėlė ranką audringu gestu – Josarjanas išsigando, kad ji vėl voš jam per veidą didžiąja rankine. Tačiau ji tik iškeverzojo savo pavardę ir adresą ant popieriaus skiautės ir sviedė jam.

– Štai, – sardoniškai nusišaipė iš jo sukąsdama lūpą, kad neišduotų vos pastebimo virpesio. – Nepamiršk. Nepamiršk suplėšyti jos į mažyčius gabalėlius, vos tik aš nueisiu.

Paskui ramiai jam nusišypsojo, paspaudė ranką ir apgailestaujamai sukuždėjusi *addio* akimirką prie jo prisiglaudė, paskui išsitiesė ir nesąmoningai oriai ir grakščiai nuėjo.

Tą pačią akimirką, kai ji nuėjo, Josarjanas suplėšė popieriaus skiautę ir patraukė priešinga kryptimi, jausdamasis lyg koks tūzas, kad tokia jauna, graži mergina kaip Lučijana su juo permiegojo ir nepaprašė pinigų. Jis buvo ganėtinai savim patenkintas, kol apsidairė po valgyklą Raudonojo Kryžiaus pastate ir pamatė pusryčiaująs su dešimtimis kitų kariškių, vilkinčių visokiausiomis fantastiškomis uniformomis, ir staiga jį apiplūdo vaizdai Lučijanos, išsirengiančios ir apsirengiančios, ir audringai jį glamonėjančios, ir pamokslaujančios su rožiniais dirbtinio šilko apatiniais, kuriais vilkėjo lovoje su

juo ir nenorėjo nusivilkti. Josarjanas paspringo skrebučiu ir kiaušiniais dėl baisios savo klaidos, kad taip akiplėšiškai suplėšė į mažyčius gabalėlius jos ilgas, lieknas, nuogas, jaunas, virpančias galūnes ir su tokiu pasitenkinimu išmetė į pakelės griovį. Jis jau dabar siaubingai jos ilgėjosi. Kartu su juo valgykloje buvo tokia gausybė šaižių beveidžių vyrų su uniformomis. Jis pajuto nenumaldomą norą tuoj pat vėl būti kartu su ja ir veržliai pašokęs nuo stalo išbėgo į gatvę ir pasileido tekinas savo buto link ieškoti mažyčių gabalėlių popieriaus pakelės griovyje, bet juos visus gatvių šlavėjas jau buvo nuplovęs žarna.

Tą vakarą jis nerado jos sąjungininkų karininkų klube, nei troškiame, išblizgintame, hedonistiniame nelegalaus restorano beprotnamyje su didžiuliais linguojančiais mediniais prašmatnių valgių padėklais ir čirškančiu pulku linksmų, gražių merginų. Restorano jam nė nepavyko rasti. Vienas atsigulęs į lovą, vėl išsisukinėjo nuo sviedinių virš Bolonijos, o Arfis bjauriai tūnojo lėktuve jam už peties išpampusiai, šlykščiai šnairuodamas. Iš ryto jis aplakstė visas prancūzų kontoras, kurias tik rado, ieškodamas Lučijanos, bet niekas nesuprato, apie ką jis kalba, ir tada lakstė iš siaubo, toks susinervinęs, pamišęs ir sutrikęs, kad tiesiog privalėjo nesustodamas iš siaubo kur nors lėkti į eilinių ir puskarininkių namą pas kresną tarnaitę su gelsvai žalsvomis kelnaitėmis, kurią rado šluostančią dulkes Sniegdeno kambaryje penktame aukšte. Ji vilkėjo murzinai rudu megztiniu ir sunkiu tamsiu sijonu. Sniegdenas tada dar buvo gyvas, ir Josarjanas suprato, kad kambarys jo, iš pavardės, trafaretu baltai užrašytos ant mėlyno kelioninio krepšio, už kurio užkliuvęs vos nepargriuvo, kai pro duris puolė ją, apimtas pašėlusios kūrybinės nevilties. Mergina stvėrė jį už riešų, kai jis iš poreikio pakniopstomis lėkė prie jos, užsivertė ant savęs aukštielninka pargriuvusi ant lovos ir svetingai apglėbė jį geibiu ir guodžiamu apkabinimu, iškėlusi rankoje dulkių šluotelę nelyginant vėliavą, o platus, gyvuliškas, malonus jos veidas prasižiojęs meiliai spoksojo į jį su priesaikos nesulaužiusios mylimosios draugiškumu. Pasigirdo smar-

kus stangrus spragtelėjimas, kai ji nusiraitojo gelsvai žalsvas kelnaites po jais abiem jo nekliudžiusi.

Kai jie baigė, jis įbruko jai į ranką pinigų. Jinai iš dėkingumo jį apkabino. Jisai apkabino ją. Jinai vėl jį apkabino, paskui vėl užsivertė ant savęs lovoje. Jis įbruko jai į ranką daugiau pinigų, kai juodu baigė, ir šįsyk išskuodė iš kambario jai nespėjus iš dėkingumo vėl jo apkabinti. Grįžęs į savo butą, kiek galėdamas greičiau susikrovė daiktus, paliko Neitliui visus pinigus, kiek turėjo, ir išlėkė į Pjanosą maistą gabenančiu lėktuvu atsiprašyti Alkanojo Džo, kad neįsileido į miegamąjį. Atsiprašyti nereikėjo, nes kai Josarjanas rado Alkanąjį Džo, tas buvo pakiliai nusiteikęs. Alkanasis Džo šypsojosi visu veidu. Josarjanas pasidygėjo jį pamatęs, nes bemat suprato, ko jis taip pakiliai nusiteikęs.

– Keturiasdešimt skrydžių, – lyrišku nuo palengvėjimo ir giedros nuotaikos balsu noriai pranešė Alkanasis Džo. – Pulkininkas vėl padidino skrydžių skaičių.

Josarjanas buvo priblokštas.

– Bet aš jau atlikau trisdešimt du, kad jį kur velnias! Dar trys, ir būčiau buvęs laisvas!

Alkanasis Džo abejingai gūžtelėjo pečiais.

– Pulkininkui reikia keturiasdešimties skrydžių, – pakartojo jis.

Josarjanas jį pastūmė ir nubėgo tiesiai į ligoninę.

17

Baltai aptaisytas kareivis

Josarjanas iškart nulėkė į ligoninę pasiryžęs verčiau likti ten amžinai, negu atlikti bent vienu koviniu skrydžiu daugiau už jau atliktus trisdešimt du. Po dešimties dienų, kai apsigalvojo ir išėjo, pulkininkas padidino reikiamų skrydžių skaičių iki keturiasdešimt penkių, ir Josarjanas tuoj pat parlėkė atgal į ligoninę pasiryžęs verčiau likti ten amžinai, negu atlikti bent vienu koviniu skrydžiu daugiau už ką tik atliktus dar šešis.

Josarjanas galėjo lėkti į ligoninę kada užsimanęs dėl kepenų ir akių; daktarai nesugebėjo pagydyti jo kepenų ir negalėjo pažvelgti jam į akis kaskart, kai jis skųsdavosi kepenimis. Ligoninėje jam būdavo visai smagu, tik jeigu toje pačioje palatoje nebūdavo kokio labai sunkaus ligonio. Jo organizmas buvo pakankamai tvirtas, kad atlaikytų kokio kito ligonio maliariją ar gripą bemaž be jokio nepatogumo. Kitų tonzilektomiją jis pakeldavo be jokio pooperacinio streso ir net jų trūkius ir hemorojus jis iškęsdavo tik su nedideliu šleikštuliu ir pasidygėjimu. Bet jis bemaž tik tiek ir galėjo ištverti nesusirgęs. Jei svetima liga būdavo rimtesnė, jis buvo pasirengęs sprukti. Ligoninėje jis galėjo ilsėtis, kadangi niekas nesitikėjo, kad jis ten ką nors veiks. Ligoninėje iš jo tikėjosi, kad jis mirs ar pasveiks, o kadangi jis buvo kuo sveikiausias, sveikti buvo lengva.

Gulėti ligoninėj buvo geriau, negu kaboti virš Bolonijos ar skristi virš Avinjono su Hupliu ir Dobsu prie valdymo prietaisų bei su gale merdinčiu Sniegdenu.

Paprastai sergančiųjų ligoninėje būdavo kur kas mažiau negu žmonių, kuriuos Josarjanas matydavo už jos sienų, ir paprastai rimtų ligonių būdavo dar mažiau. Ligoninėje mirdavo

kur kas mažiau žmonių negu už jos sienų, ir mirdavo jie gerokai sveikesni. Retas mirdavo be reikalo. Žmonės ligoninėje kur kas geriau nusimanė apie Mirtį ir mirdavo kur kas švariau ir tvarkingiau. Valdyti Mirties ligoninėje jie negalėjo, bet tikrai pajėgė priversti ją gerai elgtis. Jie išmokė ją gražių manierų. Jie negalėjo neįsileisti Mirties, bet apsilankiusi ji privalėjo elgtis kaip dera damai. Ligoninėje žmonės išleisdavo dvasią subtiliai ir skoningai. Čia mirdavo be jokio šiurkštaus, bjauraus puikavimosi, taip plačiai paplitusio už jos ribų. Žmonės nesuprogdavo padebesiuose kaip Kraftas ar negyvėlis Josarjano palapinėje, mirtinai nesušaldavo per spiginančius vasaros karščius kaip Sniegdenas, išdavęs savo paslaptį Josarjanui lėktuvo gale.

– Man šalta, – verkšleno Sniegdenas, – man šalta.

– Nagi nagi, – mėgino paguosti jį Josarjanas. – Nagi nagi.

Ligoninėje žmonės keistai neišnešdavo muilo debesies vidury, kaip pasielgė Gudruteris. Neištikšdavo į kraujo purslus ir trombus. Nepaskęsdavo, nežūdavo nuo žaibo, jų nesumaitodavo mechanizmai, nesumaigydavo griūtys. Jų nenušaudavo gatvių plėšikai, nepasmaugdavo žagintojai, jų nenudurdavo aludėse, neužkapodavo kirviais gimdytojai ar vaikai, jie nemirdavo pulkais dėl kokio nors kito Dievo veiksmo. Niekas nemirdavo paspringęs maistu. Žmonės kaip džentelmenai mirdavo operacinėje ar be komentarų išleisdavo paskutinį kvapą po deguonies gaubtu. Nebūdavo tokių painių žaidimų: „Matai mane? O dabar nebematai!“ – tokių madingų už ligoninės sienų. Arba: „Štai aš esu – o štai manęs nebėra!“ Čia nebūdavo bado nei potvynių. Vaikai neuždusdavo lopšiuose ar šaldytuvuose, nenugriūdavo po sunkvežimiais. Nieko mirtinai neužpliumpindavo. Žmonės atsukę dujas nekišdavo galvų į orkaites, nešokdavo priešais metro traukinius, *ūžt!* nekrisdavo lyg negyvi svarmenys pro viešbučių langus ant šaligatvių ir pasibjaurėtinai nemirdavo viešumoje kaip alpakų kailio maišai, pilni plaukuotų braškių ledų – paplūdę krauju, išsikreipusiais rožiniais kojų pirštais.

Visa tai turėdamas galvoje, Josarjanas dažnai teikdavo pir-

menybę ligoninei, nors ir toji turėjo trūkumų. Personalas mėgdavo nurodinėti, jei laikydavaisi taisyklių – būdavai suvaržytas, o vadovybė kišdavo nosį ne į savo reikalus. Kadangi nesveikų žmonių vis tiek būdavo, jis negalėjo tikėtis, kad toje pačioje palatoje bus vien linksmi jaunuoliai, o pramogos ne visuomet būdavo įdomios. Jis buvo priverstas pripažinti, kad karui tęsiantis ligoninės keitėsi vis į blogąją pusę ir atsidurdavai vis arčiau fronto linijos; svečių kokybės blogėjimas buvo labiausiai pastebimas pačioje mūšio zonoje, kur klestinčio karo meto sąlygos bemat iškildavo aikštėn. Kuo giliau į mūšius jis vėlėsi, tuo ligotesni darėsi žmonės, kol pagaliau tą paskutinį kartą ligoninėje atsirado baltai aptaisytas kareivis, kuris negalėjo dar labiau pasiligoti ir nemirti, ir netrukus mirė.

Baltai aptaisytas ligonis susidėjo vien iš tvarsčių, gipso ir termometro; pastarasis tebuvo papuošalas, kurį tuščioje tamsioje skylėje tvarsčiuose virš burnos anksti ryte ir vakarop palikdavo kaboti sesuo Kramer ir sesuo Antela iki pat tos pavakarės, kai sesuo Kramer pažiūrėjo, ką rodo termometras, ir suprato, kad kareivis negyvas. Kai dabar Josarjanas tai prisimindavo, jam atrodydavo, kad baltai aptaisytą kareivį nužudė sesuo Kramer, o ne plepusis teksasietis; jeigu ji nebūtų pažiūrėjusi, ką rodo termometras, ir pranešusi, ką sužinojusi, baltai aptaisytas kareivis, ko gero, vis dar tebebūtų ten gulėjęs, kaip gulėjo visą laiką, nuo galvos iki kojų sukištas į gipsą ir tvarsčius, su abiem keistom, nesilankstančiom kojom, iškeltom už šlaunų, ir abiem keistom rankom, pakabintom statmenai, – visos keturios gremėzdiškos galūnės sugipsuotos, visos keturios keistos, nenaudingos galūnės pakabintos ore įtemptomis vielomis, o virš jo tamsiai kybo fantastiškai ilgi švininiai svarsčiai. Gyvenimas šitaip gulint buvo ne kažin koks, bet kitokio jam nebuvo, ir sprendimą jį baigti, jautė Josarjanas, turėjo priimti ne sesuo Kramer.

Baltai aptaisytas kareivis panėšėjo į tvarsčio ritinėlį su skyle ar skilusį akmens luitą prieplaukoje su styrančiu lenktu cinko vamzdžiu. Visi kiti palatos ligoniai, išskyrus teksasietį, traukėsi nuo jo su minkštaširdžiu pasidygėjimu nuo tos akimir-

kos, kai jį pamatė ryte po tos nakties, kai jį slapčia atgabeno. Jie rimtais veidais spiesdavosi tolimiausiose palatos kertėse ir laidė apie jį paskalas piktu užgautų žmonių pusbalsiu maištaudami prieš jo kaimynystę kaip prieš klaikią bausmę ir grieždami apmaudą už šleikščią tiesą, kurią jis gyvai priminė. Visi baiminosi, kad jis ims dejuoti.

– Nežinau, ką darysiu, jei jis ims dejuoti, – nusiminęs aimanavo šaunusis naikintuvo lakūnas su auksiniais ūsiukais. – Vadinasi, jis ir naktį aimanuos, nes nežinos, koks metas.

Per visą laiką, išbūtą palatoje, baltai aptaisytas kareivis neišleido nė garso. Nuspurusi apskrita skylė virš jo burnos buvo gili ir juoda kaip derva; joje nebuvo matyti nei lūpų ar dantų, nei gomurio ar liežuvio. Vienintelis, priėjęs pakankamai arti, kad galėtų įdėmiai pažiūrėti, buvo draugiškasis teksasietis, kuris keletą kartų per dieną prieidavo pakankamai arti pasišnekėti apie tai, kad padoriems žmonėms reikia duoti daugiau balsų, pradėdamas kiekvieną pokalbį vis tuo pačiu pasisveikinimu: „Ką pasakysi, vyruti? Kaip laikaisi?“ Visi kiti vyrai, vilkintys kaštoniniais velveto chalatais ir prairusiomis flanelinėmis pižamomis, jų abiejų vengė ir niūriai svarstė, kas yra tas baltai aptaisytas kareivis, kodėl jis čia ir kaip iš tikrųjų atrodo po visais tais tvarsčiais ir gipsu.

– Žinot, jis visai nieko, – drąsinamai pranešdavo jiems teksasietis po kiekvieno tokio bendravimo. – Širdies gilumoje jis tikrai neblogas vaikinas. Tiesiog jis truputį drovisi ir jaučiasi nesaugiai, nes nieko čia nepažįsta ir negali kalbėti. Kodėl kiekvienam prie jo nepriėjus ir nepasakius vardo? Jis nepadarys jums nieko bloga.

– Kokius niekus, velniai rautų, čia paistai? – kartą piktai paklausė Danbaras. – Ar jis bent supranta, apie ką tu kalbi?

– Aišku, supranta, apie ką aš kalbu. Jis nekvailas. Jis juk normalus žmogus.

– Ar jis tave girdi?

– Na nežinau, ar jis mane girdi, bet neabejoju, kad supranta, apie ką aš kalbu.

– Ar ta skylė virš jo burnos kada nors kruta?

– Kas čia per kvailas klausimas? – nesmagiai pasijutęs atsakė teksasietis.

– Iš kur žinai, kad jis kvėpuoja, jei ta skylė niekuomet nekruta?

– Iš kur žinai, kad čia jis?

– Ar po tvarsčiais ant veido akys uždengtos tamponais?

– Ar jis kada nors sukioja kojų pirštus arba krutina rankų pirštų galiukus?

Teksasietis traukėsi atatupstas vis labiau sumišęs.

– Kas čia per kvailas klausimas? Jūs, vyručiai, tikriausiai visi pamišę. Kodėl paprasčiausiai prie jo nepriėjus ir nesusipažinus? Jis tikrai neblogas vyrukas, patikėkit manim.

Baltai aptaisytas kareivis labiau panėšėjo į prikimštą ir sterilizuotą mumiją negu į tikrai neblogą vyruką. Sesuo Kramer ir sesuo Antela rūpinosi, kad jis būtų tvarkingiausias ir švariausias. Jos dažnai valydavo jo tvarsčius ryžių šluotele ir muilinu vandeniu šveisdavo gipsą ant jo rankų, kojų, pečių ir pilvo. Pasiėmusios apskritą skardinę poliravimo miltelių, blizgindavo matinį cinkuotą vamzdelį, virš kirkšnies styrantį iš betono. Drėgnomis pašluostėmis jos kelis kartus per dieną nuvalydavo dulkes nuo plonų juodų guminių žarnelių, kuriomis jis buvo sujungtas su dviem dideliais stiklainiais su kamščiais; vienas jų kabojo ant stovo šalia lovos ir iš jo be perstojo jam į ranką pro įpjovą tvarsčiuose lašėjo skystis, tuo tarpu į antrąjį, stovintį ant grindų ir beveik nematomą, pro cinkuotą vamzdelį, kyšantį iš kirkšnies, varvėjo skysčiai iš jo kūno. Abi jaunos seserys nepaliaujamai blizgindavo stiklainius. Jos didžiavosi tokia namų ruoša. Rūpestingesnė buvo sesuo Kramer, daili, graži, belytė mergina sveiku nepatraukliu veidu. Sesuo Kramer turėjo žavią nosytę ir žydėte žydinčią veido odą, nubarstytą purslais įstabių strazdanų, kuriomis Josarjanas šlykštėjosi. Baltai aptaisytas kareivis ją didžiai jaudino. Doros žydros į lėkštes panašios jos akys paplūsdavo milžiniškomis ašaromis, kai to mažiausiai tikėdavaisi, ir siutindavo Josarjaną.

– Po velnių – iš kur žinai, kad jis ten yra? – paklausė jisai jos.

– Nedrįsk šitaip su manim kalbėti! – pasipiktinusi atšovė jinai.

– Na tai iš kur žinai? Tu net nežinai, ar ten jis.

– Kas?

– Tas, kas turi būti po visais tais tvarsčiais. Gal iš tikrųjų tu visai ne dėl jo raudi. Iš kur žinai, kad jis gyvas?

– Kaip galima kalbėti tokias baisybes?! – sušuko sesuo Kramer. – Tučtuojau gulkis į lovą ir liaukis apie jį juokavęs.

– Aš nejuokauju. Ten gali būti kas tik nori. Ką mes žinom – gal ten Madas?

– Ką tu čia kalbi? – maldaudama virpančiu balsu paklausė sesuo Kramer.

– Gal čia ir yra tas negyvėlis.

– Koks negyvėlis?

– Mano palapinėje yra negyvėlis, kurio niekas negali išmesti. Jo pavardė Madas.

Sesers Kramer veidas išbalo; netekusi vilties ji atsigręžė į Danbarą pagalbos.

– Liepkit jam liautis šitaip kalbėjus, – maldavo jinai.

– Gal viduj tikrai nieko nėra, – stengdamasis padėti spėjo Danbaras. – Gal jie atsiuntė vienus tvarsčius norėdami pajuokauti.

Ji sunerimusi pasitraukė nuo Danbaro.

– Tu beprotis, – sušuko ji dairydamasi maldaujamu žvilgsniu. – Jūs abu bepročiai.

Tuomet pasirodė sesuo Antela ir nuvijo juos visus atgal į lovas, o tuo tarpu sesuo Kramer sukeitė baltai aptaisytam kareiviui užkimštus stiklainius. Sukeitinėti stiklainius baltai aptaisytam kareiviui buvo juokų darbas, nes tas pats skaidrus skystis buvo lašinamas jam dar ir dar kartą, ir jo nė kiek nesumažėdavo. Kai stiklainis, iš kurio skystis lašėdavo į alkūnę, būdavo beveik tuščias, stiklainis ant grindų būdavo artipilnis, ir nuo jų paprasčiausiai atjungdavo žarneles ir greitai sukeisdavo, kad skystį vėl būtų galima lašinti į kareivį. Stiklainių keitimas buvo juokų darbas visiems, tik ne vyrams, kurie kas valandą stebėdavo, kaip juos keičia, sugluminti tokios procedūros.

– Kodėl jos negali sujungti tų stiklainių vieno su kitu ir išsiversti be tarpininko? – pasiteiravo artilerijos kapitonas, su kuriuo Josarjanas nebežaidė šachmatais. – Kam, po šimts, joms reikalingas jisai?

– Įdomu, ką jis padarė, kad to nusipelnė, – aimanavo maliarija sergantis leitenantas uodo įgelta subine, kai sesuo Kramer pažiūrėjo į termometrą ir sužinojo, kad baltai aptaisytas kareivis negyvas.

– Jis išėjo į karą, – spėjo naikintuvo pilotas su auksiniais ūseliais.

– Mes visi išėjom į karą, – nesutiko Danbaras.

– Tai aš ir turėjau galvoje, – toliau postringavo maliarija sergantis leitenantas. – Kodėl jis, o ne kas kitas? Atrodo, kad skatinimų ir nuobaudų sistemoje nėra jokios logikos. Pažiūrėkit, kas nutiko man. Jei būčiau susigriebęs sifilį ar triperį už penkias minutes aistros paplūdimyje, o ne įkąstas šito prakeikto uodo, žinočiau, kad esama šiokio tokio teisingumo. Bet maliarija? *Maliarija?* Kas gali paaiškinti, kaip maliarija gali būti lytinio akto padarinys? – leitenantas apstulbęs papurtė galvą.

– O kaip nutiko man? – tarė Josarjanas. – Vieną vakarą Marakeše išėjau iš palapinės nusipirkti ledinukų ir susigriebiau tavo triperį, kai ta Moterų armijos korpuso narė, kurios anksčiau nė nebuvau matęs, nusitempė mane į krūmus. Aš tik norėjau ledinukų, bet kas būtų galėjęs atsispirti?

– Panašu, kad išties susigriebei man skirtą triperį, – sutiko leitenantas. – Bet aš vis tiek sergu kažkieno kito maliarija. Norėčiau, kad visi tie reikalai būtų sutvarkyti ir kiekvienas žmogus gautų kaip tik tai, ko nusipelnė. Tada atsirastų šiokio tokio pasitikėjimo šia visata.

– Aš turiu tris tūkstančius kažkieno kito dolerių, – prisipažino šaunusis jaunasis naikintuvo pilotas su auksiniais ūsiukais. – Aš mušiau dinderį nuo tos dienos, kai gimiau. Sukčiaudamas baigiau mokyklą ir koledžą, o paskui nieko neveikiau – tik trankiausi su gražiomis merginomis, manančiomis, kad iš manęs bus geras vyras. Neturiu jokių ambicijų. Kai baigsis karas, noriu tik vesti merginą, turinčią daugiau pinigų ne-

gu aš, ir trankytis su daugybe kitų gražių merginų. Tuos tris tūkstančius žaliųjų, kai dar nebuvau gimęs, man paliko senelis, kuris susikrovė turtus pardavinėdamas pamazgas daugelyje šalių. Žinau, kad jų nenusipelniau, bet nė už ką jų neatiduosiu. Įdomu, kam jie iš tikrųjų priklauso.

– Gal jie priklauso mano tėvui, – spėjo Danbaras. – Jis visą gyvenimą sunkiai triūsė ir neuždirbo nė tiek, kad galėtų leisti mane ir seserį į koledžą. Jis jau miręs, taigi gali juos pasilaikyti.

– Jeigu dar pavyktų išsiaiškinti, kam priklauso mano maliarija, būtų tvarka. Nesakau, kad aš nusistatęs prieš maliariją. Dykinėti dėl maliarijos galiu taip pat mielai kaip ir dėl ko nors kito. Tiesiog jaučiu, kad padaryta skriauda. Kodėl aš turiu sirgti kažkieno kito maliarija, o tu – mano triperiu?

– Aš turiu ne vien tavo triperį, – paaiškino jam Josarjanas. – Dėl to tavo triperio turiu atlikinėti kovinius skrydžius tol, kol mane nudės.

– Tada dar blogiau. Kurgi čia teisingumas?

– Prieš pustrečios savaitės turėjau draugą, pavarde Gudruteris, kuris manydavo, kad su manim labai teisingai pasielgta.

– Čia pats aukščiausias teisingumas iš visų, – piktdžiugiavo Gudruteris ir linksmai juokdamasis plojo delnais. – Man tai primena Euripido „Hipolitą“, kur anksti pasireiškęs Tesėjo palaidumas tikriausiai padaro sūnų asketą, ir tai paspartina juos visus pražudžiusią tragediją. Tas epizodas su Moterų armijos korpuso nare turi bent jau tave pamokyti, koks blogis yra lytinis palaidumas.

– Jis mane pamokė, koks blogis yra ledinukai.

– Nejaugi nematai, kad ir pats esi kiek kaltas dėl bėdos, į kurią įkliuvai? – su neslepiamu pasigardžiavimu tęsė Gudruteris. – Jeigu ten, Afrikoje, nebūtum išgulėjęs ligoninėje dešimt dienų dėl venerinės ligos, ko gero, būtum laiku atlikęs dvidešimt penkis skrydžius ir būtum buvęs išsiųstas namo prieš tai, kai žuvo pulkininkas Neversas ir jį pakeitė pulkininkas Ketkartas.

– O tu? – paklausė Josarjanas. – Marakeše nepasigavai triperio, bet esi įkliuvęs į tokią pačią bėdą.

– Nežinau, – vaidindamas susirūpinusį prisipažino Gudruteris. – Tikriausiai kada nors padariau kažką labai bloga.

– Tikrai tuo tiki?

Gudruteris nusijuokė.

– Ne, aišku, kad netikiu. Man tik patinka traukti tave per dantį.

Josarjanui teko saugotis pernelyg daug pavojų. Kad ir Hitlerio, Musolinio ir Todziaus – jie visi taikėsi jį nužudyti. O dar leitenantas Šeiskopfas su savo fanatizmu paradams ir išpampęs pulkininkas su baisiai riebiais ūsais ir fanatizmu atpildui – jie taip pat norėjo jį nužudyti. Be to, Eplbis, Havermejeris, Purvinsas ir Kornas. Ir sesuo Kramer su seserim Antela – jis buvo beveik įsitikinęs, kad jos taip pat nori jo galo, kaip teksasietis ir kontržvalgas, dėl kurių visai neabejojo. Viso pasaulio barmenai, mūrininkai, autobusų konduktoriai troško jo mirties, namų savininkai ir nuomininkai, išdavikai ir patriotai, linčiuotojai, locmanai ir liokajai – visi taikėsi jį nuknekcinti. Tą paslaptį jam išdavė Sniegdenas skrendant virš Avinjono – jie visi pasišovę jį nugalabyti – ir ta paslaptis išsiliejo po visą lėktuvo galą.

Jį galėjo pribaigti limfmazgiai. Be to, inkstai, nervų dangalai ir kraujo kūneliai. Jau nekalbant apie smegenų auglius. Taip pat apie Hodžkino ligą, leukemiją ir šoninę amiotrofinę sklerozę. Vešlios raudonos epitelio audinių pievos galėjo susigauti ir išpuoselėti vėžio ląstelę. Siautė odos, kaulų, plaučių, širdies, kraujo ir arterijų ligos. Galėjai susigriebti galvos, kaklo, krūtinės, vidurių, kirkšnies ligų. Buvo net pėdų ligų. Milijardai sąžiningų kūno ląstelių dieną naktį žuvo sutrikus oksidacijai lyg kokie buki gyvuliai atlikdamos sudėtingą pareigą – išlaikyti jį gyvą ir sveiką, ir kiekviena jų buvo potenciali išdavikė ir priešė. Ligų buvo tokios aibės, kad galvoti apie jas taip dažnai, kaip tai darė jis ir Alkanasis Džo, galėjo tik labai nesveikas protas.

Alkanasis Džo kolekcionavo mirtinų ligų sąrašus, kuriuos sudarydavo abėcėlės tvarka, kad negaišdamas galėtų bakstelėti pirštu į kiekvieną, dėl kurios ketino nerimauti. Jis labai

nusimindavo, kai negalėdavo rasti kokios nors ligos ar kai negalėdavo papildyti sąrašų, ir tuomet išpiltas šalto prakaito lėkdavo pas daktarą Danyką pagalbos.

– Duok jam Juingo sarkomą, – siūlydavo Josarjanas daktarui Danykai, kai tas kreipdavosi į jį pagalbos negalėdamas susitvarkyti su Alkanuoju Džo, – ir pridėk melanomą. Alkanajam Džo patinka lėtinės ligos, bet dar labiau – ūminės.

Daktaras Danyka nebuvo girdėjęs nei apie vieną, nei apie kitą.

– Kaip tu gebi įsidėmėti šitokią gausybę ligų? – paklausė jis neslėpdamas didelės profesinės pagarbos.

– Sužinau apie jas ligoninėje, kai įdėmiai skaitau „Reader's Digest".

Josarjanui reikėjo bijoti tiekos negalavimų, kad kartais jam kildavo pagunda amžiams užsidaryti ligoninėje ir praleisti likusį gyvenimą išsitiesus po deguonies gaubtu: prie jo lovos dvidešimt keturias valandas per parą iš vienos pusės sėdėtų krūva specialistų ir seselių laukdami, kol kas nors atsitiks, iš kitos – bent jau vienas chirurgas su paruoštu skalpeliu, pasirengęs prišokti ir pradėti pjaustyti, vos tik to prireiks. Na kad ir aneurizma: kaip kitaip jie gali spėti jį išgelbėti nuo aortos aneurizmos? Josarjanas jautėsi kur kas saugiau ligoninėje negu už jos ribų, nors chirurgu ir jo skalpeliu dygėjosi kaip niekuo kitu. Ligoninėje jis galėjo imti spiegti, ir žmonės bent jau būtų atlėkę tekini ir stengęsi jam padėti; už ligoninės sienų jį būtų įkišę į kalėjimą, jeigu jis būtų ėmęs spiegti dėl visokių dalykų, dėl kurių, jo įsitikinimu, visi turėjo spiegti, arba būtų paguldę į ligoninę. Vienas iš dalykų, dėl kurių norėjo spiegti, buvo chirurgo skalpelis, kuris, beveik be abejonės, laukė jo ir visų, kas gyvens taip ilgai, kad mirs. Jis dažnai spėliodavo, kaip atpažins pirmąjį šaltuką, kraujo samplūdį, dieglį, skausmą, atsiraugėjimą, nusičiaudėjimą, odos dėmelę, apsnūdimą, balso trūkčiojimą, pusiausvyros praradimą ar atminties sutrikimą, įspėsiantį apie neišvengiamą pradžią neišvengiamos pabaigos.

Jis dar bijojo, kad daktaras Danyka vis dar atsisakys jam

padėti, kai pas jį nuėjo iššokęs iš majoro Majoro kabineto, ir neapsiriko.

– Manai, kad tau yra ko bijoti? – piktai paklausė daktaras Danyka kilstelėdamas delikačią, nepriekaištingą galvą nuo krūtinės ir akimirką irzliai žiūrėdamas į Josarjaną ašaringomis akimis. – O man? Mano brangūs medicinos įgūdžiai nyksta čia, šioje sumautoje saloje, kol kiti gydytojai lobsta. Manai, man malonu čia sėdėti diena iš dienos ir atsisakinėti tau padėti? Man būtų kur kas smagiau, jei galėčiau atsisakyti tau padėti namie, Jungtinėse Valstijose, arba, tarkime, Romoje. Bet sakyti tau ne čia man taip pat nėra lengva.

– Tada liaukis sakęs ne. Nušalink mane nuo skrydžių.

– Negaliu nušalint tavęs nuo skrydžių, – suniurnėjo daktaras Danyka. – Kiek kartų reikia tau sakyti?

– Gali. Majoras Majoras man sakė, kad tu vienintelis eskadrilės žmogus, *galintis* nušalinti mane nuo skrydžių.

Daktaras Danyka apstulbo.

– Taip sakė majoras Majoras? Kada?

– Kai parverčiau jį griovyje.

– Taip sakė majoras Majoras? Griovyje?

– Jis taip pasakė kabinete, kai išlipom iš griovio ir įšokom į vidų. Jis liepė man niekam nesakyti, kad taip sakė, tad nelaidyk liežuvio.

– Ak tas šlykštus, pinkles rezgantis melagis! – sušuko daktaras Danyka. – Jis turėjo niekam nesakyti. Ar jis tau sakė, kaip galiu nušalinti tave nuo skrydžių?

– Labai paprastai: ant popieriaus skiautės parašęs, kad man tuoj pakriks nervai ir nusiuntęs ją į aviacijos grupę. Daktaras Stabsas nuolat šalina savo eskadrilės vyrus nuo skrydžių, tai kodėl tu negali to padaryti?

– O kas atsitinka vyrams, kai daktaras Stabsas nušalina juos nuo skrydžių? – pašaipiai atšovė daktaras Danyka. – Juos tuoj pat vėl siunčia vykdyti kovinių užduočių, ar ne? O jis susilaukia nemalonumų. Žinoma, galiu nušalinti tave nuo skrydžių parašęs ant popieriaus skiautės, kad esi netinkamas skraidyti. Bet yra kliuvinys.

– 22-oji išlyga?

– Pataikei kaip pirštu į dangų. Jei atleisiu tave nuo skrydžių, grupės štabas turės patvirtinti mano sprendimą, bet jis taip nedarys. Tave bemat vėl skirs vykdyti kovinių užduočių, o kas tada laukia manęs? Ko gero, kelionė į Ramųjį vandenyną. Ne, ačiū. Dėl tavęs aš nerizikuosiu.

– Argi neverta pabandyti? – įkalbinėjo Josarjanas. – Kas gero čia, Pjanosoje?

– Pjanosoje siaubinga. Bet geriau negu Ramiajame vandenyne. Neprieštaraučiau, jei mane išsiųstų į kokį civilizuotą kraštą, kur retkarčiais galėčiau užkalti vieną kitą dolerį abortais. Bet Ramiajame vandenyne nėra nieko – vien džiunglės ir musoniniai lietūs. Aš ten supūčiau.

– Tu pūvi čia.

Daktaras Danyka piktai užsiplieskė.

– Tikrai? Bent jau aš šiam karui pasibaigus liksiu gyvas – tai kur kas daugiau, negu tu gali pasakyt apie save.

– Rupūs miltai – kaip tik tai aš ir bandau tau išaiškinti. Aš prašau, kad išgelbėtum man gyvybę.

– Ne mano pareiga gelbėti žmonėms gyvybę, – niūriai atšovė daktaras Danyka.

– O kokia tavo pareiga?

– Nežinau, kokia mano pareiga. Man tik sakė, kad privalau laikytis profesinės etikos ir niekuomet neliudyti prieš kitą gydytoją. Klausyk. Manai tu vienintelis, kieno gyvybei gresia pavojus? O man? Tie du šundaktariai, kurie dirba už mane medicinos pagalbos palapinėje, vis dar negali išsiaiškinti, kuo aš sergu.

– Gal Juingo sarkoma? – sarkastiškai sumurmėjo Josarjanas.

– Tikrai taip manai? – išsigandęs sušuko daktaras Danyka.

– Nežinau, – nekantriai atsakė Josarjanas. – Tik žinau, kad daugiau į kovines užduotis neskrisiu. Juk manęs nesušaudys, ar ne? Aš jau atlikau penkiasdešimt vieną.

– Kodėl tau neatlikus penkiasdešimt penkių prieš pradedant šakotis? – patarė daktaras Danyka. – Per tą savo bambė-

jimą nė karto taip ir neatlikai reikiamo skrydžių skaičiaus.

– Kaip, po velnių, aš galėjau? Pulkininkas normą padidina, kaskart, kai man telieka keli skrydžiai.

– Tu nė karto neįvykdei normos todėl, kad nuolat leki į ligoninę arba į Romą. Tavo padėtis būtų kur kas patikimesnė, jei atliktum penkiasdešimt penkis skrydžius ir tik tuomet atsisakytum skraidyti. Gal tuomet pasižiūrėčiau, kuo galėčiau padėti.

– Prižadi?

– Prižadu.

– Ką prižadi?

– Prižadu: galbūt pagalvočiau, kuo galėčiau tau padėti, jei atliktum penkiasdešimt penkis skrydžius ir prikalbintum Makvotą vėl įrašyti mano pavardę skrydžių žurnale, kad galėčiau gauti priedą už skrydžius nepakilęs lėktuvu į orą. Lėktuvų aš bijau. Ar skaitei apie lėktuvą, sudužusį Aidaho valstijoje prieš tris savaites? Šeši žmonės žuvo. Baisus dalykas. Nesuprantu, kam jiems reikia, kad kas mėnesį skraidyčiau keturias valandas dėl to priedo. Nejaugi turiu per mažai dėl ko nerimauti, kad dar nerimaučiau galįs žūti per lėktuvo avariją?

– Aš irgi nerimauju dėl lėktuvų avarijų, – atsakė jam Josarjanas. – Tu ne vienintelis.

– Taip, bet man gerokai neramu ir dėl tos Juingo sarkomos, – pasigyrė daktaras Danyka. – Manai, dėl to mano nosis visada užsikimšusi ir mane nuolat krečia drebulys? Pamatuok man pulsą.

Josarjanas taip pat nerimavo dėl Juingo sarkomos ir melanomos. Katastrofos tykojo visur, jų buvo tokia gausybė, kad nė nesuskaičiuotum. Kai jis susimąstydavo apie jam gresiančias aibes ligų ir galimų pavojų, stulbdavo taip ilgai išlikęs gyvas ir sveikas. Tai buvo kažkoks stebuklas. Kasdien jo tykojo dar vienas pavojingas susidūrimas su mirtimi, bet jis atsilaikė jau dvidešimt aštuonerius metus.

18

Kareivis, kuriam akyse viskas dvejinosi

Už gerą sveikatą Josarjanas turėjo būti dėkingas mankštai, grynam orui, kolektyviniam darbui ir sportui; nuo viso to bėgdamas, jis pirmą kartą atsidūrė ligoninėje. Kai fizinio lavinimo užsiėmimams vadovavęs karininkas Loueri Fildo bazėje vieną popietę liepė visiems daryti gimnastikos pratimus, užuot paklusęs, eilinis Josarjanas prisistatė į ambulatoriją ir pasiskundė skausmu dešiniajame šone.

– Nešdinkis, – atsakė budintysis gydytojas spręsdamas kryžiažodį.

– Negalim liepti jam nešdintis, – įsikišo kapralas. – Atėjo naujas nurodymas dėl nusiskundimų skausmais pilvo srityje. Reikia penkias dienas juos stebėti, nes daugybė jų mirė, kai liepėm nešdintis.

– Na gerai, – subambėjo daktaras. – Stebėkit jį penkias dienas, o *tada* liepkit nešdintis.

Iš Josarjano atėmė drabužius ir paguldė į palatą, kur jis jautėsi labai laimingas, kai šalia niekas neknarkdavo. Ryte jaunas anglas internas užsuko paklausti apie jo kepenis.

– Tikriausiai man neduoda ramybės apendiksas, – atsakė jam Josarjanas.

– Tavo apendiksas niekam tikęs, – linksmai ir autoritetingai pareiškė anglas. – Jeigu tavo apendiksas suges, mes galim jį išpjovę parsiųsti tave atgal į dalinį taip greitai, kad nė mirktelėti nespėsi. Bet jeigu kreipsies į mus skųsdamasis kepenimis, galėsi ištisas savaites mus mulkinti. Supranti: kepenys mums – didelė, šlykšti paslaptis. Jei kada nors valgei kepenų, supranti, ką turiu galvoj. Šiandien mes beveik neabejojam, kad

kepenys egzistuoja, ir neblogai nutuokiame, ką jos daro, kai daro tai, ką turi daryti. Nieko daugiau apie jas nežinom. Kas galų gale yra kepenys? Štai, pavyzdžiui, mano tėvas mirė kepenų vėžiu ir nė dienos nesirgo per visą gyvenimą iki pat tos akimirkos, kai vėžys jį pribaigė. Niekada nepajuto menkiausio skausmo. Tam tikra prasme labai gaila, nes nekenčiau savo tėvo. Geidžiau savo motinos – žinai, kaip būna.

– Ką čia veikia budintysis karo medikas anglas? – parūpo Josarjanui.

Gydytojas nusijuokė.

– Viską papasakosiu, kai ateisiu pas tave rytoj rytą. Ir išmesk tą kvailą ledo pūslę, kol nemirei nuo plaučių uždegimo.

Josarjanas daugiau jo nematė. Tai buvo viena iš malonių visų ligoninės gydytojų savybių: nė vieno jis antrą kartą nepamatė. Jie ateidavo, išeidavo ir paprasčiausiai dingdavo. Kitą dieną vietoj anglo interno atėjo grupė daktarų, kurių anksčiau nebuvo matęs, paklausti apie jo apendiksą.

– Mano apendiksas kuo sveikiausias, – pranešė jiems Josarjanas. – Gydytojas vakar sakė, kad mano kepenys nesveikos.

– Gal ir kepenys, – atsakė jiems vadovavęs žilaplaukis daktaras. – Ką rodo jo kraujo tyrimas?

– Mes nedarėm kraujo tyrimo.

– Tuoj pat padarykit. Su tokios būklės ligoniu negalim rizikuoti. Turim apsidrausti, jei jis mirtų, – jis kažką užsirašė bloknote ir kreipėsi į Josarjaną. – Kol kas nenusiimk ledo pūslės. Tai labai svarbu.

– Aš neužsidėjęs ledo pūslės.

– Gauk ir užsidėk. Čia kur nors turi būti ledo pūslė. Ir kam nors pranešk, jei skausmas taps nepakenčiamas.

Po dešimties dienų pas Josarjaną atėjo grupė kitų daktarų su prasta naujiena: jis sveikutėlis ir turi grįžti į dalinį. Pačiu laiku jį išgelbėjo ligonis kitoje palatos pusėje, kuriam akyse ėmė dvejintis. Be jokio įspėjimo jis atsisėdo lovoje ir sušuko:

– Man akyse viskas dvejinasi!

Seselė suspigo, sanitaras nualpo. Iš visų pusių ėmė lėkti gy-

dytojai su adatomis, šviesomis, žarnelėmis, guminiais plaktukais ir vibruojančiais metaliniais virbais. Jie vežėsi sudėtingus instrumentus su ratukais. Ligonio visiems neužteko, todėl specialistai brovėsi iš paskutinių gretų bjauriai nusiteikę ir piktai šaukė kolegoms priekyje paskubėti ir leisti pabandyti kitiems. Pulkininkas su didele kakta ir akiniais rago rėmais netrukus nustatė diagnozę:

– Meningitas, – suriko kategoriškai rankos mostu vydamas visus atgal. – Nors Viešpats mato: nėra nė menkiausio pagrindo šitaip manyti.

– Tai kam rinktis meningitą? – meilikaujamai sukikenęs paklausė kažkoks majoras. – Kodėl, tarkim, ne ūminį nefritą?

– Todėl, kad aš – meningito specialistas, o ne ūminio nefrito, štai kodėl, – atkirto pulkininkas. – Ir be kovos jo neatiduosiu jokiems inkstų knisliams. Aš pirmas čia atėjau.

Galop visi daktarai priėjo vieningą nuomonę. Jie sutarė neturį nė menkiausio supratimo, kuo serga kareivis, kuriam dvejinosi akyse, ir išvežė į palatą koridoriuje, o visiems kitiems palatos ligoniams skyrė keturiolikos dienų karantiną.

Padėkos diena atėjo ir praėjo be jokio triukšmo, kol Josarjanas tebegulėjo ligoninėje. Vienintelis negeras dalykas buvo tai, kad per ją vakarienės davė kalakutienos, bet ir ta buvo visai nebloga. Dar jokios Padėkos dienos jis nebuvo praleidęs taip racionaliai, tad slapčia šventai prisiekė ateityje visas Padėkos dienas praleisti izoliuotame ligoninės prieglobstyje. Šventą priesaiką jis sulaužė jau kitais metais, kai tą iškilmingą dieną praleido ne ligoninėje, o viešbučio kambaryje intelektualiai šnekučiuodamasis su leitenanto Šeiskopfo žmona, kuri ta proga užsidėjusi geležinius Dorės Daro žetonus priekaištavo Josarjanui, esą jo požiūris į Padėkos dieną ciniškas ir beširdiškas, nors ji netikinti Dievo kaip ir jis.

– Ko gero, aš ne prastesnė ateistė už tave, – pagyrūniškai spėjo ji. – Bet netgi aš jaučiu, kad mes už labai daug ką dėkingi ir turim nesigėdyti to parodyti.

– Pasakyk man bent vieną dalyką, už ką turiu būti dėkingas, – be jokio susidomėjimo paprašė Josarjanas.

– Na... – leitenanto Šeiskopfo žmona susimąstė ir akimirką nuščiuvusi svarstė. – Už mane.

– Oi, liaukis, – nusišaipė jis.

Ji nustebusi išrietė antakius.

– Argi tu už mane nesi dėkingas? – paklausė. Ji gižliai susiraukė – jos savimeilė buvo užgauta. – Man nėra reikalo su tavim susidėti, – šaltai oriai pareiškė jinai. – Mano vyras turi visą eskadrilę aviacijos kariūnų, kurie mielai susidėtų su vado žmona vien todėl, kad tai jiems būtų papildomas akstinas.

Josarjanas nusprendė pakeisti pokalbio temą.

– Tu keiti pokalbio temą, – diplomatiškai pastebėjo jis. – Kertu lažybų: nurodysi man vieną priežastį, kodėl mes turime jaustis dėkingi, o aš tau nurodysiu dvi, kodėl mes turim jaustis nelaimingi.

– Būk dėkingas, kad turi mane, – neatlyžo ji.

– Aš dėkingas, brangioji. Bet taip pat velniškai nelaimingas, kad negaliu vėl turėti Dorės Daro. Ar šimtų kitų merginų ir moterų, kurias matysiu ir kurių norėsiu per savo trumpą gyvenimą, bet nesugebėsiu nė karto pasiguldyti į lovą.

– Būk dėkingas, kad tu sveikas.

– Apmaudauk, kad ilgai tokia nebūsi.

– Džiaukis, kad bent jau esi gyvas.

– *Siusk*, kad mirsi.

– Viskas galėtų būti kur kas blogiau, – sušuko jinai.

– Bet galėtų būti ir velnioniškai geriau, – įsiaudrinęs atsakė jis.

– Nurodai tik vieną priežastį, – paprieštaravo ji. – Sakei, gali išvardyti dvi.

– Ir nesakyk man, kad Dievas veikia paslaptingai, – nekreipdamas dėmesio į jos prieštaravimą varė toliau Josarjanas. – Jokio paslaptingumo nėra. Jis nieko neveikia. Jis žaidžia. Arba Jis visai mus užmiršo. Štai apie kokį Dievą šneka žmonės: kaimo stuobrį, nerangų, atgrubnagį, besmegenį, pasipūtusį, neišauklėtą juokdarį. Dieve brangus, kaip galima gerbti Aukščiausiąją būtybę, kuri nusprendžia negalinti apsieiti be tokių reiškinių kaip skrepliai ir dantų ėduonis savo dieviškajame visatos kūrimo plane? Kas, po perkūnais, dėjosi iškreiptame,

nedorame, koprologiniame Jo protе, kai Jis atėmė iš senių gebėjimą valdyti tuštinimąsi? Kam, rupūs miltai, Jis apskritai sukūrė skausmą?

– Skausmą? – leitenanto Šeiskopfo žmona pergalingai nusitvėrė šio žodžio. – Skausmas – naudingas požymis. Skausmas įspėja apie kūnui gresiantį pavojų.

– O kas tuos pavojus sukuria? – rūsčiai paklausė Josarjanas ir kandžiai nusijuokė. – Ak, koks dosnus Jis buvo, kai davė mums skausmą! Kodėl vietoj jo negalėjo panaudoti durų skambučio mums įspėti ar kurio nors iš savo dangiškųjų chorų? Arba mėlynų ir raudonų neono lempučių kiekvieno žmogaus kaktos vidury. Kiekvienas bent šio to vertas automatinių patefonų gamintojas būtų galėjęs tai padaryti. Kodėl Jis to nepadarė?

– Žmonės tikrai kvailai atrodytų su raudonomis neono lemputėmis kaktose.

– O dabar jie tikrai gražiai atrodo, kai raitosi agonijoje ar spangsta nuo morfijaus, gal ne? Kokių milžiniškų, nemirtingų klaidų Jis pridarė! Kai pagalvoji, kiek galimybių ir galios Jis turėjo gerai atlikti darbą, ir pamatai kvailą, šlykščią netvarką, kurią sukūrė, tiesiog stulbsti nuo Jo nekompetentingumo. Akivaizdu, kad Jam niekad nesumokėjo. Koks save gerbiantis verslininkas nusisamdytų tokį netikšą bent jau pašto rūšiuotoju?

Leitenanto Šeiskopfo žmona taip pasibaisėjo, kad jos veidas mirtinai išblyško; išpūtusi akis ji su nerimu žvelgė į jį.

– Verčiau nekalbėk taip apie Jį, brangusis, – įspėjo jinai priekaištingai tyliu, priešišku balsu. – Jis gali tave nubausti.

– Ar Jis dar nepakankamai mane baudžia? – apmaudžiai sušnarpštė Josarjanas. – Žinai, mes negalim leisti Jam išsisukti sausam. Ne, jokiais būdais neturim leisti jam sausutėliam išlįsti po tiek sielvarto, kurį Jis mums sukėlė. Vieną dieną priversiu Jį sumokėti. Žinau kada. Per Paskutinįjį teismą. Taip, tą dieną būsiu taip arti, kad ištiesiu ranką, sugriebsiu tą niekingąjį juokdarį už sprando ir...

– Liaukis! Liaukis! – staiga suspigo leitenanto Šeiskopfo žmona ir bergždžiai ėmė talžyti per galvą abiem kumščiais. – Liaukis!

Josarjanas prisidengė ranka, kol ji su moterišku įtūžiu kelias akimirkas jį vanojo, paskui ryžtingai sugriebė už riešų ir švelniai pargriovė ant lovos.

– Po velnių – ko tu šitaip siunti? – suglumęs paklausė jis pašaipiai atgailaudamas. – Maniau, kad tu netiki Dievo.

– Netikiu, – paplūsdama ašaromis kūkčiojo jinai, – bet Dievas, kurio aš netikiu, yra geras Dievas, teisingas Dievas, gailestingas Dievas. Jis nėra niekšiškas ir kvailas Dievas, kokį tu Jį vaizduoji.

Josarjanas nusijuokė ir paleido jos rankas.

– Būkim šiek tiek pakantesni kits kitam religijos klausimu, – pasiūlė jis norėdamas jai įsiteikti. – Tu netikėk tokio Dievo, kokio nenori tikėti, o aš netikėsiu tokio Dievo, kokio aš nenoriu tikėti. Sutarta?

Tai buvo pati nelogiškiausia Padėkos šventė, kokią jis tik galėjo prisiminti, ir jo mintys pavydžiai grįžo į laimingą keturiolikos dienų karantiną ligoninėje pernai. Tačiau net toji idilė baigėsi tragiška gaida: pasibaigus karantino laikotarpiui, jis vis dar buvo kuo sveikiausias, tad jam vėl pasakė, kad turi palikti ligoninę ir eiti kariauti. Išgirdęs šią blogą naujieną Josarjanas atsisėdo lovoje ir suriko:

– Man akyse viskas dvejinasi!

Palatoje vėl užvirė tikras pragaras. Specialistai atskuodė iš visų pusių ir ėmė apžiūrinėti apjuosę tokiu ankštu žiedu, kad jis juto drėgną kvėpavimą iš įvairių jų nosių, nemaloniai pučiančių į vienas ar kitas jo kūno dalis. Jie šniukštinėjo po jo akis ir ausis mažyčiais šviesos spindulėliais, puolė jo šlaunis, blauzdas ir pėdas guminiais plaktukais ir vibruojančiomis šakutėmis, traukė iš venų kraują, kaišiojo kas pasitaikė po ranka į regos lauko kraštą.

Šios gydytojų brigados vadovas buvo orus, rūpestingas ponas; jis iškėlė pirštą tiesiai prieš Josarjaną ir paklausė:

– Kiek pirštų matai?

– Du, – atsakė Josarjanas.

– O kiek pirštų matai dabar? – paklausė daktaras iškėlęs du pirštus.

– Du, – atsakė Josarjanas.

– O kiek dabar? – neiškėlęs nė vieno piršto paklausė daktaras.

– Du, – atsakė Josarjanas.

Daktaro veide pražydo šypsena.

– Dievaži, jis teisus! – džiūgaudamas pareiškė jis. – Jam *iš tikrųjų* dvejinasi akyse!

Jie išvežė Josarjaną į palatą, kurioje gulėjo kitas kareivis, kuriam akyse viskas dvejinosi, ir visiems skyriaus ligoniams paskyrė karantiną dar keturiolikai dienų.

– Man akyse viskas dvejinasi! – sušuko kareivis, kuriam akyse dvejinosi, kai atvežė Josarjaną.

– Man akyse viskas dvejinasi! – suriko jam Josarjanas taip pat garsiai ir slapčiomis mirktelėjo.

– Sienas! Sienas! – ėmė rėkti tas kitas kareivis. – Patraukit sienas!

– Sienas! Sienas! – klykė Josarjanas. – Patraukit sienas!

Vienas iš gydytojų apsimetė stumiąs sieną.

– Ar tiek užteks?

Kareivis, kuriam akyse viskas dvejinosi, vangiai šyptelėjo ir susmuko ant lovos. Josarjanas taip pat vangiai šyptelėjo ir nužvelgė savo gabųjį palatos draugą su didžiu nuolankumu bei susižavėjimu. Jis suprato atsidūręs šalia meistro. Jam akivaizdžiai reikėjo mokytis iš talentingojo palatos draugo ir jį mėgdžioti. Naktį talentingasis palatos draugas mirė, ir Josarjanas nusprendė, kad jau užtektinai sekė jo pavyzdžiu.

– Man akyse viskas viengubinasi! – bemat sušuko jis.

Grupė kitų specialistų atbildėjo prie jo lovos su instrumentais aiškintis, ar tai tiesa.

– Kiek pirštų matai? – paklausė jų vadas iškėlęs vieną pirštą.

– Vieną.

Daktaras iškėlė du pirštus.

– Kiek pirštų matai dabar?

– Vieną.

Daktaras iškėlė dešimt pirštų.

– O kiek dabar?

– Vieną.

Daktaras apstulbęs atsisuko į kitus gydytojus.

– Jam iš tiesų akyse viengubinasi! – sušuko jis. – Mes jį pagydėm!

– Ir pačiu laiku, – paskelbė gydytojas, su kuriuo netrukus Josarjanas atsidūrė akis į akį – aukštas, torpedos pavidalo malonus vyriškis neskustais rudais šeriais su pakeliu cigarečių marškinių kišenėje, kurias vieną po kitos rūkė atsišliejęs į sieną. – Atvažiavo giminaičiai tavęs aplankyti. Nesijaudink, – juokdamasis pridūrė, – ne tavo giminaičiai. Ten motina, tėvas ir brolis to vyruko, kuris mirė. Jie sukorė tokį kelią iš Niujorko, kad pamatytų mirštantį kareivį, o tu – parankiausias iš visų, kokie yra.

– Ką čia šnekat? – įtariai paklausė Josarjanas. – Aš nemirštu.

– Žinoma, miršti. Mes visi mirštam. Kur, velniai griebtų, tavo manymu, keliauji?

– Jie atvyko lankyti ne manęs, – paprieštaravo Josarjanas. – Atvyko lankyti savo sūnaus.

– Jie turės tenkintis tuo, ką gaus. Mums atrodo, kad vienas mirštantis vyrukas nė kiek ne prastesnis už kitą – arba nė kiek ne geresnis. Mokslininkui visi mirštantys jauni vyrai yra lygūs. Turiu tau pasiūlymą. Jei leisi jiems užeiti ir kelias minutes tave apžiūrinėti, niekam nesakysiu, kad melavai apie nesveikas kepenis.

Josarjanas pasitraukė nuo jo toliau.

– Jūs apie tai žinot?

– Aišku, žinau. Nelaikyk mūsų kvailiais, – draugiškai sukikenęs daktaras užsidegė dar vieną cigaretę. – Manai, kas nors patikės, kad tavo kepenys nesveikos, kai maigai sesutėms papus menkiausiai progai pasitaikius? Turėsi atsisakyti sekso, jei nori įtikinti žmones, kad tavo kepenys negaluoja.

– Velniškai baisi kaina mokėti vien už tai, kad liktum gyvas. Kodėl neįskundėt manęs, jei žinojot, kad apsimetinėju?

– Kam, po šimts pypkių, man taip daryti? – nustebęs paklausė daktaras. – Mes visi – iliuzijų verslo atstovai. Aš visuomet mielai ištiesiu pagalbos ranką kitam bendrininkui, žengiančiam išgyvenimo keliu, jeigu jis pasirengęs padėti man.

Tie žmonės sukorė labai ilgą kelią, ir aš nenoriu jų nuvilti. Senukai kelia man sentimentų.

– Bet jie atvyko pamatyti savo sūnaus.

– Jie atvyko per vėlai. Gal jie nė nepastebės, kad tu ne jis.

– O jeigu jie ims verkti?

– Jie tikriausiai ims verkti. Čia viena priežasčių, dėl ko jie atvyko. Aš klausysiuos už durų, ir jeigu scena taps nemaloni, įėjęs nutrauksiu.

– Visa tai atrodo šiek tiek beprotiška, – svarstė Josarjanas. – Beje, kodėl jie nori matyti, kaip miršta jų sūnus?

– Atsakymo į šį klausimą man taip ir nepavyko rasti, – prisipažino daktaras, – bet žmonės visuomet to nori. Na tai ką pasakysi? Tau tereikia kelias minutes pagulėti ir šiek tiek pamerdėti. Argi labai daug prašau?

– Gerai, – nusileido Josarjanas. – Tik kelias minutes, be to, pažadat, kad lauksit už durų, – jis ėmė įsijausti į vaidmenį. – Klausykit, gal reikia mane aptvarstyti, kad būtų įtikinamiau?

– Sakyčiau, puikiai sumanyta, – paplojo katučių daktaras.

Josarjaną apvyniojo krūva tvarsčių. Sanitarų brigada įtaisė virš abiejų langų gelsvai rudas naktines užuolaidas ir jas užtraukė, kad palata skendėtų slogioje prieblandoje. Josarjanas pasiūlė pamerkti gėlių, ir daktaras nusiuntė sanitarą, kad rastų dvi puokšteles vystančių gėlių, skleidžiančių stiprų šleikštų kvapą. Kai viskas buvo paruošta, Josarjanui liepė vėl gultis į lovą. Tada įleido lankytojus.

Tie, tartum jausdami, kad trukdo, įėjo dvejodami, pirštų galiukais, ir nuolankiai atsiprašinėdami žvilgsniais, pirma – sielvartaujantys motina ir tėvas, paskui brolis – rūsčiai dėbsantis stambus jūreivis su gilia krūtine. Vyras ir moteris įžengė įsitempę, susiglaudę, tarsi iš gerai pažįstamo, tik ezoterinio dagerotipo, kabančio ant sienos. Abu jie buvo žemi, sudžiūvę ir išdidūs. Atrodė, kad jie padaryti iš geležies ir senų, tamsių apdarų. Moteris buvo ilgu, mąsliu, ovaliu degintos umbros spalvos veidu, su šiurkščiais žilstančiais juodais plaukais, griežtai perskirtais per vidurį ir rūsčiai sušukuotais virš sprando be jokių garbanų, bangų ar papuošalų. Jos burna buvo pa-

niurusi ir liūdna, raukšlėtos lūpos sučiauptos. Tėvas stovėjo labai standus ir keistas, su jam gerokai per ankštu kostiumu dvieiliu švarku kimštais pečiais. Jis buvo plačiapetis ir raumeningas mažytis žmogeliukas; gunkšlėtą jo veidą puošė nuostabiai užriesti sidabriniai ūsai. Jo akys buvo raukuotos ir traiškanotos; jis stovėjo susidrovėjęs, laikydamas raumeningose darbininko rankose juodo minkšto fetro skrybėlės kraštus priešais plačius atlapus, ir atrodė, kad tragiškai nesmagiai jaučiasi. Skurdas ir sunkus darbas abu pasibaisėtinai sužalojo. Broliui rūpėjo su kuo nors susimušti. Jo apskrita balta kepurė buvo įžūliai pakreipta, pirštai sugniaužti į kumščius, į viską kambaryje jis žaibavo su įžeisto agresoriaus mina.

Visi trys nedrąsiai nugirgždėjo į priekį laikydamiesi šalia kits kito sėlinančiu laidotuvininkų būreliu, iš lėto slinkdami beveik koja kojon, kol atsidūrė prie lovos ir sustoję įsmeigė akis į Josarjaną. Stojo šiurpi ir kankinama tyla, grasinanti tęstis amžinai. Josarjanas jos nebeištvėrė ir atsikrenkštė. Galop senukas prašneko.

– Jis siaubingai atrodo, – tarė jis.

– Jis serga, tėtuk.

– Džuzepe, – tarė motina per tą laiką atsisėdusi ant kėdės ir susidėjusi ant kelių gyslotus pirštus.

– Mano vardas Josarjanas, – atsakė Josarjanas.

– Jo vardas Josarjanas, mamyt. Josarjanai – nejaugi tu manęs nepažįsti? Aš tavo brolis Džonas. Negi nežinai, kas aš?

– Aišku, žinau. Tu mano brolis Džonas.

– Jis mane pažįsta! Tėtuk, jis žino, kas aš. Josarjanai, čia tėtukas. Pasakyk tėtukui „sveikas“.

– Sveikas, tėtuk, – tarė Josarjanas.

– Sveikas, Džuzepe.

– Jo vardas Josarjanas, tėtuk.

– Negaliu atsipeikėti, kaip siaubingai jis atrodo, – tarė tėvas.

– Jis sunkiai serga, tėtuk. Daktaras sako, kad jis mirs.

– Nežinojau, tikėti daktaru ar ne, – atsakė tėvas. – Pats žinai, kokie tie žmonės sukti.

– Džuzepe, – vėl tarė motina tylia, trūkinėjančia prislopinto sielvarto gaida.

– Jo vardas Josarjanas, mamyt. Jos atmintis jau nekokia. Kaip čia su tavim elgiasi, broliuk? Neblogai? – Neblogai, – patvirtino Josarjanas.

– Tai gerai. Tik nesileisk čia niekieno stumdomas. Tu ne prastesnis nė už vieną jų, nors esi italas. Tu irgi turi teisių.

Josarjanas krūptelėjo ir užsimerkė, kad nereikėtų žiūrėti į savo brolį Džoną. Jis pasijuto ligonis.

– *Dabar* matot, kaip siaubingai jis atrodo, – pastebėjo tėvas.

– Džuzepe, – tarė motina.

– Mamyt, jo vardas Josarjanas, – nekantriai pertraukė ją brolis. – Nejaugi negali įsidėmėti?

– Viskas gerai, – pertraukė jį Josarjanas. – Ji gali vadinti mane Džuzepe, jeigu to nori.

– Džuzepe, – tarė jinai jam.

– Nesijaudink, Josarjanai, – tarė brolis. – Viskas bus gerai.

– Nesijaudink, mamyt, – tarė Josarjanas. – Viskas bus gerai.

– Ar kunigas buvo atėjęs? – pasiteiravo brolis.

– Taip, – pamelavo Josarjanas ir dar kartą krūptelėjo.

– Tai gerai, – nusprendė brolis. – Svarbiausia, kad gautum viską, kas tau priklauso. Mes atkakom net iš Niujorko. Bijojom, kad nespėsim.

– Ko nespėsim?

– Pamatyti tavęs prieš mirtį.

– Koks skirtumas?

– Mes nenorėjom, kad mirtum vienas.

– Koks skirtumas?

– Tikriausiai jis ima kliedėti, – tarė brolis. – Jis be perstojo kartoja tą patį.

– Iš tikrųjų labai keista, – atsakė senukas. – Visada maniau, kad jo vardas Džuzepė, o dabar sužinau, kad jo vardas Josarjanas. Iš tikrųjų labai keista.

– Mamyt, pataisyk jam nuotaiką, – paragino brolis. – Pasakyk ką nors, kad jis pralinksmėtų.

– Džuzepe.

– Jis ne Džuzepė, mamyt. Jis Josarjanas.

– Koks skirtumas? – nepakeldama akių vis tuo pačiu gedėtojos balsu atsakė motina. – Jis juk miršta.

Pabrinkusios jos akys pritvinko ašarų ir ji ėmė verkti iš lėto siūbuodama ant kėdės; jos rankos gulėjo ant kelių lyg nukritusios naktinės peteliškės. Josarjanas išsigando, kad ji pradės aimanuoti. Tėvas ir brolis taip pat apsiverkė. Josarjanas staiga prisiminė, ko jie visi verkia, ir pats apsiašarojo. Į palatą įėjo daktaras, kurio jis anksčiau nebuvo matęs, ir mandagiai liepė lankytojams išeiti. Tėvas oficialiai atsistojo atsisveikinti.

– Džuzepe, – pradėjo jis.

– Josarjanai, – pataisė sūnus.

– Josarjanai, – tarė tėvas.

– Džuzepe, – pataisė Josarjanas.

– Netrukus tu mirsi.

Josarjanas vėl apsiverkė. Daktaras bjauriai į jį dėbtelėjo iš kito palatos galo, ir Josarjanas susitvardė.

Panarinęs galvą tėvas tęsė:

– Kai kalbėsies su tuo asmeniu aukštai, noriu, kad Jam perduotum kai ką nuo manęs. Pasakyk Jam, kad neteisinga, kai žmonės miršta jauni. Kalbu nuoširdžiai. Pasakyk, kad jeigu jie apskritai privalo mirti, tai turi mirti seni. Noriu, kad tai Jam perduotum. Man regis, Jis nežino, kad taip neteisinga, nes visi laiko Jį geru, bet tie dalykai jau seniai, seniai tęsiasi. Perduosi?

– Ir neleisk niekam ten, aukštai, tavęs stumdyti, – patarė brolis. – Danguj tu būsi nė kiek ne prastesnis už kitus, nors esi italas.

– Apsirenk šiltai, – tarė motina. Josarjanui pasirodė, kad ji žino, ką sako.

19

Pulkininkas Ketkartas

Pulkininkas Ketkartas buvo gudrus, netvarkingas, nelaimingas trisdešimt šešerių metų vyras, kuriam sekėsi visą gyvenimą. Jis vaikščiodavo dramblodamas ir norėjo būti generolu. Jis buvo šaunus ir prislėgtas, santūrus ir susigraužęs. Jis jautėsi savim patenkintas ir nesaugus, ryžtingai griebdavosi administracinių gudrybių, kai norėdavo atkreipti į save viršininkų dėmesį, ir susirūpinęs drebėdavo, kad jo kėslai gali atsigręžti prieš jį patį. Jis buvo gražus ir nepatrauklus, nutrūktgalviškas, raumeningas, pasipūtęs vyras; jis auginosi riebalų sluoksnį ir chroniškai kamavosi nuo blogos nuojautos priepuolių. Pulkininkas Ketkartas buvo pasipūtęs, nes buvo ne papulkininkis, o tikras pulkininkas ir vadovavo koviniam padaliniui vos trisdešimt šešerių; pulkininkas Ketkartas buvo prislėgtas, nes buvo tik pulkininkas, nors jau buvo trisdešimt šešerių.

Pulkininkas Ketkartas nepripažino absoliutų. Savo paties laimėjimus jis galėjo matuoti tik lygindamas su kitais, o tobulą meistriškumą įsivaizdavo kaip gebėjimą ką nors daryti bent jau taip pat gerai kaip jo paties amžiaus vyrai, kurie tą patį darė dar geriau. Tas faktas, kad tūkstančiai jo paties amžiaus ir vyresni vyrai nė neišsitarnavo majoro laipsnio, įkvėpdavo jam tuščiagarbišką pasigėrėjimą savo paties vertingumu; kita vertus, tas faktas, kad kai kurie jo paties amžiaus ir jaunesni vyrai jau buvo generolai, nuodijo jį kankinamu pojūčiu, kad yra nevykėlis, ir jis grauždavosi nagus iš nenumaldomo susirūpinimo, dar stipresnio už Alkanojo Džo.

Pulkininkas Ketkartas buvo labai didelis rūškanas plačia-

petis vyras trumpai kirptais garbanotais tamsiais plaukais, kurių galiukai žilo, ir įmantriu kandikliu, kurį nusipirko dieną prieš atvykdamas į Pjanosą vadovauti grupei. Jis kiekviena proga didingai demonstruodavo tą kandiklį ir išmoko vikriai jį vartyti tarp pirštų. Jis nesąmoningai aptiko savo vaisingą gabumą rūkyti su kandikliu. Jo žiniomis, tas kandiklis buvo vienintelis visame Viduržemio jūros karo veiksmų teatre, ir ši mintis glostė jo savimeilę, bet tuo pat metu kėlė nerimą. Jis nė kiek neabejojo, kad toks galantiškas ir apsišvietęs žmogus kaip generolas Suskingas pritarė jo rūkymui su kandikliu, nors juodu retai būdavo kits kito draugijoje, ir dėl to jam labai pasisekė, – su palengvėjimu suvokė pulkininkas Ketkartas, – kadangi generolas Suskingas, ko gero, visiškai nepritarė jo rūkymui su kandikliu. Kai pulkininką Ketkartą užgriūdavo tokios blogos nuojautos, jis tramdydavo raudą ir norėdavo mesti tą prakeiktą daiktą šalin, bet jį sulaikydavo nepalaužiamas įsitikinimas, kad kandiklis puošia jo vyrišką, karišką stotą neregėtu rafinuoto didvyriškumo spindesiu, kuris nušviesdavo jį akinamu pranašumu prieš visus kitus Amerikos armijos karininkus, su kuriais varžėsi. Tačiau kaip jis galėjo tuo įsitikinti?

Pulkininkas Ketkartas šiuo požiūriu buvo nepailstantis – darbštus, smarkus, atsidavęs karo taktikas, dieną naktį skaičiuodavęs, kaip pasitarnavus sau pačiam. Jis buvo savo paties sarkofagas, drąsus ir neklystantis diplomatas, kuris visuomet pasidygėjęs plūsdavo save už visas praleistas progas ir apmaudžiai krimsdavosi dėl visų padarytų klaidų. Jis buvo įsitempęs, irzlus, kupinas kartėlio ir pasitenkinimo savim. Jis buvo narsus prisitaikėlis, kiauliškai stverdavęs kiekvieną progą, kurią jam pakišdavo papulkininkis Kornas, ir iškart šlapios nevilties apimtas drebėdavęs dėl galimų padarinių jam pačiam. Jis godžiai rinkdavo gandus ir brangino paskalas. Jis tikėdavo visomis išgirstomis naujienomis, bet į visas žiūrėdavo skeptiškai. Jis nuolatos budriai laukdavo kiekvieno ženklo ir įžvalgiai, jautriai reaguodavo į visus santykius ir situacijas, kurių nebūdavo. Jis gerai žinodavo esamą padėtį ir visuomet graudžiai stengdavosi sužinoti, kas aplink darosi. Jis buvo padū-

kęs, bebaimis peštukas, nepaguodžiamai krimsdavęsis dėl siaubingo, neištrinamo įspūdžio, kurį žinojo darąs įtakingiems žmonėms, kurie menkai težinojo, kad toks apskritai gyvena.

Visi jį persekiojo. Pulkininkas Ketkartas gyveno vadovaudamasis savo protu nepastoviame aritmetiniame pasaulyje savo reputacijos dėmių ir puošmenų, neregėtų įsivaizduojamų pergalių ir katastrofiškų įsivaizduojamų pralaimėjimų. Kas valandą jį apimdavo tai sielvartas, tai džiugesys; jis fantastiškai gražindavo savo pergalių didybę ir tragiškai perdėdavo savo pralaimėjimų rimtumą. Niekas nė karto neužklupo jo snaudžiančio. Jeigu jį pasiekdavo žinia, kad kas nors matė generolą Šmiksoną ar generolą Suskingą besišypsantį, susiraukusį, ar nesišypsantį ir nesusiraukusį, jis nenustygdavo, kol nerasdavo priimtino paaiškinimo ir užsispyręs bambėdavo, kol papulkininkis Kornas prikalbindavo jį nusiraminti ir atsipalaiduoti.

Papulkininkis Kornas buvo ištikimas, nepakeičiamas sąjungininkas, kuris gadindavo pulkininkui Ketkartui nervus. Pulkininkas Ketkartas prisiekinėdavo amžiną dėkingumą papulkininkiui Kornui už jo sugalvotus sumanius ėjimus, o paskui ant jo niršdavo supratęs, kad iš jų gali nieko neišeiti. Pulkininkas Ketkartas jautėsi labai skolingas papulkininkiui Kornui ir visai jo nemėgo. Juodu buvo labai artimi. Pulkininkas Ketkartas pavydėjo papulkininkiui Kornui intelekto ir dažnai turėdavo sau priminti, kad Kornas vis dar tėra papulkininkis, nors beveik dešimčia metų vyresnis už pulkininką Ketkartą, ir kad papulkininkis Kornas baigė valstybinį universitetą. Pulkininkas Ketkartas aimanuodavo dėl niekingos lemties, davusios jam neįkainojamu padėjėju tokį neišauklėtą žmogų kaip papulkininkis Kornas. Jis jautėsi pažemintas, kad turėjo visiškai pasikliauti žmogumi, išsilavinimą gavusiu valstybiniame universitete. Jei kas nors turėjo tapti jam nepakeičiamu pagalbininku, virkavo pulkininkas Ketkartas, kodėl jis negalėjo būti turtingas ir tvarkingas, žmogus iš geresnės šeimos, labiau subrendęs už papulkininkį Korną, kuris nežiūrėtų į pulkininko Ketkarto troškimą tapti generolu taip nerimtai, kaip

pulkininkas Ketkartas slapčia įtarė papulkininkį Korną slapčia žiūrint.

Pulkininkas Ketkartas taip desperatiškai norėjo tapti generolu, kad buvo pasiryžęs griebtis visko, net religijos, ir vieną vėlų rytą, praėjus savaitei nuo tada, kai padidino reikalaujamų skrydžių skaičių iki šešiasdešimties, jis pasikvietė į kabinetą kapelioną ir staigiu judesiu parodė į žurnalą *The Saturday Evening Post*, gulintį ant jo stalo. Pulkininkas buvo plačiai prasisegęs chaki spalvos marškinių apykaklę, tad buvo matyti kietų juodų barzdos šerių šešėlis ant balto kaip kiaušinis kaklo, ir turėjo korėtą nukarusią apatinę lūpą. Jis buvo iš tų, kas niekados neparunda nuo saulės, tad kiek įmanydamas vengė jos spindulių, kad nenudegtų. Pulkininkas buvo daugiau negu galva aukštesnis už kapelioną ir daugiau negu dvigubai platesnis, tad šalia ištinusio, valdingo jo autoriteto kapelionas jautėsi silpnas ir paliegęs.

– Žiūrėkit, kapelione, – liepė pulkininkas Ketkartas įsriegdamas cigaretę į kandiklį ir sudribdamas ant sukamosios kėdės prie savo rašomojo stalo. – Sakykit, ką apie tai manot.

Kapelionas paklusniai pažvelgė į atverstą žurnalą ir pamatė vedamąjį apie amerikiečių bombonešių grupę Anglijoje, kurios kapelionas prieš kiekvieną skrydį sukalbėdavo maldą instruktažo kambaryje. Kapelionas vos neapsiverkė iš džiaugsmo supratęs, kad pulkininkas ant jo nestaugs. Juodu beveik nesikalbėjo nuo to audringo vakaro, kai pulkininkas Ketkartas išmetė jį iš karininkų klubo generolui Šmiksonui liepus po to, kai Vadas Baltoji Pusiau Aviža vožė pulkininkui Mudusui į nosį. Eidamas čia kapelionas baiminosi, kad pulkininkas ruošiasi jį peikti už tai, kad išvakarėse be leidimo vėl pasirodė karininkų klube. Ten jis nuėjo su Josarjanu ir Danbaru, kai tuodu netikėtai pasirodė miško laukymėje stovinčioje jo palapinėje ir paprašė prie jų prisidėti. Nors ir kaip kapelionas bijojo pulkininko Ketkarto, jam buvo lengviau užsitraukti jo nepasitenkinimą, negu atsisakyti rūpestingo kvietimo dviejų naujų draugų, su kuriais susipažino per vieną iš apsilankymų ligoninėje vos prieš kelias savaites ir kurie taip veiksmingai sten-

gėsi izoliuoti jį nuo aibės visuomeninių netikėtumų, susijusių su jo oficialia užduotimi kuo artimiau bendrauti su gerais devyniais šimtais nepažįstamų karininkų, puskarininkių ir eilinių, laikiusių jį keistuoliu.

Kapelionas akimis prilipo prie žurnalo puslapių. Jis po du kartus apžiūrinėjo kiekvieną nuotrauką ir įdėmiai skaitė parašus, dėliodamas savo atsakymą į pulkininko klausimą į gramatiškai taisyklingą sakinį, kurį jis kartojo ir perdarinėjo mintyse nemažai kartų, kol galop sukaupė atsakymui reikiamą drąsą.

– Manau, kad kalbėti maldas prieš kiekvieną skrydį yra labai doras ir itin pagirtinas žingsnis, sere, – nedrąsiai tarė jis ir ėmė laukti.

– Taip, – pritarė pulkininkas. – Bet man rūpi, ar maldos duos vaisių čia.

– Taip, sere, – po kelių sekundžių atsakė kapelionas. – Manyčiau, kad duos.

– Tada aš norėčiau pamėginti.

Staiga sunkius, miltingus pulkininko žandus nudažė spindintys entuziazmo lopai. Jis atsistojo ir susijaudinęs ėmė vaikščioti po kambarį.

– Žiūrėkit, kiek naudos maldos davė tiems vyrams Anglijoje. Štai nuotrauka *The Saturday Evening Post* žurnale pulkininko, kurio kapelionas vadovauja maldoms prieš kiekvieną kovinį skrydį. Jeigu maldos duoda vaisių jam, turėtų duoti ir mums. Gal jeigu kalbėsime maldas, ir *mano* nuotrauką įdės *The Saturday Evening Post.*

Pulkininkas atsisėdo ir atokiai nusišypsojo, apimtas dosnių apmąstymų. Kapelionas nenumanė, ką dabar turi sakyti. Nutaisęs liūdnai susimąsčiusią miną pailgame, ganėtinai išblyškusiame veide, leido žvilgsniui įsmigti į kelias iš aukštų pintinių, prikrautų raudonų slyvų veislės pomidorų ir eilėmis sustatytų priešais visas sienas. Apsimetė sutelkęs dėmesį į atsakymą. Po kiek laiko susigriebė *iš tikrųjų* spoksąs į nesuskaičiuojamas eiles pintinių raudonų slyvų veislės pomidorų, ir jį taip suintrigavo klausimas, kodėl grupės vado kabinete riogso

kupinos pintinės raudonų slyvų veislės pomidorų, kad jis visiškai pamiršo pokalbį apie maldas, bet tada pulkininkas Ketkartas, geraširdiškai nukrypęs nuo temos, paklausė:

– Gal norit jų nusipirkti, kapelione? Jie iš mūsų ūkio, kurį mes su papulkininkiu Kornu turim kalnuose. Galėčiau parduoti pintinę didmenine kaina.

– Ne, sere. Nenorėčiau.

– Nieko baisaus, – pakančiai patikino jį pulkininkas. – Pirkti nebūtina. Mailas mielai superka viską, ką mes užauginam. Šitie pomidorai nuskinti tik vakar. Atkreipkit dėmesį, kokie jie standūs ir prinokę – nelyginant mergaitės krūtys.

Kapelionas paraudo, ir pulkininkas iškart suprato suklydęs. Jis susigėdęs nunarino galvą; gremėzdiškas jo veidas degė. Pirštai atrodė šiurkštūs ir nepaklusnūs. Jis tulžingai nekentė kapeliono už tai, kad jis kapelionas ir kad padarė siaubingą klaidą pasakęs palyginimą, kuris, neabejojo, bet kokioj kitoj draugijoj būtų buvęs palaikytas šmaikščiu ir rafinuotu. Nusiminęs stengėsi prisiminti kokį būdą, kuris išgelbėtų juodu nuo šio klaikaus konfūzo. Tačiau prisiminė visai kitką: kad kapelionas tėra kapitonas, ir iškart išsitiesė žiobtelėjęs iš šoko ir pasipiktinimo. Žandai įsitempė iš įtūžio nuo minties, kad ką tik apgaulingai buvo pažemintas žmogaus, kuris beveik vienmetis su juo, bet tėra kapitonas, ir kerštingai smeigė į jį tokį žudikiškai priešišką žvilgsnį, kad kapelionas ėmė tirtėti. Pulkininkas sadistiškai baudė jį ilgu, rūsčiu, pikta linkinčiu, neapykantos kupinu, nebyliu žvilgsniu.

– Mes kalbėjomės apie kitką, – pagaliau kandžiai priminė jis kapelionui. – Kalbėjomės ne apie standžias, prinokusias mergaičių krūtis, o apie visai kitokius dalykus. Kalbėjomės apie apeigas instruktažo kambaryje prieš kiekvieną skrydį. Ar kas nors trukdo jas rengti?

– Niekas netrukdo, sere, – suniurzgėjo kapelionas.

– Tada pradėsime šiandien po pietų.

Pulkininkas ėmė galvoti apie smulkmenas, ir jo priešiškumas pamažėle lyžo.

– Noriu, kad gerai apgalvotumėt, kokias maldas kalbėsime.

Nenoriu nieko slogaus ar liūdno. Noriu vien lengvų ir šmaikščių dalykų – kad vaikinai išskristų visai smagiai nusiteikę. Ar suprantat, ką turiu galvoj? Nenoriu jokių niekų apie Dievo karalystę ir Mirties slėnį. Jie pernelyg slegiantys. Kodėl jūs nutaisėt tokį rūgštų veidą?

– Atleiskit, sere, – miknojo kapelionas. – Taip jau sutapo, kad aš galvojau apie dvidešimt trečiąją psalmę, kai jūs tai pasakėt.

– Kokie ten žodžiai?

– Jūs kaip tik ją ir turėjot omeny, sere. „Viešpats gano mane; nieko man..."

– Taip, ją ir turėjau omeny. Šita atkrinta. Kokių dar turit?

– „Gelbėk mane, Dieve, nes pakilo vanduo man iki..."

– Jokio vandens, – nusprendė pulkininkas atšiauriai pūsdamas į kandiklį, iš kurio nuorūką iškratė į akytos bronzos pelenínę. – Kodėl nepabandžius ko nors, susijusio su muzika? Tarkime, apie arfas ant gluosnių?

– Toje kalbama apie Babilonijos upes, sere, – atsakė kapelionas. – „...ten sėdėjome ir verkėme, atsiminę Sioną".

– Sioną? *Tą* tuoj pat pamirškime. Norėčiau sužinoti, kaip tas Sionas ten atsirado? Ar neturit ko nors juokinga, kur nebūtų užsimenama apie vandenis ir Dievo slėnius? Jeigu galėtume, norėčiau, kad apskritai neliestume religijos temos.

– Atleiskit, sere, – atsiprašinėjo kapelionas, – bet beveik visos man žinomos maldos yra ganėtinai liūdnos ir visose bent probėgšmais užsimenama apie Dievą.

– Tada sukurkime naujų. Vyrai ir taip bamba dėl skrydžių, į kuriuos juos siunčiu – nereikia dar labiau jų rūstinti pamokslais apie Dievą, mirtį ar rojų. Kodėl negalim laikytis kokio pozityvesnio požiūrio? Kodėl visi negalim melsti ko nors gero – pavyzdžiui, kad bombos kristų glaudžiau? Nejaugi negalėtume melsti, kad bombos kristų glaudžiau?

– Na taip, manau, kad galim, sere, – dvejodamas atsakė kapelionas. – Jeigu to jums tereikia, galėtumėt išsiversti be manęs. Galėtumėt pats tai daryti.

– Žinau, kad galėčiau, – gaižiai atšovė pulkininkas. – Bet

kam, jūsų manymu, jūs čia reikalingas? Galėčiau pats sau pirkti maistą, bet tai Mailo pareiga, ir todėl jis perka maistą visoms šio rajono aviacijos grupėms. Jūsų pareiga – vadovauti mūsų maldoms, taigi nuo šiol vadovausite mums meldžiantis, kad per kiekvieną kovinę operaciją bombos kristų glaudžiau. Aišku? Manau, tikrai verta melstis, kad bombos kristų glaudžiau. Tuomet pasitaisytų visų mūsų reputacija generolo Suskingo akyse. Generolas Suskingas įsitikinęs, kad iš lėktuvo padarytos nuotraukos išeina žymiai geresnės, kai bombos krinta glaudžiai.

– Generolas Suskingas, sere?

– Tikrai taip, kapelione, – atsakė pulkininkas tėviškai kikendamas iš suglumusios kapeliono išraiškos. – Nenoriu, kad apie tai sklistų kalbos, bet atrodo, kad generolas Šmiksonas pagaliau pasitraukia, o į jo vietą numatytas generolas Suskingas. Kalbant atvirai, nesikrimsiu, kai taip atsitiks. Generolas Suskingas – labai geras žmogus, ir manau, kad mums visiems bus kur kas geriau, kai jis ims vadovauti. Kita vertus, taip gali niekuomet neatsitikti, ir mums visiems ir toliau vadovautų generolas Šmiksonas. Kalbant atvirai, nesikrimsiu, jei atsitiktų šitaip, nes generolas Šmiksonas taip pat labai geras žmogus, ir manau, kad mums visiems irgi būtų kur kas geriau, jeigu vadovautų jis. Tikiuosi, niekam apie tai neprasitarsite, kapelione. Nenoriu, kad vienas ar kitas imtų manyti, kad remiu ne jį.

– Klausau, sere.

– Na ir gerai, – šūktelėjo pulkininkas ir linksmas atsistojo. – Bet dėl tokių paskalų apie mus nepradės rašyti *The Saturday Evening Post*, ar ne, kapelione? Pagalvokime, kaip reikėtų vykdyti tas apeigas. Beje, kapelione, kol kas nė žodžio apie tai papulkininkiui Kornui, supratot?

– Taip, sere.

Pulkininkas Ketkartas ėmė mąsliai trepsėti siaurais koridoriais, likusiais tarp jo slyvų veislės pomidorų pintinių ir rašomojo stalo su medinėmis kėdėmis kambario viduryje.

– Sakyčiau, jūs turėsit laukti už durų, kol baigsis instruktažas, nes per jį pateikiama slapta informacija. Mes galim ne-

mačiomis jus įsivesti, kol majoras Denbis sutikrins laikrodžius. Manau, kad tikslus laikas nėra jokia paslaptis. Skirsime jums maždaug pusantros minutės. Ar pusantros minutės užteks?

– Taip, sere. Jeigu per tą laiką nereikės išprašyti iš kambario ateistų ir įleisti eilinių ir puskarininkių.

Pulkininkas Ketkartas sustojo kaip įbestas.

– Kokių ateistų? – užbaubė jis nuolankiai, akimirksniu virtęs dorovingu, karingu priešgyna. – Mano dalinyje nėra jokių ateistų! Ateizmą juk draudžia įstatymai, ar ne?

– Ne, sere, nedraudžia.

– Nedraudžia? – nustebo pulkininkas. – Bet tai antiamerikietiška veikla, ar ne?

– Nesu tuo įsitikinęs, sere, – atsakė kapelionas.

– Užtat aš įsitikinęs! – pareiškė pulkininkas. – Aš nepertraukinėsiu mūsų religinių apeigų vien tam, kad įtikčiau saujelei prakeiktų ateistų. Iš manęs jokių ypatingų privilegijų jie nesulauks. Galės pasilikti ten, kur yra, ir melstis su mumis visais. O ko ten minėjot eilinius ir puskarininkius? Kuo jie čia dėti?

Kapelionas pajuto, kaip rausta jo veidas.

– Atsiprašau, sere. Tik pamaniau, kad jūs norėsit, jog eiliniai ir puskarininkiai dalyvautų, nes jie vykdys tą pačią kovinę operaciją.

– Aš to nenoriu. Jie juk turi savo Dievą ir savo kapelioną, ar ne?

– Neturi, sere.

– Ką čia paistot? Norit pasakyti, kad jie meldžiasi tam pačiam Dievui kaip ir mes?

– Taip, sere.

– Ir Jis *klausosi*?

– Manau, kad taip, sere.

– Kad aš prasmegčiau skradžiai! – tarė pulkininkas ir su klausiama pašaipa numykė kažką panosėj. Po akimirkos jo nuotaika staiga pabjuro ir jis delnu perbraukė trumpas, juodas, žylančias garbanas. – Jūs tikrai manot, kad verta įsileisti eilinius ir puskarininkius? – susirūpinęs paklausė.

– Manyčiau, kad šitaip būtų bent jau padoru.

– Nenorėčiau jų įsileisti, – patikėjo paslaptį pulkininkas ir ėmė negailestingai traškinti krumplius žingsniuodamas pirmyn atgal. – Tik nesupraskit manęs klaidingai, kapelione. Taip yra ne todėl, kad laikau eilinius ir puskarininkius purvinais, vulgariais ir žemesniais už mus žmonėmis. Tiesiog neužtenka vietos. Nors atvirai pasakius, nepageidaučiau, kad karininkai bičiuliautųsi su eiliniais ir puskarininkiais instruktažo kambaryje. Man regis, jie pakankamai daug laiko vieni kitus mato per skrydžius. Supraskit: kai kurie geriausi mano draugai yra eiliniai ir puskarininkiai, bet dar arčiau aš jų neprisileidžiu. Sakykit atvirai, kapelione: juk nenorėtumėt, kad jūsų sesuo ištekėtų už eilinio ar puskarininkio?

– Mano sesuo – pati puskarininkė, sere, – atsakė kapelionas.

Pulkininkas vėl sustojo kaip įbestas ir rūsčiai nužvelgė kapelioną norėdamas įsitikinti, kad tas iš jo nesišaipo. – Ką jūs norėjot tuo pasakyti, kapelione? Nevykusiai pajuokavot?

– Oi ne, sere, – skubėjo aiškinti kapelionas skausmingu sutrikusio žmogaus veidu. – Jinai – jūrų pėstininkų vyresnioji seržantė.

Pulkininkas niekad nemėgo kapeliono, o dabar juo šlykštėjosi ir nepasitikėjo. Jį apėmė grėsminga pavojaus nuojauta ir dingtelėjo, ar tik kapelionas irgi nerezga prieš jį sąmokslo – gal nekalbi, neįspūdinga laikysena iš tikrųjų yra priedanga, maskuojanti giliai slepiamus liepsningus suktus ir nesąžiningus siekius. Kapelionas buvo kažkoks juokingas, ir netrukus pulkininkas suprato kodėl. Kapelionas stovėjo įsitempęs padėtyje „ramiai“, nes pulkininkas užmiršo duoti komandą „laisvai“. Tegul ir toliau taip stovi, – kerštingai nusprendė pulkininkas, – pamatys, katras čia viršininkas, be to, jis pats išsaugos orumą, kurį galėtų prarasti pripažinęs savo užmaršumą.

Pulkininką Ketkartą, spoksantį plačiu buku mintyse apie save paskendusio žmogaus žvilgsniu, hipnotiškai traukė langas. Iš eilinių ir puskarininkių visada lauk išdavystės, – nusprendė jis. Gedulingai paniuręs jis pažiūrėjo žemyn į stendi-

nio šaudymo aikštelę, kurią liepė pastatyti štabo karininkams, ir prisiminė tą žeminančią popietę, kai generolas Šmiksonas išdėjo jį į šuns dienas papulkininkio Korno bei majoro Denbio akivaizdoje ir liepė įsileisti į šaudyklą visus eilinius ir puskarininkius, vykdančius kovines užduotis. Pulkininkas Ketkartas gavo prisipažinti, kad šaudymo stendas sugadino jam reputaciją. Jis neabejojo, kad generolas Šmiksonas niekuomet to nepamiršo, nors neabejojo, kad generolas Šmiksonas to nė neprisiminė, o tai buvo didžiulė neteisybė, – graudenosi pulkininkas Ketkartas, nes jau pats sumanymas įrengti šaudyklą turėjo gerokai pataisyti jo reputaciją, nors ją tik gerokai sugadino. Pulkininkas Ketkartas nepajėgė išsiaiškinti, kiek laimėjo ar pralošė dėl tos savo prakeiktos šaudyklos ir gailėjosi, kad papulkininkio Korno šią akimirką nėra kabinete – jis dar kartą įvertintų jam visą epizodą ir nuramintų jo nuogąstavimus.

Viskas be galo glumino, be galo liūdino. Pulkininkas Ketkartas išsitraukė iš burnos kandiklį, stačią įsikišo į marškinių kišenę ir sielvartingai ėmė kramtyti abiejų rankų nagus. Visi ėjo prieš jį, ir jam buvo pikta iki širdies gelmių, kad krizės akimirką šalia nėra papulkininkio Korno – galėtų padėti jam nuspręsti, ką daryti su tais maldų susirinkimais. O kapelionu, kuris vis dar buvo tik kapitonas, jis beveik visai nepasitikėjo.

– Manot, – paklausė jis, – kad neįsileidus eilinių ir puskarininkių, mūsų galimybės pasiekti rezultatų sumažėtų?

Kapelionas sudvejojo; jis vėl pasijuto klausiamas dalykų, apie kuriuos menkai išmano.

– Taip, sere, – galop atsakė. – Manau, visai galimas daiktas, toks poelgis sumažintų jūsų galimybes, jog jūsų malda, kad bombos kristų glaudžiau, būtų patenkinta.

– Apie tai nė negalvojau! – sušuko pulkininkas; jo akys mirksėdamos taškėsi lyg balos. – Jūs norit pasakyti, kad Dievas gali nuspręsti mane nubausti ir išsklaidyti bombas dar labiau?

– Taip, sere, – atsakė kapelionas, – visai galimas daiktas, kad jis taip ir padarytų.

– Tada tegul viskas eina velniop, – pareiškė pulkininkas,

apimtas savarankiškumo priepuolio. – Aš nerengsiu tų prakeiktų maldų susirinkimų, kad viskas dar labiau *pablogėtų*.

Paniekinamai sukikenęs jis įsitaisė prie stalo, vėl įsikišo į dantis tuščią kandiklį ir kelias sekundes nugrimzdo į gimdymo tylą.

– Kai dabar apie tai pagalvoju, – prisipažino ne vien kapelionui, bet ir sau, – sumanymas susodinti daugybę vyrų melstis Dievui buvo ne itin vykęs. Ko gero, *The Saturday Evening Post* redaktoriai nebūtų jam pritarę.

Pulkininkas apgailestaudamas atsisakė savo plano, nes sugalvojo jį pats ir tikėjosi jį atskleidęs įspūdingai visiems parodyti, kad papulkininkio Korno jam nelabai reikia. Kai plano nebeliko, jis džiaugėsi jo atsikratęs, nes nuo pat pradžių jam kėlė nerimą pavojus, kilsiantis, kai reikės jį įgyvendinti pirma nepasitarus su papulkininkiu Kornu. Jis išleido neregėto pasitenkinimo atodūsį. Dabar, kai jo sumanymo atsisakyta, jis buvo kur kas geresnės nuomonės apie save, nes jautė padaręs labai protingą sprendimą, o svarbiausia – tą protingą sprendimą padarė nepasitaręs su papulkininkiu Kornu.

– Ar viskas, sere? – paklausė kapelionas.

– Taip, – atsakė pulkininkas Ketkartas. – Nebent turit ką pasiūlyti.

– Ne, sere. Tik...

Pulkininkas pakėlė akis, tarsi jį būtų užgavę, ir nužvelgė kapelioną su abejingu nepasitikėjimu.

– Tik kas, kapelione?

– Sere, kai kurie vyrai labai nusiminė, kai jūs padidinot skrydžių normą iki šešiasdešimties. Jie prašė, kad apie tai su jumis pasikalbėčiau.

Pulkininkas tylėjo. Kapeliono veidas belaukiant išraudo iki gelsvai rusvų plaukų šaknų. Pulkininkas ilgai vertė jį gūžtis įdėmiu, jokių emocijų neišduodančiu žvilgsniu.

– Pasakykit jiems, kad vyksta karas, – galop patarė abejingai.

– Ačiū, sere. Taip ir padarysiu, – atsakė kapelionas, užlietas neapsakomo dėkingumo, kad pulkininkas pagaliau kažką pasakė. – Jie nesupranta, kodėl jūs neišsikviečiat atsarginių

įgulų, laukiančių Afrikoje, užimti jų vietų ir nepaleidžiat jų namo.

– Tai administracinis klausimas, – atsakė pulkininkas, – ir visai ne jų reikalas.

Jis tingiai mostelėjo į sieną.

– Pasivaišinkit slyvų veislės pomidoru, kapelione. Imkit, pinigų neprašysiu.

– Ačiū, sere. Sere...

– Nėr už ką. Kaip patinka gyventi miške? Viskas kaip per sviestą?

– Taip, sere.

– Džiugu. Jei ko nors reikės, kreipkitės į mus.

– Taip, sere. Ačiū, sere. Sere...

– Ačiū, kad užsukot, kapelione. Dabar aš turiu atlikti vieną darbą. Praneškit man, jei sugalvosit, ką daryti, kad mūsų pavardes paminėtų *The Saturday Evening Post*, gerai?

– Klausau, sere. Pranešiu, – kapelionas sukaupė visas valios jėgas ir įžūliai puolė į ataką. – Man ypač neramu dėl vieno bombonešio piloto būklės, sere. Josarjano.

Pulkininkas greitai pakėlė akis kažką neaiškiai prisiminęs.

– Kieno? – sunerimęs paklausė.

– Josarjano, sere.

– Josarjano?

– Taip, sere, Josarjano. Jo būklė labai prasta, sere. Bijau, kad jis ilgai nebeištvers ir griebsis kokių nors desperatiškų žygių.

– Tikrai, kapelione?

– Taip, sere. Bijau, kad taip.

Sunkioje tyloje pulkininkas kelias akimirkas apie tai mąstė.

– Liepkit jam pasikliauti Dievu, – galop patarė.

– Ačiū, sere, – atsakė kapelionas. – Taip ir padarysiu.

20

Kapralas Vitkombas

Vėlyvo rugpjūčio ryto saulė buvo karšta ir alsi, balkone nejusti nė menkiausio vėjelio. Kapelionas judėjo lėtai. Jis buvo nusiminęs ir prislėgtas priekaištų sau, kai be garso išėjo iš pulkininko kabineto avėdamas rudais batais guminiais padais ir guminiais kulnais. Jis nekentė savęs už tai, ką manė esant savo bailumu. Jis ketino laikytis kur kas griežtesnės nuostatos kalbėdamas su pulkininku Ketkartu dėl šešiasdešimties skrydžių, pasisakyti drąsiai, logiškai ir iškalbingai klausimu, kuris ėmė jį didžiai jaudinti. Deja, jam apgailėtinai nepavyko, jis vėl sutriko susidūręs su stipresnės asmenybės pasipriešinimu. Tokioj gėdingoj padėty jau buvo atsidūręs ne kartą, tad labai save menkino.

Jis sutriko dar labiau po akimirkos, kai pastebėjo kresną vienspalvę papulkininkio Korno figūrą, jo link apatiškai skubiai risnojančią lenktais, plačiais, geltonų akmenų laiptais iš didelio nutriušusio vestibiulio aukštomis sutrūkinėjusio tamsaus marmuro sienomis ir apskritomis sutrūkinėjusių nešvarių plytelių grindimis apačioje. Papulkininkio Korno kapelionas bijojo dar labiau negu pulkininko Ketkarto. Pusamžis tamsaus gymio papulkininkis su berėmiais lediniais akiniais ir briaunotu pliku į kupolą panašiu viršugalviu, kurį nuolat juslingai čiupinėjo kreivų pirštų galiukais, nemėgo kapeliono ir dažnai nemandagiai su juo elgdavosi. Jis neleido kapelionui atitokti iš siaubo savo atžariu, kandžiu liežuviu ir viską žinančiomis, ciniškomis akimis, į kurias kapelionui niekad neužtekdavo drąsos žvelgti ilgiau negu sekundę, ir tai netyčia. Kapelionas nuolankiai susigūžė prieš jį ir jo dėmesys neišvengia-

mai nukrypo į papulkininkio Korno pilvą, kur marškinių galai, išsipūtę iš po atsilaisvinusio diržo ir nukarę virš juosmens, kėlė nevalyvo storumo įspūdį ir todėl papulkininkis atrodė ne vidutinio ūgio, o sprindžiu žemesnis. Papulkininkis Kornas buvo netvarkingas paniekos vertas vyras riebia oda; nuo jo nosies tarp blausių žandų ir skelto kvadratinio smakro ėjo gilios, rūsčios raukšlės. Jo veidas buvo rūškanas ir jis dirstelėjo į kapelioną nepažindamas, kai juodu prisiartino ruošdamiesi prasilenkti.

– Sveiki, tėve, – tarė jis abejingai, nepakeldamas į kapelioną akių. – Kaip sekasi?

– Labas rytas, sere, – atsakė kapelionas išmintingai nusprendęs, kad išsamesnio atsakymo papulkininkis Kornas nesitiki.

Papulkininkis Kornas nelėtindamas žingsnio lipo laiptais toliau; kapelionas atsispyrė pagundai dar kartą jam priminti, kad jis ne katalikas, o anabaptistas, taigi kreiptis į jį „tėve" nėra nei būtina, nei tinkama. Dabar jis bemaž neabejojo, kad papulkininkis Kornas tai prisiminė ir kad kreipimasis į jį „tėvu" su mandagia, nekalta mina buvo tik dar vienas būdas pasišaipyti iš jo todėl, jog buvo tik anabaptistas.

Papulkininkis Kornas neįspėjęs stabtelėjo, kai jau buvo beveik prasilenkęs, ir atsisukęs įsmeigė į kapelioną įniršusio įtarumo kupiną žvilgsnį. Kapelionas suakmenėjo.

– Ką veikiat su šituo slyvų veislės pomidoru, kapelione? – šiurkščiai paklausė papulkininkis Kornas.

Kapelionas nustebęs pažiūrėjo į slyvų veislės pomidorą, kurį paimti paragino pulkininkas Ketkartas.

– Gavau jį pulkininko Ketkarto kabinete, sere, – tesugebėjo atsakyti.

– Ar pulkininkas žino, kad jį pasiėmėt?

– Taip, sere. Pats man jį davė.

– A, tuomet viskas gerai, – atlyžęs atsakė papulkininkis Kornas. Jis nusišypsojo be jokios šilumos ir nykščiais susigrūdo suglamžytus marškinius atgal į kelnes. Akyse sužibo slaptos šelmiško pasitenkinimo ugnelės.

– Ko buvo pasikvietęs jus pulkininkas Ketkartas? – netikėtai paklausė.

Dvejonės akimirką surišo kapelionui liežuvį.

– Manau, kad man nederėtų...

– Dėl maldų kalbėjimo *The Saturday Evening Post* redaktoriams?

– Taip, sere, – vos nenusišypsojęs atsakė kapelionas.

Papulkininkis Kornas susižavėjo savo nuojauta. Jis nepagarbiai nusijuokė.

– Žinot, pamaniau, kad tokia kvaila mintis jam šaus, vos tik pamatė šios savaitės žurnalo numerį. Tikiuosi, jums pavyko jam įrodyti, koks absurdiškas šis sumanymas.

– Jis nusprendė jo atsisakyti, sere.

– Na ir gerai. Džiaugiuosi, kad įtikinot jį, jog *The Saturday Evening Post* redaktoriai vargu ar antrą kartą rašys apie tą patį vien tam, kad pareklamuotų kažkokį niekam nežinomą pulkininką. Kaip gyvenimas tyruose, tėve? Ar sugebat tvarkytis?

– Taip, sere. Susitvarkau.

– Na ir gerai. Džiaugiuosi girdėdamas, kad neturit kuo skųstis. Praneškit mums, jeigu ko nors stinga, kad jaustumėtės patogiai. Mes visi norim, kad jums ten būtų smagu.

– Ačiū, sere. Pranešiu.

Vestibiulyje apačioje kilo šurmulys: artėjo pietų metas ir pirmieji kariai ėjo į dvi štabo valgyklas, atskirai eiliniams su puskarininkiais ir karininkams, įrengtas priešingose senovinės rotondos pusėse. Šypsena papulkininkio Korno veide pranyko.

– Jūs pietavote su mumis vos prieš porą dienų, ar ne, tėve? – klausimas buvo ne vien iš smalsumo.

– Taip, sere. Užvakar.

– Taip ir maniau, – atsakė papulkininkis Kornas ir padarė pauzę, kad pašnekovas suvoktų jo žodžių prasmę. – Ką gi, linkiu sėkmės, tėve. Pasimatysim, kai jums vėl ateis eilė valgyti čia.

– Ačiū, sere.

Kapelionas gerai nežinojo, kurioje iš penkių karininkų ir tiek pat eilinių bei puskarininkių valgyklų pagal grafiką turėjo pietauti tą dieną, nes papulkininkio Korno jam sudarytas grafikas buvo sudėtingas, o užrašus jis pamiršo palapinėje. Kapelionas buvo vienintelis grupės štabui priskirtas karininkas, negyvenęs yrančiame raudonų akmenų grupės štabo pastate ar kuriame nors iš mažesnių statinių, išmėtytų netoliese. Kapelionas gyveno miško laukymėje maždaug už šešių kilometrų, tarp karininkų klubo ir pirmosios iš keturių eskadrilės teritorijų, nusidriekusių ilga linija nuo štabo būstinės. Kapelionas vienas gyveno erdvioje kvadratinėje palapinėje, kur buvo ir jo kabinetas. Naktį iš karininkų klubo jį pasiekdavo ūžavimo triukšmas, dažnai neleisdavęs užmigti, ir jis vartydavosi ant lovos tokioje pasyvioje pusiau savanoriškoje tremtyje. Jis gerai nesuprato, kiek padeda silpnos tabletės, kurių kartais išgerdavo, kad padėtų užmigti, bet jų išgėręs, kelias dienas jausdavosi prasikaltęs.

Vienintelis žmogus, be kapeliono, gyvenęs toje miško laukymėje, buvo jo padėjėjas kapralas Vitkombas. Ateistas kapralas Vitkombas buvo nepatenkintas pavaldinys, jutęs, kad gali atlikti kapeliono pareigas kur kas geriau už kapelioną, ir todėl laikęs save nuskriausta socialinės nelygybės auka. Jis gyveno nuosavoje palapinėje, tokioje pat erdvioje ir kvadratinėje kaip ir kapeliono. Jis buvo atvirai nemandagus su kapelionu ir neslėpė paniekos jam, kai pamatė, kad kapelionas nė nemano už tai bausti. Palapinės laukymėje stovėjo vos per porą žingsnių viena nuo kitos.

Šitokią gyvenseną kapelionui suplanavo papulkininkis Kornas. Viena svari priežastis, kodėl reikėjo apgyvendinti kapelioną ne grupės štabo pastate, buvo papulkininkio Korno teorija, kad gyvendamas palapinėje – kaip ir dauguma jo parapijiečių – kapelionas artimiau su jais susibendraus. Antra svari priežastis buvo ta, kad kiti karininkai nesmagiai jausdavosi, kai kapelionas visą laiką sukiodavosi štabe. Palaikyti ryšį su Viešpačiu buvo vienas dalykas, ir visi už tai pasisakė; tačiau visai kas kita, kai Jis slampinėjo šalia dvidešimt keturias va-

landas per parą. Apskritai paėmus, kaip papulkininkis Kornas pasakojo majorui Denbiui, nervingam išverstakiui grupės operacijų karininkui, kapelionas gyveno kaip inkstas taukuose; darbo beveik neturėjo, tik klausytis kitų žmonių bėdų, laidoti mirusiuosius, lankyti prikaustytus prie lovos ir vadovauti apeigoms. O mirusiųjų dabar buvo nebe tiek jau daug, – pastebėjo papulkininkis Kornas, nes vokiečiai beveik nebesiuntė naikintuvų, o kadangi, jo skaičiavimais, beveik devyniasdešimt procentų karių žūdavo jau priešų teritorijoje ar dingdavo debesyse, kapelionui nereikėjo pajudinti piršto juos laidojant. Religinės apeigos kapeliono taip pat labai neišvargindavo, nes būdavo atliekamos tik kartą per savaitę grupės štabo būstinėje ir jose dalyvaudavo labai mažai karių.

Tiesą sakant, kapelionui ėmė visai patikti gyvenimas miško laukymėje. Juodu su kapralu Vitkombu buvo aprūpinti visais patogumais, kad nė vienas negalėtų pasiskųsti, esą ko nors trūksta, ir dėl to prašyti leidimo grįžti į štabo pastatą. Kapelionas pusryčiaudavo, pietaudavo ir vakarieniaudavo vis kitoje iš aštuonių eskadrilės valgyklų, kas penktą kartą – eilinių ir puskarininkių valgykloje grupės štabe, kas dešimtą – karininkų valgykloje tame pačiame pastate. Tėvynėje, Viskonsino valstijoje, kapelionas labai mėgo sodininkauti ir jo širdį užliedavo didingas derlingumo ir vaisingumo įspūdis, kai susimąstęs žiūrėdavo į nusvirusias dygliuotas varganų, susisukusių medžių šakas, juosmenį siekiančias piktžoles ir brūzgynus, kurie juosė jo palapinę beveik ištisine siena. Pavasarį jis troško sodinti begonijas ir gvaizdūnes siauroje lysvėje aplink palapinę, bet jį sulaikė kapralo Vitkombo pagiežos baimė. Kapelionas mėgavosi žalios aplinkos nuošalumu ir svajoti bei medituoti skatinančiu gyvenimu joje. Mažiau žmonių negu anksčiau kreipdavosi į jį su bėdomis, ir jis leido sau jaustis už tai dėkingam. Kapelionui nekaip sekėsi bendrauti su kitais, jis nesmagiai jausdavosi, kai reikėdavo kalbėtis. Jis ilgėjosi žmonos ir trijų vaikų, jinai ilgėjosi jo.

Kapralui Vitkombui kapelionas labiausiai nepatiko todėl, kad stokojo iniciatyvumo ir agresyvumo, ką jau kalbėti apie

tai, kad tikėjo Dievą. Kapralui Vitkombui atrodė, kad prastas apeigų lankomumas yra liūdnas jo paties visuomeninės padėties atspindys. Jo protas karštligiškai kūrė drąsius naujus sumanymus įžiebti didį dvasinį atgimimą, kurio architektu svajojo tapti: dėželes su pietumis, pobūvius bažnyčioje, pagal vieną pavyzdį rašomus laiškus mūšyje žuvusiųjų ir sužeistųjų artimiesiems, cenzūrą, bingo žaidimą. Tačiau kapelionas jam trukdė. Kapeliono varžomas kapralas Vitkombas suirzęs stojosi piestu, nes manė, kad viską galima patobulinti. Jis nusprendė, kad dėl kapeliono kaltės žmonės taip nepalankiai žiūri į religiją ir juodu abu virto parijais. Kitaip negu kapelionas, kapralas Vitkombas dygėjosi gyvenimu nuošalioje miško laukymėje. Nuvertęs kapelioną jis pirmiausia ketino grįžti į grupės štabo pastatą, kur bus pačiame įvykių sūkuryje.

Kai kapelionas, atsisveikinęs su papulkininkiu Kornu, parvažiavo į laukymę, kapralas Vitkombas lauke tvankioje ūkanoje sąmokslininko balsu kalbėjosi su nepažįstamu papuržandžiu vyru, vilkinčiu kaštoniniu velveto chalatu ir pilka flaneline pižama. Kapelionas jau žinojo, kad toks chalatas ir pižama – oficiali ligoninės apranga. Nė vienas vyras neparodė jį pažįstąs. Svečio dantenos buvo išdažytos žaliai; velvetinio chalato nugarą puošė piešinys bombonešio B-25, neriančio tarp oranžinėmis kibirkštimis sproginėjančių zenitinių pabūklų sviedinių, ir šešių tvarkingų eilių bombikių, rodančių, kad drabužio savininkas atlikęs šešiasdešimt kovinių skrydžių. Reginys taip apstulbino kapelioną, kad jis sustojo ir į juos įsispitrijo. Vyrai nutraukė pašnekesį ir mirtinoje tyloje laukė, kada jis pasitrauks. Kapelionas nuskubėjo į palapinę. Jis išgirdo, o gal tik įsivaizdavo išgirdęs, kaip jie kikena.

Netrukus įėjo kapralas Vitkombas ir piktokai paklausė:

– Kas gero?

– Nieko naujo, – nusukęs akis atsakė kapelionas. – Ar kas nors buvo pas mane atėjęs?

– Tik vėl tas beprotis Josarjanas. Jis – tikras ramybės drumstėjas, ar ne?

– Nesu įsitikinęs, kad jis beprotis, – tarstelėjo kapelionas.

– Teisingai, užsistokit jį, – įsižeidęs tarė kapralas Vitkombas ir išbildėjo.

Kapelionas negalėjo patikėti, kad kapralas Vitkombas vėl įsižeidė ir iš tikrųjų išėjo. Vos tik tai suvokė, kapralas Vitkombas vėl įėjo.

– Jūs visuomet palaikot kitus, – priekaištavo kapralas Vitkombas. – Saviškių jūs neremiat. Čia vienas iš jūsų trūkumų.

– Nesiruošiau jo palaikyti, – atsiprašinėjo kapelionas. – Tik pasakiau savo nuomonę.

– Ko reikėjo pulkininkui Ketkartui?

– Nieko svarbaus. Jis tik norėjo pasitarti, ar negalėtume prieš kiekvieną skrydį instruktažo kambaryje pasimelsti.

– Gerai, nenorit – nepasakokit, – atrėžė kapralas Vitkombas ir vėl išėjo.

Kapelionas pasijuto siaubingai. Kad ir koks dėmesingas stengėsi būti, jis visuomet užgaudavo kapralą Vitkombą. Jis susikrimtęs nuleido akis ir pamatė, kad papulkininkio Korno jam įpirštas sanitaras, turėjęs valyti jo palapinę ir tvarkyti jo daiktus, vėl neišblizgino batų.

Grįžo kapralas Vitkombas.

– Jūs niekuomet nepatikit man jokios informacijos, – nuožmiai inkštė jis. – Nepasitikit saviškiais. Čia dar vienas jūsų trūkumas.

– Ne, pasitikiu, – jausdamasis prasikaltęs patikino jį kapelionas. – Aš be galo tavim pasitikiu.

– Tai kaip su tais laiškais?

– Ne, tik ne dabar, – gūždamasis maldavo kapelionas. – Tik ne apie tuos laiškus. Prašau – neužsimink daugiau apie juos. Jei apsigalvosiu – pasakysiu.

Kapralas Vitkombas atrodė įtūžęs.

– Nejaugi? Bepigu jums čia sėdėti ir purtyti galvą, kai visus darbus nuveikiu aš. Nejaugi nematėt vyruko lauke su paveiksliukais, išpieštais ant chalato?

– Jis atėjęs čia, nes nori su manim pasikalbėti?

– Ne, – atsakė kapralas Vitkombas ir išėjo.

Palapinėje buvo karšta ir drėgna, tad kapelionas pajuto šlam-

pąs. Lyg žmogus, priverstas klausytis kitų pokalbio, jis stengėsi suprasti prislopintus, neaiškius monotoniškus balsus lauke. Jis nekrustelėdamas sėdėjo prie išklerusio bridžo stalelio, atstojusio jam rašomąjį, sučiaupęs lūpas, tuščiu žvilgsniu, ir gelsvas jo veidas su spiečiukais nuo kadainykščių spuogų likusių duobučių aiškiomis ribomis spalva ir paviršiumi panėšėjo į migdolo kevalą. Jis rausėsi atmintyje ieškodamas siūlo galo, kuris leistų paaiškinti, iš kur kilo ta kapralo Vitkombo pagieža jam. Pats nesuprato kodėl, bet buvo įsitikinęs, kad padarė jam kažkokią nedovanotiną skriaudą. Atrodė neįtikėtina, jog šitaip ilgai kapralas Vitkombas galėjo pykti už tai, kad kapelionas atmetė pasiūlymą žaisti bingą ar siuntinėti pagal vieną pavyzdį surašytus laiškus mūšyje žuvusiųjų artimiesiems. Savo paties neišmanymo pripažinimas prislėgė kapelioną. Jau kelias savaites jis ruošėsi atvirai pasikalbėti su kapralu Vitkombu ir sužinoti, kas jam neduoda ramybės, bet iš anksto gėdijosi to, ką gali sužinoti.

Lauke kapralas Vitkombas prunkštė, jo pašnekovas kikeno. Kelias pavojingas akimirkas kapelioną smelkė keistas, okultiškas pojūtis, kad jau buvo visiškai tokioje padėtyje kažkada anksčiau, gal net kitame gyvenime. Jis stengėsi tą įspūdį apčiuopti, duoti jam peno, kad galėtų nuspėti, o gal net suvaldyti tai, kas vyks vėliau, bet tas aiškiaregystės pojūtis pamažėle pranyko be vaisių, kaip jis iš anksto ir žinojo atsitiksiant. *Déjà vu*. Paramnezijai būdingas subtilus, pasikartojantis iliuzijos persipynimas su tikrove kerėjo kapelioną, ir jis žinojo apie jį daugybę dalykų. Jis, pavyzdžiui, žinojo, kad šis dalykas vadinamas paramnezija, tad domėjosi dar ir tokiais su juo susijusiais optiniais reiškiniais kaip *jamais vu* – niekuomet nematomu, ir *presque vu* – beveik matomu. Staiga daiktai, sąvokos ir net žmonės, su kuriais kapelionas praleido beveik visą gyvenimą, nepaaiškinamai įgaudavo nepažįstamą, nenormalų pavidalą – *jamais vu*. O kitąsyk jam protą nušviesdavo ryški šviesa, ir jis beveik pamatydavo absoliučią tiesą – *presque vu*. Nuogo vyro medyje per Sniegdeno laidotuves vaizdas ligi šiol jam buvo neįspėjama mįslė. Tai buvo ne *déjà vu*, nes tuo metu jis nepa-

tyrė pojūčio, jog kada nors anksčiau būtų matęs nuogą vyrą medyje per Sniegdeno laidotuves. *Jamais vu* irgi nebuvo, nes tai nebuvo šmėkla pažįstamo daikto ar žmogaus, pasirodžiusio nepažįstamu pavidalu. Ir, aišku, ne *presque vu*, nes kapelionas jį matė.

Džipo variklis sučiaudėjo prie pat palapinės, ir mašina nuriaumojo. Gal nuogas vyras medyje per Sniegdeno laidotuves tebuvo haliucinacija? O gal tikras apsireiškimas? Vien nuo tos minties kapelioną nupurtė drebulys. Jam neapsakomai magėjo pasipasakoti Josarjanui, bet kai galvodavo apie tą nutikimą, nuspręsdavo daugiau apie jį negalvoti, nors dabar, kai vis dėlto apie jį galvojo, nebebuvo įsitikinęs, jog kada nors iš tikrųjų apie jį galvojo.

Vėl įslinko kapralas Vitkombas su žvilgančia nauja kvaila šypsena ir įžūliai įsirėmė alkūne į kuolą kapeliono palapinės viduryje.

– Ar žinot, kas buvo tas vyrukas raudonu chalatu? – pagyrūniškai paklausė jis. – Kontržvalgas lūžusia nosimi. Jis atvažiavo čia iš ligoninės oficialiu reikalu. Jis atlieka tyrimą.

Kapelionas su vergiška užuojauta išsyk pakėlė akis.

– Tikiuosi, neįkliuvai į jokią bėdą? Ar galiu kuo padėti?

– Ne, aš neįkliuvau į jokią bėdą, – išsišiepęs atsakė kapralas Vitkombas. – Jūs įkliuvot. Jie pričiups jus už tai, kad pasirašinėjot Vašingtono Irvingo pavarde visus laiškus, kuriuos pasirašinėjot Vašingtono Irvingo pavarde. Kaip jums tai patinka?

– Aš nepasirašinėjau jokių laiškų Vašingtono Irvingo pavarde, – atsakė kapelionas.

– Nereikia man meluoti, – atšovė kapralas Vitkombas. – Įtikinti turit ne mane.

– Bet aš nemeluoju.

– Man nerūpi, ar jūs meluojat, ar ne. Jie pričiups jus dar už tai, kad periminėjot majoro Majoro korespondenciją. Daug kas joje buvo įslaptinta informacija.

– Kokią korespondenciją? – vis labiau irzdamas graudžiai paklausė kapelionas. – Kaip gyvas nesu matęs jokios majoro Majoro korespondencijos.

– Nereikia man meluoti, – atsakė kapralas Vitkombas. – Įtikinti turit ne mane.

– Bet aš nemeluoju! – piktinosi kapelionas.

– Nesuprantu, ko jūs ant manęs rėkiate, – nutaisęs įžeistą veidą atrėžė kapralas Vitkombas. Jis pasitraukė nuo kuolo palapinės viduryje ir pabrėžtinai pagrasino pirštu. – Aš ką tik padariau didžiausią paslaugą, kokią kas nors yra jums padaręs per visą gyvenimą, o jūs to nė nesuvokiat. Kaskart, kai jis nori įskųsti jus savo viršininkams, kažkas ligoninėje kupiūruoja visas smulkmenas. Jis jau kelios savaitės kraustosi iš proto besistengdamas jus įduoti. Aš ką tik nė neskaitęs pasirašiau kaip cenzorius po jo laišku. Todėl kontržvalgybos štabe apie jus susidarys labai geras įspūdis. Jie supras, kad mes nė kiek nebijom, jog visa tiesa apie jus iškils aikštėn.

Kapelionas taip sutriko, kad net galva ėmė svaigti.

– Bet tu juk neturi teisės cenzūruoti laiškus, ar ne?

– Žinoma, neturiu, – atsakė kapralas Vitkombas. – Tik karininkai turi tokią teisę. Aš jį cenzūravau jūsų pavarde.

– Betgi aš irgi neturiu teisės cenzūruoti laiškus. O gal turiu?

– Aš tuo irgi pasirūpinau jūsų labui, – patikino jį kapralas Vitkombas. – Vietoj jūsų pasirašiau kita pavarde.

– Ar tai ne klastojimas?

– Dėl šito taip pat nesijaudinkit. Jeigu būtų iškelta klastojimo byla, skųstis galėtų tik žmogus, kurio parašą jūs padirbot, o paisydamas jūsų interesų, pasirinkau jau mirusį žmogų. Pasirašiau Vašingtono Irvingo pavarde, – kapralas Vitkombas įdėmiai pažvelgė kapelionui į veidą ir, nepamatęs jokių maišto ženklų, kupinas pasitikėjimo savim su paslėpta ironija tęsė: – Aš labai greitai susivokiau, ar ne?

– Nežinau, – tyliai aimanavo kapelionas virpančiu balsu; sielvartas ir nesusigaudymas groteskiškai perkreipė jo veidą. – Man regis, visai nesuprantu, ką tu man sakai. Kaip gali tas laiškas padaryti gerą įspūdį, jeigu pasirašei jį ne mano pavarde, o Vašingtono Irvingo?

– Todėl, kad jie įsitikinę, jog jūs – Vašingtonas Irvingas. Nejaugi nesuprantat? Jie supras, kad rašėt jūs.

– Bet juk mes kaip tik ir norim, kad jie taip nemanytų! Dabar jie dar labiau tuo patikės!

– Jei būčiau žinojęs, kad taip dėl šito spyriositės, nė nebūčiau bandęs jums padėti, – pasipiktinęs pareiškė kapralas Vitkombas ir išėjo. Po sekundės grįžo. – Aš ką tik padariau didžiausią paslaugą, kokią kas nors yra jums padaręs per visą gyvenimą, o jūs to nė nesuprantat. Jūs nemokat rodyti dėkingumo. Čia dar vienas jūsų trūkumas.

– Atsiprašau, – atgailavo kapelionas. – Labai atsiprašau. Tiesiog tai, ką sakai, mane visiškai apstulbino, ir aš nė nesuvokiu, ką šneku. Tikrai labai tau dėkingas.

– Tai gal leisit man išsiųsti tuos pagal vieną pavyzdį surašytus laiškus? – iškart paklausė kapralas Vitkombas. – Ar galiu pradėti rašyti juodraščius?

Kapelionui iš nuostabos atvipo žandikaulis.

– Ne, ne, – sudejavo jis. – Ne dabar.

Kapralas Vitkombas užsiplieskė.

– Aš geriausias jūsų draugas, kokį tik turite, bet to nė nesuprantat, – karingai pareiškė jis ir išėjo iš kapeliono palapinės. Grįžo. – Aš jūsų pusėj, o jūs to nė nesuvokiat. Nejaugi nesuprantat, į kokią rimtą bėdą įkliuvot? Tas kontržvalgas nulėkė atgal į ligoninę rašyti apie jus naujutėlio raporto dėl to pomidoro.

– Kokio pomidoro? – mirksėdamas paklausė kapelionas.

– Slyvų veislės pomidoro, kurį laikėt rankoje čia pasirodęs. Štai jis! Pomidoras, kurį jūs laikote rankoje šią akimirką!

Kapelionas atgniaužė pirštus ir nustebęs pamatė tebelaikąs slyvų veislės pomidorą, parsineštą iš pulkininko Ketkarto kabineto. Jis bemat padėjo jį ant bridžo stalelio.

– Gavau šį pomidorą iš pulkininko Ketkarto, – tarė ir nustebo, kaip absurdiškai skamba jo pasiaiškinimas. – Jis primygtinai prašė jį paimti.

– Nereikia man meluoti, – atsakė kapralas Vitkombas. – Man nerūpi, pavogėt jį iš jo ar ne.

– Pavogiau? – apstulbęs sušuko kapelionas. – Kam man vogti pomidorą?

– Kaip tik tai mus abu ir suglumino, – atsakė kapralas Vitkombas. – Paskui kontržvalgas susiprotėjo, kad jūs galit būti paslėpęs jame kokius svarbius slaptus dokumentus.

Kapelionas suglebo po kalnu jį prislėgusia nevilties našta.

– Aš nepaslėpęs jame jokių svarbių slaptų dokumentų, – konstatavo jis paprastai. – Jo nė nenorėjau. Štai – gali jį pasiimti. Imk ir pats įsitikinsi.

– Man jo nereikia.

– Išnešk, prašau, – vos girdimu balsu maldavo kapelionas. – Noriu jo atsikratyti.

– Man jo nereikia, – vėl atrėžė kapralas Vitkombas ir išdidžiai išstypino nutaisęs piktą miną, tvardydamas šypseną negėto džiaugsmo, kad įsigijo naują galingą sąjungininką kontržvalgą, ir kad vėl pavyko įtikinti kapelioną, jog yra juo ne juokais nepatenkintas.

Vargšas Vitkombas, – atsiduso kapelionas ir apkaltino save dėl padėjėjo nepasitenkinimo. Jis nebyliai sėdėjo apimtas mąslios, bukinančios melancholijos tikėdamasis, kad kapralas Vitkombas grįš. Nusivylė išgirdęs nutylant valdingai gurgždančius kapralo Vitkombo žingsnius. Dabar jis nieko nebenorėjo daryti. Užuot ėjęs pietauti, nusprendė pasitenkinti dviem šokoladukais – *Milky Way* ir *Baby Ruth* iš savo skrynutės ir keliais gurkšniais drungno vandens iš gertuvės. Jis jautėsi apsuptas tirštų, neperregimų galimų tolesnių įvykių rūkų, kuriuose neįžvelgė jokio šviesos spindulėlio. Jis baiminosi, ką pamanys pulkininkas Ketkartas, kai jam praneš žinią, kad kapralas įtariamas esąs Vašingtonas Irvingas, paskui ėmė baimintis, ką jau mano apie jį pulkininkas Ketkartas vien už tai, kad užsiminė apie tuos šešiasdešimt skrydžių. Ak, kiek daug nelaimių šiame pasaulyje, – svarstė jis liūdnai panarinęs galvą nuo šios tragiškos minties, o jis niekam negali padėti, išvis mažiausiai – sau pačiam.

21

Generolas Šmiksonas

Pulkininkas Ketkartas tuo metu nieko negalvojo apie kapelioną, nes buvo įsipainiojęs į naujausią grėsmingą savo paties problemą: *Josarjanas!*

Josarjanas! Vien išgirdus šitą niekingą, bjaurią pavardę, kraujas stingdavo jam gyslose, jis sunkiai gaudydavo kvapą. Pirmąkart kapeliono paminėta pavardė *Josarjanas!* suskambo jo atminties gelmėse kaip nelaimę pranašaujantis gongo dūžis. Vos spragtelėjęs užsidarė durų skląstis, žeminantis nuogaliaus rikiuotėje prisiminimas užgriuvo jį įžeidžiančiu, smaugiančiu geliančių smulkmenų srautu. Išmušė prakaitas, ėmė purtyti drebulys. Kažkoks pikta lemiantis ir neįtikėtinas sutapimas, o numanoma jo prasmė pernelyg šėtoniška, kad galima būtų suprasti ją kitaip kaip šlykščiausią blogą ženklą. Vyras, kuris nuogas stovėjo rikiuotėje tą dieną, kai generolas Šmiksonas turėjo jam įteikti Nusipelniusio lakūno kryžių, taip pat buvo – *Josarjanas!* O dabar kažkoks vyras, pavarde Josarjanas, grasino pridaryti nemalonumų dėl šešiasdešimties skrydžių, kuriuos jis ką tik įsakė atlikti savo grupės vyrams. Pulkininkas Ketkartas paniuręs spėliojo, ar čia tas pats Josarjanas.

Jis atsistojo su nepakeliamo sielvarto mina ir ėmė vaikštinėti po kabinetą. Jautė susidūręs su kažkokia mistika. Nuogalius rikiuotėje, – pripažino jis be jokio džiaugsmo, sugadino jam reputaciją. Kaip ir bombardavimų linijos paslinkimas prieš skrydį į Boloniją ir septynios užgaištos dienos sprogdinant tiltą prie Feraros, nors kai tiltas prie Feraros pagaliau buvo susprogdintas, – džiugiai prisiminė, jo reputacija gerokai pasi-

taisė, kita vertus, kai antrą kartą atskridus prie taikinio buvo prarastas lėktuvas, – nusiminęs atsiminė, jo reputacija vėl nukentėjo, na ir kas, kad jinai vėl gerokai pasitaisė, kai gavo medalį pilotui, dėl kurio reputacija nukentėjo, nes nesusprogdino tilto iš pirmo karto. Piloto pavardė, staiga prisiminė jis nustėrdamas iš siaubo, taip pat buvo *Josarjanas!* Jų dabar jau buvo *trys!* Klampios jo akys išvirto ant kaktos iš nuostabos, jis sunerimęs blaškėsi po kabinetą bandydamas suprasti, kas dedasi jam už nugaros. Dar prieš akimirką jo gyvenime nebuvo jokio Josarjano; dabar jie dauginosi kaip bildukai. Bandė nusiraminti. Josarjanas – reta pavardė; gal iš tikrųjų esama ne trijų Josarjanų, bet tik dviejų, o gal net tik vienas Josarjanas – *bet nuo to niekas nesikeičia!* Pulkininkui vis dar gresia rimtas pavojus. Nuojauta jį įspėjo, kad artinasi prie kažkokios neregėtos, neperprantamos kosminės kulminacijos, ir aukštą, platų, mėsingą jo stotą dilgė mintis, jog Josarjanui, kad ir kas galop jis paaiškėtų besąs, lemta būti jo Nemezide.

Pulkininkas Ketkartas prietaringas nebuvo, bet blogais ženklais tikėjo, todėl tuoj pat atsisėdo prie rašomojo stalo ir bloknote užrašė paslaptingą ženklą, kad galėtų tuojau pat giliau pažvelgti į visą įtartiną tų Josarjanų reikalą. Šį priminimą sau parašė sunkiu, ryžtingu braižu, smarkiai sustiprindamas virtine skyrybos ženklų ir dusyk pabraukdamas, tad dabar jis atrodė šitaip:

Josarjanas!!!(?)!

Baigęs pulkininkas atsilošė nepaprastai patenkintas savim, kad šitaip operatyviai ėmėsi veiksmų tokios grėsmingos krizės akivaizdoje. *Josarjanas* – vien pamačius šią pavardę kūnas ėjo pagaugais. Vien nuo „r" vidury. Aiškiai ardomasis elementas. Net į patį žodį *ardomasis* panašus. Ir dar į žodžius *sabotuotojas* ir *kurstytojas*, nelabai skiriasi ir nuo *socialisto*, *įtartino tipo*, *fašisto* ir *komunisto*. Atgrasi, svetima, bjauri pavardė – tokia tiesiog nekelia pasitikėjimo. Nė iš tolo nepanaši į tokias švarias, glaustas, doras amerikietiškas pavardes kaip Ketkartas, Suskingas ir Šmiksonas.

Pulkininkas Ketkartas iš lėto atsistojo ir vėl ėmė klajoti po kabinetą. Beveik nesąmoningai paėmė slyvų veislės pomidorą nuo vienos pintinės viršaus ir godžiai atsikando. Iškart susiraukė ir numetė kas liko į šiukšliadėžę. Pulkininkui nepatiko slyvų veislės pomidorai, net jo paties, o šitie net nebuvo jo paties. Juos įvairiuose Pjanosos turguose supirko papulkininkis Kornas apsimetęs vis kitu žmogum, paskui vidurnaktį nuvežė į pulkininko sodybą kalnuose, o kitą rytą atgabeno į grupės štabą parduoti Mailui, kuris pirkdavo juos už labai gerą kainą. Pulkininkas Ketkartas dažnai spėliodavo, ar tai, ką juodu daro su slyvų veislės pomidorais, teisėta, bet papulkininkis Kornas tikino, kad teisėta, todėl jis stengdavosi per dažnai apie tai negalvoti. Jis taip pat negalėjo žinoti, ar sodyba kalnuose irgi teisėta, nes visus popierius sutvarkė papulkininkis Kornas. Pulkininkas Ketkartas nežinojo, ar yra sodybos savininkas, ar tik ją nuomojasi, iš ko ją įsigijo ir kiek kainuoja jos išlaikymas – jeigu kiek nors kainuoja. Teisininkas buvo papulkininkis Kornas, o ne jis, tad jeigu papulkininkis Kornas jam užtikrino, kad sukčiavimas, turto išgavimas prievarta, uždraustos valiutinės operacijos, vengimas mokėti pajamų mokestį ir spekuliacija juodojoje rinkoje yra teisėti dalykai, pulkininkas Ketkartas negalėjo su juo nesutikti.

Apie savo namą kalnuose pulkininkas Ketkartas težinojo, kad jį turi ir kad jo nekenčia. Jam niekad nebūdavo taip nuobodu kaip tas dvi ar tris dienas, kurias kas savaitę turėjo ten praleisti, kad nesugriautų iliuzijos, neva tas drėgnas, skersvėjų varstomas akmeninis valstiečio namas kalnuose yra auksiniai kūniškų malonumų rūmai. Gausybė karininkų klubų pulsuote pulsavo nelabai konkrečiais žinančių žmonių pasakojimais apie besaikį girtavimą paslapčiomis ir ten vykstančias sekso orgijas, intymias ekstazės naktis su gražiausiomis, labiausiai gundančiomis, vienas du įaudrinamomis ir lengviausiai patenkinamomis kurtizanėmis italėmis, kino aktorėmis, manekenėmis ir grafienėmis. Iš tikrųjų jokių slaptų ekstazės, besaikio girtavimo ir sekso orgijų naktų nebūdavo. Gal ir būtų buvę, jeigu generolas Šmiksonas arba generolas Suskingas

bent kartą būtų parodę susidomėjimą dalyvauti orgijose su juo, tačiau nė vienas to nepadarė, o pats pulkininkas, aišku, nesiruošė švaistyti laiko ir energijos mylėdamasis su gražiomis moterimis, jei iš to būtų nepešęs jokios naudos.

Pulkininkas baimindavosi drėgnų, šaltų ir vienišų naktų sodyboje ir nuobodžių, jokių įvykių nepraskaidrinamų dienų. Aviacijos grupėje jam buvo kur kas smagiau: čia jis galėjo gąsdinti visus, ko nebijojo. Tačiau, kaip jam nuolat primindavo papulkininkis Kornas, ne itin prašmatnu turėti sodybą kalnuose, jei niekad ja nesinaudoji. Į sodybą jis kas kartą važiuodavo graužiamas gailesčio sau. Džipe veždavosi medžioklinį šautuvą ir leisdavo ten nuobodžias valandas šaudydamas iš jo į paukščius ir slyvų veislės pomidorus, kurie iš tiesų ten augo neprižiūrimose lysvėse, mat juos rinkti buvo pernelyg varginantis darbas.

Prie žemesnio rango karininkų, kuriems pulkininkas Ketkartas manė esant išmintinga rodyti pagarbą, jis priskyrė majorą X de Koverlį, nors pats to nenorėjo ir nebuvo įsitikinęs, kad reikia taip daryti. Majoras X de Koverlis jam buvo tokia pat mįslė kaip jis – majorui Majorui ir visiems kitiems, kas kada nors jį pastebėdavo. Pulkininkas Ketkartas nenumanė, kaip žiūrėti į majorą X de Koverlį – pagarbiai ar iš aukšto. Majoras X de Koverlis vis dar buvo tik majoras, nors šimtais metų vyresnis už pulkininką Ketkartą; kita vertus, tokia daugybė žmonių majorą X de Koverlį taip nuoširdžiai ir baimingai garbino, kad pulkininkas Ketkartas nujautė juos visus kažką žinant. Majoras X de Koverlis buvo bloga pranašaujanti, nesuvokiama būtybė, kuri visuomet versdavo jį nervintis ir kurios privengė papulkininkis Kornas. Visi jo bijojo, tik niekas nežinojo kodėl. Niekas nežinojo X de Koverlio vardo, nes niekam niekad neužteko drąsos jo paklausti. Pulkininkas Ketkartas žinojo, kad majoras X de Koverlis išvykęs ir labai tuo džiaugėsi, kol jam dingtelėjo, kad kažkur išvykęs X de Koverlis gali regzti prieš jį sąmokslą, ir tuomet ėmė gailėtis, kad jo nėra eskadrilės stovykloje, kur buvo jo vieta – čia galėtų jį stebėti.

Tuo tarpu pulkininkui Ketkartui paskaudo pėdas ir nugarą nuo tokio ilgo vaikštinėjimo. Jis vėl atsisėdo prie rašomojo stalo pasiryžęs imtis brandaus ir sistemingo karinės padėties vertinimo. Su dalykiška mina žmogaus, išmanančio, kaip ką daryti, jis susirado didelį baltą bloknotą, per vidurį nubrėžė tiesią liniją ir palei viršų perbraukė šitaip padalydamas lapą į dvi tuščias vienodo pločio skiltis. Kritiškai susimąstęs kurį laiką ilsėjosi. Paskui susigūžė virš stalo ir kairiosios skilties viršuje mėšlungišku pedantišku braižu parašė: *Reputacijos dėmės!!!* Dešiniosios skilties viršuje parašė: *Reputacijos puošmenos!!! !!* Dar kartą atsilošęs susižavėjimo kupinu žvilgsniu bešališkai apžiūrėjo schemą. Kelias sekundes rimtai pasvarstęs, rūpestingai aplaižė pieštuko galiuką ir po *Reputacijos dėmės!!!* gerai apgalvotais tarpais surašė:

Ferara
Bolonija (per ją paslinkta neutralioji linija)
Šaudymo stendas
Nuogalius rikiuotėje (po Avinjono)

Paskui prirašė:

Apsinuodijimas maistu (per Boloniją)

ir

Dejavimas (jo epidemija per Avinjono instruktažą)

Paskui prirašė:

Kapelionas (kas vakarą sukiojasi karininkų klube)

Pagalvojęs nusprendė būti geraširdiškas kapelionui, nors jo ir nemėgo, tad po *Reputacijos puošmenos!!! !!* parašė:

Kapelionas (kas vakarą sukiojasi karininkų klube)

Taigi du įrašai apie kapelioną kits kitą neutralizavo. Tada šalia *Ferara* ir *Nuogalius rikiuotėje (po Avinjono)* prirašė:

Josarjanas!

Šalia *Bolonija (per ją paslinkta neutralioji linija)*, *Apsinuodijimas maistu (per Boloniją)* ir *Dejavimas (jo epidemija per Avinjono instruktažą)* drąsiu, ryžtingu braižu parašė:

?

Įrašus su ženklu „*?*" jis norėjo ištirti tuoj pat, kad išsiaiškintų, ar Josarjanas prikišęs prie jų nagus.

Staiga jam sudrebėjo ranka, ir jis nebegalėjo rašyti. Siaubo apimtas atsistojo pasijutęs lipnus ir riebus ir nulėkė prie atviro lango gurkštelėti gryno oro. Jo žvilgsnis užkliuvo už šaudyklos ir jis atšoko šaižiai surikęs iš sielvarto; laukinės, karščiuojančios jo akys lyg paklaikusios apžiūrinėjo kabineto sienas, tarsi jose knibždėtų Josarjanų.

Niekas jo nemyli. Generolas Šmiksonas jo nekenčia, nors generolas Suskingas jį mėgsta – bet tuo negalėjo būti įsitikinęs, kadangi pulkininkas Kargilis, generolo Suskingo adjutantas, neabejotinai turėjo savo ambicijų ir kiekvienai progai pasitaikius nuteikinėjo savo viršininką prieš jį. Vienintelis geras pulkininkas, – nusprendė jis, – negyvas pulkininkas, išskyrus jį patį. Jis pasitikėjo vien pulkininku Mudusu, bet net ir tas ėjo išvien su uošviu. Mailas, žinoma, buvo didžioji jo reputacijos puošmena, bet kai Mailo lėktuvai subombardavo jo grupę, jo reputacija tikriausiai siaubingai nukentėjo, nors Mailas galop nutildė visus besipiktinančiuosius parodęs, kokį milžinišką gryną pelną iš sandorio su priešu gavo jo sindikatas ir visus įtikinęs, kad dėl šios priežasties savo karių ir lėktuvų bombardavimas buvęs labai pagirtinas ir pelningas privataus verslo smūgis. Pulkininkas abejojo, ar pavyks išlaikyti Mailą, mat kiti pulkininkai stengėsi jį persivilioti. Be to, pulkininkas Ketkartas vis dar turėjo savo grupėje tą prakeiktą Didįjį Vadą

Baltąją Pusiau Avižą, dėl kurio vienintelio kaltės, pasak to prakeikto tinginio kapitono Purvinso, neutralioji linija buvo paslinkta per Didžiąją Bolonijos apsiaustį. Pulkininkui Ketkartui Didysis Vadas Baltoji Pusiau Aviža patiko, nes Didysis Vadas Baltoji Pusiau Aviža nuolatos gurino nosį tam prakeiktam pulkininkui Mudusui, kai tik pasigerdavo, ir pulkininkas Mudusas būdavo netoliese. Jis norėjo, kad Didysis Vadas Baltoji Pusiau Aviža imtų trankyti ir riebų papulkininkio Korno snukį. Papulkininkis Kornas buvo prakeiktas gudrutis. Dvidešimt septintajame oro pajėgų štabe kažkas griežė ant jo dantį ir parsiųsdavo kiekvieną jo rašytą raportą su piktu priekaištu; papulkininkis Kornas tada papirko štabe raštininką, pavarde Vintergrynas, bandydamas išsiaiškinti, kas šitaip darė. Per antrą mėginimą virš Feraros prarastas lėktuvas buvo jam visai nenaudingas, – teko prisipažinti, kaip ir tas kitas lėktuvas, dingęs debesyje – *jo net neužsirašė!* Jis ilgesingai stengėsi prisiminti, ar Josarjanas pražuvo tame lėktuve debesyje, ir suvokė, kad Josarjanas negalėjo pražūti tame lėktuve debesyje, jeigu jis vis dar verda tokią bjaurią košę dėl to, kad reikia atlikti kažkokiais penkiais sumautais skrydžiais daugiau.

Gal šešiasdešimt skrydžių *iš tikrųjų* per daug, – svarstė pulkininkas Ketkartas, jeigu Josarjanas tam priešinasi, bet paskui prisiminė, kad nurodymas atlikti daugiau skrydžių negu kitose eskadrilėse – apčiuopiamiausias jo laimėjimas. Kaip pastebėjo papulkininkis Kornas, kare knibždėte knibžda grupių vadų, kurie tik atlieka pareigą, tad reikia kokio nors dramatiško gesto – tokio, kaip įsakyti savo bombarduotojų grupei atlikti daugiau skrydžių negu visos kitos, kad unikalios jo, kaip vadovo, savybės atsidurtų visų dėmesio centre. Rodės, kad joks generolas neprieštarauja tam, ką jis daro, nors nepastebėjo, kad jo poelgis būtų padaręs jiems didelį įspūdį ir todėl jis įtarė, kad šešiasdešimt kovinių skrydžių – toli gražu nepakankamai, ir kad jis turėtų tučtuojau padidinti normą iki septyniasdešimt, aštuoniasdešimt, šimto ar net dviejų šimtų, trijų šimtų, arba iki šešių tūkstančių!

Aišku, jam būtų kur kas geriau, jei jo viršininkas būtų toks

gerai išauklėtas žmogus kaip generolas Suskingas, o ne toks stačiokiškas ir nejautrus žmogus kaip dabartinis viršininkas generolas Šmiksonas, nes generolas Suskingas turėjo įžvalgumo ir sumanumo, be to, kadaise priklausė JAV šiaurryčių universitetų sporto lygai, tad pajėgė įvertinti visas jo dorybes ir jomis gėrėtis, nors generolas Suskingas niekad neparodė nė menkiausio ženklo, kad jį vertina ar juo gėrisi. Pulkininkas Ketkartas jautėsi pakankamai nuovokus, kad suprastų, jog tokiems rafinuotiems, pasitikintiems savimi žmonėms kaip jis pats ir generolas Suskingas visai nereikia matomų pripažinimo ženklų – kadangi abu pasižymi įgimtu supratingumu, jie gali pajusti kits kitam simpatiją ir per atstumą. Gana to, jog juodu panašūs, ir jis žinojo, kad tereikia taktiškai laukti palankumo iki tinkamo meto, nors pulkininkui Ketkartui žeidė savigarbą stebint, kad generolas Suskingas niekad sąmoningai jo neišskiria iš kitų ir visai nesistengia padaryti pulkininkui Ketkartui didesnio įspūdžio epigramomis ir erudicija negu kam nors kitam jo besiklausančiam, tarp jų net eiliniams ir puskarininkiams. Vadinasi, arba pulkininkas Ketkartas nesugeba atskleisti generolui Suskingui savo gerųjų savybių, arba generolas Suskingas nėra trykštanti energija ir protu, gebanti skirti balta nuo juoda, intelektuali, į ateitį žvelgianti asmenybė, kokia apsimeta, ir kad iš tikrųjų jautrus, žavingas, įstabus ir rafinuotas yra generolas Šmiksonas – jam viršininkaujant pulkininkui Ketkartui būtų kur kas geriau, ir staiga pulkininkas ėmė visiškai nebesigaudyti, kaip jį vertina visi kiti, ir jis ėmė kumščiu trankyti per skambučio mygtuką, kad papulkininkis Kornas atlėktų į jo kabinetą ir patikintų, jog visi jį myli ir kad Josarjanas tėra jo vaizduotės vaisius, ir kad jis daro pasakišką pažangą pradėtame šauniame, šlovingame žygyje, kurio tikslas – tapti generolu.

Tiesą sakant, pulkininkas Ketkartas neturėjo nė menkiausios galimybės tapti generolu. Visų pirma, trukdė buvęs pirmosios klasės eilinis Vintergrynas, kuris taip pat norėjo tapti generolu ir amžinai iškraipydavo, sunaikindavo, atmesdavo ar nukreipdavo ne ten, kur reikia, visą pulkininko Ketkarto

ar apie jį rašytą korespondenciją, kuri galėjo pataisyti jo reputaciją. Kita vertus, jau buvo generolas – generolas Šmiksonas, kuris žinojo, kad generolas Suskingas taikosi į jo pareigas, bet nežinojo, kaip jam sukliudyti.

Aviacijos pulko vadas generolas Šmiksonas buvo stačiokiškas, kresnas, neseniai šeštąją dešimtį perkopęs vyras plačia ir apvalia kaip statinė krūtine. Jo nosis buvo trumpa, stora ir raudona, jo pilkas akutes apjuosę gumbuoti balti į krūvą susimetę vokai panėšėjo į lašinių aureoles. Jis turėjo medicinos seserį ir žentą; kai nepersigerdavo, buvo linkęs ilgai mąsliai tylėti. Generolas Šmiksonas pernelyg daug laiko sugaišo armijoje gerai darydamas savo darbą, o dabar buvo per vėlu. Nauji galingi deriniai susidarė be jo, ir jis nenumanė, kaip su jais dorotis. Kai atsipalaiduodavo, į rimtą, mintyse skendintį veidą įsėlindavo pralaimėjimo ir žlugusių vilčių išraiška. Generolas Šmiksonas smarkiai gėrė. Jo nuotaikos būdavo permainingos ir nenuspėjamos. „Karas – pragaras“, – dažnai pareikšdavo jis girtas ar blaivus ir kalbėdavo nuoširdžiai, nors tai jam nesutrukdė gerai iš karo gyventi ar įtraukti į verslą žentą, nors juodu nuolatos pešdavosi.

– Tas šunsnukis, – skųsdavosi žentu generolas Šmiksonas paniekinamai niurzgėdamas visiems, kas stovėdavo prie karininkų klubo baro. – Už viską, ką turi, skolingas man. Aš padariau žmogų iš to prakeikto suskio! Jis neturi smegenų ir pats nesugebėtų nė žingsnio žengti.

– Jis mano viską žinąs, – niūriai atšaudavo pulkininkas Mudusas savo klausytojams prie kito baro galo. – Kritikos jis neapkenčia, o patarimų neklauso.

– Jis tegali patarinėti, – šaižiai šnarpšdamas pastebėdavo generolas. – Jeigu ne aš, jis vis dar būtų kapralas.

Generolą Šmiksoną visuomet lydėdavo pulkininkas Mudusas ir jo medicinos sesuo, tokia žavinga merga, kokią kiekvienas ją matęs buvo kada nors regėjęs. Generolo Šmiksono seselė buvo rubuilė, žema ir šviesiaplaukė. Jos skruostai buvo putlūs, su duobutėmis, žydros akys laimingos, plaukai garbanoti ir sukelti į viršų. Ji visiems šypsodavo ir niekad nešnekė-

davo, nebent užkalbinta. Jos krūtys buvo sodrios, gymis skaistus. Jai negalėjai atsispirti, ir vyrai atsargiai traukdavosi nuo jos skersi. Ji buvo sultinga, miela, vergiškai nuolanki bei buka ir varė iš proto visus, tik ne generolą Šmiksoną.

– Matytumėt ją nuogą, – dusdamas su pasimėgavimu kikendavo generolas Šmiksonas, kai jo seselė išdidžiai šypsodama stovėdavo šalia. – Pulko būstinėje ji laiko mano kambaryje purpurinio šilko uniformą, kuri taip priglunda, kad jos speneliai pūpso nelyginant vyšnios. Audeklą man parūpino Mailas. Uniforma tokia ankšta, kad po ja negali pasivilkti nei kelnaičių, nei liemenėlės. Liepiu seselei ją apsirengti vakarais, kai šalia būna Mudusas, kad varytų jį iš proto, – generolas Šmiksonas kimiai nusijuokdavo. – Matytumėt, kas darosi po ta jos palaidinuke, kai ji perkelia svorį nuo vienos kojos ant kitos. Jisai iš proto kraustosi į ją žiūrėdamas. Vos tik pamatysiu, kaip jis paliečia ranka ją ar kokią kitą moterį, tuoj pat pažeminsiu tą pislųjį šunsnukį eiliniu ir metams nusiųsiu dirbti į virtuvę.

– Jis visur ją tamposi kartu tik tam, kad varytų mane iš proto, – nuliūdęs kaltindavo pulkininkas Mudusas prie kito baro galo. – Pulko būstinėje ji turi uniformą iš purpurinio šilko, kuri taip priglunda, kad jos speneliai pūpso nelyginant vyšnios. Uniforma tokia ankšta, kad po ja negali pasivilkti nei kelnaičių, nei liemenėlės. Girdėtumėt, kaip šiugžda šilkas, kai ji perkelia svorį nuo vienos kojos ant kitos. Vos tik mėginsiu pakabinti ją ar kokią kitą merginą, jis bemat pažemins mane eiliniu ir metams nusiųs dirbti į virtuvę. Aš dėl jos kraustausi iš proto.

– Jis nė karto nepasidulkino nuo tada, kai mus permetė šiapus Atlanto, – atskleidė paslaptį generolas Šmiksonas; nuo šios šėtoniškos minties jo žilstelėjusi kvadratinė galva imdavo kretėti. – Viena iš priežasčių, kodėl niekuomet neišleidžiu jo iš akių – kad neprisiartintų prie moters. Ar galit įsivaizduoti, kokias kančias patiria tas vargšas šunsnukis?

– Nemiegojau su moterim nuo tada, kai mus permetė šiapus Atlanto, – ašaringai žliumbė pulkininkas Mudusas. – Ar galit įsivaizduoti, kokias kančias aš patiriu?

Jei generolui Šmiksonui kas nors nepatikdavo, jis galėdavo būti toks pat nesukalbamas, koks būdavo su pulkininku Mudusu. Jis nepripažino apgaulės, takto ir apsimetinėjimo, o kaip profesionalus karys turėjo vienintelį ir labai glaustą kredo: visi jaunuoliai, kuriems jis įsakinėjo, turi noriai guldyti galvas dėl idealų, siekių ir keistenybių senių, kurie įsakinėjo jam. Jo vadovaujami karininkai, puskarininkiai ir eiliniai jam tebuvo kariniai vienetai. Jis teprašė, kad jie dirbtų savo darbą; jį atlikę, galėjo elgtis kaip tinkami. Jie galėjo, jeigu užsimanydavo, kaip pulkininkas Ketkartas, versti savo vyrus atlikti šešiasdešimt kovinių skrydžių, galėjo, jeigu užsimanydavo, kaip Josarjanas, nuogi stovėti rikiuotėje, nors granitinis generolo Šmiksono žandikaulis atvipo pamačius tokį vaizdą ir jis diktatoriškai nužirgliojo palei gretą įsitikinti, kad iš tiesų nuogas vyras vien su mokasinais padėtyje „ramiai" laukia, kada jam bus įteiktas medalis. Generolas Šmiksonas neteko žado. Pamatęs Josarjaną, pulkininkas Ketkartas buvo benualpstąs, ir papulkininkis Kornas, priėjęs iš užpakalio, stipriai sugriebė jį už rankos. Stojo groteskiška tyla. Nuo kranto tolygiai pūtė šiltas vėjas; visi pamatė pagrindiniu keliu dardantį seną vežimą, prikrautą purvinų šiaudų, tempiamą juodo asilo ir vadeliojamą valstiečio su besiplaikstančia skrybėle ir išblukusiais rudais darbiniais drabužiais; valstietis nekreipė jokio dėmesio į oficialią karinę ceremoniją, vykstančią nedideliame lauke jam iš dešinės.

Galop generolas Šmiksonas prabilo.

– Grįžk į automobilį, – riktelėjo jis per petį savo seselei, atlydėjusiai jį palei gretą.

Seselė šypsodama nucapsėjo prie jo didelio automobilio, pastatyto už kokių dvidešimties metrų prie stačiakampės laukymės krašto. Generolas Šmiksonas laukė rūsčioje tyloje, kol trinktelėjo automobilio durelės, paskui paklausė:

– Kas čia?

Pulkininkas Mudusas pasitikrino savo sąraše.

– Čia Josarjanas, tėti. Jam įteikiam Nusipelniusio lakūno kryžių.

– Kad aš skradžiai prasmegčiau, – suniurnėjo generolas Šmiksonas; rausvą monolitišką jo veidą sušvelnino pašaipėlė. – Kodėl tu nieko neapsirengęs, Josarjanai?

– Nenoriu.

– Kaip tai nenori? Kodėl, po šimts velnių, nenori?

– Nenoriu, ir tiek, sere.

– Kodėl jis nieko neapsirengęs? – generolas Šmiksonas per petį piktai paklausė pulkininko Ketkarto.

– Jis kreipiasi į jus, – pulkininkui Ketkartui per petį sušnabždėjo papulkininkis Kornas ir smarkiai dūrė alkūne pulkininkui į nugarą.

– Kodėl jis nieko neapsirengęs? – didžiai skausmingu veidu piktai paklausė pulkininkas Ketkartas papulkininkio Korno švelniai glostydamas tą vietą, kur pataikė papulkininkio alkūnė.

– Kodėl jis nieko neapsirengęs? – papulkininkis Kornas piktai paklausė kapitono Sardinio ir kapitono Kikilo.

– Vienas vyras žuvo jo lėktuve virš Avinjono praėjusią savaitę ir jį visą aptėškė kraujais, – atsakė kapitonas Kikilas. – Jis prisiekinėja niekad nebenešiosiąs uniformos.

– Vienas vyras žuvo jo lėktuve virš Avinjono praėjusią savaitę ir jį visą aptėškė kraujais, – tiesiai generolui Šmiksonui atraportavo papulkininkis Kornas. – Jo uniforma dar negrįžo iš skalbyklos.

– O kur kitos jo uniformos?

– Taip pat skalbykloje.

– O jo apatiniai?

– Visi jo apatiniai irgi skalbykloje, – atsakė papulkininkis Kornas.

– Man tai panašu į gryną šūdą, – pareiškė generolas Šmiksonas.

– Tai ir yra grynas šūdas, – patvirtino Josarjanas.

– Nesijaudinkit, sere, – metęs grėsmingą žvilgsnį į Josarjaną prižadėjo pulkininkas Ketkartas, – duodu jums žodį, kad šis vyras bus griežtai nubaustas.

– Koks, velniai griebtų, man skirtumas, ar jis bus nubaus-

tas, ar ne? – nustebęs ir suirzęs atšovė generolas Šmiksonas. – Jis ką tik nusipelnė medalio. Jeigu jis nori atsiimti jį nuogas, koks, velniai rautų, tau skirtumas?

– Aš lygiai taip pat manau, sere! – su didžiuliu entuziazmu tarė pulkininkas Ketkartas šluostydamasis kaktą drėgna balta nosine. – Bet ar šitaip sakytumėt, sere, net po neseniai paskelbto generolo Suskingo aplinkraščio deramos karinės aprangos mūšių zonoje klausimu?

– Suskingo? – generolo Šmiksono veidas apniuko.

– Taip, sere, sere, – vergiškai nuolankiai atsakė pulkininkas Ketkartas. – Generolas Suskingas net rekomenduoja mums siųsti vyrus į mūšį su visa uniforma, kad numušti padarytų priešui gerą įspūdį.

– Suskingo? – pakartojo generolas Šmiksonas vis dar prisimerkęs iš nuostabos. – Po velnių – kuo čia dėtas Suskingas?

Papulkininkis Kornas vėl skaudžiai dūrė alkūne pulkininkui Ketkartui.

– Ničniekuo, sere! – pasitempęs atsakė pulkininkas Ketkartas raukdamasis iš baisaus skausmo ir švelniai trindamas tą vietą, kur papulkininkis Kornas dar kartą jam užvožė alkūne. – Kaip tik todėl aš nusprendžiau nesiimti jokių veiksmų, kol pasitaikys proga su jumis aptarti šį nurodymą. Ar nekreipsime į jį jokio dėmesio?

Generolas Šmiksonas nekreipė į jį jokio dėmesio – nusigręžęs su grėsminga panieka įteikė Josarjanui dėžutę su medaliu.

– Parvesk iš automobilio mano merginą, – irzliai liepė jis pulkininkui Mudusui ir laukė niekur nesitraukdamas su rūsčia grimasa, kol seselė vėl prie jo priėjo.

– Tuoj pat perduok raštinei, kad sunaikintų nurodymą, kurį ką tik daviau, įsakantį vyrams ryšėti kaklaraiščiais per kovinius skrydžius, – lūpų kampučiais sukuždėjo papulkininkiui Kornui pulkininkas Ketkartas.

– Aš juk sakiau jums to nedaryti, – prunkštelėjo papulkininkis Kornas. – Bet jūs nenorit manęs klausyti.

– Ša! – įspėjo pulkininkas Ketkartas. – Velniai rautų, Kornai, ką tu padarei mano nugarai?

Papulkininkis Kornas dar kartą prunkštelėjo.

Generolo Šmiksono sesutė visuomet lydėdavo generolą Šmiksoną, kad ir kur jis eitų, net į instruktažo kambarį prieš pat skrydį į Avinjoną; ten ji stovėjo šypsodama asiliška šypsena prie pakylos ir lyg derlinga oazė žydėjo prie generolo Šmiksono peties vilkėdama rausva ir žalia uniforma. Josarjanas žvilgtelėjo į ją ir beviltiškai įsimylėjo. Nuotaika sugedo, viduje išseko ir apmirė. Jis sėdėjo su lipniu geismu spoksodamas į jos pilnas raudonas lūpas ir skruostus su duobutėmis, klausydamasis, kaip majoras Denbis monotonišku, pamokomu vyrišku balsu pasakoja apie koncentruotą zenitinių pabūklų ugnį, laukiančią jų virš Avinjono, ir staiga suaimanavo iš gilios nevilties pagalvojęs, kad galbūt niekuomet nebepamatys šios žavios moters, kuriai nėra taręs nė žodžio ir kurią dabar taip graudžiai mylėjo. Į ją bespoksant, iš sielvarto, baimės ir geismo jam dilgčiojo ir badė visą kūną – tokia graži ji buvo. Jis garbino žemę, ant kurios ji stovėjo. Jis apsilaižė suskeldėjusias, troškulio kamuojamas lūpas sumedėjusiu liežuviu ir vėl sielvartingai sudejavo, šįsyk taip garsiai, kad atkreipė apstulbintus, ieškančius žvilgsnius vyrų su šokolado spalvos kombinezonais ir baltais dygsniuotais parašiutų diržais, sėdinčių aplink ant eilėmis sustatytų grubių medinių suolų.

Neitlis sunerimęs bemat į jį atsisuko.

– Kas yra? – sukuždėjo jis. – Kas atsitiko?

Josarjanas jo neišgirdo. Geismas jį pykino, apmaudas paralyžiavo. Generolo Šmiksono sesutė buvo apkūnoka, bet tikrai ne per daug; jo pojūčiai užsikimšo nuo geltono jos plaukų spindesio ir nepatirto švelnių trumpų pirštelių maigymo, nuo neragauto lobio jos prisirpusių krūtų po rausvais kariškais marškiniais, plačiai prasegtais po kaklu, ir nuo vilnijančių, subrendusių trikampių pilvo ir šlaunų santakų, pridengtų ankštomis, glotniomis miško žalumo gabardininėmis karininko kelnėmis. Jis nepasotinamai gėrė ją visą nuo galvos iki lakuotų kojų pirštų galiukų. Jis norėjo niekada jos neprarasti. „Ooooooooooooj“, – sudejavo jis vėl, ir šįsyk visas kambarys suvilnijo nuo šio virpančio, pratiso šūksmo. Pribloškianti nesmagumo ban-

ga užgriuvo karininkus ant pakylos, ir net majoras Denbis, kuris buvo pradėjęs tikrinti laikrodžius, skaičiuodamas sekundes akimirką prarado dėmesį ir vos negavo pradėti iš naujo. Neitlis sekė sukaustytą Josarjano žvilgsnį per visą ilgą kambarį, kol pasiekė generolo Šmiksono sesutę. Jis išbalo susirūpinęs, kai atspėjo, kas neduoda ramybės Josarjanui.

– Liaukis – girdi? – įspėjo Neitlis rūsčiu šnabždesiu.

– Oooooooooooooooooooooj, – sudejavo Josarjanas ketvirtą kartą – taip garsiai, kad dabar visi aiškiai išgirdo.

– Gal iš proto išsikraustei?! – nuožmiai sušnypštė Neitlis. – Prisidarysi nemalonumų.

– Oooooooooooooooooooooj, – iš kito kambario galo atsiliepė Josarjanui Danbaras.

Neitlis pažino Danbaro balsą. Padėtis dabar buvo nevaldoma, ir jis nusigręžė išleidęs trumpą aimaną: „Ooj".

– Ooooooooooooooooooooj, – atsakė jam aimana Danbaras.

– Ooooooooooooooooooooj, – suirzęs garsiai sudejavo Neitlis susizgribęs, kad ką tik sudejavo.

– Oooooooooooooooooooooj, – dar kartą suaimanavo jam Danbaras.

– Oooooooooooooooooooooj, – iš kitos kambario pusės įsiterpė naujas balsas, ir Neitliui pasišiaušė plaukai.

Josarjanas atsiliepė kartu su Danbaru, o Neitlis tuo metu gūžėsi ir veltui dairėsi skylės, kurioje galėtų pasislėpti drauge su Josarjanu. Pulkelis vyrų tramdė juoką. Neitlį apėmė kažkoks šelmiškas impulsas, ir vos tik stojo trumpa tyla, jis tyčia sudejavo. Vėl atsiliepė kitas naujas balsas. Nepaklusnumo skonis maloniai kuteno, ir Neitlis, vos tik nutaikęs progą įsiterpti, dar sykį sudejavo. Jam atsiliepė dar vienas naujas balsas. Kambarys netramdomai buvo bevirstąs beprotnamiu. Kilo šiurpus balsų klegesys. Sučiužėjo kojos, iš rankų ėmė kristi daiktai: pieštukai, kalkuliatoriai, žemėlapių dėklai, barškantys lakūnų šalmai. Daugybė vyrų, kurie nedejavo, dabar atvirai kikeno, ir nežinia, kaip ilgai būtų tęsęsis šis neorganizuotas dejavimo maištas, jei pats generolas Šmiksonas nebūtų ėmęsis jo slopinti. Jis ryžtingai žengė į pakylos vidurį priešais majorą

Denbį, kuris nuleidęs rimtą, atkaklią galvą, sutelkęs visą dėmesį į laikrodį ant rankos, skaičiavo: „...dvidešimt penkios sekundės... dvidešimt... penkiolika...“ Stambus, raudonas valdingas generolo Šmiksono veidas iš sąmyšio išvirto gumbais, nuo siaubingo ryžto tapo ąžuolinis.

– Užteks, vyrai, – įsakė jis glaustai žaibuojančiomis iš nepritarimo akimis, atkišęs tvirtą kvadratinį smakrą, ir to užteko. – Aš vadovauju koviniam daliniui, – pareiškė jiems rūsčiai, kai kambaryje stojo visiška tyla, o visi ant suolų susėdę vyrai susigėdę susigūžė, – ir šioje grupėje niekas daugiau nedejuos, kol aš jos vadas. Aišku?

Aišku buvo visiems, išskyrus majorą Denbį, kuris, vis dar sutelkęs dėmesį į laikrodį, toliau balsu skaičiavo sekundes.

– ...keturios... trys... dvi... viena... laikas! – sušuko majoras Denbis ir pergalingai pakėlė akis, bet pamatė, kad niekas jo nesiklausė ir kad teks viską pradėti iš pradžių.

– Ooooj, – sudejavo jis neviltingai.

– *Kas čia dabar?* – negalėdamas patikėti suriaumojo generolas Šmiksonas ir žmogžudiško įniršio pagautas atsigręžė į majorą Denbį, kuris nusvirduliavo atatupstas; iš siaubo ir sąmyšio jį ėmė krėsti drebulys, išmušė prakaitas. – *Kas tas žmogus?*

– M-majoras Denbis, sere, – sumikčiojo pulkininkas Ketkartas. – Mano grupės operacijų karininkas.

– Išveskit jį lauk ir sušaudykit, – įsakė generolas Šmiksonas.

– S-sere?

– Sakiau, išveskit jį lauk ir sušaudykit. Gal negirdit?

– Klausau, sere! – šauniai atsakė pulkininkas Ketkartas sunkiai rydamas seiles ir greitai atsisuko į savo vairuotoją ir meteorologą.

– Išveskit majorą Denbį lauk ir sušaudykit.

– S-sere? – sumiknojo vairuotojas ir meteorologas.

– Sakiau, išveskit majorą Denbį lauk ir sušaudykit, – lyg kirviu nukirto pulkininkas Ketkartas. – Gal negirdit?

Abu jauni leitenantai nerangiai sulinksėjo galvomis ir apstulbę neryžtingai spoksojo kits į kitą tikėdamiesi, kad majo-

ro Denbio išvedimo lauk ir sušaudymo procedūrą pradės kolega. Nė vienas lig šiol niekada nebuvo vedęs majoro Denbio lauk ir sušaudęs. Juodu dvejodami ėmė slinkti prie majoro Denbio iš priešingų pusių. Majoras Denbis iš baimės pabalo. Staiga jam pakirto kojas ir jis buvo begriūnąs, bet du jaunieji leitenantai prišokę sugriebė jį už rankų ir neleido nugriūti ant grindų. Dabar, kai laikė majorą Denbį, likusi užduotis atrodė lengva, bet juodu neturėjo pistoletų. Majoras Denbis apsiverkė. Pulkininkas Ketkartas norėjo prie jo prišokti ir paguosti, bet nenorėjo generolui Šmiksonui pasirodyti ištižėlis. Jis prisiminė, kad Eplbis ir Havermejeris į kovinius skrydžius visuomet imdavo 45-ojo kalibro revolverius, todėl ėmė dairytis tarp vyrų eilių jų ieškodamas.

Vos tik majoras Denbis apsiverkė, pulkininkas Mudusas, kuris nusiminęs dvejojo atokiau, nebesusivaldė ir droviai prisiartino prie generolo Šmiksono su liguista aukotis pasiryžusio žmogaus mina.

– Man regis, geriau truputį luktelėkit, tėti, – dvejodamas patarė jis. – Nemanau, kad *galit* jį sušaudyti.

Jo įsikišimas įsiutino generolą Šmiksoną.

– Kas, po velnių, sako, kad aš negaliu? – karingai užriaumojo jis taip garsiai, kad visas pastatas sudrebėjo. Išraudęs iš gėdos pulkininkas Mudusas prie jo pasilenkė ir kažką sušnabždėjo į ausį.

– Velniai griebtų – kodėl aš negaliu? – sustūgo generolas Šmiksonas.

Pulkininkas Mudusas vėl kažką kuštelėjo.

– Nori pasakyt, kad negaliu nušauti ką panorėjęs? – jokių kompromisų nepripažįstančio pasipiktinimo kupinu balsu paklausė generolas Šmiksonas. Jis susidomėjęs pastatė ausis klausydamas, ką toliau šnabžda žentas.

– Tikrai? – paklausė jis; jo įniršį apmaldė smalsumas.

– Taip, tėti. Deja, taip.

– Turbūt tariesi esąs labai gudrus, ar ne? – staiga užsipuolė pulkininką Mudusą generolas Šmiksonas.

Pulkininkas Mudusas vėl tirštai išraudo.

– Ne, tėti, tiesiog...

– Gerai – paleiskit tą nedrausmingą šunsnukį, – suurzgė generolas Šmiksonas, apmaudžiai nusigręždamas nuo žento.

– Tik išveskit jį iš šio pastato ir nebeįleiskit, – irzliai subliuvo jis pulkininko Ketkarto vairuotojui ir pulkininko Ketkarto meteorologui. – Ir tęskime šį prakeiktą instruktažą, kol nesibaigė karas. Tokio nekompetentingumo dar nebuvau matęs.

Pulkininkas Ketkartas sutrikęs linktelėjo generolui Šmiksonui ir davė ženklą vyrams išstumti majorą Denbį pro duris. Vos tik majoras Denbis atsidūrė lauke, nebeliko kam tęsti instruktažą. Visi vėpsojo vieni į kitus su buka nuostaba. Generolas Šmiksonas iš įtūžio paraudo kaip burokas – niekas nesidarė. Pulkininkas Ketkartas nenumanė, nuo ko pradėti. Jis jau norėjo garsiai suaimanuoti, bet tuo metu papulkininkis Kornas žengė į priekį, ėmėsi vadovauti ir šitaip jį išgelbėjo. Pulkininkas Ketkartas netverdamas dėkingumu išleido ašaringą neregėto palengvėjimo atodūsį.

– Dabar, vyrai, sutikrinsim laikrodžius, – nieko nelaukęs rūsčiai, įsakmiai pradėjo papulkininkis Kornas koketiškai vartydamas akis generolo Šmiksono pusėn. – Laikrodžius sutikrinsim vieną vienintelį kartą, ir jeigu per tą vienintelį kartą nepavyks to padaryti, mudu su generolu Šmiksonu norėsim sužinoti, kodėl taip atsitiko. Aišku? – jis vėl šaudė akimis į generolo Šmiksono pusę norėdamas įsitikinti, kad ryžtingi jo veiksmai neliko nepastebėti. – Dabar nusistatykit laikrodžius. Yra devynios valandos ir aštuoniolika minučių.

Papulkininkis Kornas be menkiausio nesklandumo sutikrino laikrodžius ir pasitikėdamas savim tęsė instruktažą. Jis pranešė vyrams dienos slaptažodį ir rodydamas guvų, įspūdingą visapusiškumą, peržvelgė oro sąlygas, kas kelias sekundes laidydamas įkypus pamaiviškus žvilgsnius į generolą Šmiksoną, kad pasisemtų dar didesnio padrąsinimo iš puikaus įspūdžio, kurį matė jam darąs. Su pasimėgavimu valydamas, kedendamas savo plunksnas ir pagyrūniškai straksėdamas ant pakylos, jis įsismagino ir dar kartą pranešė vyrams dienos slaptažodį, paskui sumaniai perėjo prie ugningos kalbos apie tilto

prie Avinjono svarbą karo eigai ir apie tai, kad kiekvienas operacijoje dalyvaujantis vyras privalo mielai aukoti gyvybę vardan tėvynės. Baigęs šį įkvepiantį traktatą, dar kartą priminė vyrams dienos slaptažodį, pabrėžė, kokiu kampu būtina artintis prie taikinio ir dar sykį peržvelgė oro sąlygas. Papulkininkis Kornas jautė atskleidęs visas savo galias. Jis neabejojo privaląs *nuolat* būti dėmesio centre.

Pulkininkas Ketkartas lėtai vokėsi, kas čia dedasi; kai susizgribo, neteko žado. Jo veidas vis tįso ir tįso pavydžiai žiūrint, kaip nesibaigia papulkininkio Korno išdavystė, ir jis beveik bijojo klausytis, kai generolas Šmiksonas prie jo prisiartino ir tokiu garsiu šnabždesiu, kad išgirdo visas kambarys, paklausė:

– Kas tas žmogus?

Išblyškęs pulkininkas Ketkartas atsakė nujausdamas negera; tada generolas Šmiksonas pridėjo delną prie lūpų ir sukuždėjo žodžius, nuo kurių pulkininko Ketkarto veidas nušvito neapsakomu džiaugsmu. Tai pamačius papulkininkį Korną nukrėtė nesutramdoma ekstazė. Nejaugi generolas Šmiksonas ką tik paaukštino jį pulkininku? Nežinia buvo nepakeliama. Įspūdingais gestais ir posakiais meistriškai baigęs instruktažą, jis viltingai atsigręžė į generolą Šmiksoną priimti karštų jo sveikinimų, bet tas jau dybino iš pastato nė kart nedirstelėjęs per petį, tempdamas iš paskos savo sesutę ir pulkininką Mudusą. Šis nuviliantis reginys apstulbino papulkininkį Korną, bet jis akimirksniu atsitokėjo. Akimis susirado pulkininką Ketkartą, kuris vis dar stovėjo tiesus, išsišiepęs iš transo, ir džiaugsmingai prišokęs ėmė tampyti jį už rankos.

– Ką jis apie mane sakė? – paklausė apimtas išdidaus palaimingos geros nuojautos įkarščio. – Ką sakė generolas Šmiksonas?

– Jis norėjo sužinoti, kas tu toks.

– Žinau, žinau. Bet ką jis apie mane sakė? Ką jis pasakė?

– Jam norisi vemti į tave žiūrint.

22

Meras Mailas

Per tą operaciją Josarjanui neišlaikė nervai. Josarjanui neišlaikė nervai per tą skrydį į Avinjoną todėl, kad neišlaikė Sniegdeno žarnos, o Sniegdeno žarnos neišlaikė todėl, kad jų lėktuvą tądien pilotavo Huplis, kuriam buvo vos penkiolika metų, o antrasis pilotas buvo Dobsas, dar prastesnis lakūnas už Huplį, norėjęs, kad Josarjanas padėtų jam įgyvendinti sąmokslą nužudyti pulkininką Ketkartą. Josarjanas žinojo, kad Huplis geras lakūnas, bet jis buvo visai dar vaikas; Dobsas taip pat juo nepasitikėjo, todėl neįspėjęs išplėšė jam iš rankų šturvalą jiems numetus bombas, nes pakvaišo ir nukreipė lėktuvą žemyn, ir tas ėmė smigti tokiu pražūtingu kampu, kad jiems stojo širdys, plyšo ausys, o jie patys buvo bepavirstą į akmenis. Josarjano ausinės išsitraukė iš lizdo, ir jis, viršugalviu prilipęs prie lubų, bejėgiškai pakibo lėktuvo nosyje.

O Dieve! – be garso klykė Josarjanas, jausdamas, kaip jie visi krenta. *O Dieve! O Dieve! O Dieve! O Dieve!* – klykė jis pro lūpas, kurios negalėjo prasižioti, nes lėktuvas krito, o jis besvoris kabojo už viršugalvio, kol Hupliui pavyko vėl nustverti šturvalą ir išlyginti lėktuvą tame pamišėliškame, stačiame, margame kanjone drioksiančių zenitinių pabūklų sviedinių, iš kurio jau buvo pakilę, o dabar vėl turės ištrūkti. Beveik tą pačią akimirką pasigirdo dunkstelėjimas ir organiniame nosies stikle atsirado skylė sulig dideliu kumščiu. Josarjanui nugėlė skruostus blykstelėjusios nuolaužos, bet kraujas netekėjo.

– Kas atsitiko? Kas atsitiko? – suriko jis ir visas nusipurtė, nes neišgirdo ausyse savo paties balso. Jį išgąsdino tuščia tyla

selektoriuje ir iš to siaubo jis beveik negalėjo pajudėti, kai visomis keturiomis gūžėsi nelyginant į spąstus įkliuvusi žiurkė ir laukė nedrįsdamas alsuoti, kol galop pastebėjo prieš akis tabaluojantį žvilgantį cilindrinį ausinių kištuką ir barškančiais pirštais sugrūdo jį atgal į lizdą. *O Dieve!* – nepaliovė klykęs jis vis dar toks pat persigandęs, nes iš visų pusių drioksėjo ir skleidėsi lyg didžiuliai grybai pabūklų sviediniai. – *O Dieve!*

Kai Josarjanas sugrūdo kištuką į selektoriaus lizdą ir vėl viską girdėjo, Dobsas raudojo.

– Padėkit jam, padėkit jam, – žliumbė Dobsas. – Padėkit jam, padėkit jam.

– Kam padėti? Kam padėti? – sušuko Josarjanas. – Kam padėti?

– Bombarduotojui, bombarduotojui, – verkė Dobsas. – Jis neatsiliepia. Padėkit bombarduotojui, padėkit bombarduotojui.

– Aš esu bombarduotojas, – sušuko jam Josarjanas. – Aš esu bombonešio vadas. Man nieko neatsitiko. Man nieko neatsitiko.

– Tada padėkit jam, padėkit jam, – raudojo Dobsas. – Padėkit jam, padėkit jam.

– Kam padėti? Kam padėti?

– Radistui šauliui, – maldavo Dobsas. – Padėkit radistui šauliui.

– Man šalta, – tuomet per selektorių graudžiai suinkštė iš nepakeliamo skausmo Sniegdenas. – Prašau jūsų – padėkit. Man šalta.

Ir Josarjanas nušliaužė ankštąja skyle, užsilipo ant bombų skyriaus ir nusigavo į lėktuvo galą, kur Sniegdenas sužeistas gulėjo ant grindų ir mirtinai šalo geltoname saulės spindulių lope šalia naujojo šaulio, kuris nualpęs tysojo be gyvybės ženklų.

Dobsas buvo prasčiausias lakūnas ir pats tai žinojo. Šis vyriškas jaunuolis, virtęs graudžia žmogysta, nuolat įtikinėjo savo viršininkus nebesąs tinkamas pilotuoti lėktuvą. Nė vienas viršininkas jo neklausė, ir tą dieną, kai skrydžių norma buvo padidinta iki šešiasdešimties, Dobsas įsėlino į Josarjano pala-

pinę, kai Oras buvo išėjęs ieškoti tarpiklių, ir atskleidė jam savo sugalvotą sąmokslą nužudyti pulkininką Ketkartą. Jam reikėjo Josarjano paramos.

– Nori, kad šaltakraujiškai jį nužudytume? – paprieštaravo Josarjanas.

– Tikrai taip, – optimistiškai nusišypsojęs patvirtino Dobsas. Josarjanas jį padrąsino iškart susigaudęs kas ir kaip. – Mes jį nušausim liugeriu, kurį atsivežiau iš Sicilijos. Niekas nežino, kad jį turiu.

– Nemanau, kad galėčiau tai padaryti, – nusprendė Josarjanas kurį laiką tylomis svarstęs šį sumanymą.

Dobsas apstulbo.

– Kodėl?

– Klausyk, man nieko nebūtų maloniau, kaip išgirsti, kad tas šunsnukis nusisuko sprandą ar žuvo avarijoje ar buvo kieno nors kito nušautas. Bet nemanau, kad pats galėčiau jį nužudyti.

– Jis tave nudėtų, – įtikinėjo Dobsas. – Tiesą sakant, ne kas kitas, o tu sakei man, kad jis mus pribaigs taip ilgai siųsdamas į kovines užduotis.

– Bet nemanau, kad galėčiau jį nugalabyti. Jis juk irgi turi teisę gyventi.

– Neturi, nes bando atimti iš mudviejų teisę gyventi. Kas tau pasidarė? – stulbo Dobsas. – Aš klausydavausi, kaip tu dėl to paties ginčydavaisi su Gudruteriu. Žiūrėk, kas jam atsitiko. Dingo vidury debesies.

– Liaukis šaukęs, gerai? – bandė pritildyti jį Josarjanas.

– Aš nešaukiu! – dar garsiau užriko Dobsas paraudusiu iš revoliucionieriaus užsidegimo veidu. Jo akys ašarojo, nosis snarglėjosi, tvinkčiojanti avietinė apatinė lūpa buvo aptraukta putų plėvelės. – Tikriausiai beveik šimtas mūsų grupės vyrų buvo atlikę penkiasdešimt penkis skrydžius, kai jis padidino normą iki šešiasdešimties. Ne mažiau kaip šimtui tokių kaip tu buvo likę vos pora skrydžių. Jeigu leisim jam be galo didinti normą, jis mus visus išžudys. Turim nudėti jį pirmą.

Josarjanas atsainiai linktelėjo nerodydamas pritarimo.

– Manai, galim likti nenubausti?

– Aš viską gerai apgalvojau. Aš...

– Dėl Dievo meilės, liaukis šaukęs!

– Aš nešaukiu. Aš viską...

– Gal liausies šaukęs?

– Aš viską gerai apgalvojau, – sukuždėjo Dobsas ir, norėdamas susivaldyti nemosikavęs rankomis, taip sugniaužė Oro lovos šoną, kad net krumpliai pabalo. – Ketvirtadienio rytą, kai jis turi grįžti iš tos savo prakeiktos sodybos kalnuose, aš miškais vogčia nusigausiu iki staigaus kelio posūkio ir pasislėpsiu krūmuose. Ten jis turės važiuoti lėčiau, o aš galėsiu stebėti kelią abiem kryptimis ir matysiu, ar niekas daugiau nevažiuoja. Kai jis prisiartins, užtempsiu ant kelio storą rąstą, kad sustabdytų džipą. Tada išeisiu iš krūmų su liugeriu ir šaudysiu į galvą, kol pribaigsiu. Pistoletą užkasiu, miškais grįšiu į eskadrilės stovyklą ir lyg niekur nieko imsiuos kasdienių reikalų. Kas čia gali nepavykti?

Josarjanas įdėmiai klausėsi kiekvieno jo plano etapo.

– O koks čia mano vaidmuo? – suglumęs paklausė.

– Be tavęs neišsiversčiau, – paaiškino Dobsas. – Privalai įsakyti man vykdyti šį sumanymą.

Josarjanas negalėjo patikėti.

– Tik tiek tau iš manęs reikia? Duoti tau įsakymą?

– Tik tiek man iš tavęs ir reikia, – patvirtino Dobsas. – Tik liepk man, ir aš pats vienas poryt ištaškysiu jam smegenis.

Nuo emocijų jis prašneko greičiau ir vėl garsiau.

– Jeigu jau to imamės, tai norėčiau peršauti galvą ir papulkininkiui Kornui, bet majoro Denbio norėčiau pasigailėti, jei tu neprieštarausi. Paskui dar norėčiau nugalabyti Eplbį ir Havermejerį, o kai pribaigsim Eplbį su Havermejeriu, norėčiau nudėti Makvotą.

– Makvotą? – Josarjanas pasibaisėjęs vos nepašoko. – Makvotas – mano draugas. Kuo tau neįtiko Makvotas?

– Nežinau, – sutrikęs ir susigėdęs prisipažino Dobsas. – Tik pamaniau, kad jeigu galabijam Eplbį su Havermejeriu, tai galim nudėti ir Makvotą. Nejaugi nenori nuknekcinti Makvoto?

Josarjanas laikėsi ryžtingos pozicijos.

– Klausyk, gal mane tai ir domintų, jei liautumeis šaukti visai salai ir apsiribotum nudėjęs pulkininką Ketkartą. Bet jeigu ketini surengti skerdynes – mane gali pamiršti.

– Gerai, gerai, – bandė nuraminti jį Dobsas. – Tik pulkininką Ketkartą. Ar man tai padaryti? Įsakyk.

Josarjanas papurtė galvą.

– Kažin, ar galėsiu duoti tau tokį įsakymą.

Dobsas be galo sunerimo.

– Aš sutinku su kompromisu, – maldaute maldavo jis. – Man nereikia, kad įsakytum – tik sutik, kad sumanymas geras. Na, ar geras šis sumanymas?

Josarjanas vis dar purtė galvą.

– Sumanymas būtų geras, jei būtum jį įgyvendinęs ir nė žodžio man nesakęs. Dabar per vėlu. Nemanau, kad galiu tau ką nors pasakyti. Duok man daugiau laiko. Gal aš dar apsigalvosiu.

– Tada *tikrai* bus per vėlu.

Josarjanas ir toliau purtė galvą. Dobsas nusivylė. Kurį laiką jis susigėdęs sėdėjo, paskui staiga pašoko ir nieko nelaukęs išrūko dar kartą pabandyti įtikinti daktarą Danyką nušalinti jį nuo skrydžių; per skubėjimą nuvertė Josarjano praustuvę ir pargriuvo užkliuvęs už Oro tebestatomos krosnies degalų žarnos. Audringą, mostaguojantį Dobso antpuolį daktaras Danyka atrėmė keliais nekantriais galvos linktelėjimais ir nusiuntė jį į medicinos pagalbos palapinę pasakoti savo ligos požymių Gasui su Vesu; tie išdažė jam dantenas purpurine spalva gencijonų tirpalu, vos tik jis prasižiojo kalbėti. Purpurine spalva išdažė ir kojų pirštus, o kai tas vėl prasižiojo ketindamas pasiskųsti, sugrūdo į burną vidurius paleidžiamųjų ir išvarė.

Dobso būklė buvo dar prastesnė negu Alkanojo Džo – tas bent jau galėjo vykdyti kovines užduotis, kai nesapnuodavo košmarų. Dobso būklė buvo neką geresnė už Oro, kuris dėl pamišėliško, nenatūralaus kikenimo ir tirtančių persikreipusių atsikišusių dantų atrodė laimingas kaip koks išsišiepęs vieversys neūžauga; Orą kartu su Mailu ir Josarjanu išsiuntė trumpo poilsio į Kairą parvežti kiaušinių, vietoj kurių Mailas nu-

pirko medvilnės ir auštant išskrido į Stambulą iki patrankos bokštelių prigrūdęs lėktuvą egzotiškų vorų ir neprinokusių raudonųjų bananų. Oras buvo vienas iš bjauriausių apsigimėlių, kokius Josarjanas kada nors buvo sutikęs, ir vienas iš patraukliausių. Išpurtęs jo veidas buvo nusėtas opų, šviesiai rudos akys kaip pora rudų stiklo rutuliukų veržėsi iš akiduobių, o tankūs, garbanoti margaspalviai plaukai viršugalvyje suėjo į kūgį, panašų į pomada išteptą palapinės stogą. Orą numušdavo į vandenį arba jam peršaudavo variklį beveik kiekvieną kartą, kai jis pakildavo į orą; jis kaip laukinis ėmė timpčioti Josarjaną už rankos, kai jie išskrido į Neapolį ir, nusileidę Sicilijoje, pamatė suktą cigarą rūkantį dešimtmetį sąvadautoją su dviem dvylikametėm skaisčiom sesutėm, laukiančius jų priešais viešbutį, kur buvo vietos tik Mailui. Josarjanas ryžtingai atsitraukė nuo Oro, susirūpinęs ir suglumęs žiūrėdamas į Etnos kalną vietoj Vezuvijaus ir negalėdamas susigaudyti, ką jie veikia Sicilijoje vietoj Neapolio, o tuo tarpu Oras rizenamai, miknojamai, gašliai sumišęs be perstojo maldavo eiti su juo už suktojo dešimtmečio sąvadautojo prie dviejų jo dvylikamečių skaisčių sesučių, kurios iš tikrųjų buvo ne skaisčios ir iš tikrųjų ne seserys, ir iš tikrųjų tik dvidešimt aštuonerių.

– Eik su juo, – trumpai liepė Josarjanui Mailas. – Atmink savo užduotį.

– Gerai, – atsidusęs nusileido Josarjanas prisiminęs savo užduotį. – Tačiau bent jau leisk man pabandyti susirast viešbutį, kur paskui galėčiau gerai išsimiegoti.

– Gerai išsimiegosi su mergytėmis, – vis taip pat intriguojamai atsakė Mailas. – Atmink savo užduotį.

Tačiau numigti jiems visai neteko, nes Josarjanas su Oru pamatė esą įsprausti į tą pačią dvigulę lovą su dviem dvylikametėm dvidešimt aštuonerių metų amžiaus prostitutėmis, kurios paaiškėjo esančios riebaluotos, nutukusios ir kiaurą naktį juos žadino prašydamos keistis partneriais. Netrukus Josarjanas taip menkai besigaudė, kad nekreipė jokio dėmesio į smėlio spalvos turbaną, kurį dėvėjo prisiplojusi prie jo storulė, kol kitą rytą suktasis dešimtmetis sąvadautojas su kubie-

tišku cigaru, kažkokios gyvuliškos užgaidos pagautas, nuplėšė jį viešumoje ir skaisčioje Sicilijos saulėje parodė jos šokiruojančią, pliką, šlykščių formų galvą. Kerštingi kaimynai nuskuto ją iki žvilgančio kaulo už tai, kad miegojo su vokiečiais. Mergina spiegė iš moteriško pasipiktinimo ir komiškai krypavo paskui suktąjį dešimtmetį sąvadautoją, ir jos šiurpi, išniekinta plikė absurdiškai slankiojo aukštyn žemyn virš keisto patamsėjusio jos veido gumbo tarsi kažkas išbalinta ir nepadoraus. Josarjanas kaip gyvas nebuvo regėjęs tokios plikybės. Sąvadautojas, aukštai iškėlęs pirštą, suko ant jo turbaną lyg kokį trofėjų ir striksėjo vos už kelių centimetrų nuo jos nagų, bėgdamas jos priekyje kankinamu ratu aplink aikštę, prisigrūdusią žmonių, kurie kriokė iš juoko ir šaipydamiesi rodė į Josarjaną, kai Mailas prisiartino su niūria skubos išraiška veide ir priekaištingai suraukė lūpas išvydęs neprideramą reginį su tiek amoralumo ir lengvabūdiškumo. Mailas užsisipyrė tuoj pat skristi į Maltą.

– Mes norim miego, – inkštė Oras.

– Patys kalti, – teisuolio tonu pasmerkė juodu Mailas. – Jei būtumėt pernakvoję viešbučio kambaryje, o ne su viena iš tų ištvirkėlių, šiandien jaustumėtės taip pat gerai kaip aš.

– Pats liepei eiti su jomis, – kaltinamai atšovė Josarjanas. – Be to, mes neturėjom viešbučio kambario. Tau vieninteliam pavyko gauti numerį viešbutyje.

– Dėl to aš irgi nekaltas, – išdidžiai paaiškino Mailas. – Iš kur galėjau žinoti, kad mieste susirinks visi pirkliai supirkinėti avinžirnių derliaus?

– Tu tai žinojai, – apkaltino Mailą Josarjanas. – Dabar aišku, kodėl mes Sicilijoje, o ne Neapolyje. Tu tikriausiai jau prigrūdai visą tą prakeiktą lėktuvą avinžirnių.

– Ša! – rūsčiai įspėjo Mailas, metęs reikšmingą žvilgsnį į Orą. – Atmink savo užduotį.

Kai jie atvažiavo į aerodromą skristi į Maltą, lėktuvo bombų skyrius, galas, uodega ir beveik visas bokštelio patrankos šaulio skyrius buvo prigrūsti pintinių su avinžirniais.

Josarjano užduotis kelionėje buvo nukreipti Oro dėmesį,

kad jis nepastebėtų, kur Mailas perka kiaušinius, nors Oras priklausė Mailo sindikatui ir, kaip ir visi kiti Mailo sindikato nariai, turėjo jo akciją. Josarjanas juto, kad jo užduotis kvaila, nes visi žinojo, jog Mailas perka kiaušinius Maltoje po septynis centus už vienetą, o parduoda sindikato valgykloms po penkis centus.

– Tiesiog aš juo nepasitikiu, – balsu mąstė Mailas lėktuve, galva linktelėdamas atgal Oro pusėn; tas lyg susipainiojusi virvė rangėsi ant žemų pintinių su avinžirniais ir kankinosi bandydamas užmigti. – Mieliau pirkčiau kiaušinius, kai jo nėra šalia – kad nesužinotų mano verslo paslapčių. Ko dar nesupranti?

Josarjanas sėdėjo ant gretimos antrojo piloto sėdynės.

– Nesuprantu, kodėl Maltoje perki kiaušinius po septynis centus už vienetą, o parduodi po penkis.

– Kad gaučiau pelno.

– Bet kaip tu gali gauti pelno? Juk nuo kiekvieno kiaušinio prarandi du centus.

– Užtat gaunu trijų su ketvirčiu centų pelną nuo kiekvieno kiaušinio parduodamas juos po keturis su ketvirčiu centų už vienetą maltiečiams, iš kurių perku juos po septynis centus. Žinoma, pasipelnau ne *aš*. Pelnas atitenka sindikatui. O visi turi po jo akciją.

Josarjanas pajuto pradedąs suprasti.

– O žmonės, kuriems tu parduodi kiaušinius po keturis su ketvirčiu centų už vienetą, gauna nuo kiekvieno dviejų su trim ketvirčiais centų pelną, kai perparduoda tau po septynis centus, teisingai? Tai kodėl tu neparduodi kiaušinių tiesiogiai sau ir neapsieini be žmonių, iš kurių juos perki?

– Todėl, kad aš ir esu žmonės, iš kurių juos perku, – paaiškino Mailas. – Aš gaunu trijų su ketvirčiu centų pelną nuo kiekvieno kiaušinio parduodamas juos sau ir dviejų su trim ketvirčiais centų pelną, kai vėl perku juos iš savęs. Vadinasi, nuo kiekvieno kiaušinio gaunu šešių centų pelną. Prarandu tik du centus nuo kiaušinio, kai parduodu juos valgykloms po penkis centus už vienetą. Štai kaip aš pasipelnau pirkdamas kiaušinius po septynis centus už vieną ir parduodamas po pen-

kis. Aš moku už vieną kiaušinį viso labo centą, kai perku juos Sicilijoje.

– Maltoje, – pataisė Josarjanas. – Tu perki kiaušinius Maltoje, ne Sicilijoje.

Mailas išdidžiai sukikeno.

– Maltoje aš kiaušinių neperku, – prisipažino jis su slapta pašaipėle, nustebinusia Josarjaną, nes tas buvo įpratęs matyti jo veide rimto darbštuolio miną. – Perku juos Sicilijoje po centą ir slapčia perparduodu Maltoje po keturis su puse cento, kad kainuotų po septynis centus, kai žmonės atvyks į Maltą jų pirkti.

– O kodėl žmonės atvyksta į Maltą kiaušinių, kai jie ten tokie brangūs?

– Todėl, kad visuomet taip darė.

– O kodėl jie neieško kiaušinių Sicilijoje?

– Todėl, kad niekuomet taip nedarė.

– Dabar aš tikrai nebesuprantu. Kodėl tu pardavinėji kiaušinius savo valgykloms po penkis centus, o ne septynis?

– Nes tada savo valgykloms būčiau nereikalingas. Kiekvienas gali nusipirkti kiaušinių, kurių kaina septyni centai, po septynis centus.

– Tai kodėl jos neapsieina be tavęs ir neperka kiaušinių tiesiai iš tavęs Maltoje po keturis centus su ketvirčiu už vienetą?

– Nes aš joms neparduodu.

– O kodėl tu joms neparduodi?

– Nes tada nelabai būtų iš ko gauti pelno. O dabar aš bent jau šį tą užsidirbu tarpininkaudamas.

– Tai vis dėlto pasipelnai ir pats, – pareiškė Josarjanas.

– Žinoma. Bet viskas atitenka sindikatui. O visi turi po jo akciją. Nejaugi nesupranti? Lygiai taip pat atsitinka ir su slyvų veislės pomidorais, kuriuos parduodu pulkininkui Ketkartui.

– *Perki*, – pataisė jį Josarjanas. – Tu *neparduodi* slyvų veislės pomidorų pulkininkui Ketkartui ir papulkininkiui Kornui. Tu *perki* pomidorus iš jų.

– Ne, *parduodu*, – pataisė Josarjaną Mailas. – Aš išvežioju slyvų veislės pomidorus po visus Pjanosos turgus išgalvota

pavarde, kad pulkininkas Ketkartas su papulkininkiu Kornu galėtų supirkti juos iš manęs išgalvotomis pavardėmis po keturis centus už vieną, o kitą dieną vėl parduoti per mane sindikatui po penkis centus už vieną. Jie nuo kiekvieno pomidoro gauna vieno cento pelną, aš – pusketvirto, ir visiems išeina į naudą.

– Visiems, išskyrus sindikatą, – paniekinamai suprunkštęs atsakė Josarjanas. – Sindikatas moka po penkis centus už slyvų veislės pomidorus, kurie tau kainuoja vos po pusę cento. Kokia nauda iš to sindikatui?

– Sindikatui naudinga tai, kas naudinga man, – paaiškino Mailas, – nes visi turi po akciją. O pulkininkas Ketkartas ir papulkininkis Kornas remia sindikatą, todėl jie man leidžia vykti į tokias keliones kaip ši. Pamatysi, kokios jos gali būti pelningos, po kokių penkiolikos minučių, kai nusileisime Palerme.

– Maltoje, – pataisė jį Josarjanas. – Dabar mes skrendam į Maltą, ne į Palermą.

– Ne, mes skrendam į Palermą, – atsakė Mailas. – Palerme gyvena cikorijų eksportuotojas, su kuriuo turiu minutę pasimatyti dėl pelėsių sugadintos grybų siuntos į Berną.

– Mailai, kaip tau pavyksta? – paklausė Josarjanas juokdamasis iš nuostabos ir susižavėjimo. – Užpildai kelionės dokumentus į vieną vietą, o skrendi visai kitur. Ar skrydžių dispečeriai niekad nekelia triukšmo?

– Jie visi – sindikato nariai, – atsakė Mailas. – O jie žino, kad kas gerai sindikatui, gerai ir tėvynei, nes sindikatas išlaiko jos kareivėlius. Dispečeriai irgi turi po akciją, todėl jie visada kaip įmanydami stengiasi padėti sindikatui.

– Ar aš turiu akciją?

– Visi turi po akciją.

– Ar Oras turi akciją?

– Visi turi po akciją.

– O Alkanasis Džo? Jis irgi turi akciją?

– Visi turi po akciją.

– Rupūs miltai! – balsu svarstė Josarjanas. Pirmą kartą jam padarė didžiulį įspūdį mintis, kad turi akciją.

Mailas šiek tiek šelmiškai šypsodamas į jį atsigręžė.

– Sugalvojau planą, kaip apgauti federalinę valdžią ir išvilioti iš jos šešis tūkstančius dolerių. Sėkmė garantuota. Mudu galim susišluoti po tris tūkstančius dolerių nė kiek nerizikuodami. Tau įdomu?

– Ne.

Mailas pažvelgė į Josarjaną apimtas stiprių jausmų.

– Štai kuo tu man patinki! – sušuko jis. – Tu sąžiningas! Vienintelis mano pažįstamas žmogus, kuriuo galiu pasitikėti. Todėl ir noriu, kad stengtumeis labiau man padėti. Vakar gerokai nusivyliau, kai Katanijoj judu pabėgot su tom dviem kekšėm.

Josarjanas klausiamai spoksojo į Mailą negalėdamas patikėti savo ausimis.

– Mailai, tu pats man liepei su jomis eiti. Nejaugi pamiršai?

– Aš nekaltas, – oriai atsakė Mailas. – Kai nusigavom į miestą, man reikėjo kaip nors atsikratyti Oro. Palerme bus visai kitaip. Kai nusileisim Palerme, noriu, kad judu su Oru išsidangintumėt su merginom tiesiai iš oro uosto.

– Su kokiom merginom?

– Aš nusiunčiau radiogramą ir susitariau su keturmečiu sąvadautoju, kad parūpintų judviem su Oru dvi skaisčias aštuonmetes pusiau ispaniško kraujo mergaites. Jis atvažiuos į oro uostą jūsų paimti limuzinu. Sėskit į jį vos tik išlipsit iš lėktuvo.

– Nieko nebus, – purtydamas galvą atsakė Josarjanas. – Aš niekur nevažiuosiu – tik miegoti.

Mailas pamėlo iš pasipiktinimo; ilga, plona jo nosis ėmė mėšlungiškai mirgėti tarp juodų antakių ir nevienodų geltonai rudų ūsų lyg blyški, menka vienintelės žvakės liepsnelė. – Josarjanai, atmink savo užduotį, – priminė jis pagarbiai.

– Velniop tą mano užduotį, – abejingai atšovė Josarjanas. – Velniop ir sindikatą, nors turiu jo akciją. Man nereikia jokių aštuonmečių mergelių, net jeigu jos pusiau ispaniško kraujo.

– Aš tavęs nekaltinu. Bet tos aštuonmetės mergelės iš tikrųjų yra tik trisdešimt dvejų. Ir iš tikrųjų jos turi ne pusę ispaniško kraujo, o tik trečdalį estiško.

– Man nereikia jokių mergelių.

– Ir jos net ne mergelės, – neatlyždamas įkalbinėjo Mailas. – Katrą išrinkau tau, trumpai buvo ištekėjusi už pagyvenusio mokytojo, kuris su ja miegodavo tik sekmadieniais, taigi iš tikrųjų ji beveik nenaudota.

Bet Oras irgi buvo mieguistas, tad važiuojant iš oro uosto į Palermą juodu su Josarjanu sėdėjo Mailui prie šono ir sužinojo, kad jiedviem ir ten viešbutyje vietos nėra ir, svarbiausia, kad Mailas – miesto meras.

Keistas, neįtikėtinas Mailo sutikimas prasidėjo oro uoste, kur civiliai darbininkai jį pažinę metė darbus ir pagarbiai įsispitrino į jį švytinčiais iš tramdomo entuziazmo ir liaupsinimo veidais. Žinia apie jo atvykimą atskriejo į miestą anksčiau už jį patį, ir priemiesčiuose jau laukė minios džiūgaujančių miestiečių, kai jie lėkė pro šalį nedengtu sunkvežimuku. Josarjanas su Oru suglumę, nepraverdami burnos spaudėsi prie Mailo, kad būtų saugiau.

Pačiame mieste, kur sunkvežimukas lėčiau slinko miesto centro link, Mailą pasitiko triukšmingiau. Berniukus ir mergaites paleido iš mokyklų, ir jie, vilkėdami naujais drabužėliais, stovėjo išsirikiavę ant šaligatvių ir mosavo vėliavėlėmis. Josarjanas su Oru dabar visai neteko žado. Gatves užkimšo džiūgaujančios minios, virš kurių plaikstėsi didžiulės vėliavos su Mailo atvaizdu. Portretui Mailas pozavo vilkėdamas suskalbtais valstiečio marškiniais aukšta apskrita apykakle; sąžininga, tėviška jo išraiška spinduliavo pakantumą, išmintį, kritiškumą ir jėgą, kai jis visažinio žvilgsniu spoksojo į gyventojus su neklusniais ūsais ir nesusieinančiomis akimis. Merdintys invalidai pro langus siuntė jam oro bučinius. Prijuostėmis apsijuosę krautuvininkai džiaugsmingai valiavo iš siaurų krautuvėlių tarpdurių. Griaudėjo tūbos. Vienur ir kitur pargriūdavo koks žmogelis, ir jį negyvai užtrypdavo. Raudančios senutės lyg pašėlusios brovėsi viena pro kitą prie lėtai slenkančio sunkvežimuko, norėdamos paliesti Mailo petį ar paspausti jam ranką. Šitas audringas iškilmes Mailas atlaikė su geraširdišku taktu. Jis elegantiškai mojo visiems, kas mojo

jam, ir dosniai saujomis žarstė „Hershey“ šokoladukus, įvyniotus į spalvotą foliją, džiūgaujančiai miniai. Geidulingi jaunuoliai ir merginos, išsirikiavę eilėmis, liuoksėjo jam iš paskos susikibę rankomis ir užkimusiais balsais, stiklinėmis dievinančiomis akimis skandavo: „Mai-las! Mai-las! Mai-las!“

Dabar, kai jo paslaptis iškilo aikštėn, Josarjano ir Oro draugijoje Mailas atsipalaidavo ir pampte išpampo nuo begalinio drovaus pasididžiavimo. Jo skruostai nusidažė kūno spalva. Mailas buvo išrinktas Palermo – ir kaimyninių Karinio, Monrealės, Bagerijos, Termini Imerezės, Čefalaus, Mistretos ir dar Nikozijos – meru už tai, kad gabeno į Siciliją škotišką viskį.

Josarjanas apstulbo.

– Vietiniai gyventojai taip mėgsta škotišką viskį?

– Jie visai negeria škotiško viskio, – paaiškino Mailas. – Šis gėrimas labai brangus, o čionykščiai gyventojai labai neturtingi.

– Tai kam tu importuoji jį į Siciliją, jeigu niekas jo čia negeria?

– Kad pakelčiau kainą. Gabenu čia škotišką viskį iš Maltos tam, kad gaučiau didesnį pelną, kai perparduosiu kam nors kitam. Aš čia sukūriau visiškai naują verslą. Šiandien Sicilija užima trečią vietą pasaulyje pagal škotiško viskio eksportą, *štai kodėl* mane išrinko meru.

– Tai gal gausi mums viešbučio kambarį, jei tu toks tūzas? – akiplėšiškai suniurnėjo Oras; iš nuovargio jam pynėsi liežuvis.

Mailo reakcija buvo atgailaujanti.

– Kaip tik tai ir ruošiuosi daryti, – pažadėjo jis. – Labai atsiprašau, kad užmiršau iš anksto nusiųsti radiogramą ir užsakyti judviem viešbučio kambarius. Eime į mano raštinę ir aš tuoj pat pasikalbėsiu apie tai su vicemeru.

Mailo raštinė buvo kirpykla, o jo vicemeras – žemas, storas kirpėjas, kurio vergiškai nuolankiose lūpose širdingi sveikinimai purslojo taip pat smarkiai kaip muilo putos, kurias jis pradėjo plakti Mailo skutimosi dubenėlyje.

– Na, Vitorijau, – tingiai atsilošdamas ant vienos iš Vitorijo kėdžių tarė Mailas, – kaip čia gyvenot, kol manęs nebuvo šį kartą?

– Buvo labai liūdna, sinjore Mailai, labai liūdna. Bet dabar, kai jūs grįžot, žmonės vėl laimingi.

– Pastebėjau, kad minios didžiulės. Kodėl visi viešbučiai pilni?

– Todėl, kad daugybė žmonių iš kitų miestų atvyko čia pamatyti jūsų, sinjore Mailai. Ir dar todėl, kad į artišokų aukcioną atvyko daugybė pirkėjų.

Mailo ranka statmenai lyg koks erelis pakilo į orą ir sugriebė Vitorijo šepetėlį.

– Kas yra artišokas? – paklausė jis.

– Artišokas, sinjore Mailai? Artišokas – labai skani visur mėgstama daržovė. Turit jų paragauti, kol čia būsit, sinjore Mailai. Mūsų auginami artišokai – geriausi pasaulyje.

– Tikrai? – paklausė Mailas. – Po kiek šįmet parduoda artišokus?

– Atrodo, kad šie metai labai geri artišokams. Jie labai prastai užderėjo.

– Gerai žinai? – susimąstęs tarė Mailas ir pranyko. Nuo kėdės jis nusprūdo taip mikliai, kad dryžuotas kirpėjo dangalas jam išrūkus porą sekundžių išsaugojo jo formą ir tik tada subliūško. Kai Josarjanas su Oru jam iš paskos atlėkė į tarpdurį, Mailas jau buvo dingęs iš akiračio.

– Kitas! – įsakmiai paragino Mailo vicemeras. – Kas kitas?

Josarjanas ir Oras nusiminę išėjo iš kirpyklos. Palikti Mailo, jie lyg benamiai dūlino pro džiugią minią veltui ieškodami, kur galėtų permiegoti. Josarjanas buvo nusivaręs nuo koto. Galva tvinkčiojo nuo buko, jėgas pakertančio skausmo, be to, jį erzino Oras, kuris kažkur rado du rojaus obuoliukus ir ėjo užsikišęs juos už žandų, kol Josarjanas juos pastebėjo ir privertė išsitrauki. Tada Oras kažkur susirado du kaštonus ir nemačiom laikė susikišęs, kol Josarjanas juos pastebėjo ir užriko ant jo išsitraukti rojaus obuoliukus iš burnos. Oras išsišiepė ir atsakė, kad ten ne rojaus obuoliukai, o kaštonai, ir kad jie ne burnoje, o rankose, bet Josarjanas nesuprato nė žodžio per kaštonus jo burnoj ir vis tiek privertė juos išsitraukti. Oro akyse sutvisko klastingi žiburėliai. Kaip žmogus,

kuriam nuo svaigalų aptemo protas, jis smarkiai pasitrynė kaktą krumpliais ir gašliai sukikeno.

– Ar prisimeni tą merginą... – jis nutilo ir dar kartą gašliai sukikeno. – Ar prisimeni merginą, kuri vanojo mane per galvą bateliu bute Romoje – mudu su ja buvom nuogi? – paklausė jis klastingos vilties kupinu balsu. Jis palaukė, kol Josarjanas atsargiai linktelėjo galvą. – Jei leisi vėl įsikišti kaštonus į burną, papasakosiu, už ką ji mane mušė. Sutarėm?

Josarjanas pritariamai linktelėjo, ir Oras papasakojo jam visą fantastišką istoriją, kodėl nuoga mergina Neitlio kekšės bute daužė jam per galvą bateliu, bet Josarjanas nesuprato nė vieno žodžio, nes tas vėl buvo įsikišęs į burną kaštonus. Josarjanas kvatojo piktu juoku iš tos gudrybės, bet pagaliau sutemus jiems neliko nieko kito, kaip suvalgyti skystą vakarienę purvinam restorane ir susistabdžius pakeleivingą mašiną grįžti į oro uostą, kur užmigo ant šaltų lėktuvo grindų ir vartėsi dejuodami ir kankindamiesi, kol nė dviem valandom nepraėjus maigydami klaksonus privažiavo sunkvežimių vairuotojai, kurie atvežė dėžes artišokų, ir išvijo juos lauk, kol prikrovė lėktuvą. Prapliupo lietus. Kai sunkvežimiai nuvažiavo, Josarjanas su Oru buvo permirkę iki paskutinio siūlo galo, tad jiems neliko kitos išeities, kaip vėl įsisprausti į lėktuvą ir kaip tirtantiems ančiuviams vartytis tarp besikratančių kampų dėžių su artišokais, kuriuos Mailas auštant nuskraidino į Neapolį ir išmainė į cinamono lazdeles, gvazdikėlius, vanilės pupeles ir pipirų ankštis – visas šias prekes jis tą pačią dieną skubiai nugabeno į pietus, į Maltą, kur, kaip paaiškėjo, jis buvo generalgubernatoriaus padėjėjas. Maltoje Josarjanui ir Orui kambario taip pat neatsirado. Mailas Maltoje buvo majoras seras Mailas Pusproteris ir turėjo milžinišką kabinetą generalgubernatoriaus pastate. Iš raudonmedžio padarytas jo rašomasis stalas buvo didžiulis. Ąžuolų sienos plokštėje, tarp sukryžiuotų Britanijos vėliavų, kabojo dramatiška, dėmesį prikaustanti fotografija majoro sero Mailo Pusproterio, apsivilkusio Karališkojo Velso fuzilierių pulko uniforma. Nuotraukoje jo ūsai buvo trumpai kirpti ir siauri, smakras kaltu

iškaltas, o akys aštrios kaip spygliai. Mailui suteikė bajoro vardą ir sero titulą, Karališkojo Velso fuzilierių pulko majoro laipsnį ir paskyrė Maltos generalgubernatoriaus padėjėju už tai, kad jo dėka saloje prasidėjo prekyba kiaušiniais. Mailas kilniai leido Josarjanui ir Orui pernakvoti ant storavilnio kilimo jo kabinete, bet vos jam išėjus pasirodė sargybinis žygio uniforma ir, baksnodamas ant šautuvo užmauto durtuvo galiuku, išvijo juodu iš pastato, tad jie išvargę vėl parvažiavo į oro uostą su šiurkščiu taksistu, kuris nulupo iš jų daugiau, negu turėjo, ir vėl atsigulė miegoti lėktuve, kuris dabar buvo prikrautas kiaurų džiuto maišų su kakava ir šviežiai malta kava, nuo kurių sklido toks sodrus dvokas, kad jie abu lauke siaubingai vėmė įsitvėrę į lėktuvo važiuoklę, kai iš pat ryto vairuotojas atvežė puikiai pailsėjusį Mailą, ir jie iškart išskrido į Oraną, kur viešbutyje vėl neatsirado vietos Josarjanui su Oru ir kur Mailas buvo vicešachas. Mailas turėjo erdvias patalpas gelsvai rausvuose rūmuose, bet Josarjanui ir Orui neleido eiti su juo vidun, nes jie buvo islamo priešai krikščionys. Prie vartų juos sustabdė galiūnai sargybiniai berberai su riestais kardais ir nuvijo šalin. Oras šnirpščiojo ir čiaudėjo – jį kamavo sloga, pavertusi invalidu. Plati Josarjano nugara sulinko, ją varstė skausmas. Jis buvo pasiryžęs nusukti Mailui sprandą, bet Mailas buvo Orano vicešachas, ir jo asmuo buvo šventas. Kaip paaiškėjo, Mailas buvo ne tik Orano vicešachas, bet dar ir Bagdado kalifas, Damasko imamas ir Arabijos šeichas. Mailas buvo javų dievas, lietaus dievas ir ryžių dievas atsilikusiuose kraštuose, kur neapsišvietusios, prietaringos tautelės tebegarbino tokius nerafinuotus dievus, o Afrikos džiunglių gelmėse, – su prideramu kuklumu gąsdino jis, – didelius stabus, vaizduojančius ūsuotą jo veidą, galėjai išvysti iškilusius virš primityvių akmeninių aukurų, paraudusių nuo žmogaus kraujo. Kur tik jie nutūpdavo, jį audringai sveikindavo kaip garsenybę; vienam mieste po kito jam kėlė ovacijas, kol jie pagaliau sustojo, ketindami grįžti pro Artimuosius Rytus, bet pasiekė Kairą, kur Mailas supirko visą medvilnę, kurios niekam kitam pasaulyje nereikėjo, ir bemat atsidūrė ant žlu-

gimo ribos. Kaire bent jau atsirado viešbučio kambarys Josarjanui su Oru. Ten jų laukė minkštos lovos su storomis, išpurentomis pagalvėmis ir švariomis, šiugždančiomis paklodėmis. Buvo spintos su pakabomis jų drabužiams. Buvo vandens nusiprausti. Josarjanas ir Oras mirkė gaižius, nemalonius kūnus garuojančioje vonioje, kol tie išraudo, tada su Mailu išėjo iš viešbučio pavalgyti krevečių mišrainės ir jautienos nugarinės filė labai prašmatniame restorane, kurio vestibiulyje stovėjo kursų spausdintuvas; taip jau sutapo, kad jis tuo metu spausdino naujausią Egipto medvilnės kainą tuo metu, kai Mailas paklausė metrdotelio, kas čia per aparatas. Mailas anksčiau neįsivaizdavo, kad mechanizmas gali būti toks gražus kaip šitas kursų spausdintuvas.

– Tikrai? – sušuko jis metrdoteliui baigus aiškinti. – O kiek dabar moka už Egipto medvilnę?

Išgirdęs metrdotelio atsakymą, Mailas supirko visą derlių.

Bet Mailo supirkta Egipto medvilnė Josarjaną išgąsdino kur kas mažiau negu kekės žalių raudonųjų bananų, kurias Mailas pastebėjo vietiniame turguje, kai jie važiavo į miestą, ir jo baimė buvo ne be pagrindo, nes kelios minutės po vidurnakčio Mailas papurtęs pažadino jį iš gilaus miego ir atkišo iki pusės nuluptą bananą. Josarjanas vos susitvardė nepradėjęs raudoti.

– Paragauk, – ragino Mailas įkyriai kaišiodamas bananą prie besistengiančio išsisukti Josarjano veido.

– Mailai, tu šunsnuki, – dejavo Josarjanas. – Man reikia numigti.

– Suvalgyk ir pasakyk, ar skanus, – neatstojo Mailas. – Tik nesakyk Orui, kad daviau tau už dyką. Iš jo paėmiau du piastrus.

Josarjanas paklusniai suvalgė bananą ir, pasakęs Mailui, kad jis skanus, užsimerkė, bet Mailas papurtęs vėl jį pažadino ir liepė kuo greičiau apsirengti, nes jie tučtuojau skrendą į Pjanosą.

– Judu su Oru turit tuoj pat pakrauti bananus į lėktuvą, – paaiškino jis. – Tas vyras perspėjo, kad imdami kekes saugotumėtės vorų.

– Mailai, nejaugi negalim palaukti iki ryto? – maldavo Josarjanas. – Man reikia bent šiek tiek numigti.

– Jie labai greitai noksta, – atsakė Mailas, – tad mes negalim gaišti nė minutės. Tik pagalvok, kaip džiaugsis eskadrilės vyrai, kai gaus šituos bananus.

Bet eskadrilės vyrai bananų nė nepamatė, nes Stambule buvo didelė bananų paklausa, o Beirute – didelė pasiūla kmynų, kuriuos Mailas sparčiai nugabeno į Bengazį pardavęs bananus, tad kai jie uždusę parlėkė į Pjanosą po šešių dienų, pasibaigus Oro atostogoms, lėktuvas buvo prikrautas geriausių baltų kiaušinių iš Sicilijos, kurie, pasak Mailo, buvo iš Egipto ir kuriuos jis pardavė savo valgykloms tik po *keturis* centus už vieną, tad visi sindikatui priklausantys aukšto rango karininkai maldavo, kad jis kuo greičiau skristų atgal į Kairą žalių raudonųjų bananų kekių ir, pardavęs Turkijoje, pripirktų kmynų, turinčių paklausą Bengazyje. Kadangi visi turėjo akcijų, visi šiek tiek pasipelnė.

23

Neitlio tėtušis

Vienintelis vyras eskadrilėje, vis dėlto matęs raudonųjų Mailo bananų, buvo Arfis, gavęs du iš įtakingo ūkio dalyje tarnaujančio draugo, su kuriuo kadaise buvo to paties studentų klubo nariai, kai bananai prinoko ir ėmė plaukti į Italiją įprastais juodosios rinkos kanalais. Arfis buvo karininkų bute su Josarjanu tą vakarą, kai Neitlis pagaliau vėl rado savo kekšę po daugelio savaičių nevaisingų graudžių paieškų ir parsiviliojo ją į butą su dviem draugėm, pažadėjęs kiekvienai po trisdešimt dolerių.

– Kiekvienai po trisdešimt dolerių? – lėtai pastebėjo Arfis skeptiškai baksnodamas ir tapšnodamas visas tris merginas su šykštaus žinovo mina. – Trisdešimt dolerių – dideli pinigai už tokias mergšes. Be to, už tai kaip gyvas nesu mokėjęs.

– Neprašau, kad už tai mokėtum, – skubėjo patikinti jį Neitlis. – Pats sumokėsiu už jas visas. Tik noriu, kad jūs, vyručiai, paimtumėt dvi kitas. Nejaugi man nepadėsit?

Arfis nusišypsojo kvaila, patenkinta savimi šypsena ir papurtė minkštą apvalią galvą.

– Seniui Arfiui nereikia, kad kas nors kitas sumokėtų už tai. To gero galiu gauti kada tik panorėjęs. Tiesiog dabar aš tam nenusiteikęs.

– Kodėl tau nesumokėjus už visas tris ir neišvijus anų dviejų? – pasiūlė Josarjanas.

– Nes tada manoji užpyks, kad verčiu ją užsidirbti pinigus, – atsakė Neitlis ir sunerimęs žvilgtelėjo į savo merginą, kuri nenustygdama dėbčiojo į jį ir jau buvo bepradedanti bambėti. – Ji sako, kad jeigu tikrai ją myliu, turėčiau išvyti *ją* ir permiegoti su anom dviem.

– Aš sugalvojau geriau, – pasigyrė Arfis. – Neišleiskim visų trijų iki komendanto valandos, o paskui pagrasinkim išmesti į gatvę, kad jas suimtų, jeigu neatiduos mums visų pinigų. Galim net pagąsdinti, kad išmesim jas pro langą.

– Arfi! – pasibaisėjo Neitlis.

– Aš tik bandžiau padėti, – susigėdęs atsakė Arfis. Jis visuomet stengėsi padėti Neitliui, nes Neitlio tėvas buvo turtingas ir įtakingas, tad lengvai galės padėti Arfiui po karo. – Būta čia ko, – zirzliai teisinosi jis. – Mokykloje mes visuomet panašiai darydavom. Prisimenu, kaip kartą įviliojom dvi bukas gimnazistes į studentų klubą ir privertėm pasidulkinti su visais ten buvusiais vaikinais, prigąsdinę, kad paskambinsim jų tėvams ir pasakysim, kad jos su mumis dulkinasi. Neleidom joms išlipti iš lovos dešimt valandų. Net davėm ausų, kai ėmė skųstis. Paskui atėmėm iš jų variokus, kramtomąją gumą ir išmetėm lauk. Na ir smagu būdavo tam studentų klube! – prisiminė jis taikiai; mėsingi raudoni jo žandai švytėte švytėjo nuo linksmos nostalgiškų prisiminimų šilumos. – Mes išvarydavom iš klubo visus, net vieni kitus.

Tačiau Arfis buvo bejėgis padėti Neitliui dabar, kai mergina, kurią jis taip karštai pamilo, ėmė jį plūsti vis grėsmingiau apmaudaudama. Laimė, kaip tik tada įgriuvo Alkanasis Džo, ir viskas vėl susitvarkė, bet netrukus įsvirduliavo girtas Danbaras ir nieko nelaukęs ėmė glėbesčiuoti vieną iš kitų dviejų kikenančių merginų. Dabar bute buvo keturi vyrai ir trys merginos, ir visi septyni, palikę Arfį, sulipo į karietą, kuri nepajudėjo iš vietos, kol merginos negavo pinigų, kurių reikalavo iš anksto. Neitlis davė joms devyniasdešimt dolerių įspūdingu galantišku gestu – pasiskolinęs dvidešimt iš Josarjano, trisdešimt penkis iš Danbaro ir septyniolika iš Alkanojo Džo. Tuomet merginos tapo draugiškesnės ir sušuko adresą vežikui, kuris kaukšinčiu greičiu nuvežė juos už pusės miesto į rajoną, kuriame jie niekad nebuvo buvę, ir tamsioje gatvėje sustojo priešais seną, aukštą pastatą. Merginos nusivedė juos keturiais stačiais, labai ilgais laiptatakiais su girgždančiomis medinėmis pakopomis ir pro duris įsivedė į nuostabų ir prašmatnų

pačių nuomojamą butą, stebuklingai žėrintį nuo nesibaigiančio ir vis gausėjančio srauto grakščių jaunų nuogų merginų ir kuriame buvo bjaurus ir ištvirkęs senis, visą laiką erzinęs Neitlį kandžiu juoku, bei kudakuojanti padori senė su pelenų pilkumo megztiniu, kuri nepritarė visiems ten vykstantiems amoraliems dalykams ir kaip įmanydama stengėsi palaikyti tvarką.

Tas nuostabus butas buvo vaisingas, kunkuliuojantis moteriškų spenelių ir bambų gausybės ragas. Iš pradžių tebuvo trys jų pačių merginos blausiai apšviestoje, nušiurusioje rudoje svetainėje, esančioje sandūroje trijų tamsių koridorių, atskiromis kryptimis vedančių į tolimas šio keisto ir stebuklingo viešnamio nišas. Merginos išsirengė iškart, viena anksčiau, kita vėliau stabtelėdamos pasipuikuoti akį rėžiančiais apatiniais, be perstojo plepėdamos su išdžiūvusiu ir pasileidusiu seniu retais ilgais žilais plaukais ir netvarkingais baltais atsegtais marškiniais, kuris gašliai kikendamas sėdėjo apipelijusiame mėlyname krėsle beveik pačiame kambario viduryje ir pasveikino pasirodžiusį Neitlį ir jo draugužius linksmai ir sardoniškai oficialiu tonu. Paskui senė, liūdnai panarinusi priekabią galvą, išsliūkino atvesti merginos Alkanajam Džo ir grįžo su dviem didžiakrūtėm gražuolėm; viena jau buvo nusirengusi, antra – tik su permatomu trumpu rožiniu apatinuku, iš kurio išsirangė sėsdamasi. Iš kitos pusės atslinko dar trys nuogos merginos ir liko paplepėti, paskui dar dvi. Tingiu pulkeliu, įnikusios į pašnekesį, pro kambarį praėjo dar keturios merginos; trys buvo basos, o ketvirtoji pavojingai svirduliavo su atsegtais sidabriniais šokių bateliais, kurie atrodė ne jos pačios. Pasirodė dar viena mergina, vilkinti vienomis kelnaitėmis, tad vos per kelias minutes svetainėje jų susirinko vienuolika, visos, išskyrus vieną, – nuogutėlės.

Visur drybsojo pliki kūnai, daugiausia apkūnūs, ir Alkanasis Džo ėmė merdėti. Jis stovėjo nekrustelėdamas, įsitempęs, apimtas katalepsiškos nuostabos, kai jam bežiūrint merginos lėtai ėjo į kambarį ir patogiai taisėsi. Paskui jis staiga veriamai suspigo ir galvotrūkčiais pasileido prie durų ketindamas lėkti

į eilinių ir puskarininkių butą fotoaparato, bet sustojo kaip įbestas dar kartą šiurpiai surikęs, nes jį apėmė klaiki, stingdanti nuojauta, kad visas šis žavingas, spindintis, sodrus ir spalvingas pagonių rojus bus iš jo negrąžinamai atimtas, jeigu bent akimirką pames iš akių. Jis stabtelėjo tarpduryje ir ėmė taškytis seilėmis; standžios jo veido ir kaklo gyslos ir sausgyslės ėmė šiurpiai trūkčioti. Senis žiūrėjo į jį su pergalinga linksmybe, sėdėdamas apipelijusiame mėlyname krėsle lyg kokia šėtoniška hedonistinė dieviška būtybė soste, apsisiautęs ilgas kojas vogta JAV armijos antklode, kad būtų šilčiau. Jis tyliai juokėsi, o įkritusios, gudrios akys nuovokiai žiežirbavo ciniška, žaisminga linksmybe. Senis buvo girtas. Neitlis bemat sureagavo šiaušiu priešiškumu į šį nedorą, ištvirkusį ir nepatriotišką kriošę, kuris buvo pakankamai senas, kad primintų jam apie jo tėvą, ir kuris laidė nepagarbius juokelius apie Ameriką.

– Amerika, – pareiškė jis, – pralaimės šį karą. O Italija jį laimės.

– Visame pasaulyje nerasite stipresnės ir labiau klestinčios šalies už Ameriką, – pranešė jam Neitlis oriai, su didingu įkarščiu. – O Amerikos karys nenusileidžia niekam.

– Taigi, – maloniai sutiko senis su kandžios pašaipėlės gaidele. – Kita vertus, Italija – viena iš mažiausiai klestinčių šalių pasaulyje, o italų karys tikriausiai nusileidžia visiems. Kaip tik todėl mano tėvynei šitaip gerai sekasi šiame kare, o tavajai – taip prastai.

Neitlis nusikvatojo iš nuostabos, paskui atsiprašomai išraudo dėl savo nemandagumo.

– Atleiskit, kad iš jūsų juokiausi, – tarė jis nuoširdžiai ir pagarbiu nusižeminusio žmogaus balsu tęsė: – Bet Italiją buvo okupavę vokiečiai, o dabar esam okupavę mes. To juk nepavadinsit didžiule sėkme, ar ne?

– Žinoma, pavadinsiu, – žvaliai sušuko senis. – Vokiečius baigia išvyti, o mes vis dar čia. Po kelerių metų ir jūsų neliks, o mes čia tebebūsim. Supranti, Italija tikrai labai skurdi ir silpna šalis, todėl mes tokie stiprūs. Italų kariai nebežūva, o amerikiečių ir vokiečių žūva toliau. Todėl aš ir sakau, kad mums

neapsakomai sekasi. Taip, aš nė kiek neabejoju, kad Italija išliks po šio karo ir gyvuos dar ilgai po to, kai tavo tėvynės nebebus.

Neitlis negalėjo patikėti savo ausimis. Jis dar nebuvo girdėjęs tokių šokiruojančių šventvagysčių ir su instinktyvia logika nusistebėjo, kodėl neateina FTB agentai įkišti išdavikiško senio už grotų.

– Amerikos niekas nesugriaus! – ugningai sušuko jis.

– Niekada? – švelniai pakurstė jį senis.

– Na... – sumiknojo Neitlis.

Senis atlaidžiai nusijuokė, tramdydamas gilesnį, audringesnį pasitenkinimą, ir toliau taip pat švelniai erzino:

– Roma sugriauta, Graikija sugriauta, Persija sugriauta, Ispanija sugriauta. Visos didžiosios šalys sugriautos. Kodėl tavoji negali būti sugriauta? Kaip ilgai, tavo manymu, išliks tavo tėvynė? Amžių amžius? Nepamiršk, kad maždaug po dvidešimt penkių milijonų metų Saulei lemta sunaikinti pačią Žemę.

Neitlis sutrikęs ėmė muistytis.

– Sakyčiau, amžių amžiai – ilgas laiko tarpas.

– Milijoną metų? – neatlyžo pašaipusis senis, apimtas sadistiško įkarščio. – Pusę milijono? Varlėms beveik penki šimtai milijonų metų. Ar tu tvirtai gali teigti, kad tokia stipri ir klestinti Amerika, kurios karys nenusileidžia niekam ir kurioje gyvenimo lygis aukščiausias visame pasaulyje, išsilaikys taip ilgai kaip... varlė?

Neitliui knietėjo sugurinti tą besišaipantį snukį. Jis apsidairė maldaudamas pagalbos ginant jo tėvynės ateitį nuo šlykščių šito sukto ir nuodėmingo užpuoliko šmeižtų. Jam teko nusivilti. Josarjanas su Danbaru tolimajame kampe viską užmiršę orgiškai grabinėjo keturias ar penkias išdykusias merginas ir šešis butelius raudonojo vyno, o Alkanasis Džo jau seniai nutrepsėjo vienu iš paslaptingųjų koridorių lyg koks išbadėjęs despotas stumdamas priešais save tiek jaunų prostitučių plačiausiomis šlaunimis, kiek tilpo jo gležnose kaip vėjo malūnas mataruojančiose rankose ir kiek galėjo sugrūsti vienoje dviguleje lovoje.

Neitlis sutriko ir susigėdo. Jo paties mergina negrakščiai išsikėtojusi sėdėjo ant perkimštos sofos su vangia nuobodulio išraiška. Neitliui pakirto pasitikėjimą savim jos snūdus abejingumas jam, ta pati mieguista, nepaslanki poza, kurią jis prisiminė taip gyvai, saldžiai ir graudžiai nuo tada, kai jinai pirmąkart jį pamatė ir neatkreipė jokio dėmesio eilinių ir puskarininkių buto svetainėje, kur vyrai, susigrūdę prie stalo, žaidė akį iš centų. Geibios jos lūpos prasižiojo pavaizduodamos tobulą raidę O, ir vienas Dievas težinojo, į ką su tokia žvėriška apatija spoksojo dulsvos, apsiblaususios jos akys. Senis ramiai laukė, stebėdamas įžvalgiu šypsniu, kuriame jutai ir panieką, ir užuojautą. Liekna šviesiaplaukė lyg gyvatė besiranganti mergina dailiomis kojomis ir medaus spalvos oda patenkinta išsitiesė ant senio krėslo parankės ir ėmė tingiai ir koketiškai taršyti jo kampuotą, išblyškusį, pasileidusį veidą. Neitlis sustingo iš apmaudo ir priešiškumo matydamas tokį ištvirkusį senelioką. Jis nusiminęs nusigręžė nenumanydamas, kodėl paprasčiausiai nepasiima merginos ir nepasiguldo į lovą.

Šlykštus, plėšrus, šėtoniškas senis Neitliui priminė tėvą, nes abu buvo visiškai nepanašūs. Neitlio tėvas buvo mandagus žilaplaukis džentelmenas nepriekaištingais drabužiais; šitas senis buvo neišauklėtas stuobrys. Neitlio tėvas buvo blaivus, filosofiškas ir atsakingas žmogus; šis senis buvo lengvabūdis ir pasileidęs. Neitlio tėvas buvo diplomatiškas ir kultūringas; šis senis buvo kaimo Jurgis. Neitlio tėvui garbė buvo šventas dalykas ir jis žinojo atsakymus į visus klausimus; šiam seniui nebuvo nieko šventa ir jis turėjo vien klausimų. Neitlio tėvas turėjo įspūdingus žilus ūsus; šis senis neturėjo jokių ūsų. Neitlio tėvas – kaip ir visi kiti žmonės, kuriuos kada nors pažinojo Neitlis – buvo orus, išmintingas ir gerbiamas; šis senis buvo baisiai atstumiantis, ir Neitlis vėl pasinėrė į diskusiją su juo, pasiryžęs nuginčyti jo niekšišką logiką ir užuominas su ambicingu įsitikinimu, kuris patrauks dėmesį nuobodulio graužiamos, flegmatiškos merginos, kurią taip karštai pamilo, ir amžiams pelnys jos susižavėjimą.

– Atvirai pasakius, nežinau, kaip ilgai išsilaikys Amerika, –

tęsė jis ryžtingai. – Manyčiau, kad amžinai mes neišsilaikysim, jei visas pasaulis kada nors bus sunaikintas. Bet gerai žinau, kad mes išliksim ir triumfuosim ilgą ilgą laiką.

– Kaip ilgai? – šaipėsi šventvagiškasis senis švytėdamas pakilia piktdžiuga. – Dar trumpiau už varles?

– Gerokai ilgiau už mane ar jus, – leptelėjo Neitlis.

– Tik tiek?! Vadinasi, visai nebeilgai, turint galvoje, kad tu toks patiklus ir narsus, o aš toks senas senas žmogus.

– Kiek jums metų? – paklausė Neitlis; jis pajuto, kad prieš jo valią senis jį intriguoja ir žavi.

– Šimtas ir septyneri.

Pamatęs, kaip susigraužė Neitlis, senis nuoširdžiai sukikeno.

– Matau, kad ir tuo netiki.

– Netikiu nė vienu jūsų žodžiu, – atsakė Neitlis droviai, raminamai šypsodamas. – Tikiu vieninteliu dalyku: kad Amerika laimės šį karą.

– Kaip jums svarbu *laimėti* karus, – šaipėsi nevalyvas pasibaisėtinas senis. – Didžiausia gudrybė – *pralaimėti* karus, suprasti, kuriuos karus galima *pralaimėti*. Italija pralaimi karus jau daug šimtmečių, bet žiūrėk, kaip puikiai, nepaisant to, mums sekasi. Prancūzija laimi karus, ir ten niekad nesibaigia krizės. Vokietija pralaimi ir klesti. Kad ir naujausių laikų mūsų istorija. Italija laimėjo karą prieš Etiopiją ir iškart patyrė rimtų nemalonumų. Po pergalės mes pajutome tokią beprotišką didybės maniją, kad prisidėjome pradedant pasaulinį karą, kurio laimėti neturėjom nė menkiausios galimybės. Bet dabar, kai vėl pralaimim, viskas pakrypo į gerąją pusę, ir mums neabejotinai seksis, jeigu tik pavyks būti nugalėtiems.

Neitlis prasižiojo neslėpdamas suglumimo.

– Dabar tikrai nesuprantu, ką jūs kalbat. Jūs šnekat kaip beprotis.

– Užtat gyvenu kaip sveiko proto žmogus. Kai valdė Musolinis, buvau fašistas, dabar, kai jį nuvertė, aš antifašistas. Buvau fanatiškas vokiečių šalininkas, kai vokiečiai čia gynė mus nuo amerikiečių, o dabar, kai amerikiečiai čia gina mus nuo vokiečių, aš fanatiškas amerikiečių šalininkas. Galiu tave pa-

tikinti, mano įsiutęs jaunasis drauge, – kuo labiau augo miknojantis Neitlio nerimas, tuo skaisčiau žibėjo žinančios, niekinančios senio akys, – kad tu ir tavo tėvynė Italijoje neturi ištikimesnio šalininko už mane – bet tik tol, kol jūs *būsit* Italijoje.

– Betgi jūs parsidavėlis! – negalėdamas patikėti sušuko Neitlis. – Prisitaikėlis! Oportunistas, neturintis gėdos ir skrupulų!

– Man šimtas septyneri metai, – lipšniai priminė jam senis.

– Nejaugi jūs neturit jokių principų?

– Žinoma, neturiu.

– O kur jūsų dora?

– O, aš labai doras žmogus, – pašaipiai rimtu balsu patikino jį niekingasis senis, glostydamas nuogą šlaunį apkūniai juodaplaukei merginai su gražiomis duobutėmis skruostuose, kuri gundomai išsitiesė ant kitos krėslo parankės. Sėdėdamas tarp dviejų nuogų merginų malonioje, skurdžioje prabangoje, uždėjęs valdovo ranką ant abiejų, jis sarkastiškai šypsojosi Neitliui.

– Negaliu patikėti, – šykščiai pastebėjo Neitlis iš visų jėgų stengdamasis vienu metu nežiūrėti į senį ir merginas. – Tiesiog negaliu tuo patikėti.

– Bet tai gryna tiesa. Kai į miestą įžygiavo vokiečiai, aš šokau gatvėse kaip jaunutė balerina ir šaukiau „*Heil* Hitler!“, kol man užkimo plaučiai. Aš net mojavau vėliavėle su svastika, kurią pasičiupau iš gražios mažos mergytės, kai jos motina buvo nusisukusi į kitą pusę. Vokiečiams išėjus iš miesto, nuskubėjau sveikinti amerikiečių su buteliu puikaus konjako ir krepšiu gėlių. Konjakas, aišku, buvo man, o gėlės mūsų išvaduotojams barstyti. Pirmajame automobilyje važiavo labai įsitempęs ir pasipūtęs senas majoras, ir aš pataikiau jam tiesiai į akį raudona rože. Nuostabus dūris! Būtum matęs, kaip jis krūptelėjo!

Neitlis žioptelėjo ir apstulbęs pašoko; jo skruostai išbalo.

– Majoras X de Koverlis! – sušuko jis.

– Tu jį pažįsti? – džiūgaudamas paklausė senis. – Koks žavingas sutapimas!

Neitlis buvo toks apstulbęs, kad nė neišgirdo jo žodžių.

– Vadinasi, *jūs* sužeidėt majorą X de Koverlį! – sušuko jis pasibaisėjęs ir pasipiktinęs. – Kaip jūs galėjot šitaip pasielgti?!

Šėtoniškasis senis išliko ramutėlis.

– Norėjai pasakyti, kaip aš galėjau susilaikyti? Kad būtum matęs tą pasipūtusį seną pūzrą – sėdi toks rūstus tame automobilyje lyg pats Visagalis su ta savo didele kieta galva ir kvailu rimtu snukiu. Koks gundantis taikinys! Rožė, kuria pataikiau jam į akį, buvo Amerikiečių gražuolės veislės. Pamaniau, kad pasielgiau labai prideramai. Sutinki?

– Jūs pasielgėt *siaubingai!* – priekaištingai užriko ant jo Neitlis. – Niekingai ir nusikalstamai! Majoras X de Koverlis yra mūsų eskadrilės štabo viršininkas!

– Tikrai? – erzino jį nė nemanantis pasitaisyti senis, rimtu veidu gnaibydamas sau smakrą ir šitaip vaidindamas atgailos parodiją. – Tuomet turėsi pripažinti, kad aš bešalis. Kai į miestą įvažiavo vokiečiai, edelveiso šakele vos mirtinai nenudūriau jauno, sveiko vyresniojo leitenanto.

Klaikiojo senio nesugebėjimas suvokti, kokį baisų nusikaltimą padarė, pritrenkė ir suglumino Neitlį.

– Nejaugi jūs nesuprantat, ką padarėt? – plūdo jis užsidegęs. – Majoras X de Koverlis – kilnus ir nuostabus žmogus, visi juo žavisi.

– Jis yra kvailas senas mulkis, kuris neturi teisės elgtis kaip kvailas jaunas mulkis. Kur jis šiandien? Negyvas?

– Niekas nežino, – niūrios baimės kupinu balsu tyliai atsakė Neitlis. – Atrodo, tarsi jis būtų išgaravęs.

– Matai? Ar gali įsivaizduoti, kad jo amžiaus žmogus rizikuoja gyvenimu, kurio jam liko visai nedaug, dėl tokio absurdiško dalyko kaip kažkokia šalis?

Neitlis iškart vėl pasišiaušė.

– Nieko absurdiško, jei žmogus rizikuoja gyvybe dėl jūsų šalies! – pareiškė jis.

– Nejaugi? – paklausė senis. – Kas yra šalis? Šalis – tai žemės gabalas, iš visų pusių supamas ribų, dažniausiai ne gamtinių. Anglai žūva dėl Anglijos, amerikiečiai žūva dėl Ameri-

kos, vokiečiai žūva dėl Vokietijos, rusai žūva dėl Rusijos. Šiame kare dabar dalyvauja penkiasdešimt ar šešiasdešimt šalių. Negali būti, kad dėl *visų* jų verta mirti.

– Jei dėl ko nors verta gyventi, – atsakė Neitlis, – tai dėl to verta ir mirti.

– O jeigu dėl ko nors verta mirti, – atrėžė šventvagiškasis senis, – tai dėl to tikrai verta gyventi. Žinai, tu toks tyras ir naivus jaunuolis, kad man beveik tavęs gaila. Kiek tau metų? Dvidešimt penkeri? Dvidešimt šešeri?

– Devyniolika, – atsakė Neitlis. – Sausį bus dvidešimt.

– Jeigu išgyvensi, – senis papurtė galą. Tą akimirką jo veide buvo tokia pati įžeidi, mąsli, nepatenkinta mina kaip ir tos irzlios, smerkiančios senės. – Jei nepasisaugosi, tave užmuš, ir aš dabar jau matau, kad tu nesisaugosi. Kodėl tau neatėjus į protą ir nepamėginus elgtis kaip aš? Tuomet gal ir tu išgyvensi iki šimto septynerių.

– Todėl, kad geriau mirti stovint, negu gyventi klūpant, – atšovė Neitlis su triumfuojančiu, didingu įsitikinimu. – Manau, jau esat girdėjęs šį posakį.

– Taip, tikrai esu girdėjęs, – balsu svarstė išdavikiškasis senis vėl nusišypsodamas. – Tik man atrodo, kad tu supainiojai. Geriau *gyventi* stovint, negu mirti klūpant. Štai kaip skamba šis posakis.

– Jūs įsitikinęs? – sutrikęs rimtu balsu paklausė Neitlis. – Man regis, mano variantas prasmingesnis.

– Ne, prasmingesnis manasis. Paklausk savo draugų.

Neitlis atsigręžė, ketindamas klausti savo draugų, ir pamatė, kad jų nebėra. Josarjanas su Danbaru dingo. Senis riaumodamas paniekinamai ėmė kvatoti pamatęs, koks Neitlis sutrikęs ir nustebęs. Iš gėdos Neitliui paraudo skruostai. Kelias akimirkas jis bejėgiškai dvejojo, paskui apsisuko ir tekinas pasileido į artimiausią koridorių ieškoti Josarjano su Danbaru, vildamasis spėti juos pasivyti ir, pranešęs naujieną apie neįtikėtiną senio susidūrimą su majoru X de Koverliu, parsivesti į pagalbą. Visos visų koridorių durys buvo uždarytos. Nė iš vienų apačios nesklido šviesa. Buvo jau labai vėlu. Neitlis nusimi-

nęs liovėsi ieškoti. Jam neliko nieko kito, galop suvokė, kaip pasiimti merginą, kurią myli, ir kur nors su ja atsigulus švelniai, pagarbiai pamylėti ir suplanuoti bendrą ateitį. Tačiau kai grįžo į svetainę jos nusivesti, ji jau irgi buvo nuėjusi miegoti, tad jam neliko nieko kito, kaip tęsti bergždžią diskusiją su šlykščiuoju seniu, kuris su mandagia pašaipa pakilo nuo krėslo ir atsiprašęs nuėjo miegoti, palikęs Neitlį su dviem merginom apsiblaususiomis akimis, kurios negalėjo jam pasakyti, į kurį kambarį nuėjo jo paties kekšė, ir kurios netrukus nušlepsėjo miegoti, veltui pamėginusios sužadinti Neitlio susidomėjimą savim ir palikusios jį vieną miegoti svetainėje ant mažos gumbuotos sofos.

Neitlis buvo jautrus, turtingas, gražus vaikinas tamsiais plaukais, patikliomis akimis ir skaudamu kaklu, kai kitą rytą pabudo ir bandė prisiminti, kur esąs. Jis visuomet būdavo švelnus ir mandagus. Beveik dvidešimt metų jis išgyveno be jokios traumos, įtampos, neapykantos ir neurozės – Josarjanui tai buvo įrodymas, kad jis visai pamišęs. Jo vaikystė buvo maloni, nors ir drausminga. Jis gražiai sutarė su broliais ir seserimis ir nejuto neapykantos motinai ir tėvui, nors abu buvo jam labai geri.

Nuo mažumės Neitlį mokė bjaurėtis tokiais žmonėmis kaip Arfis, kuriuos jo motina vadindavo garbėtroškomis, ir tokiais kaip Mailas, kuriuos jo tėvas vadindavo karjeristais, bet kaip tai daryti, Neitlis neišmoko, kadangi jo niekad prie tokių neprileisdavo. Kiek jis prisiminė, jų namai Filadelfijoje, Niujorke, Meine, Palm Byče, Sauthemptone, Londone, Dovilyje, Paryžiuje ir Pietų Prancūzijoje visuomet būdavo sausakimši vien kilmingų damų ir ponų, kurie nebuvo nei garbėtroškos, nei karjeristai. Neitlio motina, Torntonų iš Naujosios Anglijos palikuonė, buvo Amerikos Revoliucijos Duktė. Jo tėvas buvo Kalės Vaikas.

– Visados atmink, – dažnai primindavo jam motina, – kad tu iš Neitlių giminės. Tu ne iš Vanderbiltų, kuriems turtus sukrovė kažkoks vulgarus vilkiko kapitonas, ir ne iš Rokfelerių, kurie sukaupė turtus nesąžiningai spekuliuodami naftos ža-

liava, ir ne iš Reinoldsų ar Djukų, kurie užsidirbo pardavinėdami nieko neįtariančiai visuomenei gaminius su vėžį sukeliančiomis dervomis ir degutais; ir tu tikrai ne iš Astorų, kurių šeima, man regis, dar ir šiandien nuomoja kambarius. Tu Neitlis, o Neitliai dėl savo pinigų niekad *nieko* nedarė.

– Tavo motina nori pasakyti, sūnau, – kartą mandagiai įsiterpė tėvas parodydamas Neitlį be galo žavėjusią gyslelę grakštiems, taupiems posakiams, – kad seni pinigai geriau negu nauji pinigai, ir kad ką tik pralobusiųjų niekad negalima taip didžiai vertinti kaip ką tik nuskurdusiųjų. Ar aš ne teisus, brangioji?

Neitlio tėvas visada galėdavo pažerti aibes tokių išmintingų ir rafinuotų pamokymų. Jis tryško, kunkuliavo energija ir sveikata kaip glintveinas, ir Neitlis labai jį mėgo, nors glintveino nemėgo. Prasidėjus karui, Neitlio artimieji nusprendė, jog jam reikia eiti į armiją, nes buvo per jaunas įtaisyti į diplomatinę tarnybą, ir kadangi jo tėvas iš itin patikimų šaltinių žinojo, kad Rusija žlugs per kelias savaites ar mėnesius, ir kad Hitleris, Čerčilis, Ruzveltas, Musolinis, Gandis, Frankas, Peronas ir Japonijos imperatorius tuomet pasirašys taikos sutartį, ir visi per amžius gyvens laimingai. Stoti į karines oro pajėgas pasiūlė Neitlio tėvas: čia jis galės saugiai mokytis pilotuoti lėktuvus, kol rusai kapituliuos ir bus suderintos paliaubų smulkmenos; be to, kaip karininkas ten jis bendraus tik su džentelmenais.

Užuot bendravęs su džentelmenais, Neitlis su Josarjanu, Danbaru ir Alkanuoju Džo atsidūrė Romos kekšyne ir ten skaudžiai pamilo abejingą merginą, su kuria jis vis dėlto sugulė rytą po nakties, kurią vienas praleido svetainėje, bet jam beveik tuoj pat sutrukdė nepataisomai akiplėšiška mažametė jos sesutė, kuri neįspėjusi įsiveržė ir pavydžiai tėškėsi ant lovos, kad Neitlis galėtų apkabinti ir ją. Neitlio kekšė urgzdama pašoko, ėmė ją talžyti ir už plaukų pastatė ant kojų. Dvylikametė mergaitė Neitliui panėšėjo į nupešiotą vištą ar šakelę nulupta žieve; visi nesmagiai jausdavosi matydami liauną kūnelį tokios mažos mergaičiukės, kuri stengėsi mėgdžioti vyresniuosius ir kurią tie amžinai vydavo šalin apsirengti liepda-

mi žaisti grynam ore su kitais vaikais. Dabar abi seserys spjaudydamos viena kitą plūdosi lyg kokios laukinės, keldamos darnų, kurtinantį erzelį, tad į kambarį sugužėjo visas pulkas linksmai nusiteikusių žiūrovų. Neitlis supyko ir prarado viltį. Jis liepė savo merginai apsirengti ir nusivedė laiptais žemyn pusryčiauti. Mažoji sesutė vilkosi iš paskos, tad Neitlis atrodė lyg išdidus šeimos galva, kai jie trise oriai pusryčiavo netoliese esančioje kavinėje po atviru dangumi. Tačiau grįžtant Neitlio kekšę jau pjovė nuobodulys ir, užuot ilgiau pabuvusi su juo, nusprendė su kitom dviem merginom susirasti klientų gatvėje. Neitlis su mažamete sesute nuolankiai ėjo iš paskos, atsilikę vienu kvartalu; ambicingoji mažylė stengėsi prisirankioti vertingų patarimų, o Neitlis krimtosi dėl sudužusių svajų. Abu nuliūdo, kai merginas susistabdė džipu važiavę kareiviai ir įsisodinę nusivežė.

Neitlis grįžo į kavinę ir vaišino mažąją sesutę šokoladiniais ledais, kol jai pasitaisė nuotaika, o tada grįžo su ja į butą, kur Josarjanas ir Danbaras svetainėje drybsojo su nusivariusiu Alkanuoju Džo, kurio sudaužytame veide vis dar švietė palaiminga, atbukusi triumfo šypsena, su kuria jis tą rytą įšlubčiojo į jų akiratį iš gausiojo haremo, panašus į žmogų, kuriam lūžo daugybė kaulų. Ištvirkęs nedorasis senis netvėrė džiaugsmu matydamas suskeldėjusias Alkanojo Džo lūpas ir mėlynes paakiuose. Jis šiltai pasisveikino su Neitliu, vilkėdamas tais pačiais susiglamžiusiais drabužiais kaip vakar. Neitlį labai nemaloniai nuteikė aptriušusi, gėdinga senio išvaizda. Kassyk atėjęs į šį butą, jis norėdavo išvysti sugedusį, amoralų senį vilkintį švariais elegantiškais marškiniais ir tvido švarku, nusiskutusį, susišukavusį ir užsiauginusį dabitiškus žilus ūselius, kad Neitliui nereikėtų kęsti tokios žeminančios gėdos kiekvieną kartą, kai į jį pažvelgęs prisimindavo tėvą.

24

Mailas

Mailui balandis buvo geriausias iš visų mėnesių. Tada pražysdavo alyvos, o vynuogės brandindavo vaisius. Širdys imdavo plakti tankiau, atgydavo seni apetitai. Balandį išsiblizginęs plunksnas karvelis sukiodavosi prieš prakutusį vilkdalgį. Balandis reiškė pavasarį, o pavasarį Mailo vaizduotėje nejučiom imdavo sklandyti mintys apie mandarinus.

– Mandarinų?

– Taip, sere.

– Mano vyrai labai norėtų mandarinų, – atsakė pulkininkas, Sardinijoje vadovavęs keturioms bombonešių B-26 eskadrilėms.

– Jie gaus tiek mandarinų, kiek galės suvalgyti, už virtuvės lėšas, kurias įstengsite jiems skirti, – patikino jį Mailas.

– O Kasabos melionų?

– Damaske jie pigiau grybų.

– Jaučiu silpnybę Kasabos melionams. Visuomet jaučiau silpnybę Kasabos melionams.

– Paskolinkit man tik po vieną lėktuvą iš kiekvienos eskadrilės, ir turėsite tiek melionų, kiek galėsit suvalgyti, už tiek pinigų, kiek turėsit už juos sumokėti.

– Mes pirksim iš sindikato?

– O visi turi jo akcijų.

– Nuostabu, tiesiog nuostabu. Kaip jums pavyksta?

– Labai apsimoka pirkti didžiuliais kiekiais. Imkim, pavyzdžiui, džiūvėsėliuose pavoliotus veršienos kotletus.

– Negaliu sakyti, kad labai mėgčiau džiūvėsėliuose pavoliotus veršienos kotletus, – suniurnėjo skeptiškas B-25 eskadrilės šiaurės Korsikoje vadas.

– Džiūvėsėliuose pavolioti veršienos kotletai – labai maistingi, – davatkiškai pabarė jį Mailas. – Juose esama kiaušinių trynių ir džiūvėsėlių. Ėrienos žlėgtainiai taip pat labai maistingi.

– O, ėrienos žlėgtainiai, – pakartojo B-25 eskadrilės vadas. – Geri ėrienos žlėgtainiai?

– Geriausi, kokius galima rasti juodojoje rinkoje, – atsakė Mailas.

– Iš visai mažų ėriukų mėsytės?

– Iš pačių mažiausių, be to, susukti į gražiausius rožinius popierėlius, kokius kada nors esate matęs. Portugalijoje jie pigiau grybų.

– Negaliu siųsti lėktuvo į Portugaliją. Neturiu įgaliojimų.

– Aš galiu, jei tik paskolinsit man lėktuvą. Su lakūnu, kuris jį pilotuotų. Ir nepamirškit – jūs gausit generolą Šmiksoną.

– Ar generolas Šmiksonas vėl valgys mano valgykloje?

– Kaip kiaulė – vos tik imsit maitinti jį mano geriausiais baltais šviežiais kiaušiniais, keptais mano gryniausiame, natūraliausiame svieste. Bus dar ir mandarinų, Kasabos melionų, lipčiaus, jūrų liežuvių filė, krosny keptų tortų su ledais ir merenga ant viršaus, moliuskų.

– O visi pasipelnys, nes turi akcijų?

– Čia, – atsakė Mailas, – ir yra gražiausia sumanymo dalis.

– Man jis nepatinka, – suniurzgė nesukalbamasis bombonešių eskadrilės vadas, kuriam nepatiko ir Mailas.

– Šiaurėje yra toks nesukalbamas bombonešių eskadrilės vadas, kuris griežia ant manęs dantį, – skundėsi generolui Šmiksonui Mailas. – Užtenka vieno žmogaus, kad sugadintų visą reikalą, ir tada nebegausit šviežių kiaušinių, keptų mano gryniausiame, natūraliausiame svieste.

Generolas Šmiksonas išsiuntė nesukalbamąjį bombonešių eskadrilės vadą į Saliamono salas kasti duobių kapams, o vietoj jo paskyrė nusenusį bursitu sergantį pulkininką, nepaprastai mėgstantį kininius riešutus, kuris supažindino Mailą su B-17 eskadrilės generolu žemyne, be galo mėgstančiu lenkišką dešrą.

– Lenkiška dešra Krokuvoje kainuoja ne brangiau už žemės riešutus, – pranešė jam Mailas.

– Lenkiška dešra... – ilgesingai atsiduso generolas. – Žinai, atiduočiau beveik viską už gerą gabalą lenkiškos dešros. Beveik viską.

– Nereikia *visko*. Tik duokit man vieną lėktuvą kiekvienai virtuvei ir lakūną, kuris darys viską, kas jam sakoma. Ir kaip pasitikėjimo ženklą – šiek tiek rankpinigių pirmam jūsų užsakymui.

– Bet Krokuva – šimtai kilometrų priešo užnugaryje. Kaip tu nusigausi iki dešros?

– Ženevoje veikia tarptautinė lenkiškos dešros birža. Paprasčiausiai nugabensiu žemės riešutų į Ženevą ir iškeisiu juos į lenkišką dešrą atvirosios rinkos kursu. Jie parsigabens žemės riešutų į Lenkiją, aš parvešiu lenkiškos dešros jums. Iš sindikato galėsit pirkti tik tiek lenkiškos dešros, kiek norėsit. Bus dar ir mandarinų vos su trupučiu dirbtinių dažų. Ir kiaušinių iš Maltos, ir škotiško viskio iš Sicilijos. Pirkdamas šias prekes iš sindikato, mokėsit pinigus sau, nes turėsit jo akciją. Taigi iš tikrųjų viską, ką pirksite, gausite už dyką. Argi ne gudriai sumanyta?

– Tiesiog genialiai. Po šimts pypkių – kaip tu sugalvojai tokį dalyką?

– Mano pavardė – Mailas Pusproteris. Man dvidešimt septyneri.

Iš visur skrido Mailo Pusproterio lėktuvai – naikintuvai, bombonešiai ir krovininiai lėktuvai vienas po kito leidosi pulkininko Ketkarto aerodrome, valdomi pilotų, kurie darė viską, ką jiems liepdavo. Lėktuvai buvo išpuošti ryškiaspalvėmis eskadrilių emblemomis, vaizduojančiomis tokius pagirtinus idealus kaip Drąsa, Galia, Teisingumas, Tiesa, Laisvė, Meilė, Garbė ir Patriotizmas; šias emblemas Mailo mechanikai tuoj pat užtepė dvigubu baltų matinių dažų sluoksniu ir vietoj jų akį rėžiančiais purpuriniais dažais trafaretu užrašė M ir P ĮMONĖ. PUIKŪS VAISIAI IR MAISTO PRODUKTAI. „M“ ir „P“ pavadinime reiškė Mailą ir Pusproterį, o „ir“, atvirai prisipažino Mailas, buvo įterptas tam, kad nekiltų

įspūdis, neva sindikatą valdo vienintelis žmogus. Mailui skirti lėktuvai atskrisdavo iš Italijos, Šiaurės Afrikos ir Anglijos aerodromų, taip pat iš Transporto aviacijos vadovybės punktų Liberijoje, Dangun Žengimo saloje, Kaire ir Karačyje. Naikintuvai buvo keičiami į papildomus krovininius lėktuvus arba paliekami skubioms sąskaitoms tvarkyti ar nedidelėms siuntoms gabenti; iš sausumos pajėgų įsigyti sunkvežimiai ir tankai buvo naudojami prekėms vežti keliais nedidelius atstumus. Visi pelnėsi, vyrai tuko ir tingiai vaikštinėdavo, riebaluotose lūpose sukiodami dantų krapštukus. Mailas pats vienas vadovavo visam besiplečiančiam verslui. Gilios ūdros rudumo susirūpinimo raukšlės įsigraužė prislėgtame jo veide, suteikdamos rimties ir nepasitikėjimo įspūdį. Visi, išskyrus Josarjaną, laikė Mailą mulkiu, visų pirma, už tai, kad pats pasisiūlė į virtuvės ūkvedžius, ir antra, kad šitaip rimtai žiūrėjo į savo pareigas. Josarjanas irgi laikė Mailą mulkiu, bet jis taip pat žinojo, kad Mailas genijus.

Vieną dieną Mailas išskrido į Angliją pargabenti turkiškos chalvos, o parskrido iš Madagaskaro, lydimas keturių vokiečių bombonešių, prikrautų jamsų, lapinių kopūstų ir Džordžijos pupelių. Mailas buvo priblokštas, kai išlipęs iš lėktuvo pamatė būrį karo policininkų, pasiruošusių paimti vokiečių lakūnus į nelaisvę ir konfiskuoti jų lėktuvus. *Konfiskuoti!* Jau pats žodis skambėjo jam kaip prakeiksmas. Jis blaškėsi pliekdamas juos pasmerkimu, veriančiu priekaišto pirštu grūmodamas palei kaltės graužiamus pulkininko Ketkarto, papulkininkio Korno ir vargšo policininkams vadovaujančio vėtyto ir mėtyto kapitono veidus.

– Gal čia Rusija? – visa gerkle užsipuolė juos negalintis atsitokėti Mailas. – *Konfiskuoti?* – klykė jis, tarsi negalėtų patikėti savo ausimis. – Nuo kada Amerikos vyriausybė laikosi politikos konfiskuoti privačią savo piliečių nuosavybę? Kaip jums ne gėda?! Kaip jums visiems ne gėda, kad tokia klaiki mintis apskritai šovė į galvą?!

– Bet, Mailai, – baikščiai pertraukė jį majoras Denbis, – mes kariaujam su Vokietija, o šitie lėktuvai vokiečių.

– Nieko panašaus! – įtūžęs atšovė Mailas. – Šie lėktuvai priklauso sindikatui, ir visi turi jo akcijų. *Konfiskuoti?* Kaip jūs galit konfiskuoti savo pačių nuosavybę? Sugalvok tu man – konfiskuoti! Kaip gyvas nesu girdėjęs tokių nedorų kalbų!

Ir išties Mailas buvo teisus, nes jiems bežiūrint, jo mechanikai uždažė vokiškas svastikas ant sparnų, uodegų ir fiuzeliažų dviem baltų matinių dažų sluoksniais ir trafaretu užrašė M ir P ĮMONĖ. PUIKŪS VAISIAI IR MAISTO PRODUKTAI. Jų akyse Mailas pavertė savo sindikatą tarptautiniu karteliu.

Mailo gausybės laivai dabar raižyte raižė padanges. Lėktuvai pasipylė iš Norvegijos, Danijos, Prancūzijos, Vokietijos, Austrijos, Italijos, Jugoslavijos, Rumunijos, Bulgarijos, Švedijos, Suomijos, Lenkijos – tiesą sakant, iš visos Europos, išskyrus Rusiją, nes Mailas atsisakė užmegzti verslo santykius su ja. Kai visi norėjusieji pasirašė sutartį su M ir P ĮMONE. PUIKŪS VAISIAI IR MAISTO PRODUKTAI, Mailas įsteigė jam vienam priklausančią dukterinę bendrovę – M ir P ĮMONĖ. NUOSTABI KONDITERIJA, ir gavo daugiau lėktuvų ir daugiau virtuvių pinigų tešlainiams iš Britų salų, džiovintoms slyvoms ir daniškam sūriui iš Kopenhagos, eklerams, pyragaičiams su kremu, napoleonams ir *petits fours* iš Paryžiaus, Reimso ir Grenoblio, *Kugelhopf*, nesijotų rugių duonai ir *Pfefferkuchen* iš Berlyno, *Linzer* ir *Dobos Torten* iš Vienos, plonytės tešlos vyniotiniams su uogų įdaru iš Vengrijos ir plonytės tešlos vyniotiniams su riešutų ir medaus įdaru iš Ankaros. Kas rytą virš visos Europos ir Šiaurės Afrikos Mailo nurodymu pakildavo lėktuvai, tempdami iš paskos raudonus plakatus, reklamuojančius dienos prekes didelėmis kvadratinėmis raidėmis: „meduoliai – 79 centai... sidabrinės menkės – 21 centas“. Didžiules papildomas grynųjų pajamas sindikatas ėmė gauti, kai Mailas išnuomojo lėktuvų tempiamus reklaminius plakatus „Naminių gyvūnėlių pieno“, „Geinso šunų ėdalo“ ir „Nokszemos“ bendrovėms. Rodydamas pilietiškumo dvasią, jis retkarčiais už dyką leisdavo pulkininkui Ketkartui propaguoti ore tokius visuomenei naudingus pamokymus, kaip:

BE ŠVAROS NĖRA TVARKOS, SKUBOS DARBĄ VELNIAI GAUDO ir NIEKAS NEIŠSKIRS ŠEIMOS, KURI KARTU MELDŽIASI. Kad reikalai judėtų į priekį, Mailas nusipirko eterio laiko trumpiems pranešimams per vokiečiams parsidavusio anglo, pravardžiuojamo lordu Ho Ho, ir jo išrinktosios, pravardžiuojamos Ašies Sele, kasdienes propagandines laidas iš Berlyno. Verslas klestėjo visuose mūšių frontuose.

Mailo lėktuvai tapo įprastu reginiu. Jie galėjo laisvai skraidyti kur panorėję, ir vieną dieną Mailas sudarė sutartį su Amerikos karine vadovybe subombarduoti vokiečių saugomą automobilių kelio tiltą prie Orvjeto, o su vokiečių karine vadovybe apginti automobilių kelio tiltą prie Orvjeto priešlėktuvinių pabūklų ugnimi nuo savo paties antpuolio. Už tilto bombardavimą iš amerikiečių užsiprašė visą operacijos kainą plius šešis procentus, o už tilto gynimą iš vokiečių taip pat visą operacijos kainą plius šešis procentus ir dar tūkstančio dolerių premiją už kiekvieną jo numuštą amerikiečių lėktuvą. Šie sandoriai, – paaiškino jis, – svarbi privataus verslo pergalė, kadangi abiejų šalių armijos yra suvisuomenintos institucijos. Pasirašius sutartis, nebuvo jokios prasmės naudoti sindikato išteklius tiltui bombarduoti ir ginti, nes abi vyriausybės vietoje turėjo pakankamai karių bei ginkluotės ir mielai leido panaudoti, tad Mailas gavo fantastišką pelną iš abiejų sandorio pusių vien už tai, kad du kartus pasirašė popierius.

Susitarimas buvo sąžiningas abiem pusėms. Kadangi Mailas galėjo skraidyti visur, jo lėktuvai turėjo galimybę netikėtai atskristi ir pulti nesukėlę ant kojų vokiečių priešlėktuvinių pabūklų šaulių; o kadangi Mailas apie antpuolį žinojo, jis turėjo galimybę laiku įspėti vokiečių priešlėktuvinių pabūklų šaulius, kad tie imtų taikliai šaudyti, vos tik lėktuvai pasirodys akiratyje. Šis susitarimas buvo idealus visiems, išskyrus negyvėlį Josarjano palapinėje, kuris žuvo virš taikinio tą pačią dieną, kai atvyko į eskadrilę.

– Aš jo nežudžiau! – į įnirtingus Josarjano kaltinimus karštai atsakinėjo Mailas. – Tą dieną aš ten nė nebuvau, patikėk

manim. Manai, aš ten nuo žemės šaudžiau iš zenitinio pabūklo, kai atskrido lėktuvai?

– Bet tu viską suorganizavai, sakysi, ne? – šaukė ant jo Josarjanas aksominėje tamsoje, gaubiančioje taką, vedantį pro stovinčius mašinų parko automobilius į kino teatrą po atviru dangum.

– Ir aš nieko neorganizavau, – piktinosi Mailas ir susijaudinęs dideliais gurkšniais gėrė orą pro šnypščiančią, išbalusią, trūkčiojančią nosį. – Tiltas – vokiečių rankose, ir mes vis tiek būtume jį bombardavę. Tai, kad ir aš suvaidinau čia šiokį tokį vaidmenį, nieko nepakeitė. Tiesiog pamačiau puikią galimybę iš operacijos gauti nedidelį pelną ir ja pasinaudojau. Kas čia baisaus?

– Kas čia baisaus? Mailai, vyras iš mano palapinės žuvo per tą operaciją, nė nespėjęs išsikrauti daiktų.

– Bet aš jo nežudžiau.

– Tu gavai už tai tūkstantį dolerių viršaus.

– Bet aš jo nežudžiau. Aš ten nė nebuvau – juk tau sakiau. Aš buvau Barselonoje – pirkau alyvų aliejaus ir sardinių be odelių ir kaulų. Turiu tai įrodančias sąskaitas. Ir tūkstančio dolerių aš negavau. Tas tūkstantis atiteko sindikatui, ir visi gavo savo dalį, net tu, – Mailas kuo nuoširdžiausiai bandė įtikinti Josarjaną. – Klausyk, ne aš pradėjau šį karą, Josarjanai, kad ir ką sakytų tas prakeiktas Vintergrynas. Aš tik bandau padaryti iš jo verslą. Kas gi čia bloga? Tūkstantis dolerių – visai nebloga kaina už vidutinįjį bombonešį su įgula. Jeigu man pavyktų įtikinti vokiečius mokėti man tūkstantį dolerių už kiekvieną jų numuštą lėktuvą, kodėl man jų nepasiėmus?

– Nes tu sudarinėji sandėrius su priešu, štai kodėl. Nejaugi nesupranti, kad mes kariaujam? Žmonės žūva. Apsidairyk, dėl Dievo meilės!

Mailas papurtė galvą su pavargusia, pakančia mina.

– O vokiečiai – ne mūsų priešai, – pareiškė jis. – Žinau, ką tu rengiesi pasakyti. Taip, mes su jais kariaujam. Bet vokiečiai taip pat geros reputacijos sindikato nariai, ir mano pareiga ginti jų, kaip akcininkų, teises. Gal iš tikrųjų karą pradėjo jie

ir gal iš tikrųjų jie žudo milijonus žmonių, bet sąskaitas vokiečiai apmoka kur kas greičiau negu kai kurie mūsų sąjungininkai, kuriuos galėčiau įvardyti. Nejaugi nesupranti, kad privalau gerbti savo sutarties su vokiečiais šventumą? Nejaugi negali pažiūrėti į padėtį mano akimis?

– Ne, – šiurkščiai papriekaištavo jam Josarjanas.

Pašnekovo reakcija įgėlė Mailui, ir jis nė nebandė slėpti esąs užsigavęs. Buvo tvanki mėnesienos naktis, knibždanti uodų, peteliškių ir moskitų. Staiga Mailas kilstelėjo ranką ir parodė į kino teatro po atviru dangumi pusę, kur pieniškas, dulkių prisodrintas spindulys, horizontaliai ištrūkęs iš prožektoriaus, išrėžė tamsoje kūgio pavidalo juostą ir apklojo fluorescencine šviesos plėvele žiūrovus – tie lyg užhipnotizuoti sudribę ant kėdžių įsmeigė veidus į aliuminiu dengtą ekraną. Mailo akys net sudrėko iš sąžiningumo, o nuoširdus, nesugadintas jo veidas žvilgėjo nuo spindinčio prakaito, sumišusio su vabzdžius atbaidančiu preparatu.

– Tik pažiūrėk į juos, – sušuko jis springstančiu nuo emocijų balsu. – Čia mano draugai, mano tėvynainiai, mano ginklo broliai. Niekas nėra turėjęs geresnių draugų. Manai, aš galėčiau padaryti jiems ką nors bloga, jei nereikėtų? Manai, man trūksta rūpesčių? Nejaugi nematai, koks aš nusiminęs dėl tos medvilnės, sukrautos Egipto prieplaukose? – Mailo balsas sutrūkinėjo į gabalėlius ir jis įsikibo į Josarjano marškinius, tarsi skęstų. Jo akys pastebimai tvinkčiojo it rudi vikšrai. – Josarjanai, ką man daryti su tokia gausybe medvilnės? Tu vienas kaltas, kad leidai man ją nupirkti.

Medvilnė riogsojo Egipto prieplaukose, ir niekam jos nereikėjo. Mailas nė neįsivaizdavo, kad Nilo slėnis gali būti toks derlingas ir kad jo supirkta prekė neturės jokios paklausos. Sindikato virtuvės atsisakė padėti; jos ryžtingai maištavo prieš jo pasiūlymą apdėti kiekvieną karį mokesčiu, kad visi gautų Egipto medvilnės derliaus dalį. Šioje krizėje jį apvylė net patikimi draugai vokiečiai: jie teikė pirmenybę surogatui. Mailo virtuvės nepadėjo jam net saugoti medvilnę, tad fantastiškos sandėliavimo išlaidos siaubingai tuštino jo grynųjų atsargas.

Visas pelnas iš Orvjeto operacijos nuėjo šuniui ant uodegos. Jis ėmė rašyti laiškus, prašydamas pinigų, kuriuos nusiuntė geresniais laikais; netrukus ir tų beveik neliko. O nauji medvilnės ryšuliai ir toliau kasdien buvo gabenami į Aleksandrijos prieplaukas. Kai tik jam pavykdavo nuostolingai atsikratyti kokios dalies pasaulinėse rinkose, ją bemat supirkdavo sukti egiptiečių makleriai Artimuosiuose Rytuose ir vėl jam parduodavo už pradinės sutarties kainą, tad jo padėtis tik pablogėdavo.

M ir P įmonė buvo ties bankroto riba. Mailas nuolat keikė save už siaubingą godumą ir kvailumą, dėl kurių supirko visą Egipto medvilnės derlių, bet sutartis yra sutartis, jos privalu laikytis, tad vieną vakarą, po sočios vakarienės, visi Mailo naikintuvai ir bombonešiai pakilo į orą, bemat išsirikiavo ir ėmė mėtyti bombas ant Mailo aviacijos grupės. Mat jam pavyko pasirašyti dar vieną sutartį su vokiečiais, šįsyk dėl savo paties dalinio bombardavimo. Mailo lėktuvai išsiskirstė ir, gerai koordinuodami veiksmus, ėmė bombarduoti degalų talpas ir šaudmenų sandėlius, remonto angarus ir bombonešius B-25 aikštelėse, iš viršaus panašiose į ledinukus ant pagaliuko. Jo įgulos pasigailėjo tik pakilimo tako ir valgyklų, kad baigusios darbą galėtų saugiai nutūpti ir prieš miegą užkąsti ko nors karšto. Vyrai bombardavo įsijungę tūpimo prožektorius, nes niekas į juos nešaudė. Jie subombardavo visas keturias eskadriles, karininkų klubą ir grupės štabo pastatą. Siaubo apimti kariai skuodė iš palapinių nesigaudydami, į kurią pusę bėgti. Netrukus visur gulėjo vaitojantys sužeistieji. Kelios skeveldrinės bombos sprogo karininkų klubo kieme ir pridraskė dantytų skylių medinio pastato šone ir prie baro stovėjusių leitenantų bei kapitonų pilvuose ir nugarose. Jie griuvo ant grindų susirietę dvilinki iš baisaus skausmo. Kiti karininkai, apimti panikos, puolė prie dviejų išėjimų ir, bijodami eiti toliau, užkimšo tarpdurius tartum koks tirštas, staugiantis žmonių tvenkinys.

Pulkininkas Ketkartas nagais ir alkūnėmis skynėsi sau kelią pro nevaldomą, suglumusią masę, kol vienas atsidūrė lau-

ke. Apstulbęs ir pasibaisėjęs jis žiūrėjo į dangų. Mailo lėktuvai, skrendantys virš žydinčių medžių viršūnių atdaromis bombų skyrių durimis, su nuleistais sparnų skydeliais, su įjungtais pabaisiškais, į vabzdžių akis panašiais, akinamais, pašėlusiai mirgančiais, klaikiais tūpimo prožektoriais, buvo apokaliptiškiausias vaizdas, kokį jis kaip gyvas buvo regėjęs. Pulkininkas Ketkartas nerimastingai aiktelėjo ir vos neraudodamas strimgalviais šoko į džipą. Radęs akceleratoriaus pedalą ir degimo spynutę, pasileido aerodromo link taip greitai, kaip nešė siūbuojantis į šonus automobilis; didžiulės glebios jo rankos, į kurias nustojo tekėjęs kraujas, karštligiškai gniaužė vairą arba kankinamai maigė klaksoną. Kartą jis vos neužsimušė, kai cypiančiomis lyg mirtį pranašaujanti šmėkla padangomis staiga pasuko, kad neįsirėžtų į pulkelį vyrų, kurie su vienais apatiniais pamišėliškai bėgo kalnų link nuleistomis apstulbusiomis galvomis, plonomis rankomis it miniatiūriniais skydais prisidengę smilkinius. Abipus kelio liepsnojo geltonos, oranžinės ir raudonos ugnys. Degė palapinės ir medžiai, o Mailo lėktuvai be perstojo suko ratus įsijungę tūpimo prožektorius, atidarę bombų skyrių duris. Pulkininkas Ketkartas vos neapsivertė su džipu, kai privažiavęs valdymo bokštą staigiai nuspaudė stabdžius. Jis iššoko iš automobilio, kai tas vis dar pavojingai slydo, ir laiptais nukurnėjo vidun, kur trys vyrai dirbo prie valdymo prietaisų. Pašėlusiai blizgančiomis akimis, įtampos iškreiptu mėsingu veidu jis puolė prie nikeliuoto mikrofono, lyg kėglius nustumdamas du dispečerius į šalį. Jis žvėriškai sugriebė mikrofoną ir ėmė isteriškai plyšoti visa gerkle:

– Mailai, tu šunsnuki! Gal su protu susipykai?! Ką, po velnių, darai?! Leiskis! Leiskis!

– Liaukitės taip baisiai kriokęs, – atsakė Mailas, stovintis šalia valdymo bokšte su savo mikrofonu. – Aš čia pat.

Metęs į jį priekaištingą žvilgsnį, Mailas vėl kibo į darbą.

– Labai gerai, vyrai, labai gerai, – progiesmiu traukė jis į mikrofoną. – Bet matau, kad vienas atsargų sandėlis tebestovi. Nieko nebus, Pervisai – aš tau jau esu sakęs, ką manau apie tokį broką. Tučtuojau grįžk ir mėgink dar kartą. Šįsyk

priskrisk lėtai... kuo lėčiau. Skubos darbą velniai gaudo, Pervisai. Skubos darbą velniai gaudo. Gal tau šimtą sykių reikės sakyti – negana, kad vieną kart pasakiau? Skubos darbą velniai gaudo.

Virš galvų suspiegė garsiakalbis.

– Mailai, čia Alvinas Braunas. Visas bombas numečiau. Ką toliau daryti?

– Skusk skutamuoju ir šaudyk iš kulkosvaidžio.

– Skutamuoju ir šaudyt iš kulkosvaidžio? – Alvinas Braunas buvo pritrenktas.

– Neturim kitos išeities, – su neišvengiama blogybe susitaikiusio žmogaus balsu pranešė jam Mailas. – Šitaip parašyta sutartyje.

– Na gerai, – nusileido Alvinas Braunas. – Tada skrendu skutamuoju ir šaudau iš kulkosvaidžio.

Šį kartą Mailas perlenkė lazdą. Net abejingiausias stebėtojas negalėjo dovanoti už savo karių ir lėktuvų subombardavimą, tad atrodė, kad Mailui bus galas. Aukšto rango vyriausybės pareigūnai plūdo tirti įvykio. Laikraščiai puolė Mailą rūsčiomis antraštėmis, o kongreso nariai su griausmingu įniršiu smerkė šį žvėrišką antpuolį ir reikalavo bausmės. Moterys, kurių sūnūs tarnavo armijoje, būrėsi į karingas grupes ir reikalavo keršto. Niekas jo neužsistojo. Viso pasaulio padorūs žmonės pasijuto įžeisti, ir Mailo popieriai buvo visai prasti, bet tada jis parodė visuomenei savo buhalterijos knygas ir prisipažino, kokį neregėtą pelną gavo. Sumokėjus vyriausybei kompensaciją už visus sunaikintus žmones ir turtą, jam vis tiek būtų likę pinigų, kad galėtų toliau pirkti egiptietišką medvilnę. Akcijų, žinia, turėjo visi. O maloniausia viso sandorio dalis buvo ta, kad mokėti kompensacijos vyriausybei visai nereikėjo.

– Demokratinėje visuomenėje valdžia yra liaudis, – aiškino Mailas. – Mes juk – liaudis, ar ne? Taigi mes galim paprasčiausiai pasilikti pinigus ir apsieiti be tarpininko. Pasakysiu atvirai: norėčiau, kad valdžia apskritai pasitrauktų iš karo ir paliktų viską privačiam verslui. Jeigu mokėsime valdžiai vis-

ką, ką jai skolingi, tik skatinsim viską kontroliuoti ir atgrasinsim kitus, norinčius bombarduoti savo karius ir lėktuvus. Mes atimsim iš jų akstiną.

Aišku, Mailas sakė tiesą, ir visi netrukus su tuo sutiko, išskyrus saujelę pagiežingų nevykėlių, tokių kaip daktaras Danyka, kuris šlykščiai purkštavo ir bambėjo užgaulias užuominas apie viso verslo moralumą, kol Mailas jį numalšino sindikato dovana – lengva aliuminine kėdute, kurią daktaras Danyka galėjo lengvai sulankstęs išsinešti iš palapinės laukan, kai į palapinę įeidavo Vadas Baltoji Pusiau Aviža, ir įsinešti atgal į palapinę, kai Vadas Baltoji Pusiau Aviža iš jos išeidavo. Per Mailo bombardavimą daktaras Danyka pametė galvą. Užuot bėgęs slėptis, liko lauke ir atliko savo pareigą: lyg koks slapukiškas, klastingas driežas tarp drioksiančių šrapnelių, skutamuoju skridimu skrendančių lėktuvų kulkosvaidžių kulkų ir padegamųjų bombų jis rangėsi žeme nuo vieno sužeistojo prie kito, stabdydamas kraujavimą, leisdamas morfijų ir sulfanilamidą, dėdamas įtvarus – rūškanas, liūdnas, neištardamas nė žodžiu daugiau, negu reikėjo, ir kiekvieno kario mėlstančioje žaizdoje įžvelgdamas baisų savo paties puvimo ženklą. Jis be atvangos dirbo, kol visai išseko, nepasibaigus tai ilgai nakčiai, o kitą dieną ėmė snargliuotis, tad irzlus nuskubėjo į medicinos pagalbos palapinę, kad Gasas su Vesu pamatuotų temperatūrą, ir pasiimti garstyčių pleistro bei garintuvo.

Tą naktį daktaras Danyka rūpinosi kiekvienu dejuojančiu vyru su tuo pačiu niūriu, giliu, užslėptu sielvartu, kurį parodė aerodrome Avinjono operacijos dieną, kai Josarjanas nulipo lėktuvo trapo laipteliais nuogas, ištiktas didžiausio šoko, Sniegdenu tirštai ištepliotais basais kulnais ir kojų pirštais, keliais, rankomis ir delnais, ir nė žodžio netardamas mostelėjo ton pusėn, kur jaunasis radistas šaulys buvo mirtinai besušąląs ant grindų šalia dar jaunesnio šaulio, kuris nualpdavo ir nerodydavo jokių gyvybės ženklų, kai tik praplėšęs akis pamatydavo mirštantį Sniegdeną.

Kai Sniegdeną išnešė iš lėktuvo ir ant neštuvų nugabeno į greitąją, daktaras Danyka beveik švelniai apgobė Josarjano

pečius antklode ir nusivedė prie džipo. Makvotas padėjo daktarui Danykai įsodinti Josarjaną, ir jie trise tylomis nuvažiavo prie eskadrilės medicinos pagalbos palapinės. Ten Makvotas su daktaru Danyka įsivedė Josarjaną į vidų, pasodino ant kėdės ir nuplovė nuo jo Sniegdeną šaltais drėgnais vatos gniutulais. Daktaras Danyka sugirdė jam tabletę ir suleido injekciją, nuo kurių jis išmiegojo dvylika valandų. Kai Josarjanas prabudęs nuėjo pas daktarą Danyką, tas vėl sugirdė jam tabletę ir suleido injekciją, nuo kurių jis išmiegojo dar dvylika valandų.

– Ar dar ilgai girdysi mane tabletėm ir badysi švirkštu? – paklausė Josarjanas.

– Kol pasijusi geriau.

– Aš ir dabar gerai jaučiuosi.

Gležna įrudusi saulėje daktaro Danykos kakta iš nuostabos susiraukė.

– Tai kodėl nieko neapsirengi? Ko vaikščioji nuogas?

– Aš nebenoriu vilkėti uniformos.

Daktaras Danyka nusprendė, kad aiškinimas visai logiškas ir padėjo į šalį savo švirkštą.

– Ar tikrai gerai jautiesi?

– Puikiai. Tiesiog aš truputį mieguistas nuo visų tavo tablečių ir injekcijų.

Josarjanas vaikštinėjo be drabužių visą dieną ir tebebuvo nuogas kitą rytą, kai Mailas, visur kitur jo ieškojęs, galop rado jį sėdintį medyje šalia kariškų kapinaičių, kur buvo laidojamas Sniegdenas. Mailas vilkėjo įprastais verslo drabužiais: gelsvai žaliomis kelnėmis, tokios pat spalvos kaklaraiščiu ir marškiniais, ant kurių apykaklės žvilgėjo sidabrinis vyresniojo leitenanto antsiuvas, ir uniformine kepure su kietu odiniu snapeliu.

– Visur tavęs ieškojau, – iš apačios priekaištingai sušuko Mailas.

– Reikėjo ieškoti šitam medy, – atsakė Josarjanas. – Aš čia jau visą rytą.

– Lipk žemėn, paragauk šito dalyko ir pasakyk, ar gardu. Tai labai svarbu.

Josarjanas papurtė galvą. Jis nuogas sėdėjo ant žemiausios šakos, o kad neprarastų pusiausvyros, rankomis laikėsi įsikibęs į šaką virš galvos. Jis nesijudino iš vietos, tad Mailui neliko nieko kito, kaip neslepiant pasibjaurėjimo apglėbti medžio kamieną ir kartis aukštyn. Garsiai kriuksėdamas ir švokšdamas, jis nerangiai keberiojosi į viršų; kai prisitraukė taip aukštai, kad sugebėjo permesti koją per šaką ir stabtelėjęs atgauti kvapą, jo drabužiai buvo susiglamžę ir persisukę. Uniforminė kepurė pakrypo ant šono ir baudėsi nukristi – Mailas ją sugriebė, kai buvo bepradedanti slysti nuo galvos. Prakaito lašeliai lyg permatomi perlai žvilgėjo aplink jo ūsus ir matinėmis pūslėmis išvirto po akim. Josarjanas abejingai jį stebėjo. Mailas atsargiai pasislinko pusapskritimiu, kad įsitaisytų veidu į Josarjaną. Išvyniojęs iš rūkomojo popieriaus kažkokį minkštą, apvalų rudą daiktą, ištiesė Josarjanui.

– Būk geras, paragauk ir pasakyk man savo nuomonę. Norėčiau vaišinti ja savo vyrus.

– Kas čia? – paklausė Josarjanas atsikąsdamas didelį gabalą.

– Šokoladu glaistyta medvilnė.

Josarjanas konvulsiškai žiauktelėjo ir visą didelį kąsnį šokoladu glaistytos medvilnės drėbė Mailui tiesiai į veidą.

– Še, pasiimk! – piktai suriko. – Dieve brangus! Gal iš proto išsikraustei?! Rupūs miltai, tu net sėklų neiškrapštei!

– Būk geras, dar paragauk, – maldavo Mailas. – Negali būti, kad taip neskanu. Ar tikrai taip neskanu?

– Netgi neskaniau.

– Bet man reikia, kad valgyklos patiektų ją kariams.

– Jie niekad neįstengs jos nuryti.

– Jie turės ją nuryti, – pareiškė Mailas su diktatoriška didybe ir vos nenusisuko sprando, kai pasileido viena ranka, kad galėtų dorybingai pagrūmoti pirštu.

– Eikš prie manęs, – pakvietė Josarjanas. – Čia bus daug saugiau, be to, viską matysi.

Abiem rankomis įsitvėręs aukštesnės šakos, Mailas kuo atsargiausiai, didžiai baimindamasis, pamažėle ėmė slinkti šonu. Jo veidas suakmenėjo iš įtampos, ir jis lengviau atsiduso,

kai sėkmingai prisliuogė iki Josarjano. Jis meiliai paglostė medį.

– Visai neblogas medis, – pastebėjo dėkingas lyg koks susižavėjęs savininkas.

– Čia gyvenimo medis, – krutindamas kojų pirštus atsakė Josarjanas, – be to, gėrio ir blogio pažinimo medis.

Mailas prisimerkęs įdėmiai pažiūrėjo į žievę ir lapus.

– Ne, – atsakė jis. – Čia kaštonas. Aš gerai žinau – mat prekiauju kaštonais.

– Tebūnie kaip tu sakai.

Kurį laiką jie sėdėjo medyje nekalbėdami – mataravo kojomis, beveik statmenai iškeltomis rankomis įsikibę į šaką, – vienas nuogutėlis, tik su sandalais kaučiukiniais padais, kitas apsitaisęs gelsvai žalia šiurkščios vilnos uniforma, su kaklaraiščiu, standžiai surištu mazgu. Mailas akies krašteliu santūriai apžiūrinėjo Josarjaną ir taktiškai delsė.

– Noriu tavęs kai ko paklausti, – galop tarė. – Tu nieko neapsirengęs. Nenoriu kištis ne į savo reikalus, bet man tiesiog smalsu. Kodėl tu nevilki uniformos?

– Nenoriu.

Mailas tankiai sulinksėjo galva lyg koks lesantis žvirblis.

– Aišku, aišku, – akivaizdžiai sutrikęs iškart pareiškė. – Puikiausiai suprantu. Girdėjau Eplbį ir kapitoną Purvinsą sakant, kad tu pamišai, tad tik norėjau išsiaiškinti, ar tikrai.

Jis vėl mandagiai luktelėjo, apgalvodamas kitą klausimą.

– Ar niekuomet nebeapsivilksi uniformos?

– Manau, kad nebe.

Mailas energingai sulinksėjo rodydamas, kad vis dar supranta, paskui sėdėjo tylėdamas ir rimtai mąstė, apimtas ramybės neduodančios blogos nuojautos. Apačioje pralėkė paukštis purpuriniu kuodu ir ryžtingai išskleistu sparnu kliudė virpantį krūmą. Šioje lapinėje sėdinčius Josarjaną ir Mailą dengė plonyčiai nuožulnios žalumos sluoksniai, beveik iš visų pusių supo pilki kaštonai ir viena dygioji eglė. Aukštai pakilusi bekraščiame safyro mėlynumo danguje saulė buvo pasipuošusi žemų, pavienių, išsipūtusių, sausų, baltutėlaičių debesų karoliais. Vėjas nepūtė, tad lapai aplink kabojo nekrustelėdami.

Paūksmėje juodu jautėsi lyg plunksnomis išklotame guolyje. Tvyrojo ramybė, kurią sudrumstė Mailas. Slopiai šūktelėjęs jis susijaudinęs ėmė rodyti ranka.

– Tik pažiūrėk! – sunerimęs suriko. – Tik pažiūrėk! Ten vyksta laidotuvės. Atrodo, kad ten kapinės – ar ne?

– Laidoja tą vaikį, anądien žuvusį mano lėktuve virš Avinjono. Sniegdeną, – iš lėto lygiu balsu atsakė Josarjanas.

– Kas jam atsitiko? – iš pagarbios baimės prislopusiu balsu paklausė Mailas.

– Jį užmušė.

– Kaip baisu, – sielvartavo Mailas; didelės rudos jo akys pritvinko ašarų. – Vargšas vaikinas. Iš tikrųjų baisu.

Jis smarkiai sukando drebančią lūpą. Kai vėl prašneko, jau kur kas garsiau, mat netramdė emocijų:

– Jeigu valgyklos nesutiks pirkti mano medvilnės, bus dar blogiau. Josarjanai, kas jiems pasidarė? Nejaugi jie nesupranta, kad sindikatas – jų? Nejaugi jie nežino, kad visi turi po akciją.

– Ar negyvėlis mano palapinėje irgi turėjo akciją? – kandžiai paklausė Josarjanas.

– Žinoma, turėjo, – dosniai patikino jį Mailas. – Kiekvienas eskadrilės karys turi akciją.

– Jis žuvo dar nespėjęs įsirašyti į eskadrilę.

Mailas mikliai nutaisė sielvarto grimasą ir nusuko akis.

– Noriu, kad liautumeis kabinėtis prie manęs dėl to negyvėlio savo palapinėje, – gižliai prašė jis. – Juk sakiau, kad dėl jo žūties aš niekuo dėtas. Kuo aš kaltas, kad pamačiau šią puikią progą monopolizuoti rinką superkant visą Egipto medvilnę ir įvėliau mus visus į šią bėdą? Iš kur galėjau žinoti, kad rinka bus persisotinusi medvilnės? Tuo metu net nežinojau, ką reiškia „persisotinusi rinka“. Proga monopolizuoti rinką pasitaiko ne taip dažnai, tad aš gan įžvalgiai pasielgiau ja pasinaudojęs.

Mailas sutramdė aimaną pamatęs, kaip šeši uniformuoti vyrai kelia iš greitosios kuklų pušinį karstą ir atsargiai deda ant žemės prie žiojinčio ką tik iškasto kapo rėžio.

– O dabar negaliu atsikratyti nė gramu tos medvilnės, – gedėjo jis.

Josarjano nesujaudino nei pompastiškas laidotuvių ceremonijos apsimetinėjimas, nei nepakeliama Mailo netektis. Kapeliono balsas atskriejo iki jo prislopęs per atstumą – nesuprantamas, beveik negirdimas, monotoniškas lyg dujų šnypštesys. Josarjanas pažino majorą Majorą – ilgšis stovėjo atokiau nuo visų kitų – ir pamanė pažinęs majorą Denbį, nosine besišluostantį kaktą. Majoras Denbis po susidūrimo su generolu Šmiksonu taip ir nenustojo drebėjęs. Aplink tuos tris karininkus gijos eilinių ir puskarininkių susicementavę kreive stovėjo nelankstūs it pagaliai, o keturi dyki duobkasiai dryžuotais darbo drabužiais abejingai rymojo ant kastuvų šalia stulbinančios, neįtikėtinos krūvos purios vario raudonio žemės. Josarjanui bespoksant, kapelionas palaimingai pakėlė žvilgsnį į jį, paskui sielvartingai užsispaudė pirštais akis, vėl pažvelgė aukštyn dairydamasis Josarjano ir nuleido galvą, baigdamas tai, ką Josarjanas nusprendė būsiant laidotuvių apeigų kulminacija. Keturi vyrai darbiniais drabužiais virvėmis pakėlė karstą ir nuleido į duobę. Mailą nupurtė drebulys.

– Negaliu žiūrėti, – sušuko jis ir kančios draskomas nusigręžė. – Tiesiog negaliu čia sėdėti ir žiūrėti, kai virtuvės leidžia mano sindikatui mirti.

Jis sugriežė dantimis ir papurtė galvą iš karčios širdgėlos bei apmaudo.

– Jeigu jie turėtų bent kruopelę ištikimybės, pirktų mano medvilnę, kol pradėtų skaudėti, kad paskui galėtų pirkti toliau, kol imtų dar labiau skaudėti. Jie susikurtų laužus ir sudegintų savo apatinius ir vasarines uniformas, kad išaugtų paklausa. Bet jie nė piršto nepajudina. Josarjanai, pamėgink suvalgyti likusią šokoladu glaistytą medvilnę – dėl manęs. Gal dabar ji pasirodys gardi.

Josarjanas atstūmė jo ranką.

– Liaukis, Mailai. Žmonės nevalgo medvilnės.

Mailo veidas gudriai susiaurėjo.

– Čia visai ne medvilnė, – įkalbinėjo jis. – Aš juokavau. Iš

tikrųjų čia cukraus vata, skani cukraus vata. Paragauk ir pamatysi.

– Meluoji.

– Aš niekada nemeluoju! – išdidžiai ir oriai atšovė Mailas.

– O dabar meluoji.

– Aš meluoju tik tada, kai būtina, – gindamasis aiškinosi Mailas, akimirką nusukdamas akis į šalį ir paperkamai mirksėdamas blakstienomis. – Šis dalykėlis skanesnis už cukraus vatą – kaip Dievą myliu. Jis padarytas iš tikros medvilnės. Josarjanai, privalai padėti man priversti vyrus ją valgyti. Egiptietiška medvilnė – geriausia medvilnė pasaulyje.

– Bet skrandis jos nevirškina, – įtaigiai atsakė Josarjanas. – Nuo jos vyrus pykins – nejaugi nesupranti? Kodėl nepabandai pats ja misti, jei manim netiki?

– Bandžiau, – niūriai prisipažino Mailas. – Ir mane išties supykino.

Kapinės buvo geltonos kaip šienas ir žalios kaip virtas kopūstas. Netrukus kapelionas pasitraukė nuo duobės, ir smėlinis žmonių pusmėnulis ėmė lėtai krikti lyg bangų nešami sudužusio laivo likučiai. Neskubėdami, be garso, vyrai patraukė prie mašinų, sustatytų prie duobėto žvyrkelio. Nepaguodžiamai panarinę galvas, kapelionas, majoras Majoras ir majoras Denbis atstumta grupele nuėjo prie džipų, nedraugiškai laikydamiesi kelių žingsnių atstumu vieni nuo kitų.

– Viskas baigta, – pastebėjo Josarjanas.

– Galas, – nusiminęs pritarė Mailas. – Neliko jokios vilties. Ir viskas todėl, kad leidau jiems spręsti patiems. Tegul bus man pamoka, kokia turi būti drausmė, kai kitą kartą imsiuos ko nors panašaus.

– Kodėl tau nepardavus tos medvilnės vyriausybei? – lyg tarp kitko pasiūlė Josarjanas, žiūrėdamas, kaip keturios žmogystos dryžuotais darbiniais drabužiais kastuvais verčia vario raudonio žemę atgal į duobę.

Mailas ryžtingai atmetė šį sumanymą.

– Principo reikalas, – tvirtai paaiškino jis. – Vyriausybė neturi kištis į verslą. Kas kas, o aš tai niekada nemėginsiu įtraukti

valdžios į savo verslą. Pala – betgi valdžios pareiga – rūpintis verslu, – prisiminė jis budriai ir pradžiugęs tęsė: – Taip sakė Kalvinas Kulidžas, o Kalvinas Kulidžas buvo prezidentas, taigi tikriausiai tai tiesa. Be to, vyriausybės pareiga – supirkti visą Egipto medvilnę, kurią aš turiu ir kurios niekam kitam nereikia, kad aš galėčiau gauti pelno, ar ne?

Mailo veidas apniuko beveik taip pat netikėtai, ir jį vėl prislėgė liūdesys bei susirūpinimas.

– Bet kaip aš priversiu vyriausybę tai padaryti?

– Duok jai kyšį, – pasiūlė Josarjanas.

– Kyšį?! – Mailas taip pasipiktino, kad vėl vos neprarado pusiausvyros ir nenusisuko sprando. – Kaip tau ne gėda?! – plūdo jis rūsčiai, pūsdamas dorybingą liepsną žemyn ir aukštyn į rūdžių spalvos ūsus pro išsipūtusias šnerves ir lūpas. – Kyšininkauti draudžia įstatymai, ir tu tai žinai. Bet gauti pelno įstatymai nedraudžia, ar ne? Vadinasi, aš nenusižengsiu įstatymams, jei kam nors duosiu kyšį, kad sąžiningai gaučiau pelno, juk taip? Ne, žinoma, nenusižengsiu!

Jis vėl įsimintijo, apimtas nuolankaus, beveik apgailėtino sielvarto.

– Bet kaip man sužinoti, kam duoti kyšį?

– Dėl to nesijaudink, – abejingai prunkštelėjęs guodė jį Josarjanas tuo metu, kai džipų ir greitosios varikliai sudraskė snūdžią tylą, ir paskutinieji automobiliai ėmė važiuoti atbuli. – Tik pasiūlyk pakankamai didelį kyšį, ir jie patys tave susiras. Svarbiausia – veik kuo atviriausiai. Visiems pranešk, ko tau reikia ir kiek esi pasirengęs sumokėti. Vos tik imsi elgtis, tarsi būtum prasikaltęs ar susigėdęs, sulauksi nemalonumų.

– Norėčiau, kad prie manęs prisidėtum, – pastebėjo Mailas. – Aš saugiai nesijausiu tarp žmonių, imančių kyšius. Tokie ne geresni už sukčių gaują.

– Tau pavyks, – nė kiek nedvejodamas patikino jį Josarjanas. – Jei įkliūsi į bėdą, aiškink visiems, kad dėl Amerikos saugumo būtina sukurti šalyje gerai organizuotą spekuliacijos Egipto medvilne tinklą.

– Būtina, – iškilmingai pranešė jam Mailas. – Jei bus su-

kurtas galingas spekuliacijos Egipto medvilne tinklas, pati Amerika taps gerokai galingesnė.

– Be abejo. O jeigu tai nepadės, aiškink, kad daugybė amerikiečių šeimų gauna pajamų iš Egipto medvilnės.

– Daugybė amerikiečių šeimų iš tiesų gauna pajamų iš Egipto medvilnės.

– Matai? – tarė Josarjanas. – Tu gerokai gabesnis už mane. Kalbi taip, tarsi tai būtų tiesa.

– Tai ir yra tiesa! – sušuko Mailas. Vėl buvo justi jam būdingas išdidumas.

– Kaip tik tai aš ir turėjau galvoje. Savo žodžiams tu suteiki lygiai tiek įsitikinimo, kiek reikia.

– Tikrai prie manęs neprisidėsi?

Josarjanas papurtė galvą. Mailas nekantravo imtis žygių. Jis susikišo šokoladu glaistytos medvilnės likutį į marškinių kišenę ir atsargiai ėmė slinkti šaka prie glotnaus pilko kamieno. Paskui nerangiu kilniaširdišku mostu apglėbė kamieną ir ėmė repečkotis žemyn; jo batų odiniais padais šonai nuolat paslysdavo, tad ne kartą jau atrodė, kad jis nukris ir susižeis. Pasiekęs vidurį jis apsigalvojo ir vėl užsikorė į viršų. Prie ūsų buvo prilipę žievės gabaliukų, nuo pastangų įtemptas jo veidas buvo paraudęs.

– Būk geras, apsivilk uniformą, užuot vaikštinėjęs nuogas, – mąsliai tarė jis prieš leisdamasis ir nuskubėdamas šalin. – Dar pradėsi naują madą, ir aš niekad neatsikratysiu tos prakeiktos medvilnės.

25

Kapelionas

Jau senokai kapelionas susimąstė apie gyvenimo prasmę. Ar yra Dievas? Kaip tuo įsitikinti? Amerikos armijoje anabaptistui ir šiaip buvo ne pyragai, o neturint tvirto tikėjimo – bemaž nepakeliama.

Jį gąsdindavo garsiai kalbantys žmonės. O tokių drąsių, agresyvių, veiklių žmonių kaip pulkininkas Ketkartas akivaizdoje jis jausdavosi bejėgis ir vienišas. Kad ir kokioje kariškių draugijoje atsidurdavo, visuomet jautėsi svetimas. Eiliniai ir karininkai su juo elgėsi kitaip negu su sau lygiais, ir net kapelionai buvo ne tokie draugiški jam kaip vieni kitiems. Pasaulyje, kur vienintelis dorybės rodiklis buvo sėkmė, jis susitaikė su mintimi, kad yra nevykėlis. Jis skaudžiai juto neturįs dvasininko pasitikėjimo savim ir *savoir-faire*, kurių padedami tiek daug jo kolegų – kitų tikėjimų ir sektų – vertėsi kuo puikiausiai. Jis paprasčiausiai nebuvo apdovanotas tuo, ko reikėjo norint pranokti kitus. Jis manė esąs bjaurus ir kas dieną svajodavo būti namie su žmona.

Iš tikrųjų kapelionas buvo beveik gražus, malonaus, jausmingo veido, blyškaus ir trapaus kaip kalkakmenis. Jis leisdavosi įtikinamas kiekvienu klausimu.

Jam kilo mintis, kad gal jis iš tikrųjų yra Vašingtonas Irvingas ir galbūt iš tiesų pasirašinėja Vašingtono Irvingo pavarde tuos laiškus, apie kuriuos ničnieko nežinojo. Jis žinojo, kad medicinos literatūroje užfiksuota daugybė tokių atminties užtemimo atvejų. Jis taip pat žinojo, kad nieko neįmanoma tvirtai žinoti, netgi to, kad nieko neįmanoma tvirtai žinoti. Jis labai aiškiai prisiminė – ar įsivaizdavo labai aiškiai prisimenąs –

jausmą, kad su Josarjanu jau buvo kažkur susitikęs prieš tai, kai pirmą kartą tikrai jį pamatė ligoninės lovoje. Jis prisiminė patyręs tokį patį nerimastingą pojūtį beveik dviem savaitėm vėliau, kai Josarjanas atėjo į jo palapinę prašyti, kad nušalintų nuo kovinių skrydžių. Tačiau tuo metu kapelionas iš tiesų jau buvo matęs Josarjaną toje itin keistoje palatoje, kur visi ligoniai atrodė apsimetinėjantys sergą, išskyrus vargšą, nuo galvos iki kojų uždengtą baltais tvarsčiais ir gipsu, kurį vieną dieną rado negyvą su termometru burnoje. Vis dėlto kapelionui rodėsi, kad buvo matęs Josarjaną anksčiau kur kas svarbesnėmis, paslaptingesnėmis aplinkybėmis – kažkokioje tolimoje, nugrimzdusioje ir galbūt net grynai dvasiškoje epochoje – ir kad tuomet visai taip pat jį pasmerkė prisipažinęs niekuo, visiškai niekuo negalįs jam padėti.

Tokios dvejonės nepasotinamai graužė liesą, kenčiantį kapeliono kūną. Ar *iš tiesų* esama vienintelio tikro tikėjimo ir pomirtinio gyvenimo? Kiek angelų tilptų šokti ant smeigtuko galvutės ir kokiais reikalais užsiėmė Dievas begalines amžinybes prieš kurdamas visatą? Kam reikėjo paženklinti Kaino kaktą, jei nebuvo kitų žmonių, nuo kurių jį reikėtų saugoti? Ar Adomas ir Ieva susilaukė dukterų? Šie didieji, sudėtingieji ontologijos klausimai jį kamavo, nors ir neatrodė tokie svarbūs kaip gerumo ir gražaus elgesio klausimas. Jį, skeptiką, sukaustė pažinimo dilema: jis negalėjo numoti ranka į neduodančius ramybės galvosūkius kaip į neišsprendžiamus, bet ir įminti jų nepajėgė. Nebūdavo nė akimirkos, kad nesigailėtų savęs, bet vilties taip pat niekuomet neprarasdavo.

– Ar jūs niekad nepatyrėt įspūdžio, – dvejodamas paklausė jis Josarjano tą dieną savo palapinėje, kai tas sėdėjo laikydamas abiem rankomis butelį šiltos kokakolos, kuria kapelionui vis dėlto pavyko jį paguosti, – kad jau esat buvęs tokioje padėtyje anksčiau, nors žinot atsidūręs joje pirmą kartą?

Josarjanas atsainiai linktelėjo, ir kapelionas ėmė tankiau alsuoti įsivaizduodamas, kaip juodu bendromis valios jėgomis nutrauks sunkias juodas klostes skraistės, gaubiančios amžinąsias būties paslaptis.

– Ar patiriat tokį įspūdį dabar?

Josarjanas papurtęs galvą paaiškino, jog *déjà vu* atsiranda todėl, kad menkutę akimirkos dalelytę vėluoja vienas iš dviejų nervų centrų, kurie paprastai reaguoja sinchroniškai. Kapelionas beveik nesiklausė jo žodžių. Atsakymas jį nuvylė ir jis nebuvo linkęs tikėti Josarjanu, nes jam parodė ženklą – slaptą, mįslingą reginį, apie kurį prabilti jam vis dar neužteko drąsos. Numanomoji apsireiškimo kapelionui reikšmė kėlė pagarbią baimę: arba jam buvo leista pažvelgti į dieviškąjį pradą, arba jis regėjo haliucinacijas. Vadinasi, arba jį palaimino, arba jis kraustosi iš proto. Abi galimybės kėlė jam vienodą baimę ir neviltį. Tai nebuvo nei *déjà vu*, nei *presque vu*, nei *jamais vu*. Ko gero, esama kitokių *vu*, apie kokius jis nėra girdėjęs, ir kad kuris nors iš tų kitų *vu* bemat paaiškintų gluminantį reiškinį, kurio liudytoju ir dalyviu jis tapo. Netgi įmanoma, kad tai, ką jis manė įvykus, niekada neįvyko, arba kad jam aptemo atmintis, o ne pojūčiai, taigi iš tikrųjų jis niekuomet nemanė matęs tai, ką dabar manė kadaise manęs, jog matė – kad jo įspūdis, neva kadaise taip manė, tėra iliuzijos iliuzija, ir kad jis dabar tik įsivaizduoja kadaise įsivaizdavęs, jog matė nuogalių medyje prie kapinių.

Kapelionui jau tapo akivaizdu, kad savo specialybei jis nelabai tinka, ir jis dažnai svarstydavo, ar nesijaustų laimingesnis, jei tarnautų, pavyzdžiui, pėstininkų ar lauko artilerijos eiliniu, o gal net desantininku. Tikrų draugų jis neturėjo. Prieš susipažindamas su Josarjanu, smagiai nesijautė su jokiu grupės kariu, o su Josarjanu irgi ne itin smagiai jausdavosi, nes tas vertė jį nervintis dažnais neapgalvotais maištavimo prieš vyresniuosius protrūkiais, tad kėlė kapelionui dvilypius jausmus: ir savotišką džiaugsmą, ir nerimą. Kapelionas jausdavosi saugus karininkų klube su Josarjanu ir Danbaru arba vien su Neitliu ir Makvotu. Sėdint prie jų, nereikėjo sėdėti prie kitų – šitaip išsispręsdavo jo problema, su kuo sėdėti, ir jis išvengdavo nepageidautinos draugijos kitų karininkų, kurie jam prisiartinus perdėtai širdingai sveikindavosi, o paskui sutrikę laukdavo, kada jis nueis šalin. Labai dažnas šalia jo pasi-

jusdavo nesmagiai. Visi visuomet būdavo jam labai draugiški, bet niekas nerodė nuoširdumo; visi su juo kalbėdavosi, bet niekas niekad nieko nepasakydavo. Josarjanas ir Danbaras elgėsi kur kas laisviau, tad kapelionas su jais nejautė beveik jokio nesmagumo. Jie netgi užsistojo jį tą vakarą, kai pulkininkas Ketkartas vėl mėgino jį išmesti iš karininkų klubo: Josarjanas nuožmiai pašoko norėdamas įsikišti, o Neitlis sušuko: *Josarjanai!* jį tramdydamas. Pulkininkas Ketkartas išbalo kaip drobė išgirdęs Josarjano pavardę ir, didžiai visų nuostabai, pasibaisėjęs ir sumišęs ėmė trauktis, kol atsitrenkė į generolą Šmiksoną. Tas suirzęs alkūne nustūmė jį į šalį ir tuoj pat įsakė liepti kapelionui kas vakarą vėl lankytis karininkų klube.

Kapelionui buvo beveik taip pat sunku įsidėmėti savo statusą karininkų klube kaip ir prisiminti, kurioje iš dešimties grupės valgyklų pagal grafiką kitą kartą turėjo pusryčiauti, pietauti ar vakarieniauti. Jeigu ne malonumas, kurį dabar patirdavo su naujaisiais bičiuliais, jis visai mielai ir toliau būtų nekišęs nosies į karininkų klubą. Be karininkų klubo, kapelionui visai nebuvo kur eiti vakarais. Jis stumdavo laiką prie Josarjano ir Danbaro stalelio droviai, santūriai šypsodamas, beveik neprasižiodamas, nebent kieno nors užkalbintas, pasidėjęs priešais beveik nenugertą stiklą tiršto, saldaus raudonojo vyno, droviai vartydamas mažytę pypkę iš kukurūzo koto, kurią tik retkarčiais prisikimšdavo ir rūkydavo. Jam labai patikdavo klausytis Neitlio, mat verksmingi, karčiai saldūs jo graudenimai atspindėjo jo paties romantišką vienatvę ir visuomet sukeldavo žmonos ir vaikų ilgesį. Kapelionas nuolat ragindavo Neitlį supratingai, pritariamai linksėdamas galva, mintyse šypsodamas iš jo atvirumo ir nebrandumo. Neitlis pernelyg nesigyrė, kad jo mergina – prostitutė; kapelionas apie tai žinojo daugiausia iš kapitono Purvinso, kuris sliūkindamas pro jų stalelį niekad nepraleisdavo progos smagiai pamerkti akį kapelionui ir nepadoriai, žeidžiamai pašiepti ją Neitliui. Kapelionas smerkė kapitoną Purvinsą ir norom nenorom linkėjo jam bloga.

Rodės, niekas, net Neitlis, nesuvokia, kad jis, kapelionas Albertas Tapmenas, yra ne tik kapelionas, bet dar ir žmogus, ir kad jis gali turėti žavingą, aistringą, gražią žmoną, kurią beveik beprotiškai myli ir tris mėlynakius vaikučius svetimais, užmirštais veidukais, kurie užaugę ims žiūrėti į jį kaip į keistuolį ir, ko gero, niekad neatleis už gėdą, patirtą prieš aplinkinius, dėl jo pasirinktos profesijos. Kodėl niekas nesupranta, kad iš tikrųjų jis joks ne keistuolis, bet normalus vienišas suaugęs vyras, besistengiąs gyventi kaip visi normalūs, vieniši suaugusieji? Jeigu jam įdurs, argi neištrykš kraujas? O jeigu jį kutens, argi jis nesijuoks? Rodės, jiems nė į galvą neateina, kad jis, kaip ir jie, turi akis, rankas, vidaus organus, būdo savybių, jausmų ir pojūčių, kad jį žeidžia tie patys ginklai kaip ir juos, kad jį šildo ir šaldo tie patys vėjai, kad jis valgo tą patį maistą, nors, teko prisipažinti, kaskart vis kitoje valgykloje. Vienintelis žmogus, kuris lyg ir suprato jį turint jausmų, buvo kapralas Vitkombas, kuriam ką tik pavyko juos visus užgauti, kai pažeisdamas subordinaciją kreipėsi.į pulkininką Ketkartą su pasiūlymu siuntinėti oficialius užuojautos laiškus žuvusiųjų ar sužeistųjų mūšiuose artimiesiems.

Kapeliono žmona buvo vienintelis žmogus pasaulyje, kuriuo jis galėjo visiškai pasitikėti, ir jam būtų nereikėję nieko daugiau, jeigu tik jam būtų leidę gyventi vien su ja ir vaikais. Kapeliono žmona buvo santūri, nedidukė, maloni moteris, tik pradėjusi ketvirtąją dešimtį, labai tamsaus gymio ir labai patraukli, su siauručiu juosmeniu, ramių, protingų akių ir mažų, skaisčių, smailių dantukų miniatiūriniame vaikiškame, nepaprastai guviame veidelyje. Jis vis užmiršdavo, kaip atrodo jo vaikai, tad kiekvieną kartą išsitraukus jų nuotraukas jam atrodydavo, kad mato jų veidus pirmą kartą. Kapelionas mylėjo žmoną ir vaikus taip nesutramdomai, kad jam dažnai norėdavosi bejėgiškai griūti ant žemės ir raudoti kaip kokiam visų atstumtam luošiui. Jį negailestingai kamuodavo liguistos fantazijos, kuriose matydavo juos, bei skaudūs, šlykštūs ligas ir nelaimingus atsitikimus pranašaujantys ženklai. Jo apmąstymus suteršdavo siaubingų ligų, tokių kaip Juingo navikas ir

leukemija, nuojauta; du ar tris kartus per savaitę jis vaizduodavosi, kaip jų mažylis sūnus miršta todėl, kad kapelionas taip ir neišmokė žmonos stabdyti arterinio kraujavimo; paplūdęs ašaromis, paralyžiuotas, negalėdamas prasižioti jis žiūrėdavo, kaip visą jo šeimą nutrenkia elektra prisilietus prie lizdo, nes jis pamiršo jai pasakyti, kad žmogaus kūnas yra laidus; beveik kasnakt visi keturi supleškėdavo, kai nuo trumpojo jungimosi vandens šildymo katile užsidegdavo jų dviaukštis medinis namas; su šiurpiomis, širdį draskančiomis, šleikštulį keliančiomis smulkmenomis jis matydavo, kaip vairuotojas nuo svaigalų aptemusiu protu automobiliu prispaudžia žmoną prie plytinės turgaus tvoros sienos, ir nedidukas, gležnas jos kūnelis virsta klampia koše, paskui žiūrėdavo, kaip isterijos apimtą penkerių metukų dukrelę iš šiurpios tragedijos vietos išsiveda malonus pusamžis ponas baltais kaip sniegas plaukais ir, nusivedęs į apleistą smėlio karjerą, kelis kartus išžaginęs nužudo, o du mažesnieji vaikai pamažu miršta badu namie, nes juos prižiūrėjusią uošvę ištinka širdies smūgis, kai telefonu išgirsta apie jo žmoną ištikusią nelaimę, ir ji krinta negyva. Kapeliono žmona buvo miela, atjauti, rūpestinga moteris, ir jis troško vėl paliesti šiltą jos dailios rankos odą, paglostyti lygius, tamsius jos plaukus, išgirsti jos švelnų, guodžiantį balsą. Ji buvo kur kas tvirtesnio būdo negu jis. Kapelionas rašė jai trumpus, santūrius laiškus kartą ar du per savaitę, nors norėjo nuo ryto iki vakaro rašyti karštus daugybės puslapių meilės laiškus ir neviltingai, nevaržomai prisipažinti, kaip nuolankiai ją garbina, kaip be jos negali tverti, o paskui nuodugniai išaiškinti, kaip daryti dirbtinį kvėpavimą. Jis norėjo atsiverti jai nenutrūkstamu gailesčio sau, nepakeliamos vienatvės bei nevilties srautu ir įspėti, kad šiukštu nepaliktų boro rūgšties ir aspirino vaikų pasiekiamose vietose ir kad neitų per gatvę degant raudonam šviesoforo signalui. Jis nenorėjo sukelti jai nerimo. Kapeliono žmona buvo supratinga, švelni, gailestinga ir atjauti. Vaizduodamasis, kaip juodu vėl susitinka, kapelionas galų gale su visomis smulkmenomis mintyse matydavo, kaip juodu glamonėjasi.

Didžiausiu veidmainiu kapelionas jausdavosi vadovaudamas laidotuvių apeigoms, tad nebūtų labai nustebęs, sužinojęs, kad vaiduoklį, tądien matytą medyje, Visagalis atsiuntė norėdamas parodyti, kaip smerkia šitokį šventvagiškumą ir išdidumą. Vaidinti rimtį, apsimesti sielvartaujančiam ir dėtis antgamtiškų galių turinčiu pomirtinio gyvenimo žinovu tokio bauginančio ir paslaptingo reiškinio kaip mirtis akivaizdoje jam atrodė pats sunkiausias nusikaltimas. Jis prisiminė – ar bemaž neabejojo prisimenąs – viską, kas vyko kapinėse. Jis teberegėjo majorą Majorą ir majorą Danbarą, niūrius it skilusios akmens kolonos sustingusius abipus savęs, prisiminė beveik visus kareivius ir kur jie stovėjo, taip pat keturis sustingusius vyrus su kastuvais, šlykštų karstą ir didelį, birų, triumfuojantį rausvai rudos žemės kauburį, ir bekraštį, bedugnį, slegiantį dangų, tądien tokį giedrą ir mėlyną, kad atrodė bemaž nuodingas. Visus šiuos vaizdus jis prisimins amžinai, nes jie buvo neatskiriama dalis netikėčiausio jo gyvenimo įvykio – gal mistinio, gal patologinio – nuogo vyro medyje pasirodymo. Kaip kapelionas galėjo jį paaiškinti? Tai nebuvo kažkas jau matyta ar dar nematyta ir tikrai ne beveik matyta; nei *déjà vu*, nei *presque vu*, nei *jamais vu* paaiškinti netiko. Tai gal ten buvo vaiduoklis? Mirusiojo vėlė? Angelas iš dangaus ar nelabasis iš pragaro? O gal visas fantastinis epizodas tebuvo jo paties ligotos vaizduotės, temstančio proto ar pūvančių smegenų padarinys? Galimybė, kad medyje išties buvo nuogalius – netgi du, nes netrukus prie pirmojo prisidėjo antrasis, nuo galvos iki kojų pasidabinęs rudais ūsais ir grėsmingais tamsiais apdarais, kuris lyg apeigas atlikdamas pasilenkė virš medžio šakos ir pasiūlė pirmajam kažko atsigerti iš rudos taurės – nė neatėjo kapelionui į galvą.

Kapelionas buvo labai pagalbus žmogus, kuriam niekad nepavyko niekam pagelbėti, net Josarjanui, kai pagaliau ryžosi griebti jautį už ragų ir, slapčia apsilankęs pas majorą Majorą išsiaiškinti, ar, kaip sakė Josarjanas, pulkininkas Ketkartas savo grupės vyrus iš tikrųjų verčia atlikti daugiau kovinių skrydžių negu visų kitų eskadrilių vadai. Imtis šio drąsaus, impul-

syvaus žingsnio kapelionas nusprendė vėl susipykęs su kapralu Vitkombu, kai užsigėrė liūdnus pietus iš dviejų šokoladukų drungnu vandeniu iš gertuvės. Pas majorą Majorą jis patraukė pėsčiomis, kad kapralas Vitkombas nepamatytų jo išeinant, ir be garso sėlino mišku, kol dvi palapinės laukymėje liko už nugaros, o tada puolė į apleistą geležinkelio griovį, nes eiti juo buvo lengviau. Jis nuskubėjo suakmenėjusiais mediniais pabėgiais, o maištingas jo pyktis be perstojo tvenkėsi. Tą rytą jį vienas po kito įbaugino ir paniekino pulkininkas Ketkartas, papulkininkis Kornas ir kapralas Vitkombas. Jis žūtbūt turi priversti kitus bent šiek tiek jį gerbti! Menkutė jo krūtinė netrukus pūškavo kaip dumplės. Jis nebėgo, bet ėjo kiek galėdamas sparčiau, baimindamasis, kad jo ryžtas išgaruos, jei sulėtins žingsnį. Netrukus tarp surūdijusių bėgių pamatė besiartinančią prie jo uniformuotą žmogystą. Nieko nelaukęs jis išsiropštė griovio šlaitu, nėrė slėptis į tankią žemų medžių giraitę ir toliau patraukė ta pačia kryptimi siauru, samanomis užžėlusiu takučiu, kurį pastebėjo nuvingiuojantį į ūksmingą mišką. Čia eiti buvo sunkiau, bet jis stūmėsi į priekį, genamas to paties beatodairiško, nenumaldomo ryžto, dažnai paslysdamas ir suklupdamas, nusibrozdindamas plikas rankas į įkyrias šakas, pastojusias kelią, kol krūmai ir aukšti paparčiai iš abiejų pusių prasivėrė, ir jis aiškiai išvydo ant šlakbetonio blokų pastatytą gelsvai žalią karišką namelį. Kapelionas praėjo pro jį, paskui pro palapinę, priešais kurią saulėje kaitinosi žvilganti melsvai pilka katė, pro antrą namelį ant šlakbetonio blokų ir atsidūrė Josarjano eskadrilės laukymėje. Ant lūpų iškrito sūri rasa. Jis nestabtelėdamas perėjo laukymę ir pasuko tiesiai prie raštinės, kur jį pasitiko išstypęs, kumpanugaris seržantas išsišovusiais skruostikauliais ir ilgais, labai šviesiais plaukais, maloniai jam pranešdamas, kad gali užeiti, nes majoras Majoras išėjęs.

Kapelionas padėkojo jam galvos linktelėjimu ir vienas nuėjo tarp stalų su rašomosiomis mašinėlėmis prie brezentinės pertvaros palapinės gale. Įėjęs pro trikampę angą, atsidūrė tuščiame kabinetuke. Brezentinė pertvara už nugaros užsida-

rė. Kapelionas gaudė kvapą, jį išpylė prakaitas. Kabinetuke nebuvo nė gyvos dvasios. Jam pasirodė, kad girdi kažką paslapčiomis kuždantis. Praėjo dešimt minučių. Jis nepatenkintas apsidairė, rūsčiai sučiaupęs lūpas, ir staiga jam pakirto pakinklius, nes tiksliai prisiminė, ką sakė seržantas: jis galįs užeiti, nes majoras Majoras išėjęs. *Raštinės vyrai iš jo pasišaipė!* Kapelionas persigandęs atšoko nuo pertvaros. Akys pritvinko karčių ašarų, iš virpančių lūpų išsiveržė graudus atodūsis. Majoras Majoras kažkur kitur – vyrai anapus pertvaros nežmoniškai iš jo išsityčiojo. Jis beveik matė juos, laukiančius už brezento: susispietę kaip pulkas godžių, plėšrių žvėrių, jie laukia, kad galėtų žvėriškai pulti jį barbarišku juoku ir pašaipomis, vos tik pasirodys. Kapelionas keikė save už patiklumą ir panikos apimtas krimtosi neturįs kaukės ar tamsių akinių ir netikrų ūsų, kad galėtų užsimaskuoti, arba valdingo, sodraus balso, tokio kaip pulkininko Ketkarto, nei plačių, raumeningų pečių ir galingų bicepsų, kad galėtų be baimės išeiti ir sutriuškinti persekiotojus autoriteto ir pasitikėjimo savim jėga – tuomet tie susigūžtų ir atgailaudami baikščiai nusliūkintų į pakampes. Kapelionui neužteko drąsos pažvelgti jiems į akis. Vienintelė kita išeitis buvo langas. Kelias buvo laisvas, tad kapelionas pro langą iššoko iš majoro Majoro kabinetuko, nurūko už palapinės kampo ir pasislėpė įšokęs į geležinkelio griovį.

Jis skuodė susilenkęs, nutaisęs nerūpestingą, malonią šypseną, jei kartais netyčia ką nors susitiktų. Vos tik pamatęs priešais kažką ateinant, iš gėdos degančiais skruostais lyg patrakęs pasileido į miško brūzgynus, tarsi jį būtų vijusi kokia pabaisa. Iš visų pusių girdėjo aidint garsų, pašaipų juoką, krūmų gelmėje ir medžių viršūnių lapijoje neryškiai matė pašaipiai išsiviepusius nedorus girtuoklių veidus. Deginančio skausmo spazmai nudelgė plaučius ir, sulėtinęs žingsnį, dabar jis kėblino kaip koks luošys. Jis svirduliavo į priekį, kol jėgos visai apleido, tada kniubtelėjo prie susisukusios obels ir skaudžiai trenkėsi galva į jos kamieną. Abiem rankom įsistvėrė į medį, kad nepargriūtų. Ausyse girdėjo šaižias dejones – savo

paties kvėpavimą. Minutės slinko kaip valandos, kol suvokė, kad kurtinantis ūžesys sklinda ne iš miško, o jo galvoje. Skausmai krūtinėje apmalšo. Netrukus pajuto turįs užtektinai jėgų, kad išsilaikytų ant kojų. Pastatė ausis. Miške – nė garso. Nebebuvo girdėti demoniško juoko, niekas jo nesivijo. Tačiau palengvėjimo nepajuto – per daug išvargęs, liūdnas ir purvinas buvo. Sugrubusiais, drebančiais pirštais palygino susiglamžiusius drabužius ir suėmęs save į nagus įveikė iki laukymės likusį kelią. Neskubėjo, mat pastaruoju metu kapelionas dažnai baimindavosi, kad jį ištiks širdies smūgis.

Kapralo Vitkombo džipas tebestovėjo laukymėje. Kapelionas pirštų galiukais aptipeno padėjėjo palapinę iš galo – eiti pro angą nerizikavo, nes tas galėjo jį pamatyti ir iškoneveikti. Atsiduses iš palengvėjimo, kad liko nepastebėtas, šmurkštelėjo į savo palapinę ir pamatė kapralą Vitkombą: tas iškeltais keliais, nenusiavęs purvu aplipusių batų, kėtojosi ant jo lovos. Kapralas Vitkombas valgė kapeliono šokoladuką ir paniekinamai vartė vieną iš kapeliono Biblijų.

– Kur prapuolėt? – nepakeldamas akių šiurkščiai, bet be jokio smalsumo paklausė kapralas.

Kapelionas nuraudo ir nusuko akis.

– Ėjau pasivaikščioti po mišką.

– Na gerai, – atrėžė kapralas Vitkombas. – Slėpkit nuo manęs. Pamatysit, kaip tai atsilieps mano kovinei dvasiai, – jis godžiai atsikando kapeliono šokoladuko ir pilna burna šnekėjo toliau: – O pas jus buvo lankytojas. Majoras Majoras.

Kapelionas nustebęs apsisuko aplink ir sušuko:

– Majoras Majoras? Majoras Majoras buvo *čia?*

– Mes juk apie jį kalbam, ar ne?

– Kur jis nuėjo?

– Jis įšoko į geležinkelio griovį ir nurūko kaip išgąsdintas zuikis, – prunkštelėjo kapralas Vitkombas. – Na ir šmikis!

– Ar sakė, ko jam reikia?

– Jis sakė, kad jam reikia jūsų pagalbos labai svarbiu klausimu.

Kapelionas apstulbo.

– Majoras Majoras taip sakė?

– Jis to *nesakė*, – rūsčiai aiškiu tonu pataisė kapralas Vitkombas. – Jis taip parašė laiške jums, kurį užantspaudavo ir padėjo ant jūsų rašomojo stalelio.

Kapelionas metė akį į bridžo stalelį, atstojusį jam rašomąjį stalą, bet pamatė vien klaikųjį geltonai raudoną kriaušės pavidalo pomidorą, kurį tą patį rytą gavo iš pulkininko Ketkarto. Jis tebegulėjo ant šono ten, kur kapralas jį pamiršo – rausvas nesunaikinamas jo nevisavertiškumo simbolis.

– Kur tas laiškas?

– Aš jį išmečiau, vos tik atplėšiau ir perskaičiau.

Kapralas Vitkombas užvožė Bibliją ir pašoko nuo lovos.

– Ką? Negalit patikėti mano žodžiu?

Jis išėjo iš palapinės. Iškart grįžo ir vos neatsitrenkė į kapelioną – tas jam iš paskos buvo belekiąs atgal pas majorą Majorą.

– Jūs viską norit daryti pats – kitiems nieko nepatikit, – niūriai pranešė jam kapralas Vitkombas. – Čia dar vienas jūsų trūkumas.

Kapelionas atgailaudamas linktelėjo galvą ir pasileido pro jį neprisivertęs stabtelėti ir atsiprašyti. Jis juto, kad lemtis įsakmiai jį stumdo. Tik dabar susigriebė, kad tą dieną jau dusyk matė majorą Majorą, skuodžiantį priešpriešiais griovyje, bet abu kartus nukūrė į mišką ir šitaip atitolino lemties skirtą susitikimą. Jis keikė save, kiek kojos įkerta skuosdamas atgal sutrūkinėjusiais, netolygiai suklotais pabėgiais. Į batus ir kojines prilindusios smėlio ir žvirgždo kruopelės iki kraujo tryne pirštus. Pats nejuto, kad išblyškusį, išvargusį veidą iškreipia skausmo grimasa. Ankstyva rugpjūčio popietė tvoskė vis tvankesniu karščiu. Nuo kapeliono palapinės iki Josarjano eskadrilės stovyklos buvo apie pusantro kilometro. Kol sukorė kelią, šviesiai rudi kapeliono marškiniai permirko prakaitu. Neatgavęs kvapo, vėl įpuolė į raštinės palapinę, kur jį įsakmiai sustabdė tas pats išdavikiškas švelniakalbis seržantas apskritais akiniais ir įkritusiais skruostais, paprašęs neiti pas majorą Majorą, nes tas dabar savo kabinete – girdi, galėsiąs užeiti tik tada, kai majoras Majoras išeisiąs. Kapelionas žiūrėjo

į jį nieko nesusigaudydamas. Kodėl seržantas jo nekenčia? – spėliojo jis. Kapelionui drebėjo išbalusios lūpos; kamavo troškulys. Kas žmonėms *pasidarė*? Argi vykstantis karas – dar per maža tragedija? Seržantas ištiesė ranką ir prilaikė vos negriūvantį kapelioną.

– Atleiskit, sere, – apgailestaudamas tarė jis tyliu, mandagiu, liūdnu balsu, – bet taip įsakė majoras Majoras. Jis niekad nenori nieko matyti.

– Mane jis nori matyti, – maldavo kapelionas. – Jis buvo atėjęs į mano palapinę, kai užėjau čia pirmą kartą.

– Tikrai? – negalėjo patikėti seržantas.

– Taip, tikrai. Prašau jūsų užeiti ir paklausti.

– Deja, negaliu, sere. Jis ir manęs niekad nenori matyti. Gal paliktumėt raštelį?

– Nenoriu palikti raštelio. Ar jis niekuomet nedaro išimčių?

– Tik kraštutinėmis aplinkybėmis. Paskutinį kartą jis buvo išėjęs iš palapinės per vieno seržanto laidotuves. O paskutinį kartą priėmė lankytoją kabinete, kai buvo priverstas. Bombarduotojas, pavarde Josarjanas...

– Josarjanas? – kapelionas nušvito iš susijaudinimo, sužinojęs apie šį naują sutapimą. Gal prasideda dar vienas stebuklas? – Kaip tik apie jį aš ir norėjau pasikalbėti su majoru Majoru. Ar juodu šnekėjosi apie skaičių skrydžių, kuriuos turi atlikti Josarjanas?

– Taip, sere, kaip tik apie tai juodu ir kalbėjosi. Kapitonas Josarjanas buvo atlikęs penkiasdešimt vieną kovinę užduotį ir prašė majorą Majorą nušalinti jį nuo skrydžių, kad jam nereikėtų atlikti dar keturių. Pulkininkas Ketkartas tada buvo nustatęs tik penkiasdešimt penkių skrydžių normą.

– O ką atsakė majoras Majoras?

– Jis sakė niekuo negalįs padėti.

Kapeliono veidas apniuko.

– Taip ir pasakė?

– Taip, sere. Tiesą sakant, jis patarė Josarjanui kreiptis pagalbos į jus. Ar tikrai nenorėtumėt palikti raštelio? Štai pieštukas ir popierius.

Kapelionas papurtė galvą ir išėjo liūdnai kramtydamas perdžiūvusią apatinę lūpą. Vakaras dar toli, o kiek jau daug įvykių! Miške buvo vėsiau. Perštėjo perdžiūvusią gerklę. Iš lėto kiūtindamas, graudžiai spėliojo, kokia dar nelaimė gali ištikti. Kitą akimirką iš už šilkmedžio krūmo iššoko laukinis atsiskyrėlis. Kapelionas suspigo kaip pjaunamas.

Išgąsdintas kapeliono klyksmo, aukštas, mirtinai išblyškęs nepažįstamasis žengtelėjo atatupstas ir suriko:

– Pasigailėkit manęs!

– Kas jūs? – sušuko kapelionas.

– Prašau jūsų – pasigailėkit manęs! – rėkė jam vyriškis.

– Aš kapelionas!

– Tai kodėl norit man bloga?

– Aš nenoriu jums bloga! – tikino kapelionas pastebimai irzdamas, nors vis dar negalėjo krustelėti. – Tik pasakykit, kas jūs ir ko jums iš manęs reikia.

– Tik noriu sužinoti, ar Vadas Baltoji Pusiau Aviža jau mirė plaučių uždegimu, – atsakydamas šaukė vyras. – Nieko man daugiau nereikia. Aš čia gyvenu. Mano pavardė Flumas. Aš eskadrilės narys, bet gyvenu čia, miške. Klauskit ko norit – jums patvirtins.

Kapelionas įdėmiai apžiūrinėjo keistą, susitraukusią žmogystą, ir jam pamažėle ėmė grįžti savitvarda. Ant sudriskusių marškinių apykaklės kabojo du rūdžių pragraužti kapitono antsiuvai. Vienoje šnervėje pūpsojo plaukuotas, juodas kaip degutas apgamas, po nosim žėlė nelygūs tankūs tuopos žievės spalvos ūsai.

– Kodėl gyvenat miške, jei jūs eskadrilės narys? – pasmalsavo kapelionas.

– Aš priverstas, – irzliai atsakė kapitonas, tarsi kapelionas privalėjo tai žinoti. Jis iš lėto atsitiesė, vis dar baugščiai žvilgčiodamas į kapelioną, nors buvo gera galva už jį aukštesnis.

– Argi negirdėjot, ką visi apie mane kalba? Vadas Baltoji Pusiau Aviža prisiekė perrėžti man gerklę vieną naktį, kai kietai įmigsiu, todėl aš nedrįstu miegoti eskadrilės stovykloje, kol jis dar gyvas.

Kapelionas nepatikliai klausėsi šio neįtikimo aiškinimo.

– Negaliu patikėti, – atsakė jis. – Tai būtų tyčinė žmogžudystė. Kodėl jūs nepranešėt apie šį incidentą majorui Majorui?

– Aš pranešiau apie šį incidentą majorui Majorui, – liūdnai atsakė kapitonas, – bet majoras Majoras atsakė *pats* perpjausiąs man gerklę, jeigu dar kartą jį užkalbinsiu.

Vyriškis išgąstingai apžiūrėjo kapelioną.

– Ar jūs irgi perpjausit man gerklę?

– Ne, ne, ne, – patikino jį kapelionas. – Jokiu būdu. Ar jūs tikrai gyvenat miške?

Kapitonas linktelėjo galvą; kapelionas įsistebeilijo į korėtą, papilkėjusį iš nuovargio ir alkio veidą su gailesčiu, sumišusiu su pagarba. Vyriškio kūnas panėšėjo į suragėjusį kiautą, įvilktą į suglamžytus drabužius, karančius ant jo kaip netvarkingi maišai. Jis visas buvo apkibęs sausos žolės kuokštais, seniai nesikirpęs. Po akimis juodavo dideli ratilai. Kapitonas vos neapsiverkė matydamas, koks užguitas, nevalyvas atrodo kapitonas, ir pagalvojus apie daugybę sunkių išbandymų, kuriuos vargšelis turi kasdien ištverti, širdį užliejo pagarbi užuojauta. Nuolankiai prikimusiu balsu jis paklausė, kas jam skalbia drabužius.

Kapitonas dalykiškai sučiaupė lūpas.

– Mane apskalbia moteris, gyvenanti vienoje iš sodybų šalia kelio. Savo daiktus laikau kilnojamajame namelyje. Kartą ar du per dieną įsmunku ten pasiimti švarios nosinės ar pasikeisti apatinių.

– Ką darysit atėjus žiemai?

– Tikiuosi, kad iki to laiko jau būsiu grįžęs į eskadrilės stovyklą, – su kankinio pasitikėjimu balse atsakė kapitonas. – Vadas Baltoji Pusiau Aviža visiems prisiekinėja mirsiąs plaučių uždegimu, taigi man tikriausiai reikia kantriai laukti, kol ateis kiek šaltesni, drėgnesni orai, – jis suglumęs nužvelgė kapelioną. – Nejaugi to nežinot? Nejaugi negirdėjot vyrų apie mane kalbant?

– Man regis, nesu girdėjęs, kad kas nors jus minėtų.

– Dievaži, nesuprantu, – kapitonas nutaisė optimistišką bal-

są ir stengėsi neišsiduoti, kad jo savimeilė įžeista. – Jau čia pat rugsėjis, manau, nebeilgai teks laukti. Kai išgirsit vyrus klausiant apie mane, tepasakykit, kad grįžęs vėl vargsiu prie pranešimų spaudai, vos tik Vadas Baltoji Pusiau Aviža mirs plaučių uždegimu. Ar pasakysit? Sakykit, grįšiu į eskadrilės stovyklą, vos tik ateis žiema, ir Vadas Baltoji Pusiau Aviža mirs plaučių uždegimu. Sutarėm?

Kapelionas rimtai įsidėmėjo šiuos pranašiškus žodžius, užburtas ezoterinės jų prasmės.

– Mintate uogomis, žolelėmis ir šaknimis? – paklausė jis.

– Žinoma, ne, – nustebęs atsakė kapitonas. – Įsėlinu į valgyklą pro užpakalines duris ir valgau virtuvėje. Mailas duoda man sumuštinių su pienu.

– O ką darot, kai lyja?

– Peršlampu, – atvirai atsakė kapitonas.

– Kur miegat?

Kapitonas iškart susigūžė ir ėmė trauktis atatupstas.

– Ir jūs? – persigandęs sušuko.

– Ne, ne, – riktelėjo kapelionas. – Prisiekiu!

– Ne, jūs norit perrėžti man gerklę! – netikėjo juo kapitonas.

– Garbės žodis, nenoriu, – maldavo kapelionas, bet buvo per vėlu: šlykščioji gauruotoji šmėkla jau dingo – taip sumaniai pranyko šviesos ir šešėlių lopų išmargintoje žiedų, lapų ir brūzgynų tankmėje, kad kapelionas jau abejojo, ar jinai nebus pasivaidenusi. Dėjosi tiek daug vaiduokliškų dalykų, kad jis nebežinojo, kurie įvykiai jam išties pasivaideno, o kurie nutiko. Jis norėjo kuo greičiau sužinoti apie pamišėlį miške, išsiaiškinti, ar tikrai būta tokio kapitono Flumo, bet pirmiausia, nenoriai prisiminė jis, reikia nuraminti kapralą Vitkombą, užpykusį, kad kapelionas patiki per mažai užduočių. Jis kiūtino po mišką vingiuojančiu takeliu, kamuojamas troškulio, iš nuovargio vos vilkdamas kojas. Prisiminus kapralą, Vitkombą graužė sąžinė. Jis meldėsi, kad parėjęs kapralo nerastų ir galėtų atsigerti vandens, nesigėdydamas nusirengti, gerai iki juosmens apsiprausti, atsigaivinęs prigulti ir gal net minutę kitą

numigti, bet jam vėl teko patirti nusivylimą ir šoką, nes jam grįžus kapralas Vitkombas buvo tapęs *seržantu* Vitkombu ir, nusirengęs marškinius, sėdėdamas ant kapeliono kėdės kapeliono adata ir siūlu siuvosi prie rankovės naujuosius seržanto antsiuvus. Kapralą Vitkombą paaukštino pulkininkas Ketkartas, pageidavęs tuoj pat pasikalbėti su kapelionu apie laiškus.

– O varge, – sudejavo kapelionas ir priblokštas susmuko ant lovos. Šilta jo gertuvė buvo tuščia, o per tuos rūpesčius jis visai pamiršo apie brezentinį maišą su vandeniu, kabantį šešėlyje tarp abiejų palapinių. – Negaliu patikėti. Tiesiog negaliu patikėti, jog kažkas tikrai mano, kad aš pasirašinėju Vašingtono Irvingo pavarde.

– Ne apie tuos laiškus, – pataisė kapralas Vitkombas, aiškiai mėgaudamasis kapralo sielvartu. – Jis nori su jumis pasikalbėti apie laiškus žuvusiųjų ir sužeistųjų artimiesiems.

– Apie *šituos* laiškus? – nustebęs paklausė kapelionas.

– Taigi, – piktdžiugiavo kapralas Vitkombas. – Jis tikrai duos pylos, kam neleidot man jų siuntinėti. Kad būtumėt matęs, kaip jis įsikibo šio sumanymo, kai priminiau jam, kad laiškus galėtų pasirašinėti jis. Už tai jis mane ir paaukštino. Jis nė kiek neabejoja, kad laiškai jį išgarsins ir apie jį parašys *The Saturday Evening Post*.

Kapelionas dar labiau suglumo.

– Bet iš kur jis žino, kad mes apskritai svarstėme šį sumanymą?

– Nuėjau pas jį į kabinetą ir papasakojau.

– Ką?! – šaižiai užriko kapelionas ir pašoko ant kojų apimtas jam nebūdingo įtūžio. – Nori pasakyti, kad nepaprašęs mano leidimo kreipeisi į pulkininką ir šitaip pažeidei subordinaciją?

Kapralas Vitkombas įžūliai išsišiepė ir nutaisė paniekinamą, patenkintą miną.

– Tikrai taip, kapelione, – atsakė jis. – Ir jeigu nenorit sau pakenkti, verčiau sėdėkit ir tylėkit, – jis akiplėšiškai, grasinamai sukikeno. – Pulkininkui Ketkartui nepatiks, jeigu imsit keršyti už tai, kad papasakojau jam savo sumanymą. Žinot

ką, kapelione? – toliau porino kapralas Vitkombas paniekinamai nukąsdamas juodą kapeliono siūlą taip, kad tas garsiai pokštelėjo, ir užsisagstydamas marškinius. – Tas kvailas šunsnukis iš tikrųjų mano, kad čia vienas geriausių sumanymų, kokius jis kada nors girdėjo.

– Galimas daiktas, apie mane net parašys *The Saturday Evening Post*, – linksmai šypsodamas ir išdidžiai straksėdamas po kabinetą gyrėsi pulkininkas Ketkartas, pasirengęs išpeikti kapelioną. – O jums nė neužteko smegenų tai suprasti. Jūs turit gerą pagalbininką – kapralą Vitkombą, kapelione. Tikiuosi, jums užtenka smegenų bent *tiek* suprasti.

– Seržantą Vitkombą, – nesusilaikęs pataisė kapelionas.

Pulkininkas Ketkartas sužaibavo akimis.

– Aš ir sakiau seržantą Vitkombą, – atšovė jis. – Galėtumėt retkarčiais klausytis, ką jums sako, užuot amžinai ieškojęs priekabių. Jūs juk nenorit visą gyvenimą likti kapitonu?

– Nesupratau, sere?

– Neįsivaizduoju, kaip galėtumėt gauti aukštesnį laipsnį, jei ir toliau taip elgsitės. Kapralo Vitkombo manymu, jums ir jūsų pirmtakams per tūkstantį devynis šimtus keturiasdešimt ketverius metus neatėjo į galvą nė viena originali mintis, ir aš linkęs jam pritarti. Sumanus vaikinas tas kapralas Vitkombas. Na, dabar viskas pasikeis, – pulkininkas Ketkartas ryžtingai atsisėdo prie rašomojo stalo ir sugeriamojo popieriaus lape nutrynė didelį plotą. Baigęs pabaksnojo į jį pirštu.

– Nuo rytojaus judu su kapralu Vitkombu pradėsit rašyti užuojautos laiškus visų žuvusių, sužeistų ar paimtų į nelaisvę grupės karių artimiesiems. Laiškus pasirašinėsiu aš, todėl noriu, kad jie būtų nuoširdūs. Juose turi būti gausu asmeninių smulkmenų – tuomet artimieji neabejos, jog kiekvienas jūsų parašytas žodis išplaukia iš mano sielos gelmių. Aišku?

Kapelionas automatiškai žengtelėjo į priekį norėdamas paprieštarauti.

– Betgi tai neįmanoma, sere! – sušuko jis. – Kai kurių vyrų mes beveik nepažįstam!

– Na ir kas? – piktai paklausė pulkininkas Ketkartas ir drau-

giškai nusišypsojo. – Kapralas Vitkombas atnešė man šį pavyzdį laiško, tinkamo beveik kiekvienam atvejui. Klausykitės: „Gerb. ponia, pone, panele arba pone ir ponia (...)! Žodžiais neįmanoma apsakyti sielvarto, kurį patyriau, kai jūsų vyras, sūnus, tėvas ar brolis žuvo, buvo sužeistas, dingo be žinios". Ir taip toliau. Sakyčiau, pirmasis sakinys kuo tiksliausiai apibendrina mano jausmus. Žinot, gal leiskit kapralui tvarkyti šį reikalą, jeigu pats jaučiat nesugebėsiąs, – pulkininkas Ketkartas išsitraukė kandiklį ir ėmė lankstyti abiem rankom kaip kokį onikso ir dramblio kaulo rimbą. – Čia vienas iš jūsų trūkumų, kapelione. Kapralas Vitkombas man sakė, kad jūs viską norit daryti pats – kitiems nieko nepatikit. Jis dar sakė, kad nerodot iniciatyvos. Jūs juk nesiruošiat man prieštarauti, ar ne?

– Ne, sere, – kapelionas papurtė galvą, pasijutęs apgailėtinu netikša todėl, kad nieko nepatiki kitiems, stokoja iniciatyvos ir dar todėl, kad jam iš tiesų kilo pagunda prieštarauti pulkininkui. Jo mintys visai pakriko. Lauke vyrai šaudė į lėkšteles, ir kiekvienas šautuvo šūvis jį persmelkdavo kiaurai. Prie šūvio garso jis taip ir nepriprato. Iš visų pusių jį supo krepšiai su slyvų veislės pomidorais, ir jis buvo bemaž įsitikinęs, kad kažkada, seniai seniai, stovėjo pulkininko Ketkarto kabinete panašiomis aplinkybėmis, apsuptas tokių pačių krepšių su tokiais pačiais slyvų veislės pomidorais. Vėl *déjà vu*. Aplinka atrodė tokia pažįstama, bet podraug tokia svetima. Atrodė, kad vilki ne drabužiais, o nešvariais skarmalais ir mirtinai bijojo dvokiąs.

– Jūs pernelyg rimtai į viską žiūrite, – tiesiai šviesiai rėžė jam pulkininkas Ketkartas nutaisęs bešališko suaugusiojo veidą. – Čia dar vienas jūsų trūkumas. Tas rūškanas jūsų veidas varo visiems depresiją. Norėčiau bent retkarčiais pamatyti jus juokiantis. Nagi, kapelione, dabar pat nuoširdžiai nusikvatokit, ir aš duosiu jums visą krepšį slyvų veislės pomidorų.

Jis porą sekundžių laukė nenuleisdamas nuo kapeliono akių, paskui pergalingai sukikeno.

– Matot, kapelione, – aš teisus. Jūs nesugebat nuoširdžiai nusikvatot, ar ne?

– Ne, sere, – nuolankiai prisipažino kapelionas sunkiai rydamas seiles. – Tik ne dabar. Aš labai ištroškęs.

– Tuomet ko nors išgerkit. Papulkininkis Kornas laiko rašomajame stale burbono. Jums reikėtų pamėginti užsukti į karininkų klubą kokį vakarą vien tam, kad truputėlį pasilinksmintumėt. Pabandykit retkarčiais užminti ant kamščio. Tikiuosi, nesijaučiat geresnis už kitus vien todėl, kad jūs dvasininkas?

– Tikrai ne, sere, – susigėdęs patikino kapelionas. – Tiesą sakant, kelis pastaruosius vakarus karininkų klube buvau.

– Žinau, kad jūs tik kapitonas, – nekreipdamas dėmesio į kapeliono pastabą tęsė pulkininkas Ketkartas. – Gal jūs ir dvasininkas, bet vis dar tik kapitonas.

– Taip, sere. Žinau.

– Na ir puiku. Tiesą sakant, gerai, kad nesijuokėt, kai paprašiau. Pomidorų aš vis tiek nebūčiau jums davęs. Kapralas Vitkombas man sakė, kad jūs pasiėmėt vieną, kai šįryt čia buvot.

– Šįryt? Sere, betgi jūs pats man jį davėt!

Pulkininkas Ketkartas įtariai pakreipė galvą.

– Aš juk nesakiau, kad jo nedaviau. Tik sakiau, kad jį pasiėmėt. Nesuprantu, kodėl jus taip graužia sąžinė, jeigu iš tiesų jo nevogėt. Tikrai jums jį daviau?

– Taip, sere. Prisiekiu, kad davėt.

– Tuomet teks patikėti jūsų žodžiu, nors neįsivaizduoju, kuriems galams man reikėjo duoti jums slyvų veislės pomidorą.

Pulkininkas Ketkartas parodė savo kompetentingumą perkeldamas apvalų stiklinį prespapjė nuo dešiniojo stalo krašto ant kairiojo ir paėmė į ranką padrožtą pieštuką.

– Gerai, kapitone. Jei nieko daugiau neturit, manęs laukia daugybė svarbių darbų. Praneškit man, kai kapralas Vitkombas išsiųs gerą dešimtį tų laiškų – susisieksime su *The Saturday Evening Post* redaktoriais.

Staiga jo veidą nušvietė įkvėpimas.

– Ė – pasiūlysiu savo grupę bombarduoti Avinjoną. Tada tie žurnalistai tikrai sukrus!

– Bombarduoti Avinjoną? – kapelionui širdis nusirito į kulnus, kūnas nuėjo pagaugais.

– Taigi! – netvėrė džiaugsmu pulkininkas. – Kuo greičiau turėsime aukų, tuo greičiau ims tvarkytis šis reikalas. Norėčiau patekti į Kalėdų numerį. Kaip suprantu, jo tiražas gerokai didesnis.

Tada, kapeliono siaubui, pulkininkas pakėlė ragelį ir pasiūlė savo grupę bombarduoti Avinjoną, o tą patį vakarą vėl bandė išmesti jį iš karininkų klubo, kai girtas Josarjanas nuvertęs kėdę pašoko smogti akiplėšai, o Neiltis jį tramdydamas sušuko jo pavardę – ją išgirdęs, pulkininkas Ketkartas išbalo ir ėmė apdairiai trauktis atatupstas, bet užmynė generolui Šmiksonui ant kojos; tas pasidygėjęs jį nustūmė ir liepė tuoj pat parvaryti kapelioną į klubą. Visa tai be galo trikdė pulkininką Ketkartą: iš pradžių toji bjauri pavardė *Josarjanas!* vėl suskambusi aiškiai nelyginant varpas, skelbiantis Paskutinįjį teismą, paskui užminta generolo Šmiksono koja, ir dar vienas, žiūrint pulkininko Ketkarto akimis, kapeliono trūkumas – niekad negalėjai nuspėti, *kaip* kaskart jį pamatęs reaguos generolas Šmiksonas. Pulkininkas Ketkartas kaip gyvas nepamirš to vakaro, kai generolas Šmiksonas pirmąsyk pamatė kapelioną karininkų klube. Pakėlęs sveikai įraudusį, prakaito išmuštą, girtą veidą, jis bukai spoksojo pro geltoną cigarečių dūmų debesį į dvasininką, vienui vieną tūnantį prie sienos.

– Kad tave perkūnas! – kimiai sukriokė generolas Šmiksonas; susivėlę žili grėsmingi antakiai pasišiaušė generolui pagaliau supratus, kad mato dvasininką. – Tai gražu: Dievo tarnas trainiojasi šitokioj skylėj tarp šlykščių girtuoklių ir kortuotojų.

Pulkininkas Ketkartas rūsčiai sučiaupė lūpas ir pakilo nuo stalo.

– Visiškai jums pritariu, sere, – pabrėžtinai smerkiamu tonu tarė jis. – Tiesiog nesuprantu, kas darosi tiems dvasininkams.

– Jie taisosi – štai kas jiems darosi, – subaubė generolas Šmiksonas.

Pulkininkas Ketkartas vos nepaspringo seilėmis, bet mikliai atsitokėjo.

– Taip, sere. Jie taisosi. Kaip tik tai ir turėjau galvoje, sere.

– Čia ir dera būti kapelionui – bendrauti su vyrais, kai jie geria ir kortuoja, kad geriau suprastų ir pelnytų jų pasitikėjimą. Kaip dar, velniai griebtų, jis privers juos tikėti Dievą?

– Kaip tik tai ir turėjau galvoje, sere, kai įsakiau jam čia ateiti, – atsargiai atsakė pulkininkas Ketkartas ir lyg senas geras draugas apkabino kapelioną per pečius vesdamasis į kampą, kur pusbalsiu šaltai liepė kas vakarą prisistatyti į budėjimą karininkų klube – bendrauti su vyrais, kol jie gers ir kortuos, kad geriau suprastų ir pelnytų jų pasitikėjimą.

Kapelionas pakluso ir kas vakarą prisistatydavo į budėjimą karininkų klube, kur bendravo su jo vengiančiais vyrais iki to vakaro, kai prie stalo teniso stalo kilo aršios peštynės, ir Vadas Baltoji Pusiau Aviža nei iš šio, nei iš to apsisukęs žiebė pulkininkui Mudusui tiesiai į nosį ir pargriovė jį ant šiknos; tai regėdamas generolas Šmiksonas staiga ėmė nuoširdžiai kvatoti, bet tada pamatė netoliese kapelioną, vėpsantį į jį su groteskiška kankinio nuostaba. Jį išvydęs generolas Šmiksonas sustingo. Geros nuotaikos kaip nebūta. Kurį laiką persiutęs dėbčiojo į kapelioną, tada nepatenkintas vėl atsisuko į barą, lyg po ilgo plaukiojimo į krantą išlipęs jūreivis svirduliuodamas trumpomis, kreivomis kojomis. Pulkininkas Ketkartas baugščiai mindžikavo jam už nugaros, vildamasis pagalbos iš papulkininkio Korno, bet veltui jo dairydamasis.

– Tai gražu, – suurzgė prie baro generolas Šmiksonas, mėsingu delnu gniaužydamas tuščią taurelę. – Tikrai gražu, kai Dievo tarnas ima trainiotis šitokioje skylėje tarp šlykščių girtuoklių ir kortuotojų.

Pulkininkas Ketkartas lengviau atsiduso.

– Taip, sere, – išdidžiai sušuko. – Išties gražu.

– Tai kodėl, velniai griebtų, nesiimi jokių žygių?

– Nesupratau, sere? – mirkčiodamas paklausė pulkininkas Ketkartas.

– Manai, tau daro garbę, kad tavo kapelionas kas vakarą čia trinasi? Po šimts pypkių, kaskart, kai čia ateinu, jį pamatau.

– Jūs teisus, sere, visiškai teisus, – atsakė pulkininkas Ketkartas. – Man tai visai nedaro garbės. Ir aš imsiuos žygių – tuoj pat.

– Ar ne tu įsakei jam čia lankytis?

– Ne, sere. Įsakė papulkininkis Kornas. Ruošiuosi ir jį griežtai nubausti.

– Jei jis būtų ne kapelionas, – suniurnėjo generolas Šmiksonas, – liepčiau išvesti laukan ir sušaudyti.

– Jis ne kapelionas, sere, – paslaugiai pranešė jam pulkininkas Ketkartas.

– Ne kapelionas? Tai kodėl, velniai griebtų, jis nešioja ant apykaklės kryžių – jeigu jis ne kapelionas?

– Ant apykaklės jis nešioja ne kryžių, sere. Nešioja sidabrinį lapelį. Jis papulkininkis.

– Tavo kapelionas turi papulkininkio laipsnį? – apstulbęs paklausė generolas Šmiksonas.

– Oi ne, sere. Mano kapelionas tik kapitonas.

– Tai kodėl, po paraliais, jis nešioja sidabrinį lapelį ant apykaklės, jeigu jis tik kapitonas?

– Ant apykaklės jis nešioja ne sidabrinį lapelį, sere. Jis nešioja kryžių.

– Atstok nuo manęs, avigalvi nelaimingas, jei nenori, kad liepčiau *tave* išvesti laukan ir sušaudyti! – užriko generolas Šmiksonas.

– Klausau, sere.

Rydamas ašaras pulkininkas Ketkartas pasitraukė nuo generolo Šmiksono ir išvijo kapelioną iš karininkų klubo. Viskas beveik pasikartojo po dviejų mėnesių, kai kapelionas mėgino prikalbinti pulkininką Ketkartą atšaukti įsakymą, kuriuo jis padidino kovinių skrydžių normą iki šešiasdešimties, ir vėl patyrė siaubingą nesėkmę. Dabar kapelionui visai nedaug tetrūko, kad būtų puolęs į neviltį; jį sulaikė žmona, kurią jis taip karštai mylėjo ir dievino, ir kurios taip graudžiai ilgėjosi ir geidė, bei visą gyvenimą puoselėtas, tačiau pastaruoju metu susvyravęs tikėjimas nemirtingo, visur esančio, viską žinančio, gailestingo, visuotinio, antropomorfiško, anglakalbio, an-

glosaksiško, proamerikietiško Dievo išmintimi ir teisingumu. Pernelyg daug išmėginimų patyrė jo tikėjimas. Na ir kas, kad yra Biblija – ji tik knyga; kuo prastesnės „Nykieji namai“, „Lobių sala“, „Etanas Fromas“ ir „Paskutinis Mohikanas“? Gal ir teisus Danbaras, kurį jis netyčia nugirdo sakant, kad sudėtinguosius pasaulio sukūrimo galvosūkius aiškina žmonės, kuriems neužtenka proto suprasti, iš kur atsiranda lietus? Ar visagalis begalinės išminties Dievas iš tikrųjų išsigando, kad žmonėms prieš šešis tūkstančius metų pavyks pastatyti bokštą iki dangaus? Kur, po velnių, yra tas dangus? Viršuj? Apačioj? Argi gali būti viršus ir apačia ribotoje, bet vis besiplečiančioje visatoje, kurioje net bekraštė deganti, akinamai spindinti didingoji saulė nuolatos nyksta ir todėl ilgainiui sunaikins ir žemę? Stebuklų nebūna, maldos lieka be atsako, o negandos vienodai žvėriškai slegia doruosius ir nedorėlius; sąžinę ir valią turintis kapelionas būtų paklausęs proto balso ir atsisakęs tikėjimo tėvų ir protėvių Dievu – tikrai būtų metęs ir savo profesiją, ir karo tarnybą, ir bandęs pėstininkų ar artilerijos eilinio, ar desantininkų kapralo duonos – jei ne nuolat besikartojantys mistiniai reiškiniai, tokie kaip nuogas vyras medyje per vargšo seržanto laidotuves, įvykusias prieš kelias savaites, ar mįslingas, ramybės neduodantis, padrąsinantis pažadas, dar tą pačią popietę išgirstas miške iš pranašo Flumo: *Pasakykit jiems, kad grįšiu, kai ateis žiema.*

26

Arfis

Galima sakyti, kad dėl visko buvo kaltas Josarjanas: jeigu nebūtų paslinkęs neutraliosios linijos per Didžiąją Bolonijos apsiaustį, majoras X de Koverlis gal nebūtų dingęs ir jį išgelbėjęs, ir jeigu į eilinių ir puskarininkių butą nebūtų prisivedęs merginų, neturėjusių kur gyventi, Neitlis, ko gero, nebūtų įsimylėjęs savo kekšės, kai toji sėdėjo nuoga nuo juosmens žemyn kambaryje, prisigrūdusiame akį pliekiančių niurzglių vyrų, kurie nekreipė į ją nė menkiausio dėmesio. Neitlis paslapčiomis spoksojo į ją nuo gumbuoto geltono krėslo žavėdamasis apatiška stiprybe, su kuria ji pakėlė visuotinį ignoravimą. Ji nusižiovavo, šitaip be galo sujaudindama Neitlį. Jis dar nebuvo matęs tokios didvyriškos savitvardos.

Mergina užlipo stačiais laiptais į šeštą aukštą ketindama parsiduoti būreliui persisotinusių eilinių ir puskarininkių, su kuriais gyveno krūva merginų; niekas nenorėjo jos net veltui, dargi po to, kai ji be didelio entuziazmo išsirengė gundydama juos aukštu, stangriu, apkūniu ir nepaprastai patraukliu kūnu. Ji atrodė daugiau išvargusi negu nusivylusi. Dabar ji sėdėjo vangi, apatiška, flegmatiškai smalsiai stebėdama kortuojančius vyrus ir kaupdama jėgas nuobodžiai užduočiai – apsirengti ir grįžti į gatvę ieškoti klientų. Netrukus ji sujudėjo. Dar po kiek laiko nevalingai atsidususi atsistojo ir tingiai, lyg būtų neprabudusi iš miego, įsistojo į glaudžias medvilnines kelnaites ir tamsų sijoną, užsisegė batų sagtis ir išėjo. Neitlis išsprūdo jai iš paskos. Kai Josarjanas su Arfiu beveik dviem valandom vėliau įėjo į karininkų butą, ji vėl stojosi į kelnaites ir sijoną – taigi viskas labai panėšėjo į kapelioną persekiojan-

čius *déjà vu*. Įspūdį gadino tik Neitlis, kuris nepaguodžiamai vėpsojo susikišęs rankas į kišenes.

– Ji nori išeiti, – silpnu, keistu balsu tarė jis. – Ji nenori pasilikti.

– Tai gal sumokėk, kad ji pabūtų su tavim iki vakaro? – pasiūlė Josarjanas.

– Jinai grąžino man pinigus, – prisipažino Neitlis. – Aš jai nusibodau ir ji nori susirasti kokį kitą.

Apsiavusi batus mergina stabtelėjo ir surūgusia mina leido Josarjanui ir Arfiui suprasti, kad neatsisakytų su jais permiegoti. Jos krūtys, pūpsančios po plonu baltu berankoviu megztuku, išryškinusiu visus jos kūno apvalumus iki pat gundančių šlaunų, buvo smailios ir didelės. Josarjanas atrėmė jos žvilgsnį ir pajuto didžiulį potraukį. Jis papurtė galvą.

– Boba iš ratų – ratams lengviau, – atsainiai metė Arfis.

– Nekalbėk taip! – pusiau maldaudamas, pusiau priekaištaudamas užsiplieskė Neitlis. – Aš noriu, kad ji liktų su manim.

– Kuo ji ypatinga? – paniekinamai šnirpštelėjo Arfis. – Kekšė kaip kekšė.

– Ir nevadink jos kekše!

Dar kiek pastovėjusi mergina atsainiai gūžtelėjo pečiais ir pasuko prie durų. Neitlis nusiminęs šoko į priekį ir atidaręs jas laikė praviras. Grįžo kaip nesavas, jausmingą jo veidą temdė širdgėla.

– Nenusimink, – kiek įmanydamas švelniau guodė jį Josarjanas. – Tau tikrai pavyks vėl ją susirasti. Mes žinom, kur šlaistosi visos šliundros.

– Prašau – nevadink jos šitaip, – maldavo Neitlis. Rodės, jis tuoj tuoj apsiverks.

– Atsiprašau, – suniurnėjo Josarjanas.

– Šimtai nė kiek neprastesnių šliundryčių slankioja miesto gatvėmis, – nugriaudėjo linksmas Arfio balsas. – Šita net nebuvo graži, – jis sukikeno maloniu žinovo balsu, kuriame aiškiai galėjai justi panieką. – Betgi tu šokai atidaryti durų, tartum būtum ją įsimylėjęs!

– Man regis, taip ir yra, – susigėdęs prisipažino Neitlis, lyg mintimis klajotų kažkur toli toli.

Arfis negalėjo patikėti; jo putlią apvalią rožinę kaktą išraižė juokingos raukšlės.

– Cha cha cha! – nusikvatojo jis, smagiai tapšnodamas per savo bekraštį samanų spalvos kitelį. – Čia tai geras! *Tu* įsimylėjai *ją*? Geras bajeris!

Tą pačią popietę Arfis turėjo pasimatymą su amerikiete Raudonojo Kryžiaus darbuotoja, kurios tėvas buvo klestinčios magnio hidroksido gamyklos savininkas.

– Štai su kokiom merginom tau reikėtų bendrauti, o ne su tokiom vulgariom paleistuvėm kaip toji. Ji net neatrodo švari.

– Man nusipjaut! – neviltingai sušuko Neitlis. – Ir užsičiaupk! Aš nė nenoriu apie tai su tavim kalbėti.

– Užsičiaupk, Arfi, – pasiūlė Josarjanas.

– Cha cha cha cha! – vis šaipėsi Arfis. – Neįsivaizduoju, ką pasakytų tavo tėvai sužinoję, kad susidėjai su tokia šlykščia nevala. Juk tavo tėvas – labai gerbiamas žmogus.

– Aš jam nesakysiu, – ryžtingai pareiškė Neitlis. – Aš nė žodžiu neužsiminsiu apie ją nei jam, nei motinai, kol mudu susituoksim.

– Susituoksit? Cha cha cha cha cha! – Arfis ko neplyšo iš atlaidaus juoko. – Na ir kvailai pašnekėjai. Apie kokias vedybas kalbi – tu dar per jaunas, kad žinotum, kas yra tikra meilė.

Arfis tarėsi esąs tikros meilės žinovas, nes tikrų tikriausiai pamilo Neitlio tėvą ir perspektyvą po karo gauti aukštas pareigas jo firmoje kaip atpildą už tai, kad draugauja su jo sūnum. Arfis buvo vyriausiasis šturmanas, kuris baigęs koledžą prarado nuovoką ir jos nebeatgavo. Jis buvo geraširdiškas, kilniadvasiškas vyriausiasis šturmanas, visuomet atleisdavęs kitiems eskadrilės vyrams už tai, kad tie tūžmingai jį plūsdavo per kiekvieną kovinį skrydį, nes tas vis pamesdavo galvą ir lėktuvai atskrisdavo ten, kur būdavo sutelkta tankiausia zenitinių pabūklų ugnis. Tą pačią popietę jis pametė galvą Romos gatvėse, todėl taip ir nerado vertos meilės Raudonojo Kryžiaus darbuotojos su klestinčia magnio hidroksido gamykla.

Jis pametė galvą per Feraros bombardavimą tą dieną, kai numuštas žuvo Kraftas, o paskui per visiškai nepavojingą skrydį į Parmą, kai bandė rodyti kelią jūros link pro Leghorno miestą po to, kai Josarjanas numetė bombas ant neginamo taikinio giliai žemyne ir užsimerkęs, su kvapnia cigarete rankoje, atsilošė į storą šarvo plokštę. Staiga pasigirdo sproginėjantys priešlėktuvinių pabūklų sviediniai, selektoriuje suspigo Makvotas:

– Į mus šaudo! Į mus šaudo! Po velnių – kur mes? Kas čia per velniava?

Josarjanas sunerimęs iškart atsimerkė ir pamatė visai netikėtus juodus sproginėjančių zenitinių sviedinių kamuolius, artėjančius jų link, ir su malonia pašaipa spoksantį į juos apvalų kaip arbūzas Arfio veidą mažytėmis akutėmis. Josarjanas apstulbo. Staiga jam atėmė vieną koją. Makvotas nukreipė lėktuvą aukštyn ir suriko į selektorių nurodymų. Josarjanas šoko į priekį norėdamas išsiaiškinti, kur jie yra, bet neįstengė krustelėti. Tada pajuto esąs kiaurai šlapias. Nuleido akis į kirkšnį ir vos neapsivėmė. Siaubinga avietinė dėmė greitai šliaužė jo marškiniais nelyginant milžiniška jūros pabaisa, išnirusi iš gelmių jo praryti. Jis sužeistas! Paskiros kraujo čiurkšlelės, lyg nesuskaičiuojamų, nesulaikomų besiranganačių raudonų kirmėlių pulkai, nutekėjusios prakirsta kelnių kiška, ant grindų susiliejo į balą. Jam apmirė širdis. Lėktuvą sudrebino antras smarkus smūgis. Pasidygėjęs šleikščiu reginiu, Josarjanas sušuko Arfiui prašydamas pagalbos.

– Man nurovė kiaušius! Arfi, man nurovė kiaušius!

Arfis neišgirdo; tada Josarjanas pasilenkė į priekį ir patampė jį už rankovės.

– Arfi, padėk man, – vos ne raudodamas maldavo. – Mane sužeidė! Mane sužeidė!

Arfis iš lėto atsigręžė klausiamai šypsodamas.

– Ką?

– Mane sužeidė, Arfi! Padėk man!

Arfis vėl draugiškai išsišiepė ir gūžtelėjo pečiais.

– Negirdžiu, ką sakai, – atsakė jis.

– Nejaugi nematai? – sušuko Josarjanas negalėdamas patikėti ir ranka parodė į gilėjantį kraujo klaną, žlegsintį po kojomis, įsivaizduodamas, kaip jis šliaužia į visas puses. – Mane sužeidė! Padėk man, dėl Dievo meilės! Arfi, padėk man!

– Vis tiek negirdžiu, – pakančiai pasiskundė Arfis prikišęs riebų delną prie ausies. – Ką sakei?

– Bala nematė, – trūkinėjančiu balsu atsakė Josarjanas. Jis pavargo tiek šaukti, pavargo nuo visos šios beviltiškos, nepakenčiamai absurdiškos padėties – jis miršta, bet niekas to nepastebi. – Bala nematė.

– Ką? – suriko Arfis.

– Sakiau, kad man nurovė kiaušius! Nejaugi manęs negirdi? Mane sužeidė į kirkšnį!

– Vis tiek negirdžiu, ką sakai, – priekaištavo Arfis.

– Sakiau, *bala nematė!* – suriko apimtas siaubo ir ėmė tirtėti – staiga jam pasidarė labai šalta, apleido jėgos.

Arfis apmaudžiai palingavo galvą ir prikišo nepadoriai riebią balzganą ausį Josarjanui prie pat veido.

– Turėsi kalbėti garsiau, bičiuli. Kitaip nieko nebus.

– Atstok nuo manęs, šunsnuki! Palik mane ramybėj, tu bukas, beširdis išgama!

Josarjanas pratrūko raudoti. Jam norėjosi apkulti Arfį, bet neužteko jėgų pakelti rankas. Nusprendė verčiau pamiegosiąs, tad pasisuko ant šono ir nualpo.

Jis buvo sužeistas į šlaunį. Atgavęs sąmonę pamatė Makvotą: tas atsiklaupęs jį tvarstė. Nors Makvotui už peties vis dar šmėžavo išpampęs cherubiniškas su taikiu susidomėjimu spoksančio Arfio veidas, Josarjanui atlėgo. Jausdamas silpnumą jis paklausė Makvoto:

– Kas valdo lėktuvą?

Makvotas tikriausiai jo neišgirdo. Apimtas vis didėjančio siaubo, Josarjanas giliai įkvėpė ir kiek galėdamas garsiau pakartojo savo žodžius.

– Dievuliau, kaip aš džiaugiuosi, kad tu gyvas! – pakėlęs akis sušuko Makvotas ir su neapsakomu palengvėjimu atsiduso. Nuo įtampos pabalusiose geraširdiškose, draugiškose

raukšlelėse aplink akis žvilgėjo purvai. Antrasis pilotas išsijuosęs vyniojo nesibaigiantį tvarstį virš didžiulio vatos tampono, prigludusio prie vidinės šlaunies pusės.

– Prie vairo Neitlis. Vargšelis vos neapsižliumbė išgirdęs, kad tu sužeistas. Jis tebemano, kad tu negyvas. Tau prakirsta arterija, bet atrodo, kad kraujavimą sustabdžiau. Suleidau morfijaus.

– Suleisk dar.

– Ko gero, per anksti. Suleisiu, kai pajusi skausmą.

– Jau skauda.

– Velniai nematė, – tarė Makvotas ir suleido dar vieną dozę morfijaus Josarjanui į ranką.

– Kai praneši Neitliui, kad aš gy... – pradėjo Josarjanas, bet viską apgaubė braškių dėmėm išmarginta želatina, ir jį prarijo galingas baritono dūzgesys – jis neteko sąmonės. Atsipeikėjo greitojoje ir spėjo padrąsinamai šyptelėti rūškanam kaip devyni penktadieniai daktarui Danykai, bet tuoj pat prieš akis viskas vėl nusidažė rožine spalva, paskui pajuodo, ir jį įtraukė užmaršties praraja.

Atsibudęs pamatė esąs ligoninėj, bet vėl užmigo. Antrą kartą prabudo vis dar ligoninėje, tik nebejuto eterio smarvės, o kitoje palatos pusėje apsivilkęs pižamą gulėjo Danbaras, teigiantis esąs ne Danbaras, o kažkoks *afortioris*. Josarjanas pamanė, kad ginklo draugas kuoktelėjo. Išgirdęs šią Danbaro naujieną, jis skeptiškai susiraukė ir kiškio miegu išmiegojo parą ar dvi, paskui prabudo, kai seserų palatoje nebuvo, ir atsargiai išsiropštė iš lovos patikrinti savo įtarimų. Bešlubčiojant į kitą palatos galą, grindys siūbavo po kojomis kaip plaustas paplūdimyje, kur jie maudydavosi, siūlės draskė šlaunį lyg piranijų dantys. Įdėmiai pažvelgęs į kortelę Danbaro lovos kojūgalyje, įsitikino, kad tas nemelavo: jis buvo nebe Danbaras, o jaunesnysis leitenantas Antonis F. Fortioris.

– Kas čia, po velnių, darosi?!

A. Fortioris išlipo iš lovos ir pamojo Josarjanui eiti iš paskos. Prisilaikydamas į ką tik pavykdavo įsikibti, Josarjanas jam pavymui išklibikščiavo į koridorių, o paskui į gretimą palatą prie lovos, kurioje gulėjo užguitas jaunuolis spuoguotu,

nusklembtu smakru veidu. Jiedviem prisiartinus, užguitas jaunuolis budriai pasikėlė ant vienos alkūnės. A. Fortioris dūrė nykščiu sau per petį ir paliepė:

– Nešdinkis!

Užguitas jaunuolis šoko iš lovos ir išbėgo. A. Fortioris atsigulė į lovą ir vėl tapo Danbaru.

– Tai buvo A. Fortioris, – paaiškino Danbaras. – Tavo palatoj neturėjo laisvų lovų, todėl pasinaudojau tuo, kad mano laipsnis aukštesnis, ir atvijau jį čia į savo palatą. Žinai, labai smagu pasinaudoti aukštesniu laipsniu – turėtum kada nors pamėginti. Tiesą sakant, tau reikėtų pamėginti dabar, nes atrodo, kad tuoj nuleipsi.

Josarjanas išties jautė, kad tuoj nugeibs. Jis atsisuko į pusamžį vyriškį įkritusiais, pageltusiais skruostais, gulintį ant gretimos lovos, ir dūręs nykščiu sau per petį įsakė:

– Nešdinkis!

Pusamžis vyriškis piktai susiraukė ir sužaibavo akimis.

– Jis – majoras, – paaiškino Danbaras. – Gal taikyk kiek žemiau ir mėgink laikinai tapti leitenantu Homeru Lamliu? Tuomet turėtum tėvą valstijos įstatymų leidėją ir seserį, susižadėjusią su čempionu slidininku. Tik pasakyk jam, kad tu kapitonas.

Josarjanas atsigręžė į Danbaro parodytą persigandusį ligonį.

– Aš kapitonas, – tarė jis durdamas nykščiu per petį. – Nešdinkis!

Persigandęs ligonis šoko ant grindų ir išskuodė. Josarjanas atsigulė į lovą ir virto leitenantu Homeru Lamliu, kurį vertė vemti ir staiga išpylė lipnus prakaitas. Valandą pamiegojęs, vėl panoro tapti Josarjanu. Pasirodo, turėti tėvą valstijos įstatymų leidėją ir su čempionu slidininku susižadėjusią seserį – ne toks jau didelis daiktas. Danbaras parsivedė Josarjaną į jo palatą ir, nykščio dūriu išvijęs A. Fortiorį iš lovos, kuriam laikui vėl tapo Danbaru. Leitenanto Homero Lamlio niekur nebuvo matyti, užtat čia buvo sesuo Kramer, spirganti šventeivišku pykčiu it sudrėkusi petarda. Ji liepė Josarjanui tučtuojau gultis ir pastojo jam kelią, kad jis negalėtų jai paklusti.

Gražus jos veidukas buvo šlykštesnis negu visada. Sesuo Kramer buvo geraširdė, sentimentali moteris, kuri nesavanaudiškai džiaugdavosi išgirdusi naujieną, kad kažkas susituokė, susižadėjo, susilaukė kūdikio ar šventė vestuvių metines, nors tų žmonių nė nepažinojo.

– Gal iš proto išsikraustei? – grūmodama prieš akis pirštu piktinosi dorybingoji seselė. – Kaip suprantu, tau nė motais, kad pasidarysi galą, ar ne?

– Galą gausiu aš, – priminė jai Josarjanas.

– Kaip suprantu, tau nė motais, kad neteksi kojos, ar ne?

– Koja – mano.

– Koja tikrai ne tavo! – atšovė sesuo Kramer. – Koja yra JAV nuosavybė. Lygiai kaip švirkštas ar antis. Armija investavo daug pinigų, kad taptum pilotu, todėl neturi teisės neklausyti gydytojo nurodymų.

Josarjanas abejojo, ar jam patinka, kad kažkas į jį investavo pinigus. Sesuo Kramer vis dar stovėjo priešais, ir jis negalėjo praeiti. Jam skaudėjo galvą. Sesuo Kramer suriko jam kažkokį klausimą, bet jis nesuprato. Dūręs pirštu sau per petį, jis paliepė:

– Nešdinkis!

Sesuo Kramer taip plojo jam per ausį, kad jis vos nepargriuvo. Josarjanas sugniaužė kumštį ketindamas vožti jai į dantis, bet jam pakirto kojas. Sesuo Antela spėjo pribėgti ir prilaikyti, kad jis nepargriūtų.

– Kas čia darosi? – rūsčiai paklausė jinai jų abiejų.

– Jis nesigula į lovą, – įžeista uoliai atraportavo sesuo Kramer. – Sju Ana, jis pasakė man tokį baisų dalyką, kad nė negaliu prisiversti pakartoti!

– Jinai pavadino mane švirkštu, – suniurnėjo Josarjanas.

Sesers Antelos užuojautos jis nesulaukė.

– Tuoj pat gulkis, – liepė ji. – O gal man reikės griebt už ausies ir paguldyti?

– Pažiūrėsim, kaip tau pavyks griebt man už ausies ir paguldyti, – pagrasino Josarjanas.

Sesuo Antela griebė jam už ausies ir paguldė.

27

Seselė Antela

Sesuo Sju Ana Antela buvo aukšta, brandi moteris tiesia nugara ir atsikišusiu, dailiai apvaliu užpakaliu, mažomis krūtimis ir kampuotu, asketišku veidu, kokių daug matai Naujojoje Anglijoje ir kuriam trūko lygiai tiek pat, kad būtum galėjęs pavadinti labai gražiu ar labai bjauriu. Jos oda buvo rausvai balta, akys mažos, nosis ir smakras – ploni ir smailūs. Ji buvo sumani, greita, griežta ir protinga. Ji mielai imdavosi atsakomybės.ir nepamesdavo galvos net kebliausioje padėtyje. Ji visuomet pasitikėdavo savo jėgomis ir jai niekad nieko nereikėdavo iš kitų. Josarjanui jos pagailo, tad nusprendė jai padėti.

Kai kitą rytą ji pasilenkusi lygino patalus jo lovos kojūgalyje, jis nepastebimai įkišo ranką į ankštą tarpą tarp kelių ir staigiai kilstelėjo ją iki pat galo. Sesuo Antela suspigo ir pašoko iki lubų, bet to neužteko, ir ji rangėsi, šokinėjo, vizgindama savo dieviškąjį svorio centrą beveik penkiolika sekundžių, kol pagaliau išsivadavo ir nustėrusi virpančiu papilkėjusiu veidu ėmė trauktis atatupsta. Ji nuėjo per toli, tad Danbaras, stebėjęs šią sceną nuo pat pradžios, pašoko ant lovos ir be jokio įspėjimo iš užpakalio apkabino ją per krūtinę. Sesuo Antela dar kartą suspigo ir staigiai pasisukusi ištrūko, bet nulėkė taip toli nuo Danbaro, kad Josarjanui vėl pavyko puolus į priekį ją sučiupti. Sesuo Antela lyg koks stalo teniso kamuoliukas su kojomis vėl nulėkė į kitą palatos pusę. Čia jau budriai laukė šuoliui pasirengęs Danbaras. Seselė pačiu laiku jį prisiminė ir šastelėjo į šoną. Danbaras nepataikė ir, praskridęs virš jos lyg koks permirkusių skudurų gniutulas, trenkėsi į grindis ir prarado sąmonę.

Kai atsipeikėjo, sėdėjo ant grindų. Kraujas bėgo iš nosies, galvoje sukosi žvaigždės – simptomas, kurį vaidindamas jis ir atsidūrė ligoninėje. Palatoje tvyrojo erzelis ir suirutė. Sesuo Antela ašarojo, Josarjanas atsisėdęs šalia ant lovos krašto atsiprašinėdamas ją guodė. Įtūžęs medicinos tarnybos pulkininkas šaukė ant Josarjano neleisiąs ligoniams nepadoriai elgtis su seselėmis.

– Ko jums iš jo reikia? – graudžiai paklausė nuo grindų Danbaras raukydamasis iš pulsuojančio skausmo, kurį smilkiniuose kėlė jo paties balsas. – Jis nieko nepadarė.

– Aš kalbu apie jus! – visa gerkle subaubė liesas, orus pulkininkas. – Jūs būsit nubaustas už tai, ką padarėt!

– Ko jums iš jo reikia? – sušuko Josarjanas. – Jis nieko nepadarė – tik griuvo kniūbsčias.

– Aš kalbu ir apie jus! – pareiškė pulkininkas nukreipdamas savo įniršį į jį. – Oi, dar pasigailėsit, kad griebėt seserį Antelą už krūtinės!

– Aš negriebiau sesers Antelos už krūtinės, – atsakė Josarjanas.

– *Aš* griebiau ją už krūtinės, – prisipažino Danbaras.

– Gal judu abu iš proto išsikraustėt? – šaižiai suriko daktaras ir sumišęs, išbalęs ėmė trauktis atatupstas.

– Taip, jis tikrai beprotis, daktare, – patikino jį Danbaras. – Jis kasnakt sapnuoja laikąs rankose gyvą žuvį.

Daktaras sustojo kaip įbestas; jo veide nuostaba sumišo su pasidygėjimu. Palatoje stojo tyla.

– Ką ką?

– Jis sapnuoja, kad laiko rankose gyvą žuvį.

– Kokią žuvį? – rūsčiai paklausė Josarjano gydytojas.

– Nežinau. Aš neskiriu žuvų rūšių.

– Katroje rankoje jas laikot?

– Vienąsyk dešinėj, kitąsyk kairėj.

– Priklauso nuo žuvies, – pagalbiai įsiterpė Danbaras.

Pulkininkas atsigręžė ir prisimerkęs įtariai jį nužvelgė.

– Nejaugi? Iš kur tiek daug apie tai žinot?

– Tame sapne būnu ir aš, – kuo rimčiausiai atsakė Danbaras.

Pulkininkas sutrikęs paraudo ir sužaibavo į juos šalto įniršio kupinu žvilgsniu.

– Kelkitės nuo grindų ir gulkitės į lovą, – pro plonas lūpas iškošė jis Danbarui. – Ir iš jūsų abiejų nebenoriu daugiau nė žodžio girdėti apie šį sapną. Turiu darbuotoją klausytis tokių šleikščių nesąmonių.

– Kodėl, jūsų manymu, – atsargiai paklausė majoras Andersonas, romus, kresnas, besišypsantis ligoninės psichiatras, pas kurį pulkininkas įsakė nusiųsti Josarjaną, – pulkininkui Feredžui jūsų sapnas pasirodė šlykštus?

– Manyčiau, kad taip yra dėl sapno pobūdžio arba dėl pulkininko Feredžo būdo, – pagarbiai atsakė Josarjanas.

– Labai taikliai pastebėta, – vos nepaplojo katučių majoras Sandersonas beveik statmenai styrančiais juodais kaip degutas plaukais. Jis avėjo girgždančiais kareiviškais batais.

– Kažkodėl, – patikėjo jis paslaptį, – pulkininkas Feredžas man visuomet primena kirą. Be to, jis nelabai tiki psichiatrija.

– Jums nepatinka kirai, ar ne?

– Nelabai, – prisipažino majoras Sandersonas nervingai kikendamas ir lyg ilgą smailią barzdelę meiliai timpčiodamas nukarusį pagurklį. – Man jūsų sapnas tiesiog žavingas. Tikiuosi, dar dažnai jį matysit ir galėsim apie jį kalbėtis. Gal norėtumėt cigaretės?

Josarjanui atsisakius jis nusišypsojo.

– Kodėl, jūsų manymu, – su atsakymą žinančio žmogaus mina paklausė jis, – jūs taip nenorit imti iš manęs cigaretės?

– Paskutinę ką tik užgesinau. Ji dar teberūksta jūsų peleninėj.

– Be galo išradingas atsakymas, – sukikeno majoras Sandersonas. – Bet, manau, netrukus atskleisime tikrąją priežastį.

Kaip papuola sumazgęs atsirišusį bato raištelį, jis paėmė nuo stalo bloknotą liniuotais geltonais lapais ir pasidėjo ant kelių.

– Pakalbėkim apie žuvį, kurią matot sapnuose. Ji visada būna ta pati?

– Nežinau, – atsakė Josarjanas. – Aš sunkiai skiriu žuvis.

– Ką jums primena toji žuvis?

– Kitas žuvis.
– O ką jums primena kitos žuvys?
– Kitas žuvis.
Majoras Sandersonas nusivylęs atsilošė.
– Ar jūs mėgstat žuvis?
– Nelabai.
– Kodėl, jūsų manymu, jaučiat tokį liguistą dygėjimąsi žuvimis? – triumfuodamas paklausė majoras Sandersonas.
– Jos kažkokios beskonės, – atsakė Josarjanas. – Be to, per daug ašakotos.
Majoras Sandersonas supratingai linktelėjo maloniai, nenuoširdžiai šypsodamas.
– Labai įdomus aiškinimas. Bet, tikiuosi, netrukus išsiaiškinsime tikrąją priežastį. Ar toji žuvis – kurią jūs laikote rankose – jums patinka?
– Man dėl jos nei šilta, nei šalta.
– Tai gal jinai jums nepatinka? Gal jaučiate jai kokį priešiškumą ar agresyvumą?
– Ne, nieko panašaus. Man ji visai patinka.
– Vadinasi, jinai jums vis dėlto patinka?
– Ne. Man dėl jos nei šilta, nei šalta.
– Bet jūs ką tik sakėt, kad jinai jums patinka. O dabar teigiat, kad jums dėl jos nei šilta, nei šalta. Aš ką tik sugavau jus sau prieštaraujant, nejaugi nematot?
– Taip, sere. Sakyčiau, tikrai sugavot mane sau prieštaraujant.
Majoras Sandersonas išdidžiai išvedžiojo bloknote PRIEŠTARAVIMAS storu juodu pieštuku.
Baigęs pakėlė akis ir klausinėjo toliau:
– Kaip manote, kodėl jūs išsakėt tuos du teiginius, atspindinčius prieštaringą emocinę reakciją į tą žuvį?
– Manau, kad mano požiūris į ją dvilypis.
Išgirdęs žodžius „dvilypis požiūris“, majoras Sandersonas iš džiaugsmo net pašoko.
– Vadinasi, jūs suprantat! – sušuko jis džiugiai grąžydamas rankas. – Ak, jūs negalit įsivaizduoti, koks vienišas jaučiausi,

diena iš dienos kalbėdamasis su ligoniais, kurie nė kiek nenutuokia apie psichiatriją, bandydamas išgydyti žmones, kuriems nerūpi nei mano darbas, nei aš! Aš jaučiausi siaubingai nevisavertis, – jo veidu šmėstelėjo nerimo šešėlis. – Niekaip negaliu atsikratyti to jausmo.

– Tikrai? – paklausė Josarjanas karštligiškai mąstydamas, ką sakyti toliau. – Kodėl jūs kaltinat save už kitų žmonių išsilavinimo spragas?

– Žinau, kad tai kvaila, – nenoriai prisipažino majoras Sandersonas lengvabūdiškai sukikendamas. – Suprantat, visuomet troškau, kad aplinkiniai gerai apie mane galvotų. Mat lytiškai aš subrendau kiek vėliau negu mano bendraamžiai, todėl man kilo tam tikrų... žodžiu, atsirado visokių problemų. Jaučiu, kad man bus didžiai malonu aptarti jas su jumis. Man taip knieti pradėti, kad beveik nenorėčiau grįžti prie jūsų bėdos, bet, deja, teks. Pulkininkas Feredžas užpyks sužinojęs, kad visą laiką skyrėme man. Norėčiau parodyti jums keletą rašalo dėmių ir išsiaiškinti, ką jums primena kai kurios formos ir spalvos.

– Galite nesivarginti, daktare. Viskas man primena seksą.

– Nejaugi? – be galo nudžiugęs sušuko majoras Sandersonas, tarsi negalėtų patikėti savo ausimis. – Pagaliau pasistūmėjom į priekį! Ar kada nors sapnuojat erotinius sapnus?

– Mano sapnas apie žuvį ir yra erotinis.

– Ne – turiu galvoje tikrus erotinius sapnus: pavyzdžiui, sugriebi kokią nuogą mergą už sprando, imi ją gnaibyti, talžyti veidą, kol visa apsipila kraujais, tada puoli, žvėriškai išžagini ir pratrūksti raudoti, nes baisiausiai ją myli ir jos nekenti ir nežinai, kaip dar išreikšti jausmus. Štai apie kokius erotinius sapnus man patinka kalbėtis. Ar niekad tokių nesapnuojat?

Josarjanas nutaisė išmintingą veidą ir akimirką mąstė.

– Taip, mano sapnas apie žuvį toks ir yra, – nusprendė jis.

Majoras Sandersonas atšlijo, tartum gavęs antausį.

– Be abejo, – šaltai sutiko jis; Josarjanas pajuto, kad dabar psichiatras sudirgęs ir priešiškas. – Vis tiek norėčiau, jog susapnuotumėt tokį sapną, apie kokį pasakojau – vien tam, kad

sužinočiau, kokia bus jūsų reakcija. Šiandien užteks. Dar norėčiau, kad susapnuotumėt atsakymus į kai kuriuos mano užduotus klausimus. Man tokie pokalbiai nė kiek ne malonesni negu jums.

– Taip ir pasakysiu Danbarui, – atsakė Josarjanas.

– Danbarui?

– Čia tas, kuris viską pradėjo. Šitas sapnas jo.

– A, Danbaras, – pašaipiai tarė majoras Sandersonas. Jam vėl grįžo pasitikėjimas savim. – Kertu lažybų: Danbaras – tas nedorėlis, kuris krečia visas tas šunybes, dėl kurių kaltę visada suverčia jums, ar ne?

– Ne toks jau jis nedorėlis.

– Bet jūs vis tiek ginsit jį iki paskutinio kraujo lašo, ar ne?

– Iki paskutinio tai gal ne.

Majoras Sandersonas kandžiai šyptelėjo ir užsirašė bloknote: Danbaras.

– Kodėl jūs šlubuojat? – rūsčiai paklausė, kai Josarjanas pasuko prie durų. – Ir kokių velnių apsitvarstėt šlaunį? Gal išprotėjot?

– Man sužeidė koją. Todėl ir guliu ligoninėj.

– Tai jau ne, – piktdžiugiškai atšovė majoras Sandersonas. – Jūs gulit ligoninėj, nes jūsų seilių liaukoj akmuo. Išeina, kad vis dėlto nesat toks protingas, ką? Nė nežinot, ko gulit ligoninėj.

– Aš guliu ligoninėj todėl, kad man sužeidė koją, – nenusileido Josarjanas.

Majoras Sandersonas į jo argumentą atsakė sarkastiškai nusijuokdamas.

– Ką gi, perduokit mano linkėjimus savo draugui Danbarui. Ir paprašykit, kad susapnuotų tą sapną dėl manęs, gerai?

Tačiau Danbarui dabar nuolatos skaudėjo ir svaigo galva, be to, jį pykino, tad jis buvo nelinkęs padėti majorui Sandersonui. Alkanasis Džo sapnuodavo košmarus, nes atliko visus šešiasdešimt skrydžių ir laukė, kada grįš namo, bet kai atėjo į ligoninę aplankyti draugų, nenorėjo apie savo košmarus kam nors pasakoti.

– Nejaugi niekas nieko nesusapnuoja majorui Sanderso-

nui? – klausinėjo Josarjanas. – Labai nenorėčiau jo nuliūdinti. Jis ir taip jaučiasi toks atstumtas.

– Nuo tada, kai sužinojau, kad jus sužeidė, vis matau labai keistą sapną, – prisipažino kapelionas. – Kasnakt sapnuoju, kad mano žmona merdi arba kad ją žudo, ar kad mano vaikai miršta paspringę natūralaus maisto kąsniu. Dar sapnuoju, kad plaukiu didelėj gelmėj, o ryklys drasko man koją toje pačioje vietoje, kur jums užrištas tvarstis.

– Nuostabus sapnas, – pareiškė Danbaras. – Kertu lažybų: majorui Sandersonui jis labai patiks.

– Siaubingas sapnas! – sušuko majoras Sandersonas. – Vien skausmas, žalojimas ir mirtis. Neabejoju, kad jį susapnavot vien tam, kad mane suerzintumėt. Tiesą sakant, aš net nesu įsitikinęs, kad jūs galit tarnauti armijoje, jei regit tokius sapnus.

Josarjanas pamanė išvydęs vilties spindulėlį.

– Gal jūs teisus, sere, – suktai užsiminė jis. – Ko gero, mane reikėtų nušalinti nuo skrydžių ir parsiųsti į Jungtines Valstijas.

– Ar jums niekad neatėjo į galvą mintis, kad paleistuviškai vaikotės moteris vien tam, kad nuslopintumėt pasąmonėje glūdinčią lytinio nevisavertiškumo baimę?

– Taip, sere, tokia mintis man atėjo į galvą.

– Tai kodėl taip elgiatės?

– Kad nuslopinčiau pasąmonėje glūdinčią lytinio nevisavertiškumo baimę.

– Kodėl, užuot vaikiusis moteris, jums neįsitaisius kokio gero pomėgio? – draugiškai susidomėjęs paklausė daktaras Sandersonas. – Pavyzdžiui, galėtumėt pradėti žvejoti. Ar sesuo Antela iš tikrųjų jums tokia patraukli? Man ji atrodo ganėtinai kaulėta. Glebna ir kaulėta – kaip žuvis.

– Sesers Antelos aš beveik nepažįstu.

– Tai kodėl grabaliojate jos krūtis? Vien todėl, kad jinai jas turi?

– Danbaras grabaliojo jos krūtis.

– Jūs vėl tą pačią dainelę?! – su kandžia panieka sušuko

majoras Sandersonas ir pasidygėjęs šveitė pieštuką. – Nejaugi tikrai manote galįs išsisukti nuo bausmės apsimetęs kuo nors kitu? Man nepatinka jūsų elgesys, Fortiori – ar jūs tai žinot? Jūsų elgesys man visiškai nepatinka.

Josarjanas pajuto, kaip jį persmelkia šaltas, drėgnas suvokimo vėjas.

– Aš ne Fortioris, sere, – baugščiai atsakė jis. – Aš Josarjanas.

– Kas jūs?

– Mano pavardė Josarjanas, sere. Mane paguldė į ligoninę dėl sužeistos kojos.

– Jūsų pavardė Fortioris, – karingai paprieštaravo jam majoras Sandersonas. – Jus paguldė į ligoninę dėl seilių liaukos akmens.

– Liaukitės, majore! – nebesusitvardė Josarjanas. – Kas kas, o aš žinau savo pavardę.

– O aš turiu oficialią armijos medicinos kortelę, kur parašyta, kad jūs – Fortioris, – atkirto majoras Sandersonas. – Verčiau suimkite save į nagą, kol nevėlu. Iš pradžių sakėt esąs Danbaras. Dabar sakot esąs Josarjanas. Netrukus imsit teigti, kad jūsų pavardė Vašingtonas Irvingas. Ar žinot, kokia jūsų bėda? Jūsų asmenybė skilusi – štai kokia jūsų bėda.

– Gal jūs ir teisus, sere, – diplomatiškai sutiko Josarjanas.

– Aš žinau, kad teisus. Jums sunki persekiojimo manijos forma. Jums vaidenasi, kad žmonės nori jums bloga.

– Žmonės iš tikrųjų nori man bloga.

– Matot? Negerbiat perdėto valdingumo ir atgyvenusių tradicijų. Jūs pavojingas ir morališkai puolęs. Jus reikėtų išsivesti į lauką ir sušaudyti.

– Kalbat rimtai?

– Jūs – liaudies priešas!

– Gal iš proto išsikraustei?! – suriko Josarjanas.

– Ne, aš neišsikrausčiau iš proto, – užriaumojo palatoje Dobsas įsivaizduodamas, kad kalba patyliukais. – Alkanasis Džo juos matė – patikėk manim. Matė juos vakar, kai nuskrido į Neapolį pargabenti juodojoje rinkoje įsigytų oro kondi-

cionierių pulkininko Ketkarto sodybai. Ten įsikūręs dalinių formavimo centras, o jame apsistoję šimtai namo grįžtančių lakūnų, bombarduotojų ir šaulių. Jie atliko viso labo po keturiasdešimt penkis kovinius skrydžius, o kai kurie, apdovanoti „Purpurinės širdies“ medaliu už tai, kad buvo sužeisti, net po mažiau. Į kitus bombonešių dalinius plūsta naujos įgulos iš JAV. Vadovybė nori, kad visi – net administracijos darbuotojai – bent kartą pabuvotų fronte. Gal laikraščių neskaitai? Turim nužudyti jį dabar!

– Tau liko vos du skrydžiai, – tyliai įtikinėjo jį Josarjanas. – Kam rizikuoti?

– Juos atlikdamas irgi galiu žūti, – šiurkščiu drebančiu balsu šakojosi Dobsas. – Galim nudėti jį rytoj ankstų rytą, kai važiuos iš savo sodybos. Aš turiu pistoletą čia.

Josarjanas apstulbęs išvertė akis pamatęs, kaip Dobsas išsitraukė iš kišenės pistoletą ir aukštai iškėlęs parodė. – Gal tau galvoj negerai? – tūžmingai sušnypštė jis. – Tučtuojau slėpk! Ir nekriok visa gerkle kaip koks beprotis!

– Ko tu jaudiniesi? – įsižeidusio niekuo nekalto žmogaus balsu paklausė Dobsas. – Niekas mūsų negirdi.

– Gal judu užsičiaupsit? – pasigirdo balsas iš tolimojo palatos galo. – Nejaugi nematot, kad mes bandom nusnūsti?

– Atsirado, po velnių, gudrutis! – sušuko jam Dobsas ir apsisuko sugniaužtais kumščiais pasirengęs muštis. Vėl atsigręžė į Josarjaną ir, nespėjęs nieko pasakyti, šešis kartus griausmingai nusičiaudėjo, po kiekvieno nelaikančiomis kojomis šastelėdamas į šalį bei keldamas delną prie nosies ir šitaip veltui mėgindamas sutramdyti čiaudulį. Ašaromis pasruvusių akių vokai išpurto ir paraudo. – Kas jis tariasi esąs, – piktai paklausė jis mėšlungiškai šnirpščiodamas ir šluostydamasis nosį mėsingu riešu, – faras ar dar koks velnias?

– Jis – kontržvalgas, – kuo ramiausiai pranešė jam Josarjanas. – Čia jau turim tris, atvyksta dar daugiau. Tik neišsigąsk. Jie ieško klastotojo, Vašingtono Irvingo pavarde. Žmogžudžiai jų nedomina.

– Žmogžudžiai? – pasibaisėjo Dobsas. – Kodėl vadini mus

žmogžudžiais? Vien todėl, kad ruošiamės nuknekcinti pulkininką Ketkartą?

– Tyliau, kad tave kur velnias! – liepė Josarjanas. – Negali kalbėti pašnibždomis?

– Aš šnibždu. Aš...

– Tu vis dar rėki.

– Nerėkiu. Aš...

– Ei tu, gal užsičiaupsi? – iš visų pusių ėmė šaukti Dobsui ligoniai.

– Tuoj įkrėsiu jums visiems į kailį! – suriko Dobsas stodamasis ant išklerusios medinės kėdės ir lyg patrakęs mosuodamas pistoletu. Josarjanas griebė jį už rankos ir nutempė žemyn. Dobsą vėl suėmė čiaudulys.

– Man alergija, – atsiprašė išsičiaudėjęs; jam varvėjo nosis, ašarojo akys.

– Kaip gaila! Jei ne alergija, būtum puikus vadas.

– Pulkininkas Ketkartas – žudikas, – kimiu balsu pasiskundė Dobsas paslėpęs purviną, suglamžytą chaki spalvos nosinę. – Jis išžudys mus visus, jei nesiimsim žygių jam sukliudyti.

– Gal jis nebedidins skrydžių normos. Gal šešiasdešimt yra riba, kurios jis nebedrįs peržengti.

– Padidins – jis nuolatos taip daro, ir tu žinai tai geriau už mane, – Dobsas palenkė kupiną emocijų veidą prie pat Josarjano. Į uolą panašaus bronzinio jo smakro raumenys susimetė į virpančius gniutulus. – Tik pasakyk, kad neprieštarauji, ir aš viską rytojaus rytą sutvarkysiu. Supranti, ką tau sakau? Aš juk kalbu pašnibždomis, ar ne?

Josarjanas nusuko akis nuo maldaujamo žvilgsnio, kurį įsmeigė į jį Dobsas.

– Po paraliais, kartą imk ir padaryk viską pats, užuot be perstojo apie tai man pliauškęs.

– Vienas bijau. Vienam man neužtenka drąsos niekam.

– Tada nepainiok manęs į šį reikalą. Būčiau pamišėlis, jeigu dabar velčiausi į tokią avantiūrą. Mano kojos žaizda – neįkainojama. Mane parsiųs namo.

– Gal iš proto išsikraustei?! – negalėdamas patikėti sušuko

Dobsas. – Tau tik menkutis įbrėžimas. Jis lieps tau vykdyti kovines užduotis, vos tik tave išrašys iš ligoninės – nežiūrės, kad gavai „Purpurinę širdį“.

– Tada aš tikrai jį nudėsiu, – prisiekė Josarjanas. – Susirašiu tave, ir mudu kartu tai padarysim.

– Tai nudėkim jį rytoj, kol dar turim galimybę, – maldavo Dobsas. – Kapelionas sako, kad jis vėl pasiūlė Avinjono bombarduoti siųsti mūsų dalinį. Aš galiu žūti, kol tu čia gulėsi. Žiūrėk, kaip man dreba rankos – negaliu vairuoti lėktuvo. Aš virtau lūžena.

Josarjanas bijojo pritarti.

– Palauksiu ir pažiūrėsiu, kaip viskas klostysis.

– Tavo bėda, kad nenori nieko daryti, – kimiu nuo įniršio balsu papriekaištavo Dobsas.

– Darau viską, ką galiu, – Dobsui išėjus tyliai tarė kapelionas. – Net nuėjau į medicinos pagalbos palapinę kalbėtis su daktaru Danyka, kad jums padėtų.

– Aišku, – tramdydamas šypsnį atsakė Josarjanas. – Kas buvo toliau?

– Man išdažė dantenas kažkokiu purpuriniu tepalu, – susigėdęs atsakė kapelionas.

– Ir kojų pirštus jam išdažė purpuriniu tepalu, – pridūrė įsiutęs Neitlis. – O paskui davė vidurius paleidžiamųjų.

– Bet šįryt vėl pas jį nuėjau.

– Ir jam vėl išdažė dantenas purpuriniu tepalu, – tarė Neitlis.

– Bet man pavyko su juo pasikalbėti, – graudžiai teisinosi kapelionas. – Daktaras Danyka man pasirodė labai nelaimingas. Jis įtaria, kad kažkas rezga sąmokslą išsiųsti jį į Ramiojo vandenyno karo veiksmų teatrą. Kai pasakiau jam, kad man reikia *jo* pagalbos, jis pasiūlė kreiptis į kitą kapelioną, – kapelionas kantriai nusiminęs laukė, kol Josarjanas su Danbaru baigs kvatoti.

– Anksčiau maniau, kad jaustis nelaimingam – amoralu, – tarsi balsu mąstydamas tęsė kapelionas. – Dabar nebežinau, nė ką manyti. Šį sekmadienį norėjau skirti pamokslą amoralumo klausimui, bet nežinau, ar apskritai galiu sakyti pamokslą

su tomis purpurinėmis dantenomis. Papulkininkiui Kornui jos labai nepatiko.

– Kapelione, kodėl jums irgi neatsigulus kuriam laikui į ligoninę ir neatsipūtus? – pasiūlė Josarjanas. – Čia jaustumėtės patogiai.

Kapelioną sugundė šis akiplėšiškai nedoras siūlymas ir jis akimirką mintyse jį net svarstė.

– Vargu ar galėčiau, – nenoriai apsisprendė. – Man reikia susirengti į kelionę žemynan pas štabo raštininką Vintergryną. Daktaras Danyka sakė, kad jis gali jums padėti.

– Vintergrynas – ko gero, įtakingiausias žmogus visoje karo veiksmų zonoje. Jis ne tik tvarko korespondenciją, bet dar ir turi kopijavimo aparatą. Tačiau niekam nenori padėti. Tai viena iš priežasčių, dėl kurių jis daug pasieks.

– Šiaip ar taip, norėčiau su juo pasikalbėti. Juk turi atsirasti žmogus, kuris norėtų jums padėti.

– Verčiau pasistenkit dėl Danbaro, kapelione, – pranašiojo tonu paprašė Josarjanas. – Aš turiu neįkainojamą kojos žaizdą. Dėl jos man nereikės dalyvauti koviniuose skrydžiuose. Jeigu jos negana, psichologas mano, kad man ne vieta armijoje.

– Armijoje ne vieta man, – pavydžiai suinkštė Danbaras. – Tas sapnas buvo mano.

– Sapnas čia niekuo dėtas, Danbarai, – paaiškino Josarjanas. – Tavo sapnas jam patinka. Viskas dėl mano asmenybės. Jis mano, kad ji skilusi.

– Skilusi lygiai perpus, – pareiškė majoras Sandersonas, ta proga susivarstęs savo sunkius kareiviškus batus ir išsitepęs matinius lyg medžio anglys plaukus kažkokiu aromatingu kietinančiu tepalu. Jis iki ausų išsišiepė, rodydamas, koks supratingas ir malonus yra. – Sakau tai ne todėl, kad aš žiaurus ar norėčiau įžeisti, – toliau dėstė jis žiauriai, įžeidžiamai mėgaudamasis. – Sakau tai ne todėl, kad nekenčiu jūsų ir noriu atkeršyti. Ir ne todėl, kad atstūmėt mane ir siaubingai užgavot mano jausmus. Ne, aš medikas, todėl kalbu kuo bešališkiausiai. Turiu jums labai blogą naujieną. Ar jums užteks drąsos ją išklausyti?

– Dėl Dievo meilės – nereikia! – suspigo Josarjanas. – Aš visiškai palūšiu.

Majoras Sandersonas bemat įsiuto.

– Nejaugi negalit nors kartą pasėdėti ir patylėti? – išraudęs kaip burokas tarė jis ir abiem kumščiais vožė į rašomąjį stalą. – Jūsų bėda, kad iš aukšto žiūrit į visas visuomenės normas. Ko gero, ir į mane žiūrit iš aukšto vien todėl, kad vėlai subrendau lytiškai. Ar žinot, kas jūs? Nusivylęs gyvenimu, nelaimingas, nedrausmingas, prastai prisitaikęs prie aplinkos nevykėlis! – juo daugiau nemalonių epitetų žėrė majoras Sandersonas, juo labiau, rodės, taisosi jo nuotaika.

– Taip, sere, – atsargiai pritarė Josarjanas. – Man regis, jūs teisus.

– Žinoma, aš teisus. Jūs – nesubrendėlis. Nesugebėjot susitaikyti su mintimi, kad vyksta karas.

– Tikrai taip, sere.

– Jūs liguistai dygitės mirtimi. Ko gero, jus piktina, kad dalyvaujat kare ir kad jums kiekvieną akimirką gali nutraukti galvą.

– Daugiau negu piktina, sere. Tai mane siutina.

– Širdies gilumoje jums neduoda ramybės noras išgyventi. Be to, jums nepatinka fanatikai, skriaudikai, snobai ir veidmainiai. Nesąmoningai jūs nekenčiat daugybės žmonių.

– Sąmoningai, sere, sąmoningai, – stengdamasis padėti pataisė jį Josarjanas. – Nekenčiu jų sąmoningai.

– Jums nemaloni mintis, kad jus gali apiplėšti, išnaudoti, paniekinti, pažeminti ar apgauti. Jus slegia skurdas. Jus slegia neraštingumas. Jus slegia persekiojimas. Jus slegia smurtas. Jus slegia lūšnynai. Jus slegia žmonių godumas. Jus slegia nusikaltimai. Jus slegia korupcija. Žinot, nenustebčiau, jei jūsų liga – maniakinė depresija.

– Taip, sere. Ko gero, taip ir yra.

– Nebandykit to neigti.

– Aš ir neneigiu, sere, – atsakė Josarjanas patenkintas, kad juodu pagaliau ėmė taip gražiai sutarti. – Sutinku su viskuo, ką sakėte.

– Vadinasi, prisipažįstat esąs beprotis?

– Beprotis? – apstulbo Josarjanas. – Ką jūs čia šnekat?! Kodėl aš beprotis? Iš mudviejų beprotis esat jūs!

Majoras Sandersonas vėl išraudo iš pasipiktinimo ir abiem kumščiais plojo sau per šlaunis.

– Vadinti mane bepročiu, – taškydamasis seilėmis šaukė jis, – yra tipiška sadisto ir kerštingo paranoiko reakcija! Jūs iš tiesų pamišęs!

– Tai kodėl nesiunčiat manęs namo?

– Būtinai išsiųsiu!

– Mane siunčia namo! – džiūgaudamas pranešė Josarjanas parklibikščiavęs į palatą.

– Mane irgi! – netvėrė džiaugsmu A. Fortioris. – Jie ką tik atėjo į palatą ir man pasakė.

– O mane? – irzliai paklausė gydytojų Danbaras.

– Tave? – atžariai atšovė tie. – Tu keliauji su Josarjanu. Atgal į eskadrilę – tuoj pat!

Ir juodu grįžo į eskadrilę. Josarjanas įsiuto, kai greitoji parvežė jį į stovyklą, ir nušlubavo ieškoti teisybės pas daktarą Danyką, kuris ėmė varstyti jį niūriu, paniekinamu žvilgsniu.

– A, čia tu! – sušuko daktaras Danyka liūdnu kaltinamu ir pasišlykštėjusiu balsu – net kiaušinio formos maišeliai po akimis smerkiamai išsipūtė. – Amžinai galvoji vien apie save. Eik pažiūrėk į fronto liniją, jei nori sužinoti, kas dedasi nuo tada, kai atsigulei į ligoninę.

– Mes pralaimim? – išsigando Josarjanas.

– Pralaimim? – sušuko daktaras Danyka. – Kai užėmėm Paryžių, viskas, velniai griebtų, apsivertė aukštyn kojom. Nieko kito aš ir nesitikėjau, – jis nutilo ir jo pyktis virto liūdesiu. Susiraukęs dėbtelėjo į Josarjaną, tarsi tas dėl visko būtų kaltas, ir varė toliau: – Amerikiečių kariai stumiasi į Vokietijos gilumą. Rusai išvadavo visą Rumuniją. Vos vakar Aštuntoji graikų armija užėmė Riminį. Vokiečiai perėjo į gynybą visuose frontuose!

Daktaras Danyka vėl nutilo ir giliai įkvėpė oro, kad galėtų toliau lieti savo sielvartą.

– Jų karo aviacija sunaikinta! – aimanavo; rodės, jis tuoj apsipils ašaromis. – Visa Gotų linija tuoj gali nebeatlaikyti!

– Tai kas čia bloga? – paklausė Josarjanas.

– Kas bloga? – sušuko daktaras Danyka. – Jeigu netrukus niekas nepasikeis, Vokietija gali kapituliuoti, o tada mus visus išsiųs į Ramųjį vandenyną!

Josarjanas spoksojo į daktarą Danyką baisiausiai susinerimęs.

– Gal iš proto išsikraustei? Ar supranti, ką tauški?

– Bepigu tau juoktis, – verkšleno daktaras Danyka.

– Kas, velniai griebtų, juokiasi?

– Tu dar turi vilčių, kad viskas išsispręs: gali žūti per kovinį skrydį. O aš? Man visiškai nėra ko tikėtis.

– Po perkūnais – tu iš proto išsikraustei! – stverdamas už marškinių ėmė kriokti Josarjanas. – Ar tai žinai? Dabar užčiaupk kakarinę, kvaily, ir klausyk, ką aš tau pasakysiu!

Daktaras Danyka ištrūko iš jo rankų.

– Nedrįsk su manim taip kalbėti! Aš diplomuotas gydytojas.

– Tada užčiaupk savo kvailą diplomuoto gydytojo kakarinę ir klausykis, ką man pasakė ligoninėje. Aš pamišęs. Tu tai žinojai?

– Na ir kas?

– Aš tikrai pamišęs.

– Na ir kas?

– Man varžtas atsisuko. Man trūksta vieno šulo. Nejaugi nesupranti? Aš kuoktelėjau. Vietoj manęs per klaidą namo parsiuntė kitą žmogų. Ligoninėje dirba diplomuotas psichiatras. Jis mane apžiūrėjo ir nustatė diagnozę: aš tikrų tikriausias pamišėlis.

– Na ir kas?

– Na ir kas?! – Josarjaną suglumino daktaro Danykos nesupratingumas. – Nejaugi nesupranti, ką tai reiškia? Dabar gali nušalinti mane nuo kovinių skrydžių ir parsiųsti namo. Kas gali siųsti į mirtį beprotį?

– O kas kitas skris?

28

Dobsas

Makvotas skrido, nors Makvotas nebuvo pamišęs. Skrido ir vis dar šlubčiojantis Josarjanas, bet dar po dviejų kovinių užduočių iš gandų sužinojęs, kad jam gresia vėl bombarduoti Boloniją, vieną šiltą popietę ryžtingai atklibikščiavo į Dobso palapinę ir priglaudęs pirštą prie lūpų tarė: „Ša!“

– Kam tu jį tildai? – paklausė Vaikutis Sempsonas, priekiniais dantimis lupdamas mandariną ir neatplėšdamas akių nuo komiksų knygelės užlankstytais lapų kampais. – Jis juk nieko nesako.

– Nešdinkis! – liepė Vaikučiui Sempsonui Josarjanas durdamas nykščiu per petį palapinės angos pusėn.

Vaikutis Sempsonas supratingai suraukė šviesius antakius ir atsistojo vykdyti paliepimo. Keturis kartus švilptelėjęs į nukarusius geltonus ūsus, jis nurūko į kalnus aplamdytu senu žaliu motociklu, kurį jau naudotą nusipirko prieš daug mėnesių. Josarjanas palaukė, kol negarsus variklio amsėjimas visai nutilo, ir apsidairė. Kažkas ne taip: palapinė per daug tvarkinga. Dobsas smalsiai jį stebėjo rūkydamas storą cigarą. Dabar, kai sukaupė visą drąsą, Josarjanas mirtinai bijojo.

– Gerai, – tarė jis. – Nužudykime pulkininką Ketkartą drauge.

Dobsas siaubingai persigandęs pašoko nuo lovos.

– Ša! – suriaumojo jis. – Nužudyti pulkininką Ketkartą? Ką čia paistai?!

– Tyliau, kad tave kur velnias! – suurzgė Josarjanas. – Visa sala išgirs. Ar dar turi tą pistoletą?

– Gal drignių prisirijai, ar kurių galų? – užriko Dobsas. – Kam man reikia galabyti pulkininką Ketkartą?

– *Kam?* – Josarjanas piktai dėbčiojo į jį negalėdamas patikėti. – *Kam?* Juk pats taip sumanei, sakysi, ne? Argi nebuvai atėjęs pas mane į ligoninę kalbinti, kad padėčiau?

Dobsas vangiai šyptelėjo.

– Tada buvau atlikęs tik penkiasdešimt aštuonis skrydžius, – paaiškino jis su pasimėgavimu užtraukdamas cigarą. – Dabar aš jau susikrovęs daiktus ir laukiu, kada grįšiu namo. Šešiasdešimties skrydžių normą jau įvykdžiau.

– Na ir kas? – atšovė Josarjanas. – Jis vis tiek ją vėl padidins.

– Gal šįkart nebedidins.

– Jis nuolatos ją didina. Po velnių – kas tau pasidarė, Dobsai? Paklausk Alkanojo Džo, kiek kartų jis jau buvo susikrovęs daiktus.

– Palauksiu ir pasižiūrėsiu, kas bus, – užsispyrė Dobsas. – Aš ne beprotis, kad velčiausi į tokį reikalą, kai man nebereikia skraidyti, – jis nukrėtė nuo cigaro pelenus. – Štai ką tau patarsiu: atlik šešiasdešimt skrydžių kaip ir mes, o tada žiūrėk, kaip viskas klostysis.

Josarjanas vos susilaikė nespjovęs jam tiesiai į veidą.

– Gal mane nudės nespėjus visų atlikti, – graudžiai aimanavo jis pesimizmo kupinu balsu. – Sklinda gandai, kad jis vėl pasiūlė mūsų dalinį savanoriais bombarduoti Bolonijos.

– Tai tik gandai, – pasipūtęs aiškino Dobsas. – Netikėk kiekvienu išgirstu gandu.

– Gal liausies man patarinėjęs?

– Kodėl tau nepasikalbėjus su Oru? – patarė Dobsas. – Praėjusią savaitę jį vėl numušė į jūrą per antrąjį Avinjono bombardavimą. Gal jis jaučiasi labai nelaimingas ir sutiks jį nudėti.

– Orui stinga smegenų, kad jaustųsi nelaimingas.

Orą vėl numušė į jūrą, kai Josarjanas tebegulėjo ligoninėje. Meistriškai valdydamas sugadintą lėktuvą, jis taip švelniai nutupdė jį į žydrus raibuliuojančius vandenis netoli Marselio, kad nė vienas iš šešių įgulos narių nė neįsidrėskė. Iš visų pusių tykštant baltai žaliems purslams, atsidarė priekinis ir užpakalinis liukai, ir vyrai skubiai išsiropštė, užsimetę neprisi-

pūtusias oranžines gelbėjimo liemenes, kurios subliūškusios be naudos karojo jiems ant kaklų. Liemenės neprisipūtė todėl, kad Mailas ištraukė iš pūtimo kamerų anglies dvideginio balionėlius ir panaudojo juos putojančiam gėrimui iš braškių, trintų ananasų ir ledų, kurį patiekdavo karininkų valgykloms, o vietoj jų prikišo rotatoriumi padaugintų raštelių su užrašu: „Viskas, kas naudinga M ir P įmonei, naudinga ir tėvynei". Oras paskutinis iššoko iš grimztančio lėktuvo.

– Kad būtumėt jį matęs! – pasakodamas šią sceną Josarjanui, seržantas Naitas raitėsi iš juoko. – Rupūs miltai, tokio juokdario kaip gyvas nesat regėjęs! Nė viena liemenė neprisipūtė, nes Mailas išvogė anglies dvideginį jūsų, šunsnukių, gardėsiams gaminti. Bet paaiškėjo, kad čia nieko baisaus, mat tik vienas mūsų nemokėjo plaukti. Mes pasodinom tą vyruką į gelbėjimo valtį, vos tik Oras pritraukė ją virve prie fiuzeliažo, kol mes visi dar stovėjom ant lėktuvo. Tas mažytis avigalvis tikrai turi gabumų tokiems dalykams. Antroji valtis atsirišo ir nuplaukė tolyn, tad galop visi taip susigrūdom vienoje, kad neatsargiai krustelėjęs galėjai išmesti kaimyną tiesiai į vandenį. Lėktuvas nugrimzdo po kokių trijų sekundžių, kai mes nuo jo nuplaukėm. Nieko nelaukę nusukom liemenių kamštelius aiškintis, kokių velnių jos neprisipūtė, ir radom tuos prakeiktus Mailo raštelius – girdi, kas į naudą jam, tas naudinga ir mums visiems. Ak, tas išgama! Dievuliau, kaip mes ėmėm jį plūsti – visi, išskyrus tą jūsų draugužį Orą, kuris sėdėjo išsišiepęs, tarsi visiškai pritartų Mailui.

– Sakau: gaila, kad jo nematėt. Sėdi ant valties krašto lyg koks laivo kapitonas, o mes visi įsmeigę į jį akis laukiam nurodymų. Kas kelias sekundes tapšteli delnais sau per šlaunis – atrodo, lyg drugys ar dar koks velnias jį krėstų – sako: „Gražumėlis, vyručiai, gražumėlis", – sukikena it koks pamišęs maniakas, vėl taria: „Gražumėlis, vyručiai, gražumėlis", – ir vėl kiksi lyg koks pamišęs maniakas. Jautėmės, tarsi žiūrėtume į kokį iš beprotnamio pabėgusį ligonį. Visa laimė, kad turėjom į ką vėpsoti – kitaip jau per pirmąsias minutes būtume iš proto išsikraustę, nes kiekviena banga mus visus užliedavo arba

net išsviesdavo kelis į jūrą, tad turėdavome ropštis į valtį, bet čia pat atsiritusi kita vėl ištėkšdavo lauk. Mirk iš juoko! Nieko daugiau neveikėm, tik kritom iš valties ir vėl į ją ropštėmės. Tą nemokantį plaukti vyruką paguldėm ant dugno valties vidury, bet ir ten vos neprigėrė, nes vandens buvo tiek daug, kad teliūskuodamasis vis užliedavo jam veidą. O varge!

– Tada Oras ėmė naršyti po valties dėtuves, ir prasidėjo didžiausios smagybės. Pirmiausia jis rado dėželę šokoladukų ir juos išdalijo, tad mes sėdėjom ir kramtėm sūrius, šlapius šokoladukus, o bangos vis svaidė mus į jūrą. Paskui rado sultinio kubelių ir ištirpdė juos aliuminio puodeliuose. Paskui rado arbatos. Nepatikėsit – išvirė! Ar galit įsivaizduoti: mūsų šiknos mirksta vandeny, o jis vaišina mus arbata! Iš juoko aš vis kritau į jūrą. Mes visi kvatojom už pilvų susiėmę. O jis viską daro kuo rimčiausiai, tik vis kvailai kikena ir šiepiasi kaip pamišėlis. Na ir trenktas! Ką rado, viską panaudojo. Rado skysčio rykliams baidyti ir nieko nelaukęs išpylė į jūrą. Rado dažų vandeniui žymėti ir tuoj pat išbėrė. Paskui iškniso valo bei džiovinto masalo ir jo veidas nušvito, tarsi prie mūsų būtų priplaukęs gelbėtojų kateris ir išgelbėjęs, kol dar mirtinai nesušalom ar kol vokiečiai neatsiuntė iš Specijos laivo paimti į nelaisvę ar sušaudyti iš kulkosvaidžių. Mes nė apsidairyti nespėjom, kai Oras jau įmerkęs valą į vandenį ir meškerioja laimingas kaip gaidys kirmėlę suradęs. Aš jo klausiu: „Leitenante, ką tikitės sugauti?“ – „Menkę“, – atsako jis man. Laimė, kad nesugavo, kitaip pats būtų ėdęs žalią ir dar mus privertęs, mat rado knygelę, kurioje perskaitė, esą žalias menkes valgyti sveika.

– Paskui jis rado tokį mėlyną irklą, dydžio sulig arbatiniu šaukšteliu, ir, aišku, puolė irtis – tuo pagaliuku bandė išjudinti beveik pusės tonos svorį. Ar galit įsivaizduoti? Paskui išsitraukė nedidelį magnetinį kompasą ir didelį drėgmei atsparaus popieriaus žemėlapį. Kai gelbėjimo kateris maždaug už pusvalandžio prie mūsų priplaukė, jis sėdėjo užmetęs valą su jauku, išsiskleidęs žemėlapį sau ant kelių, pasidėjęs ant vir-

šaus kompasą ir iš visų jėgų yrėsi tuo mėlynu šakaliuku, tarsi skubėtų į Maljorką. Dieve brangus, na ir kvaiša!

Seržantas Naitas, kaip ir Oras, puikiai žinojo apie Maljorką, mat Josarjanas dažnai jiems pasakodavo apie tokius rojaus kampelius kaip Ispanija, Šveicarija ar Švedija, kur amerikiečių lakūnai galėjo didžiausios prabangos apsupti dykinėti internuotų asmenų stovyklose, kol baigsis karas – reikėjo tik ten nusigauti. Josarjanas eskadrilėje garsėjo kaip didžiausias internavimo reikalų žinovas ir kaskart skrisdamas į šiauriausius Italijos rajonus vylėsi, kad dėl nenumatytų aplinkybių teks pasukti lėktuvą į Šveicariją. Aišku, jam labiau būtų patikę Švedijoje, nes žmonės ten protingesni ir pakantesni – ten jis būtų galėjęs nuogas maudytis su gražiomis merginomis žemais apsimestinai priešiškais balsais ir paleisti į pasaulį ištisas gentis nepaklusnių pavainikių josarjaniukų, kuriuos auginti padėtų nė kiek nesmerkianti valdžia. Tačiau Švedija nepasiekiama – per toli, todėl Josarjanas vis laukė, kada skrendant virš Italijos Alpių zenitinio pabūklo sviedinio skeveldra išves iš rikiuotės vieną variklį, ir jis gaus dingstį pasukti į Šveicariją. Pilotui jis nė nesakys, kad rodo jam kelią į šią šalį. Josarjanui dažnai kildavo mintis susimokius su kokiu patikimu lakūnu suvaidinti, neva sugedo variklis, o paskui paslėpti melagystės pėdsakus nutupdžius lėktuvą ant pilvo, neišleistais ratais. Deja, iš eskadrilės lakūnų jis visiškai pasitikėjo tik Makvotu, o tas buvo visai laimingas Pjanosoje ir vis dar jausdavo didžiulį kaifą praburgzdamas lėktuvu virš Josarjano palapinės ar prariaumodamas taip žemai virš besimaudančių vyrų, kad vėjas nuo jo lėktuvo propelerių išvarydavo vagas jūros paviršiuje ir sukeldavo bangeles, kurios jam nuskridus dar ilgai teliūskuodavosi.

Apie Dobsą ir Alkanąjį Džo negalėjo būti nė kalbos, juo labiau apie Orą, kuris vėl krapštėsi prie krosnies degalų purkštuvo, kai Josarjanas liūdnas paršlubavo į palapinę, nesulaukęs Dobso paramos. Krosnis, kurią Oras meistravo iš dugnu aukštyn apverstos metalinės statinės, stovėjo ant jo paties išlietų lygių betoninių grindų. Oras uoliai darbavosi klūpoda-

mas. Stengdamasis nekreipti į jį dėmesio, Josarjanas nukabaldavo prie savo lovos ir sunkiai pratisai atsidūsėjęs atsisėdo. Prakaito lašeliai džiūdami badė kaktą. Dobsas įvarė jam depresiją. Daktaras Danyka varė jam depresiją nuolatos. Blogos lemties nuojauta, apėmusi stebint klūpantį Orą, vėl sukėlė jam depresiją. Josarjanas pajuto, kad jį visą tampo traukuliai. Gyslos vienam rieše ėmė tvinkčioti, net visi nervai, rodės, krūpčioja.

Oras stebėjo Josarjaną per petį; pro pražiotas drėgnas lūpas švietė arkliški dantys. Ištiesęs ranką į šoną, Oras ištraukė iš skrynutės butelį šilto alaus ir atkimšęs padavė Josarjanui. Nė vienas neištarė nė žodžio. Josarjanas nulaižė ištryškusią putą ir atlošė galvą. Oras be garso šypsodamas varstė jį suktu žvilgsniu. Josarjanas atsargiai į jį dirsčiojo. Oras negarsiai šnypščiamai kriuktelėjo ir vėl kibo į darbą. Josarjanas visas įsitempė.

– Tik nepradėk! – paprašė jis grasinamai, rankomis tvirčiau sugniauždamas alaus butelį. – Tik nepradėk taisyti tos savo krosnies.

– Aš jau beveik baigiu, – tyliai sukikeno Oras.

– Nė velnio. Tu dar tik pradedi.

– Štai purkštuvas. Matai? Jau beveik surinktas.

– O tu ruošiesi jį ardyti. Žinau, ką sumanei, šunsnuki prakeiktas. Mačiau tave tai darant tris šimtus kartų.

Oras net pasipurtė iš džiaugsmo.

– Aš noriu sutvarkyti purkštuvą, nes jis smarkiai leido degalus, – paaiškino jis. – Dabar jau tik truputį varva.

– Negaliu į tave žiūrėti, – abejingai prisipažino Josarjanas. – Jei nori krapštytis prie kokio didelio daikto – prašom. Bet tame purkštuve apstu mažų dalyčių, ir mane siutas ima matant, kaip tu šitaip triūsi dėl tokių mažyčių ir niekam nereikalingų šūdelių.

– Jie nėra nereikalingi vien todėl, kad maži.

– Man nė motais.

– Atleisk, nesupratau?

– Krapštykis man nematant. Tu laimingas nevisprotis, tad

nežinai, kaip jaučiasi tokie kaip aš. Kai tu imi krapštytis prie tokių šūdniekių, su manim ima dėtis dalykai, kurių nė negaliu paaiškinti. Imu suprasti, kad negaliu tavęs pakęsti. Pradedu tavęs nekęsti. Ne juokais kyla mintis sudaužyti tą butelį tau į galvą ar smeigti į kaklą medžioklinį peilį. Supranti?

Oras linktelėjo nutaisęs labai protingą veidą.

– Dabar aš purkštuvo neardysiu, – tarė jis pradėdamas ardyti lėtais, nepailstamais, be galo tiksliais judesiais, palenkęs negražų kaimietišką veidą prie pat grindų. Mažytį mechanizmą jis vartė tarp pirštų taip rūpestingai, kad, rodės, jam nė galvoti nereikia – užtenka susikaupimo.

Mintyse jį keikdamas, Josarjanas nusprendė nekreipti dėmesio, bet nesusilaikęs tuoj pat užbaubė:

– Velniai griebtų, ko taip skubi tvarkyti tą krosnį? Vis dar kepina karštis. Tikriausiai netrukus eisim maudytis. Ko tau nerimauti dėl šalčių?

– Dienos eina trumpyn, – filosofiškai pastebėjo Oras. – Norėčiau sutvarkyti ją tau, kol dar yra laiko. Kai baigsiu, turėsi geriausią krosnį visoje eskadrilės stovykloje. Dabar štai sutvarkysiu liepsnos reguliatorių, tada ji galės degti visą naktį, o metalinės plokštės skleis šilumą po visą palapinę. Jei prieš miegą paliksi pastatęs ant jos šalmą vandens, pabudęs rasi šilto vandens nusiprausti. Argi nemalonu? Jei norėsi išsivirti kiaušinių ar sriubos, tau tereikės pastatyti štai čia puodą ir uždegti ugnį.

– Kodėl vis šneki apie mane? – parūpo Josarjanui. – O pats kur būsi?

Menkutis Oro liemuo staiga ėmė tirtėti iš tramdomos pašaipos.

– Nežinau, – sušuko jis, ir pro kalenančius arkliškus dantis lyg pratrūkusių jausmų srautas siūbtelėjo keistas banguotas kikenimas. Vėl prašneko dar nebaigęs juoktis, ir žodžiai tiško kartu su seilėmis. – Jeigu mane ir toliau taip dažnai numušinės, neįsivaizduoju, kur būsiu.

– Kodėl nemėgini prašytis atleidžiamas nuo kovinių užduočių, Orai? – užjaučiamai paklausė Josarjanas. – Tu juk turi pagrindą.

– Aš atlikau tik aštuoniolika skrydžių.

– Užtai beveik kiekvieną kartą tave numušė. Kassyk pakilęs į orą tupi priverstinai: arba ant vandens, ar dar kur.

– Kovinės užduotys man patinka – būna velniškai smagu. Turėtum keletą kartų skristi su manim, kai neskirs vyriausiuoju bombarduotoju. Oi prisijuoksi! Chichi.

Oras trykšdamas džiaugsmu pažiūrėjo į Josarjaną akių krašteliais.

– Mane vėl paskyrė vyriausiuoju, – vengdamas jo žvilgsnio atsakė Josarjanas.

– Turiu galvoj, kai neskrisi vyriausiuoju. Žinai, kaip pasielgtum, jei būtum toks protingas kaip aš? Nieko nelaukęs nueitum pas Sardinį su Kikilu ir pasiprašytum skristi su manim.

– Kad būčiau numuštas kas kartą lėktuvui pakilus? Koks čia malonumas?

– Kaip tik dėl to ir turėtum šitaip pasielgti, – nenusileido Oras. – Tikriausiai mūsų eskadrilėje nerasi kito piloto, kuris mokėtų nutupdyti lėktuvą ant vandens ar dirvone taip gerai kaip aš. Tau būtų gera praktika.

– Gera praktika kam?

– Gera praktika tam atvejui, jei kada nors tektų priverstinai tupdyti lėktuvą. Chichichi.

– Gal turi dar butelį alaus? – niūriai paklausė Josarjanas.

– Nori trenkti man per galvą?

Šįsyk Josarjanas nusijuokė.

– Kaip kekšė Romoje?

Oras gašliai suprunkštė; iš pasitenkinimo nuo rojaus obuoliukų išsipūtę žandai dar labiau išpampo.

– Ar tikrai nori sužinoti, kodėl ji tvatijo mane per galvą bateliu? – erzino jis.

– Aš pats žinau, – nesileido erzinamas Josarjanas. – Neitlio kekšė man papasakojo.

– Nieko ji tau nepasakojo, – su žavinga slibino šypsena atsakė Oras.

Josarjanui pagailo Oro: jis buvo toks mažutis ir negražus. Kas jį apgins, jeigu liks gyvas? Kas apgins tokį geraširdišką,

naivų nykštuką kaip Oras nuo chuliganų, plėšikų ir vikrių sportininkų, tokių kaip pasipūtęs, savim pasitikintis Eplbis, kurių akyse musės ir kurie trypte jį tryps kiekvienai progai pasitaikius? Josarjanas dažnai nerimaudavo dėl Oro. Kas užstos jį nuo priešiškumo ir apgaulės, nuo ambicingų vyrų ir kartaus snobizmo graužiamos tūzo žmonos, nuo šlykščių mėgėjų pasipelnyti ir draugiškai besišypsančio kaimyno mėsininko, kuris kiš jam prastos mėsos? Oras buvo laimingas, nieko bloga neįtariantis kvailelis – tai išdavė net kupeta garbanotų margų plaukų, perskirtų per vidurį. Tokiems jį pažeminti ar apgauti – juokų darbas. Jie išvilios jo pinigus, dulkins žmoną, uis vaikus. Josarjanas pajuto, kaip jį užlieja užuojautos banga.

Oras buvo keistenybių ir nešvankių minčių kupinas neūžauga, simpatingas nykštukas, turintis tūkstantį vertingų sugebėjimų, iki gyvenimo galo neleisiančių išbristi iš skurdo. Jis mokėjo lituoti ir jam pavykdavo sukalti dvi lentas jų nesuskaldžius ir nesulanksčius vinių. Jis net mokėjo gręžti skyles. Kol Josarjanas gulėjo ligoninėje, jis daug ką patvarkė palapinėje. Dilde ar kaltu jis išgremžė betone griovelį, tad plonytė benzino žarnelė, ateinanti į krosnį iš bako, kurį jis pastatė ant ožio lauke, dabar buvo tiksliai sulig grindų viršumi. Iš atliekamų bombų dalių jis sumeistravo atramėlę malkoms židinyje ir prikišo į ją storų beržinių pliauskų; įdėjęs į beicuoto medžio rėmelius iš žurnalų išplėštas krūtingų merginų nuotraukas, pakabino virš židinio. Oras sugebėdavo atidaryti dažų skardinę. Jis mokėjo dažus maišyti ir skiesti, taip pat grandyti senus dažus. Mokėjo kapoti malkas ir matuoti liniuote. Sugebėdavo užkurti laužą. Galėdavo kasti duobes ir turėjo gyslelę nešioti jiem abiem vandenį iš bakų, stovinčių prie valgyklos, kanistrais ir gertuvėmis. Į visiškai nereikalingą darbą jis galėdavo įnikti ištisas valandas ir kantriai krapštydavosi nepailsdamas, nejusdamas nuobodulio, nepraverdamas burnos, lyg būtų ne gyvas padaras, o koks kelmas. Jo išmanymas apie gyvąją gamtą kėlė šiurpą: jis nebijojo nei šunų, nei kačių, nei vabalų, nei kandžių ir be baimės valgė žuvienę bei žarnokus.

Josarjanas niūriai atsiduso ir ėmė mąstyti apie gandus dėl

naujojo Bolonijos bombardavimo. Purkštuvas, kurį ardė Oras, dydžio buvo maždaug sulig nykščiu, ir, be korpuso, susidėjo iš trisdešimt septynių dalių, kurių dauguma buvo tokios mažytės, kad Orui teko smarkiai spausti jas nagų galiukais, kai atsargiai dėliojo ant grindų tvarkingomis, metodiškomis eilėmis, nėsyk nepaspartindamas judesių, bet nėsyk ir nesulėtindamas, nenuvargdamas ir per visą šį monotonišką darbą nė karto net nestabtelėjo – nebent mesti šelmišką maniako žvilgsnį į Josarjaną. Tas stengėsi į jį nežiūrėti. Suskaičiavęs dalis, pamanė tuoj išprotėsiąs. Jis nusigręžė ir užsimerkė, bet tada pasidarė dar blogiau, nes dabar jį pasiekė vien garsai: vos girdimi iš proto varantys nenuilstantys spragsėjimai, pirštų šiurenimas ir lengvučių dalelių dzinksėjimas bei šleikštus ritmingas kriokiantis Oro kvėpavimas. Josarjanas sugniaužė kumščius, ir jo žvilgsnis nukrypo į peilį ilgomis kaulo kriaunomis, kabantį dėkle virš palapinės negyvėlio lovos. Vos pagalvojo, kaip nudurs Orą, įtampa atslūgo. Mintis nužudyti Orą buvo tokia absurdiška, kad jis, apimtas keisto įnorio ir susižavėjimo, ėmė kuo rimčiausiai ją svarstyti. Stebeilydamas į Oro sprandą spėliojo, kur jo pailgosios smegenys. Be galo elegantiškai į jas įdūrus, Oras mirtų, ir jiedviem išsispręstų daugybė sudėtingų, skausmingų problemų.

– Ar skauda? – tarsi savisaugos instinkto skatinamas, tą akimirką paklausė Oras.

– Kas skauda? – įdėmiai jį nužvelgęs paklausė Josarjanas.

– Koja, – keistai, paslaptingai nusijuokęs atsakė Oras. – Tu vis dar šlubčioji.

– Turbūt pripratau, ir tiek, – lengviau atsiduso Josarjanas. – Manau, netrukus atprasiu.

Oras atsigulė šonu ant grindų, paskui atsiklaupė ant vieno kelio ir atsisuko į Josarjaną.

– Ar prisimeni, – tarsi sunkiai prisimindamas tęsiamu balsu paklausė jis, – merginą, kuri vanojo mane bateliu Romoje?

Oras sukikeno, kai Josarjanas šūktelėjo neva suirzęs.

– Susitarkim: aš tau papasakosiu, kodėl ta mergina trankė man per galvą bateliu, jei atsakysi į vieną mano klausimą.

– Kokį klausimą?
– Ar kada nors dulkinai Neitlio merginą?
– Aš? – Josarjanas nustebęs nusijuokė. – Nedulkinau. O dabar pasakyk, kodėl ta mergina tave talžė.
– Čia buvo ne klausimas, – pergalingai džiūgaudamas pranešė Oras. – Mudu tik šnekučiavomės. Ji elgiasi taip, tarsi būtum ją dulkinęs.
– Bet aš jos nedulkinau. Tai kaip ji elgiasi?
– Ji elgiasi, tartum tu jai nepatiktum.
– Jai niekas nepatinka.
– Kapitonas Purvinsas jai patinka, – priminė Oras.
– Todėl, kad šlykščiai su ja elgiasi. Šitaip kiekvienas gali palenkti merginą.
– Ji nešioja ant kulkšnies plokštelę su jo vardu.
– Jisai verčia ją nešioti, kad išerzintų Neitlį.
– Jinai net atiduoda jam dalį pinigų, gautų iš Neitlio.
– Klausyk, ko tu iš manęs nori?
– Ar kada nors dulkinai mano merginą?
– Tavo merginą? Kas, po velnių, ta tavo mergina?
– Ta, kur trankė man per galvą bateliu.
– Buvau su ja porą kartų, – prisipažino Neitlis. – Nuo kada jinai tavo mergina? Kur tu lenki?
– Tu jai irgi nepatinki.
– Po paraliais, man nusispjaut, ar jai patinku, ar ne. Aš jai patinku tiek pat kaip ir tu.
– Ar ji kada nors daužė tau per galvą bateliu?
– Orai, aš pavargau. Atstok nuo manęs.
– Chichichi. O kaip liesoji grafienė Romoje su liesąja dukterėčia? – vis uoliau šelmiškai kabinėjosi Oras. – Ar kada nors jas dulkinai?
– Ak, kaip to norėčiau! – nuoširdžiai atsiduso Josarjanas. Jam užteko išgirsti šį klausimą, ir mintyse jau regėjo daug kartų matytą nepadorų, gašlų vaizdą: jo rankos glosto smulkučius mėsingus jų sėdmenis ir krūtis.
– Joms tu irgi nepatinki, – pastebėjo Oras. – Joms patinka Arfis ir Neitlis, bet tu nepatinki. Atrodo, kad moterims

tu apskritai nepatinki. Manau, kad tu blogai veiki žmones.

– Moterys pamišusios, – atrėžė Josarjanas niūriai laukdamas neišvengiamo kito klausimo.

– O kaip tavo mergina? – apsimestinai liūdnai smalsavo Oras. – Toji storulė? Na ta, plikoji. Žinai – ta plika storulė Sicilijoje su turbanu, kuri net suprakaitavusi davėsi su mumis kiaurą naktį. Ji taip pat pamišusi?

– Gal aš ir jai nepatikau?

– Kaip tu galėjai tvatytis su plika mergina?

– Iš kur galėjau žinoti, kad ji plika?

– Aš žinojau, – pasigyrė Oras. – Nuo pat pradžių žinojau.

– Žinojai, kad ji plika? – nustebęs sušuko Josarjanas.

– Ne, žinojau, kad šis purkštuvas neveiks, jei pamiršiu įdėti vieną dalį, – atsakė Oras tirštai nuraudęs iš džiaugsmo, kad vėl apmulkino Josarjaną. – Ar negalėtum paduoti tarpiklį, nuriedėjusį tau prie kojos?

– Ne, čia jo nėra.

– Kaip nėra? – atsakė Oras ir, suėmęs nagais kažkokį nematomą daiktą, prikišęs parodė Josarjanui. – Teks man viską pradėti iš naujo.

– Jei pradėsi – užmušiu. Nudėsiu nieko nelaukęs.

– Kodėl niekad su manim neskrendi? – staiga paklausė Oras ir pirmą kartą pažiūrėjo Josarjanui tiesiai į akis. – Štai klausimas, atsakymą į kurį noriu išgirsti. Kodėl niekad su manim neskrendi?

Josarjanas didžiai susigėdęs nusigręžė.

– Aš jau sakiau kodėl. Mane dažniausiai skiria vyriausiuoju bombarduotoju.

– Ne todėl, – purtydamas galvą paprieštaravo Oras. – Po pirmojo Avinjono bombardavimo tu nuėjai pas Sardinį su Kikilu ir pasakei niekad nebenorįs su manim skraidyti. Juk todėl, ar ne?

Josarjanas pajuto, kaip kaista skruostai.

– Ne, aš pas juos nėjau, – pamelavo.

– Ėjai, – ramiai paprieštaravo Oras. – Prašei, kad tavęs neskirtų į jokį lėktuvą, kurį pilotuosiu aš, Dobsas ar Huplis, nes

tau baugu, kai mes sėdim prie valdymo prietaisų. O Sardinis su Kikilu atsakė negalį daryti tau išimties, nes taip būtų nesąžininga tiems, kam teks su mumis skraidyti.

– Na ir kas? – atšovė Josarjanas. – Niekas nuo to juk nepasikeitė.

– Bet jie nė karto neliepė tau skristi su manim, – Oras vėl dirbo klūpodamas ant abiejų kelių. Jo žodžiuose nebuvo nei kartėlio, nei priešiškumo, vien užgauta savimeilė, tad Josarjanui buvo dar sunkiau, nors Oras vis dar šiepėsi ir prunkštė, tarsi susidariusioje padėtyje įžiūrėtų kažką komiška. – Tau tikrai reikėtų skraidyti su manim. Aš visai neblogas lakūnas ir tavim pasirūpinčiau. Mane išties dažnai numuša, bet aš dėl to nekaltas, ir niekas, skridęs mano lėktuvu, dar nesusižeidė. Taip, sere, jeigu turėtum smegenų, ar žinai, ką darytum? Nueitum tiesiai pas Sardinį su Kikilu ir pasakytum, kad nori skraidyti į kovines užduotis tik su manim.

Josarjanas palinko į priekį ir įdėmiai pažvelgė į neperprantamą jo prieštaringų jausmų kaukę.

– Tu mėgini man kažką pasakyti?

– Chichichichi, – atsakė Oras. – Aš mėginu tau pasakyti, kodėl ta stambi merga tąsyk trankė man per galvą bateliu, bet tu man neleidi.

– Sakyk.

– Ar skrisi su manim?

Josarjanas juokdamasis papurtė galvą.

– Tave vėl numuš į jūrą.

Orą iš tikrųjų vėl numušė į jūrą, kai įvyko Bolonijos bombardavimas, apie kurį sklido gandai, ir jis rėžėsi lėktuvu, likusiu su vienu varikliu, į putotas vėjo genamas bangas, kurios ritosi slegiamos besitvenkiančių karingų juodų audros debesų. Jis užgaišo ropšdamasis iš lėktuvo ir galų gale vienas atsidūrė pripučiamojoje valtyje, kurią ėmė nešti tolyn nuo antrosios valties su kitais įgulos vyrais, tad kai skrosdamas vėjo plakamo lietaus šydą atskubėjęs juos paėmė gelbėtojų kateris, Oras jau buvo dingęs iš akiračio. Jau temo, kai vyrai grįžo į eskadrilės stovyklą. Apie Orą niekas nieko nebuvo girdėjęs.

– Nesijaudink, – ramino Vaikutis Sempsonas, vis dar apsimuturiavęs storomis antklodėmis ir lietpalčiu, kuriais jį kateryje apgaubė gelbėtojai. – Jeigu jis nepaskendo per audrą, tikriausiai kas nors jau bus jį paėmęs. Audra greitai baigėsi. Kertu lažybų: jis tuoj tuoj pasirodys.

Josarjanas grįžo į palapinę laukti tuoj tuoj pasirodysiančio Oro ir užkūrė krosnį, kad jam būtų šilta. Krosnis veikė puikiai; kaitrią jos liepsną galėjai reguliuoti rankenėle purkštuvo, kurį Oras pagaliau baigė taisyti. Lietutis švelniai barbeno į palapinės stogą, medžius ir žemę. Josarjanas išvirė skardinę sriubos, kad Orui būtų karštimo, ir belaukdamas visą ją suvalgė. Jis dar išvirė Orui kietai virtų kiaušinių ir juos taip pat sušlamštė. Paskui sukirto visą skardinę sūrio iš neliečiamųjų atsargų.

Kaskart, kai susigriebdavo nerimaująs, primindavo sau, kad Oras moka viską ir be garso juokdavosi prisiminęs, kaip seržantas Naitas pasakojo apie Orą gelbėjimo valtyje: palinkęs virš žemėlapio ir kompaso, gulinčių ant kelių, neapsakomai susikaupęs kemša į šypsančią, kikenančią burną vieną permirkusį šokoladuką po kito ir, nepaisydamas žaibo, griaustinio bei lietaus, pareigingai darbuojasi skaisčiai mėlynu žaisliniu irkliuku, vilkdamas iš paskos valą su džiovintu jauku. Josarjanas nė kiek neabejojo Oro gebėjimu išgyventi. Jeigu tokiu kvailu įrankiu įmanoma pagauti žuvį, Oras būtinai ją pagaus, o jeigu jis pasiryžęs pagauti menkę, taip ir padarys, nors tuose vandenyse lig tol niekas nebuvo pagavęs menkių. Josarjanas pasišildė dar vieną skardinę sriubos ir suvalgė, kol neataušo. Kaskart, kai trinktelėdavo automobilio durelės, jis viltingai nusišypsodavo ir atsigręždavo į palapinės angą klausydamasis, bene išgirs žingsnius. Jis žinojo, kad bet kurią akimirką Oras įeis į palapinę: didelėmis žvilgančiomis nuo lietaus akimis, išsipūtusiais žandais ir arkliškais dantimis. Apsivilkęs gerokai per didelį geltonos klijuotės lietpaltį su gobtuvu ir todėl juokingai panašus į linksmą Naujosios Anglijos austrių gaudytoją, jis pralinksmins Josarjaną išdidžiai atkišęs sugautą didžiulę negyvą menkę.

Tačiau Oras nepasirodė.

29

Suskingas

Kitą dieną apie Orą vis dar nebuvo jokių žinių, tad seržantas Vitkombas su pagirtinu operatyvumu ir nemenka viltimi užrašų knygelėje pasižymėjo, kad praėjus dar devynioms dienoms reikės nusiųsti oficialų laišką artimiesiems su pulkininko Ketkarto parašu. Užtat atėjo žinutė iš generolo Suskingo štabo, ir Josarjanas prisiartino pasmalsauti prie minios karininkų, puskarininkių bei eilinių su trumpikėmis ir glaudėmis, kurie sumišę ir pikti dūzgė prie skelbimų lentos priešais raštinę.

– Kuo ypatingas *šis* sekmadienis? – Alkanasis Džo pakėlęs balsą klausė Vado Baltosios Pusiau Avižos. – Kodėl mes turim nerengti parado *šį* sekmadienį, kai jų nerengiam *nė vieną* sekmadienį – a?

Josarjanas prasibrovė į priekį ir pratisai skausmingai atsiduso, perskaitęs kabantį trumpą skelbimą:

> *Dėl aplinkybių, nepriklausomų nuo manęs, šio sekmadienio popietę paradas neįvyks.*
> *PULKININKAS ŠEISKOPFAS*

Dobsas buvo teisus: iš tikrųjų šiapus Atlanto dabar siuntė visus, net leitenantą Šeiskopfą, kuris priešinosi šiam perkėlimui iš visų jėgų, pasitelkęs į pagalbą visą savo protą. Pas generolą Suskingą jis prisistatė be galo nepatenkintas.

Generolas Suskingas pasveikino pulkininką Šeiskopfą neapsakomai žavingai – girdi, jis netveriąs džiaugsmu, kad tas tarnausiąs jo dalinyje. Dabar, kai jo štabe atsirado dar vienas

pulkininkas, jis galėsiąs imtis agitacijos, kad jam skirtų dar du majorus, dar keturis kapitonus, dar šešiolika leitenantų ir nesuskaičiuojamą gausybę eilinių bei puskarininkių, rašomųjų mašinėlių, stalų, bylų spintų, automobilių bei kitų nepaprastai svarbių įrankių ir medžiagų, pakelsiančių jo prestižą ir sustiprinsiančių jo smogiamąją jėgą kare, kurį jis paskelbė generolui Šmiksonui. Dabar jis turėjo du pulkininkus; generolas Šmiksonas turėjo viso labo penkis, be to, keturi iš jų vadovavo koviniams padaliniams. Taigi nesigriebęs bemaž jokių intrigų, generolas Suskingas atliko manevrą, ilgainiui padvigubinsiantį jo galią. Jam padėjo ir tai, kad generolas Šmiksonas dabar dažniau pasigerdavo. Ateitį generolas Suskingas jau vaizdavosi rožinę, tad į šaunųjį naują pavaldinį žvelgė su švytinčia šypsena.

Visuose svarbiuose dalykuose generolas Suskingas, kaip jis pats visuomet pastebėdavo ruošdamasis viešai kritikuoti kurio savo artimo bendražygio darbą, buvo realistas. Jis buvo gražus, rausvaveidis penkiasdešimt trejų metų vyras. Jis visuomet laikydavosi nerūpestingai ir ramiai, o uniformas siūdindavosi pagal užsakymą. Jo plaukai buvo žili, akys kiek trumparegiškos, lūpos – plonos ir atsikišusios. Jis buvo įžvalgus, grakštus, rafinuotas vyras, jautriai reaguodavęs į visų silpnybes, tik ne į savąsias, ir kuriam visi aplinkiniai, tik ne jis pats, atrodė juokingi kvailiai. Generolas Suskingas didžiulį dėmesį skyrė skonio ir stiliaus smulkmenoms. Uždaviniai jam būdavo ne *svarbūs*, o tik *prioritetiniai*. Netiesa, kad jis rašė *aplinkraščius*, kuriuose girdavo save ir rekomenduodavo išplėsti jo *kompetencijos ribas* skiriant vadovauti kovinėms operacijoms – jis rašydavo tik *cirkuliarus*. Kitų karininkų *cirkuliarų* stilius jam visuomet būdavo *pompastiškas*, *arogantiškas* ir *stokojantis subtilumo*. Kitų klaidos jam visuomet atrodydavo *apgailėtinos*. Pats klaidų *nedarydavo* – jos jam tik *įsibraudavo*. Jis reikalaudavo ne griežtos *drausmės*, o *disciplinos*. Jis niekad nieko nesužinodavo – jį *informuodavo patikimi šaltiniai*. Jis niekad neatsidurdavo nemalonioje *padėtyje* – tik *situacijoje*. Vienaip ar kitaip elgtis jį *versdavo aplinkybės*. Jis niekuo-

met nepamiršdavo, kad juoda ir balta nėra spalvos, ir niekuomet nepainiodavo *eibės* su *aibe*. Jis galėdavo kuo sklandžiausiai netiksliai cituoti Platoną, Nyčę, Montenį, Teodorą Ruzveltą, markizą de Sadą ir Voreną Hardingą. Tokie nauji klausytojai kaip pulkininkas Šeiskopfas generolui Suskingui buvo Dievo dovana – jie suteikdavo jam įkvepiančią galimybę atverti visą stulbinantį erudito lobyną žodžių žaismų, šmaikščių posakių, šmeižtų, pamokslų, anekdotų, patarlių, epigramų, aforizmų, sąmojų ir kitokių pikantiškų frazių. Lipšniai šypsodamas jis pradėjo pažindinti pulkininką Šeiskopfą su naująja aplinka.

– Vienintelė mano yda, – tarstelėjo jis nutaisęs geraširdišką miną ir stebėdamas, kokį poveikį padarys jo žodžiai, – ta, kad neturiu jokių ydų.

Pulkininkas Šeiskopfas nenusijuokė ir šitaip apstulbino generolą Suskingą. Jo entuziazmą prislėgė sunkus abejonės šešėlis. Jis pradėjo vienu iš labiausiai nusisekusių, visuomet pasiteisindavusių savo paradoksų, todėl jam sukėlė didžiulį nerimą tai, kad pašnekovas neparodė jį įvertinęs jokiu krustelėjimu raumens neperprantamo veido, kuris jam staiga tiek atspalviu, tiek faktūra ėmė panėšėti į nenaudotą trintuką. Gal pulkininkas Šeiskopfas išvargęs, kilniai pateisino jį mintyse generolas Suskingas. Jis juk sukorė ilgą kelią, be to, viskas aplink jam nepažįstama. Generolo Suskingo požiūris į visus pavaldinius, tiek karininkus, tiek puskarininkius ir eilinius, buvo paženklintas ta pačia maloningo pakantumo ir atlaidumo dvasia. Jis dažnai sakydavo, girdi, jeigu jo pavaldiniai leisis bent šiek tiek jo įtikinami, jis leisis dar labiau jų įtikinamas. Viskas baigsis tuo, kaip jis visada suktai kikendamas pridurdavo, kad jų nuomonės niekad nesutaps. Generolas Suskingas laikė save estetu ir intelektualu. Kai žmonės su juo nesutikdavo, jis ragindavo juos būti objektyvius.

Tai prisimindamas generolas Suskingas padrąsinamai žvelgė į pulkininką Šeiskopfą ir, kilniadvasiškai atleidęs už neįvertintą sąmojį, toliau jį švietė:

– Atvykai pačiu laiku, Šeiskopfai. Dėl prastos mūsų dalinių

vadovybės vasaros puolimas sustojo, todėl man verkiant reikia kieto, patyrusio, kompetentingo karininko, tokio kaip tu, kad padėtų rašyti cirkuliarus, nes daugiausia iš jų visi sužino, kokie mes nepakeičiami ir kiek daug triūso įdedame. Tikiuosi, daug rašai?

– Aš nieko neišmanau apie rašymą, – niūriai burbtelėjo pulkininkas Šeiskopfas.

– Dėl to nesijaudink, – nerūpestingai mostelėjęs ranka nuramino generolas Suskingas. – Paprasčiausiai perduok gautą užduotį kam nors kitam ir pasikliauk Fortūna. Mes tai vadinam dalijimusi atsakomybe. Žemiausiame mano vadovaujamos organizacijos lygmenyje yra žmonių, kurie atlieka darbus, kai nurodymai juos pasiekia, ir viskas klostosi sklandžiai man beveik nė piršto nepajudinant. Tikriausiai taip yra todėl, kad aš geras administratorius. Be to, šios didelės mūsų organizacijos atliekami darbai nereikšmingi ir niekad nebūna skubūs. Kita vertus, svarbu visiems parodyti, kad mes labai daug triūsiam. Jei pamatysi, kad neužtenka darbuotojų, pranešk man. Aš jau paprašiau tau į pagalbininkus dviejų majorų, keturių kapitonų ir šešiolikos leitenantų. Nors visi mūsų darbai nėra labai reikšmingi, svarbu, kad visi matytų, jog mes labai daug dirbame, sutinki?

– O kaip su žygio konkursais? – įsiterpė pulkininkas Šeiskopfas.

– Kokiais žygio konkursais? – paklausė generolas Suskingas, apimtas negeros nuojautos, kad jo retorika vėl nuėjo šuniui ant uodegos.

– Nejaugi aš negalėsiu kiekvieną sekmadienio popietę organizuoti žygio konkursų? – irzliai paklausė pulkininkas Šeiskopfas.

– Žinoma, negalėsi. Kaip tau atėjo į galvą toks dalykas?

– Betgi man sakė, kad galėsiu.

– Kas taip sakė?

– Karininkai, atsiuntę mane čionai. Jie man sakė, kad galėsiu vaikyti vyrus po paradų aikštę kiek širdis geis.

– Jie tau melavo.

– Jie nesąžiningai su manim pasielgė, sere.

– Atleisk, Šeiskopfai. Aš pasiryžęs daryti viską, kad jaustumeis čia laimingas, bet apie žygio konkursus negali būti nė kalbos. Mūsų organizacijos žmonių per mažai, kad galėtume rengti konkursus, o kovinių padalinių vyrai ims atvirai maištauti, jei bandysim priversti juos žygiuoti. Deja, tau teks kurį laiką pakentėti, kol perimsim visą vadovavimą. Tada su vyrais galėsi daryti ką nori.

– O kaip su mano žmona? – nepatenkintas įtariai paklausė pulkininkas Šeiskopfas. – Aš juk galėsiu ją čia išsikviesti, ar ne?

– Žmoną? Po galais – kam to reikia?

– Vyras ir žmona turi gyventi kartu.

– Apie tai irgi negali būti nė kalbos.

– Bet man sakė, kad galėsiu ją čia išsikviesti!

– Tau dar kartą pamelavo.

– Jie neturėjo teisės man meluoti! – sudrėkusiomis iš pasipiktinimo akimis sušuko pulkininkas Šeiskopfas.

– Aišku, kad turėjo, – šaltai, su gerai apskaičiuota rūstybės doze balse atkirto generolas Suskingas, mat nusprendė nieko nelaukęs išsiaiškinti, ar naujasis jo pulkininkas nepabūgs jo pliekiamas. – Nebūk toks subingalvis, Šeiskopfai. Žmonės turi teisę daryti viską, ko nedraudžia įstatymai, o įstatymo, kuris draustų tau meluoti, nėra. Nuo šiol negaišink man laiko tokiomis sentimentaliomis banalybėmis, aišku?

– Klausau, sere, – pralemeno pulkininkas Šeiskopfas.

Pulkininkas Šeiskopfas visas ištižo – net graudu buvo į jį žiūrėti – ir generolas Suskingas mintyse padėkojo moiroms, atsiuntusioms pavaldiniu tokį lepšį. O juk galėjo pasitaikyti koks narsus šaunuolis – baisu net pagalvoti! Pasiekęs pergalę generolas Suskingas atlyžo. Be to, jis nemėgo žeminti savo pavaldinių.

– Jeigu tavo žmona tarnautų Moterų armijos korpuse – ko gero, galėčiau susitarti, kad ją čia perkeltų. Bet tai – būtina sąlyga.

– Jos draugė tarnauja Moterų armijos korpuse, – viltingai prisiminė pulkininkas Šeiskopfas.

– Deja, to neužtenka. Tegul ponia Šeiskopf įstoja į Moterų armijos korpusą, jeigu to nori, ir aš parsiųsdinsiu ją čionai. Bet dabar, mano brangusis pulkininke, tau leidus grįšime prie mūsų nedidelio karo. Karinė situacija yra tokia, – generolas Suskingas atsistojo ir priėjo prie sukamojo stovo su didžiuliais spalvotais žemėlapiais.

Pulkininkas Šeiskopfas išbalo.

– Mes juk nesiruošiam dalyvauti mūšiuose? – siaubo apimtas paklausė jis.

– Ne, žinoma, ne, – maloniai nusijuokęs atlaidžiai patikino jį generolas Suskingas. – Nereikia taip blogai apie mane galvoti! Todėl mes vis dar čia, Romoje. Aišku, norėčiau persikelti šiauriau, į Florenciją, idant galėčiau palaikyti glaudesnį ryšį su buvusiu pirmosios klasės eiliniu Vintergrynu, bet man nepatinka, kad visai arti Florencijos vyksta kautynės.

Generolas Suskingas paėmė medinę rodomąją lazdelę ir guminiu jos galiuku žvaliai perbraukė nuo vienos Italijos pakrantės iki kitos.

– Čia, Šeiskopfai, vokiečiai. Galingi jų gynybiniai įtvirtinimai kalnuose sudaro vadinamąją Gotų liniją. Jie nesileis išstumiami iki pat pavasario pabaigos, bet bukagalviai mūsų vadai vis tiek mėgins juos iš ten išmušti. Vadinasi, mes, specialiųjų tarnybų darbuotojai, turim beveik devynis mėnesius savo tikslui pasiekti. O tas tikslas – perimti visus JAV ginkluotųjų oro pajėgų bombonešių dalinius. Kadangi mėtyti bombas priešams ant galvų – ypatinga paslauga, – generolas Suskingas kimiai sukikeno, – tai ir teikti ją privalo specialiosios tarnybos. Manau, su manim sutinki?

Nors pulkininkas Šeiskopfas niekaip neparodė sutinkąs, generolas Suskingas jau buvo taip įsijautęs į savo gražbylystę, kad to nė nepastebėjo.

– Mūsų situacija dabar tiesiog pavydėtina. Atvyksta naujų kadrų – tu vienas iš jų – o laiko kruopščiai suplanuoti visą strategiją turim daugiau negu užtektinai. Mūsų artimiausias tikslas – štai čia, – generolas Suskingas paslinko lazdelės smaigalį į pietus Pjanosos salos link ir reikšmingai pabarbeno į

žodį ŠMIKSONAS, kurį didelėmis raidėmis pats užrašė juodu pieštuku.

Pulkininkas Šeiskopfas prisimerkęs prikišo nosį prie pat žemėlapio, ir pirmą kartą nuo tada, kai įėjo į kabinetą, bejausmiame jo veide šmėstelėjo menkutė supratimo kibirkštėlė.

– Man regis, supratau! – sušuko jis. – Taip, dievaži, supratau! Mūsų pirmoji užduotis – išvaduoti Šmiksoną iš priešo, ar ne?

– Ne, Šeiskopfai, – geraširdiškai nusijuokė generolas Suskingas. – Šmiksonas kaunasi mūsų pusėje. Jis ir yra priešas. Generolas Šmiksonas vadovauja keturioms bombonešių grupėms, kurias mes turime iš jo atimti, jei norim tęsti puolimą. Įveikę generolą Šmiksoną, gausime lėktuvus ir gyvybiškai svarbius aerodromus, kurių mums reikia norint perkelti operacijas į kitas vietoves. Beje, mūšis su juo, galima sakyti, jau laimėtas.

Tyliai kikendamas generolas Suskingas nuėjo prie lango ir, susidėjęs ant krūtinės rankas, nugara atsišliejo į palangę didžiai patenkintas savo sąmojingumu, nuovokumu ir apsimestinai abejingu akiplėšiškumu. Savimeilę kuteno sumaniai parinkti žodžiai. Generolas Suskingas mėgdavo klausytis savo kalbų, ypač kai kalbėdavo apie save.

– Generolas Šmiksonas tiesiog nenumano, ko prieš mane griebtis, – piktdžiugiavo jis. – Aš nuolatos kišuosi į jo kompetencijos sritį išsakydamas pastabas ir kritiką klausimais, į kuriuos man nėra ko kišti nosies, o jis nežino, kaip man sukliudyti. Kai jis kaltina mane bandant sumenkinti jo autoritetą, aš lyg niekur nieko atsakau nurodąs jo klaidas vien tam, kad padaryčiau galą nemokšiškumui ir šitaip paspartinčiau mūsų pergalę. Paskui nutaisau nekaltą veidą ir klausiu jo, ar jis nusistatęs prieš spartesnę mūsų pergalę. Jis pasišiaušia, ima plūstis, bet ničnieko negali padaryti. Jo bėda, kad jis atsiliko nuo gyvenimo. Be to, baigia prasigerti. Tas vargšas pusgalvis apskritai neturėtų būti generolas. Jis neturi stiliaus – visiškai jokio. Ačiū Dievui, jo dainelė sudainuota.

Generolas Suskingas mėgaudamasis sukikeno ir sklandžiai perėjo prie mėgstamos intelektualios aliuzijos.

– Kartais įsivaizduoju esąs Fortinbrasas iš Viljamo Šekspyro pjesės „Hamletas“. Tas veikėjas vis rezga ir rezga pinkles, o kai visus sukiršina, kuo ramiausiai pasirodo ir išpeša iš to sau naudą. Šekspyras – puikus...

– Aš nieko neišmanau apie pjeses, – bukai pertraukė jį pulkininkas Šeiskopfas.

Generolas Suskingas apstulbęs į jį pažiūrėjo. Dar niekad šitaip šiurkščiai ir atsainiai nebuvo pamintas ir ignoruotas jo palyginimas su garsiosios Šekspyro dramos veikėju. Jis nuoširdžiai susirūpino, kokį avigalvį įpiršo jam Pentagonas.

– O apie ką išmanai? – kandžiai paklausė jis.

– Apie žygio konkursus, – entuziastingai atsakė pulkininkas Šeiskopfas. – Ar aš galėsiu siuntinėti cirkuliarus dėl žygio konkursų?

– Galėsi, jei tik nepaskirsi konkrečios dienos, – vis dar susiraukęs generolas Suskingas grįžo prie savo kėdės ir atsisėdo. – Ir su sąlyga, kad cirkuliarų siuntinėjimas netrukdys pagrindinei tavo pareigai – rekomenduoti vadovybei išplėsti specialiųjų tarnybų veiklą, įtraukiant į ją vadovavimą kovinėms operacijoms.

– Ar negalėčiau skirti žygio konkursų konkrečią dieną, o paskui jų atšaukti?

Generolas Suskingas akimirksniu nušvito.

– Koks puikus sumanymas! Apsiribok tuo, kad kiekvieną savaitę atidėk žygio konkursus – nesivargink nurodydamas konkrečią dieną. Šitaip sukelsi kur kas didesnį sąmyšį.

Generolas Suskingas vėl tryško linksmybe ir širdingumu.

– Taip, Šeiskopfai, – tarė jis, – man regis, tavo idėja tikrai verta dėmesio! Koks kovinio dalinio vadas galėtų pyktis su mumis už tai, kad įspėjom jo vyrus, jog ateinantį sekmadienį žygio konkursas neįvyks? Mes juk tik konstatuosim visiems žinomą faktą. Bet potekstė – labai gili. Taip, be galo gili. Leisim suprasti, kad panorėję *galim* skirti žygio konkurso dieną. Tu pradedi man patikti, Šeiskopfai. Užsuk prisistatyti pulkininkui Kargiliui ir papasakok jam, ką sumanęs. Neabejoju, kad judu pajusit abipusę simpatiją.

Netrukus į generolo Suskingo kabinetą baikščiai įsiveržė pasipiktinęs pulkininkas Kargilis.

– Aš tarnauju čia seniau negu pulkininkas Šeiskopfas, – pasiskundė jis. – Kodėl atšaukinėti žygio konkursų negalėčiau aš?

– Nes Šeiskopfas turi patirties organizuojant žygio konkursus, o tu jos neturi. Jei nori, gali atšaukinėti Karių laisvalaikio organizavimo tarnybos trupių pasirodymus. Beje, kodėl to nedarai? Tik įsivaizduok, kokioje daugybėje dalinių kas dieną nevyksta KLOT trupių pasirodymai! Pagalvok, kiek dalinių neaplanko kiekvienas garsus estrados meistras! Taip, Kargili, man regis, tavo idėja tikrai verta dėmesio! Mano galva, tu ką tik atvėrei mums visiškai naują veiksmų sritį. Pasakyk pulkininkui Šeiskopfui, kad liepiau tavo vadovaujamam imtis šio reikalo. Ir davęs jam nurodymų siųsk pas mane.

– Pulkininkas Kargilis sako, kad liepiat jam vadovaujant atšaukinėti KLOT trupių pasirodymus, – pasiskundė pulkininkas Šeiskopfas.

– Nieko panašaus aš jam nesakiau, – atsakė generolas Suskingas. – Tarp mudviejų kalbant, Šeiskopfai, aš nelabai patenkintas pulkininku Kargiliu. Jis valdingas ir tingus. Norėčiau, kad įdėmiai stebėtum, ką jis daro, ir pasistengtum priversti jį daugiau nuveikti.

– Jis be perstojo kiša nosį kur nereikia, – piktinosi pulkininkas Kargilis. – Jis neleidžia man nieko nuveikti.

– Tas Šeiskopfas – ganėtinai keistas, – mąsliai pritarė generolas Suskingas. – Labai įdėmiai jį stebėk ir mėgink išsiaiškinti, ką jis rezga.

– Jis kiša nosį į *mano* reikalus! – suriko pulkininkas Šeiskopfas.

– Dėl to nesijaudink, Šeiskopfai, – tarė generolas Suskingas džiūgaudamas, kad taip sumaniai įtraukė pulkininką Šeiskopfą į savo vadovavimo modelį: pulkininkai jau beveik nesikalbėjo vienas su kitu. – Pulkininkas Kargilis tau pavydi, kad taip sumaniai tvarkaisi su žygio konkursais. Jis baiminasi, kad skirsiu tave atsakingą už bombų raštus.

Pulkininkas Šeiskopfas pastatė ausis.

– Kas yra bombų raštai?

– Bombų raštai? – pakartojo generolas Suskingas švytėdamas iš pasitenkinimo savim. – Bombų raštai yra terminas, kurį aš sugalvojau vos prieš keletą savaičių. Jis nieko nereiškia, bet nepatikėsi, kaip greitai prigijo. Aš įtikinau daugybę žmonių, kad svarbiausia – jog bombos sprogtų viena šalia kitos, nes tuomet fotografuojant iš lėktuvo išeina gražios nuotraukos. Pjanosoje vienas pulkininkas taip užsikrėtė šiuo sumanymu, kad jam beveik neberūpi, ar kliudo taikinį, ar ne. Nuskriskim ten šiandien ir pasismaginkim su juo. Šitaip sukelsime pulkininko Kargilio pavydą, be to, šįryt iš Vintergryno sužinojau, kad generolas Šmiksonas skris į Sardiniją. Generolas Šmiksonas kraustosi iš proto sužinojęs, kad aš inspektavau vieną jo dalinį tuo metu, kai jis tikrino kitą. Gal mes dar spėsim į instruktažą. Jie bombarduos mažytį neginamą kaimelį – pavers jį griuvėsių krūva. Iš Vintergryno – beje, dabar jis jau buvęs seržantas – sužinojau, kad ši operacija visiškai nereikalinga. Vienintelis jos tikslas – sukliudyti vokiečiams atsiųsti pastiprinimą, nors šiuo metu mes nė neplanuojam pulti. Nieko nepadarysi: taip jau atsitinka, kai į aukštus postus skiria vidutinybes, – jis tingiai mostelėjo ranka didžiulio Italijos žemėlapio link. – Tas kalnų kaimelis toks nereikšmingas, kad nė nepažymėtas žemėlapyje.

Į parengtinį instruktažą pulkininko Ketkarto dalinyje jie vis dėlto nebespėjo. Tuo metu, kai juodu pasirodė, majoras Denbis įtikinėjo:

– Jis ten yra, patikėkit manim. Jis ten tikrai yra.

– Kur? – apsimesdamas nematąs įžūliai klausė Danbaras.

– Čia, žemėlapyje, ties šiuo nestaigiu vingiu. Nejaugi nematai to nestaigaus vingio savo žemėlapyje?

– Nematau.

– O aš matau, – pareiškė Havermejeris durdamas pirštu į Danbaro žemėlapį. – Šiose nuotraukose kaimelis gerai matyti. Aš viską supratau. Operacijos tikslas – visą kaimelį nuleisti kalno šlaitu ir užversti kelią, kad vokiečiams tektų valyti visas nuolaužas – teisingai?

– Teisingai, – nosine šluostydamas suprakaitavusią kaktą patvirtino majoras Denbis. – Džiaugiuosi, kad kai kas čia ima suprasti. Dvi šarvuočių divizijos trauks iš Austrijos į Italiją šiuo keliu. Kaimelis stovi ant tokio stataus šlaito, kad visos namų ir kitų jūsų sugriautų pastatų nuolaužos nugarmės žemyn ir užvers kelią.

– Kokia, po velnių, iš to nauda? – parūpo Danbarui. Josarjanas žiūrėjo į jį su baime ir susižavėjimu. – Vokiečiams užteks poros dienų sutvarkyti tam keliui.

Majoras Denbis stengėsi nesivelti į ginčą.

– Matyt, vadovybė mano, kad tai naudinga, – taikiai atsakė jis. – Tikriausiai todėl ir liepė vykdyti šią operaciją.

– Ar kaimiečiai įspėti? – paklausė Makvotas.

Majoras Denbis nusiminė, kad ir Makvotas eina prieš jį.

– Manau, kad ne.

– Nejaugi mes negalėjom išmėtyti lapelių, pranešančių kaimiečiams, kada atskrisim jų bombarduoti? – paklausė Josarjanas. – Ar negalim bent jau žodžiu jų įspėti, kad pasitrauktų?

– Manau, kad ne, – majoras Denbis ėmė labiau prakaituoti; jo akys vis dar neramiai šaudė į šalis. – Vokiečiai gali sužinoti ir pasirinkti kitą kelią. Tiesą sakant, gerai nieko nežinau – tik spėlioju.

– Jie net nesulįs į slėptuves, – krimtosi Danbaras. – Visi vaikai, šunys ir seniai išbėgę į gatves ims džiugiai moti pamatę atskrendant mūsų lėktuvus. Dievuliau brangus – kodėl mes negalim palikti jų ramybėj?

– Kodėl mes negalim užversti kelio kitoj vietoj? – paklausė Makvotas. – Kodėl būtinai ten?

– Nežinau, – liūdnai atsakė majoras Denbis. – Tikrai nežinau. Klausykit, vyrai, mes privalom pasitikėti viršininkais, kurie duoda mums įsakymus. Jie žino, ką daro.

– Nė velnio jie nežino, – nesutiko Danbaras.

– Kokios bėdos? – paklausė papulkininkis Kornas tingiai eidamas per instruktažo kambarį – gelsvai rudi marškiniai išsipešioję, rankos sukištos į kišenes.

– Viskas gerai, papulkininki, – tikino majoras Denbis nervingai bandydamas nuslėpti kilusį nesutarimą. – Mes tik aptarinėjam operaciją.

– Jie nenori bombarduoti kaimelio, – išdavė majorą Denbį Havermejeris ir paniekinamai sukikeno.

– Bybi tu nelaimingas! – užriko ant jo Josarjanas.

– Atstok nuo Havermejerio! – liepė Josarjanui papulkininkis Kornas. Prisiminęs, kaip tas girtas šiurkščiai jį užsipuolė karininkų klube pirmojo Bolonijos bombardavimo išvakarėse, nusprendė būsiant išmintingiau nukreipti savo nepasitenkinimą į Danbarą. – Kodėl nenori bombarduoti kaimelio?

– Nes tai žiauru – štai kodėl.

– Žiauru? – lediniu geraširdišku balsu paklausė papulkininkis Kornas. Netramdomas Danbaro priešiškumas tik akimirką jį išgąsdino. – Argi leisti toms dviem vokiečių divizijoms susikauti su mūsų daliniais nebūtų dar žiauriau? Nepamirškit, kad tuomet ir amerikiečiai gali paguldyti galvas. Gal norėtumėt, kad būtų pralietas amerikiečių kraujas?

– Amerikiečių kraujas šiaip ar taip liejasi. O tie žmonės taikiai sau gyvena ir nedaro niekam nieko bloga. Kodėl, po šimts velnių, negalim palikti jų ramybėj?

– Bepigu tau šnekėti, – šaipėsi papulkininkis Kornas. – Čia, Pjanosoje, tau saugu. Tau juk niekas nepasikeis, kai atvyks vokiečių pastiprinimai, ar ne?

Danbaras susigėdęs tirštai išraudo.

– Kodėl mes negalim užversti kelio kitur? – staiga jo balsas tapo nuolankus. – Ar negalėtume susprogdinti kokio kalno šlaito ar subombarduoti paties kelio?

– Gal mieliau vėl skristum į Boloniją? – tyliai ištartas klausimas driokstelėjo kaip šūvis, ir kambaryje stojo nejauki, grėsminga tyla. Josarjanas karštai meldėsi, kad Danbaras nebeprasižiotų – net pačiam pasidarė gėda. Danbaras nudelbė akis, ir papulkininkis Kornas suprato laimėjęs. – Taip ir maniau, kad nenorėtum, – neslėpdamas paniekos tyčiojosi toliau. – Žinot, mudviem su pulkininku Ketkartu labai sunkiai pavyko gauti jums šią visiškai nepavojingą užduotį. Jei labiau norėtu-

mėt skristi bombarduoti Bolonijos, Specijos ar Feraros, susitarti su vyresnybe bus juokų darbas, – jo akys grėsmingai sužibo už berėmių akinių, pajuodęs kvadratinis smakras ryžtingai išsišovė. – Jūs tik man pasakykit.

– Aš tai norėčiau, – bemat pasigyrė Havermejeris ir dar kartą paniekinamai sukikeno. – Man patinka skristi į Boloniją be jokių klaidinamųjų manevrų, sukišus galvą į bombų taikiklį ir klausantis, kaip iš visų pusių drioksi zenitinių pabūklų sviediniai. Man didžiausias kaifas, kai vyrai po operacijos lakstо paskui mane plūsdami šlykščiausiais žodžiais. Net eiliniai taip įniršta, kad ima mane keikti ir grasina išdaužyti marmūzę.

Papulkininkis Kornas juokais tepštelėjo Havermejeriui per smakrą ir nieko jam neatsakęs lygutėliu bejausmiu balsu kreipėsi į Danbarą ir Josarjaną:

– Garbės žodis, niekas taip nesikremta dėl tų sušiktų italpalaikių kalnuose kaip mudu su pulkininku Ketkartu. *Mais c'est la guerre.** Neužmirškit, kad karą pradėjom ne mes, o Italija. Ir kad agresoriai buvom ne mes, o italai. Ir dar: nors ir kaip stengtumės, negalėtume pridaryti tokių žiaurenybių italams, vokiečiams, rusams ar kinams, kokių jie pridaro vieni kitiems, – vis taip pat nedraugiškai žiūrėdamas į majorą Denbį, papulkininkis Kornas draugiškai spustelėjo jam petį. – Tęsk instruktažą, Denbi. Būtinai išaiškink jiems, kaip svarbu, kad bombų piešinys būtų glaudus.

– Oi ne, pulkininke, – tankiai mirksėdamas paprieštaravo majoras Denbis. – Bombarduojant šį taikinį to nereikia. Aš kaip tik liepiau vyrams mėtyti bombas dvidešimt metrų viena nuo kitos, kad kelias būtų užverstas per visą kaimelio ilgį, o ne vienintelėj vietoj. Jei bombos kris pakrikai, kelio užvarta bus kur kas masyvesnė.

– Užvarta mums nerūpi, – pranešė jam papulkininkis Kornas. – Pulkininkas Ketkartas po operacijos nori gauti gražią iš lėktuvo padarytą fotografiją, kurią būtų ne gėda siųsti vyresnybei. Nepamiršk, kad į bendrąjį instruktažą atvyks gene-

* Bet karas yra karas. (*Pranc.*)

rolas Suskingas – jo požiūrį į bombų piešinius žinai. Beje, majore, verčiau skubėk aiškinti operacijos smulkmenų ir nešdinkis, kol jo dar čia nėra. Generolas Suskingas negali tavęs pakęsti.

– Oi ne, papulkininki, – paslaugiai pataisė jį majoras Denbis. – Manęs negali pakęsti generolas Šmiksonas.

– Generolas Suskingas taip pat. Tiesą sakant, niekas negali tavęs pakęsti. Baik ką pradėjęs, Denbi, ir dink iš akių. Instruktažą vesiu aš.

– Kur majoras Denbis? – paklausė pulkininkas Ketkartas, atvažiavęs į bendrąjį instruktažą kartu su generolu Suskingu ir pulkininku Šeiskopfu.

– Vos pamatęs jus atvažiuojant, jis paprašė leidimo pasišalinti, – atsakė papulkininkis Kornas. – Jis mano, kad generolas Suskingas jo nemėgsta. Šiaip ar taip, aš pats ketinau vesti instruktažą. Man tai kur kas geriau sekasi.

– Puiku! – tarė pulkininkas Ketkartas. – Ne! – jau kitą akimirką paprieštaravo sau pulkininkas Ketkartas prisiminęs, kaip šauniai papulkininkis Kornas pasirodė prieš generolą Šmiksoną per instruktažą prieš pirmąjį Avinjono bombardavimą. – Aš pats jį vesiu.

Įkvėptas minties, kad yra vienas iš generolo Suskingo numylėtinių, pulkininkas Ketkartas ėmė vadovauti instruktažui, amsėdamas žodžius įdėmiai besiklausantiems žemesniojo rango karininkams atsainiai šiurkščiu tonu, nusižiūrėtu nuo generolo Šmiksono. Jis žinojo, kad stovėdamas ant pakylos prasegta marškinių apykakle, trumpai kirptais žilstelėjusiais plaukais ir dar su kandikliu rankoje daro gerą įspūdį. Jam sekėsi kuo puikiausiai – jis net pamėgdžiojo kai kurias generolo Šmiksono tarties klaidas ir nė kiek nesibaimino naujojo generolo Suskingo pulkininko, bet netikėtai prisiminė, kad generolas Suskingas neapkenčia generolo Šmiksono. Jo balsas iškart ėmė lūžinėti, o pasitikėjimas savim išgaravo. Jis instinktyviai kapanojosi į priekį degdamas iš pažeminimo. Staiga jį apėmė siaubinga pulkininko Šeiskopfo baimė. Aviacijos grupėje atsirado dar vienas pulkininkas – taigi dar vienas varžovas, dar

vienas priešas, dar vienas žmogus, kuris jo nekenčia. O šitas – aiškiai kietas riešutas! Pulkininką Ketkartą nupurtė šiurpi mintis: o kas, jeigu pulkininkas Šeiskopfas jau papirko visus susirinkusiuosius, kad imtų dejuoti, kaip tada, prieš pirmąjį Avinjono bombardavimą? Kaip reikės juos nutildyti? Kaip tai suteps jo reputaciją! Pulkininką Ketkartą apėmė toks siaubas, kad jis jau buvo bekviečiąs į pagalbą papulkininkį Korną, tačiau vargais negalais susitvardė ir sutikrino laikrodžius. Tuomet suprato pasiekęs pergalę, nes dabar bet kurią akimirką galėjo instruktažą baigti. Jam pavyko išsisukti iš tokios keblios padėties! Jam norėjosi triumfuojamai, paniekinamai nusijuokti pulkininkui Šeiskopfui į akis. Šitaip šauniai atlaikęs tokį sunkų išbandymą, instruktažą jis baigė įkvepiančiais žodžiais, kuriais – kuždėjo jam nuojauta – jis visiems parodė esąs iškalbos, takto ir subtilumo meistras.

– Vyrai, šiandien pas mus apsilankė labai iškilus svečias – generolas Suskingas iš specialiųjų tarnybų – žmogus, kuriam turime būti dėkingi už beisbolo lazdas, komiksų knygeles ir Karių laisvalaikio organizavimo tarnybos trupių pasirodymus. Aš norėčiau skirti šią operaciją jam. Skriskit ir bombarduokit – vardan manęs, vardan savo tėvynės, vardan Dievo ir vardan šio didžiojo amerikiečio – generolo S. S. Suskingo. Ir žiūrėkit, kad visos bombos kliudytų taikinį!

30

Danbaras

Josarjanui visai neberūpėjo, kur krinta jo bombos, bet jam toli šaukė iki Danbaro – tas numetė bombas už kelių šimtų metrų nuo kaimelio ir turės stoti prieš karo lauko teismą, jei bus įrodyta, kad tyčia taip pasielgė. Taigi Danbaras nusiplovė rankas nuo nemalonios užduoties, iš anksto nė žodeliu neužsiminęs net Josarjanui. Josarjanas negalėjo suprasti, kas atsitiko Danbarui, kai nualpo ligoninėje – atsivėrė akys ar aptemo protas.

Danbaras dabar retai juokdavosi ir atrodė visai nykstąs. Jis karingai urgzdavo ant aukštesnio rango karininkų, net ant majoro Denbio, be to, šiurkščiai, atžariai ir šventvagiškai burnodavo net girdint kapelionui, kuris dabar Danbaro bijojo ir, rodės, taip pat nyksta. Šventa kapeliono kelionė pas Vintergryną nedavė vaisių: dar viena šventovė paaiškėjo esanti tuščia. Vintergrynas buvo taip apsivertęs darbais, kad pats negalėjo priimti kapeliono. Pasipūtęs jo padėjėjas davė kapelionui dovanų vogtą Zipo firmos žiebtuvėlį ir teikėsi pranešti, kad Vintergrynas pernelyg užsiėmęs karo reikalais, todėl negalįs skirti dėmesio tokiems nereikšmingiems dalykams kaip skaičius kovinių skrydžių, kuriuos turi atlikti kariai. Kapelionas nerimavo dėl Danbaro, o dabar, dingus Orui, dažniau susimąstydavo apie Josarjaną. Kapelionui, vienam gyvenusiam erdvioje palapinėje, kurios smailus stogas lyg karsto antvožas kasnakt apgaubdavo niūria vienatve, atrodė neįtikėtina, kad Josarjanui patinka gyventi vienam.

Josarjanas vėl buvo paskirtas vyriausiuoju bombarduotoju, tad jo pilotu tapo Makvotas. Vien tai jį dabar ir guodė, nes vis

dar jautėsi visiškai bejėgis akivaizdoje mirtinų pavojų, prieš kuriuos buvo beginklis. Sėdėdamas lėktuvo nosyje, jis nematė net Makvoto ir antrojo lakūno. Regėdavo vien išpurtusį, apskritaveidį Arfį, kurio nemokšiškumas galutinai išvedė jį iš kantrybės. Kartais skrendant Josarjaną apimdavo visą kūną draskantis įniršis ir neviltis, ir jis trokšdavo, kad jį vėl pažemintų ir paskirtų į lėktuvą, skrendantį ne rikiuotės priekyje, o sparne, ir kad sėdėtų ne prie bombų taikiklio, kurio jam visai nereikėjo, o prie užtaisyto kulkosvaidžio – galingo, sunkaus, stambaus kalibro ginklo, kurį kerštingai sugriebęs abiem rankomis galėtų lyg laukinis tratinti į visus jį kankinančius nelabuosius: į rūkstančius juodus zenitinių pabūklų sviedinių kamuolius; į vokiečių artileristus ant žemės, kurių nė nematė ir tikriausiai negalėjo pasiekti savo kulkomis, net jeigu ir būtų spėjęs nusitaikyti; į Havermejerį ir Eplbį pirmajame lėktuve, kai tie bebaimiai kvailiai be jokių klaidinamųjų manevrų artinosi prie taikinio per trečiąjį Bolonijos bombardavimą, kada sviediniai iš dviejų šimtų dvidešimt keturių zenitinių pabūklų paskutinį kartą kliudė vieną iš Oro variklių, ir jam teko leistis į jūrą tarp Genujos ir Specijos prieš pat prasidedant tai trumpai audrai.

Iš tikrųjų su tuo galinguoju kulkosvaidžiu Josarjanas ne kažin ką būtų gebėjęs nuveikti – nebent užtaisęs paleisti keletą bandomųjų šūvių. Iš to ginklo naudos būtų turėjęs ne daugiau negu iš bombų taikiklio. Aišku, jis būtų galėjęs pyškinti iš jo į puolančius vokiečių naikintuvus, bet vokiečiai naikintuvų nebeturėjo. Negalėjo net nukreipti jo į bejėgius tokių lakūnų kaip Huplis su Dobsu veidus ir įsakyti jiems atsargiai grįžti į aerodromą, kaip kadaise įsakė Vaikučiui Sempsonui ir kaip norėjo įsakyti Dobsui su Hupliu per tą klaikų pirmąjį skrydį į Avinjoną, vos tik suprato, į kokią bėdą įkliuvęs, kai tiedviem pilotuojant skrido Havermejerio ir Eplbio vadovaujamoje rikiuotėje. Dobsas ir Huplis? Huplis ir Dobsas? Kas jie tokie? Kokia nesąmonė – sklęsti retučiame ore metalo dėžėje piršto ar dviejų storio sienomis žinant, kad tavo gyvybė dabar priklauso vien nuo gebėjimų ir sumanumo dviejų bejausmių ne-

pažįstamųjų: berniūkščio, Huplio pavarde, kuriam dar net barzda nežėlia, ir tokio nervingo bepročio kaip Dobsas, kuriam iš tikrųjų tąsyk lėktuve pasimaišė protas, kai jau virš taikinio nesikeldamas nuo antrojo lakūno kėdės pastvėrė vairalazdę iš Huplio, ir lėktuvas smigo žemyn taip staigiai, kad jiems visiems blusos apmirė, o Josarjano ausinės išsitraukė iš lizdo, ir bombonešis vėl atsidūrė pačioje tirštynėje zenitinių sviedinių, iš kurios jie ką tik buvo bebaigią ištrūkti. Nespėjus atsitokėti, kitas nepažįstamasis, radistas šaulys Sniegdenas, ėmė merdėti lėktuvo gale. Kažin, ar jį nudobti bandė Dobsas, nes vėl įkišęs kaištuką į lizdą, Josarjanas išgirdo selektoriuje Dobsą maldaujant, kad kas nors ateitų į lėktuvo priekį ir padėtų bombarduotojui, paskui iškart įsiterpė žliumbiantis Sniegdeno balsas: „Prašau jūsų – padėkit. Man šalta. Man šalta". Josarjanas tada iš lėto nušliaužė iš nosies ir, nurėpliojęs virš bombų skyriaus, įsirangė į lėktuvo galą, bet turėjo grįžti pamirštos pakeliui pirmosios pagalbos vaistinėlės, kad galėtų sutvarstyti Sniegdeno žaizdą – žiojinčią skylę išorinėje šlaunies pusėje dydžio sulig futbolo kamuoliu, kurioje krauju permirkusių įplyšusių raumenų skaidulos keistai tvinkčiojo tarsi gyvi akli padarai. Vos pamatęs tą žaizdą išvirtusiais mėsgaliais, Josarjanas užjaučiamai suaimanavo siaubo kupinu balsu ir vos nesusivėmė. O šalia Sniegdeno nualpęs be jokių gyvybės ženklų tysojo nedidukas, gležnas šaulys baltu kaip drobė veidu, tad Josarjanas pirmiausia puolė padėti jam.

Taip, šiaip jau su Makvotu skraidyti buvo kur kas saugiau, bet ir su juo ne per saugiausia, mat tas pernelyg mėgaudavosi pilotuodamas lėktuvą, tad Josarjanui sėdint nosyje, drąsiai burzgė vos per sprindį nuo žemės tuokart, kai jie grįžo iš pratybų, per kurias mokė gudrybių bombarduotoją iš naujokų įgulos, pulkininko Ketkarto išsirūpintos po to, kai dingo Oras. Grįžtant į aerodromą iš kitoje Pjanosos pusėje įrengto poligono, Makvotas iš pradžių lėtai skrido virš pat salos viduryje dunksančių kalnų, bet netrukus padidino abiejų variklių sūkius iki maksimumo ir, užuot laikęsis tokiame aukštyje, didžiai Josarjano nuostabai, pakreipė lėktuvą ant šono ir virš

šlaito pasileido visu greičiu žemyn, o paskui ėmė kilti ir leistis kartodamas banguojantį uolų reljefą – linksmai modamas sparnais, kurtinamai griausmingai riaumodamas it koks apsvaigęs kiras virš pašėlusių rudų bangų. Josarjanas suakmenėjo. Naujasis bombarduotojas greta jo santūriai šypsojosi ir lyg apkerėtas kartojo „Oho!", ir Josarjanui magėjo suknežinti tą idiotišką snukį, bet negalėjo – be perstojo teko gūžtis ir trauktis į šalį nuo didžiulių akmenų, kalvelių, čaižančių medžių šakų ir kamienų, kurie netikėtai išdygę prieš akis taip pat staiga pranykdavo, susilieję apačioje į rėžėtą dėmę. Ne, šitaip rizikuoti *jo* gyvybe niekas neturi teisės!

– Aukštyn, aukštyn, aukštyn! – lyg paklaikęs šaukė jis Makvotui aršiai jo nekęsdamas, bet Makvotas žvaliai dainavo į mikrofoną ir tikriausiai nieko negirdėjo. Degdamas įniršiu ir vos neverkdamas iš troškimo keršyti, Josarjanas puolė į šliaužyklą ir grūmėsi su traukos ir inercijos jėgomis, kol pagaliau atsidūręs prie lakūnų kabinos visas drebėdamas atsistojo už piloto kėdėje sėdinčio Makvoto. Karštligiškai ėmė dairytis ginklo – pilkai juodo 45-ojo kalibro revolverio: atlauš gaiduką ir įrems Makvotui į pakaušį. Revolverio nebuvo. Nerado nei medžioklinio peilio, nei jokio kito ginklo, kuriuo galėtų plumpinti ar badyti, tad sugniaužęs Makvoto kombinezono apykaklę, truktelėjęs sušuko kilti. Žemė vis dar didžiuliu greičiu skriejo čia po kojomis, čia iš vienos ar kitos pusės virš galvos. Makvotas atsigręžė į Josarjaną ir linksmai nusijuokė, tarsi tam būtų taip pat smagu kaip ir jam. Josarjanas apglėbė abiem delnais nuogą Makvoto kaklą ir suspaudė. Makvotas sustingo.

– Aukštyn! – įsakmiai iškošė pro dantis Josarjanas žemu, grėsmingu balsu. – Jei nekilsi – pasmaugsiu!

Visas įsitempęs Makvotas sumažino sūkius ir pamažėle nukreipė lėktuvą aukštyn. Josarjano pirštai atsigniaužė, rankos nuslydo Makvoto pečiais ir bejėgiškai pakibo. Pykčio nebejuto – vien gėdą. Kai Makvotas atsigręžė, jam buvo apmaudu, kad tos rankos jo – norėjosi kur nors jas užkasti. Jos atrodė nebegyvos.

Makvotas įdėmiai, be jokio draugiškumo, į jį pažiūrėjo.

– Vyruti, – šaltai tarė jis, – tavo popieriai, regis, visai prasti. Tau reikėtų važiuoti namo.

– Manęs neleidžia, – nusukęs akis į šalį atsakė Josarjanas ir nuspūdino.

Nulipęs nuo lakūnų kabinos pakylos, atsisėdo ant grindų ir panarino galvą graužiamas kaltės ir atgailos. Kūnu žliaugė prakaitas.

Makvotas nuskrido tiesiai aerodromo link. Josarjanas mintyse spėliojo, ar Makvotas grįžęs eis į operacijų planavimo palapinę pas Sardinį ir Kikilą prašyti, kad Josarjano niekad daugiau neskirtų į jo lėktuvą, kaip jis pats paslapčia buvo nuėjęs prašyti, kad nesiųstų skraidyti su Dobsu, Hupliu ir Oru, paskui – nesėkmingai – ir su Arfiu. Jis dar nebuvo matęs nepatenkinto Makvoto – tas visuomet būdavo kupinas džiaugsmo – ir jam dingtelėjo, ar ką tik nebus praradęs dar vieno draugo.

Tačiau išlipdamas iš lėktuvo Makvotas padrąsinamai jam šyptelėjo, nors ilgai neištarė jam nė žodžio: važiuojant džipu į eskadrilės stovyklą, visą kelią juokavo su patikliaisiais naujokais, pilotu ir bombarduotoju. Tik kai visi keturi grąžinę parašiutus išsiskyrė, ir juodu greta pasuko palapinių link, retų strazdanų išmargintas įdegęs pusiau škotiškas, pusiau airiškas Makvoto veidas nušvito šypsena ir jis, žaismingai dūręs Josarjanui krumpliais į šonkaulius, nusijuokęs paklausė:

– Ak tu šmiki – nejaugi tikrai norėjai mane nudėti?

Josarjanas atgailaudamas šyptelėjo ir papurtė galvą.

– Tikriausiai ne.

– Varge, nemaniau, kad tau taip striuka! Kodėl su niekuo apie tai nepasikalbi?

– Su visais apie tai kalbuosi. Rupūs miltai, kas tau pasidarė? Nejaugi niekad negirdi, ką tau sakau?

– Matyt, aš netikėdavau tavo žodžiais.

– Nejaugi tu niekad nejauti baimės?

– Gal ir be reikalo.

– Net per kovinius skrydžius?

– Tikriausiai turiu per mažai proto, kad bijočiau, – droviai sukikeno Makvotas.

– Negana, kad iš visų pusių man gresia mirtini pavojai – dar ir tu baudiesi mane nugalabyti, – prisiminė Josarjanas.

Makvotas vėl nusišypsojo.

– Galvą guldau: ne juokais tave išgąsdinu, kai praburzgiu virš pat palapinės, ką?

– Mirtinai mane išgąsdini – aš juk sakiau.

– Maniau, skundiesi tik dėl triukšmo, – nuolankiai gūžtelėjęs tarė Makvotas. – Matyt, teks liautis, trauk tave devynios, – progiesmiu pridūrė.

Tačiau Makvotas buvo nepataisomas, tad nors nuo tol niekad nebeskrisdavo virš Josarjano palapinės, nepraleisdavo nė vienos progos praburgzti virš paplūdimio ar riaumodamas lyg koks nuožmus pažemiui skriejantis žaibas pralėkti virš vandenyje plūduriuojančio plausto ar nuošalios smėlio įdubos, kur Josarjanas atsigulęs glostinėdavo seselę Antelą arba lošdavo vistą, pokerį ar pinoklį su Neitliu, Danbaru ir Alkanuoju Džo. Josarjanas matydavosi su sesele Antela beveik kas popietę, kai būdavo laisvi. Juodu traukdavo į paplūdimį, už beveik žmogaus aukščio kopų liežuvio, kitapus kurio nuogi maudydavosi kiti eskadrilės kariai. Čia ateidavo ir Neitlis, Danbaras bei Alkanasis Džo. Kartais prie jų prisidėdavo Makvotas, dažnai – rubuilis Arfis, visuomet pasidabinęs uniforma, kurios niekad nenusirengdavo – tik nusiaudavo batus ir nusiimdavo kepurę, nes maudytis niekad neidavo. Kiti vyrai mūvėdavo glaudėmis – iš pagarbos seselei Antelai ir seselei Kramer, kuri visada atlydėdavo Josarjaną su sesele Antela į paplūdimį ir pasipūtusi sėdėdavo viena už kokių dešimties metrų. Arfis vienintelis kartais užsimindavo apie vyrus, kurie nė kiek nesidrovėdami nuogi išsitiesę ant kranto degindavosi saulėje arba nardydavo nuo didžiulio balinto plausto, besisūpuojančio ant statinių nuo degalų priešais uždumblėjusią smėlio seklumą. Sesuo Kramer sėdėdavo viena todėl, kad pyko ant Josarjano, ir todėl, kad sesuo Antela ją apvylė.

Sesuo Sju Ana Antela niekino Arfį, ir tai buvo vienas iš

daugybės patrauklių jos bruožų, patikusių Josarjanui. Jam dar patiko ilgos baltos seselės Sju Anos Antelos kojos ir standūs, dailių formų sėdmenys. Jis dažnai pamiršdavo, kad jos liemuo ir krūtinė gan gležni, todėl aistros akimirką netyčia taip šiurkščiai ją prisispausdavo, kad jai net suskausdavo. Jam be galo patikdavo, kaip ji mieguistai be žodžių atsiduodavo, kai juodu temstant gulėdavo paplūdimyje. Jos artumas jį ramino ir guodė. Jis troško visuomet ją lytėti, visuomet prie jos glaustis. Jam patikdavo kortuojant su Neitliu, Danbaru ir Alkanuoju Džo švelniai suimti pirštais jos kulkšnį, su meile pirštų galiukais atsargiai glostyti pūkeliais nusėtą lygutėlę šlaunį ar svajingai, gosliai, beveik nesąmoningai perbraukti pagarbia savininko ranka gležnus it jūros kriauklytės slankstelius po maudymosi kostiumėlio liemenėle, kurią ji visuomet vilkėdavo norėdama paslėpti mažutes krūtis ilgais speneliais. Jam neapsakomai patikdavo jos rami, pamaloninta reakcija ir prisirišimas prie jo, kurį ji išdidžiai demonstruodavo visiems aplinkiniams. Alkanasis Džo taip pat troško pagrabinėti seselę Antelą, bet jį kaskart sulaikydavo rūstus draudžiamas Josarjano žvilgsnis. Seselė Antela flirtuodavo su Alkanuoju Džo vien tam, kad neatvėstų Josarjano aistra, ir jos apskritos šviesiai rudos akys šelmiškai sutviksdavo, kai tik Josarjanas smarkiai užvoždavo jai alkūne ar kumščiu, kad liautųsi.

Vyrai lošdavo kortomis ant rankšluosčio, apatinių marškinių ar antklodės, o sesuo Antela pašydavo atsarginę malką atsirėmusi nugara į kopą. Kai nepašydavo atsarginės kortų malkos, prisimerkusi spoksodavo į kišeninį veidrodėlį ir šepetėliu šukuodavo riestas rausvas blakstienas, lyg kokia nevisprotė vildamasi, kad nuo to jos pailgės. Kartais jai pavykdavo taip sumakaluoti kaladę, kad vyrai susigriebdavo tik įpusėję lošimą, ir ji kvatodavo švytėdama palaimingu pasitenkinimu, kai jie visi pasidygėję mesdavo kortas ir imdavo skaudžiai gnaibyti jai rankas ir kojas, plūsdami šlykščiais žodžiais ir perspėdami nebekvailioti. Kai jie stengdavosi susikaupti, ji imdavo pliaukšti nesąmones, ir jos žandus nudažydavo džiaugsmo raudonis, kai jie dar skaudžiau imdavo talžyti ją

kumščiais per rankas ir kojas liepdami užčiaupti kakarinę. Seselė Antela mėgaute mėgavosi tokiu dėmesiu ir linksmai kratydavo trumpus kaštoninius karčiukus, kai Josarjanas ir kiti vyrai atkreipdavo į ją dėmesį. Jos krūtinę užliedavo šiltas gerovės pojūtis žinant, kad visai netoli, už kopos, dykinėja tokia daugybė nuogų vaikinų ir vyrų. Jai užtekdavo ištempti kaklą ar sugalvojus kokią dingstį atsistoti, ir pamatydavo dvidešimt ar net keturiasdešimt išsirengusių vyrų, besivartančių saulės atokaitoje ar gainiojančių kamuolį. Jos pačios kūnas jai atrodė toks pažįstamas ir neįspūdingas, kad ją glumino mėšlungiška ekstazė, kurią jis galėdavo sukelti vyrams, nenumaldomas jų troškimas bent jau prie jo prisiliesti, pamygti, įgnybti, patrinti. Josarjano aistros ji nesuprato, bet buvo linkusi patikėti, kai jis tvirtindavo, kad jinai ją uždega.

Kai vakare Josarjanas užsinorėdavo mergos, jis vesdavosi seselę Antelą į paplūdimį pasiėmęs dvi antklodes ir patirdavo didesnį malonumą, kai juodu mylėdavosi beveik nenusirengę, negu barškindamas energingas nuogas pasileidusias mergšes Romoje. Dažnai juodu ateidavo naktį į paplūdimį, bet nesiglamonėdavo: tirtėdami gulėdavo užsidengę antklodėmis, kad apsigintų nuo žvarbios drėgnos vėsos, ir tiek. Juodos kaip rašalas naktys darėsi šaltesnės, žvaigždžių praretėjo, o likusios vos spingsėjo, tarsi būtų apledijusios. Atrodydavo, kad plaustas, besisūpuojantis vaiduokliškame mėnesienos rėžyje, plaukia tolyn. Orą persmelkė gerai juntamas šaltukas. Kiti vyrai tik buvo bepradedą statytis krosnis; dieną jie ateidavo į Josarjano palapinę stebėtis Oro šedevru. Seselei Antelai kėlė entuziastingą susižavėjimą, kad Josarjanas nenulaiko rankų, kai juodu būna kartu, nors neleisdavo kišti jų į savo maudymosi kostiumėlio kelnaites dieną, kai kas nors šalia galėjo pamatyti, net jeigu vienintelė liudytoja būdavo sesuo Kramer, kuri sėdėdavo kitame kopos gale paniekinamai iškėlusi nosį ir apsimesdavo nieko nematanti.

Sesuo Kramer nebesikalbėjo su geriausia drauge sesele Antela dėl jos santykių su Josarjanu, bet visur su ja eidavo, nes toji buvo geriausia jos draugė. Sesuo Kramer smerkė Josarja-

ną ir jo bičiulius. Kai jie atsistodavo ir eidavo maudytis su sesele Antela, sesuo Kramer taip pat keldavosi ir eidavo maudytis, visada išlaikydama vienodą dešimties metrų atstumą ir nepraverdama burnos – net vandenyje juos ignoravo. Kai jie juokdavosi ir pliuškendavo vandenį, ji irgi juokdavosi ir pliuškendavo vandenį; kai jie nerdavo, jinai irgi nerdavo; kai jie nuplaukdavo į smėlio seklumą ir ilsėdavosi, sesuo Kramer taip pat plaukdavo į smėlio seklumą ilsėtis. Kai jie brisdavo į krantą, ji irgi parbrisdavo; nusišluosčiusi pečius rankšluosčiu, išdidžiai vieniša tiesia nugara atsisėsdavo į savo vietą, ir saulės spinduliai, atsimušę nuo šviesių jos plaukų, spindėdavo lyg aureolė. Sesuo Kramer buvo pasirengusi vėl kalbėtis su sesele Antela, kai tik ta ims atgailauti ir jos atsiprašys, bet seselei Antelai dabartinė padėtis labiau patiko. Mat seseriai Antelai jau seniai knietėjo užvožti seseriai Kramer per marmūzę, kad toji užsičiauptų.

Sesuo Antela žavėjosi Josarjanu ir jau bandė jį perauklėti. Ji labai mėgdavo žiūrėti, kaip jis snūduriuoja – kniūbsčias, apglėbęs ją rankomis, ar tuščiu žvilgsniu spokso į bekraštes taikias bangeles, kurios, sudužusios į krantą, lyg šunyčiai nustraksėdavo smėliu žingsnelį ar porą ir vėl pasileisdavo atgal. Jo tylėjimas jos nebaugino. Ji žinojo, kad su ja Josarjanui nenuobodu, tad rūpestingai blizgindavo ar lakuodavo nagus, kol jis snausdavo ar skendėdavo mintyse, o besisukiojantis šiltas popietės vėjelis švelniai virpindavo kopų paviršių. Ji be galo mėgdavo žiūrėti į plačią, ilgą, raumeningą jo nugarą bronzine be menkiausios dėmelės oda. Jai baisiausiai patikdavo akimirksniu jį įaistrinti staiga apžiojus visą ausį ir perbraukus ranka per priekį iki pat tarpukojo, paskui visą dieną versti kamuotis ir tik sutemus jį patenkinti. Paskui ji apiberdavo jį garbinimo bučiniais už tai, kad suteikia jam tokią palaimą.

Josarjanas niekad nesijusdavo vienišas su sesele Antela, kuri nebuvo nei per daug plepi, nei per daug aikštinga. Didžiulis, bekraštis vandenynas nedavė jam ramybės, kankino jo vaizduotę. Kol seselė Antela blizgindavosi nagus, jis graudžiai galvodavo apie visus skenduolius. Jų jau tikrai per milijoną. Kur

jie? Kokios kirmėlės graužia jų kūnus? Jis įsivaizduodavo bejėgiškai traukiąs į plaučius vieną litrą vandens po kito. Josarjanas sekdavo akimis žvejų laivelius ir kariškių katerius, zujančius tolumoje, ir negalėdavo patikėti, kad jie tikri, kad juose sėdi normalūs žmonės, plaukiantys su kažkokiu tikslu. Jis pažvelgdavo akmenuotosios Elbos pusėn, ir jo akys automatiškai imdavo ieškoti pūkuoto, balto ropės pavidalo debesies, kuriame dingo Gudruteris. Jis įsispitrindavo į ūkanotą Italijos dangų ir imdavo galvoti apie Orą. Apie Gudruterį ir Orą. Kur jie nukeliavo? Kadaise Josarjanas rytui brėkštant stovėjo prieplaukoje, ir jam bežiūrint potvynio bangos jo link nešamas apsamanojęs rąstas netikėtai virto išpurtusiu skenduolio veidu – tada jis pirmąkart pamatė negyvėlį. Apie tokius dalykus mąstydamas pajusdavo, kaip trokšta gyventi ir godžiai pastvėręs apkabindavo seselę Antelą. Jis įdėmiai apžiūrinėdavo kiekvieną plūduriuojantį daiktą, baimindamasis išvysti kokias šiurpias Gudruterio ar Oro liekanas, pasirengęs bet kokiam sukrėtimui, tik ne tam, kuris vieną dieną ištiko dėl Makvoto, kai jo lėktuvas sudrumstęs tylą staiga išniro iš tolių, negailestingai prašvilpė palei kranto liniją ir traškėdamas nuriaumojo virš bangų supamo plausto, ant kurio šviesiaplaukis, baltas kaip sūris Vaikutis Sempsonas – net iš tolo buvo matyti, kokie įkritę jo šonai – lyg pajacas pašoko aukštyn vaidindamas, kad nori paliesti lėktuvą, kaip tik tą akimirką, kai dėl kaprizingo vėjo gūsio ar Makvoto klaidelės didžiuliu greičiu lekiantis lėktuvas nusileido taip žemai, kad propeleris perrėžė berniūkštį pusiau.

Net žmonės, kurių tuo metu nebuvo paplūdimyje, kuo aiškiausiai prisiminė, kas tada nutiko. Pro kurtinantį variklių riaumojimą prasiskverbė trumputis, tylus *tššš* ir ant plausto liko tik dvi baltos, liesos Vaikučio Sempsono kojos, kruvinomis gyslomis sujungtos ties šlaunimis; visą minutę, o gal net dvi kuo tiesiausiai išstovėjusios ant plausto, galų gale krito į vandenį – visų ausis pasiekė negarsus pliūkštelėjimo aidas – ir apsivertė, tad dabar buvo matyti vien baltos kaip alebastras pėdos groteskiškais pirštais.

Krante užvirė pragaras. Netikėtai išdygusi sesuo Kramer isteriškai raudojo įsikniaubusi Josarjanui į krūtinę, o tas guodė ją apkabinęs per pečius. Kita ranka jis prilaikė seselę Antelą, kuri tirtėdama raudojo taip pat prigludusi prie jo mirtinai išblyškusiu kampuotu veidu. Visi krante lakstė, ir vyrų balsai dabar panėšėjo į moterų cypsmą. Jie paniškai skuodė prie savo drabužių ir paskubomis pasilenkę šnairavo į kiekvieną atsiritusią vos kelius siekiančią bangelę, tarsi toji galėtų tėkšti į juos kokį šlykštų, šiurpų raudoną organą – kepenis ar plautį. Kas mirko vandenyje, dabar kepurnėjosi į krantą – pamiršę, kad gali plaukti, klykdami brido, lyg geliančio vėjo tempiami atgal klampaus, lipnaus vandens. Vaikutis Sempsonas visus juos apšlakstė. Pastebėję ant liemens ar galūnių jo lašelius, vyrai gūžėsi iš siaubo ir pasidygėjimo, tarsi bandydami išsinerti iš staiga šlykščia tapusios savo pačių odos. Netrukus visi nerangiai per kits kitą pasileido miško link, mėtydami per petį pastėrusius žvilgsnius, ir šnaranti medžių paunksnė prisipildė aikčiojimų bei šauksmų. Josarjanas lyg pašėlęs ginė prieš save abi svirduliuojančias, klupčiojančias moteris baksnodamas į nugaras, kad pasiskubintų, ir keikdamasis pasileido atgal padėti Alkanajam Džo, kai tas pargriuvo veidu į dumbliną upelį, užkliuvęs už antklodės ar fotoaparato dėklo.

Eskadrilės stovykloje visi jau žinojo. Ir ten uniformuoti vyrai spiegdami lakstė arba nekrustelėdami stypsojo, sukaustyti šiurpo, tarp pastarųjų – ir seržantas Naitas su daktaru Danyka: atkraginę galvas juodu stebėjo, kaip prasikaltęs vienišas Makvoto lėktuvas pakrypęs ant šono suka ratu vis kildamas aukštyn.

– Kas ten? – sunerimęs sušuko daktarui Danykai Josarjanas, kai visas suglebęs gaudydamas kvapą pribėgo prie jo apsiblaususiomis, karštligiškai degančiomis iš susirūpinimo liūdnomis akimis. – Kas skrenda tuo lėktuvu?

– Makvotas, – atsakė seržantas Naitas. – Jis išskrido į mokomąjį skrydį su dviem lakūnais naujokais. Daktaras Danyka irgi tame lėktuve.

– Aš čia, – keistu sunerimusiu balsu paprieštaravo dakta-

ras Danyka, mesdamas susirūpinusį žvilgsnį į seržantą Naitą.

– Kodėl jis netupia? – apimtas nevilties sušuko Josarjanas. – Kodėl jis vis kyla?

– Tikriausiai bijo leistis, – neatitraukdamas niūraus žvilgsnio nuo vis aukščiau kylančio vienišo lėktuvo atsakė seržantas Naitas. – Jis žino, kokios košės prisivirė.

O Makvotas iš lėto kilo vis aukštyn tolygia ovalia spirale: kai pasukdavo į pietus, atsidurdavo toli virš jūros, o kai apsukęs virš aerodromo vėl nukreipdavo lėktuvą į šiaurę – virš gelsvai rudų kalnų papėdžių. Netrukus jis pakilo į pusantro kilometro aukštį. Lėktuvo dūzgesys dabar virto šnabždesiu. Staiga išsiskleidė baltas parašiutas, po kelių sekundžių antras, ir abu nusklendė nusileidimo tako link. Visi apačioje sustingo. Lėktuvas dar pusę minutės skrido į pietus, paskui, kaip ir lig šiol, Makvotas grakščiai pakreipė lėktuvą ant šono ir vėl pasuko aerodromo link.

– Dar neiššoko du, – tarė seržantas Naitas, – Makvotas ir daktaras Danyka.

– Aš čia, seržante Naitai, – graudžiai atsiliepė daktaras Danyka. – Aš ne lėktuve.

– Kodėl jie nešoka? – balsu svarstė seržantas Naitas. – Kodėl gi jie nešoka?

– Kokia beprasmybė! – sukandęs lūpą sielvartavo daktaras Danyka. – Kokia baisi beprasmybė!

Tačiau Josarjanas staiga suprato, kodėl Makvotas nešoka, ir pasileido per visą eskadrilės stovyklą paskui lėktuvą mojuodamas rankomis ir maldaudamas, kad tas leistųsi – *tūpk, Makvotai, tūpk!* – bet niekas, rodės, jo negirdi, bent jau Makvotas – tikrai, ir Josarjanui iš krūtinės išsiveržė baisi dusinanti aimana, kai Makvotas dar kartą pasuko savo lėktuvą, atsisveikindamas nuleido sparnus ir nusprendęs – mirti, velniai griebtų, tai mirti – rėžėsi į kalną.

Vaikučio Sempsono ir Makvoto mirtis taip nuliūdino pulkininką Ketkartą, kad jis padidino kovinių skrydžių normą iki šešiasdešimt penkių.

31

Ponia Danyka

Sužinojęs, kad Makvoto lėktuve žuvo dar ir daktaras Danyka, pulkininkas Ketkartas padidino skrydžių normą iki septyniasdešimties.

Apie daktaro Danykos mirtį eskadrilėje pirmas sužinojo seržantas Tauzeris, mat jam jau anksčiau valdymo bokšto dispečeris pranešė, kad daktaro Danykos pavardė įrašyta paraiškoje, kurią Makvotas užpildė prieš pakildamas į orą. Seržantas Tauzeris nubraukė ašarą ir išbraukė daktaro Danykos pavardę iš eskadrilės personalo sąrašo. Vis dar virpančiomis lūpomis jis atsistojo ir nenoromis nusliūkino pranešti blogos naujienos Gasui ir Vesui, diskretiškai vengdamas kalbėtis su pačiu daktaru Danyka – prislėgtą skrydžių chirurgą pamatė gūdžiai tupintį pavakario saulės atokaitoje ant taburetės tarp raštinės ir medicinos pagalbos palapinės. Seržantas Tauzeris juto sunkumą ant širdies, nes dabar ją slėgė dviejų numirėlių našta: Madas, negyvėlis iš Josarjano palapinės, kurioje jo net nebuvo, ir naujoji eskadrilės auka daktaras Danyka, kuris buvo kuo gyviausias ir, iš visko sprendžiant, sukelsiantis dar keblesnę administracinę problemą.

Gasas su Vesu išklausė seržantą Tauzerį su stoiška nuostaba ir niekam nė žodžiu neprasitarė apie skaudžią netektį, kol pats daktaras Danyka maždaug po valandos atėjo į palapinę, kad trečią kartą tą dieną jam pamatuotų temperatūrą ir patikrintų kraujospūdį. Termometras parodė puse laipsnio žemesnę už jam įprastą ir taip per žemą 36 °C temperatūrą. Daktaras Danyka didžiai sunerimo. Įdėmūs tušti, sumedėję dviejų pagalbininkų žvilgsniai šįsyk jį erzino dar labiau negu visada.

– Po velnių, – mandagiai paprieštaravo per jam nebūdingą pykčio protrūkį, – kas judviem, vyručiai, pasidarė? Juk negerai, kai žmogui visą laiką žema temperatūra ir jis vaikšto užsikimšusia nosimi, – daktaras Danyka niūriai šnirpštelėjo iš gailesčio sau ir prislėgtas nubindzino į kitą palapinės galą pasiimti aspirino ir sulfanilamido tablečių bei pasitepti gerklės argiroliu. Nusiminęs jo veidas atrodė gležnas ir vienišas kaip kokio apipešioto žvirblio; jis be perstojo trynėsi dilbius.

– Tik pažiūrėkit, kaip man dabar šalta. Jūs tikrai nieko nuo manęs neslepiat?

– Jūs negyvas, sere, – paaiškino Vesas ar Gasas.

Daktaras Danyka pasipiktinęs nepatikliai krestelėjo galvą.

– Ką tai turėtų reikšti?

– Jūs negyvas, sere, – pakartojo Gasas ar Vesas. – Tikriausiai todėl jums visuomet taip šalta.

– Tikrai taip, sere. Tikriausiai jūs jau seniai miręs – tiesiog mes to nepastebėjom.

– Po paraliais, ką judu čia pliauškiat? – šaižiai suspigo daktaras Danyka, persmelktas stingdančio pojūčio, kad jį tuoj neišvengiamai užgrius kažkokia katastrofa.

– Tai tiesa, sere, – patvirtino Vesas ar Gasas. – Dokumentuose užfiksuota, kad jūs skridote Makvoto lėktuvu dėl skrydžių valandų. Su parašiutu jūs neiššokote, taigi išeina, kad žuvote lėktuvui sudužus.

– Tikrai taip, sere, – patvirtino Gasas ar Vesas. – Reikėtų džiaugtis, kad turit bent šiokios tokios temperatūros.

Daktarui Danykai iš sąmyšio ėmė svaigti galva.

– Gal judu iš proto išsikraustėt?! – piktai paklausė. – Aš pranešiu apie šį subordinacijos pažeidimą seržantui Tauzeriui!

– Kas, jūsų manymu, jei ne seržantas Tauzeris mums apie tai ir papasakojo? – atsakė Vesas ar Gasas. – Gynybos ministerija praneš jūsų žmonai.

Daktaras Danyka suklikęs išbėgo iš medicinos pagalbos palapinės pareikšti protesto seržantui Tauzeriui, o tas pasidygėjęs šonu nuo jo pasitraukė ir patarė kiek įmanoma nesirodyti

niekam akyse, kol bus priimtas sprendimas dėl jo palaikų tvarkymo.

– Varge, regis, jis iš tiesų mirė, – tyliai, pagarbiai sielvartavo Gasas ar Vesas. – Aš jo ilgėsiuos. Jis buvo visai neblogas vyrukas, ar ne?

– Gerai sakai, – liūdnai pritarė Vesas ar Gasas. – Bet džiaugiuosi, kad tas pydaras nebegyvas. Man iki gyvo kaulo atsipyko matuoti jam kraujospūdį.

Ponia Danyka, daktaro Danykos žmona, neapsidžiaugė, kad jos vyras mirė, ir taikią Stetn Ailendo naktį perskrodė jos graudžios raudos, kai iš Gynybos ministerijos telegramos sužinojo, kad vyras žuvo vykdydamas kovinę užduotį. Moterys ėjo jos guosti, o jų vyrai lankėsi reikšti užuojautos, slapčia vildamiesi, kad netrukus ji išsikraustys kitur, ir jiems nebereikės nuolatos rodyti užuojautą. Beveik visą savaitę vargšė ėjo iš proto. Vargais negalais ji didvyriškai sukaupė jėgas rengdamasi ateičiai, kupinai baisių sunkumų jai ir jos vaikams. Kai buvo besusitaikanti su netektimi, kaip griaustinis iš giedro dangaus pasirodė paštininkas, kuris atnešė laišką iš už Atlanto, pasirašytą jos vyro, ir įsakmiai liepiantį nepaisyti jokių blogų naujienų apie jį. Ponia Danyka apstulbo. Laiško datos ji nesugebėjo įskaityti. Laiškas buvo parašytas drebančiu, skubotu braižu, tačiau stilius panėšėjo į jos vyro; pažįstamas buvo ir graudus, gailesčio sau persunktas, tik kiek niūresnis negu paprastai tonas. Ponia Danyka netvėrė džiaugsmu ir nenumaldomai raudojo iš palengvėjimo, tūkstantį kartų bučiuodama susiglamžiusį, purviną kareiviško popieriaus lapą. Ji brūkštelėjo vyrui padėkos laiškutį, prašydama smulkmenų, ir nusiuntė žinutę Gynybos ministerijai apie jos klaidą. Toji atsakė, kad jokios klaidos nebūta, ir kad ji neabejotinai tapusi kažkokio sadisto, nesveiko psichikos klastotojo iš vyro eskadrilės auka. Laiškas vyrui grįžo neatplėštas, su spaudu: ŽUVO VYKDYDAMAS KOVINĘ UŽDUOTĮ.

Ponia Danyka vėl žiauriai tapo našle, bet šįsyk jos širdgėlą apmalšino pranešimas iš Vašingtono, kad jai atitenka 10 000 dolerių karinis draudimas – šią sumą ji gausianti vos pareika-

laus. Suvokus, kad jai ir jos vaikams tuoj pat negresia bado mirtis, jos veidą praskaidrino narsi šypsena, ir jos sielvartas ėmė slūgti. Jau kitą dieną Karo veteranų administracija pranešė, kad dėl tragiškos vyro žūties jai priklausanti pensija iki pat gyvenimo pabaigos ir 250 dolerių pašalpa laidotuvėms. Voke buvo įdėtas nurodytos sumos čekis. Pamažėle jos perspektyvos ėmė nenumaldomai švisti. Tą pačią savaitę atėjo Socialinio draudimo administracijos laiškas, pranešantis, kad pagal 1935 metų Senatvės ir be maitintojo likusių šeimos narių draudimo aktą ji kas mėnesį gausianti pašalpą sau ir išlaikytiniams, kol tiems sukaks aštuoniolika, be to, 250 dolerių laidojimo išlaidoms. Turėdama šiuos valdiškus laiškus kaip vyro mirties įrodymą, ji kreipėsi į tris draudimo bendroves, mat daktaras Danyka buvo sudaręs su jomis gyvybės draudimo sutartis po 50 000 dolerių; visos išmokėjo pinigus kuo skubiausiai. Sulig kiekviena diena ji netikėtai lobo. Atrakinusi banko seifo dėželę, ji rado dar vieną 50 000 dolerių vertės draudimo sutartį ir 18 000 grynųjų, nuslėptų nuo pajamų mokesčio inspekcijos. Labdaringas moterų klubas, kurios narė ji buvo, skyrė vietą kapinėse. Kitas klubas, kurio narys buvo velionis vyras, atsiuntė jai 250 dolerių laidojimo pašalpą. Tokią pat sumą davė apygardos medikų asociacija.

Su ponia Danyka ėmė flirtuoti artimiausių draugių vyrai. Daktarienė tiesiog netvėrė džiaugsmu, kad viskas taip klostosi ir nusidažė plaukus. Pasakiški jos turtai be jokių pastangų vis gausėjo, ir jai kasdien teko sau priminti, kad tie šimtai tūkstančių dolerių jos sąskaitoje neverti nė cento, nes jos vyras negali džiaugtis ta netikėta laime kartu su ja. Ponią Danyką stulbino, kad tokia daugybė organizacijų iš kailio neriasi norėdamos palaidoti daktarą Danyką, o tas tuo metu Pjanosoje iš paskutiniųjų stengėsi nesileisti užkasamas ir, pagautas slogios negeros nuojautos, spėliojo, kodėl žmona neatsako į jo laišką.

Daktaras Danyka pamatė esąs atstumtas eskadrilės vyrų, kurie šlykščiai keikė jo atminimą už tai, kad jis davė pulkininkui Ketkartui dingstį padidinti kovinių skrydžių normą. Jo

mirtį įrodantys įrašai dauginosi kaip triušiai ir vienas kitą patvirtino taip, kad niekas negalėjo abejoti jų tikrumu. Jam nemokėjo atlyginimo, neleido pirkti maisto eskadrilės krautuvėlėje, tad gyvas liko vien dėl seržanto Tauzerio ir Mailo geraširdiškumo, nors tuodu žinojo, kad jis miręs. Pulkininkas Ketkartas atsisakė jį priimti, o papulkininkis Kornas per majorą Denbį jam pranešė liepsiąs nedelsiant kremuoti daktarą Danyką, jeigu tas drįstų pasirodyti aviacijos grupės štabe. Kaip didžiausią paslaptį majoras Denbis jam dar pranešė, kad viršininkai įsiutę ant grupės medikų, nes daktaras Stabsas, nevalyvas kūtvėla su dviem pagurkliais iš Danbaro eskadrilės, kursto nesantaiką ir maištingas nuotaikas, mat sutvarkęs visus popierius atleido nuo kovinių skrydžių visus šešiasdešimt užduočių atlikusius vyrus, tačiau grupės štabas jo nurodymų nepaisė ir įsakė visiems sumišusiems pilotams, šturmanams ir bombarduotojams skraidyti toliau. Eskadrilės kovinė dvasia sparčiai blėso; valdžia dabar nenuleido akių nuo Danbaro. Štabo karininkai džiaugėsi, kad daktaras Danyka žuvo, ir neketino prašyti, kad į jo vietą atsiųstų kitą gydytoją.

Šitaip susiklosčius aplinkybėms, net kapelionas negalėjo prikelti daktaro Danykos iš mirusiųjų. Pats daktaras Danyka, iš pradžių nerimavęs, dabar susitaikė su savo dalia ir vis labiau ėmė panėšėti į negaluojantį graužiką. Maišai po akimis subliūško ir pajuodo; jis slampinėjo pakampiais lyg visur esantis vaiduoklis. Net kapitonas Flumas išsigandęs atšoko, kai daktaras Danyka susirado jį miške tikėdamasis jo pagalbos. Gasas su Vesu beširdiškai išvijo jį iš medicinos pagalbos palapinės, nė nepamatavę temperatūros paguodai, ir tik tada jis suvokė iš tikrųjų esąs miręs ir kad velniškai greitai turi kažko griebtis, jei nori išsaugoti viltį išsigelbėti.

Kreiptis jis galėjo tik į žmoną, tad parašė jausmingą laišką maldaudamas atkreipti Gynybos ministerijos dėmesį į sunkią jo padėtį ir ragindamas nepaisyti jokių gandų, kuriuos gali būti apie jį girdėjusi, ir tuoj pat susisiekti su jo grupės vadu pulkininku Ketkartu – šis patikins, kad laiškas nuo jo, jos vyro, daktaro Danykos, o ne nuo kokio lavono ar apsišaukėlio. Po-

nią Danyką apstulbino gelmė jausmų, sklindančių iš beveik neįskaitomų keverzonių. Ją ėmė graužti sąžinė, kilo pagunda vykdyti jo prašymą, bet jau kitas tą dieną jos atplėštas laiškas buvo nuo pulkininko Ketkarto, jos vyro aviacijos grupės vado. Jis prasidėjo tokiais žodžiais:

Gerb. ponia, pone, panele arba pone ir ponia Danykos! Žodžiais neįmanoma apsakyti sielvarto, kurį patyriau, kai jūsų vyras, sūnus, tėvas ar brolis žuvo, buvo sužeistas, dingo be žinios.

Ponia Danyka su vaikais išsikėlė į Lansingo miestą Mičigano valstijoje, nepalikusi naujojo adreso.

32

Jo-jo palapinės draugai

Josarjaną šildė Oro krosnis, kai atėjo šalti orai ir banginių pavidalo debesys plaukė blausiu švininiu dangum beveik be galo – tarsi pulkai dūzgiančių tamsių, geležinių bombonešių B-17 ir B-24 iš oro bazių Italijoje tą dieną prieš du mėnesius, kai prasidėjo sąjungininkų desanto išsilaipinimas Pietų Prancūzijoje. Visi eskadrilės kariai žinojo, kad bangos išmetė į drėgną kranto smėlį liesas Vaikučio Sempsono kojas, ir kad jos ten pūva lyg koks persikreipęs purpurinis vištos krūtinkaulis. Niekas nėjo jų užkasti, nei Gasas su Vesu ir net ligoninės lavoninės sanitarai – visi apsimetinėjo, neva Vaikučio Sempsono kojų ten nėra: jas amžiams išnešusios potvynio srovės, tos pačios, kurios pradangino Gudruterį ir Orą. Dabar, pabjurus orams, beveik niekas po vieną nebesėlindavo tenkinti iškrypėliško smalsumo spoksant į pūvančius strampus.

Gražių dienų nebebūdavo, lengvų kovinių užduočių taip pat. Lijo geliantys lietūs, tvyrojo žvarbūs rūkai; kai tik prasigiedrydavo, vyrai skrisdavo bombarduoti. Po užduoties turėdavo savaitės pertrauką. Naktimis dejuodavo vėjas. Gumbuoti skurdžių medžių kamienai girgždėdavo ir vaitodavo, kas rytą primindami dar gerai nepakirdusiam iš miegų Josarjanui apie liesas Vaikučio Sempsono kojas, sulig kiekvienu kažkokio amžino laikrodžio tiksėjimu nepermaldaujamai pampstančias ir pūvančias šlapiame smėlyje gūdžiomis, šaltomis, vėjuotomis spalio naktimis krintant lediniam lietui. Po Vaikučio Sempsono kojų galvodavo apie pasigailėtinai verkšlenantį Sniegdeną, baigiantį mirtinai sušalti lėktuvo gale, slepiantį savo amžiną paslaptį po šarvuota liemene ir staiga išliejusį ją ant grindų Jo-

sarjanui baigus sterilizuoti ir tvarstyti apgaulingą žaizdą jo šlaunyje. Naktį bandydamas užmigti Josarjanas prisimindavo visų kada nors pažinotų, bet jau Anapilin iškeliavusių, vyrų, moterų ir vaikų pavardes. Bandė prisiminti visus žuvusius karius, mintyse atkūrė visus vaikystėje pažinotus pagyvenusių žmonių veidus – savo, taip pat draugų ir pažįstamų tetas, dėdes, kaimynus, tėvus ir senelius bei gailesčio vertus, iliuzijų apgautus krautuvininkus, kurie švintant atidarydavo dulkinas parduotuvėles ir lyg kokie kvailiai triūsdavo ten iki vidurnakčio. Jie visi taip pat buvo negyvi. Atrodė, kad mirusiųjų vis gausėja. O vokiečiai tebesipriešino. Josarjanui kilo įtarimas, kad giltinė visagalė, ir kartais jam dingtelėdavo, jog grumtynes su ja pralaimės.

Orams atšalus, Josarjanui buvo šilta, nes turėjo stebuklingąją Oro krosnį; ko gero, jis būtų visai maloniai stūmęs dienas šiltoje palapinėje, jei ne Oro prisiminimai ir gauja linksmų palapinės draugų, kurie lyg kokie išalkę plėšrūnai sulėkė į vidų vieną dieną, kai pulkininkas Ketkartas paprašė atsiųsti naujokų pakeisti Vaikutį Sempsoną su Makvotu, ir nė dviem paroms nepraėjus, sulaukė dviejų visos sudėties įgulų. Josarjanas išleido garsų, pratisą, gergždžiantį protesto atodūsį, kai išvargęs po kovinės užduoties įšlempino į palapinę ir juos ten pamatė.

Jų buvo keturi, ir jie velniškai smaginosi, kai kvailiodami padėjo kits kitam sustatyti lovas. Vos tik juos pamatęs, Josarjanas suprato, kad jie nepakenčiami. Jie buvo žvitrūs ir trykšte tryško energija. Amerikoje jie vieni kitus pažinojo. Tie dvidešimt vienerių metų vaikiščiai buvo triukšmingi, per daug savim pasitikintys tuščiagalviai – sutarti su tokiais Josarjanas neturėjo nė menkiausios vilties. Visi lankė koledžus ir buvo susižadėję su gražiomis, švariomis merginomis, kurių nuotraukos jau puikavosi ant šiurkščios betoninės Oro židinio atbrailos. Jie lakstydavo kateriais, žaisdavo tenisą ir jodinėdavo. Vienas kartą permiegojo su vyresne moterim. Įvairiose valstijose jie pažinojo tuos pačius žmones, o mokyklose mokėsi kartu su vieni kitų pusbroliais ir pusseserėmis. Jie klausydavosi JAV

beisbolo pirmenybių finalinių varžybų transliacijų ir jiems tikrai rūpėjo, kas laimės futbolo rungtynes. Jie buvo buki, o jų kovinė dvasia pakili. Jie džiaugėsi, kad karas taip užsitęsė, ir jie gavo progą savo kailiu patirti, kas yra mūšis. Jie buvo įpusėję krauti daiktus iš krepšių, kai Josarjanas juos išvijo.

Negali būti nė kalbos, kad jie pasiliktų, ryžtingai paaiškino Josarjanas seržantui Tauzeriui, tačiau tas nutaisęs liūdną miną pageltusiame arkliškame veide pranešė Josarjanui, kad naujuosius karininkus priimti teks. Mat grupės štabas neleido išduoti seržantui Tauzeriui dar vienos šešių vietų palapinės, kadangi Josarjanas tokioje gyvenąs vienas.

– Aš joje gyvenu ne vienas, – susiraukęs atsakė Josarjanas. – Joje yra dar ir numirėlis. Jo pavardė Madas.

– Liaukitės, sere, – pavargusiu balsu prašė seržantas Tauzeris, akių kraštеliu dirstelėjęs į keturis sutrikusius naujokus, kurie nė žodžio netardami klausėsi jų pokalbio prie palapinės angos. – Madas žuvo bombarduojant Orvjetą, ir jūs tai puikiai žinot – jo lėktuvas skrido šalia jūsų.

– Tai kodėl niekas neišneša jo daiktų?

– Todėl, kad Madas eskadrilėje nė nepasirodė. Prašau jūsų, kapitone, nepradėti vėl tos dainelės. Jei norit, galit persikelti pas leitenantą Neitlį. Aš galiu net atsiųsti vyrų iš raštinės, kad perneštų jūsų daiktus.

Tačiau užleisdamas Oro palapinę, Josarjanas būtų išdavęs patį Orą – ta šutvė keturių kvailokų karininkų, laukiančių, kada galės įsikraustyti, būtų paniekinusi ir pažeminusi dingusio draugo atminimą. Kokia neteisybė: tie triukšmingi nebrendėliai pasirodo, kai geidžiamiausia visoje saloje palapinė visiškai sutvarkyta, ir ją užvaldo. Tačiau toks įsakymas, paaiškino seržantas Tauzeris, ir Josarjanui neliko nieko kita kaip žaižaruoti grėsmingais atsiprašomais žvilgsniais ir atgailaujamai siūlyti vertingus patarimus atsibeldėliams, sudrumstusiems jo vienatvę ir kaip namie įsitaisiusiems svetimoje palapinėje.

Josarjanas dar nebuvo sutikęs žmonių, kurių draugija jį taip slėgtų. Jie visados būdavo pakilios nuotaikos. Iš visko juokdavosi. Su draugiška pašaipa vadindavo jį Jo-jo ir pažadinda-

vo, kai vėlią naktį grįždavo įkaušę ir stengdavosi netriukšmauti, bet nerangiai už visko kliūdami ar susidurdami kits su kitu vis imdavo kikenti, o kada jis atsisėdęs lovoje pratrūkdavo juos keikti, apiberdavo asiliškais geraširdiškais šauksmais. Josarjanui tuomet niežėdavo nagai juos visus papjauti. Jie priminė jam ančiuko Donaldo sūnėnus. Josarjano jie bijojo ir nedavė jam ramybės įkyriu dosnumu ir siutinančiomis pastangomis daryti jam visokias menkas paslaugas. Jie buvo nerūpestingi, vaikiški, malonūs, naivūs, pasipūtę, pagarbūs ir nesutramdomi. Tie bukagalviai niekuo nesiskundė. Pulkininku Ketkartu jie žavėjosi, o papulkininkį Korną laikė šmaikštuoliu. Nors bijojo Josarjano, jų nė kiek negąsdino pulkininko Ketkarto nustatyta septyniasdešimties skrydžių norma. Tiems keturiems tvarkingiems jaunuoliams gyvenimas Pjanosoje buvo vienos linksmybės, ir tai varė Josarjaną iš proto. Jis niekaip nesugebėjo įkalti jiems į galvą esąs dvidešimt aštuonerių metų karšinčius – kitos kartos, kitos eros, kito pasaulio, ir kad jam linksmintis taip nuobodu, jog neverta nė stengtis, ir kad jie taip pat kelia jam nuobodulį. Jis negalėdavo priversti jų užsičiaupti – šiuo požiūriu jie buvo blogesni už moteris. Jie buvo tokie besmegeniai, kad neslėpdavo nuo aplinkinių nei savo minčių, nei jausmų.

Jų draugužiai iš kitų eskadrilių be jokios gėdos ėmė nuolatos rinktis Josarjano palapinėje, tad jam pačiam dažnai joje nebelikdavo vietos. Blogiausia, kad jis nebegalėjo atsivesti seselės Antelos ir su ja sugulti, o dabar, pabjurus orams, po atviru dangum mylėtis su ja negalėjo. Užgriuvus šiai netikėtai katastrofai, jam knietėjo kumščiais perskelti palapinės kaimynų pakaušius ar, sugriebus viena ranka už sprando, kita – už šiknos, išmesti visus į šlapias ir šaltas piktžoles, kiaurus metus želiančias tarp pisuaro, kurį susimeistravo vinimi išdūręs skyles sriubos skardinės dugne, ir netoliese iš šakotų pušies lentų sukaltos eskadrilės išvietės, panašios į paplūdimio persirengimo kabiną.

Užuot ištaškęs nekviestiesiems svečiams smegenis, vieną vakarą dulkiant lietui apsiavęs kaliošus ir apsivilkęs juodą liet-

paltį nupėdino pas Vadą Baltąją Pusiau Avižą, ketindamas kviesti jį apsigyventi kartu, kad tas savo grasinimais ir kiauliškais įpročiais išvytų lauk tuos šunsnukius švareivas. Tačiau Vadą Baltąją Pusiau Avižą krėtė drebulys, tad jis jau kūrė planus gultis į ligoninę ir ten mirti plaučių uždegimu. Mat vidinis balsas jam kuždėjo, kad jo dienos suskaičiuotos: sopėjo krūtinę, jis be perstojo kosėjo. Net viskis jo nebesušildydavo. O baisiausia, kad į namelį grįžo kapitonas Flumas – Vadas nė kiek neabejojo, ką pranašauja šis blogas ženklas.

– Jis turėjo grįžti, – įtikinėjo Josarjanas, veltui bandydamas pataisyti nuotaiką paniurusiam indėnui galinga lyg statinė krūtine, kurio rausvai rudą taisyklingų bruožų veidą pastaruoju metu sparčiai dažė paliegėlio pilkis. – Per tokius orus miške jis būtų miręs nuo šalčio.

– To bailio šaltis nebūtų parginęs, – nesileido įtikinamas Vadas Baltoji Pusiau Aviža ir magiškų aiškiaregystės galių turinčio žmogaus gestu pabarbeno sau į kaktą. – Ne, sere. Jis kažką užuodžia. Nujaučia, kad man metas mirti plaučių uždegimu – štai ką jis užuodė. Todėl aš ir supratau, kad man paskutinioji.

– O ką sako daktaras Danyka?

– Man draudžiama ką nors sakyti, – liūdnai tarė daktaras Danyka sėdėdamas ant taburetės tamsioje palapinės kertėje. Glotnus smailėjantis miniatiūrinis jo veidas mirgančioje žvakės šviesoje atrodė žalsvas. Palapinėje trenkė pelėsiais. Vienintelė lemputė perdegė prieš keletą dienų, bet abu vyrai niekaip neprisirengė jos pakeisti. – Man nebeleidžia verstis gydytojo praktika, – pridūrė daktaras Danyka.

– Jis mirė, – piktdžiugiavo Vadas Baltoji Pusiau Aviža kvatodamas švogždžiančiu nuo skreplių balsu. – Nors plyšk iš juoko!

– Man net atlyginimo nebemoka.

– Nors plyšk iš juoko! – pakartojo Vadas Baltoji Pusiau Aviža. – Šitiek laiko jis tyčiojosi iš mano kepenų, o dabar žiūrėkit, kas jį ištiko – mirė. Jį pribaigė jo paties godumas.

– Godumas čia niekuo dėtas, – paprieštaravo daktaras Da-

nyka ramiu, lygiu balsu. – Godumas dar niekam nepakenkė. Dėl visko kaltas tas prakeiktas daktaras Stabsas – tai jis nuteikė pulkininką Ketkartą ir papulkininkį Korną prieš karinių oro pajėgų medikus. Jis gina principus ir šitaip daro gėdą mediko profesijai. Jeigu nepasisaugos, jo valstijos medikų asociacija įtrauks jį į juoduosius sąrašus, ir jis negaus darbo ligoninėse.

Josarjanas stebėjo, kaip Vadas Baltoji Pusiau Aviža rūpestingai pilsto viskį į tris tuščius šampūno buteliukus ir kraunasi į kuprinę.

– Ar negalėtum pakeliui į ligoninę užsukti į mano palapinę ir dėl manęs užvožti vienam jų į nosį? – paprašė Josarjanas. – Jų keturi, ir jie mane visai išės iš palapinės.

– Žinai, panašus likimas kadaise ištiko visą mano gentį, – džiaugsmingai pastebėjo Vadas Baltoji Pusiau Aviža ir atsisėdęs ant lovos ėmė kikenti. – Kodėl nepaprašai kapitono Purvinso išmesti tuos vaikiščius? Kapitonui Purvinsui patinka varyti žmones lauk.

Vos tik išgirdęs kapitono Purvinso pavardę, Josarjanas nutaisė rūgščią grimasą, nes tas jau keldavo siaubą naujiesiems lakūnams, kai tie ateidavo į žvalgybos palapinę žemėlapių ar ko nors paklausti. Užteko Josarjanui prisiminti kapitoną Purvinsą, ir jis pasijuto gailestingu palapinės kaimynų užtarėju. Ne jų kaltė, kad yra jauni ir linksmi, priminė sau, pasišviesdamas kelią tamsoje žibintuvėliu. Jis ir pats norėjo būti jaunas ir linksmas. Ir ne jų kaltė, kad yra drąsūs, pasitikintys savim ir nerūpestingi. Reikia šiek tiek kantrybės – palaukti, kol vienas ar du žus, o kiti bus sužeisti – tada jie visi pasitaisys. Jis prisiekė būsiąs pakantesnis ir geranoriškesnis, bet kai šitaip draugiškiau nusiteikęs šmukštelėjo į palapinę, židinyje šniokštė didžiulė geltona liepsna, ir jis pasibaisėjęs aiktelėjo: *pleškėjo gražiosios beržinės Oro pliauskos!* Jo palapinės draugai jas padegė! Jis dėbčiojo į keturis perkaitusius beširdiškų padarų veidus ir norėjo pulti visa gerkle juos keikti. Magėjo sudaužti juos kaktomis, kai tie pasitiko jį linksmai šaukdami ir kilniai pakvietė prisitraukus kėdę vaišintis jų keptais kaštonais ir bulvėmis. Ką tokiems galėjai padaryti?

O jau kitą rytą jie atsikratė negyvėlio iš jo palapinės! Lyg niekur nieko jį išbogino! Jie nunešė jo lovą su visa manta į krūmus ir ten išmetę grįžo trindami rankas kaip žmonės, gerai atlikę darbą. Josarjaną apstulbino jų neregėta energija ir uolumas, praktiškas požiūris, davęs tokių apčiuopiamų rezultatų. Per porą minučių jie išsprendė problemą, su kuria juodu su seržantu Tauzeriu bergždžiai bandė susidoroti kelis mėnesius. Josarjanas sunerimo – o kas, jeigu jie taip pat sparčiai atsikratys ir jo? – tad nubėgo pas Alkanąjį Džo ir spruko su juo į Romą. O kitą dieną Neitlio kekšė pagaliau vieną naktį gerai išsimiegojo ir atsibudo įsimylėjusi.

33

Neitlio kekšė

Romoje jis ilgėjosi seselės Antelos. Ne kažin kas daugiau jam ir liko veikti, kai Alkanasis Džo išskrido gabenti pašto. Josarjanas taip ilgėjosi seselės Antelos, kad lyg patrakęs išlėkė į gatves ieškoti Lučijanos, kurios juoko ir nematomo rando niekada nepamiršo, arba girtos nevalyvos pasileidėlės apsiblaususiomis akimis, sprogstančia balta liemenėle ir prasegta oranžine atlaso palaidinuke, kurios gelsvai rausvą žiedą su nepadoriomis figūrėlėmis beširdis Arfis privertė išmesti pro automobilio langą. Ak, kaip jis geidė abiejų merginų! Ieškojo jų veltui. Jis be galo karštai jas mylėjo ir žinojo nė vienos daugiau nebepamatysiąs. Jį graužė neviltis. Ėmė vaidentis. Jis norėjo seselės Antelos – pakeltais suknelės padurkais, lieknomis šlaunimis, nuogomis iki pat sėdmenų. Jis patvarkė liesą drėgnai kosinčią gatvinę mergą, kuri jį susigavo skersgatvyje tarp viešbučių, bet nepatyręs jokio malonumo nuskubėjo į eilinių ir puskarininkių butą pas storą draugišką tarnaitę gelsvai žalsvomis kelnaitėmis, kuri neapsakomai nudžiugo jį pamačiusi, bet nesugebėjo sužadinti jam geismo. Taigi jis anksti atsigulė ir miegojo vienas. Prabudo nusivylęs ir išbarškino įžūlią žemą rubuilę, kurią po pusryčių rado bute, bet nuotaika pasitaisė tik truputėlį; baigęs ją išvijo ir dar kartą numigo. Vidurdienį pakirdęs nuėjo pirkti dovanų seselei Antelai ir šaliko tarnaitei gelsvai žalsvomis kelnaitėmis, kuri ėmė glamonėti jį su tokiu leviatanišku dėkingumu, kad jis iškart užsigeidė seselės Antelos ir aptemusiomis iš gašlumo akimis vėl išbėgo ieškoti Lučijanos. Vietoj jos rado Arfį, parskridusį į Romą Alkanojo Džo lėktuvu kartu su Danbaru, Neitliu ir Dobsu.

Kai vyrai tą vakarą prisisiurbė, Arfis atsisakė eiti su jais vaduoti Neitlio kekšės iš pusamžių aukštų karininkų, neišleidusių jos iš viešbučio todėl, kad toji neištarė žodžio „šnipštas“.

– Kam man rizikuoti savo kailiu, kad jai padėčiau? – pasipūtęs klausė Arfis. – Tik nesakykit to Neitliui – sakykit, kad einu susitikti su įtakingais draugais iš mūsų buvusios studentų draugijos.

Aukšti pusamžiai karininkai neleido Neitlio kekšei išeiti, kol toji neištars žodžio „šnipštas“.

– Sakyk „šnipštas“, – liepė jie.

– Šnipštas, – atsakė jinai.

– Ne, ne. Sakyk „šnipštas“.

– Šnipštas, – atsakė jinai.

– Ji vis tiek nesupranta.

– Tu vis tiek nesupranti, ar ne? Kaip mes galim tave priversti ištarti žodį „šnipštas“, jei tu pati nori ištarti žodį „šnipštas“? Nejaugi nesupranti? Nesakyk „šnipštas“, kai liepiu tau sakyti „šnipštas“, gerai? Sakyk „šnipštas“.

– Šnipštas, – atsakė jinai.

– Ne, nesakyk „šnipštas“. Sakyk „šnipštas“.

Ji nepasakė „šnipštas“.

– Šaunuolė!

– Tikra šaunuolė!

– Pradžia jau padaryta. O dabar sakyk „šnipštas“.

– Šnipštas, – atsakė jinai.

– Nieko neišeis.

– Ne, šitaip nieko neišeis. Mes nesugebam jos paveikti. Koks malonumas versti ją sakyti „šnipštas“, kai jai nė motais, ar mes verčiam ją sakyti „šnipštas“, ar ne.

– Taip, jai tikrai nė motais. Sakyk „vargas“.

– Vargas.

– Matot? Jai nusispjaut į visas mūsų pastangas. Jai nusispjaut į mus. Mes tau nieko nereiškiam, ar ne?

– Šnipštas, – atsakė jinai.

Jai iš tiesų buvo į juos nusispjaut, ir tai juos baisiai nervino. Kai tik ji nusižiovaudavo, jie šiurkščiai ją purtydavo. Rodės,

jai nerūpi niekas – net nesureagavo, kai jie pagrasino išmesią pro langą. Šitie armijos tūzai buvo visiškai degradavę. Jai viskas nusibodo, niekas neberūpėjo – tik kaip čia numigus. Ji be jokio poilsio dirbo jau dvidešimt dvi valandas ir gailėjosi, kad tie vyrai neišleido jos su kitomis dviem merginomis, su kuriomis prasidėjo orgija. Galvoje snūdžiai sukosi mintis, kodėl jie nori, kad ji juoktųsi, kai patys juokiasi, ir kodėl jie nori, kad *jinai* patirtų malonumą, kai jie su ja mylisi. Viskas jai buvo labai paslaptinga ir labai neįdomu.

Mergina nebesusigaudė, ko iš jos norima. Vos tik ji užsimerkusi sukniubdavo, jie purtydami ją pažadindavo ir vėl liepdavo sakyti „šnipštas". Kaskart, kai ji ištardavo „šnipštas", jie nusivildavo. Ji spėliojo, ką gali reikšti tas „šnipštas". Sumetusi suglamžytus drabužius kampe ant grindų, ji abejinga, bejausmė, prasižiojusi sėdėjo ant sofos galvodama, ar dar ilgai tie nuogaliai sėdės šalia ir vers sakyti „šnipštas", kai Oro merguželė, leipdama juoku iš girtų Josarjano ir Danbaro kvailiojimų, atvedė Neitlį ir kitus margos gelbėtojų komandos narius į tuos prašmatnius viešbučio apartamentus.

Danbaras su dėkingumu pamaigė Oro merguželei sėdmenis ir grąžino Josarjanui; tas gašliai į ją trynėsi prirėmęs prie durų ir abiem rankomis laikydamas už šlaunų, kol Neitlis jį atplėšė ir nusitempė į svetainę mėlynomis sienomis. Čia Danbaras jau mėtė viską pro langą, o Dobsas laužė baldus masyviu peleninės stovu. Staiga tarpduryje pasirodė nuogas juokingas vyras su raustančiu iš gėdos apendicito randu ir užriko:

– Kas čia darosi?!

– Tavo kojų pirštai nešvarūs, – atsakė Danbaras.

Vyras užsidengė tarpukojį abiem rankomis ir dingo iš akių. Danbaras, Dobsas ir Alkanasis Džo viską pamiršę kriokdami iš džiaugsmo mėtė pro langą viską, ką įstengė pakelti. Netrukus iššveitę visus drabužius, gulėjusius ant sofų, ir lagaminus, riogsojusius ant grindų, ėmė naršyti spintą. Tuo metu atsidarė durys, ir basas valdingai įšlepsėjo kitas nuogalius labai solidžiu kaklu ir galva.

– Liaukitės! – suriko jis. – Ką jūs čia darot?!

– Tavo kojų pirštai nešvarūs, – pranešė jam Danbaras.

Vyras, kaip ir anksčiau įkišęs nosį karininkas, užsidengė tarpukojį ir dingo. Neitlis pasileido jam iš paskos, bet jam pastojo kelią pirmasis nuogalius, lyg koks šokėjas užsidengęs gėdą pagalve.

– Ką čia išdarinėjat, vyrai?! – piktai suriaumojo. – Tučtuojau liaukitės!

– Tučtuojau liaukitės! – atsakė Danbaras.

– Čia aš taip sakau.

– Čia aš taip sakau, – atsakė Danbaras.

Karininkas treptelėjo koja iš bejėgiško pykčio.

– Tyčia kartoji visus mano žodžius?

– Tyčia kartoji visus mano žodžius?

– Aš tave priplosiu! – vyriškis užsimojo kumščiu.

– Aš priplosiu *tave*, – šaltai perspėjo jį Danbaras. – Tu vokiečių šnipas, ir aš liepsiu tave sušaudyti.

– Vokiečių šnipas? Aš amerikiečių pulkininkas!

– Tu nepanašus į amerikiečių pulkininką. Tu panašus į storulį su pagalve ant pilvo. Kur tavo uniforma, jeigu tu tikrai amerikiečių pulkininkas?

– Jūs ką tik išmetėt ją pro langą.

– Na gerai, vyručiai, – tarė Danbaras. – Nuveskit tą kvailą šunsnukį į nuovadą, užrakinkit, o raktą išmeskit.

Pulkininkas sunerimęs išbalo.

– Gal jūs visi iš proto išsikraustėt?! Kur jūsų skiriamieji ženklai? Ei tu – grįžk!

Bet jis pasisuko per vėlai ir nebesustabdė Neitlio – tas, pamatęs savo merginą, sėdinčią ant sofos kitame kambaryje, jam už nugaros nėrė pro duris. Kiti gelbėtojai pasileido jam įkandin ir atsidūrė tarp nuogų šulų. Juos išvydęs, Alkanasis Džo ėmė isteriškai kvatoti; negalėdamas patikėti rodė pirštu paeiliui į visus ir tvarstėsi čia už galvos, čia už šonų. Du stambaus sudėjimo vyrai agresyviai ėmė prie jų artintis, kol pamatė baisią Dobso ir Danbaro antipatiją bei priešiškumą; be to, pirmasis lyg kokia dvirankine kuoka tebemosikavo peleninės sto-

vu, kuriuo daužė svetainės baldus. Neitlis jau sukiojosi merginai prie šono. Toji kelias akimirkas nepažindama į jį spoksojo, paskui šyptelėjo ir užsimerkusi nuleido galvą jam ant peties. Neitlis netvėrė džiaugsmu: ji pirmą kartą jam nusišypsojo.

– Filpai, – tarė ramus, lieknas, pažiūrėti viskuo persisotinęs vyras, kuris nepažįstamiesiems įėjus nė nepasijudino krėsle, – tu nevykdai įsakymų. Liepiau tau juos išvaryti, o tu nuėjęs juos atsivedei. Gal nejauti skirtumo?

– Jie išmetė mūsų daiktus pro langą, generole.

– Šaunuoliai. Mūsų uniformas taip pat? Gudriai sugalvojo! Be uniformų mes nesugebėsim įrodyti, kad už juos viršesni.

– Užsirašykim jų pavardes, Lu, ir...

– Raminkis, Nedai, – santūriu, pavargusiu balsu atsakė lieknasis vyras. – Tau gan neblogai sekasi mūšyje vadovauti šarvuočių divizijoms, bet bendraujant su žmonėmis iš tavęs beveik jokios naudos. Anksčiau ar vėliau susigrąžinsim uniformas ir vėl tapsim viršesni už juos. Jie tikrai išmetė mūsų uniformas? Nuostabi taktika!

– Jie išmetė viską.

– Ir uniformas, kabojusias spintoje?

– Jie išmetė visą spintą, generole. Prisimenat tą trenksmą, kurį išgirdę pamanėm, kad čia jie ateina mūsų žudyti?

– O dabar išmesiu jus, – pagrasino Danbaras.

Generolas pablyško.

– Velniai griebtų, ko *tas* taip širsta? – paklausė jis Josarjano.

– Jis kalba kuo rimčiausiai, – patikino Josarjanas. – Verčiau leiskit merginai išeiti.

– Pasiimkit ją, dėl Dievo meilės, – lengviau atsidusęs atsakė generolas. – Per ją mes tik nesaugiai jaučiamės. Už šimtą dolerių, kuriuos jai sumokėjom, galėjo bent jau parodyti, kad mes jai nepatinkam ar kad mus niekina, bet net to nepadarė. Regis, jūsų gražusis jaunasis draugas labai prie jos prisirišęs. Jūs tik pažiūrėkit, kaip jis neatitraukia pirštų nuo jos šlaunies apsimesdamas, kad užraitoja jai kojines.

Netikėtai užkluptas Neitlis kaltai nuraudo ir ėmė kur kas

greičiau ją rengti. Mergina kietai miegojo ir ritmingas jos kvėpavimas panėšėjo į tylų knarkimą.

– Pulkim ir atimkim ją, Lu! – ragino kitas karininkas. – Mūsų pajėgos gausesnės, mes galim apsupti ir...

– Oi ne, Bili, – atsidusęs atsakė generolas. – Gal tu ir meistriškai gebi geru oru lygumoje apsupti iš abiejų pusių priešą, jau metusį į mūšį visas pajėgas, bet kitur ne visuomet moki blaiviai mąstyti. Kam ji mums reikalinga?

– Generole, mūsų strateginė padėtis labai prasta. Neturim nė menkiausio drabužio – kam teks eiti koridorium ir laiptais parnešti mūsų uniformų, patirs didžiulį pažeminimą ir gėdą.

– Taip, Filpai, tu visai teisus, – atsakė generolas, – kaip tik todėl tu ir eisi jų parnešti. Drožk!

– Nuogas, sere?

– Jei nori, gali pasiimti pagalvę. Kai surinksi mano apatinius ir kelnes, rask man cigarečių.

– Aš liepsiu atnešti visus jūsų drabužius, – pasisiūlė Josarjanas.

– Girdit, generole? – su palengvėjimu atsiduso Filpas. – Man nereikės eiti.

– Filpai, tu nevisproti! Nejaugi nematai, kad jis meluoja?

– Tu meluoji?

Josarjanas linktelėjo galvą, ir Filpo viltys sudužo. Josarjanas nusijuokęs padėjo Neitliui išsivesti merginą į koridorių, paskui iki lifto. Ji miegojo, vis dar nepakeldama galvos nuo Neitlio peties, ir jos veide švietė šypsena, tarsi matytų gražų sapną. Dobsas su Danbaru išbėgo į gatvę gaudyti taksi.

Kai jie išlipo iš automobilio, Neitlio kekšė pakėlė akis. Laiptais į savo butą lipo vos vilkdama kojas ir vis rydama seiles, bet kol Neitlis ją nurengė ir paguldė į lovą, vėl kietai miegojo. Ji pūtė į akį aštuoniolika valandų, o Neitlis visą kitą rytą lakstė po butą visus tildydamas. Kai mergina pabudo, buvo iki ausų jį įsimylėjusi. Kaip paaiškėjo, jos širdžiai užkariauti to tik ir reikėjo – leisti jai iki valios išsimiegoti.

Kai atsimerkusi mergina jį pamatė, patenkinta nusišypsojo, tingiai ištiesė ilgas kojas po šnarančiomis paklodėmis ir pa-

mojo gultis šalia su idiotiška geismo apimtos moters išraiška veide. Neitlis priėjo net apsvaigęs iš laimės ir beveik neprieštaravo, kai mažoji jos sesutė vėl jam sutrukdė įlėkusi į kambarį ir parkritusi ant lovos tarp jųdviejų. Neitlio kekšė ėmė ją plūsti ir kumščiuoti, bet šįsyk geraširdiškai juokdamasi, ir Neitlis patogiai atsigulė aukštielninkas jas abi apkabinęs ir pasijuto stiprus – tikras jųdviejų globėjas. Nusprendė, kad jie trys – nuostabi šeima. Jis pasirūpins, kad užaugusi mažoji sesutė lankytų kokį prestižinį koledžą. Po kelių minučių Neitlis šoko iš lovos visu balsu apskelbti draugams, kaip jam pasisekė. Džiugiai sušukęs ateiti į jo kambarį, užtrenkė duris prieš pat jų suglumusius veidus, mat pačiu laiku prisiminė, kad jo mergina nuoga.

– Renkis, – įsakė jai mintyse pagirdamas save už apdairumą.

– *Perchè?* – smalsiai paklausė jinai.

– *Perchè?*– pakartojo jis atlaidžiai sukikendamas. – Nes aš nenoriu, kad jie pamatytų tave nuogą.

– *Perchè no?** – paklausė jinai.

– *Perchè no?*– Jis apstulbęs į ją pažiūrėjo. – Negerai, kai kiti vyrai mato tave nuogą – štai kodėl.

– *Perchè no?*

– Todėl, kad aš taip sakau! – praradęs viltį jai išaiškinti pratrūko šaukti Neitlis. – Nesiginčyk su manim! Vyras aš, o ne tu, tad privalai daryti viską, ką liepiu. Nuo šiol draudžiu tau išeiti iš šio kambario neapsirengusiai, aišku?

Neitlio kekšė pažiūrėjo į jį, tarsi jis būtų beprotis.

– Gal pamišai? *Che succede?***

– Aš kalbu kuo rimčiausiai.

– *Tu sei pazzo!* – sušuko jinai pasipiktinusi ir pašoko iš lovos. Kažką panosėje vapėdama užsimovė kelnaites ir išdidžiai pasuko prie durų.

Neitlis atsistojo ir išsitiesė valdinga vyriška poza.

* Kodėl ne? (*It.*)

** Kas čia darosi? (*It.*)

– Draudžiu šitokiai išeiti iš šio kambario, – pranešė jai.

– *Tu sei pazzo!* – suriko jinai išėjusi iš kambario ir papurtė galvą negalėdama patikėti tuo, kas čia darosi. – *Idiota! Tu sei un pazzo imbecille!**

– *Tu sei pazzo!* – patvirtino jos liesoji sesutė eidama paskui ją tokia pat išdidžia eisena.

– Grįžk! – įsakė jai Neitlis. – Tau taip pat draudžiu išeiti iš šio kambario šitokiai!

– *Idiota!* – oriai drėbė jam mažoji sesutė pro jį pralėkusi. – *Tu sei un pazzo imbecille!*

Neitlis kurį laiką lakstė ratu, apimtas bejėgiško įtūžio, o paskui nuskuodė į svetainę uždrausti savo draugams žiūrėti į jo merginą. Toji vienomis kelnaitėmis tuo metu skundėsi jo elgesiu.

– Kodėl negalima? – paklausė Danbaras.

– Kodėl? – sušuko Neitlis. – Todėl, kad dabar ji mano mergina, ir jūs neturit jos matyti neapsirengusios.

– Kodėl? – paklausė Danbaras.

– Matot? – gūžtelėjusi pečiais tarė jo mergina. – *Lui è pazzo.***

– *Sì, è molto pazzo,**** – patvirtino jos sesutė.

– Jeigu nenori, kad mes matytume ją nuogą, neleisk jai išsirengti, – patarė Alkanasis Džo. – Kokių velnių kimbi prie mūsų?

– Ji manęs neklauso, – susigėdęs prisipažino Neitlis. – Todėl nuo šiol turėsit užsimerkti arba nusigręžti, kai ji šitokia pasirodys, susitarėm?

– *Madonn'!***** – įpykusi šūktelėjo jo mergina ir išlėkė iš kambario.

– *Madonn'!* – šūktelėjo mažametė jos sesutė lėkdama iš paskos.

– *Lui è pazzo*, – geraširdiškai pastebėjo Josarjanas. – Aš priverstas tai pripažinti.

* Idiote! Tu pamišęs kretinas! (*It.*)
** Jis pamišęs. (*It.*)
*** Taip, visai pamišęs. (*It.*)
**** Švenčiausioji mergele! (*It.*)

– Gal tau protas pasimaišė, ar kokį velnią? – piktai paklausė Neitlio Alkanasis Džo. – Dar sugalvosi uždrausti jai kabinti gatvėje vyrus.

– Nuo šiol, – tarė savo merginai Neitlis, – draudžiu tau gatvėj kabinti vyrus.

– *Perchè?* – smalsiai paklausė jinai.

– *Perchè?!* – apstulbęs sušuko Neitlis. – Todėl, kad tai negražu, štai kodėl!

– *Perchè no?*

– Negražu, ir tiek! – užsispyrė Neitlis. – Negražu, kai tokia miela mergina kaip tu ieško vyrų, su kuriais galėtų permiegoti. Duosiu tau tiek pinigų, kiek reikės, kad tau nebetektų tuo verstis.

– O ką aš vietoj to visą dieną veiksiu?

– Ką veiksi? Tai, ką veikia tavo draugės.

– Mano draugės ieško vyrų, su kuriais galėtų permiegoti.

– Tada rask naujų draugių! Tiesą sakant, net nenoriu, kad bendrautum su tokiomis merginomis. Prostitucija – negeras dalykas! Visi tai žino, net jis, – jis atsisuko į patyrusį senį neabejodamas, kad tas patvirtins jo žodžius. – Aš juk teisus, ar ne?

– Tu klysti, – atsakė senis. – Prostitucija suteikia jai galimybę susitikti su žmonėmis. Ji gauna gryno oro ir pamankština kūną, be to, neprisidaro bėdų.

– Nuo šiol, – griežtai pareiškė savo merginai Neitlis, – draudžiu tau bendrauti su šiuo nedoru seniu.

– *Va fongul!** – atrėžė jo mergina ir nutaisiusi pavargusią miną pakėlė akis į lubas. – Ko jam iš manęs reikia? – grūmodama kumščiais verkšleno jinai. – *Lasciami!*** – grasindama maldavo jinai. – *Stupido!**** Jei manai, kad mano draugės tokios negeros, tai kodėl tavo bičiuliai visą laiką jas barškina? Uždrausk jiems.

* Eik velniop! (*It.*)
** Atsikabink! (*It.*)
*** Kvaily! (*It.*)

– Nuo šiol, vyručiai, – tarė savo bičiuliams Neitlis, – turit liautis barškinę jos drauges ir pradėti gyventi padoriai.

– *Madonn'!* – sušuko jo bičiuliai ir nutaisę pavargusias minas pakėlė akis į lubas.

Neitlis akivaizdžiai išprotėjo. Jis reikalavo, kad jie visi tučtuojau įsimylėtų ir sukurtų šeimas. Danbarui jis leido vesti Oro kekšę, o Josarjanui įsimylėti seselę Antelą ar kokią kitą jam patinkančią merginą. Po karo jie visi galėsią dirbti jo tėvo bendrovėje; jie visi gyvens ir augins vaikus tame pačiame prabangiame priemiestyje. Neitlis viską vaizdavosi kuo aiškiausiai. Meilė pavertė jį romantišku idiotu. Draugužiai parvijo jį į miegamąjį, ir ten jis ėmė vaidytis su savo mergina dėl kapitono Purvinso. Jinai sutiko nebemiegoti su kapitonu Purvinsu ir nebeduoti jam iš Neitlio gautų pinigų, bet nė per nago juodymą nenusileido dėl draugystės su bjauriu, nevalyvu, pasileidusiu seniu, kurio galvoje buvo vienos šlykštynės. Senis su užgaulia pašaipa stebėjo pražydusią Neitlio meilę ir nenorėjo sutikti, kad JAV kongresas – nuostabiausias patariamasis organas visame pasaulyje.

– Nuo šiol, – rūsčiai įsakė savo merginai Neitlis, – kuo griežčiausiai draudžiu tau net šnekėtis su tuo šlykščiu seniu.

– Ir vėl tau užkliuvo senis? – sumišusi sušuko mergina. – *Perchè?*

– Jam nepatinka Atstovų rūmai.

– *Mamma mia!** Dievaži – kas tau pasidarė?!

– *È pazzo*, – filosofiškai pastebėjo jos sesutė, – štai kas jam pasidarė.

– *Sì*, – nė kiek nedvejodama pritarė vyresnioji mergina abiem rankom raudamasi ilgus rusvus plaukus. – *Lui è pazzo.*

Tačiau ji ilgėjosi Neitlio, kai jo nebebuvo šalia ir tūžo ant Josarjano, kai tas iš visų jėgų vožė Neitliui, ir vargšelį lūžusia nosimi išvežė į ligoninę.

* Motina brangi! (*It.*)

34

Padėkos šventė

Tiesą sakant, dėl to, kad Josarjanas vožė Neitliui į nosį, buvo kaltas seržantas Naitas. Tai atsitiko per Padėkos dieną, po to, kai visi eskadrilės kariai nuolankiai padėkojo Mailui už pasakiškai gausius pietus, kuriuos karininkai, puskarininkiai ir eiliniai nepasotinamai šlamštė iki pat vakaro, bei už neatkimštus pigaus vyno butelius, kuriuos jis lyg iš kokio gausybės rago nešykštėdamas dalijo visiems, kas tik paprašydavo. Nespėjus sutemti, jauni kareivukai išbalusiais it kreida veidais lupo ožius visose pakampėse ir girtutėliai griuvo ant žemės be gyvybės ženklų. Ore tvyrojo baisus dvokas. Kiti vyrai smaginosi toliau, ir betikslės siautėjančios linksmybės tęsėsi. Nesuvaldoma rijimo ir gėrimo orgija triukšmingai nusirito miškais iki karininkų klubo, kalnais pasklido iki ligoninės ir priešlėktuvinės gynybos ugnies taškų. Josarjano eskadrilės vyrai vanojo vieni kitus kumščiais, o kartą į darbą paleido net peilį. Kapralas Kolodnis žvalgybos palapinėje žaisdamas su užtaisytu pistoletu persišovė koją ir kol kraujui trykštant iš žaizdos aukštielninkas gulėjo skubančioje greitojoje, dantenas ir kojų pirštus jam ištepė violetiniu gencijonų tepalu. Vyrai supjaustytais pirštais, kruvinomis galvomis, dieglių varstomais pilvais ir sulaužytais blauzdikauliais atgailaudami šlubavo į medicinos pagalbos palapinę, kur Gasas su Vesu dažė jiems dantenas ir kojų pirštus violetiniu tepalu ir dalijo vidurių paleidžiamuosius, kuriuos kariai išmesdavo į krūmus. Linksmybės tęsėsi iki paryčių, ir tylą be perstojo drumstė laukiniai, džiūgaujantys įsismaginusių vyrų šauksmai, žiaukčiojimas, dejonės, juokas, pasisveikinimai, grasinimai ir keiksmai, į akmenis dūž-

tančių butelių dzingsėjimas. Tolumoje aidėjo nešvankios dainos. Erzelis buvo baisesnis negu Naujųjų metų išvakarėse.

Josarjanas, vengdamas eskadrilės draugų keliamų pavojų, anksti nuėjo miegoti ir netrukus susapnavo strimgalviais bėgąs nesibaigiančiais mediniais laiptais, garsiai kaukšindamas kulnais. Praplėšęs akis suvokė, kad kažkas šaudo į jį iš kulkosvaidžio. Iš gerklės išsiveržė pilna kančios ir siaubo aimana. Pirmiausia pamanė, kad Mailas vėl bombarduoja eskadrilę, tad nusirito nuo lovos ant grindų ir gulėjo, susirietęs į virpantį, besimeldžiantį kamuolį; širdis daužėsi kaip poliakalės meška, kūną išpylė šaltas prakaitas. Lėktuvai neūžė. Iš toli atskardėjo girtas, linksmas juokas. „Su Naujaisiais metais, su Naujaisiais metais!“ – kažkur aukštai tarp trumpų, garsių kulkosvaidžio papliūpų vis pasigirsdavo netveriantis džiaugsmu pažįstamas balsas, ir Josarjanas suprato, kad norėdami papokštauti, vyrai nusigavo į smėlio maišais aptvertus ugnies taškus, kuriuos Mailas, subombardavęs eskadrilę, įrengė kalnuose ir į kuriuos sargybon paskyrė saviškius.

Josarjanas užsiliepsnojo neapykanta ir įniršiu pamatęs, kad tapo jam miegoti sutrukdžiusio ir žliumbiančia lūžena pavertusio neatsakingo pokšto auka. Jis troško kraujo, jam reikėjo ką nors nužudyti. Dar niekad jis nebuvo taip įsiutęs, net tada, kai apglėbęs Makvotui kaklą norėjo pasmaugti. Kulkosvaidis vėl sutratėjo, keli balsai suriko: „Su Naujaisiais metais!“ – ir lyg raganos kvatojimas tamsą perskrodė nuo kalnų atsiritęs piktdžiugiškas juokas. Apsivilkęs kombinezoną, įsispyręs į batus, Josarjanas išrūko iš palapinės keršyti. Nesustodamas įkišo apkabą į 45-ojo kalibro revolverį ir išjungė saugiklį – dabar tereikės nuspausti gaiduką. Išgirdo, kaip bėgdamas iš paskos jį sutureti Neitlis šaukia jį vardu. Dar kartą iš kalvelės, juoduojančios virš mašinų parko, sukaleno kulkosvaidis, ir oranžinių trasuojančių kulkų brūkšneliai nulėkė pažemiui, vos nekliudydami tamsoje skendinčių palapinių stogų. Tarp trumpų šūvių serijų vėl nuskardėjo griausmingas juokas. Josarjanas pajuto, kaip jį lyg rūgštis nudegina apmaudas: tie šunsnukiai kelia pavojų jo gyvybei! Apimtas aklo, laukinio įnir-

šio ir ryžto, pralėkė visą eskadrilės stovyklą ir kiek kojos įkerta pro mašinų parką pasileido siauru, vingiuotu taku įkalnėn, kai Neitlis pagaliau jį pasivijo tebešaukdamas: „Jo-jo! Jo-jo!“ – ir susirūpinęs maldavo sustoti. Sučiupęs Josarjaną už pečių bandė sustabdyti. Josarjanas pasisukęs išsivadavo. Neitlis vėl jį griebė. Tada Josarjanas nusikeikė ir iš visų jėgų vožė kumščiu Neitliui tiesiai į gležną jauną veidą, paskui užsimojo smogti dar kartą, bet Neitlis sudejavęs parkrito ir gulėjo susirietęs, užsidengęs veidą delnais, ir jam tarp pirštų sruvo kraujas. Josarjanas apsisuko ir neatsigręždamas nudulkėjo taku aukštyn.

Netrukus pamatė kulkosvaidį. Jį išgirdusios dvi žmogystos – Josarjanas matė tik juodus jų siluetus – pašaipiai juokdamosi pašoko ir spruko į tamsą jam nespėjus nusigauti arčiau. Jis pavėlavo. Žingsniai nutolo. Vaiskioje be vėjo mėnesienoje liko pūpsoti tik ratu suguldyti smėlio maišai. Josarjanas nusiminęs apsidairė. Iš tolumos vėl atskriejo pašaipus juokas. Tačiau jis išgirdo dar vieną garsą: kažkur visai arti trekštelėjo šakelė. Apimtas pakilaus jaudulio, Josarjanas puolė ant kelių ir nusitaikė. Anapus smėlio maišų sušlamėjo lapai: kažkas prie jo sėlino. Paleido du šūvius, kažkas šovė į jį vieną kartą, ir iš garso jis pažino ginklą.

– Danbarai, čia tu? – suriko jis.

– Čia tu, Josarjanai?

Vyrai išėjo iš slėptuvių ir susitiko laukymėje; suirzę ir nusivylę abu laikė ginklus nuleistus. Abu tirtėjo nuo žvarbaus oro ir šnopavo dar neatsigavę po sunkaus bėgimo įkalnėn.

– Tie šunsnukiai paspruko, – tarė Josarjanas.

– Jie sutrumpino man gyvenimą dešimčia metų! – sušuko Danbaras. – Jau pamaniau, kad tas bjaurybė Mailas vėl mus bombarduoja. Kaip gyvas nesu taip išsigandęs. Ak, kad žinočiau, kas tie išgamos!

– Vienas jų – seržantas Naitas.

– Eime jį nudėkim, – Danbaras kaleno dantimis. – Jis neturėjo teisės šitaip mūsų gąsdinti.

Josarjanas nebenorėjo nieko žudyti.

– Pirma padėkime Neitliui. Man regis, aš per smarkiai jam užvožiau kalno papėdėje.

Tačiau palei taką Neitlio nebuvo matyti, nors Josarjanas iš kraujo dėmės pažino tą vietą, kur jis gulėjo. Nerado Neitlio ir jo palapinėje. Jį pamatė tik kitą rytą, kai atsigulę į ligoninę gydytis sužinojo, kad išvakarėse Neitlis buvo čia paguldytas dėl lūžusios nosies. Neitlis pasitiko juodu išgąstinga nustebusia šypsena, kai avėdami šlepetėmis ir vilkėdami chalatais įčiužino paskui seselę Kramer, atvedančią parodyti jų lovų. Neitliui ant nosies buvo uždėtas masyvus įtvaras, po akimis juodavo mėlynės. Kai Josarjanas priėjo atsiprašyti, kad jam sudavė, Neitlis susidrovėjęs vis raudo ir teisinosi – matyt, jam tebesvaigo galva. Josarjanas pasijuto klaikiai; jis vos galėjo prisiversti žiūrėti į sudarkytą Neitlio veidą, nors vaizdas buvo toks komiškas, kad jam norėjosi kvatoti. Danbaras pasidygėjo jų sentimentalumu; visi trys lengviau atsiduso, kai į palatą įsiveržė Alkanasis Džo su savo sudėtinguoju fotoaparatu. Alkanasis Džo norėjo būti šalia Josarjano, kai tas grabinės seselę Antelą, todėl priskiedė gydytojams apie pilvo skausmus, ir tie paguldė jį įtarę apendikso priepuolį. Ir jam, ir Josarjanui netrukus teko nusivilti. Paaiškėjo, kad seselė Antela nusprendė ištekėti už gydytojo – bet kurio gydytojo, nes jie visi puikiai vertėsi iš savo profesijos – ir nenorėjo rizikuoti akivaizdoje žmogaus, kuris vieną gražią dieną gali tapti jos vyru. Alkanasis Džo siuto ir nepaguodžiamai liūdėjo, kol į palatą atvedė – ko jau ko, bet to niekas tikrai nesitikėjo! – kapelioną, aprengtą kaštoniniu velvetiniu chalatu. Lyg koks kaulėtas švyturys dvasininkas iš tolo spinduliavo tokį neregėtą pasitenkinimą savim, kad nuslėpti jo niekaip nebūtų gebėjęs. Į ligoninę kapelioną paguldė dėl širdies skausmų, kuriuos gydytojai aiškino pilve susikaupusiomis dujomis, ir dėl įsisenėjusios Viskonsino pūslelinės.

– Kas, po galais, yra ta Viskonsino pūslelinė? – paklausė Josarjanas.

– Kaip tik tai norėjo sužinoti ir daktarai! – išdidžiai pareiškė kapelionas ir pratrūko kvatoti. Niekas dar nebuvo matęs

jo tokio linksmo ir laimingo. – Jokios Viskonsino pūslelinės nėra! Nesuprantat? Aš pamelavau. Sudariau su gydytojais sandėrį: prižadėjau pranešti, kada mano Viskonsino pūslelinė praeis, jeigu jie prižadės niekaip jos negydyti. Kaip gyvas nesu melavęs. Argi tai nenuostabu?

Kapelionas nusidėjo, ir jam buvo gera. Sveikas protas jam kuždėjo, kad meluoti ir vengti pareigos – nuodėmės. Kita vertus, visi žinojo, kad nuodėmė yra blogis, o šis, žinia, negali atnešti gėrio. Tačiau kapelionas jautėsi gerai, netgi nuostabiai. Piršosi logiška išvada: melas ir pareigos vengimas negali būti nuodėmės. Dangiškosios aiškiaregystės akimirką kapelionas perprato pravartų savisaugiškų išvedžiojimų metodą, ir tas atradimas nuteikė jį nepaprastai pakiliai. Tiesiog stebuklas! Jis pamatė, kad be jokio vargo įmanoma ydą paversti dorybe, o šmeižtą – tiesa, bejėgiškumą – romumu, pasipūtimą – nuolankumu, plėšikavimą – filantropija, vagiliavimą – garbinga veikla, šventvagiškas kalbas – išminties sakymu, žvėriškumą – patriotizmu, sadizmą – teisingumo vykdymu. Tai galėjo padaryti kiekvienas – nereikėjo daug proto, užteko būti bevaliui. Apimtas įkvėpimo, kapelionas peržvelgė visą dabar jau pateisinamų tradicinių nedorybių gamą, o Neitlis sėdėjo lovoje išraudęs, nudžiugęs ir kartu apstulbęs, kad atsidūrė išprotėjusių draugužių gaujos dėmesio centre. Jautėsi pamalonintas, bet tuo pat metu kankino bloga nuojauta, kad tuoj įeis koks rūstus ligoninės valdžios atstovas ir visą šutvę išmes lyg kokius valkatas lauk. Tačiau niekas nesutrikdė jų ramybės. Vakare jie triukšmingu pulku patraukė žiūrėti spalvotos sumautos Holivudo fejerijos, o kai pažiūrėję spalvotą sumautą Holivudo fejeriją grįžo, palatoje gulėjo baltai aptaisytas kareivis. Danbaras ėmė spiegti ir suskydo.

– Jis grįžo! – šaukė Danbaras. – Jis vėl čia! Jis sugrįžo!

Josarjanas sustojo kaip įbestas, vienodai išgąsdintas klaikiai šaižaus Danbaro riksmo ir pažįstamo šleikštaus nuo galvos iki kojų pirštų galiukų baltais tvarsčiais ir gipsu aptaisyto kareivio vaizdo. Josarjanui iš gerklės nevalingai išsiveržė keistas trūkčiojantis gargesys.

– Jis grįžo! – vėl suspigo Danbaras.

– Jis grįžo! – lyg aidas pakartojo nuo karštinės kliedintis ligonis, tarsi Danbaro siaubas būtų persidavęs jam.

Palata akimirksniu virto beprotnamiu. Būriai ligonių ir sužeistųjų lakstė ir striksėjo tarp lovų kažką nesuprantama vapėdami, tarsi pastate būtų siautęs gaisras. Vienakojis ligonis panikos apimtas pasiramsčiuodamas ramentu šokinėjo šen ir ten šaukdamas:

– Kas čia darosi? Kas atsitiko? Degam? Ligoninė dega?

– Jis grįžo! – sušuko jam kažkas. – Nejaugi negirdėjai, ką sakė?! Jis vėl čia!

– Kas grįžo? – suriko kažkas kitas. – Kas jis toks?

– Ką visa tai reiškia? Ką mums daryti?

– Ligoninė dega?

– Kelkitės ir bėkit, velniai rautų! Visi kelkitės ir sprukit!

Visi, kas dar tebegulėjo, pašoko iš lovų ir ėmė lakstyti iš vieno palatos galo į kitą. Vienas kontržvalgas ieškojo pistoleto, kad galėtų nušauti kitą, užvožusį jam alkūne į akį. Palatoje kilo sumaištis. Kliedintis nuo karštinės ligonis vos nepargriovė vienakojo, o tas netyčia taip tvojo gumininiu ramento antgaliu jam per pėdą, kad sulaužė kelis pirštus. Kliedintis nuo karštligės vyriškis keliais sulaužytais kojos pirštais susmuko ant grindų ir iš skausmo apsiverkė, tuo tarpu kiti ligoniai aklai blaškydamiesi kliuvo už jo ir dar skaudžiau jį spardė bei tvatijo.

– Jis grįžo! – vapėjo, giedojo ir isteriškai klykė vyrai duodamiesi po palatą. – Jis vėl čia! Jis vėl čia!

Staiga tarp jų lyg kokia policininkė išdygo sesuo Kramer ir sukdamasi ratu neviltingai bandė vėl įvesti tvarką, o nepavykus prapliupo bejėgiškomis ašaromis.

– Raminkitės, prašau jūsų, raminkitės, – veltui ragino jinai tarp nesutramdomų kūkčiojimų.

Išbalęs kaip vaiduoklis kapelionas nesusigaudė, kas čia darosi. Nenumanė ir Neitlis – tas prilipo Josarjanui prie šono ir nesitraukė, taip pat ir Alkanasis Džo, kuris sekiojo iš paskos sugniaužęs menkučius kumščius ir išgąstingai dairėsi į šalis.

– Ė – kas čia darosi? – klausinėjo jis. – Kas, po velnių, čia darosi?

– Čia tas pats! – gerokai visą erzelynę nustelbusiu balsu suriko jam Josarjanas. – Nejaugi nesupranti?! Čia tas pats!

– Čia tas pats! – išgirdo savo balso aidą Josarjanas, tirtėdamas iš nesuvaldomo negeros nuojautos prisisunkusio susijaudinimo, ir paskui Danbarą prasibrovė prie baltai aptaisyto kareivio lovos.

– Nesikarščiuokit, vaikinai, – nedrąsiai šypsodamas draugiškai patarė nedidukas patriotiškasis teksasietis. – Nėra reikalo nervintis. Mums visiems reikėtų nusiraminti.

– Čia tas pats! – ėmė vapėti, giedoti ir rėkti kiti.

Staiga palatoje atsirado ir seselė Antela.

– Kas čia darosi? – piktai paklausė ji.

– Jis grįžo! – susmukdama jos glėbyje sukliko sesuo Kramer. – Jis vėl čia, jis vėl čia!

Iš tikrųjų čia buvo tas pats kareivis, tik puse sprindžio trumpesnis ir keliais kilogramais pasitaisęs, bet Josarjanas iškart jį atpažino iš dviejų nesilankstančių rankų ir dviejų nesilankstančių storų nenaudingų kojų – visos galūnės įtemptomis vielomis beveik statmenai iškeltos į orą, virš jų kabo ilgi švininiai svarsčiai – ir iš tamsios skylės nuspurusiais kraštais virš burnos. Tiesą sakant, jis beveik nepasikeitė. Iš kieto akmens luito virš šakumo vis dar kyšojo tas pats cinko vamzdelis, žarnele sujungtas su permatomo stiklo indu ant grindų. Ant stovo tebekabėjo kitas permatomas stiklo indas, iš kurio skystis lašėjo į alkūnę. Josarjanas būtų visur jį pažinęs. Jam magėjo sužinoti, kas tas nelaimėlis.

– Viduj nieko nėra! – netikėtai suriko jam Danbaras.

Josarjanas pajuto, kad širdis akimirką sustojo ir pakirto kojas.

– Ką čia pliauški?! – išgąstingai sušuko jis pritrenktas sielvartu kibirkščiuojančių Danbaro akių ir pamišėliškos laukinio siaubo išraiškos. – Gal drignių prisirijai, ar kurių galų? Kokį velnią čia tauški, kad viduj nieko nėra?!

– Jį išvogė! – sukriokė jam Danbaras. – Viduj jis tuščias –

kaip šokoladinis kareivėlis. Jie ištraukė jį ir paliko vien tvarsčius iš viršaus.

– Kam jiems to reikia?

– O kam jiems reikia krėsti visas kitas šunybes?

– Jį išvogė! – sušuko dar kažkas, ir visi palatos ligoniai ėmė rėkti: „Jį išvogė! Jie jį išvogė! Jį išvogė!“

– Grįžkit! – prašė Danbaro ir Josarjano seselė Antela baksnodama Josarjanui į krūtinę. – Būkit geri – gulkit į lovas.

– Tu iš proto išsikraustei! – piktai užriko ant Danbaro Josarjanas. – Kokių velnių šitaip kalbi?

– Ar kas nors jį matė? – pašaipiai paklausė Danbaras.

– Tu juk jį matei, ar ne? – paklausė seselės Antelos Josarjanas. – Pasakyk Danbarui, kad viduj yra žmogus.

– Viduj – leitenantas Šmulkeris, – atsakė sesuo Antela. – Visas jo kūnas apdegęs.

– Ar jinai jį matė?

– Tu juk jį matei, ar ne?

– Jį matė tvarstęs gydytojas.

– Kuris gydytojas jį tvarstė? Eik ir atvesk jį čia!

Seselė Antela net aiktelėjo.

– Jo čia nėra! – sušuko jinai. – Pacientą tokį jau atvežė iš lauko ligoninės.

– Matot? – suspigo sesuo Kramer. – Viduj nieko nėra!

– Viduj nieko nėra! – sukliko Alkanasis Džo ir ėmė trypti.

Danbaras nustūmė visus į šalį ir įtūžęs prišoko prie baltai aptaisyto kareivio lovos norėdamas pats įsitikinti ir godžiai prikišo žvilgančią akį prie baltų tvarsčių kiaute žiojinčios skylės nuspurusiais kraštais. Jis vis dar palinkęs stebeilijosi viena akimi į tamsoje skendinčią, nejudančią kiaurymę, kur turėjo būti baltai aptaisyto kareivio burna, kai įbėgę gydytojai ir karo policininkai padėjo Josarjanui jį atplėšti. Gydytojai už juosmens buvo užsikišę pistoletus. Policininkai karabinais ir šautuvais nuvarė lovą apspitusius niurnančius ligonius. Jie atsirideno neštuvus su ratukais ir vos per kelias sekundes vikriai iškėlė iš lovos baltai aptaisytą kareivį ir išvežė iš palatos. Skubėdami lauk gydytojai su karo policininkais įtikinėjo ligonius, esą viskas gerai.

Seselė Antela timptelėjo Josarjaną už rankovės ir paslapčiomis kuštelėjo norinti pasimatyti sandėliuke. Josarjanas netvėrė džiaugsmu. Pamanęs, kad pagaliau sesuo Antela užsimanė pasibarškinti, pakėlė jai sijoną vos tik juodu sulindo į sandėliuką, bet toji atstūmė. Ji turinti svarbią naujieną apie Danbarą.

– Jie ruošiasi jį pradingti, – tarė ji.

Josarjanas nesuprasdamas įsmeigė į ją akis.

– Ką jie ruošiasi padaryti? – nustebęs paklausė ir susirūpinęs sukikeno. – Ką tai reiškia?

– Nežinau. Girdėjau juos kalbantis už durų.

– Kas ten buvo?

– Nežinau – jų nemačiau. Tik girdėjau juos sakant, kad pradings Danbarą.

– Kodėl jie jį pradings?

– Nežinau.

– Kažkokia nesąmonė! Jie net tą žodį netaisyklingai vartoja. Ką, po velniais, reiškia pradingti žmogų?

– Nežinau.

– O varge – tai bent pagalbininkė!

– Ko tu prie manęs prikibai? – įsižeidusi papriekaištavo seselė Antela šnirpščiodama ir tramdydama ašaras. – Aš tik mėginu padėti. Argi aš kalta, kad jie ruošiasi jį pradingti? Man apskritai nederėjo tau nieko sakyti.

Josarjanas ją apkabino ir švelniai prisiglaudė.

– Atleisk, – tarė ir pagarbiai pakštelėjęs į skruostą nuskubėjo įspėti Danbaro, bet niekur jo neberado.

35

Karingasis Mailas

Josarjanas meldėsi – pirmą kartą gyvenime. Jis atsiklaupė ir meldė Neitlio nesisiūlyti savanoriu po to, kai Vadas Baltoji Pusiau Aviža iš tikrųjų mirė ligoninėje plaučių uždegimu, ir Neitlis, jau įvykdęs septyniasdešimties skrydžių normą, paprašė jo pareigų. Tačiau Neitlis nė nemanė klausyti.

– Aš privalau atlikti daugiau skrydžių, – suktai šypsodamas neįtikinamai įrodinėjo Neitlis. – Kitaip mane parsiųs namo.

– Na ir kas?

– Noriu grįžti namo tik tada, kai galėsiu pasiimti ją kartu.

– Ji tau tokia brangi?

Neitlis nusiminęs linktelėjo galvą.

– Galiu niekada jos nebepamatyti.

– Tuomet prašykis atleidžiamas nuo kovinių užduočių, – ragino Josarjanas. – Savo normą jau įvykdei, o priedo už skrydžius tau nereikia. Kodėl nepaprašai Vado Baltosios Pusiau Avižos pareigų – aišku, jei žinai sugebėsiąs susitaikyti su mintimi, kad tavo viršininkas – kapitonas Purvinsas?

Neitlio skruostai droviai išraudo. Jis papurtė galvą neslėpdamas apmaudo ir nuoskaudos.

– Man neduoda tų pareigų. Kalbėjausi su papulkininkiu Kornu. Jis sakė, kad turėsiu skraidyti toliau, kitaip mane parsiųs namo.

Josarjanas šlykščiai nusikeikė.

– Tikrų tikriausia niekšybė!

– Man nė motais. Atlikau septyniasdešimt skrydžių ir nė karto nebuvau pamuštas, tad gal nieko neatsitiks, jei atliksiu dar keletą.

– Nieko nedaryk, kol aš su kuo nors apie tai pasikalbėsiu, – nusprendė Josarjanas ir nuėjo pagalbos pas Mailą; po jų pokalbio tas iškart paprašė pulkininko Ketkarto ir toliau siųsti jį į kovinius skrydžius.

Mailas per tą laiką spėjo daug kartų pasižymėti. Jis be baimės šokdavo į pavojų ir kritikos ugnį palankia kaina pardavinėdamas naftą ir guolius Vokietijai, kad susišluotų gražaus pinigėlio ir išsaugotų jėgų pusiausvyrą tarp besigrumiančių šalių. Iš visų pusių puolamas, jis laikėsi grakščiai ir neapsakomai narsiai. Užsibrėžtam tikslui aukojosi gerokai daugiau, negu reikalavo pareigos jausmas, todėl taip pakėlė maisto savo valgyklose kainas, kad kariams už jį teko pakloti visą atlyginimą. Mailas baisiausiai nemėgo prievartos ir balsingai gynė žmogaus teisę rinktis, tad suteikė jiems dar ir kitą galimybę – mirti badu. Susidūręs su milžinišku pasipriešinimu, laikėsi savo požiūrio nepaisydamas savo saugumo bei gero vardo ir kaip skydu drąsiai prisidengė pasiūlos ir paklausos dėsniu. O kai atsirado kažkas, nesileidęs įtikinamas, jis nenoromis nusileido, bet net ir traukdamasis toliau narsiai gynė istorinę laisvų žmonių teisę mokėti viską, ką turi, už tai, kas jiems reikalinga norint išlikti gyviems.

Mailą užklupo nusikaltimo vietoje – apiplėšinėjant tautiečius, todėl jo akcijos dabar buvo kotiruojamos kaip niekad gerai. Jis įrodė, kad jo žodžiu galima tikėti, kai kažkoks prakaulus majoras iš Minesotos valstijos maištingai papūtė lūpas ir pareikalavo savosios sindikato dalies – juk Mailas nuolatos tvirtindavo, kad jo akcijų turį visi. Mailas davė ryžtingą atkirtį: paėmęs pirmą po ranka pasitaikiusią popieriaus skiautę, užrašė „Akcija“ ir įteikė ją su doruolio panieka, šitaip pelnydamas beveik visų jį pažinojusiųjų susižavėjimą, atmieštą pavydu. Jis pasiekė šlovės viršūnę, todėl pulkininkas Ketkartas, žinojęs visus jo karinius žygdarbius ir jais žavėjęsis, apstulbo, kai Mailas pagarbiai nusižeminęs pasirodė aviacijos grupės štabe ir pateikė neįtikėtiną prašymą skirti jam pavojingesnes užduotis.

– Nori atlikti daugiau kovinių skrydžių? – išsižiojo iš nuo-

stabos pulkininkas Ketkartas. – Dėl Dievo meilės – kam?

Nuolankiai panarinęs galvą, Mailas santūriai atsakė:

– Noriu atlikti savo pareigą, sere. Mūsų tėvynė kariauja, ir aš noriu ginti ją kaudamasis – kaip ir visi kiti jos sūnūs.

– Betgi tu ir taip atlieki savo pareigą, Mailai, – sušuko pulkininkas Ketkartas ir džiugiai nugriaudėjo jo juokas. – Nežinau nė vieno žmogaus, kuris būtų padaręs mūsų kariams daugiau už tave. Prisimink, kas vaišino juos šokoladu glaistyta medvilne?

Mailas lėtai ir liūdnai papurtė galvą.

– Karo metais gerai vadovauti valgyklai – per menkas indėlis, pulkininke Ketkartai.

– Tikrai ne per menkas. Nesuprantu, kas tau užėjo, Mailai.

– Tikrai per menkas, pulkininke, – gan griežtu balsu atsakė Mailas pakeldamas akis lygiai tiek, kad pašnekovo žvilgsnis už jų užkliūtų. – Vyrai jau pradeda apie tai kalbėti.

– Ak štai kur šuo pakastas! Pasakyk man jų pavardes, Mailai. Tik pasakyk jų pavardes, ir aš pasirūpinsiu, kad jie skristų į visas pavojingas užduotis, kurias gaus mūsų grupė.

– Ne, pulkininke. Ko gero, jie teisūs, – vėl nudelbdamas akis atsakė Mailas. – Mane atsiuntė čionai kaip karo lakūną, todėl aš turėčiau atlikti daugiau kovinių skrydžių ir mažiau laiko skirti savo pareigoms valgykloje.

Pulkininkas Ketkartas nustebo, bet buvo linkęs padėti.

– Na gerai, Mailai, jei tu šitaip nusistatęs, neabejoju, kad galim viską sutvarkyti taip, kaip nori. Ar seniai tu šiapus Atlanto?

– Vienuolika mėnesių, sere.

– Kiek kovinių skrydžių atlikai?

– Penkis.

– Penkis?

– Penkis, sere.

– Sakai, penkis? – mąsliai pasikasė smakrą pulkininkas Ketkartas. – Nelabai gerai, ar ne?

– Nelabai gerai? – vėl pakeldamas akis rūstokai paklausė Mailas.

Pulkininkas Ketkartas susigūžė.

– Anaiptol – labai gerai, Mailai, – skubiai pasitaisė jis. – Visai neblogai.

– Ne, pulkininke, – pratisai liūdnai atsiduso Mailas, – tai nėra labai gerai. Tačiau jūs labai kilnus, kad šitaip sakot.

– Bet tai iš tikrųjų nėra blogai, Mailai – turint galvoje visus kitus tavo nuopelnus. Sakai, penki koviniai skrydžiai? Viso labo penki?

– Viso labo penki, sere.

– Viso labo penki, – pulkininkas Ketkartas baisiai nusiminė negalėdamas atspėti, ką iš tiesų mano Mailas – gal šiuo pokalbiu jau sugadino savo reputaciją sindikato savininko akyse. – Penki skrydžiai – labai gerai, Mailai, – entuziastingai pastebėjo jis išvydęs vilties spindulėlį. – Vadinasi, vidurkis – beveik vienas skrydis per du mėnesius. Neabejoju, kad į šį skaičių neįeina tas kartas, kai subombardavai mūsų eskadrilę.

– Ne, sere, įeina.

– Įeina? – šiek tiek nustebo pulkininkas Ketkartas. – Bet juk tuokart tu neskridai? Jeigu atmintis manęs neapgauna, tu buvai valdymo bokšte šalia manęs, ar ne?

– Bet operacija buvo mano, – nenusileido Mailas. – Aš ją surengiau, buvo panaudoti mano lėktuvai ir šaudmenys. Viską suplanavau ir viskam vadovavau aš.

– Žinoma, Mailai, žinoma – aš su tavim nesiginčiju. Tiktai tikrinu skaičius norėdamas įsitikinti, kad nepamiršai jokio savo nuopelno. Ar įtraukei ir tą kartą, kai pagal sutartį nusamdėm tave bombarduoti to tilto prie Orvjeto?

– Oi ne, sere. Pamaniau, kad nereikia to daryti, nes tuo metu buvau prie Orvjeto: vadovavau priešlėktuvinei gynybai.

– Na ir kas, Mailai? Operacija vis vien buvo tavo. Ir, turiu pripažinti, velnioniškai gera. Tilto mes nesubombardavom, bet bombų raštas išėjo labai gražus. Pamenu, kaip generolas Suskingas jį išgyrė. Ne, Mailai, reikalauju, kad Orvjetą priskirtum prie savo kovinių skrydžių.

– Jei reikalaujat – ką gi.

– Iš tikrųjų reikalauju, Mailai. Taigi pasižiūrėkim – iš viso

tu atlikai šešis kovinius skrydžius, o tai velnioniškai gerai, Mailai, velnioniškai gerai – dievaži. Vadinasi, vos per kelias minutes tavo kovinių užduočių padaugėjo dvidešimčia procentų, o tai neprastas rezultatas, Mailai, visai neprastas.

– Daugelis kitų vyrų atliko po septyniasdešimt kovinių skrydžių, – pastebėjo Mailas.

– Užtat jie niekad nepagamino šokoladu glaistytos medvilnės. Tu ne tik atlieki savo pareigą, Mailai – darai kur kas daugiau.

– Tačiau jiems atitenka visa šlovė, – nenusileido Mailas; jo balsas buvo toks graudus, kad, rodės, tuoj apsiverks. – Sere, aš noriu kautis su kitais vaikinais. Tam aš čia ir esu. Aš irgi noriu pelnyti medalių.

– Puikiai tave suprantu, Mailai. Mes visi norim dažniau dalyvauti kautynėse. Tačiau tokie žmonės kaip mudu su tavim tarnaujam tėvynei kitaip. Sakykim, mano tarnybos lapas, – pulkininkas Ketkartas gailiai sukikeno. – Kertu lažybų, Mailai: ne visi žino, kad aš teatlikau keturis kovinius skrydžius.

– Ne, sere, – atsakė Mailas. – Visi žino, kad jūs atlikot *du* kovinius skrydžius, vieną – kai Arfis per klaidą nukreipė lėktuvą virš priešo teritorijos jums skrendant į Neapolį juodojoje rinkoje pirkti vandens šaldiklio.

Pulkininkas Ketkartas susigėdęs išraudo ir nusprendė, kad ginčytis toliau beprasmiška.

– Na gerai, Mailai. Tu nusipelnei didžiausių mano pagyrų už tai, ką sumanei daryti. Jeigu tai iš tiesų tiek daug tau reiškia, liepsiu majorui Majorui skirti tau dar šešiasdešimt keturis skrydžius – kad tu taip pat galėtum atlikti septyniasdešimt.

– Ačiū, pulkininke, labai jums ačiū. Jūs nežinot, ką tai reiškia.

– Nėr už ką, Mailai. Puikiai žinau, ką tai reiškia.

– Ne, pulkininke, nemanau, kad žinotumėt, ką tai reiškia, – įtaigiai paprieštaravo Mailas. – Kažkas tuoj pat turės pradėti vadovauti sindikatui vietoj manęs. Tai labai sudėtinga, o mane dabar bet kurią akimirką gali pašauti.

Pulkininkas Ketkartas bemat nušvito, pagalvojęs apie atsiveriančias perspektyvas, ir godžiai ėmė trinti rankas.

– Žinai, Mailai, ko gero, mudu su papulkininkiu Kornu mielai nuimsime nuo tavo pečių sindikato naštą, – pasiūlė tarsi jam tai mažiausiai rūpėtų, nors vos neapsilaižė galvodamas apie gardų kąsnelį. – Mūsų patirtis prekiaujant slyvų veislės pomidorais juodojoje rinkoje turėtų labai praversti. Nuo ko mums pradėti?

Mailas įsmeigė į pulkininką Ketkartą ramų, tiesų žvilgsnį.

– Ačiū, sere, labai malonu, kad neatsisakot. Pradėkit nuo dietos be druskos generolui Suskingui ir dietos be riebalų generolui Šmiksonui.

– Palūkėk – susirasiu pieštuką. Kas toliau?

– Kedrai.

– Kedrai?

– Iš Libano.

– Iš Libano?

– Kedrai iš Libano turi būti atgabenti į Oslo lentpjūvę. Ten iš jų išpjaus malksnas Masačusetso statybos rangovui. Apmokėjimas pristačius prekę. Paskui žirneliai.

– Žirneliai?

– Plaukia laiveliais. Keli mūsų laiveliai su žirneliais šiuo metu plaukia jūra iš Atlantos į Olandiją atsiskaityti už tulpes, kurias nugabenome į Ženevą apmokėti už sūrius, kurie turi būti nuvežti į Vieną. I. A.

– I. A.?

– Išankstinis apmokėjimas. Habsburgai dairosi į kapą.

– Mailai...

– Ir nepamirškit galvanizuoto cinko Flinto sandėlyje. Keturi vagonai galvanizuoto cinko iš Flinto turi būti lėktuvu nugabenti į Damasko lydyklas iki aštuonioliktos dienos dvyliktos valandos. Franko laivo denis – Kalkuta. Delspinigiai – du procentai už dešimt dienų. Atsiskaitymas mėnesio gale. Į Belgradą turi atskraidinti vieną „Meseršmitą“ kanapių mainais už pusantro krovininio C-47 datulių pusiau išimtais kauliukais iš Chartumo, kurias jiems iškišom. Pinigais, gautais už portugališkus ančiuvius, kuriuos pirkom iš Lisabonos ir parduodam jai atgal, sumokėkit už egiptietišką medvilnę, kuri grįžta mums

iš Mamaroneko, ir pripirkit kuo daugiau apelsinų Ispanijoj. Už *naranjas* mokėkit tik grynais.

– *Naranjas?*

– Šitaip Ispanijoje vadinami apelsinai – o tie apelsinai ispaniški. Ir dar – nepamirškit piltdauniečio.

– Piltdauniečio?

– Taip, Piltdauno žmogaus. Šiuo metu Smitsono instituto vadovybė neįstengia sumokėti mūsų užprašytos kainos už antrojo piltdauniečio griaučius, bet netrukus turėtų mirti mylimas turtingas instituto mecenatas, tada...

– Mailai...

– Prancūzai mielai nupirks visas petražoles, kurias mes pajėgsime jiems atgabenti, tad, mano manymu, reikia stengtis kuo daugiau jų siųsti: frankai mums reikalingi mainyti į liras, kurias keisime į markes, kad galėtume susimokėti už datules, kai jos grįš. Be to, užsakiau milžinišką siuntą balzos medienos iš Peru. Ji bus proporcingai paskirstyta visoms sindikato valgykloms.

– Balzos mediena? Kam valgykloms reikia balzos medienos?

– Šiais laikais ne taip lengva įsigyti geros balzos medienos, pulkininke. Pamaniau, kad būtų kvaila praleisti progą jos nusipirkti.

– Tikriausiai tu teisus, – jūrlige sergančio žmogaus išraiška nedrąsiai spėjo pulkininkas Ketkartas. – Kaip suprantu, kaina buvo priimtina?

– Kaina buvo baisi, – atsakė Mailas, – tiesiog lupikiška! Tačiau medieną pirkome iš vienos mūsų sindikatui pavaldžios bendrovės, todėl mielai sumokėjome. Beje, pasirūpinkite odomis.

– Uogomis?

– Odomis.

– Odomis?

– Odomis. Buenos Airėse. Jos turi būti išraugintos.

– Išraugintos?

– Niūfaundlende. Ir nugabentos į Helsinkį B. I. A. prieš

prasidedant pavasario atlydžiams. Viskas, kas skirta Suomijai, turi būti nusiųsta prieš prasidedant pavasario atlydžiams B. I. A

– Be išankstinio apmokėjimo? – spėjo pulkininkas Ketkartas.

– Puiku, pulkininke. Jūs turite komersanto gyslelę, sere. Dar lieka tortai.

– Tortai?

– Jie turi būti nugabenti į Niujorką, grybai – į Antibą. Veršieną pristatysit į Vieną, aliejų parsivešit iš Montevidėjo. Vyrius užsisakykit Izmyre, alyvą atsiskraidinsit iš Kašmyro.

– Mailai...

– Taip, anglį mes gabenamės iš Niukaslio, sere.

Pulkininkas Ketkartas pakėlė rankas.

– Užteks, Mailai! – vos ne ašarodamas sušuko jis. – Nėr prasmės toliau aiškinti. Tu visai kaip aš – *nepakeičiamas!*

Jis padėjo pieštuką ir baisiausiai įtūžęs pašoko.

– Mailai, tau nevalia atlikti dar šešiasdešimt keturis kovinius skrydžius. Tau negalima atlikti daugiau nė vieno skrydžio. Visa sistema grius, jei tau kas nors atsitiks.

Mailas ramiai, patenkintas savim linktelėjo galvą.

– Jūs draudžiate man vykdyti kovines užduotis, sere?

– Mailai, nuo šiol draudžiu tau vykdyti kovines užduotis, – rūsčiai, nepalenkiamai valdingai pareiškė pulkininkas Ketkartas.

– Bet juk taip neteisinga, sere, – tarė Mailas. – O kaip mano reputacija? Visa šlovė, garbė ir medaliai atitenka kitiems. Kodėl reikia mane bausti vien už tai, kad gerai tvarkausi valgykloje?

– Tu teisus, Mailai, taip neteisinga, bet neįsivaizduoju, ką galėtume pakeisti.

– Gal mes galėtume vietoj manęs siųsti į kovines užduotis kitus?

– Bet gal mes galėtume vietoj tavęs siųsti į kovines užduotis kitus? – pasiūlė pulkininkas Ketkartas. – Tarkime, streikuojančius Pensilvanijos ir Vakarų Virdžinijos angliakasius?

Mailas papurtė galvą.

– Per daug laiko reikės išmokyti juos skraidyti. Kodėl negalėtume skirti eskadrilės vyrų, sere? Juk aš viską darau dėl jų. Jie turėtų džiaugtis gavę progą man atsidėkoti.

– Bet kodėl negalėtume skirti eskadrilės vyrų, Mailai? Juk tu viską darai dėl jų. Jie turėtų džiaugtis gavę progą tau atsidėkoti.

– Sąžiningiau nė būti negali.

– Sąžiningiau nė būti negali.

– Jie galėtų skraidyti pakaitomis, sere.

– Jie netgi galėtų skraidyti už tave pakaitomis, Mailai.

– O kam atiteks šlovė?

– Šlovė atiteks tau, Mailai. Jeigu koks vyrukas pelnys medalį atlikdamas užduotį už tave, juo apdovanotas būsi tu.

– O kas mirs, jeigu bus pamuštas ore?

– Aišku, kas skris. Sąžiningiau, Mailai, nė būti negali. Yra tik vienas kliuvinys.

– Jums teks padidinti skrydžių normą.

– Man gali vėl tekti padidinti skrydžių normą, ir aš neįsitikinęs, kad vyrai sutiks ją vykdyti. Jie ir taip ganėtinai įsiutę, kad padidinau ją iki septyniasdešimties. Jeigu man pavyktų prikalbinti bent vieną karininką skraidyti toliau, kiti, ko gero, pasektų jo pavyzdžiu.

– Neitlis sutiks skraidyti toliau, sere, – atsakė Mailas. – Man ką tik pasakė prisaikdinę šiukštu niekam neprasitarti, kad jis darys viską, ką jam lieps, nes nori likti čia su mergina, kurią pamilo.

– Betgi Neitlis sutiks skraidyti toliau! – pareiškė pulkininkas Ketkartas ir pergalingai pliaukštelėjo delnais. – Taip, Neitlis sutiks skraidyti toliau. Tik šįsyk aš padidinsiu normą kaip reikiant – iškart iki aštuoniasdešimt, ir generolas Šmiksonas sprogs iš pavydo! Be to, šitaip priversiu tą velnio išperą Josarjaną vėl skraidyti į kovines užduotis, ir, duos Dievas, jis gaus galą!

– Josarjaną? – nedailiu Mailo veidu perbėgo gilaus susirūpinimo virpulys; jis mąsliai užrietė rausvai rudų ūsų galiuką.

– Taip, Josarjaną. Girdėjau, jis visur giriasi įvykdęs skrydžių normą, todėl karas jam pasibaigęs. Gal savo skrydžių normą jis ir įvykdė, bet *tavosios* – ne, chacha! Tai bent netikėtumas jo laukia!

– Sere, Josarjanas – mano draugas, – paprieštaravo Mailas. – Labai nenorėčiau, kad dėl mano kaltės jam tektų ir toliau vykdyti kovines užduotis. Josarjanui aš už daug ką skolingas. Ar mes negalėtume kaip nors padaryti jam išimties?

– Oi, ne, Mailai, – sukikeno pulkininkas Ketkartas, apstulbintas tokio pasiūlymo. – Jokiu būdu negalim sudaryti kažkam išskirtinių sąlygų – su visais privalom elgtis vienodai.

– Atiduočiau Josarjanui viską, ką turiu, – ir toliau narsiai užsistojo draugą Mailas, – bet kadangi nieko neturiu, negaliu jam visko atiduoti, ar ne taip? Vadinasi, jam teks rizikuoti kaip ir visiems kitiems.

– Sąžiningiau nė būti negali, Mailai.

– Taip, sere, sąžiningiau nė būti negali, – pritarė Mailas. – Josarjanas ne geresnis už kitus vyrus, taigi jis neturi teisės tikėtis ypatingų privilegijų, ar ne?

– Taip, Mailai. Tu visiškai teisus.

Kai tą pačią pavakarę pulkininkas Ketkartas išleido įsakymą ir juo padidino normą iki aštuoniasdešimties, Josarjanui nebeliko laiko išsisukti nuo kovinių skrydžių ar atkalbėti Neitlį skraidyti toliau, ar net dar kartą susimokyti su Dobsu nužudyti pulkininką Ketkartą, nes kitą rytą švintant staiga pasigirdo pavojaus signalas, ir vyrai nė nepapusryčiavę buvo susodinti į sunkvežimius ir didžiausiu greičiu nuvežti į instruktažo kambarį, iš ten – į aerodromą, kur tarškantys barškantys degalų sunkvežimiai tebepylė benziną į lėktuvų bakus, o mechanikų brigados kuo skubiausiai krovė į bombų skyrius pusės tonos fugasines bombas. Visi lakstė kaip patrakę, ir, kai tik degalai buvo supilti, užkaukė varikliai.

Skubėti reikėjo, nes žvalgyba pranešė, kad vokiečiai dar tą patį rytą ketina buksyru nutempti Specijos sausajame doke remontuojamą italų kreiserį į protaką uosto prieigose ir ten jį paskandinti, kad, sąjungininkams užėmus miestą, jų didelės

grimzlės laivai negalėtų įplaukti į uostą. Pirmą kartą karinės žvalgybos pranešimas pasitvirtino. Ilgas laivas jau buvo iki pusės ištemptas į uostą, kai eskadrilės lėktuvai atskrido iš vakarų ir tiesioginiais pataikymais sudaužė jį į šipulius. Vyrai, dar nespėję pasidžiaugti šitaip darniai atlikę užduotį, atsidūrė pačioje tirštynėje ugnies, spjaudomos iš priešlėktuvinių pabūklų, sustatytų uostą pasaga apjuosusiuose kalnuose. Net Havermejeris, pamatęs, kokį didžiulį atstumą turės įveikti, kol paspruks iš pavojingo ruožo, ėmėsi visų įmanomų klaidinamųjų manevrų, o Dobsas, pilotavęs kitą jo rikiuotės lėktuvą, užuot pasukęs į dešinę, pasuko į kairę, rėžėsi į šalia skridusį bombonešį ir nukirto jam uodegą. Dobso lėktuvo sparnas nulūžo ties pagrindu, bombonešis smigo kaip akmuo ir bemat dingo iš akių – nebuvo nei ugnies, nei dūmų, nei menkiausio pašalinio garso. Sveikasis sparnas sukosi lėtai kaip betono maišyklės mentė, o lėktuvas vis didėjančiu greičiu kuo tiesiausiai krito žemyn, kol atsitrenkė į vandenį. Nuo smūgio tamsiai mėlynam paviršiuje lyg pražydusi milžiniška balta lelija ištiško purslai, o lėktuvui nugrimzdus į viršų šovė žalių burbulų geizeris. Viskas baigėsi per kelias sekundes. Nė vienas parašiutas neišsiskleidė. Neitlis, skridęs be uodegos likusiame lėktuve, irgi žuvo.

36

Rūsys

Neitlio mirtis vos nepribaigė kapeliono. Kapelionas Tapmanas sėdėdamas savo palapinėje užsidėjęs akinius triūsė prie popierių, kai suskambo telefonas ir iš aerodromo jam pranešė naujieną apie du ore susidūrusius lėktuvus. Akimirksniu jo žarnos virto sausu moliu. Drebančia ranka padėjo ragelį. Kita ranka irgi ėmė virpėti. Nelaimė buvo neįsivaizduojama. Žuvo dvylika vyrų – kaip klaiku, kokia nenusakoma baisybė! Jį apėmęs siaubas ėmė augti. Pats to nesuvokdamas, pradėjo melstis, kad tarp aukų nebūtų Josarjano, Neitlio, Alkanojo Džo ir kitų draugų, paskui atgailaudamas ėmė keikti save, nes melsdamasis už jų išsigelbėjimą meldėsi, kad žūtų kiti jauni vyrai, kurių nė nepažinojo. Melstis apskritai buvo per vėlu, bet nieko kito jis nemokėjo. Širdis baladojosi, tarsi būtų ištrūkusi iš kūno, ir kapelionas suprato, kad nuo šiol kassyk atsisėdęs į dantisto kėdę, pamatęs chirurgo skalpelį, išvydęs automobilio avariją ar nakčia išgirdęs rėkiant žmogų, patirs tą patį pašėlusį trankymąsi krūtinėje ir baimę tuoj mirti. Nuo šiol kaskart, pamatęs gatvėje muštynes, bijos nualpti ir persiskelti į šaligatvį kiaušą arba mirti nuo širdies smūgio ar kraujo išsiliejimo į smegenis. Jam dingtelėjo mintis, ar dar kada nors pamatys žmoną ir tris mažus vaikus. Paskui pamanė, ar jam *dera* dar kartą išvysti žmoną, nes kapitonas Purvinsas sukėlė jam didelių abejonių dėl visų moterų padorumo ir ištikimybės. Jis juto, kad daugybė kitų vyrų lovoje ją geriau patenkintų negu jis. Dabar, galvodamas apie mirtį, visuomet prisimindavo žmoną, o galvodamas apie žmoną, visuomet galvodavo jos neteksiąs.

Po kurio laiko kapelionas pasijuto pakankamai stiprus, kad prisiverstų nueiti į gretimą palapinę pas seržantą Vitkombą. Juodu sėdo į seržanto džipą ir nuvažiavo. Kapelionas sugniaužė kumščius, kad rankos ant kelių nedrebėtų. Kietai sukandęs dantis, stengėsi negirdėti seržanto Vitkombo, džiaugsmingai tarškančio apie tragišką įvykį. Dvylika žuvusiųjų – taigi dar dvylika oficialių užuojautos laiškų artimiausiems giminaičiams, krūva išsiųstų su pulkininko Ketkarto parašu. Seržantui Vitkombui nušvito viltis, kad iki Velykų *The Saturday Evening Post* išspausdins straipsnį apie pulkininką Ketkartą.

Aerodrome tvyrojo slogi tyla, tarsi koks negailestingas, bejausmis burtininkas būtų užkerėjęs visus gyvus padarus, galinčius ją sudrumsti. Kapelionas pajuto pagarbią baimę: kaip gyvas nebuvo patyręs tokios bauginančios ramybės. Beveik du šimtai išvargusių, paniurusių, sielvarto prislėgtų vyrų su parašiutų kuprinėmis rankose nekrustelėdami stovėjo priešais instruktažo baraką įsmeigę tuščius žvilgsnius kas į vieną, kas į kitą pusę. Rodės, jie nenori niekur eiti ar negali pajudėti. Prie jų artinantis, kapelionui rėžė ausį tylūs jo paties žingsniai. Žvilgsnis karštligiškai skverbėsi pro sustingusių žmogystų tirštynę. Galop pamatė Josarjaną ir jį apėmė neregėtas džiaugsmas, tačiau iškart lūpa atvipo iš nepakeliamo siaubo: draugo veidą sustiklėjusiomis akimis temdė skaudi sugniuždyto žmogaus neviltis. Kapelionas akimirksniu suprato, kad Neitlis žuvo, ir net krūptelėjęs iš skausmo nevalingai ėmė purtyti galvą su protestuojančia, maldaujančia, kad būtų apsirikęs, grimasa. Visos abejonės bemat pranyko, ir jį sukaustė šokas. Iš krūtinės išsiveržė aimana. Kojos nutirpo ir jis pamanė tuoj pargriūsiąs. Neitlio nebėra. Visos viltys, kad apsiriko, galutinai užgeso, kai niurnančių balsų lalesyje, kurį tik dabar staiga išgirdo, vis aiškiau ėmė kartotis Neitlio pavardė. Neitlio nebėra – vargšą berniuką nužudė. Kapelionui užgniaužė gerklę verksmas, žandikaulis ėmė tirtėti. Priplūdusios į akis ašaros nusirito skruostais. Vos ne pirštų galiukais pasuko prie Josarjano norėdamas pagedėti šalia jo, pasidalyti bežode širdgėla. Tą akimirką kažkas šiurkščiai sugriebė jį už rankos, šai-

žus balsas paklausė:

– Kapelionas Tapmanas?

Jis nustebęs atsisuko ir pamatė priešais karingai nusiteikusį apkūnų pulkininką didele galva, vešliais ūsais ir glotniais rausvais žandais. Kapelionas jo nepažinojo.

– Taip. Koks reikalas?

Pirštai skaudžiai susmigo į ranką; bandė išsivaduoti, bet veltui.

– Eime.

Kapelionas sumišęs ir išsigandęs žengtelėjo atatupstas.

– Kur? Kodėl? Beje, kas jūs toks?

– Verčiau eime su mumis, Tėve, – pagarbiai liūdnai tarė liesas majoras vanagišku veidu, išdygęs prie kito šono. – Mes atstovaujam vyriausybei. Norim užduoti jums keletą klausimų.

– Kokių klausimų? Kas atsitiko?

– Gal jūs ne kapelionas Tapmanas? – paklausė apkūnusis pulkininkas.

– Čia jis, – patvirtino seržantas Vitkombas.

– Važiuokite su jais, – priešiškai, paniekinamai šyptelėjęs patarė kapitonas Purvinsas. – Jei nenorit nemalonumų, lipkit į mašiną.

Kelios rankos įsikibusios nutempė nepajėgiantį priešintis kapelioną. Jis norėjo šauktis į pagalbą Josarjaną, bet tas buvo per toli ir nebūtų jo išgirdęs. Kai kurie arčiau stovintys vyrai jau ėmė varstyti jį smalsiais žvilgsniais. Kapelionas nuleido galvą, slėpdamas degančius iš gėdos skruostus, ir leidosi nuvedamas prie mašinos ir pasodinamas ant užpakalinės sėdynės tarp storojo rausvažandžio pulkininko ir liesojo pataikūniško majoro liūdnu veidu. Automatiškai atkišo abiem po ranką, nes dingtelėjo mintis, kad tie norės surakinti antrankiais. Ant priekinės sėdynės jau buvo įsitaisęs kitas karininkas. Prie vairo atsisėdo aukštas vyras su švilpuku po kaklu ir baltu karo policijos šalmu ant galvos. Kapelionas nedrįso pakelti akių, kol dengta mašina išvažiavo iš aerodromo ir didžiuliu greičiu nurūko duobėtu asfalto keliu.

– Kur mane vežat? – vis dar nudelbęs akis tyliai ir nedrąsiai, tarsi jaustųsi kažkuo prasikaltęs, paklausė kapelionas. Jam staiga toptelėjo, kad nepažįstamieji laiko jį kaltu dėl susidūrusių lėktuvų ir Neitlio mirties. – Ką aš padariau?

– Ar negalėtum užčiaupti srėbtuvės – klausimus čia uždavinėsim mes, – atšovė pulkininkas.

– Nekalbėkit taip su juo, – paprašė majoras. – Nebūtina rodyti jam tokios nepagarbos.

– Tada liepk jam užčiaupti srėbtuvę ir paaiškink, kad klausimus čia uždavinėsim mes.

– Tėve, būkit malonus, užčiaupkit srėbtuvę – klausimus čia uždavinėsim mes, – užjaučiamai paragino majoras. – Jums taip bus geriau.

– Nebūtina vadinti mane Tėvu, – atsakė kapelionas. – Aš ne katalikas.

– Aš irgi ne katalikas, Tėve, – pranešė majoras. – Tiesiog esu labai dievobaimingas, todėl į visus Dievo tarnus kreipiuosi „Tėve“.

– Jis netgi tiki, kad mūsų apkasuose yra ateistų, – nusišaipė pulkininkas ir familiariai bakstelėjo kapelionui alkūne į šoną. – Nagi, kapelione, pasakykit jam, ar mūsų apkasuose yra ateistų.

– Nežinau, sere, – atsakė kapelionas. – Niekad nebuvau apkasuose.

Karininkas ant priekinės sėdynės atsigręžė, nutaisęs priekabią miną.

– Bet rojuje taip pat niekad nebuvai, ar ne? Tačiau tu juk žinai, kad rojus yra – sakysi, ne?

– O gal tuo abejoji? – paklausė pulkininkas.

– Jūs įvykdėt labai sunkų nusikaltimą, Tėve, – tarė majoras.

– Kokį nusikaltimą?

– Kol kas nežinom, – atsakė pulkininkas, – bet netrukus sužinosim. Tačiau mes nė kiek neabejojam, kad jis labai sunkus.

Prie aviacijos grupės štabo mašina išsuko iš kelio ir beveik nemažindamas greičio – net padangos cypė – apvažiavo auto-

mobilių aikštelę ir sustojo prie užpakalinės pastato sienos. Trys karininkai ir kapelionas išlipo iš mašinos. Išklebusiais mediniais laiptais jie vorele nusileido į rūsį ir įėjo į drėgną, niūrų kambarį žemomis betoninėmis lubomis ir nebaigtomis mūro sienomis. Visuose kampuose kabojo voratinkliai. Didžiulis šimtakojis nuskuodė grindimis slėptis po vandentiekio vamzdžiu. Kapelioną pasodino ant kietos kėdės tiesiu atlošu, pastatytos prie nedidelio nuogo stalo.

– Įsitaisyk patogiai, kapelione, – geraširdiškai pasiūlė pulkininkas įjungdamas akinančią lempą ir nukreipdamas ją tiesiai kapelionui į veidą. Ant stalo padėjo žalvarinį kastetą ir dėžutę degtukų. – Mums reikia, kad tu atsipalaiduotum.

Kapelionas negalėjo patikėti tuo, kas čia darosi; akys iššoko jam ant kaktos, dantys ėmė kalenti, rankos ir kojos suglebo. Jis jautėsi bejėgis. Suvokė, kad tie žvėriški žmonės gali padaryti jam ką tik nori – net mirtinai užplumpinti šitam rūsy, ir niekas jo neužsistos. Nebent tas dievobaimingas užjaučiantis rūstaus veido majoras, kuris atsuko čiaupą, kad vanduo garsiai lašėtų į kriauklę, ir grįžęs prie stalo šalia kasteto padėjo sunkios guminės žarnos galą.

– Viskas bus gerai, kapelione, – padrąsinamai tarė majoras. – Jeigu jūs nekaltas, jums nėra ko bijoti. Ko toks išsigandęs? Jūs juk nekaltas, ar ne?

– Be abejo, kaltas, – atsakė pulkininkas. – Dar ir kaip kaltas, velnio išpera!

– Kuo kaltas? – paklausė kapelionas dar labiau glumdamas ir nežinodamas, kurio vyro prašyti pasigailėjimo. Trečiasis karininkas be skiriamųjų ženklų nieko nesakydamas nukiūtino į šalį. – Ką aš padariau?

– Tai mes ir išsiaiškinsim, – atšovė pulkininkas pastumdamas per stalą popieriaus ir pieštuką. – Parašykit savo pavardę. Savo paties braižu.

– Savo paties braižu?

– Taip. Bet kur lape.

Kapelionui baigus, pulkininkas paėmė popieriaus lapą ir padėjo šalia kito, išsitraukto iš aplanko.

– Matai? – paklausė jis majoro – tas priėjęs rimtai apžiūrinėjo popierius.

– Skirtingi, ar ne? – tarė majoras.

– Sakiau, kad čia jo darbas.

– Darbas?! Ką aš padariau?

– Kapelione, aš didžiai sukrėstas, – sielvartavo majoras.

– Dėl ko?

– Negaliu apsakyti, kaip jūs mane nuvylėte.

– Kada? – dar labiau sutrikęs paklausė kapelionas. – Ką aš padariau?

– Štai ką, – atsakė majoras ir su pasidygėjimo ir nusivylimo kupinu gestu metė ant stalo popieriaus lapą, kuriame kapelionas parašė savo pavardę. – Čia ne jūsų braižas.

Kapelionas apstulbęs tankiai sumirksėjo.

– Žinoma, mano.

– Ne jūsų, kapelione. Jūs ir vėl meluojat.

– Bet aš juk ką tik parašiau savo pavardę! – įpykęs sušuko kapelionas. – Patys matėt, kaip rašiau!

– Tai ir baisiausia, – su kartėliu atsakė majoras. – *Mačiau*, kaip rašėt, taigi negalit neigti rašęs. Kas meluoja apie savo paties braižą, sumeluos bet ką.

– Kada aš jums melavau apie savo braižą? – netikėtai užplūdus pykčio ir pasipiktinimo bangai, kapelionas net pamiršo baimę. – Gal jūs iš proto išsikraustėt?! Ką čia judu pliauškiat?!

– Mes prašėm, kad jūs parašytumėt savo pavardę savo paties braižu, bet jūs to nepadarėt.

– Kaip nepadariau? Kieno braižu aš ją parašiau, jeigu ne savo?

– Kažkieno kito.

– Kieno?

– Tai mes ir išsiaiškinsim, – pagrasino pulkininkas.

– Prisipažinkit, kapelione.

Kapelionas vos tramdydamasis žiūrėjo čia į vieną karininką, čia į antrą.

– Čia mano braižas, – užsidegęs įtikinėjo jis. – Kur dar mano braižas, jeigu ne čia?

– Ogi va kur, – atšovė pulkininkas ir pergalingai tėškė ant stalo fotokopiją kareiviško laiško, kurį visą išbraukė cenzūravęs karininkas, palikęs tik kreipinį „Brangioji Mere“ ir gale prirašęs: „Tragiškai tavęs trokštu. A. T. Tapmanas, JAV armijos kapelionas“.

Pulkininkas paniekinamai šypsojo matydamas, kaip rausta kapeliono veidas.

– Na, kapelione – ar žinot, kas tai parašė?

Kapelionas, pažinęs Josarjano rašyseną, ilgai svarstė prieš atsakydamas.

– Ne.

– Bet skaityt jūs mokat, ar ne? – ir toliau šaipėsi pulkininkas. – Autorius parašė savo pavardę.

– Čia parašyta mano pavardė.

– Vadinasi, jūs ir parašėt – tai ir reikėjo įrodyti.

– Bet aš to nerašiau. Ir braižas čia ne mano.

– Vadinasi, jūs ir čia pasirašėt svetimu braižu, – gūžtelėjęs pečiais atšovė pulkininkas. – Kitaip to nepaaiškinsi.

– Betgi tai absurdiška! – staiga netekęs kantrybės sušuko kapelionas. Netverdamas įniršiu jis pašoko sugniaužęs kumščius. – Daugiau aš to nepakęsiu, jūs girdit?! Ką tik žuvo dvylika vyrų, ir aš neturiu laiko šitiems kvailiems klausimams. Jūs neturit teisės mane čia laikyti, ir aš neketinu su tuo taikstytis.

Netaręs nė žodžio, pulkininkas smarkiai sudavė kapelionui į krūtinę, ir tas atsisėdo ant kėdės. Staiga vėl pasijuto bejėgis ir labai išsigandęs. Majoras paėmė nuo stalo guminės žarnos galą ir ėmė grasinamai pliaukšnoti juo sau per delną. Pulkininkas paėmė dėžutę degtukų, vieną išsitraukė ir laikė prikišęs prie dėžutės šono, žaibuojančiomis akimis laukdamas, kada kapelionas vėl ims šakotis. Kapelionas išblyško ir visas suakmenėjo. Neatlaikęs nusuko akis nuo ryškios lempos šviesos; vanduo ėmė dar garsiau lašėti į kriauklę – kapelionui atrodė, kad ilgiau nebeatlaikys to erzinančio kapsėjimo. Jis troško, kad jam pasakytų, ko iš jo nori – tada žinotų, ką reikia prisipažinti. Kol įsitempęs laukė, pulkininkui davus ženklą,

trečiasis karininkas atkėblino iš pasienio ir atsisėdo ant stalo vos už pusės sprindžio nuo kapeliono. Jo veidas buvo bejausmis, žvilgsnis skvarbus ir šaltas.

– Išjunk tą šviesą, – tarstelėjo jis per petį žemu, ramiu balsu. – Ji labai erzina.

Kapelionas dėkingas šyptelėjo.

– Ačiū, sere. Ir malonėkit užsukti vandenį.

– Tegul laša, – atsakė karininkas. – Man jis netrukdo.

Jis timptelėjo kelnių kiškas, tarsi norėdamas išsaugoti gerai išlygintą kantą.

– Kapelione, – atsainiai paklausė, – kokią religiją jūs išpažįstat?

– Aš anabaptistas, sere.

– Ši religija – ganėtinai įtartina, ar ne?

– Įtartina? – nuoširdžiai nustebo kapelionas. – Kodėl, sere?

– Aš ničnieko apie ją nežinau. Taigi turit pripažinti, kad todėl jinai yra ganėtinai įtartina.

– N...nežinau, sere, – diplomatiškai numykė jis. Jį trikdė apranga be skiriamųjų ženklų – jis net nebuvo įsitikinęs, ar turi pridėti žodį „sere“. Kas jis toks? Kokią teisę jis turi jį tardyti?

– Kapelione, kadaise aš studijavau lotynų kalbą – manau, bus sąžininga apie tai jus įspėti prieš pateikiant kitą klausimą. Ar žodis „anabaptistas“ nereiškia, kad jūs paprasčiausiai nesat baptistas?

– Oi ne, sere. Jo reikšmė kur kas platesnė.

– Ar jūs – baptistas?

– Ne, sere.

– Vadinasi, jūs *ne* baptistas, taip?

– Ką jūs turit galvoje, sere?

– Nesuprantu, kodėl jūs su manim dėl to ginčijatės – juk jau prisipažinot, kad nesat baptistas. Kapelione, sakydamas, kad nesate baptistas, jūs ničnieko mums nepasakote apie tai, kas iš tikrųjų esate. Jūs galit būti kas tik norit, – jis mažumą palinko į priekį ir, tarsi kiaurai permatydamas pašnekovą, pri-

dūrė: – Jūs net galit būti Vašingtonas Irvingas, ar ne?
– Vašingtonas Irvingas? – nustebęs pakartojo kapelionas.
– Liaukis, Vašingtonai, – užsiplieskęs įsiterpė apkūnusis pulkininkas. – Kodėl tau nuoširdžiai visko neprisipažinus? Mes žinom, kad tu pavogei tą slyvų veislės pomidorą.
Kapelionas trumpam neteko žado, paskui nervingai, bet su palengvėjimu sukikeno.
– A, tai štai dėl ko užvirė visa ta košė! – sušuko jis. – Dabar imu suprasti. Aš nevogiau to slyvų veislės pomidoro, sere. Pulkininkas Ketkartas man jį davė. Galit jo paklausti, jei manim netikit.
Kitame kambario gale atsidarė durys ir lyg iš kokios spintos į rūsį įžengė pulkininkas Ketkartas.
– Sveiki, pulkininke. Pulkininke, jis tvirtina, kad jūs davėt jam tą slyvų veislės pomidorą. Ar tikrai?
– Kodėl aš turėjau jam duoti slyvų veislės pomidorą? – atsakė pulkininkas Ketkartas.
– Ačiū, pulkininke. Tiek ir norėjom sužinoti.
– Nėr už ką, pulkininke, – atsakė pulkininkas Ketkartas ir išėjęs iš rūsio uždarė duris.
– Na, kapelione, ką dabar pasakysit?
– Jisai tikrai man jį davė! – tūžmingai, bet podraug baikščiai sušnypštė kapelionas. – Jisai tikrai man jį davė!
– Jūs vadinat aukštesnio rango karininką melagiu, kapelione?
– Kodėl aukštesnio rango karininkas turėjo duoti jums slyvų veislės pomidorą, kapelione?
– Tai štai kodėl jūs bandėt įbrukti tą pomidorą seržantui Vitkombui – nes jis buvo vogtas. Taip, kapelione?
– Ne, ne, ne! – gailiai prieštaravo kapelionas nesuvokdamas, kaip jie gali nesuprasti tokio paprasto dalyko. – Pasiūliau jį seržantui Vitkombui, nes man jo nereikėjo.
– Kam vogei jį iš pulkininko Ketkarto, jeigu tau jo nereikėjo?
– Aš jo nevogiau iš pulkininko Ketkarto!
– Tai kodėl jautiesi toks prasikaltęs, jei jo nevogei?
– Aš niekuo nekaltas!

– Kam mes tave tardytume, jei būtum nekaltas?

– Nežinau, – sudejavo kapelionas maigydamas ant kelių sudėtus pirštus ir purtydamas nunarintą sielvarto iškamuotą galvą. – Aš nežinau.

– Jis mano, kad mes galim tuščiai gaišti laiką, – sušvankštė majoras.

– Kapelione, – nebe taip primygtinai vėl prašneko karininkas be skiriamųjų ženklų ištraukdamas iš atversto aplanko rašomąja mašinėle prirašytą geltono popieriaus lapą, – čia aš turiu pulkininko Ketkarto pasirašytą pareiškimą, kur tvirtinama, kad jūs pavogėt iš jo tą slyvų veislės pomidorą, – padėjęs pareiškimą ant vienos aplanko pusės, iš kitos ištraukė antrą lapą. – O čia – notaro patvirtintas seržanto Vitkombo raštiškas parodymas, kur jis teigia supratęs, kad pomidoras vogtas, iš to, kaip stengėtės jį įbrukti.

– Prisiekiu Dievu, aš jo nevogiau, sere! – vos ne ašarodamas įtikinėjo susikrimtęs kapelionas. – Prisiekiu visais šventaisiais – tas pomidoras nebuvo vogtas!

– Kapelione, jūs tikite Dievą?

– Taip, sere. Žinoma, tikiu.

– Keista, kapelione, – atsakė trečiasis karininkas ištraukdamas iš aplanko dar vieną mašinėle prirašytą geltoną lapą, – nes aš laikau rankose kitą pulkininko Ketkarto pareiškimą, kur jis teigia, kad jūs atsisakėt padėti jam vadovauti maldoms instruktažo kambaryje prieš kiekvieną kovinę operaciją.

Kapelionas sutriko, bet greit prisiminė ir linktelėjęs galvą ėmė noriai aiškinti:

– Iš tikrųjų buvo ne visai taip, sere. Pulkininkas Ketkartas pats atsisakė šio sumanymo sužinojęs, kad eiliniai ir puskarininkiai meldžiasi tam pačiam Dievui kaip ir karininkai.

– Ką ką? – negalėdamas patikėti sušuko karininkas be skiriamųjų ženklų.

– Kokios nesąmonės! – pareiškė raudonžandis pulkininkas ir su užgauto orumo mina nusigręžė nuo kapeliono.

– Jis mano, kad mes tuo patikėsim? – apstulbęs sušuko majoras.

Karininkas be skiriamųjų ženklų kandžiai sukikeno.

– Kapelione, ar jūs truputį neperlenkiat lazdos? – paklausė jis atlaidžiai ir nedraugiškai šyptelėdamas.

– Bet tai tiesa, sere! Prisiekiu, kad sakau jums tiesą!

– Mano galva, tai nieko nekeičia, – atsainiai atšovė trečiasis karininkas ir vėl ištiesė ranką prie aplanko. – Kapelione, pamiršau, ar atsakydamas į mano klausimą sakėte tikįs Dievą?

– Taip, sere. Aš sakiau, kad tikrai tikiu Dievą.

– Tuomet labai keista, kapelione, nes čia turiu kitą pulkininko Ketkarto pareiškimą, kur sakoma, kad jūs kartą teigėt, neva įstatymai nedraudžia ateizmo. Ar atsimenat kam nors šitaip teigęs?

Kapelionas linktelėjo nė kiek nedvejodamas, nes šiuo klausimu jautėsi gerai pasikaustęs.

– Taip, sere, aš teigiau, nes tai tiesa. Įstatymai ateizmo nedraudžia.

– Bet tai neduoda pagrindo garsiai apie tai kalbėti, ar ne, kapelione? – susiraukęs šiurkščiai nusišaipė karininkas ir išsitraukė iš aplanko dar vieną lapą su notaro spaudu. – Čia turiu dar vieną seržanto Vitkombo raštišką parodymą, kur jis tvirtina, kad jūs pasipriešinot jo sumanymui siuntinėti pulkininko Ketkarto pasirašytus užuojautos laiškus artimiausiems žuvusiųjų ar sužeistųjų mūšyje giminaičiams. Ar tiesa?

– Taip, sere, aš iš tiesų priešinausi, – prisipažino kapelionas. – Ir tuo didžiuojuosi. Tie laiškai – nenuoširdūs ir nesąžiningi. Vienintelis jų tikslas – išaukštinti pulkininką Ketkartą.

– Na ir kas? – atšovė karininkas. – Jie vis vien ramina ir guodžia juos gavusius artimuosius, gal ne? Kapelione, tiesiog negaliu suprasti jūsų mąstysenos.

Kapelionas visiškai priblokštas nesumojo, ką atsakyti. Jis panarino galvą pasijutęs liežuvį prarijusiu naivuoliu.

Storajam raudonžandžiui pulkininkui šovė netikėta mintis, ir jis energingai žengtelėjo į priekį.

– Ištaškykim, velniai griebtų, jam smegenis! – pagautas įkvėpimo pasiūlė jis saviškiams.

– Taip, ištaškykim, velniai griebtų, jam smegenis! – pritarė vanagiško veido majoras. – Jis juk tik anabaptistas!

– Ne, pirma turim pripažinti jį kaltu, – tingiu rankos mostelėjimu sutramdė juos karininkas be skiriamųjų ženklų. Jis grakščiai nušoko ant grindų, apėjo stalą ir atsigręžęs į kapelioną prispaudė abu delnus prie stalviršio. Kampuotą jo veidą temdė labai rūsti, nieko gera nelemianti išraiška.

– Kapelione, – pareiškė jis griežtu teisėjo tonu, – mes pateikiame jums oficialų kaltinimą, kad jūs Vašingtonas Irvingas ir, cenzūruodamas karininkų, puskarininkių bei eilinių laiškus, neleistinai savavaliaujate. Ar prisipažįstate kaltas?

– Aš nekaltas, sere, – perdžiūvusiu liežuviu kapelionas apsilaižė perdžiūvusias lūpas ir išsigandęs pasislinko ant kėdės krašto.

– Kaltas, – pareiškė pulkininkas.

– Kaltas, – pritarė majoras.

– Vadinasi, kaltas, – apibendrino karininkas be skiriamųjų ženklų ir parašė kažkokį žodį ant lapo, išimto iš aplanko.

– Kapelione, – pakėlęs akis kalbėjo jis toliau, – mes taip pat kaltinam jus įvykdžius nusikaltimus ir pažeidimus, apie kuriuos kol kas nežinom. Prisipažįstate kaltas?

– Nežinau, sere. Kaip aš galiu jums atsakyti, jei jūs nepasakot, kas man inkriminuojama?

– Kaip mes galim pasakyti, jei patys nežinom?

– Kaltas, – nusprendė pulkininkas.

– Be abejo, kaltas, – pritarė majoras. – Nusikaltimai ir pažeidimai – jo, taigi jis juos ir įvykdė.

– Vadinasi, kaltas, – progiesmiu atsakė karininkas be skiriamųjų ženklų ir pasitraukė nuo stalo. – Atiduodu jį jums, pulkininke.

– Ačiū, tu puikiai padirbėjai, – pagyrė pulkininkas. Atsisukęs į kapelioną tarė: – Gerai, kapelione. Viskas baigta. Šiaušk.

– Ko jūs iš manęs norit? – nesusigaudė kapelionas.

– Nagi drožk iš čia – aš juk tau sakiau! – užkriokė pulkininkas piktai durdamas nykščiu sau per petį. – Nešdinkis iš čia velniop!

Karingi jo žodžiai ir tonas pritrenkė kapelioną, bet dar labiau jį nustebino ir suglumino didis nusivylimas, kurį patyrė išgirdęs, kad yra paleidžiamas.

– Nejaugi jūs manęs nė nenubausit? – paklausė jis su irzlia nuostaba.

– Tu velniškai teisus: mes tave nubausim. Bet tikrai neleisim tau čia trainiotis, kol nuspręsim, kaip ir kada tai padaryti. Taigi čiuožk. Nešk muilą.

Kapelionas nedrąsiai atsistojo ir žengė keletą žingsnių durų link.

– Aš laisvas?

– Kol kas. Bet nemėgink sprukti iš salos. Mes žinom tavo numerį, kapelione. Nepamiršk, kad tave stebim dvidešimt keturias valandas per parą.

Kapelionas negalėjo patikėti, kad jį paleidžia. Jis atsargiai pasuko prie durų baimindamasis, kad bet kurią akimirką jam lieps grįžti įsakmus balsas ar pargriaus stiprus smūgis per pečius ar galvą. Tačiau jie nebandė jo stabdyti. Priplėkusiais, tamsiais, drėgnais koridoriais jis nusigavo iki laiptų. Gaudydamas kvapą išsvirduliavo į viršų, kur oras buvo grynesnis. Vos tik atsidūrus laisvėje, jį apėmė neregėtas pasipiktinimas. Per visą gyvenimą niekas taip neįsiutino kaip šiandienykštės baisybės ir patyčios. Jis skuodė erdviu, aidžiu pastato vestibiuliu kunkuliuodamas kerštingu apmaudu. Daugiau jis to nepakęs, tarė sau, nė už ką nepakęs. Jau prie durų pamatė papulkininkį Korną, vieną lipantį plačiais laiptais, ir nudžiugęs, kad taip pasisekė, sukaupdamas drąsą giliai įkvėpė oro ir prisiartino bandydamas pastoti jam kelią.

– Papulkininki, aš daugiau to nepakęsiu! – pareiškė jis be galo ryžtingai ir nusiminęs žiūrėjo, kaip tas toliau pėdina laiptais jo nė nepastebėjęs. – Papulkininki Kornai!

Panašus į statinaitę karininkas išsipešiojusiais marškiniais stabtelėjo, apsisuko ir iš lėto ėmė leistis laiptais.

– Kas nutiko, kapelione?

– Papulkininki Kornai, noriu pasikalbėti su jumis apie šio ryto lėktuvų susidūrimą. Tai baisus dalykas, stačiai siaubingas!

– Taip, kapelione, išties siaubingas dalykas, – nužvelgęs kapelioną su ciniška pašaipa atsakė papulkininkis Kornas. – Neįsivaizduoju, ką reikės rašyti apie jį raporte, kad nesusigadintume gero vardo.

– Aš ne tai turėjau galvoje! – be jokios baimės ryžtingai papriekaištavo kapelionas. – Kai kurie iš tų dvylikos vyrų jau buvo įvykdę kovinių skrydžių normą.

Papulkininkis Kornas nusijuokė.

– Jeigu būtų žuvę vien naujokai, šis įvykis nebūtų toks siaubingas? – kandžiai paklausė jis.

Kapelionas vėl suglumo. Rodės, kiekvienam žingsny jo tyko amorali logika. Kai vėl prabilo, ankstesnio pasitikėjimo nebebuvo justi, o balsas drebėjo.

– Sere, nesąžininga, kad mūsų grupės vyrams tenka atlikti aštuoniasdešimt kovinių skrydžių, kai kitų karius paleidžia namo po penkiasdešimties ar penkiasdešimt penkių.

– Mes atkreipsime į tai dėmesį, – abejingai atsakė papulkininkis Kornas ir ėmė lipti laiptais. – *Adios, Padre**.

– Ką norit pasakyti, sere? – suspiegė kapelionas.

Papulkininkis Kornas nepatenkintas stabtelėjo ir nulipo vieną pakopą.

– Noriu pasakyti, kad mes apie tai pagalvosim, *Padre*, – atsakė neslėpdamas pašaipos ir paniekos. – Jūs juk nenorit, kad imtumės kokių žygių nepagalvoję, ar ne?

– Taip, nenoriu. Bet jūs juk apie tai jau galvojot?

– Taip, *Padre*, galvojom, bet kad jums įtiktume, pagalvosim ilgiau ir jums pirmam pranešim, jeigu nuspręsim pakeisti normą. O dabar *adios*.

Papulkininkis Kornas vėl nusigręžė ir nukurnėjo laiptais.

– Papulkininki Kornai!

Išgirdęs kapeliono šūksmą papulkininkis vėl sustojo. Iš lėto pakreipė galvą ir dėbtelėjo į kapelioną rūsčiu, nekantriu žvilgsniu.

– Sere, norėčiau paprašyti jūsų leidimo kreiptis šiuo klausi-

* Sudie, tėve. (*Isp.*)

mu į generolą Šmiksoną, – nervingai išpyškino kapelionas. – Noriu pareikšti protestą pulko štabui.

Tamsūs, putlūs papulkininkio žandai išsipūtė – jis tramdė juoką.

– Prašom, *Padre*, – atsakė neiškart, iš paskutiniųjų stengdamasis veidu neišduoti pašaipos. – Duodu jums leidimą pasikalbėti su generolu Šmiksonu.

– Ačiū, sere. Manau būsiant sąžininga jus įspėti, kad darau šiokios tokios įtakos generolui Šmiksonui.

– Dėkingas, kad mane įspėjote, *Padre*. Savo ruožtu manau būsiant sąžininga jus įspėti, kad pulko štabe generolo Šmiksono nerasite, – papulkininkis Kornas šelmiškai šyptelėjo ir pratrūko pergalingu juoku. – Generolas Šmiksonas atleistas, Padre. Mes turim naują pulko vadą – generolą Suskingą.

– Generolą Suskingą? – apstulbo kapelionas.

– Tikrai taip, kapelione. Ar darot jam kokios nors įtakos?

– Generolo Suskingo visai nepažįstu, – nusiminęs prisipažino kapelionas.

Papulkininkis Kornas vėl nusijuokė.

– Labai gaila, kapelione, nes jį puikiai pažįsta pulkininkas Ketkartas, – papulkininkis Kornas kurį laiką piktdžiugiškai mėgaudamasis kikeno, paskui netikėtai surimtėjo. – Beje, *Padre*, – šaltai įspėjo jis durdamas pirštu kapelionui į krūtinę, – judviejų su daktaru Stabsu žaidimai baigėsi. Mes gerai žinom, kad tai jis šiandien atsiuntė jus skųstis.

– Daktaras Stabsas? – kapelionas suglumęs papurtė galvą. – Daktaro Stabso aš nemačiau, papulkininki. Mane čia atsivedė trys nepažįstami karininkai. Neparodę jokio orderio jie nusitempė mane į rūsį ir ten tardė bei įžeidinėjo.

Papulkininkis Kornas dar kartą bakstelėjo kapelionui į krūtinę.

– Po šimts velnių, jūs puikiai žinot, kad daktaras Stabsas aiškino savo eskadrilės vyrams, esą atlikę septyniasdešimt skrydžių, jie galį nebeskraidyti, – jis šiurkščiai nusikvatojo. – Tai štai, *Padre* – jiems teks skraidyti ir toliau, nes mes siunčiame daktarą Stabsą į Ramiojo vandenyno karo veiksmų teatrą. Taigi *adios*, *Padre*. *Adios*.

37

Generolas Šeiskopfas

Šmiksonas buvo atleistas, ir naujuoju pulko vadu paskirtas generolas Suskingas, bet šis, vos tik įsikraustęs į pirmtako kabinetą, pamatė, kaip šaunioji jo karinė pergalė eina šuniui ant uodegos.

– *Generolas* Šeiskopfas? – nieko bloga neįtardamas paklausė jis seržanto, pranešusio apie ryte gautą įsakymą. – Tu juk norėjai pasakyt *pulkininkas* Šeiskopfas, ar ne?

– Ne, sere, generolas Šeiskopfas. Šį rytą jis buvo paaukštintas, sere.

– Na ir keistenybės! Šeiskopfas – generolas?! Kokio rango?

– Generolas leitenantas, sere, ir...

– Generolas leitenantas!

– Taip, sere, ir jis pageidauja, kad visus įsakymus pavaldiniams pirmiausia suderintumėt su juo.

– Kad jį kur velnias! – ko gero, pirmą kartą gyvenime balsu nusivelniavo apstulbęs generolas Suskingas. – Girdėjai, Kargili? Šeiskopfą paaukštino, ir net ne iki brigados generolo ar generolo majoro, o iškart iki generolo leitenanto! Kertu lažybų: vadovybė ketino paaukštinti mane, bet per klaidą paaukštino jį.

Pulkininkas Kargilis liovėsi kasytis masyvų smakrą.

– Kodėl jis mums įsakinėja? – mąsliai paklausė jis.

Glotnus, išpuoselėtas, kilmingas generolo Suskingo veidas įsitempė.

– Taip, seržante, – nutęsė jis ir sutrikęs susiraukė. – Kodėl jis mums įsakinėja, jeigu tebetarnauja specialiosiose tarnybose, o mes – koviniuose daliniuose?

– Čia dar viena šio ryto naujovė, sere. Visi koviniai daliniai nuo šiol pavaldūs specialiosioms tarnyboms. Generolas Šeiskopfas – mūsų naujasis vadas.

– O Dieve! – isteriškai suriko generolas Suskingas akimirksniu praradęs savitvardą. – Mūsų vadas – Šeiskopfas?! *Šeiskopfas?!*

Jis pasibaisėjęs užsidengė akis kumščiais.

– Kargili, sujunk mane su Vintergrynu! *Šeiskopfas?* Ne – tik jau ne *Šeiskopfas!*

Vienu metu suskambo visi telefonai. Į kabinetą įbėgo kapralas ir atidavęs pagarbą pranešė:

– Sere, už durų laukia kažkoks kapelionas. Jis nori pasikalbėti su jumis apie skriaudas pulkininko Ketkarto eskadrilėje.

– Vyk jį lauk, vyk jį lauk! Mums užtenka savų skriaudų. Kur Vintergrynas?

– Sere, skambina generolas Šeiskopfas. Jis nori tuoj pat su jumis pasikalbėti.

– Perduok jam, kad dar neatėjau. Dieve brangus! – suspigo generolas Suskingas, tarsi tik dabar būtų suvokęs katastrofos mastą. – *Šeis-kopfas?!* Jis nevisprotis! Aš kaip įmanydamas išsityčiojau iš to mulkio, o dabar jis mano viršininkas! Viešpatie švenčiausiasis! Kargili! Kargili, nepalik manęs! Kur Vintergrynas?

– Sere, jūsų telefonu skambina buvęs seržantas Vintergrynas. Jis visą rytą bando su jumis susisiekti.

– Generole, man nepavyksta susisiekti su Vintergrynu, – sušuko pulkininkas Kargilis. – Jo telefonas visą laiką užimtas.

Srūdamas prakaitu generolas Suskingas puolė prie kito telefono.

– Vintergrynai!

– Pekemai, šunsnuki tu prakeiktas...

– Vintergrynai, ar girdėjai, ką jie iškrėtė?

– ...ką tu iškrėtei, kvaily tu paskutini?!

– Jie paskyrė Šeiskopfą vadovauti viskam!

– Asile tu su tais savo cirkuliarais! – įsiutęs ir apimtas pani-

kos klykė Vintergrynas. – Per tave kovinėms operacijoms nuo šiol vadovaus specialiosios tarnybos!

– Oi ne, – aimanavo generolas Suskingas. – Vadinasi, dėl visko kalti mano cirkuliarai? Tai dėl jų Šeiskopfą paskyrė vadovauti? Kodėl nepaskyrė manęs?

– Todėl, kad jūs išėjot iš specialiųjų tarnybų ir palikote Šeiskopfą joms vadovauti. Ar žinai, ko jis nori? Ar žinai, ko tas išgama iš mūsų visų nori?

– Sere, manau, jums reikėtų pasikalbėti su generolu Šeiskopfu, – nervingai prašė seržantas. – Jis reikalauja, kad kas nors pakeltų ragelį.

– Kargili, pasikalbėk su Šeiskopfu – aš negaliu. Sužinok, ko jis nori.

Pulkininkas Kargilis kurį laiką klausėsi generolo Šeiskopfo ir išbalo kaip drobė, o ragelis iškrito jam iš rankos.

– Dieve brangus! – sušuko jis. – Žinot, ko jis nori? Jis nori, kad mes žygiuotume po paradų aikštę – visi iki vieno!

38

Mažoji sesutė

Josarjanas vaikščiojo atatupstas su revolveriu už diržo ir atsisakė toliau skraidyti į kovines užduotis. Atatupstas jis vaikščiojo todėl, kad be perstojo gręžiojosi įsitikinti, kad niekas nesėlina prie jo iš užpakalio. Kiekvienas garsas už nugaros buvo įspėjimas, kiekvienas žmogus, su kuriuo prasilenkdavo – potencialus žudikas. Jis neatitraukdavo rankos nuo revolverio rankenos ir nesišypsodavo niekam – tik Alkanajam Džo. Kapitonui Sardiniui su kapitonu Kikilu jis pareiškė daugiau nebeskraidysiąs. Kapitonas Sardinis su kapitonu Kikilu išbraukė jo pavardę iš artimiausios operacijos sąrašų ir atėjo pranešti apie tai, kas darosi, į grupės štabą.

Papulkininkis Kornas ramiai nusijuokė.

– Kaip, velniai rautų, jis daugiau nebeskraidys? – šypsodamas paklausė jis dviejų kapitonų – pulkininkas Ketkartas tuo tarpu nuslinko į kampą ir ten mąstė apie vėl netikėtai pasigirdusią Josarjano pavardę, žadančią jam vien nemalonumus. – Kodėl?

– Gal todėl, kad jo draugas Neitlis žuvo virš Specijos susidūrus lėktuvams.

– Kas jis tariasi esąs – Achilas? – papulkininkis Kornas nudžiugo sugalvojęs taiklų palyginimą ir nusprendė būtinai jį pakartoti girdint generolui Suskingui. – Jis privalės skraidyti toliau. Jis neturi kitos išeities. Grįžkit ir pasakykit jam, kad jeigu neapsigalvos, pranešite apie tai mums.

– Mes jau sakėm, sere. Nepadėjo.

– O ką sako majoras Majoras?

– Majoro Majoro mes nebematom. Atrodo, tarsi jis būtų dingęs.

– Ak, kad galėtume pradingti Josarjaną! – suniurzgė iš savo kampo pulkininkas Ketkartas. – Kaip ligoninėje pradingo Danbarą.

– Su šituo vyruku galim susitvarkyti daugybe būdų, – pasitikėdamas savim patikino jį papulkininkis Kornas, pridūręs Sardiniui ir Kikilui: – Pradėkim nuo švelniausio. Išsiųskit jį į Romą – tegul kelias dienas pailsi. Gal to vaikino mirtis iš tikrųjų jį sukrėtė.

Tiesą sakant, dėl Neitlio mirties Josarjanas irgi vos nenukratė kojų, nes kai pranešė apie Neitlio mirtį jo kekšei Romoje, toji sukliko veriančiu sielvartingu balsu ir bandė nudurti jį bulvių skutikliu.

– *Bruto!** – isteriško įniršio pagauta suspiegė jinai, kai jis užlaužė ranką jai už nugaros ir tol suko, kol skutiklis iškrito iš nagų. – *Bruto! Bruto!*

Ji ėmė draskytis ilgais laisvosios rankos nagais ir perrėžė skruostą, paskui pagiežingai spjovė į veidą.

– Kas tau pasidarė? – sušuko jis, kai apstulbęs pajuto veriantį skausmą, ir nubloškė ją prie tolimosios sienos. – Kuo čia *aš* dėtas?!

Ši vėl puolė vanoti jį abiem kumščiais ir, kol Josarjanas sugriebė ją už riešų, smarkiu smūgiu spėjo prakirsti lūpą. Jos plaukai susitaršė, išdriko į visas puses; iš neapykanta žaibuojančių akių upeliais sruvo ašaros, kai ji, staiga įgavusi neįtikėtinos, sveiku protu nepaaiškinamos jėgos, įnirtingai stengėsi ištrūkti – riaumodama, bjauriai keikdamasi ir klykdama: „*Bruto! Bruto!*“ – kaskart, kai jis mėgino paaiškinti, kas įvyko. Nesitikėjęs tokios neregėtos jėgos, buvo beprarandąs pusiausvyrą. Ūgiu ji beveik nenusileido Josarjanui, ir keletą siaubo kupinų akimirkų jis neabejojo, kad pagauta tokio beprotiško ryžto jinai jį priveiks, pargriaus ant grindų ir negailestingai sudraskys į gabalėlius už šiurpų nusikaltimą, kurio jis niekad nepadarė. Urgzdami, šnopuodami jie grūmėsi lyg du kits kitam prilygstantys galiūnai. Galop ji nusilpo, ir jam pavyko at-

* Gyvuly! (*It.*)

plėšti ją nuo savęs. Josarjanas ėmė įtikinėti, kad išklausytų, prisiekinėti esąs nekaltas dėl Neitlio mirties. Ji vėl spjovė jam į veidą, ir jis nustūmė ją įpykęs, netekęs vilties ką nors įrodyti. Vos tik Josarjanas ją paleido, kekšė puolė prie bulvių skutiklio. Jis prišokęs ją pastvėrė, ir juodu kelis kartus persirito kits per kitą ant grindų, kol jam vėl pavyko išplėšti iš jos skutiklį. Kai jis pašoko, kekšė bandė jį pargriauti stverdama už blauzdos ir išplėšė nemenką gabalą mėsos. Iš skausmo sukandęs dantis, jis nušlubavo iki lango ir išmetė skutiklį lauk. Pamanęs, kad pavojus nebegresia, su palengvėjimu atsiduso.

– Būk gera, leisk man kai ką paaiškinti, – įtikinėjo jis rimtai, autoritetingai.

Jinai spyrė jam į tarpukojį, ir jis, subliūškęs kaip pradurtas balionas, šaižiai kaukdamas susmuko ant šono, paskui bandė atsiklaupti ir, daigomas nepakeliamo skausmo, žiaukčiodamas ėmė gaudyti kvapą. Neitlio kekšė išbėgo iš kambario. Josarjanas šiaip ne taip atsistojo, ir pačiu laiku: mergina parlėkė iš virtuvės su ilgu duonriekiu peiliu rankoje. Išgąstinga aimana išsiveržė iš jo lūpų; neatitraukdamas rankų nuo skausmingai tvinkčiojančios, degte degančios pilvo apačios, jis visu svoriu trenkėsi jai į kelius. Mergina persivertė per jo galvą, subildėjusi alkūnėmis plojosi į grindis, ir peilis iškrito jai iš rankos. Josarjanas paspyrė jį po lova. Kekšė bandė prie jo prišliaužti, bet Josarjanas griebė ją už rankos ir trūktelėjęs pastatė. Jinai vėl bandė įspirti jam į tarpukojį; keikdamasis nė kiek ne prasčiau kaip neseniai jinai, Josarjanas smarkiai ją pastūmė. Ji vožėsi į sieną ir, praradusi pusiausvyrą, užkliudė kėdę; toji nulėkė ant tualetinio staliuko ir nušlavė ant žemės šukas, plaukų šepečius, kvepalų buteliukus ir kremo indelius. Nuo kitos kambario sienos nukrito paveikslas su rėmais, ir jo stiklas subyrėjo į šipulius.

– Ko tau iš manęs reikia? – inkšdamas iš skausmo, sumišęs ir supykęs suspigo jis. – Ne aš jį nužudžiau!

Jinai paleido jam į galvą sunkią stiklinę peleninę. Josarjanas sugniaužė kumštį, ketindamas smogti jai į pilvą, kai dar sykį puls, bet pabijojo galįs ją sužaloti, tad apsigalvojo: voš jai

tiesiai į smakrą ir išbėgs iš kambario. Tačiau mergina taip blaškėsi į šalis, kad jis negalėjo gerai nusitaikyti. Kai kekšė staiga puolė į jį, tik šastelėjo į šalį ir smarkiai pastūmė į nugarą. Mergina skaudžiai trenkėsi į sieną, bet tuoj pat šoko prie durų ir jas užstojusi sviedė į jį didelę vazą. Paskui puolė su pilnu vyno buteliu ir pataikė tiesiai į smilkinį. Josarjanas pusiau be sąmonės parklupo ant vieno kelio. Ausyse spengė, veidas užtirpo. Visus kitus jausmus nustelbė gėda – jam buvo nesmagu, kad jinai dabar jį nugalabys. Jis nesuprato, kas čia dedasi, nenutuokė, ką daryti. Žinojo tik viena: reikia gelbėtis, tad pamatęs, kaip ji užsimoja vyno buteliu norėdama dar kartą jam užvažiuoti, lyg iššautas iš patrankos šoko nuo grindų ir, nespėjus jai suduoti, galva trenkė į pilvą. Iš inercijos jis stūmė ją atatupstą, kol jos pakinkliai atsitrenkė į lovą, ir ji pargriuvo ant čiužinio užsiversdama Josarjaną, atsidūrusį jai tarp kojų. Jinai suleido nagus jam į kaklą ir ėmė draskyti, o jis tuo tarpu slinko vis aukščiau standaus, maloniai apkūnaus jos kūno kalneliais ir lomomis, kol visą prislėgė taip, kad negalėjo rimčiau priešintis. Visą laiką jo pirštai atkakliai kibo į jį talžančią ranką, kol pagaliau nusigavo iki vyno butelio ir jį išplėšė. Tačiau kekšė ir toliau keikdamasi jį spardė ir įnirtingai draskė. Pabandė žiauriai jam įkąsti lyg koks plėšrus žvėris prašiepusi pilnas goslias lūpas. Dabar, prispaudęs ją kūnu, jis suko galvą, kaip ištrūkti iš kambario negavus mirtino dūrio peiliu ar smūgio kokiu sunkiu daiktu. Josarjanas juto, kokios įsitempusios pražergtos besispyriojančios šlaunys ir kaip jos blauzdos duodasi apsivijusios vieną jo koją. Susigėdo susigriebęs, kad kilo mintis pasimylėti. Juto, kaip geidulingas tvirtas jaunos moters kūnas plakasi į jį tarsi nerimstančios bangos, kaip pilvas ir šiltos, gyvos, stangrios krūtys trankosi į jį ir kaip nutvilko jos iškvėptas oras. Staiga jis suvokė – nors prispausta mergina ir toliau vis taip pat aršiai muistėsi ir rangėsi – kad ji nebesigrumia, ir malonūs šiurpuliukai perbėgo kūnu pajutus, kad ji nebesipriešina, tik pilvo apačia nenumaldomai spaudžiasi prie jo, apimta visas mintis užgožiančio galingo instinktyvaus egzaltuoto pirmykščio erotinio įkarščio. Jis net aikte-

lėjo nustebęs ir neapsakomai nudžiugęs. Jos veidą, dabar jam gražų it žydinti gėlė, iškreipė kitoniška kančia, audiniai gražiai paburko, primerktos akys apsiblausė ir nieko neberegėjo nuo protą aptemdžiusio tingaus geismo.

– *Caro,* * – sumurmėjo ji kimiai tarsi iš kažkokių raminančio, neapsakomai malonaus transo gelmių. – Oooo, *caro mio.* **

Jis paglostė jai plaukus. Jinai su laukine aistra prigludo lūpomis jam prie veido. Jis ėmė laižyti jai kaklą. Ji apsivijo jį rankomis ir dar karščiau prisiglaudė. Jinai be perstojo bučiavo jį karštomis ir tuo pat metu drėgnomis, minkštomis ir tuo pat metu kietomis lūpomis ir iš ekstazės viską pamiršusi leido sodrius garsus, bylojančius, kaip jį dievina, ir Josarjanas pajuto baigiąs beprotiškai ją įsimylėti. Tuo metu, kai viena ką tik nugarą glosčiusi ranka vikriai įlindo jam į kelnes, kita paslapčia išdavikiškai grabinėjo po grindis duonriekio ir jį rado. Josarjanas vos spėjo išsisukti nuo smūgio. Ji vis dar norėjo jį nudėti! Pritrenktas jos ištvirkėliškos klastos, išplėšė peilį iš rankos ir nusviedęs į šalį pašoko nuo lovos. Jo veide atsispindėjo sąmyšis ir nusivylimas. Jis nežinojo, ar sprukti pro duris gelbėtis, ar susmukti ant lovos ir nuolankiai atsiduoti ką tik patirtam naujam jausmui ir jos malonei. Jinai išvadavo jį iš dvejonių netikėtai paplūdusi ašaromis ir šitaip jį vėl apstulbindama.

Šįsyk ji verkė vien iš širdgėlos – gilios, pakertančios jėgas, nuolankios širdgėlos, visai jį užmiršusi. Graudu darėsi žiūrint į ją sielvartaujančią, kai sėdėjo nusvirusiais pečiais, nunarinusi maištingą išdidžią, gražią galvą, apleista valios jėgų, springdama nuo visą kūną purtančios raudos. Dabar jos širdgėla tikrai nebuvo apsimestinė. Ji nebejuto, kad jis šalia, jis jai buvo nė motais. Jis galėjo išeiti iš kambario, ir jam nieko nebūtų atsitikę, bet jis nusprendė pasilikti ir ją paguosti, kiek įmanydamas padėti.

– Nereikia, – vapėjo jis apkabinęs ją per pečius, su skaus-

* Brangusis (*it.*).
** Mano brangusis (*it.*).

mingu liūdesiu prisimindamas, koks bejėgis jautėsi parskrendant iš Avinjono, kai Sniegdenas vis skundėsi, kad jam šalta, jam šalta, o Josarjanas tesugebėjo guosti jį sakydamas: „Nagi nagi. Nagi nagi“.

– Nereikia, – pakartojo jis užjaučiamai. – Prašau tavęs, nereikia.

Jinai prisiglaudė prie jo ir verkė, kol jėgos visai apleido, ir pirmąkart pakėlė į jį akis tik tada, kai jai išsiverkus jis ištiesė nosinę. Mandagiai šyptelėjusi ji nusišluostė skruostus ir grąžino nosinę niurnėdama „Grazie, grazie“* kaip romi, gerai išauklėta panelė, o paskui be menkiausio perspėjimo apie pasikeitusią nuotaiką abiem rankomis griebė jam už akių ir vos jų neiškabinusi pergalingai suklykė.

– Še tau, *assassino!*** – sušuko ir džiugiai nubėgo į kitą kambario galą duonriekio, kad galėtų jį pribaigti.

Beveik nieko nematydamas jis pašoko ir pakniopstomis nulėkė iš paskos. Kažkoks garsas privertė jį atsigręžti. Nuo reginio nustėro: nusitvėrusi kitą ilgą duonriekį, jo tykojo... mažoji Neitlio kekšės sesutė!

– O varge! – sudrebėjęs suaimanavo ir staigiu smūgiu per riešą išmušė peilį jai iš rankos. Visos šitos groteskiškos, sveiku protu nesuvokiamos grumtynės jam nusibodo. Negalėjai žinoti, kas dabar puls jį įlėkęs pro duris su dar vienu ilgu duonriekiu, tad, pakėlęs Neitlio kekšės mažąją sesutę nuo grindų, sviedė į Neitlio kekšę, išbėgo iš buto ir pasileido laiptais žemyn. Merginos išbėgo paskui jį į koridorių. Iš žingsnių garso suprato, kad jos vis labiau atsilieka, o paskui visai nustoja vytis. Viršuj išgirdo raudant. Pakėlęs akis pamatė Neitlio kekšę: susmukusi ant laiptelio, ašarojo abiem rankomis užsidengusi veidą, o laukinė, nesutramdoma jos sesutė, pavojingai persisvėrusi virš turėklo, spiegė *„Bruto! Bruto!“* lyg kokiu įdomiu nauju žaislu, su kuriuo nekantravo pažaisti, džiaugsmingai mojuodama duonriekiu.

* Ačiū, ačiū (*it.*).
** Žmogžudy (*it.*).

Ištrūkęs į gatvę, Josarjanas vis dairėsi per petį. Praeiviai lydėjo jį keistais žvilgsniais, ir jis sunerimo. Nervingai skubėdamas spėliojo, kodėl jo išvaizda traukia visų dėmesį. Suprato tik tada, kai palietęs ranka skaudamą kaktą pajuto, kad pirštai sulipo nuo kraujo. Ėmė nosine valytis veidą ir kaklą. Kad ir kur ja paliesdavo, likdavo raudonos dėmės – jis visas buvo sukruvintas. Nuskubėjo į Raudonojo Kryžiaus draugijos pastatą ir, balto marmuro laiptais užlipęs į antrą aukštą, vyrų tualete šaltu vandeniu ir muilu numazgojo gausius įdrėskimus, pasitaisė marškinių apykaklę ir susišukavo. Kaip gyvas nebuvo matęs tokio mėlynėmis nusėto ir sudraskyto veido, koks apsvaigęs ir sunerimęs žvelgė į jį veidrodyje. Rupūs miltai, ko jinai prie jo pristojo?

Kai išėjo iš tualeto, Neitlio kekšė jau tykojo jo prisispaudusi prie sienos laiptų apačioje ir kaip vanagas puolė sugniaužusi žvilgantį sidabrinį kepsnių peilį. Alkūne atrėmęs jos smūgį, užvožė jai tiesiai į smakrą taip smarkiai, kad akys išvirto jai ant kaktos. Sučiupęs ją griūvančią, švelniai pasodino ir išbėgo iš pastato. Paskui tris valandas naršė po miestą Alkanojo Džo, kad galėtų ištrūkti iš Romos, kol jinai vėl jo nerado. Saugus pasijuto tik lėktuvui pakilus. Nutūpus Pjanosoje, Neitlio kekšė, persirengusi žaliu mechaniko kombinezonu, jau laukė su kepsnių peiliu kaip tik toje vietoje, kur sustojo lėktuvas. Jį išgelbėjo tik tai, kad nusitaikiusi durti jam į krūtinę, pargriuvo, nes aukštakulniai bateliai odiniais padais paslydo ant žvirgždo. Apstulbęs Josarjanas įtempė ją į lėktuvą ir, užlaužęs abi rankas, neleisdamas nė krustelėti laikė ant grindų, kol Alkanasis Džo per raciją gavo dispečerių leidimą grįžti į Romą. To miesto oro uoste Josarjanas išmetė ją iš lėktuvo riedėjimo take, ir Alkanasis Džo, nė neišjungęs variklių, išskrido atgal į Pjanosą. Bijodamas giliau įkvėpti orą, Josarjanas įtariai apžiūrinėjo kiekvieną sutiktąjį, kai juodu eskadrilės stovykloje pasuko prie palapinių. Alkanasis Džo, nutaisęs keistą miną, nenuleido nuo jo akių.

– Tu įsitikinęs, kad viskas tau neprisivaideno? – po kurio laiko paklausė jis nedrąsiai.

– Prisivaideno? Tu juk buvai šalia, sakysi, ne? Tu juk pats ką tik parskraidinai ją į Romą.

– Gal ir man viskas tik prisivaideno. Kodėl ji nori tave užmušti?

– Kas ją žino – gal todėl, kad niekad manęs nemėgo. Gal negalėjo man atleisti, kad sulaužiau jam nosį – o gal todėl, kad buvau vienintelis, ant kurio galėjo išlieti įniršį, sužinojusi apie jo mirtį. Manai, ji grįš?

Tą vakarą Josarjanas nuėjo į karininkų klubą ir liko jame iki paryčių. Artindamasis prie savo palapinės, įtariai dairėsi į šalis ir sustojo, kai pamatė Neitlio kekšę, persirengusią Pjanosos valstiečiu, su didžiuliu mėsininko peiliu pasislėpusią krūmuose. Pirštų galiukais be garso pritipeno iš už nugaros ir pastvėrė.

– *Caramba!** – įsiutusi sušuko ji ir draskėsi it koks vilpišys, kol jis nuvilko ją į palapinę ir nutėškė ant grindų.

– Ei, kas čia darosi? – pro miegus nesusigaudydamas paklausė vienas iš naujųjų palapinės draugų.

– Nepaleisk jos, kol grįšiu, – ištraukęs jį iš lovos ir užmetęs ant jos, liepė Josarjanas ir pasileido lauk. – Neleisk jai ištrūkti!

– Leiskit man jį užmušti ir aš su visais jumis pasibarškinsiu, – pasisiūlė kekšė.

Pamatę, kad palapinėje atsirado mergina, kiti vyrai šoko iš lovų ir visi bandė su ja pasibarškinti, o Josarjanas tuo metu nuskuodė pas Alkanąjį Džo, miegantį kūdikio miegu. Josarjanas nukėlė Huplio katę Alkanajam Džo nuo veido ir papurtęs pažadino. Alkanasis Džo paskubomis apsirengė. Įgrūdę Neitlio kekšę į lėktuvą, šį kartą jie nuskrido į šiaurę, paskui pasuko virš Italijos. Toli už priešų įtvirtinimų pamatę apačioje lygumas, uždėjo jai ant nugaros parašiutą ir išmetė pro avarinį liuką. Josarjanas nė kiek neabejojo pagaliau jos atsikratęs ir jam palengvėjo ant širdies. Kai Pjanosoje priėjo prie savo palapinės, iš tamsos išnirusi žmogysta pastojo jam kelią, ir jis nualpo. Atsitokėjęs pamatė sėdįs ant žemės. Ėmė laukti mir-

* Po velnių! (*It.*)

tino smūgio peiliu, beveik džiaugdamasis, kad pagaliau sulauks ramybės, bet kažkas draugiškai jį pakėlė. Josarjanas pažino Danbaro eskadrilės lakūną.

– Kaip sekasi? – sukuždėjo lakūnas.

– Neblogai, – atsakė Josarjanas.

– Pamačiau, kaip ką tik pargriuvai. Pamaniau, kad kažkas atsitiko.

– Man regis, nualpau.

– Mano eskadrilėje sklando gandai, esą atsisakei skraidyti į kovines užduotis.

– Tiesa.

– Paskui pas mus atėjo grupės štabo atstovai ir pasakė, kad tie gandai nepagrįsti – tu tik juokavęs.

– Melas.

– Manai, nenukentėsi?

– Nežinau.

– Ką jie tau padarys?

– Nežinau.

– Kaip manai, gal jie atiduos tave karo lauko teismui už tai, kad dezertyravai priešų akivaizdoje?

– Nežinau.

– Tikiuosi, tavęs nenubaus, – tarė Danbaro eskadrilės lakūnas pranykdamas tamsoje. – Pranešk, kaip tau seksis.

Josarjanas kurį laiką žiūrėjo jam įkandin, paskui pasuko savo palapinės link.

– Ei, – išgirdo už kelių žingsnių balsą ir pažino Eplbį, pasislėpusį už medžio. – Kaip tau sekasi?

– Neblogai, – atsakė Josarjanas.

– Girdėjau kalbant, kad jie atiduos tave karo lauko teismui už tai, kad dezertyravai priešų akivaizdoje. Bet nenuteis, nes jie nė neįsitikinę turį pakankamai įrodymų. Be to, nekaip pasirodytų naujųjų vadų akyse. Ir dar todėl, kad tu vis dar laikomas didvyriu, nes antrą kartą praskridai virš to tilto prie Feraros. Ko gero, tu šauniausias didvyris visoje mūsų grupėje. Pamaniau, tau pravers žinoti, kad jie tik gąsdina.

– Ačiū, Eplbi.

– Tik todėl tave ir užkalbinau – kad įspėčiau.

– Aš dėkingas.

Eplbis susidrovėjęs ėmė bato galu braukyti žemę.

– Atleisk dėl tų muštynių karininkų klube, Josarjanai.

– Nieko baisaus.

– Bet ne aš jas pradėjau. Man rodos, kaltas buvo Oras – jis užvožė man per veidą stalo teniso rakete. Kam jis taip padarė?

– Tu prieš jį laimėjai.

– Argi ne tokia šio žaidimo prasmė – laimėti prieš varžovą? Dabar, kai jis negyvas, manau, nebesvarbu, ar geriau žaidžiu už jį stalo tenisą, ar blogiau.

– Tikriausiai.

– Ir atsiprašau, kad sukėliau tokį triukšmą dėl atabrino tablečių skrendant čia. Jeigu nori susigriebti maliariją, tai tavo asmeninis reikalas, ar ne?

– Tu teisus, Eplbi.

– Bet aš tik stengiausi atlikti savo pareigą. Vykdžiau įsakymus. Mane visuomet mokė klausyti įsakymų.

– Aš nepykstu.

– Žinai, aš pasakiau pulkininkui Ketkartui ir papulkininkiui Kornui, kad jiems nedera versti tave skraidyti į kovines užduotis, jei tu nenori, ir jie atsakė labai manim nusivylę.

– Neabejoju, kad tu juos labai nuvylei, – graudžiai šyptelėjo Josarjanas.

– Man nė motais. Velniai rautų, tu jau atlikai septyniasdešimt vieną skrydį – turėtų pakakti. Kaip manai, ar jie paliks tave nenubaustą?

– Nepaliks.

– Bet jeigu paliks, tai ir mūsų visų negalės bausti, ar ne?

– Todėl jie mane ir nubaus.

– Ką, tavo manymu, jie tau padarys?

– Nežinau.

– Manai, atiduos karo lauko teismui?

– Nežinau.

– Tau baisu?

– Taip.
– Ar toliau skraidysi į kovines užduotis?
– Ne.
– Tikiuosi, kad tavęs nenubaus, – įsitikinęs sušnabždėjo Eplbis. – Dievaži, tikiuosi.
– Ačiū, Eplbi.
– Aš irgi nesidžiaugiu, kad atlikus tokią daugybę kovinių užduočių, reikia skraidyti toliau, kai karą jau lyg ir laimėjom. Jei išgirsiu dar ką nors, tau pasakysiu.
– Ačiū, Eplbi.
– Klausyk! – vos nuėjus Eplbiui, pasigirdo prislopintas įsakmus balsas iš belapių juosmens aukščio krūmų kupsto, augančio šalia jo palapinės – jame atsitūpęs slėpėsi Havermejeris. Jis valgė saldainį su žemės riešutais, tad spuogai ir didelės riebaluotos poros panėšėjo į tamsius žvynus. – Kaip sekasi? – paklausė, kai Josarjanas priėjo.
– Neblogai.
– Ar toliau skraidysi į kovines užduotis?
– Ne.
– O jeigu jie bandys priversti?
– Nesileisiu.
– Virpa kinkos?
– Taip.
– Ar tave atiduos karo lauko teismui?
– Tikriausiai bandys.
– Ką sakė majoras Majoras?
– Majoro Majoro niekas nebemato.
– Jie jį pradingo?
– Nežinau.
– Ką darysi, jei jie bandys tave pradingti?
– Mėginsiu jiems sukliudyti.
– Ar jie nesiūlė tau kokių sandėrių ar dar ko nors, kad sutiktum skraidyti?
– Sardinis su Kikilu sakė taip viską sutvarkysią, kad man reikėtų tik „gabenti pieną“.
Havermejeris atkuto.

– Sakyčiau, visai neblogas sandėris – aš pats tokio neatsisakyčiau. Aišku, sutikai?

– Atsisakiau.

– Kvailai pasielgei, – bejausmį, buką Havermejerio veidą išvagojo smerkiančios raukšlės. – Kita vertus, toks sandėris būtų nesąžiningas visiems kitiems, ar ne? Jei skraidytum vien į nepavojingas užduotis, kas nors iš mūsų privalėtų atlikti tavo dalį pavojingųjų, ar ne?

– Tu teisus.

– Man tai nepatinka, – pagiežingai sušuko Havermejeris ir atsistojo įrėmęs rankas į šlaunis. – Man tai visai nepatinka. Jie pasirengę užkurti man karališką pirtį vien todėl, kad bijai, velniai griebtų, skraidyti į kovines užduotis.

– Aptark šį klausimą su jais, – patarė Josarjanas ir dėl viso pikto griebėsi pistoleto.

– Ne, aš tavęs nekaltinu, – nuramino jį Havermejeris, – nors tu man ir nepatinki. Žinai, aš per daug nesidžiaugiu, kad atlikęs tiek daug kovinių užduočių turiu skraidyti toliau. Ar aš negalėčiau irgi kaip nors išsisukti?

– Užsikišk už juosmens pistoletą ir pradėk žygiuoti kartu su manim, – pašaipiai prunkštelėjo Josarjanas.

Havermejeris susimąstęs papurtė galvą.

– Ne, aš negalėčiau. Jeigu elgčiausi kaip bailys, užtraukčiau gėdą žmonai ir vaikui. Bailių niekas nemėgsta. Be to, karui pasibaigus, noriu likti atsargos karininku. Jie gauna penkis šimtus dolerių per metus.

– Tuomet skraidyk toliau.

– Taip, atrodo, teks. Klausyk, ar, tavo manymu, yra vilties, kad tave nušalins nuo kovinių skrydžių ir parsiųs namo?

– Nėra.

– Jeigu vis dėlto taip atsitiktų ir tau leistų pasiimti kartu vieną žmogų, išsirink mane, gerai? Nesirink tokių kaip Eplbis. Išsirink mane.

– Kodėl jie turėtų šitaip pasielgti?

– Nežinau, bet jeigu jie taip padarys, prisimink, kad aš pirmas paprašiau, gerai? Ir pranešk, kaip tau sekasi. Aš kas va-

karą lauksiu čia, šituose krūmuose. Jeigu tau nieko bloga nepadarys, gal ir aš atsisakysiu skraidyti. Sutarėm?

Visą kitą vakarą vyrai netikėtai dygo prieš jį iš tamsos ir klausinėjo, kaip jam sekasi, ir pavargusiais, sunerimusiais veidais prašė papasakoti apie dalykus, kurių niekas neturėjo žinoti, teigdami, kad juos siejantis kažkoks slaptas ir, jo manymu, nesveikas ryšys, apie kurio egzistavimą jis nė nenutuokė. Menkai pažįstami eskadrilės kariai tarsi iš dangaus nukritę pastodavo kelią ir klausinėdavo, kaip jam sekasi. Net vyrai iš kitų eskadrilių vienas paskui kitą išdygdavo iš tamsos, kur slėpėsi. Kad ir kur jis eidavo saulei nusileidus, visur kas nors jo tykojo ir staiga pasirodęs klausinėjo, kaip jam sekasi. Žmonės išlįsdavo iš už medžių ir krūmų, iš griovių ir aukštų žolių, iš už palapinių ir stovinčių automobilių sparnų. Net vienas jo palapinės draugas netikėtai išdygęs paklausė, kaip jam sekasi ir prašė neprasitarti kitiems palapinės gyventojams, kad jį klausinėjo. Josarjanas artindavosi prie kiekvieno prieiti mojančio pernelyg atsargaus silueto uždėjęs ranką ant pistoleto rankenos, nes niekad negalėjo žinoti, kuris šnypščiantis šešėlis galop pavirs apsimetėle Neitlio kekše arba, dar blogiau, teisėtu valdžios agentu, atsiųstu, kad priplumpintų jį iki sąmonės netekimo. Mat atrodė, kad kažko panašaus jo viršininkai turės griebtis. Jie nenorėjo atiduoti jo karo lauko teismui, nes negalėjo apkaltinti dezertyravus priešo akivaizdoje, kai tas priešas buvo už gerų dviejų šimtų kilometrų, ir todėl, kad ne kas kitas kaip Josarjanas galų gale susprogdino tiltą prie Feraros, antrą kartą atskridęs virš taikinio ir pražudęs Kraftą – skaičiuodamas pažinotus mirusiuosius, jis visuomet pamiršdavo Kraftą. Šiaip ar taip, vadai turėjo kaip nors jį nubausti, tad visi eskadrilės kariai paniurę laukė, kokią baisybę jie pasirinks.

Dieną visi jo vengdavo, net Arfis, ir Josarjanas suprato, kad šviesiuoju paros metu jie visai kitokie negu po vieną išsislapstę tamsoje. Bet jam būdavo į juos visus nusispjauti, kai atatupstas vaikštinėdavo su pistoletu rankoje, laukdamas naujausių meilikavimų, raginimų ir grasinimų griebtis prievartos iš grupės štabo kaskart, kai kapitonai Sardinis ir Kikilas par-

važiuodavo iš dar vieno skubaus pasitarimo su pulkininku Ketkartu ir papulkininkiu Kornu. Alkanasis Džo dabar beveik nesirodydavo, tad vienintelis žmogus, kuris jį užkalbindavo, buvo kapitonas Purvinsas – tas kaskart susitikęs žvaliai, pašaipiai pravardžiuodavo jį „narsiuoju smarkuoliu". Grįžęs iš Romos savaitei baigiantis, jis pranešė Josarjanui, kad Neitlio kekšė dingo. Josarjaną nusmelkė geismas ir atgaila; jisai jos ilgėjosi.

– Dingo? – pakartojo jis dusliai.

– Taip, dingo, – nusijuokė kapitonas Purvinsas kumščiais trindamas maišus po apsiblaususiomis ir susiaurėjusiomis iš nuovargio akimis. Liesame aštrių bruožų jo veide kaip visuomet styrojo rausvi šeriai. – Pamaniau, kad jeigu jau esu Romoje, tai neprošal būtų patvarkyti tą kvailą šliundrą – taip sakant, prisimenant senus laikus ir kad tas vaikiukas Neitlis vartytųsi savo karste – chacha! Prisimeni, kaip aš jį erzindavau? Tačiau bute aš nieko neradau.

– Ar ji nepaliko kokios žinutės? – paklausė Josarjanas, kuris nuolatos galvodavo apie merginą, svarstydavo, ar ji labai kankinasi. Dabar, kai nebepatyrė įnirtingų, netramdomų jos pykčio protrūkių, jautėsi beveik vienišas ir apleistas.

– Ten nė gyvos dvasios, – žvaliai sušuko kapitonas Purvinsas stebėdamasis Josarjano nenuovokumu, – kaip tu nesupranti? Jos visos dingo. Visi namai nusiaubti.

– Dingo?

– Taip, dingo. Jas išmetė į gatvę, – kapitonas Purvinsas vėl nuoširdžiai sukikeno ir iš džiaugsmo atsikišęs Adomo obuolys plonyčiame kakle ėmė šokinėti aukštyn žemyn. – Landynė tuščia. Karo policijos pareigūnai nusiaubė visą butą ir išvijo kekšes lauk – argi nejuokinga?

Josarjanas persigandęs ėmė drebėti.

– Kodėl jie taip padarė?

– O koks skirtumas? – plačiai skėstelėjęs rankomis atsakė kapitonas Purvinsas. Jas visas išvijo į gatvę – kaip tau patinka? Visas iki vienos.

– O mažąją sesutę?

– Išvijo, – nusijuokė kapitonas Purvinsas. – Kartu su visomis kitomis kekšėmis. – Išmetė į gatvę.

– Bet ji visai dar vaikas! – nuoširdžiai piktinosi Josarjanas. – Visame mieste ji nieko nepažįsta. Kas jos dabar laukia?

– Man nė velnio nerūpi, – abejingai gūžtelėjęs pečiais atšovė kapitonas Purvinsas ir staiga nustebęs išsižiojo, akys sutvisko smalsumu. – Klausyk, kas tau darosi? Jei būčiau žinojęs, kad ši žinia tave taip nuliūdins, būčiau iškart tau pranešęs – kad negyvai save užgraužtum. Ei, kur eini? Grįžk ir graužkis!

39

Amžinasis miestas

Savavališkai pasišalinęs iš dalinio, Josarjanas skrido su Mailu, kuris lėktuvui artinantis prie Romos priekaištingai purtė galvą ir dievobaimingai sučiaupęs lūpas pamokslautojo tonu pranešė savo keleiviui, kad gėdijasi jo elgesio. Josarjanas pritariamai linktelėjo. Nemalonu žiūrėti, kaip Josarjanas vaikščioja atatupstas, pasikabinęs pistoletą ant šlaunies ir atsisakinėja skraidyti į kovines užduotis, aiškino Mailas. Josarjanas pritariamai linktelėjo. Šitoks elgesys rodąs neištikimybę eskadrilei ir užtraukiąs gėdą jos vadams. Dėl jo ir Mailas nesmagiai jaučiąsis. Josarjanas vėl linktelėjo. Vyrai imą reikšti nepasitenkinimą. Josarjanas nedorai elgiąsis galvodamas vien apie savo kailį, kai tokie vyrai kaip jis, Mailas, pulkininkas Ketkartas, papulkininkis Kornas ir buvęs pirmosios klasės eilinis Vintergrynas kaip įmanydami stengiasi laimėti karą. Vyrai, atlikę septyniasdešimt kovinių užduočių, imą bambėti, nes norma padidinta iki aštuoniasdešimties; neduok Dieve, kai kas iš jų taip pat pasikabins pistoletus ir ims vaikščioti atatupsti. Dėl Josarjano kaltės eskadrilės kovinė dvasia smunkanti. Tėvynei gresia pražūtis: išdrįsęs naudotis tradicinėmis teisėmis į laisvę ir nepriklausomybę, jis kelia joms pavojų.

Josarjanas, sėdintis antrojo piloto kėdėje, be perstojo linksėjo stengdamasis nesiklausyti nesibaigiančių Mailo tauškalų. Jo mintys sukosi apie Neitlį, taip pat Kraftą ir Orą, Neitlį ir Danbarą, Vaikutį Sempsoną ir Makvotą bei visus vargšus, bepročius ir paliegėlius, kuriuos matė Italijoje, Egipte ir Šiaurės Afrikoje ar žinojo gyvenant kituose pasaulio kraštuose; jo sąžinę slėgė dar ir Sniegdenas su mažąja Neitlio kekšės sesute.

Josarjanas tarėsi žinąs, kodėl Neitlio kekšė kaltina jį dėl Neitlio mirties ir nori jį nugalabyti. Po velnių – kas čia nuostabaus? Šį pasaulį valdo vyrai, tad jinai ir visi už ją jaunesni turi teisę kaltinti jį ir visus vyresnius dėl visokių juos ištikusių žmogaus sukeltų tragedijų. Lygiai taip pat ji, nepaisant jos širdgėlos, kalta dėl visų žmogaus sukeltų negandų, užgriuvusių jos mažąją sesutę ir visus kitus vaikus. Kas nors kada nors turėjo ko nors griebtis, kad taip nebebūtų. Kiekviena auka buvo kaltininkė, ir kiekviena kaltininkė – auka, tad kas nors privalėjo kartą ryžtingai pamėginti sutraukyti tą sumautą grandinę paveldėtų papročių, keliančių grėsmę jiems visiems. Vergų pirkliai kai kuriose Afrikos vietovėse vis dar vogė mažus berniukus ir pardavinėjo juos žmonėms, kurie išmėsinėję juos suvalgydavo. Josarjanas negalėjo atsistebėti, kad vaikai iškenčia tokį barbarišką aukojimą nepatirdami nė menkiausios baimės ar skausmo – kad jie pakelia kančias taip stoiškai, jis nė kiek neabejojo. Kitaip, samprotavo jis, tas paprotys tikrai būtų išnykęs, nes kad ir kaip žmonės trokštų turtų ar nemirtingumo, jie nesiryžtų sukelti sielvarto vaikams.

Josarjanas kelia grėsmę visam pulkui, aiškino Mailas, ir Josarjanas vėl linktelėjo. Jis kenkiąs kolektyvui, pareiškė Mailas. Josarjanas linktelėjo ir klausėsi Mailo pamokymo, kad jeigu jam nepatinka, kaip pulkininkas Ketkartas su papulkininkiu Kornu vadovauja grupei, padoriausia išeitis – sprukti į Rusiją, užuot kurstčius neramumus. Josarjanas susilaikė neatšovęs, kad jeigu pulkininkui Ketkartui, papulkininkiui Kornui ir Mailui nepatinka, kaip jis kursto nemalonumus, jie visi gali sprukti į Rusiją. Pulkininkas Ketkartas ir papulkininkis Kornas labai gerai elgęsi su Josarjanu, pareiškė Mailas – argi jie neapdovanojo jo medaliu po paskutinio Feraros bombardavimo ir nepaaukštino į kapitonus? Josarjanas linktelėjo. Argi jie jo nevalgydiną, argi kas mėnesį nemoką atlyginimo? Josarjanas vėl linktelėjo. Mailas neabejojo, kad abu vadai kilniadvasiškai jam dovanosią, jeigu jis atėjęs atsiprašys, mušis į krūtinę ir pasižadės atlikti aštuoniasdešimt kovinių skrydžių. Jo-

sarjanas atsakė pagalvosiąs ir užgniaužęs kvapą meldėsi, kad jie saugiai nusileistų, nes Mailas tuo metu išleidęs ratus nukreipė lėktuvą tūpimo tako link. Pats nusistebėjo, kaip ėmė nekęsti skraidymo.

Lėktuvui nusileidus, Josarjanas pamatė, kad Roma virtusi griuvėsiais. Oro uostas buvo subombarduotas prieš aštuonis mėnesius, ir baltų akmenų nuolaužos buldozeriais buvo suverstos į sulygintas krūvas abipus spygliuotos vielos tvora aptverto oro uosto vartų. Iš Koliziejaus teliko apgailėtini griaučiai, o Konstantino arka sugriuvo. Kekšyne viešpatavo baisi netvarka. Josarjanas ten nerado nė vienos merginos, tik senę, kuri sėdėjo apsimuturiavusi megztiniais ir sijonais, apsirišusi galvą tamsia skara, nes visi langai buvo išdaužyti. Susidėjusi rankas ant krūtinės, ji sėdėjo ant medinės kėdės prie elektrinės viryklės ir virė vandenį sulankstytam aliumininiam puode. Josarjanui įėjus, ji balsu kalbėjosi su savim, o jį pamačiusi, iškart ėmė dejuoti.

– Nebėr, – sudejavo nespėjus jam paklausti ir siūbavo pirmyn atgal ant girgždančios kėdės. – Nebeliko.

– Ko?

– Visų. Visų vargšių merginų.

– Kur jos?

– Išėjo. Jas išvijo į gatvę. Neliko vė vienos. Nė vienos vargšės merginos.

– Kas jas išvijo? Kas tai padarė?

– Bjaurūs aukšti kareiviai su kietomis baltomis skrybėlėmis ir lazdomis. Ir mūsų karabinieriai. Atėjo su lazdomis ir jas išvijo – neleido net apsiaustų pasiimti. Vargšelės! Kaip stovi išvytos į šaltį.

– Kareiviai jas suėmė?

– Ne, tik išvijo. Išvijo į gatvę, ir tiek.

– Tai kam jas išvijo, jeigu nesuėmė?

– Nežinau, – raudojo senė, – nežinau. Kas manim pasirūpins? Kas manim pasirūpins, kai vargšių merginų nebeliko? O Dieve, – kas manim pasirūpins?

– Turėjo būti koks nors pagrindas, – balsu svarstė Josarja-

nas trankydamas kumščiu į delną. – Jie negalėjo lyg niekur nieko čia įsiveržti ir visų išvaikyti.

– Jokio pagrindo, – aimanavo senė, – nebuvo jokio pagrindo.

– Kas jiems davė teisę?

– 22-oji išlyga.

– *Ką?* – Josarjanas suakmenėjo. Iš baimės ir nerimo kūnas nuėjo pagaugais. – *Ką* jie sakė?

– Jie minėjo 22-ąją išlygą, – linksėdama galvą patvirtino senė. – Girdi, 22-oji išlyga duodanti jiems teisę daryti viską, ko mes negalim jiems sukliudyti.

– Ką, po velnių, čia tauški?! – suglumęs ir įsiutęs užriko Josarjanas. – Iš kur žinai apie 22-ąją išlygą? Kas, velniai rautų, tau sakė apie tą 22-ąją išlygą?

– Kareiviai su kietomis baltomis skrybėlėmis ir lazdomis. Merginos verkdamos klausinėjo: „Gal mes padarėm ką nors bloga?“ Vyrai atsakinėjo, kad ne, ir stūmė jas pro duris baksnodami lazdomis. „Tai kodėl jūs mus išvarot?“ – klausinėjo merginos. „22-oji išlyga“, – atsakinėjo vyrai. „Kas jums davė teisę?“ – „22-oji išlyga“, – atsakinėjo vyrai. Jie nieko nesakė, tik vis kartojo: „22-oji išlyga, 22-oji išlyga“. Ką reiškia ta 22-oji išlyga? Kas čia per daiktas?

– Nejaugi jie neparodė jums tos 22-osios išlygos? – paklausė Josarjanas piktas ir nusiminęs blaškydamasis po kambarį. – Nejaugi jūs nepareikalavot, kad ją perskaitytų?

– Jie neprivalo mums rodyti 22-osios išlygos, – atsakė senė. – Taip parašyta įstatyme.

– Kokiam įstatyme taip parašyta?

– 22-ojoje išlygoje.

– Po perkūnais! – su kartėliu balse sušuko Josarjanas. – Galvą guldau: jie jos visai neturėjo, – jis liovėsi žingsniavęs ir liūdnai apsidairė po kambarį. – O kur senis?

– Nebėra.

– Nebėra?

– Mirė, – atsakė jam senė ir graudžiai palingavusi delnu patapšnojo sau per galvą. – Kažkas čia jam plyšo. Ką tik buvo gyvas, paskui žiūriu – nebe.

– Jis negalėjo mirti! – sušuko Josarjanas pasiryžęs nenusileisti, bet, aišku, suprato, kad taip ir yra, ir kad tai logiška: senis dar vieną – paskutinį – kartą patraukė kartu su dauguma.

Josarjanas nusisuko nuo senės ir ėmė dūlinti po namus, liūdnai smalsiai kaišiodamas nosį į kambarius. Visi stikliniai daiktai sudaužyti lazdomis ginkluotų vyrų. Ant grindų voliojosi suplėšytos užuolaidos ir patalynė. Kėdės, komodos ir stalai išvartyti. Viskas, ką buvo galima sulaužyti, buvo sulaužyta. Namai visiškai nusiaubti. Jokie laukiniai vandalai nebūtų gebėję pasidarbuoti uoliau. Visi langai išdaužti, ir tamsa plūdo į vidų juodais it rašalas kamuoliais. Josarjanas vaizduotėje girdėjo sunkius aidingus karo policijos žaliūkų su baltais šalmais žingsnius. Įsivaizdavo, su kokiu piktdžiugišku užsidegimu, su kokiu negailestingu šventeivišku teisuolių įkarščiu jie viską niokojo. Visos vargšės merginos dingo. Neliko nė gyvos dvasios – vien raudanti senė, susivilkusi visus storus rudus ir pilkus megztinius, apsisukusi galvą juoda skara. Netrukus jos irgi nebeliks.

– Išėjo, – aimanavo jinai jam grįžus. – Kas dabar manim pasirūpins?

– Ar yra kokių nors žinių apie Neitlio draugužę? – nuleidęs jos klausimą negirdomis pasiteiravo Josarjanas.

– Išėjo.

– Žinau, kad išėjo. Bet ar kas nors apie ją girdėjo? Ar kas nors žino, kur jinai?

– Išėjo.

– O mažoji sesutė? Kur ji pasidėjo?

– Išėjo, – vis taip pat liūdnai atsakė senoji.

– Ar supranti, apie ką aš kalbu? – piktai paklausė Josarjanas įdėmiai žvelgdamas į akis – ar tik senė nekliedi.

– Kur pasidėjo mažoji sesutė, ta mergaičiukė? – užriko Josarjanas.

– Išėjo, išėjo, – garsiau suaimanavo senė ir, suerzinta jo įkyrumo, piktai gūžtelėjo pečiais. – Išvijo kaip ir kitas – išvijo į gatvę. Net apsiausto neleido pasiimti.

– Kur jinai išėjo?
– Nežinau, nežinau.
– Kas ja pasirūpins?
– Kas pasirūpins manim?
– Ji čia nieko daugiau nepažįsta, ar ne?
– Kas manim pasirūpins?

Josarjanas padėjo senei ant kelių pinigų, pats nusistebėjo, kokią daugybę skriaudų gali atitaisyti keli banknotai, ir išėjo iš kambario. Leisdamasis laiptais paskutiniais žodžiais plūdo 22-ąją išlygą, nors žinojo, kad jos visai nėra. Jis neabejojo, kad jos nėra, bet nuo to niekas nesikeitė, mat visi manė ją egzistuojant, o tai buvo kur kas blogiau, kadangi nebuvo jokio konkretaus daikto, jokio teksto, iš kurio galėtum šaipytis ar kurį galėtum atmesti, sukritikuoti, užsipulti, pataisyti, nekęsti, iškeikti, apspjaudyti, sudraskyti į skutelius, sutrypti ar sudeginti.

Lauke buvo šalta, ir skvarbus ūkas pampo tamsoje; atsimušęs į šiurkščias mūrines namų sienas ir paminklų pjedestalus, virsdavo upeliukais ir sruveno žemyn. Josarjanas parskubėjo pas Mailą ir, atsiprašęs už nedorą elgesį, prižadėjo – nors pats žinojo meluojąs – atlikti tiek kovinių skrydžių, kiek lieps pulkininkas Ketkartas, jei tik Mailas, panaudojęs visus Romoje turimus ryšius, padės jam rasti mažąją Neitlio kekšės sesutę.

– Ji skaisti dvylikametė mergaitė, Mailai, – sunerimęs aiškino jis. – Man reikia ją rasti, kol nevėlu.

Išgirdęs jo prašymą, Mailas geraširdiškai nusišypsojo.

– Turiu tau kaip tik tokią dvylikametę mergelę, kokios tu ieškai, – džiūgaudamas pranešė jis. – Iš tikrųjų skaisčiajai mergytei viso labo trisdešimt ketveri, bet labai griežti tėvai rūpinosi, kad jos maiste būtų mažai baltymų, todėl su vyrais ji pradėjo miegoti tik...

– Mailai, aš kalbu apie mažą mergaičiukę! – nekantriai pertraukė jį Josarjanas. – Nejaugi nesupranti?! Aš nenoriu su ja miegoti – noriu jai padėti. Tu juk turi dukterų, tad privalai suprasti. Jinai visai dar vaikas, šitam mieste – viena kaip pirštas, ir nėra kam ja rūpintis. Aš nenoriu, kad jai atsitiktų kas

nors bloga. Nejaugi nesupranti, apie ką kalbu?

Mailas suprato ir didžiai susijaudino.

– Josarjanai, aš tavim didžiuojuos! – kuo nuoširdžiausiai sušuko jis. – Kaip mane gyvą matai! Neįsivaizduoji, kaip man džiugu, kad tau rūpi ne vien seksas ir kad tu principingas. Taip, aš turiu dukterų ir puikiai suprantu, ką turi galvoje. Mes rasim tą mergytę, nesijaudink. Važiuokime kartu ir ją rasim, net jeigu tektų apversti visą miestą aukštyn kojomis. Eime.

Josarjanas sėdo į Mailo Pusproterio automobilį su užrašu „M ir P" ant šono ir nurūko į policijos valdybą pas juodbruvą nevalyvą policijos komisarą siaurais juodais ūseliais ir prasegtu munduru. Jiems įėjus į kabinetą, komisaras grabinėjo karpuotą storulę dvigubu pagurkliu. Su netikėtai pasirodžiusiu Mailu jis pasisveikino šiltai ir ėmė nepadoriai nuolankiai lankstytis bei tūpčioti prieš jį, tarsi tas būtų koks elegantiškas didikas.

– O, *marchese** Mailas! – trykšdamas džiaugsmu sušuko jis ir nė nežvilgtelėjęs išgrūdo pro duris nepatenkintą storulę. – Kodėl neįspėjot, kad užeisit? Būčiau ištaisęs jums prašmatnų vakarėlį. Užeikit, užeikit, *marchese*. Pastaruoju metu pas mus beveik nesirodot.

Mailas žinojo, kad negalima gaišti nė akimirkos.

– Sveikas, Luidži, – vos pastebimai linktelėjęs galvą beveik nemandagiai pasisveikino jis. – Luidži, man reikia tavo pagalbos. Atsivedžiau draugą, kuris nori rasti mergaitę.

– Mergaitę, *marchese?* – mąsliai kasydamasis smakrą paklausė Luidžis. – Romoje apstu mergaičių. Amerikiečių karininkas be vargo turėtų susirasti.

– Ne, Luidži, tu nesupratai. Jam reikia tuoj pat rasti skaisčią dvylikametę.

– A, dabar supratau, – nuovokiai atsakė komisaras. – Skaisčios mergelės taip greitai neras, bet jeigu jis pasisukiotų autobusų stotyje, kur atvažiuoja jaunos kaimietukės ieškoti darbo, užtikrinu...

* Markizas (*it.*).

– Luidži, tu vis dar nesupranti, – Mailas pertraukė jį taip nekantriai, kad tas išraudo, išsitempė lyg išgirdęs komandą „ramiai“, paskui sumišęs ėmė sagstytis mundurą. – Ta mergaitė – draugė, sena šeimos draugė, ir mes norim jai padėti. Ji visai dar vaikas. Ji vienui viena bastosi kažkur šiame mieste, ir mes turim ją rasti, kol niekas jos nenuskriaudė. Dabar supranti? Luidži, man tai labai svarbu. Aš turiu tokio pat amžiaus dukrą ir šią akimirką man nėra nieko svarbiau, kaip išgelbėti tą vargšelę, kol dar nevėlu. Ar padėsi?

– *Sì, marchese*, dabar supratau, ir darysiu, ką galėsiu, tik šįvakar beveik neturiu vyrų – visi mano vyrai šįvakar dalyvauja prekiautojų kontrabandiniu tabaku sulaikymo operacijoje.

– Kontrabandiniu tabaku? – susidomėjo Mailas.

– Mailai! – nusiminęs šūktelėjo Josarjanas, pajutęs, kad viskas prarasta.

– *Sì, marchese*, – pakartojo komisaras. – Kontrabandinis tabakas duoda tokį didžiulį pelną, kad jo gabenimo beveik neįmanoma suvaldyti.

– Nejaugi kontrabandinis tabakas iš tikrųjų duoda tokius didžiulius pelnus? – nepaprastai susidomėjo Mailas. Rūdžių spalvos antakiai godžiai išlinko, šnervės išsipūtė.

– Mailai, – sušuko jam Josarjanas, – nepamiršk, ko mes čia atėjom!

– *Sì, marchese*, – atsakė komisaras. – Kontrabandinis tabakas duoda milžinišką pelną. Kontrabanda tapo tautos nelaime, *marchese*, ji daro gėdą visai šaliai.

– Tikrai? – susimąstęs paklausė Mailas ir tartum užkerėtas pasuko prie durų.

– Mailai! – užkriokė Josarjanas ir nieko negalvodamas šoko užtverti jam kelio. – Tu privalai man padėti!

– Kontrabandinis tabakas, – paaiškino Mailas godulio perkreiptu veidu ir bandė pro jį prasibrauti. – Praleisk mane. Turiu imtis tabako kontrabandos.

– Lik čia ir padėk man ją surasti, – maldavo Josarjanas. – Tabako kontrabandos galėsi imtis rytoj.

Josarjano žodžiai atsimušė kaip žirniai į sieną. Mailas net

suprakaitavęs be didelės jėgos, bet nepermaldaujamai brovėsi į priekį. Jo akys karštligiškai žėrėjo maniako įkarščiu, ant trūkčiojančių lūpų ištiško seilės. Jis tyliai dejavo, tarsi jausdamas, kad artinasi kažkokia nelaimė, ir be perstojo kartojo: „Kontrabandinis tabakas, kontrabandinis tabakas“. Pagaliau Josarjanas nuolankiai pasitraukė į šalį, pamatęs, kad jo neperkalbės. Mailas šaute šovė iš kabineto. Policijos komisaras vėl prasisagstė mundurą ir paniekinamai dėbtelėjo į Josarjaną.

– Ko tau čia reikia? – šaltai paklausė. – Nori, kad suimčiau?

Josarjanas išėjo iš kabineto, koridoriuje prasilenkė su jau grįžtančia karpuota storule dvigubu pagurkliu ir nusileidęs laiptais atsidūrė tamsioje, panašioje į kapą, gatvėje. Mailo ir pėdos buvo ataušusios. Nė viename lange nedegė šviesa. Akmenimis grįsta gatvelė be gyvos dvasios stačiai kilo kelis kvartalus – viršuje jis matė skaisčiai nušviestą platų prospektą. Beveik pačioje gatvelės apačioje buvo policijos nuovada; geltonos lemputės virš jos durų šnypštė nuo drėgmės lyg šlapi deglai. Dulksnojo ledinis lietus. Josarjanas iš lėto nupėdino įkalnėn. Netrukus priėjo ramų, jaukų, masinantį restoraną su raudonomis aksomo užuolaidomis užtrauktais langais ir žydra neonine iškaba virš durų: TONIO RESTORANAS. RINKTINIAI VALGIAI IR GĖRIMAI. UŽEITI DRAUDŽIAMA. Iškabos žodžiai jį nustebino, bet tik šiek tiek. Šioje iškreiptoje, keistoje aplinkoje niekas nebestebino. Viršutiniai pastatų aukštai atrodė palinkę neįtikėtinais, siurrealistiniais kampais, o gatvė – pasvirusi ant šono. Jis standžiau apsigaubė šiltu vilnoniu apsiaustu ir pasistatė apykaklę – naktis buvo žvarbi. Iš tamsos išniro basas berniūkštis plonais marškiniais ir plonomis sudriskusiomis kelnėmis. Juodi jo plaukai seniai nematė žirklių, liesą, blyškų veiduką slėgė liūdesys. Berniukui einant pro šalį, jo pėdos tyliai, šiurpiai žlegsėjo per balas, ir Josarjanas pajuto tokį širdį draskantį gailestį tam skurdžiui, kad jam kilo noras kumščiu sugurinti išblyškusį, liūdną, liesutį jo veidą ar net nusiųsti berniūkštį į dausas, nes jis priminė visus išblyškusius, liūdnus, liesus vaikus, kurie basi ir seniai

nesikirpę tą naktį klajojo Italijos gatvėmis. Vaikiščias privertė Josarjaną galvoti apie luošius, šąlančius benamius, alkanus vyrus ir moteris, apie visas bukas, nuolankias, pamaldžias motinas šizofrenikių akimis, kurios tą naktį žindė kūdikius lauke, įbrukusios į burnas šaltas to paties žvarbaus lietaus nejaučiančias krūtis, veikiau panašias į karvių tešmenis. Tarsi koks burtininkas būtų perskaitęs jo mintis, pro šalį prašlepsėjo žindyvė, laikanti ant rankų juodais skarmalais aptūlotą kūdikį, ir Josarjanui kilo noras ją taip pat pritvatinti, nes ji priminė jam basą berniūkštį plonais marškiniais ir plonomis sudriskusiomis kelnėmis bei visą šiurpinantį, stulbinantį vargą pasaulio, kur dar niekad neužteko šilumos, maisto ir teisingumo visiems, vien saujelei nesąžiningų klastūnų. Kokia sumauta planeta! Jam dingtelėjo, kiek žmonių skursta tą naktį net klestinčioje jo tėvynėje, kiek glaudžiasi varganose lūšnose, kiek prisigėrusių vyrų lupa žmonas, kiek vaikų yra skriaudžiami, niekinami ar pametami. Kiek išalkusių šeimų svajoja apie maistą, kurio neišgali nusipirkti? Kiek širdžių dūžta? Kiek savižudybių įvyks tą pačią naktį, kiek žmonių išprotės? Kiek tarakonų prisiveis, kiek namų savininkų išlups paskutinius skatikus iš nuomininkų? Kiek nugalėtojų išaiškės besą pralaimėjusieji, kiek sėkmių – nesėkmėmis ir kiek turtuolių nuskurs? Kiek kvailių esama tarp gudruolių? Kiek laimingų pabaigų bus visai nelaimingos? Kiek sąžiningų žmonių yra melagiai, drąsuolių – bailiai, ištikimų vyrų – išdavikai? Kiek šventaisiais laikomų žmonių yra sugedę, kiek aukštas pareigas einančiųjų pardavė sielas nevidonams už grašius ir kiek iš jų sielų niekad nė neturėjo? Kiek doros kelių iš tikrųjų yra klystkeliai? Kiek geriausių šeimų yra prasčiausios, ir kiek gerų žmonių yra niekam tikę? Sudėjus visus pirmuosius ir atėmus visus antruosius, ko gero, liktų vieni vaikai – na, gal dar Albertas Einšteinas ir koks senas smuikininkas ar skulptorius. Josarjanas ėjo kamuojamas tokių minčių, jausdamasis vienišas ir visų atstumtas, negalėdamas išmesti iš galvos to slegiančio basakojo vaikiščio įkritusiais skruostais atvaizdo, kol pasukęs už kampo galop atsidūrė plačiajame prospekte ir pamatė ant žemės gulintį nuo-

mario ištiktą sąjungininkų kareivį – jauną leitenantą išblyškusiu berniuko veidu. Šeši skirtingų šalių kariai, sugriebę jį už atskirų kūno dalių, stengėsi jam padėti ir neleisti krustelėti. Vargšelis išvirtusiais akių baltymais spiegė ir kažką nesuprantama inkštė pro sukąstus dantis.

– Neleiskit jam nusikąsti liežuvio, – išmintingai patarė nedidukas seržantas šalia Josarjano, ir septintas vyras puolė į maišalynę turėti priepuolio ištikto leitenanto smakro. Netrukus septintukas įveikė jaunąjį leitenantą ir ėmė neryžtingai dairytis kits į kitą, nes prispaudę jį taip, kad tas nebegalėjo pasijudinti, nežinojo, ką su juo daryti toliau. Nuo vieno įsitempusio veido kitam persidavė idiotiška panika.

– Gal pakelkit jį ir paguldykit ant automobilio variklio dangčio? – pasiūlė už Josarjano stovintis kapralas.

Pasiūlymas pasirodė visai logiškas, tad septintukas, vis dar tvirtai laikydamas visas besimuistančias kūno dalis, pakėlė jaunąjį leitenantą nuo žemės ir rūpestingai paguldė ant stovinčio automobilio variklio dangčio. Pagalbininkai vėl ėmė sutrikę dairytis kits į kitą, nežinodami, ką daryti su nelaimėliu dabar.

– Gal nukelkit jį nuo automobilio variklio dangčio ir paguldykit ant žemės? – pakišo mintį tas pats už Josarjano stovintis seržantas.

Šis pasiūlymas irgi pasirodė visai neblogas, ir septintukas jau buvo beguldantis epileptiką atgal ant šaligatvio, bet nespėjus to padaryti prilėkė džipas su žybsinčiu raudonu prožektoriumi prie šono ir dviem kariniais policininkais ant priekinės sėdynės.

– Kas čia darosi? – sušuko vairuotojas.

– Jam nuomario priepuolis, – atsakė vienas iš vyrų, apglėbęs jaunojo leitenanto koją. – Mes neleidžiam jam judėti.

– Gerai. Vadinasi, jis areštuotas.

– Ką mums su juo daryti?

– Nepaleiskit iš arešto! – sušuko policininkas ir plyšdamas juoku iš savo sąmojo nuspaudė akceleratorių.

Josarjanas prisiminė neturįs atostogų leidimo, tad dėl visa ko pikto pasitraukė nuo šio keisto būrelio ir pasuko iš neper-

matomos tamsos sklindančių prislopintų balsų link. Platų lietaus merkiamą prospektą kas pusę kvartalo apšvietė ant žemų, riestų stulpų pakabinti žibintai, kurių blanki šviesa vos prasimušė pro rudą ūkanos šydą. Kažkur virš galvos už lango išgirdo liūdną moters balsą, maldaujantį: „Prašau tavęs – nereikia. Prašau tavęs – nereikia“. Nudelbusi akis pro šalį praėjo nusiminusi mergina su juodu lietpalčiu – pro juodus plaukus veido nebuvo matyti. Netoliese, priešais Vidaus reikalų ministeriją, girtas jaunas kareivukas laikė prispaudęs prie korintinės kolonos girtą moterį, o trys jo ginklo draugai sėdėjo šalia ant laiptų ir žiūrėjo į juos, pasistatę tarp kojų vyno butelius. „Plašau tavęs – neleikia, – maldavo girtoji moteris. – Aš jau noliu namo. Plašau tavęs – neleikia“. Kai Josarjanas atsisukęs į juos pasižiūrėjo, vienas iš trijulės vaidingai nusikeikęs metė į jį butelį. Butelis, pralėkęs gerokai pro šalį, barkštelėjęs sudužo. Josarjanas nuėjo toliau vis tokiu pačiu apatišku, neskubriu žingsniu, susikišęs rankas į kišenes. „Nesilaužyk, mažule, – išgirdo jis ryžtingai raginant girtąjį kareivuką, – dabar mano eilė“. „Plašau tavęs – neleikia, – maldavo girta moteris. – Plašau tavęs – neleikia“.

Prie kito kampo iš gilumos siauro, vingiuoto skersgatviuko, skendinčio tirštame, neįžvelgiamame šešėlyje, išgirdo paslaptingą garsą, kurio negalėjai supainioti su jokiu kitu – kažkas kasė sniegą! Metalinis kastuvas nuosekliai, lopas po lopo, gremžė betoną, ir siaubo šiurpuliai bėgo kūnu, kai jis, nužengęs nuo šaligatvio, kirto bauginantį skersgatviuką ir nelėtindamas žingsnio ėjo tol, kol nebepasiekė tas persekiojantis, šiame mieste toks netikėtas garsas. Dabar jis susigaudė, kur esąs: jei ir toliau eis tiesiai, prieis prie neveikiančio fontano prospekto viduryje, o nuo jo už kelių kvartalų – karininkų butas. Staiga priešakyje išgirdo gyvulišką urzgimą, skrodžiantį vaiduoklišką tamsą. Ties sankryža perdegė žibinto lemputė, ir pusė gatvės skendėjo prieblandoje, o viskas matoma atrodė perkreiptai. Kitoje gatvės pusėje vyras mušė lazda šunį; jis priminė Josarjanui Raskolnikovo sapnuotą vyrą, čaižiusį botagu arklį. Josarjanas bejėgiškai stengėsi nieko nematyti, nie-

ko negirdėti. Sena kanapių virve pririštas šuo inkštė, cypė, apimtas žvėriškos, bukos isterijos, šliaužė pilvu visiškai nesipriešindamas, bet vyras vis tiek vanojo jį sunkia, plokščia lazda. Reginį stebėjo būrelis žioplių. Kažkokia dručkė priėjusi mandagiai paprašė vyriškio liautis.

– Nekišk nosies kur nereikia! – šiurkščiai užriko vyriškis užsimodamas lazda, tarsi grasindamas smogti jai, ir pažeminta moteris nuolankiai atsitraukė. Josarjanas paspartino žingsnį, kone tekinas pasileido tolyn nuo to reginio. Naktis buvo kupina siaubų, ir jis tarėsi žinąs, ką išgyveno Kristus klajodamas po pasaulį: jis jautėsi kaip psichiatras bepročių prigrūstoje palatoje ar apvogtasis kalėjime, sausakimšame vagių. Kaip jis turėjo nudžiugti pamatęs raupsuotąjį! Ties kita sankryža vyras žiauriai mušė berniuką suaugusiųjų akivaizdoje; tie stovėjo nejudėdami ir nė nebandė kištis. Josarjanas atšoko pasidygėjęs galvoje šmėstelėjusiais nemaloniais prisiminimais. Jis neabejojo tą šiurpų vaizdą jau kažkur matęs. Kas čia – *déjà vu?* Sukrėstą šio grėsmingo sutapimo Josarjaną apniko abejonės ir baimė. Lygiai tokį pat vaizdą jis ką tik regėjo kitoje sankryžoje, nors dabar viskas atrodė kitaip. Kas, po galais, čia dedasi? Ar kokia nors dručkė žengtelėjusi mandagiai paprašys vyriškio liautis? Ar jis užsimos jai smogti, ir ji pasitrauks? Niekas nesujudėjo. Vaikas, tarsi apdujęs nuo savo vargo, be perstojo verkė. Vyras vis pargriaudavo jį smarkiais delno kirčiais į galvą, paskui pakėlęs nuo žemės vėl parversdavo. Niekam iš niūrių, susigūžusių žioplių minios, rodės, nerūpi smūgių apsvaigintas ne daugiau kaip devynerių metų berniukas. Kažkokia apskretusi moteriškė be garso raudojo, prisidengusi veidą purvina pašluoste. Berniukas buvo sulysęs ir seniai nesikirpęs. Iš abiejų ausų tekėjo skaisčiai raudonas kraujas. Josarjanas greitai perėjo į kitą nesibaigiančio prospekto pusę, kad pabėgtų nuo šleikštaus reginio, ir pamatė einąs žmogaus dantimis, gulinčiais ant žvilgančio, permirkusio grindinio šalia kraujo dėmių, lipnių nuo tūžmingų lietaus lašų, lyg aštrūs nagai draskančių kits kitą. Aplinkui voliojosi sulaužyti krūminiai dantys ir kapliai. Pirštų galiukais apėjęs šias šlykš-

čiai keistas nuolaužas, atsidūrė prie tarpdurio, kur prispaudęs prie burnos krauju permirkusią nosinę, verkė kareivis, prilaikomas dviejų draugų, rimtais veidais nekantriai laukiančių karinės greitosios pagalbos mašinos, bet pagaliau pasirodžiusi toji pralėkė pro šalį su įjungtais geltonais priešrūkiniais žibintais ir sustojo kitame kvartale, kur civilis italas, prispaudęs prie krūtinės knygas, vaidijosi su gauja policininkų, ginkluotų antrankiais ir lazdomis. Spiegiančio, besimuistančio tamsaus gymio civilio veidas iš baimės išbalo kaip drobė, akys karštligiškai lakstė į šalis beviltiškai ieškodamos pagalbos, vokai lapsėjo lyg šikšnosparnio sparnai. Augaloti policininkai jį apspito, sučiupę už rankų ir kojų pakėlė; knygos pabiro ant žemės.

– Gelbėkit! – šaižiai suklykė jis dusdamas nuo išgąsčio, kai pareigūnai nusinešė jį prie atvirų galinių greitosios durų ir įmetė į vidų. – Policija! Gelbėkit! Policija!

Durys užsidarė, tarkštelėjo kaištis, ir mašina nurūko. Kažkokia nejuokinga ironija: absurdiškos panikos apimtas vyriškis šaukiasi policijos pagalbos, kai jį iš visų pusių apsupę policininkai. Josarjanas kreivai šyptelėjo iš to kvailo ir bergždžio pagalbos šauksmo, bet iškart krūptelėjo, nes sunerimęs suprato, kad žodžiai buvo dviprasmiai: matyt, žmogelis ne šaukėsi pagalbos, o pats jau pasmerktas didvyriškai perspėjo visus ne policininkus, ne tuos, kas ginkluoti lazdomis ir pistoletais, buvo apsupti tokių pačių kaip jie. Tas šūksmas „Gelbėkit! Policija!“, matyt, tik bylojo apie pavojų. Į jį reaguodamas Josarjanas patyliukais spruko nuo policininkų ir vos nepargriuvo, užkliuvęs už kojų stambios keturiasdešimtmetės moters, kuri lyg prasikaltusi skuodė sankryža paslapčiomis per petį kerštingai žvilgčiodama į beviltiškai atsilikusią dvigubai vyresnę moterį storai aptvarstytomis kulkšnimis, klibikščiuojančią jai pavymui. Senė gaudė kvapą ir susijaudinusi kažką bambėjo po nosim. Josarjanas nė kiek neabejojo, kad ji nori pagauti jaunesniąją moterį – toji pasiekė plačios gatvės vidurį, kol senė atbidzeno iki šaligatvio krašto. Šlykšti piktdžiugiška, bet podraug išgąstinga šypsena iškreipė jaunesniosios,

per petį dirsčiojančios į pukšinčią senę, veidą. Josarjanas žinojo galįs padėti į bėdą pakliuvusiai senei: tereikėjo jai sušukti, ir jis būtų puolęs paskui drimbą, ją sugavęs ir nepaleidęs, kol būtų priėjusi toji gauja netoliese besisukiojančių policininkų. Tačiau moteris pralapsėjo ne tik kad nesušukusi, bet netgi jo nepamačiusi, piktai vapėdama iš siaubingo įtūžio; netrukus jaunesnioji dingo tirštėjančioje tamsoje, ir senė viena liko bejėgiškai stovėti gatvės viduryje – apstulbusi nežinojo, į kurią pusę pulti. Josarjanas atitraukė nuo jos akis ir nuskubėjo į šalį susigėdęs, kad niekuo jai nepadėjo. Uodegą pabrukęs dabar jau jis lyg prasikaltęs vogčiomis dirsčiojo per petį išsigandęs, kad senoji dabar ims persekioti jį, tad apsidžiaugė pasislėpęs dulksnos persmelktos beveik nepermatomos tamsos prieglobstyje. Gaujos, policininkų gaujos – visas pasaulis, išskyrus Angliją, gaujų rankose. Visur viską valdo gaujos vyrų su lazdomis.

Josarjano apsiausto apykaklė ir pečiai permirko; pėdos šalo, nes kojinės sudrėko. Kitas žibintas nedegė, jo stiklinis gaubtas buvo sudaužytas. Namai ir beformės žmogystos be garso plaukė pro šalį, tarsi nešami į nebūtį kokios dvokiančios, amžinos potvynio bangos. Praėjo aukštas vienuolis, visą veidą paslėpęs šiurkštaus pilko audeklo gobtuve – net akys nekyšojo. Paskui Josarjanas išgirdo kažką vis arčiau žlegsint ir išsigando pamatysiąs dar vieną basą vaiką, tačiau prasilenkė su juodą lietpaltį apsirengusiu liesu, išbalusiu kaip lavonas liūdnu vyru; jo skruostą darkė žvaigždės pavidalo randas, o vieną smilkinį – įduba sulig kiaušiniu. Staiga iš tamsos išdygo čiurkšinčiais pintais sandalais apsiavusi mergina; apdegusi oda nuo kaktos iki pat kaklo buvo virtusi šlykščia rausvai marga garankščiuota mase. Josarjaną nupurtė šiurpas; jis negalėjo prisiversti į ją žiūrėti. Niekas jos niekada nepamils, dingtelėjo baisi mintis, ir jis panoro sugulti su mergina, kurią galėtų mylėti – jinai jį paguostų, paglamonėtų ir užmigdytų. Žinojo, kad Pjanosoje jo laukia gauja su lazdomis. O čia, Romoje, visos kekšės dingo. Hercogienė su dukterėčia jam nebetiko: jis tapo per senas linksmybėms ir laiko neturėjo. Lučijana prany-

ko, galbūt mirė, jeigu dar ne – netrukus mirs. Krūtingoji Arfio mergšė dingo su visu nepadoriu žiedu, o seselė Antela jo gėdijosi, nes jis atsisakė skraidyti į kovines užduotis ir pagarsėjo kaip ramybės drumstėjas. Vienintelė mergina, kurią galėjo rasti, buvo negražioji tarnaitė iš karininkų buto, su kuria nepermiegojo joks vyras. Jos vardas buvo Mikaela, tačiau vyrai maloniais, įsiteikiamais balsais pravardžiuodavo ją šlykščiais žodžiais, ir toji, nesuprasdama angliškai, tik kikendavo ir vaikiškai juokdavosi manydama, kad karininkai stengiasi ją pamaloninti ar laido nekaltus juokelius. Ji netverdavo džiaugsmu, kai tie imdavo siautėti. Ji buvo laiminga naivi, darbšti mergina, nemokanti skaityti ir vos gebanti parašyti savo vardą. Tiesūs jos plaukai buvo pūvančių šiaudų spalvos, oda – pageltusi, akys – trumparegės. Vyrai nemiegojo su ja todėl, kad nė vienas jos nenorėjo, tik Arfis tą patį vakarą kartą ją išžagino, paskui laikė uždaręs drabužių spintoje užčiaupęs burną delnu beveik dvi valandas, kol sustaugė sirenos, skelbiančios komendanto valandą, ir ji nebegalėjo pasirodyti gatvėje, o tada išmetė pro langą. Josarjanui priėjus prie namo, jos lavonas tebegulėjo ant šaligatvio. Jis mandagiai prasispraudė pro būrį kaimynų rimtais veidais – tie piktai į jį žaibavo nuo jo traukdamiesi ir niūriai, kaltinamai tarpusavyje kalbėdamiesi karčiai rodė į antro kambario langus. Josarjano širdis ėmė daužytis iš išgąsčio ir pasibaisėjimo, pamačius tą pikta lemiančią kraupiai sumaitotą negyvėlę. Nėręs į koridorių užlėkė laiptais į karininkų butą ir ten pamatė Arfį, kuris vaikštinėjo po kambarį pasipūtusiai, kiek nesmagiai šypsodamas. Iš pažiūros kiek sutrikęs vartydamas rankoje pypkę jis patikino Josarjaną, kad viskas būsią gerai – nerimauti nėra pagrindo.

– Aš tik vieną kartą ją išžaginau, – aiškino jis.

Josarjanas pasibaisėjo.

– Bet tu juk ją nužudei, Arfi! Tu ją nužudei!

– Po to, kai ją patvarkiau, turėjau taip pasielgti, – tarsi aiškindamas visiškam kvailiui atsakė Arfis. – Juk negalėjau leisti jai pasakoti apie mus negerus dalykus.

– Kam tau apskritai reikėjo ją liesti, galvijau tu neraliuo-

tas?! – užriko Josarjanas. – Kodėl negalėjai susigauti mergos gatvėje, jeigu tau jos prireikė? Mieste prostitučių knibžda.

– Prostitutės – tik jau ne man. Kaip gyvas nesu už tai mokėjęs, – gyrėsi Arfis.

– Arfi, tu iš proto išsikraustei! – Josarjanas vos neteko žado. – Tu nužudei tą merginą. Tave pasodins į kalėjimą!

– Oi ne, – dirbtinai nusišypsojęs atsakė Arfis. – Tik ne mane. Šauniojo Arfio niekas į kalėjimą nesodins. Tik jau ne už tai, kad nužudžiau *ją*.

– Tu juk išmetei ją pro langą. Ji negyva guli gatvėje.

– Ji neturi teisės ten būti, – atšovė Arfis. – Jau prasidėjo komendanto valanda.

– Kvaily, nejaugi nesupranti, ką padarei?! – Josarjanui niežėjo nagai sugriebti Arfį už riebių, minkštų kaip vikšrai pečių ir papurtyti, kad atsikvošėtų. – Tu nužudei žmogų! Tave pasodins už grotų – gal net pakars!

– Vargu bau, – linksmai sukikeno Arfis, nors buvo matyti, kad jis labiau nervinasi: kemšant pypkės kaušelį, tabako trupiniai iš trumpų pirštų biro pro šalį. – Ne, sere. Su šaunuoliu Arfiu tikrai taip nepasielgs, – jis vėl sukrizeno. – Ji buvo tik tarnaitė. Nemanau, kad jie keltų didelį triukšmą dėl vienos neturtingos italės tarnaitės, kai kas dieną žūva tiek žmonių.

– Ar girdi? – beveik nudžiugęs sušuko Josarjanas. Jis žiūrėjo, kaip bąla Arfio veidas ir pastatęs ausis klausėsi, kaip tolumoje sukaukusios sirenos – policijos sirenos – beveik akimirksniu įsiveržia į kambarį iš visų pusių šaižių kurtinančių garsų kakofonija. – Arfi, atvažiuoja tavęs, – perrėkdamas triukšmą guodė jis. – Tave suims, Arfi – nejaugi nesupranti?! Atėmęs kitam gyvybę, negali išsisukti nuo bausmės, net jeigu auka – tik neturtinga tarnaitė. Nejaugi tau neaišku?!

– Oi ne, – neįtikinamai sukikenęs ir bandydamas šypsotis atsakė Arfis. – Manęs jie nesuims. Šaunuoliui Arfiui nieko neatsitiks.

Tartum staiga apsirgęs jis nustėro ir visas drebėdamas susmuko ant kėdės, ant kelių sudėtos trumpos, glebios rankos ėmė tirtėti. Lauke cypdami sustojo automobiliai, ir kitą aki-

mirką į langus nukrypo prožektorių šviesos. Sutrinksėjo mašinų durelės, sušvilpsėjo policininkų švilpukai, pasigirdo šaižūs balsai. Arfis pažaliavo. Jis mašinaliai purtė galvą ir su keista apdujusia šypsena vos girdimu monotonišku balsu vis kartojo, kad čia ne jo suimti atvažiavo, tik jau ne šaunuolio Arfio, ne, sere. Įtikinėjo save net tada, kai sunkūs žingsniai sutrepsėjo laiptinėje ir keturi įsakmūs kurtinantys smūgiai sudrebino duris. Paskui buto durys atsidarė, ir du augaloti, raumeningi kariniai policininkai ledinėmis akimis ir rūsčiais prakauliais veidais, perėję per kambarį, suėmė Josarjaną.

Josarjaną suėmė už tai, kad šis gyveno Romoje be atostogų leidimo.

Policininkai atsiprašė Arfio už įsiveržimą ir išsivedė Josarjaną sugriebę tvirtais kaip plieno antrankiai pirštais. Jie neištarė jam nė žodžio, kol išėjo į gatvę. Čia prie mašinos uždarytomis durelėmis laukė dar du augaloti kariniai policininkai su lazdomis ir baltais šalmais. Jie įgrūdo Josarjaną ant užpakalinės sėdynės, ir skrosdamas dulksną bei purviną ūkaną automobilis nuriaumojo į nuovadą. Policininkai užrakino Josarjaną kameroje plikomis mūro sienomis. Iš ryto jam atnešė kibirą gamtiniams reikalams ir nuvežė į oro uostą, kur dar du galiūnai kariniai policininkai su lazdomis ir baltais šalmais laukė prie krovininio lėktuvo, kurio varikliai jiems atvažiavus jau dirbo, nes žali cilindriniai apdangai buvo pasidengę drėgmės karoliukais. Policininkai vieni su kitais nesikalbėjo, net nelinktelėjo galvomis – tokių granitinių veidų Josarjanas dar nebuvo matęs. Lėktuvas nuskrido į Pjanosą. Tūpimo take laukė dar du nebylūs kariniai policininkai. Dabar jų susidarė aštuoni. Jie drausmingai, nė karto neprasižioję, sulipo į du automobilius ir, didžiuliu greičiu pralėkę pro keturių eskadrilių stovyklas, privažiavo prie grupės štabo, kur aikštelėje laukė dar du kariniai policininkai. Josarjanas atrodė lyg nykštukas, kai tų dešimties aukštų, stiprių, ryžtingų, nebylių vyrų apsuptyje buvo vedamas prie laukujų durų. Jų žingsniai šlako taku gurgždėjo garsiu unisonu. Josarjanui susidarė įspūdis, kad įvykiai rutuliojasi vis greičiau, ir jį apėmė siaubas. Visi dešimt

policininkų buvo tokie stiprūs, kad kiekvienas būtų galėjęs nudėti jį vieninteliu smūgiu. Arba tereikėjo, kad jie suspaustų iš dviejų pusių masyviais, kietais lyg uolos luitai pečiais, ir iš jo tik šlapia vieta būtų likusi. Išsigelbėti jis niekaip negalėjo. Jis nė nematė, kurie du iš darnia greta žygiuojančio dešimtuko greitai veda jį už parankių. Jie paspartino žingsnį, ir Josarjanui atrodė, tarsi skristų nesiekdamas pėdomis žemės, kai vyrai, ryžtingai eidami koja kojon, nusitempė jį į viršutinę laiptų aikštelę, kur jau laukė dar du kariniai policininkai rūsčiais neperprantamais veidais. Tie dar sparčiau nusivedė jį ilga terasa, įrengta virš didžiulio vestibiulio. Jų batų kaukšėjimas į pilkomis plytelėmis klotas grindis tuščiame pastato viduryje griaudėjo lyg būgno tratėjimas, kai vis greitesniu ir tikslesniu žingsniu jie patraukė pulkininko Ketkarto kabineto link. Josarjano ausyse užkaukė smarkūs panikos vėjai, kai jie pasuko ten, kur turėjo spręstis jo likimas. Pulkininko Ketkarto kabinete, patogiai iškėtojęs pasturgalį ant viršininko rašomojo stalo, sėdėjo papulkininkis Kornas. Jis pasveikino Josarjaną geraširdiška šypsena ir tarė:

– Siunčiame tave namo.

40

22-oji išlyga

Kliuvinys, aišku, buvo.

– 22-oji išlyga? – paklausė Josarjanas.

– Žinoma, – maloniai atsakė papulkininkis Kornas, išvijęs gausią galiūnų karinių policininkų apsaugą nerūpestingu riešo mostu ir kiek paniekinamu galvos linktelėjimu; kaip visuomet, kai galėdavo mėgautis savo cinizmu, buvo be galo ramus. Jam įsispitrijus į Josarjaną, berėmiai akiniai blykčiojo su sukta pašaipa. – Juk mes negalim lyg niekur nieko parsiųsti tavęs namo už tai, kad atsisakai toliau vykdyti kovines užduotis, o kitus vyrus palikti čia, ar ne? Kažin ar taip būtų sąžininga jų atžvilgiu.

– Tu velnioniškai teisus! – piktai šnopuodamas ir lyg koks uždusęs bulius nerangiai dramblodamas po kabinetą patvirtino pulkininkas Ketkartas. – Mielai suriščiau jam rankas bei kojas ir įmesčiau į lėktuvą per kiekvieną operaciją. Dievaži, man būtų labai malonu.

Papulkininkis Kornas rankos mostu paprašė pulkininko Ketkarto patylėti ir nusišypsojo Josarjanui.

– Žinai, tu pridarei baisiai didelių keblumų pulkininkui Ketkartui, – pastebėjo jis lengvabūdiškai ir netgi džiugiai, tarsi tas faktas jam visai patiktų. – Vyrai jaučiasi nelaimingi, jų kovinė dvasia ima blėsti, ir dėl to kaltas tu.

– Kalti jūs, – ginčijosi Josarjanas, – nes padidinote skrydžių normą.

– Ne, kaltas tu, kadangi atsisakai ją vykdyti, – atkirto papulkininkis Kornas. – Vyrai nepurkštaudami būtų atlikę tiek skrydžių, kiek mes būtume liepę, nes manė neturį kitos išei-

ties. Dabar tu suteikei jiems viltį, ir jie jaučiasi nelaimingi. Taigi dėl visko kaltas tu.

– Gal jis nežino, kad vyksta karas? – vis dar griozdindamas po kabinetą niūriai paklausė pulkininkas Ketkartas nė nežiūrėdamas į Josarjaną.

– Nė kiek neabejoju, kad žino, – atsakė papulkininkis Kornas. – Tikriausiai todėl ir atsisako skraidyti.

– Koks jam skirtumas, ar dabar karas, ar taikos metas?

– Gal žinodamas, kad vyksta karas, taip ryžtingai neatsisakinėtum skraidyti? – nutaisęs rimtą veidą nusišaipė iš savo viršininko papulkininkis Kornas.

– Ne, sere, vis tiek atsisakinėčiau, – atsakė Josarjanas vos tramdydamas šypseną.

– Taip aš ir įtariau, – dirbtinai atsidusęs pastebėjo papulkininkis Kornas patogiai sunerdamas pirštus ant lygaus, pliko, spindinčio rudo viršugalvio. – Kalbėkim atvirai: mes visai neblogai su tavim elgėmės, gal ne? Maitinom, laiku mokėjom atlyginimą. Apdovanojom medaliu ir net paaukštinom į kapitonus.

– Nereikėjo man aukštinti jo į kapitonus, – karčiai šūktelėjo pulkininkas Ketkartas. – O tada, kai susimovė per Feraros operaciją, atskridęs virš taikinio antrą kartą, reikėjo jį atiduoti karo lauko teismui.

– Aš juk sakiau jums neaukštinti, – tarė papulkininkis Kornas, – bet jūs manęs nepaklausėt.

– Nesakei. Tu siūlei jį paaukštinti.

– Siūliau jo *ne*aukštinti, bet jūs manęs nepaklausėt.

– Man derėjo paklausyti.

– Jūs niekad manęs neklausot, – mėgaudamasis neatlyžo papulkininkis Kornas. – Todėl dabar ir prisivirėm košės.

– Na gerai, kad tave kur devyni, liaukis aitrinęs man žaizdą, – pulkininkas Ketkartas susigrūdo rankas į kišenes ir susikūprinęs nusigręžė. – Užuot prie manęs kabinėjęsis, sugalvok, ką su juo darysim.

– Ko gero, teks parsiųsti jį namo, – pergalingai kikendamas papulkininkis Kornas nusisuko nuo savo viršininko į Josarja-

ną. – Josarjanai, karas tau baigėsi. Mes siunčiame tave namo. Žinia, tu to nenusipelnei, ir tai viena priežasčių, dėl kurių aš tam neprieštarauju. Kadangi negalim rizikuoti kaip nors kitaip su tavim pasielgdami, nusprendėme parsiųsti tave į JAV. Mes apgalvojome nedidelį sandėrį...

– Kokį sandėrį? – su įžūliu nepasitikėjimu pertraukė jį Josarjanas.

Papulkininkis Kornas atlošė galvą ir nusijuokė.

– Visiškai niekingą sandėrį, gali tuo neabejoti. Tiesiog šlykštų. Bet tu iškart su juo sutiksi.

– Be reikalo jūs toks įsitikinęs.

– Nė kiek neabejoju, kad sutiksi, nors jis dvokia iš tolo. Beje – ar niekam nesakei, kad atsisakai skraidyti?

– Niekam, sere, – nė akimirkos nesvarstęs atsakė Josarjanas.

Papulkininkis Kornas pritariamai linktelėjo.

– Gerai. Man patinka, kaip tu meluoji. Šiame pasaulyje daug pasieksi, jei tik kada nors užsibrėši kokį padorų tikslą.

– Gal jis nežino, kad vyksta karas? – staiga užriko pulkininkas Ketkartas ir, tarsi negalėdamas tuo patikėti, smarkiai papūtė į tuščią savo kandiklį.

– Aš įsitikinęs, kad žino, – kandžiai atsakė papulkininkis Kornas, – nes ką tik jam tai priminėt.

Papulkininkis Kornas susiraukė, parodydamas Josarjanui, kaip viršininkas jį išvargino; tamsios jo akys suktai, įžūliai suspindo. Įsirėmęs abiem rankom į pulkininko Ketkarto stalo viršų, perkėlė glebnus sėdmenis toliau, ir trumpos kojos dabar nesiekė grindų. Jis ėmė kulnais barbenti į geltoną ąžuolo medieną, ir keliaraiščių neprilaikomos rudos kaip dumblas kojinės dešromis nusmuko žemiau stebėtinai plonų ir baltų kulkšnių.

– Žinai, Josarjanai, – pašaipiai ir kartu nuoširdžiai draugišku balsu svarstė jis, – aš tikrai truputį tavim žaviuosi. Tu protingas, tvirtos valios žmogus ir drąsiai laikaisi savo nusistatymo. Aš irgi protingas žmogus, bet visiškas bevalis, todėl kaip niekas kitas gebu vertinti tavo pranašumus.

– Dabar lemtingas metas, – iš tolimojo kabineto kampo irzliai pareiškė pulkininkas Ketkartas, visai nesiklausantis pavaldinio postringavimų.

– Metas dabar išties lemtingas, – ramiai linktelėjęs galvą pritarė papulkininkis Kornas. – Ką tik pasikeitė mūsų vadovybė, tad mes negalim sau leisti susikompromituoti prieš generolą Šeiskopfą arba generolą Suskingą. Jūs tai turėjot galvoje, pulkininke?

– Nejaugi jis neturi nė kruopelės patriotizmo?

– Nejaugi tu nenori kautis už tėvynę? – mėgdžiodamas rūstų, dorovingą viršininko toną paklausė papulkininkis Kornas. – Nejaugi tu nenori paguldyti galvą už pulkininką Ketkartą ir mane?

Po paskutiniųjų papulkininkio Korno žodžių Josarjanas apstulbęs budriai įsitempė.

– Kas čia per paistalai?! – sušuko jis. – Ką judu su pulkininku Ketkartu turit bendra su mano tėvyne? Nereikia savęs su ja tapatinti.

– O kaip tu gali mus nuo jos atskirti? – ramiai, bet pašaipiai paklausė papulkininkis Kornas.

– Taigi! – įtaigiai sušuko pulkininkas Ketkartas. – Arba tu už mus, arba prieš. Privalai rinktis.

– Regis, jis prirėmė tave prie sienos, – tarė papulkininkis Kornas. – Jei neini už mus, eini prieš savo tėvynę – paprasčiau nė būti negali.

– Oi ne, pulkininke, taip jūs manęs neįtikinsit.

– Atvirai pasakius, manęs irgi neįtikintum, – kuo ramiausiai atsakė papulkininkis Kornas, – bet visi kiti tuo patikės. Taigi prasti tavo popieriai.

– Tu darai gėdą savo uniformai! – netverdamas įniršiu pareiškė pulkininkas Ketkartas, pirmą kartą kreipdamasis tiesiai į Josarjaną. – Beje, norėčiau sužinoti, kaip tu apskritai tapai kapitonu?

– Jūs pats jį paaukštinot, – lipšniai priminė jam papulkininkis Kornas tvardydamasis, kad nesukikentų. – Nejaugi neprisimenat?

– Jokiu būdu neturėjau to daryti.

– Aš jums ir sakiau to nedaryti, – tarė papulkininkis Kornas, – bet jūs manęs neklausėt.

– Kad tave kur devyni, liaukis aitrinęs man žaizdą! – sušuko pulkininkas Ketkartas. Suraukęs kaktą jis sužaibavo į savo padėjėją įtariai prisimerkęs, įrėmęs kumščius į klubus. – Beje, kieno tu pusėje?

– Jūsų, pulkininke – kieno dar galėčiau būti?

– Tuomet malonėk liautis kabinėjęsis. Atstok nuo manęs, girdi?

– Dievaži, aš jūsų pusėje, pulkininke. Tiesiog aš pritvinkęs patriotizmo.

– Na ir gerai – pasistenk to nepamiršti.

Pulkininkas Ketkartas ne visai įtikintas nenoromis nusisuko ir vėl ėmė žingsniuoti po kabinetą vartydamas rankose ilgąjį kandiklį.

– Baikim su juo tvarkytis, – dūrė jis nykščiu į Josarjano pusę. – Žinau, ką norėčiau su juo padaryti: mielai išsivesčiau jį į lauką ir sušaudyčiau. Štai ką norėčiau su juo padaryti. Šitaip pasielgtų generolas Šmiksonas.

– Tačiau generolas Šmiksonas nebe mūsų vadas, – paprieštaravo papulkininkis Kornas, – tad mes negalim išsivesti jo į lauką ir sušaudyti.

Dabar, kai įtampa tarp jo ir pulkininko Ketkarto atslūgo, papulkininkis Kornas vėl atsipalaidavo ir toliau tyliai barbeno kulnais į viršininko rašomąjį stalą. Jis vėl kreipėsi į Josarjaną:

– Taigi, užuot sušaudę, parsiųsim tave namo. Teko nemažai pasukti galvas, bet galop sukūrėm šį siaubingą planelį, kaip grąžinti tave namo nesukėlus pernelyg didelio nepasitenkinimo tarp čia pasiliksiančių tavo draugų. Tu džiaugiesi?

– Kas per planelis? Abejoju, ar jis man patiks.

– Žinau, kad tau jis nepatiks, – nusijuokė papulkininkis Kornas ir patenkintas vėl susidėjo rankas ant plikės. – Tu juo pasidygėsi. Tas planelis šlykštus, ir tave tikrai grauš sąžinė, jeigu su juo sutiksi. Bet tu su juo sutiksi, ir greitai, nes dviem savaitėms nepraėjus gyvas ir sveikas parkeliausi namo ir dar todėl,

kad neturi iš ko rinktis. Taigi spręsk: arba sutinki, arba karo lauko teismas.

– Negąsdinkit manęs, papulkininki, – pašaipiai suprunkštė Josarjanas. – Jūs negalit atiduoti manęs karo lauko teismui už dezertyravimą priešų akivaizdoje: užsitrauksit vadovybės nemalonę ir tikriausiai nesugebėsit įrodyti mano kaltės.

– Tačiau dabar mes galim atiduoti tave karo lauko teismui už dezertyravimą iš dalinio, nes į Romą skridai be leidimo, o nuo šio kaltinimo neišsisuksi. Jei rimčiau susimąstysi, suprasi, kad nepalieki mums kitos išeities. Mes negalim leisti tau nebaudžiamam atvirai neklausyti vadų įsakymų, nes kiti vyrai irgi nustos skraidę į kovines užduotis. Patikėk manim, turim tave nubausti. Jei atmesi mūsų sandėrį, tikrai atiduosim karo lauko teismui, net jeigu dėl to turėsim atsakyti į daugybę nemalonių klausimų, o pulkininko Ketkarto reputacija siaubingai nukentės.

Pulkininkas Ketkartas krūptelėjo, išgirdęs apie siaubingai nukentėsiančią jo reputaciją, ir staiga piktai tėškė plonąjį onikso ir dramblio kaulo kandiklį į stalviršį.

– Dieve brangus! – netikėtai suriko. – Kaip aš nekenčiu šito prakeikto kandiklio!

Kandiklis, atsitrenkęs nuo stalo, atsimušė į sieną, paskui į langą ir, nukritęs ant grindų, atriedėjo jam prie pat kojų. Pulkininkas pažiūrėjo į jį tūžmingai susiraukęs.

– Kažin, ar man iš jo yra kokios naudos?

– Jis kelia jūsų autoritetą generolo Suskingo akyse, bet jį menkina generolo Šeiskopfo akyse, – nutaisęs rimtą veidą pranešė jam papulkininkis Kornas.

– O katram turėčiau įtikti?

– Abiem.

– Kaip aš galiu įtikti jiems abiem? Juodu juk kits kito nekenčia. Kaip aš galiu pakelti savo autoritetą generolo Šeiskopfo akyse, nesusigadinęs jo generolo Suskingo akyse?

– Žygiuokit.

– Taip, reikia žygiuoti – tik šitaip galima jam įtikti. Reikia žygiuoti, kol pūsles paduose pritrinsi, – pulkininkas Ketkar-

tas paniuro. – Na ir generolai! Jie daro gėdą savo uniformai. Jei tokie kaip tuodu sugebėjo tapti generolais, neįsivaizduoju, kaip man gali nepavykti.

– Jūs daug pasieksite, – be lašelio įsitikinimo balse patikino jį papulkininkis Kornas ir kikendamas atsigręžė į Josarjaną. Pamačius jo veide nepermaldaujamą priešiškumą ir nepasitikėjimą, paniekos gaidelės jo balse dar sustiprėjo. – Čia ir yra visa padėties esmė: pulkininkas Ketkartas nori tapti generolu, aš – pulkininku, todėl ir turim siųsti tave namo.

– Kodėl jis nori tapti generolu?

– Kodėl? Dėl tos pačios priežasties, dėl kurios aš noriu tapti pulkininku. Kas mums dar belieka? Juk mus jau nuo mokyklos suolo moko vadovautis aukštais siekiais. Generolas, žinoma, aukščiau už pulkininką, o pulkininkas – už papulkininkį. Štai mes abu ir vadovaujamės aukštais siekiais. Ir tai, Josarjanai, tau tik į naudą. Laiką tu pasirinkai puikiai – kaip suprantu, į mūsų siekius taip pat atsižvelgei viską skaičiuodamas.

– Nieko aš neskaičiavau! – atšovė Josarjanas.

– Dievaži, man patinka, kaip tu meluoji, – atsakė papulkininkis Kornas. – Argi nesididžiuosi, kai tavo vadas bus pakeltas į generolus, o tu žinosi tarnavęs dalinyje, kurio kiekvienas karys bus atlikęs daugiau kovinių skrydžių negu visų kitų dalinių kariai? Nejaugi nenori sulaukti daugiau raštiškų padėkų ir gal net pelnyti Karinių oro pajėgų medalį? Kur tavo kovinė dvasia? Nejaugi tu nenori prisidėti prie įspūdingų mūsų dalinio laimėjimų atlikdamas dar daugiau skrydžių? Tai paskutinė proga tau ištarti „taip“.

– Ne.

– Tokiu atveju tu nepalieki mums kitos išeities kaip... – be jokios pagiežos tarė papulkininkis Kornas.

– Kaip jam ne gėda?!

– ...parsiųsti tave namo. Tik padaryk mums porą paslaugų, ir...

– Kokių paslaugų? – karingai pertraukė jį Josarjanas, apimtas negeros nuojautos.

– Visiškų menkniekių. Tiesą sakant, siūlom tau labai dosnų

sandėrį. Mes duosim įsakymą parsiųsti tave į JAV – kaip mane gyvą matai – o tau mainais tereikės...

– Ko? Ką aš turėsiu padaryti?

– Mus pamėgti, – sukikenęs atsakė papulkininkis Kornas.

Josarjanas sumirksėjo.

– Jus pamėgti?

– Mus pamėgti.

– Jus pamėgti?!

– Taigi, – atsakė papulkininkis Kornas neapsakomai nudžiugintas neapsimestinės Josarjano nuostabos. – Pajusti mums simpatiją. Prisidėti prie mūsų. Tapti mūsų bičiuliu. Gražiai apie mus atsiliepti čia ir Amerikoje. Mes juk ne per daug prašom, ar ne?

– Jūs tenorit, kad jus mėgčiau – nieko daugiau?

– Nieko daugiau.

– Nieko daugiau?

– Rask širdyje krislelį šiltų jausmų mums – tik tiek.

Josarjanui kilo noras nusikvatoti, kai apstulbęs suprato, kad pulkininkas Kornas sako tiesą.

– Man nebus labai lengva, – nusišaipė jis.

– Kur kas lengviau, negu manai, – nė kiek nesutrikdytas kandžios Josarjano pastabos atšovė papulkininkis Kornas. – Pats nustebsi, kaip lengvai tau seksis su mumis bendrauti, kai tik įveiksi priešiškumą, – papulkininkis Kornas užsitraukė aukščiau laisvų, plačių kaip maišai kelnių juosmenį. Gilias juodas rieves, skiriančias kampuotą smakrą nuo žandų, vėl iškreipė pašaipi, smerkianti šypsena. – Mes padarysim tave, Josarjanai, finansiškai nepriklausomą. Pakelsim į majorus ir apdovanosim dar vienu medaliu. Kapitonas Flumas jau rengia įspūdingus pranešimus spaudai, kuriuose aprašoma, kokį narsų žygdarbį atlikai virš Feraros, kaip neregėtai tu atsidavęs savo daliniui ir su kokiu begaliniu pasiaukojimu atlieki kario pareigą. Beje, šios frazės – tikslios būsimųjų pranešimų citatos. Mes tave išaukštinsim ir parsiųsim namo kaip didvyrį, Pentagono parsikviestą tautiečių kovinei dvasiai stiprinti ir patriotizmui ugdyti. Gyvensi kaip milijonierius. Tave dievins kaip

įžymybę. Tavo garbei bus rengiami paradai, o tu sakysi kalbas ragindamas pirkti karines obligacijas. Kai tapsi mūsų draugužiu, tavęs laukia visiškai naujas prabangos pasaulis – argi tai nemalonu?

Josarjanas susigriebė įdėmiai besiklausąs taip įdomiai aiškinamų smulkmenų.

– Nemanau, kad noriu sakyti kalbas.

– Tada bala nematė tų kalbų. Svarbiausia – ką šneki žmonėms čia, – papulkininkis Kornas nebesišypsodamas palinko arčiau jo. – Grupės vyrai neturi sužinoti, jog siunčiam tave namo todėl, kad atsisakei skraidyti į kovines užduotis. Be to, generolas Suskingas ir generolas Šeiskopfas neturi suuosti apie trintį, kilusią tarp mūsų. Todėl mes ir tapsim tokiais gerais bičiuliais.

– Ką man sakyti vyrams, kai ims klausinėti, kodėl atsisakiau skraidyti?

– Sakyk jiems, kad tau kaip paslaptį pranešė, jog tave parsiunčia į JAV ir kad tu nenori rizikuoti gyvybe, kai ryt poryt turi grįžti į gimtinę. Dėl to kilęs menkutis nesutarimas su mumis, tavo bičiuliais.

– Jie patikės?

– Aišku, patikės, pamatę, kaip artimai mes susidraugavom, ir perskaitę spaudoje tavo liaupses man ir pulkininkui Ketkartui. Dėl vyrų nesijaudink. Juos lengvai suimsim į nagą, kai tu išskrisi. Jie gali pridaryti nemalonumų tik tol, kol tu čia. Kaip žmonės sako, viena nususėlė avis visą bandą užkrečia, – tyčia pašaipiai baigė papulkininkis Kornas. – Tiesą sakant, viskas gali baigtis tiesiog puikiai – tavo pavyzdys gali įkvėpti vyrus atlikti daugiau kovinių skrydžių.

– O jeigu aš, grįžęs į tėvynę, atskleisiu jūsų klastą?

– Po to, kai gausi iš mūsų medalį, majoro laipsnį ir gausybę pagyrų? Niekas tavim nepatikės, armijos vadovybė neleis tau to daryti, o tau pačiam būtų visai nenaudinga. Nepamiršk: tapsi saviškiu. Gyvensi kaip inkstas taukuose: mėgausies turtais, prabanga ir privilegijomis. Būtum kvailys visa tai prarasti vien dėl kažkokio dorovės principo, bet tu – ne kvailys. Tai

kaip – susitarėm?

– Nežinau.

– Jei nesutinki – karo lauko teismas.

– Eskadrilės vyrams aš iškrėsiu bjaurią kiaulystę, ar ne?

– Šlykščią, – maloniai pritarė papulkininkis Kornas; slapčia džiūgaudamas jis stebėjo Josarjaną ir kantriai laukė.

– Rupūs miltai! – sušuko Josarjanas. – Jeigu jie nebenori skraidyti – tegul imasi žygių, kaip padariau aš, ar ne?

– Žinoma, – pritarė papulkininkis Kornas.

– Kodėl aš turėčiau rizikuoti dėl jų savo gyvybe, ar ne?

– Tau nėra jokio reikalo rizikuoti dėl jų savo gyvybe, ar ne?

– Žinoma, nėra.

Josarjanas apsisprendė iškart.

– Sutarta! – pranešė jis džiugiai.

– Puiku, – kiek šalčiau, negu tikėjosi Josarjanas, atsakė papulkininkis Kornas ir, nusliuogęs nuo pulkininko Ketkarto stalo, atsistojo ant grindų. Ištraukęs į tarpukojį sulindusių kelnių klostes ir trumpikes, ištiesė Josarjanui glebią ranką. – Sveikas atvykęs į mūsų laivą!

– Ačiū, papulkininki. Aš...

– Vadink mane Blekiu, Džonai. Mes dabar bičiuliai.

– Gerai, Bleki. Mano draugai vadina mane Jo-jo. Bleki, aš...

– Jo draugai vadina jį Jo-jo, – pranešė pulkininkui Ketkartui papulkininkis Kornas. – Kodėl nepasveikinat Jo-jo padarius išmintingą ėjimą?

– Tu darai tikrai išmintingą ėjimą, Jo-jo, – energingai purtydamas nevikriai sugriebtą Josarjano ranką, pagyrė pulkininkas Ketkartas.

– Ačiū, pulkininke. Aš...

– Vadink jį Čaku, – tarė papulkininkis Kornas.

– Taigi – vadink mane Čaku, – nuoširdžiai, bet tarsi susidrovėjęs nusijuokė pulkininkas Ketkartas. – Mes visi dabar bičiuliai.

– Gerai, Čakai.

– Išeina šypsodamiesi, – tarė papulkininkis Kornas. Jis uždėjo rankas jiems ant pečių, ir visi trys pasuko prie durų.

– Užsuk pas mus kada dieną vakarienės, Jo-jo, – svetingai pakvietė pulkininkas Ketkartas. – Gal šįvakar? Grupės valgykloje.

– Mielai, sere.

– Čakai, – priekaištingai pataisė pulkininkas Kornas.

– Atsiprašau, Bleki – Čakai. Negaliu priprasti.

– Nieko baisaus, drauguži.

– Viskas gerai, drauguži.

– Ačiū, drauguži.

– Nėr už ką, drauguži.

– Iki pasimatymo, drauguži.

Josarjanas atsisveikindamas pamojo naujiesiems bičiuliams ir išėjęs į koridorių vos neuždainavo, kai tik liko vienas. Jis laisvas ir keliauja namo. Jo maištas nusisekė: pavojus jam nebegresia, ir jis nesigėdydamas visiems gali žiūrėti į akis. Smagiai, pakiliai nusiteikęs pasuko prie laiptų. Jam atidavė pagarbą eilinis žaliu kombinezonu. Josarjanas pasisveikindamas kilstelėjo ranką ir smalsiai nužvelgė kareivuką – jis pasirodė pažįstamas, bet kažkaip keistai pasikeitęs. Tą akimirką eilinis žaliu kombinezonu staiga virto Neitlio kekše ir virtuviniu peiliu kaulinėmis kriaunomis dūrė į šoną po pakelta ranka. Josarjanas suspigęs susmuko ant grindų ir siaubo apimtas užsimerkė pamatęs, kad mergina užsimojo dar kartą durti. Jis jau buvo praradęs sąmonę, kai papulkininkis Kornas ir pulkininkas Ketkartas išlėkę iš kabineto ją išgąsdino ir taip išgelbėjo jam gyvybę.

41

Sniegdenas

– Pjauk, – tarė gydytojas.

– Tu pjauk, – atsakė kitas.

– Jokių pjaustymų! – pareiškė Josarjanas. Liežuvis buvo kažkoks apsivėlęs ir nenorėjo jo klausyti.

– Žiūrėk, kas kiša savo trigrašį, – nusišaipė vienas iš gydytojų. – Atsirado mat gudruolis. Tai operuosim ar ne?

– Jam nereikia operacijos, – priešinosi antrasis. – Žaizda menkutė. Mums tik reikia sustabdyti kraujavimą, išvalyti žaizdelę ir sukabinti keliom siūlėm.

– Bet aš lig šiol dar neturėjau progos ką nors operuoti. Kuris čia skalpelis – šitas?

– Ne, skalpelis anas. Gerai, jeigu jau susiruošei – operuok. Pirmiausia įpjauk.

– Štai taip?

– Ne čia, mulki!

– Jokių įpjovimų! – pro sąmonę aptemdžiusią ūkaną suvokęs, kad du nepažįstamieji pasirengę pradėti jį pjaustyti, paprieštaravo Josarjanas.

– Žiūrėk, kas kiša savo trigrašį, – kandžiai atšovė pirmasis gydytojas. – Jis ruošiasi visą laiką šitaip plepėti, kol jį operuosiu?

– Negalit jo operuoti, kol aš neužregistravau, – pareiškė kažkoks raštininkas.

– Negali jo registruoti, kol aš nepatikrinau, kas jis per paukštis, – pareiškė storas, šiurkštus pulkininkas prisikišęs prie pat Josarjano didžiuliu rausvu ūsuotu veidu, nuo kurio lyg kokios keptuvės dugno tvoskė svilinantis karštis. – Kur tu gimei?

Storasis, šiurkštusis pulkininkas priminė Josarjanui storą, šiurkštų pulkininką, kuris tardė kapelioną ir pripažino kaltu. Josarjanas žvelgė į jį tartum pro miglą. Orą šleikščiai saldino sodrūs formalino ir spirito kvapai.

– Mūšio lauke, – atsakė jis.

– Ne, ne. Iš kokios valstijos tu kilęs?

– Aš kilęs ne iš valstietijos, o iš darbininkijos.

– Ne, ne, tu nesupranti.

– Leiskit man su juo pasikalbėti, – paprašė pailgaveidis aštrių bruožų vyras piktomis įkritusiomis akimis ir siauromis, rūsčiomis lūpomis. – Gal tariesi esąs gudrutis ar kokį velnią? – paklausė jis Josarjano.

– Jis kliedi, – paaiškino vienas iš gydytojų. – Gal leiskit mums parsivežti jį į tvarstyklą ir juo pasirūpinti?

– Jeigu kliedi – tegul lieka čia. Jis gali išduoti ką nors, įrodančio jo kaltę.

– Bet jis vis dar smarkiai kraujuoja – nejaugi nematot? Net gali mirti.

– Na ir gerai!

– Taip tam šunsnukiui ir reikia, – pareiškė storasis šiurkštusis pulkininkas. – Na, gerai, Džonai, kalbėk. Mes norim sužinoti tiesą.

– Visi vadina mane Jo-jo.

– Norim, kad mums padėtum, Jo-jo. Mes tavo draugai, todėl norim, kad mumis pasitikėtum. Atėjom čia tau padėti. Nepadarysim tau nieko bloga.

– Sugrūskim kumščius į žaizdą ir pamykim – prašneks kaip didelis, – pasiūlė pailgaveidis.

Josarjanas užsimerkė vildamasis, kad jie pamanys jį praradus sąmonę.

– Jis nualpo, – išgirdo vieno iš gydytojų balsą. – Ar negalėtume juo pasirūpinti, kol nevėlu? Jis tikrai gali mirti.

– Na gerai. Pasiimkit jį. Tikiuosi, kad tas šunsnukis vis dėlto nukratys kojas.

– Negalit jo gydyti, kol aš neužregistravau, – pareiškė raštininkas.

Josarjanas užsimerkęs vaidino mirusį, kol raštininkas jį registravo pašnarinęs kažkokius popierius. Tada jį iš lėto išvežė į kažkokį tvankų, tamsų kambarį su palubėje plieskiančiais prožektoriais; čia dar smarkiau trenkė formalinu ir salsvu spiritu. Nuo to skvarbaus dvoko jis maloniai apgirto. Užuodė dar ir eterio kvapą, išgirdo skimbčiojant stiklą. Mintyse savanaudiškai kikendamas klausėsi kimaus gydytojų kvėpavimo. Tiesiog netvėrė džiaugsmu, jog jie patikėjo jo apgaule ir nežinojo, kad jis jų klausosi. Padėtis atrodė labai kvaila, kol išgirdo vieną iš daktarų sakant:

– Kaip tu manai – ar gelbėti jam gyvybę? Jie gali ant mūsų įsiusti, jeigu jis liks gyvas.

– Operuokim, – pasiūlė kitas. – Prapjaukim ir kartą visiems laikams išsiaiškinkim, kas ten darosi. Jis nuolat skundžiasi kepenimis. Šitoj rentgeno nuotraukoj jos išties atrodo labai mažos.

– Čia jo kasa, avigalvi. Kepenys štai kur.

– Nė velnio. Čia širdis. Lažinuosi iš dešimties centų, kad kepenys štai čia. Atliksiu operaciją ir įsitikinsim. Ar reikėtų pirma nusimazgoti rankas?

– Jokių operacijų! – pareiškė Josarjanas atsimerkdamas ir mėgindamas sėstis.

– Žiūrėk, kas kiša savo trigrašį, – pasipiktino vienas iš gydytojų. – Kaip užčiaupti jam kakarinę?

– Galim padaryti jam bendrąją narkozę – štai eteris.

– Jokių bendrųjų narkozių! – pareiškė Josarjanas.

– Žiūrėk, kas kiša savo trigrašį, – atsakė vienas iš daktarų.

– Padarykim jam bendrąją narkozę – jis neteks sąmonės, o tada galėsim daryti su juo ką norim.

Juodu padarė Josarjanui anesteziją, ir jis prarado sąmonę. Atsibudo troškulio kamuojamas eterio garuose skendinčioje vienvietėje palatoje. Atsisėdęs ant kėdės prie lovos ramiai laukė papulkininkis Kornas, apsivilkęs apsmukusiais pilkai žalsvais marškiniais ir tokiomis pat kelnėmis. Rudame senokai neskustame veide švietė lipšni, flegmatiška šypsena; abiem delnais jis švelniai tapšnojo plikės briaunas. Josarjanui prasimer-

kus, jis kikendamas prie jo palinko ir kuo draugiškiausiai patikino, kad jų susitarimas tebegaliojąs – jei tik Josarjanas liksiąs gyvas. Josarjanas apsivėmė. Išgirdęs pirmąjį žiaukteléjimą, papulkininkis Kornas pašoko ir pasišlykštėjęs išlėkė pro duris. Prieš vėl nugrimztant į dusinantį svaigulį, Josarjanui dar dingtelėjo, kad žmonės ne veltui sako: nėr to blogo, kas neišeitų į gera.

Po kurio laiko ranka aštriais nagais šiurkščiai papurčiusi jį pažadino. Pasivertęs ant šono ir prasimerkęs pamatė nepažįstamą nedoro veido vyriškį. Paniekinamai papūtęs lūpas jis pasigyrė:

– Mes sučiupom tavo draugelį, bičiuli. Tavo draugelis įkliuvo.

Josarjaną išpylė šaltas prakaitas, ir jis neteko sąmonės.

– Koks mano draugelis? – paklausė jis pamatęs, kad papulkininkio Korno vietoj sėdi kapelionas.

– Gal aš? – atsakė kapelionas.

Bet Josarjanas jo neišgirdęs užsimerkė. Kažkas davė jam atsigerti vandens ir pirštų galiukais nuėjo nuo lovos. Josarjanas užmigo ir atsibudęs jautėsi kuo puikiausiai, kol pasisukęs nusišypsoti kapelionui jo vietoj pamatė Arfį. Kai Arfis sukikenęs paklausė, kaip jis jaučiasi, Josarjanas nevalingai sudejavo, jo veidą iškreipė baisus susierzinimas. Josarjano paklaustas, kodėl jis ne kalėjime, Arfis suglumo. Josarjanas užsimerkė, šitaip bandydamas išprašyti Arfį iš palatos. Kai vėl prasimerkė, vietoj Arfio pamatė kapelioną. Išvydęs žvalią jo šypseną, Josarjanas nusijuokė ir paklausė, ko, velniai griebtų, jis taip džiaugiasi.

– Džiaugiuosi dėl tavęs, – smagiu balsu atvirai atsakė susijaudinęs dvasininkas. – Grupės štabe girdėjau kalbant, kad tave labai sunkiai sužeidė, ir kad jeigu išgyvensi, tave parsiųs namo. Papulkininkis Kornas sakė, kad tavo būklė kritiška, bet ką tik iš vieno daktaro sužinojau, kad žaizda visai menkutė ir kad ryt poryt tave tikriausiai išrašys. Pavojus tavo gyvybei negresia. Tai visai neblogai.

Josarjanas išklausė kapeliono naujienas su neapsakomu palengvėjimu.

– Tai gerai.

– Taip, – patvirtino kapelionas iš šelmiško pasitenkinimo raustančiais skruostais, – taip, tai gerai.

Josarjanas nusijuokė, prisiminęs pirmąjį pašnekesį su kapelionu.

– Pirmą kartą mudu susitikom ligoninėj, o dabar aš ir vėl ligoninėj. Pastaruoju metu mes tik ir matomės ligoninėj. Kodėl nesirodot?

– Daug meldžiuosi, – gūžtelėjęs pečiais prisipažino kapelionas. – Beveik nekišu nosies iš savo palapinės ir kai tik seržantas Vitkombas kur nors išvažiuoja, imu melstis. Nenoriu, kad jis mane užkluptų.

– Ar maldos padeda?

– Melsdamasis užmirštu savo bėdas, – vėl patraukęs pečiais atsakė kapelionas. – Be to, laikas greičiau bėga.

– Vadinasi, melstis į naudą, ar ne?

– Taip, – noriai pritarė kapelionas, tartum ta mintis anksčiau nebūtų atėjusi jam į galvą, – turbūt į naudą.

Jis pasilenkė ir tarsi sutrikęs rūpestingai paklausė:

– Josarjanai, ar negalėčiau kuo nors padėti, kol čia guli? Gal ką nors atnešti?

– Tarkim, žaislų, saldainių ar kramtomosios gumos? – linksmai pašiepė jį Josarjanas.

Kapelionas vėl išraudo ir droviai šyptelėjęs labai pagarbiai tarė:

– Gal knygų ar dar ko. Labai norėčiau kaip nors padaryti tave laimingą. Mes nepaprastai tavim didžiuojamės, Josarjanai.

– Didžiuojatės?

– Žinoma. Už tai, kad rizikuodamas gyvybe sukliudei nacistų žudikui. Labai kilniai pasielgei.

– Kokiam nacistų žudikui?

– Tam, kuris prasmuko į Pjanosą ketindamas nužudyti pulkininką Ketkartą ir papulkininkį Korną. O tu juos išgelbėjai. Jis galėjo mirtinai tave subadyti, kai judu susigrūmėt laiptų aikštelėje. Tau pasisekė, kad likai gyvas.

Supratęs, apie ką tas kalba, Josarjanas kandžiai šnirpštelėjo.
– Ten buvo visai ne nacistų žudikas.
– Negali būti! Papulkininkis Kornas mums viską papasakojo.
– Ten buvo Neitlio mergina ir ji norėjo nudėti mane, o ne pulkininką Ketkartą ir papulkininkį Korną. Ji bando mane nugalabyti dar nuo tada, kai pranešiau jai apie Neitlio mirtį.
– Negali būti! – neslėpdamas apmaudo prieštaravo sutrikęs kapelionas. – Pulkininkas Ketkartas ir papulkininkis Kornas matė jį nubėgantį. Oficialiame raporte teigiama, kad tu išgelbėjai juos nuo nacistų žudiko.
– Netikėkit tuo oficialiu raportu, – santūriai patarė Josarjanas. – Jis numatytas sandėryje.
– Kokiam sandėryje?
– Sandėryje, kurį sudariau su pulkininku Ketkartu ir papulkininkiu Kornu. Jie parsiunčia mane namo kaip narsuolį didvyrį su sąlyga, kad aš visiems gražiai apie juos atsiliepsiu ir niekad nekritikuosiu už tai, jog verčia kitus atlikti kur kas daugiau kovinių skrydžių negu kitų aviacijos grupių vadai.
Kapelionas pasibaisėjęs kilstelėjo nuo kėdės, apimtas karingo nerimo.
– Bet juk tai siaubinga! Tai gėdingas, skandalingas sandėris!
– Šlykštus, – tik patį viršugalvį padėjęs ant pagalvės mediniu veidu spoksodamas į lubas patikslino Josarjanas. – Regis, mes sutarėm dėl žodžio „šlykštus“.
– Tai kaip tu galėjai sutikti?
– Turėjau rinktis: arba sutinku, arba mane atiduoda karo lauko teismui.
– Varge! – sušuko gailesčio graužiamas kapelionas ir delnu prisidengęs burną prislėgtas susmuko ant kėdės. – Nereikėjo tau priekaištauti.
– Mane būtų uždarę kalėjime su visokių nusikaltėlių šutve.
– Be abejo. Elkis taip, kaip manai esant tinkama, – kapelionas linktelėjo, tarsi mintyse išsprendęs ginčą, ir susigėdęs nutilo.
– Nesijaudinkit, – po ilgokos pauzės graudžiai nusijuokęs atsakė Josarjanas. – Aš jų neklausysiu.

– Tu privalai, – įtikinėjo kapelionas ir susirūpinęs pasilenkė arčiau jo. – Tikrai privalai. Neturėjau teisės tave atkalbinėti. Neturėjau teisės tau priekaištauti.

– Jūs manęs neatkalbinėjot, – Josarjanas apsivertė ant šono ir su karčia pašaipa papurtė galvą. – Viešpatie aukščiausiasis, kapelione – ar galit įsivaizduoti tokią baisią nuodėmę – išgelbėti gyvybę pulkininkui Ketkartui?! Ko ko, o tokio nusikaltimo savo byloj tikrai nenoriu turėti.

– Sakai, nevykdysi susitarimo? Tai ką darysi? – atsargiai vėl grįžo prie šios temos kapelionas. – Juk negali leistis įkišamas už grotų?

– Skraidysiu toliau. O gal iš tikrųjų dezertyruosiu ir leisiuos jų sugaunamas. Jie tikriausiai mane sugautų.

– Ir įgrūstų į kalėjimą. O į kalėjimą tau visai nereikia.

– Tuomet skraidysiu į kovines užduotis, kol baigsis karas. Vienas kitas iš mūsų juk turi likti gyvas.

– Bet tu gali žūti.

– Tuomet nebeskraidysiu.

– Tai ką darysi?

– Nežinau.

– Ar leisies parsiunčiamas namo?

– Nežinau. Ar lauke karšta? Čia labai šilta.

– Lauke labai šalta, – atsakė kapelionas.

– Žinot, – prisiminė Josarjanas, – nutiko labai keistas dalykas – o gal aš jį tik susapnavau. Man regis, prieš kurį laiką čia atėjo kažkoks nepažįstamasis ir pasakė sučiupęs mano draugelį. Įdomu, ar tai tik mano vaizduotės padarinys?

– Vargu bau, – atsakė kapelionas. – Tu pradėjai man apie jį pasakot, kai buvau užsukęs anksčiau.

– Vadinasi, jis iš tiesų taip kalbėjo. Jis sakė: „Mes sučiupom tavo draugelį, bičiuli. Tavo draugelis įkliuvo“. Tokio tūžmingo žmogaus kaip gyvas nesu matęs. Įdomu, kas tas mano draugelis?

– Esu linkęs manyti, kad aš, Josarjanai, – nuoširdžiai nusižeminęs atsakė kapelionas. – Mane jie tikrai sučiupo. Jie žino

mano numerį, nuolat seka ir daro su manim ką nori – jie taip sakė man per tardymą.

– Ne, kažin, ar jis turėjo galvoje jus, – nusprendė Josarjanas, – veikiau Neitlį ar Danbarą. Kurį nors žuvusįjį kare, tokį kaip Gudruteris, Oras, Dobsas, Vaikutis Sempsonas ar Makvotas.

Josarjanas išsigandęs aiktelėjo ir papurtė galvą.

– Ką tik supratau! – sušuko jis. – Visi mano draugeliai įkliuvo mirčiai į nagus, ar ne? Likom tik du – aš ir Alkanasis Džo.

Šiurpuliai perbėgo jam kūnu pamačius, kaip išbąla kapeliono veidas.

– Kas yra, kapelione?

– Alkanojo Džo nebėra.

– O Dieve – negali būti! Žuvo bombarduodamas?

– Mirė kažką susapnavęs. Ant jo veido rado katę.

– Vargšelis! – tarė Josarjanas ir įkniaubė veidą į petį, kad kapelionas nematytų jo ašarų. Lankytojas išėjo nė neatsisveikinęs. Josarjanas užvalgęs užmigo.

Vidurnaktį kažkas papurtęs jį pažadino. Prasimerkęs pamatė liesą žiaurių bruožų vyrą su ligonio chalatu ir pižama. Bjauriai išsiviepęs jis nusišaipė:

– Mes sučiupom tavo draugelį, bičiuli. Tavo draugelis įkliuvo.

– Ką, po velnių, čia tauški?! – persigandęs paklausė Josarjanas jausdamas, kaip apima panika.

– Sužinosi, bičiuli, sužinosi.

Josarjanas bandė viena ranka sugriebti kankintoją už gerklės, bet tas lengvai išsisuko ir šiurpiai juokdamasis išbėgo į koridorių. Josarjanas gulėjo tirtėdamas, išpiltas ledinio prakaito; širdis pasiutusiai daužėsi. Spėliojo, kas galėtų būti tas draugelis. Ligoninėje tvyrojo tamsa ir visiška tyla. Laikrodžio neturėjo, tad nežinojo, kelinta valanda. Žinojo, kad šiąnakt bluosto nesudės: lyg prie lovos prikaustytas kalinys turės kamuotis, kol sulauks iki amžinybės nusitęsiančios aušros. Šalčio diegliai, nusmelkę kojas, artėjo prie liemens. Šaldamas prisiminė Sniegdeną: tas niekad nebuvo jo draugelis, tik šiek tiek

pažįstamas vaikinas, kuris sunkiai sužeistas mirtinai šalo pro šoninę kulkosvaidžio angą srūvančių negailestingų geltonų saulės spindulių užlietu veidu, kai Josarjanas atšliaužė į lėktuvo galą, išgirdęs ausinėse Dobsą maldaujant padėti kulkosvaidininkui. Pamačius tą kraupų vaizdą, Josarjanui susuko širdį; siaubingai pasidygėjęs ir persigandęs jis stabtelėjo ir tik po kelių sekundžių keturiomis nurėpliojo prie kartoninės dėžės su pirmosios pagalbos vaistinėle. Sniegdenas tysojo ant grindų pražergęs kojas, vis dar prislėgtas dviejų liemenių – neperšaunamosios ir pripučiamosios – taip pat šalmo bei parašiuto. Šalia be gyvybės ženklų gulėjo nualpęs nedidukas antrasis kulkosvaidininkas. Žaizda, kurią pamatė Josarjanas, žiojėjo išorinėje Sniegdeno šlaunies pusėje; kaip jam pasirodė, joje būtų tilpęs visas futbolo kamuolys. Kraujo telkšojo tiek, kad negalėjai matyti, kur baigiasi permirkusio kombinezono skutai ir kur prasideda sumaitota mėsa.

Morfijaus vaistinėlėje Josarjanas nerado, taigi nuo skausmo Sniegdeną gelbėjo tik visus pojūčius nuslopinęs šokas. Dvylika vienkartinių švirkštų su morfijum buvo pavogti, o vietoj jų padėtas tvarkingas raštelis: „Viskas, kas naudinga M ir P įmonei, naudinga ir Tėvynei. Mailas Pusproteris". Josarjanas nusikeikė ant Mailo ir prikišo dvi aspirino tabletes prie papilkėjusių lūpų, bet Sniegdenas nesugebėjo net prasižioti. Tačiau prieš tai Josarjanas paskubomis suveržė šlaunį turniketu, nes pirmąsias akimirkas, kai galvoje siautėjo visiška maišalynė ir bijojo visiškai pakrikti, nesumojo, ką daugiau daryti – žinojo tik, kad turi negaišdamas sustabdyti kraujavimą. Sniegdenas netardamas nė žodžio nenuleido nuo jo akių. Jokia arterija nebuvo prakirsta, bet Josarjanas apsimetė, kad visos jo mintys dabar nukreiptos į turniketą – tiesą sakant, jį veržti jis gerai mokėjo. Taigi darbavosi dėdamasis įgudęs ir susikaupęs, jausdamas į save įsmeigtą blausų Sniegdeno žvilgsnį. Savitvardą atgavo dar nebaigęs veržti turniketo ir iškart jį šiek tiek atleido, kad sumažintų gangrenos riziką. Mintys dabar tapo aiškios, ir jis žinojo, ką reikia daryti toliau. Ėmė naršyti vaistinėlę žirklių.

– Man šalta, – tyliai tarė Sniegdenas. – Man šalta.

– Tu išgysi, vaiki, – šypsodamas patikino jį Josarjanas. – Matysi: išgysi.

– Man šalta, – vėl pasiskundė Sniegdenas laibu vaiko balseliu. – Man šalta.

– Nagi nagi, – tarė Josarjanas, nes nežinojo, ką dar sakyti. – Nagi nagi.

– Man šalta, – verkšleno Sniegdenas. – Man šalta.

– Nagi nagi. Nagi nagi.

Josarjanas išsigandęs ėmė skubėti. Galop radęs žirkles ėmė atsargiai kirpti Sniegdeno kombinezoną aukštai virš žaizdos, prie pat kirkšnies. Iškirpo storame gabardino audekle stačiakampį aplink žaizdą. Tuo metu mažasis kulkosvaidininkas atsipeikėjo, bet, pamatęs jį darbuojantis žirklėmis apie žaizdą, vėl nualpo. Sniegdenas pakreipė galvą ant šono, kad geriau jį matytų. Vangių jo akių gelmėje blankiai spingsėjo vilties kibirkštėlė. Sumišęs Josarjanas stengėsi išvengti jo žvilgsnio. Ėmė kirpti vidinę kombinezono siūlę. Iš prasižiojusios žaizdos – jam dingtelėjo, ar tas gleivėtas vamzdelis po storu kraupiai purpuriniu skysčio ir dilgsinčių, trūkčiojančių kažkokio keisto raumens skaidulų sluoksniu nėra kaulas – kraujas, lašantis kaip saulėkaitoje tirpstantys varvekliai, tik klampus ir raudonas, bemat krešėjo. Josarjanas perkirpo kombinezoną iki pat apačios ir praskėtęs paleido. Kiška šleptelėjo ant grindų atidengdama chaki spalvos trumpikes, kurios tarsi ištroškęs gyvas padaras siurbė kraujo gurvolius. Josarjanas pasibaisėjo išvydęs vaiduoklišką tarsi iš vaško nulipdytą Sniegdeno koją ir negyvėliškus garbanotus šviesius plonyčius it pūkas plaukelius ant keistai baltos blauzdos. Dabar pamatė, kad žaizda toli gražu ne apvali kaip futbolo kamuolys, o ilga ir plati kaip žmogaus ranka, bet tokia sudarkyta ir gili, kad negalėjai matyti, kas jos viduje. Sumaitoti raumenys trūkčiojo, tarsi jautiena ant mėsainio būtų atgijusi. Josarjanas išleido pratisą palengvėjimo atodūsį pamatęs, kad Sniegdeno žaizda ne mirtina. Kraujas jau krešėjo, tad tereikėjo šlaunį sutvarstyti ir neleisti sužeistajam judėti, kol lėktuvas nusileis. Josarjanas ra-

do vaistinėlėje keletą sulfanilamido pakelių. Sniegdenas suvirpėjo, kai Josarjanas švelniai prisiglaudęs pavertė ant šono.

– Užgavau?

– Man šalta, – verkšleno Sniegdenas. – Man šalta.

– Nagi nagi, – ramino Josarjanas. – Nagi nagi.

– Man šalta. Man šalta.

– Nagi nagi. Nagi nagi.

– Pradedu jausti skausmą! – staiga sušuko Sniegdenas ir gailiai susiraukė.

Josarjanas vėl karštligiškai pradėjo raustis vaistinėlėje morfijaus, bet terado Mailo raštelį ir buteliuką su aspirinu, tad padavė dvi tabletes Sniegdenui. Vandens neturėjo. Sniegdenas atsisakė vaistų vos pastebimai papurtęs galvą. Jo veidas buvo išbalęs ir pabrinkęs. Josarjanas nuėmė jam šalmą ir paguldė galvą ant grindų.

– Man šalta, – dejavo Sniegdenas pusiau užsimerkęs. – Man šalta.

Josarjanas ne juokais išsigando pamatęs, kad jo lūpų kampučiai mėlsta, nors lėktuve buvo labai šilta, ir pagalvojo, ar nevertėtų patraukti Sniegdeno parašiuto žiedą ir uždengti jį keliais nailono sluoksniais. Sniegdenas šyptelėjo ir šiek tiek pasisuko, kad Josarjanas galėtų pradėti barstyti žaizdą sulfanilamidu. Josarjanas kibo į darbą; pasitikėjimas savim ir viltis jam vėl grįžo. Lėktuvą smarkiai krestelėjo oro duobė, ir Josarjanas krūptelėjęs prisiminė palikęs parašiutą lėktuvo nosyje, bet grįžti jo dabar jis negalėjo. Jis bėrė kristalų pavidalo miltelius paketėlis po paketėlio, kol uždengė visą raudonį, paskui giliai, išgąstingai įkvėpė, sukandęs dantis sukaupė drąsą ir plika ranka sukišo nukarusius apdžiūvusius mėsgalius į žaizdą, paskui uždengė ją visą dideliu vatos tamponu ir lyg nudilgintas atitraukė ranką. Nervingai šyptelėjo: trumpas kankinantis išbandymas baigėsi. Sąlytis su negyvais audiniais buvo visai ne toks koktus, kaip tikėjosi, tad jis viena ar kita dingstimi vis čiupinėjo žaizdą, kad dar kartą įsitikintų savo drąsa.

Tuomet ėmė tvirtinti tamponą tvarsčiu. Pradėjęs sukti ritinėlį antrą kartą, pastebėjo skylutę dydžio sulig nedidele mo-

neta vidinėje šlaunies pusėje, pramuštą artilerijos sviedinio skeveldros – apskritą, susiraukšlėjusiais, pamėlusiais kraštais ir juodu viduriuku, kur užsidėjo kraujo plutelė. Josarjanas apibarstė ir ją sulfanilamidu, paskui tol vyniojo tvarstį aplink Sniegdeno koją, kol tas tvirtai prispaudė tamponą. Nukirpęs tvarstį žirklėmis, galą įplėšė per vidurį ir surišo tvarkingą mazgą. Jis žinojo gerai sutvarstęs žaizdą, tad didžiuodamasis atsilošė, nusišluostė nuo kaktos prakaitą ir nusišypsojo Sniegdenui staiga pajutęs jam draugiškumą.

– Man šalta, – dejavo Sniegdenas. – Man šalta.

– Tu išgysi, vaiki, – tikino Josarjanas guodžiamai tapšnodamas jam per ranką. – Žaizda nebekraujuoja, viskas gerai.

Sniegdenas vos vos papurtė galvą.

– Man šalta, – pakartojo jis; jo akys buvo blausios ir tuščios lyg neregio. – Man šalta.

– Nagi nagi, – vis labiau dvejodamas ir nerimaudamas guodė Josarjanas. – Nagi nagi. Netrukus nusileisim, ir tavim pasirūpins daktaras Danyka.

Bet Sniegdenas tebepurtė galvą ir vos pastebimu smakro judesiu rodė į savo pažastį. Josarjanas palinkęs įsižiūrėjo ir pamatė keistos spalvos dėmę, besiplečiančią ties šarvuotos liemenės prakarpa. Josarjanas pajuto, kaip širdis stabteli, paskui ima taip pašėlusiai daužytis, kad vos galėjo kvėpuoti. Sniegdenas buvo sužeistas po liemene. Josarjanas atplėšė spragtukus ir išgirdo paklaikusį savo balsą, kai Sniegdeno viduriai išvirto ant grindų į tižią krūvą. Delno pločio sviedinio skeveldra, pataikiusi į kitą pažastį, prarėžė jį skersai ir, pramušusi didžiulę skylę krūtinės ląstoje bei pilve, išvirto lauk su visais litrais Sniegdeno. Josarjanas dar kartą sukliko ir abiem rankomis užsidengė akis. Iš siaubo ėmė kalenti dantys. Prisivertė pažiūrėti dar kartą. Ir ko tik čia nėra, pamanė karčiai: kepenys, plaučiai, inkstai, šonkauliai, skrandis ir gabaliukai troškintų pomidorų, kuriuos Sniegdenas tądien valgė per pietus. Josarjanas baisiai nemėgo troškintų pomidorų. Jam apsvaigo galva ir jis ėmė vemti, susiėmęs už degte degančios gerklės. Antrasis kulkosvaidininkas atsipeikėjo, pamatė vemiantį Jo-

sarjaną ir vėl nualpo. Išsivėmęs suglebo – išsekęs nuo pastangų, skausmo ir nevilties. Baugščiai atsigręžė į Sniegdeną – tas dabar kvėpavo tyliau ir tankiau, o veidas per tą laiką dar labiau išbalo. Josarjanas nesumojo, kaip pradėti jį gelbėti.

– Man šalta, – verkšleno Sniegdenas. – Man šalta.

– Nagi nagi, – nesąmoningai niurnėjo Josarjanas, bet taip tyliai, kad niekas negalėjo jo išgirsti.

Josarjanui irgi buvo šalta, jis nesuvaldomai tirtėjo. Liūdnai žiūrint į niūrią paslaptį, kuria Sniegdenas subjaurojo grindis, kūnas ėjo pagaugais. Ką sakė Sniegdeno viduriai, lengvai galėjai suprasti. Žmogų sudaro medžiaga – štai kokia buvo Sniegdeno paslaptis. Išmesk jį pro langą, ir jis nukris. Padek, ir jis sudegs. Palaidok, ir supus – kaip ir kitokios šiukšlės. Kai dvasios nebelieka, žmogus virsta šiukšle. Štai apie ką bylojo Sniegdeno paslaptis. Pasiekęs brandą, lauk mirties.

– Man šalta, – kartojo Sniegdenas. – Man šalta.

– Nagi nagi, – guodė Josarjanas. – Nagi nagi.

Jis patraukė Sniegdeno parašiuto žiedą ir uždengė jo kūną balto nailono sluoksniais.

– Man šalta.

– Nagi nagi.

42

Josarjanas

– Pulkininkas Kornas sako, – lipšniai, pataikūniškai šypsodamas tarė Josarjanui majoras Denbis, – kad sandėris tebegalioja. Viskas klostosi puikiai.

– Anaiptol.

– Kuo puikiausiai, – geraširdiškai įtikinėjo majoras Denbis. – Tiesą sakant, netgi geriau, negu tikėtasi. Velniškai pasisekė, kad toji mergina tavęs vos nenuknekcino. Dabar sandėriui niekas nebesutrukdys.

– Su papulkininkiu Kornu jokių sandėrių aš nesudarinėju.

Optimizmas, kuriuo kunkuliavo majoras Denbis, akimirksniu išgaravo, ir jį išmušė prakaito burbulai.

– Betgi tu su juo jau susitaręs? – sunerimęs ir suglumęs paklausė jis. – Judu juk jau sudarėt sandėrį, ar ne?

– Aš jį nutraukiu.

– Betgi jūs jau sukirtot rankas, ar ne? Tu juk davei garbės žodį.

– Aš jį laužau.

– O varge! – dūsavo majoras Denbis bergždžiai šluostydamas rūpesčio išvagotą kaktą sulankstyta balta nosine. – Bet kodėl, Josarjanai? Jie juk siūlo tau labai gerą sandėrį.

– Tas sandėris sumautas, Denbi. Jis šlykštus.

– O varge! – krimtosi majoras Denbis ranka braukdamas tamsius, stangrius plaukus, iki pat trumpai kirptų garbanų galiukų persisunkusius prakaito. – O varge!

– Denbi, tas sandėris tau neatrodo bjaurus?

Majoras Denbis akimirką svarstė.

– Taip, ko gero, tu teisus, – nenoriai pripažino. Išvirtusiose

apvaliose jo akyse spindėjo baisaus nerimo kibirkštėlės. – Bet kodėl tu su juo sutikai, jei jis tau nepatiko?

– Šitaip pasielgiau silpnumo akimirką, – su niūria ironija šmaikštavo Josarjanas. – Bandžiau gelbėti savo gyvybę.

– O dabar nenori jos išgelbėti?

– Kaip tik todėl ir atsisakau toliau skraidyti.

– Tuomet leiskis jų parsiunčiamas namo, ir pavojus tau nebegrės.

– Tegul jie siunčia mane namo už tai, kad atlikau daugiau negu penkiasdešimt skrydžių, – niršo Josarjanas, – o ne todėl, kad ta mergina man įdūrė peiliu, ir ne todėl, kad virtau tokiu užsispyrusiu šunsnukiu.

Majoras Denbis papurtė galvą taip nuoširdžiai suirzęs, kad, rodės, net akiniai priekaištingai sužvilgo.

– Tada jiems tektų parsiųsti namo beveik visus vyrus, nes dauguma jau atlikę per penkiasdešimt skrydžių. Jeigu pulkininkas Ketkartas užprašytų tiek daug naujokų įgulų iš karto, vadovybė tikriausiai pradėtų tyrimą. Jis įkliuvo į savo paties spąstus.

– Tai jo bėda.

– Ne, ne, ne, Josarjanai, – susirūpinęs paprieštaravo majoras Denbis, – bėda tavo. Reikalas tas, kad jeigu nevykdysi sandėrio, jie kreipsis į karo lauko teismą, vos tik išeisi iš ligoninės.

Josarjanas patenkintas savim džiugiai nusijuokė.

– Papūsk tu man į nosį! Nė velnio jie nesikreips! Nemeluok man, Denbi, jie nė nemėgins.

– Kodėl? – paklausė majoras Denbis, net sumirksėjęs iš nuostabos.

– Todėl, kad per mane jie atsidūrė keblioje padėtyje. Jie surašė oficialų raportą, kad mane sužeidė nacistų žudikas, kėsinęsis į jų gyvybes. Jeigu po tokio įvykio jie bandytų atiduoti mane karo lauko teismui, atrodytų kaip paskutiniai kvailiai.

– Dieve brangus, Josarjanai! – sušuko majoras Denbis. – Jie surašė antrą oficialų raportą, kur teigia, neva tave sužeidusi niekuo nekalta mergina tau vykdant plataus masto juo-

dosios rinkos machinacijas, susijusias su sabotažo aktais ir karinių paslapčių pardavimu priešui.

Josarjanas baisiausiai nustebo ir nusivylė.

– Yra antras oficialus raportas?

– Josarjanai, jie gali prirašyti tiek oficialių raportų, kiek jiems reikia, ir pasirinkti tą, kuris parankiausias konkrečiu atveju – nejaugi nežinojai?

– Vaje vaje, – suniurnėjo Josarjanas. Jis taip nusiminė, kad net išbalo. – Vaje vaje.

Majoras Denbis palinko į priekį su geranoriško maitvanagio mina.

– Josarjanai, daryk tai, ką jie tau liepia, ir leiskis parsiunčiamas namo. Šitaip bus geriausia visiems.

– Geriausia Ketkartui, Kornui ir man, bet ne visiems.

– Visiems, – nenusileido majoras Denbis. – Išsispręs visa problema.

– Ar šitaip bus geriausia tiems grupės vyrams, kuriems teks toliau skraidyti į kovines užduotis?

Majoras Denbis krūptelėjo ir nesmagiai pasijutęs nusuko akis.

– Josarjanai, niekam nebus geriau, jei priversi pulkininką Ketkartą atiduoti tave karo lauko teismui, ir tas įrodys esant kaltą visais tau inkriminuojamais nusikaltimais. Tave ilgam pasodins į kalėjimą, ir visas gyvenimas nueis perniek.

Josarjanas klausėsi jo vis labiau susirūpinęs.

– Kokiais nusikaltimais mane apkaltins?

– Aplaidumu bombarduojant Ferarą, vadų neklausymu, atsisakymu gavus įsakymą susigrumti su priešu ir dezertyravimu.

Josarjanas susimąstė.

– Sakai, jie gali mane apkaltinti visais šitais dalykais? Betgi jie apdovanojo mane medaliu už Feraros bombardavimą – kaip jie dabar gali kaltinti mane aplaidumu?

– Arfis prisieks, kad judu su Makvotu melavote oficialiame raporte.

– Tas šunsnukis tikrai gali taip pasielgti!

– Be to, tave pripažins kaltu išžaginimu, plataus masto juodosios rinkos machinacijomis, sabotažo aktais ir karinių paslapčių pardavinėjimu priešui.

– Kaip jiems pavyks visa tai įrodyti? Kaip gyvas nieko tokio nedariau.

– Jie ras liudytojų, kurie prisieks, kad darei. O liudytojų jie gali rasti iki valios – tereikia įtikinti juos, kad tėvynei naudinga pūdyti tave už grotų. Tam tikra prasme tėvynei tai išties būtų naudinga.

– Nesuprantu kodėl? – paklausė Josarjanas ir neslėpdamas priešiškumo iš lėto atsisėdo, pasirėmęs viena alkūne.

Majoras Denbis atsilošė kiek toliau nuo jo ir vėl ėmė šluostytis kaktą.

– S...supranti J...josarjanai, – tarsi atsiprašinėdamas ėmė miknoti jis, – mes nepriartinsim p...pergalės apdrabstę purvais pulkininką Ketkartą ir papulkininkį Korną. Kalbėkim atvirai, Josarjanai: kad ir kokių būtų negerovių, mūsų grupė labai gerai užsirekomendavo. Jei tave atiduos karo lauko teismui ir pripažins nekaltu, kiti vyrai tikriausiai taip pat atsisakys vykdyti kovinius skrydžius. Pulkininkas Ketkartas užsitrauks nešlovę, o kovinė dalinio galia žlugs. Taigi šia prasme tėvynei tikrai būtų naudinga, jei tave pripažintų kaltu ir įkištų už grotų, nors tu ir nekaltas.

– Oi kaip maloniai moki kalbėt – tiesiog čiulbi kaip lakštingala! – su gaižiu apmaudu atšovė Josarjanas.

Majoras Denbis išraudo ir nesmagiai pasijutęs ėmė muistytis ant kėdės.

– Būk geras – nekaltink manęs, – susirūpinęs paprašė jis. – Juk žinai, kad aš čia niekuo dėtas. Aš tik stengiuosi bešališkai viską vertinti ir sugalvoti, kaip išsisukti iš labai keblios padėties.

– Ne dėl manęs joje atsidūrėm.

– Bet tu gali iš jos išgelbėti. O kas tau lieka – skraidyti tu juk nebenori.

– Aš galiu pabėgti.

– Pabėgti?

– Dezertyruoti. Duoti į padus. Spjauti į visą tą košę, kurią jie čia užvirė, ir nešti kudašių.

– Kur? – pasibaisėjo majoras Denbis. – Kur tu galėtum pabėgti?

– Kad ir į Romą – visai lengvai. Ten galėčiau pasislėpti.

– Ir gyventi nuolatinėj baimėj, kad jie tave ras? Ne, ne, ne, Josarjanai – šitoks poelgis būtų gėdingas ir pražūtingas. Bėgdamas nuo problemų, jų niekuomet neišspręsi. Prašau tavęs – tikėk manim. Aš tik stengiuosi tau padėti.

– Šitaip sakė tas gerasis detektyvas, grasinęs sugrūsti nykštį man į žaizdą, – pašaipiai atrėžė Josarjanas.

– Aš ne detektyvas! – iš pasipiktinimo majorui Denbiui vėl išraudo žandai. – Aš universiteto profesorius ir puikiai skiriu gėrį nuo blogio, todėl nebandyčiau tavęs apgaudinėti. Aš niekam niekada nemeluoju.

– O ką tu atsakysi, jeigu koks nors grupės karys paklaus apie šį mūsų pokalbį?

– Aš jam sumeluosiu.

Josarjanas pašaipiai nusijuokė, ir vis dar išraudęs majoras Denbis su palengvėjimu atsilošė ant kėdės nudžiugęs, kad dabar, kai Josarjano nuotaika pasitaisė, įtampa atslūgs. Josarjanas žvelgė į jį su santūriu gailesčiu, sumišusiu su panieka. Jis atsisėdo, atsirėmė į lovos galvūgalį, užsirūkė cigaretę ir kreivokai šypsodamas užjaučiamai įsispitrijo į siaubą, amžiams išvagojusį majoro Denbio veidą Avinjono bombardavimo dieną, kai generolas Šmiksonas įsakė išvesti jį į lauką ir sušaudyti. Josarjanas žinojo, kad tos išgąsčio raukšlės, panašios į gilius, juodus randus, nebeišnyks, ir jam pagailo mandagaus, doro pusamžio idealisto, lygiai kaip gailėjo daugybės žmonių, turinčių nedidelių trūkumų ir menkučių rūpesčių.

– Denbi, kaip gali dirbti su tokiais kaip Ketkartas ir Kornas? – kuo draugiškiau paklausė jis. – Nejaugi jie nesukelia tau pasidygėjimo?

Majorą Denbį, matyt, nustebino Josarjano klausimas.

– Dirbu su jais norėdamas padėti tėvynei, – iš jo balso galėjai suprasti, kad atsakymas turėjo būti akivaizdus. – Pulkinin-

kas Ketkartas ir papulkininkis Kornas – mano viršininkai, tad prie pergalės tegaliu prisidėti vykdydamas jų įsakymus. Dirbu su jais, nes tai mano pareiga. Be to, – pridūrė kur kas tyliau ir nudelbdamas akis, – aš romaus būdo.

– Tėvynei tavo pagalbos nebereikia, – be jokio priešiškumo patikino jį Josarjanas. – Taigi tu tik padedi jiedviem.

– Stengiuosi apie tai negalvoti, – atvirai prisipažino majoras Denbis. – Man labiausiai rūpi pagrindinis tikslas, todėl stengiuosi negalvoti, kad padedu jiems siekti karjeros. Apsimetu, kad jie man nieko nereiškia.

– Ir aš dėl to kenčiu, – susidėjęs ant krūtinės rankas užjaučiamai svarstė Josarjanas. – Vos tik išsirenku kokį idealą, visokie šeiskopfai, suskingai, kornai ir ketkartai būtinai turi įsiterpti tarp jo ir manęs, o tada idealas nublanksta.

– Stenkis apie juos negalvoti, – įtaigiai patarė majoras Denbis. – Ir nieku gyvu neleisk jiems iškraipyti tavo vertybių skalės. Idealai yra geri, tik apie žmones ne visuomet gali tai pasakyti. Stenkis neišleisti iš akių aukštų, kilnių dalykų.

Josarjanas skeptiškai papurtė galvą, išgirdęs šį patarimą.

– Kad ir kur žvelgčiau, nematau jokio dangaus su angelais ir šventaisiais – vien pasipelnyti trokštančius žmones. Matau, kaip jie stengiasi pralobti iš kiekvieno kilnaus polėkio, iš kiekvienos kito nelaimės.

– Privalai stengtis apie tai negalvoti, – nenusileido majoras Denbis. – O jeigu nepavyksta – nesikrimsk.

– Tiesą sakant, dėl to nesikremtu. Tiesiog man nemalonu, kad jie laiko mane mulkiu. Jie tariasi esą tokie protingi, o visus kitus laiko kvailio vietoje. Ir žinai, Denbi, man ką tik pirmą kartą dingtelėjo, kad jie, ko gero, teisūs.

– Privalai stengtis ir apie tai negalvoti, – įtikinėjo majoras Denbis. – Turi galvoti tik apie tėvynės gerovę ir žmogaus orumą.

– Kurgi ne.

– Aš rimtai, Josarjanai. Dabar – ne Pirmasis pasaulinis karas. Nė akimirką neužmiršk, kad kaunamės su agresoriais, kurie nepaliktų nei tavęs, nei manęs gyvo, jei laimėtų.

– Žinau, – piktai dėbčiodamas į pašnekovą atšovė staiga suirzęs Josarjanas. – Dėl Dievo meilės, Denbi, aš nusipelniau to medalio, kad ir kokiais sumetimais jį man davė. Ir, velniai griebtų, atlikau septyniasdešimt kovinių skrydžių. Neaiškink man, kad turiu kautis gelbėdamas tėvynę – aš jau kadai kaunuosi ją gelbėdamas. Dabar aš šiek tiek pakovosiu gelbėdamas savo kailį. Tėvynei pavojus nebegresia – tik man.

– Karas dar nesibaigė. Vokiečiai stumiasi Antverpeno link.

– Vokiečiai bus sutriuškinti už poros mėnesių, dar po kelių – japonai. Jeigu aš dabar padėsiu galvą, tai ne dėl tėvynės, o dėl Ketkarto ir Korno. Todėl aš neapibrėžtam laikui atiduodu savo bombų taikiklį. Nuo šiol rūpinuosi vien savim.

– Įsivaizduok, Josarjanai, kas būtų, jei visi taip galvotų, – su atlaidžia pranašiojo šypsena atsakė majoras Denbis.

– Tuomet būčiau paskutinis kvailys, jei galvočiau kitaip, ar ne? – nutaisęs pašaipią miną Josarjanas atsisėdo tiesiau. – Žinai, mane apėmė toks keistas jausmas, tarsi kartą jau būčiau dalyvavęs lygiai tokiam pokalbyje. Dabar suprantu kapelioną: jam nuolat atrodo, kad viską patiria du kartus.

– Kapelionas nori, kad leistumeis parsiunčiamas namo, – pastebėjo majoras Denbis.

– Tegul kapelionas susikišа savo norus į gerą vietą.

– Nederėtų šitaip, – atsiduso majoras Denbis ir nusivylęs apmaudžiai palingavo galvą. – Jis nuogąstauja, kad dėl jo atsisakei sandėrio.

– Visai ne dėl jo. Žinai, ką aš, ko gero, padarysiu? Liksiu gulėti čia, šioje ligoninės lovoje, ir vegetuosiu kaip kokia daržovė. O ką – aš sau vegetuosiu patogiai įsitaisęs, o sprendžia tegul kiti.

– Spręsti privalai, – nesutiko majoras Denbis. – Žmogui nedera gyventi kaip daržovei.

– Kodėl?

Majoro Denbio akių gelmėj netikėtai suspindo troškimo žiburėliai.

– Tikriausiai malonu gyventi kaip daržovei, – mąsliai nusileido jis.

– Bjauru, – atsakė Josarjanas.

– Ne, tikriausiai labai malonu: nekamuoja jokios abejonės, nejauti jokio aplinkinių spaudimo, – nenorėjo sutikti majoras Denbis. – Manau, kad man patiktų gyventi kaip daržovei ir nedaryti jokių svarbių sprendimų.

– Kokia daržove norėtum būti, Denbi?

– Ridiku ar agurku.

– Kokiu ridiku – karčiuoju ar paprastu?

– Aišku, paprastu.

– Tuomet tave išrautų pačiame gyvenimo gražume ir supjaustytų į mišrainę.

– Tada karčiuoju.

– Tuomet tave paliktų pūti lysvėje, kad patręštum paprastus ir jie geriau užderėtų.

– Tada nenoriu gyventi kaip daržovė, – susitaikęs su likimu liūdnai atsakė majoras Denbis.

– Denbi, ar tikrai turėčiau leistis parsiunčiamas namo? – šįsyk jau rimtai paklausė Josarjanas.

– Šitaip tu išsigelbėtum.

– Šitaip nustočiau buvęs savimi, Denbi – turėtum tai suprasti.

– Užtat gautum viską, ko trokšti.

– Aš nenoriu gauti visko, ko trokštu, – atšovė Josarjanas ir apimtas pykčio bei nevilties trenkė kumščiu per čiužinį. – Po paraliais, Denbi – mano draugai žuvo šiame kare! Aš negaliu dabar sudarinėti jokių sandėrių! Tos kalės smūgis peiliu man buvo neregėta laimė.

– Jeigu nenori sudarinėti sandėrių, vadinasi, mieliau sėstum į kalėjimą?

– O tu ar sutiktum parsiunčiamas namo?

– Žinoma! – įsitikinęs pareiškė majoras Denbis. – Tikriausiai, – netrukus pridūrė jau nebe taip tvirtai. – Taip, tavim dėtas, ko gero, sutikčiau, – ilgokai svarstęs nusprendė, bet pats liko nepatenkintas ir pasidygėjęs, tad be galo liūdnai papurtė galvą ir tarė: – Žinoma, sutikčiau parsiunčiamas namo! Bėda, kad esu niekingas bailys, todėl nesutikčiau būti tavo vietoje.

– O jeigu nebūtum bailys? – įsmeigęs įdėmų žvilgsnį paklausė Josarjanas. – Įsivaizduok, kad tau užtektų drąsos nepaklusti jų įsakymams – kas tada?

– Tada nesutikčiau parsiunčiamas namo! – apimtas neregėto džiaugsmo ir entuziazmo prisiekė majoras Denbis. – Ir tikrai nesileisčiau teisiamas karo lauko teismo.

– Ar toliau skraidytum į kovines užduotis?

– Žinoma, neskraidyčiau, nes tai reikštų visišką kapituliaciją. Be to, man grėstų pavojus žūti.

– Vadinasi, pabėgtum?

Majoras Denbis buvo kažką išdidžiai beatsakąs, bet vos spėjęs prasižioti, kvailai susičiaupė. Patylėjo, lyg jaustųsi nuvargęs, paskui numykė:

– Kaip suprantu, mano padėtis tuomet būtų beviltiška.

Jo kakta ir išvirtę akių obuoliai netrukus vėl nervingai sužvilgo. Sudėjęs ant kelių geibias rankas, jis sėdėjo vos kvėpuodamas, įsmeigęs į grindis akis, bylojančias apie susitaikymą su pralaimėjimu. Nuo lango krito tamsūs įkypi šešėliai. Josarjanas įdėmiai stebėjo lankytoją; abu nekrustelėjo, kai lauke išgirdo cypiant stabdomo automobilio padangas, o netrukus ligoninės laiptais bildant skubrius žingsnius.

– Ne, tavo padėtis nebūtų beviltiška, – lyg pajutęs lėtai plūstantį įkvėpimą tarė Josarjanas. – Mailas galėtų tau padėti. Jis galingesnis už pulkininką Ketkartą ir yra man už kai ką skolingas.

– Mailas susibičiuliavo su pulkininku Ketkartu, – papurtęs galvą bejausmiu balsu atsakė majoras Denbis. – Jis paskyrė pulkininką sindikato viceprezidentu ir pažadėjo jam po karo aukštas pareigas.

– Tada mums padės buvęs pirmosios klasės eilinis Vintergrynas! – nudžiugo Josarjanas. – Jis nekenčia vieno ir kito, tad ši žinia jį įsiutins.

Majoras Denbis vėl niūriai papurtė galvą.

– Mailas su buvusiu pirmosios klasės eiliniu Vintergrynu praėjusią savaitę sujungė verslus ir tapo M ir P įmonės bendravaldžiais.

– Vadinasi, mums nelieka jokios vilties?

– Jokios.

– Nė menkiausios prošvaistėlės?

– Nė menkiausios prošvaistėlės, – patvirtino majoras Denbis. Netrukus pakėlė akis ir ryžosi išsakyti šmėstelėjusią mintį: – Argi būtų ne smagu, jeigu jie mus pradingtų, kaip pradingo kitus – atsikratytume visos tos slegiančios naštos.

Josarjanui šis sumanymas nepatiko. Majoras Denbis liūdnai linktelėjęs jam pritarė ir vėl nudelbė akis. Juodu sėdėjo apleisti vilties, kol staiga koridoriuje sudundėjo žingsniai ir, rėkdamas visa gerkle, į palatą įsiveržė kapelionas pranešti sensacingos naujienos apie Orą. Naujojo lankytojo akyse žvilgėjo džiugaus susijaudinimo ašaros. Porą minučių jis padrikai kažką sapaliojo, o kai Josarjanas pagaliau suprato, šoko iš lovos.

– *Švedijoj?!* – suklykė jis.

– Oras! – sušuko kapelionas.

– *Oras?!* – suspigo Josarjanas.

– Švedijoj! – suriko kapelionas džiugiai kiknodamas galvą ir siautulingai striksėdamas po palatą su plačiausia šypsena. – Aš jums sakau: stebuklas! Tikrų tikriausias stebuklas! Aš vėl tikiu Dievą – kaip mane gyvą matot! Po tiekos savaičių jūroje bangos išmetė jį į krantą. Įvyko stebuklas!

– Nė velnio ne bangos! – pareiškė Josarjanas irgi imdamas šokinėti po kambarį ir kvatodamas šaukė sienoms, luboms, kapelionui ir majorui Denbiui: – Ne *bangos* išmetė jį į krantą Švedijoje – jis ten *nusiyrė*! Jis ten *nusiyrė*, kapelione, *nusiyrė*!

– Nusiyrė?

– Jis viską šitaip suplanavo! Jis norėjo nusigauti į Švediją ir nusigavo!

– Na ir kas, kad ne bangos išmetė? – vis taip pat džiugiai rėkė kapelionas. – Vis tiek tai stebuklas – žmogaus sumanumo ir ištvermės stebuklas. Žiūrėkit, kokį žygdarbį jis atliko!

Kapelionas abiem rankom susiėmė galvą ir net susirietęs ėmė kvatoti.

– Ar galit jį įsivaizduoti? – apstulbęs sušuko. – Ar galit

įsivaizduoti, kaip jis ta geltona valtele naktį kapanojasi per Gibraltaro sąsiaurį su tuo mažyčiu mėlynu irkliuku...

– Tempia iš paskos valą su masalu, iki pat Švedijos minta vien žaliomis menkėmis, kasdien po pietų verdasi arbatos...

– Matau jį taip aiškiai kaip jus! – vėl džiugiai sušuko kapelionas ir akimirką stabtelėjo atgauti kvapo. – Tai žmogaus atkaklumo stebuklas – kaip mane gyvą matot! Nuo šiol aš seksiu jo pavyzdžiu – niekuomet nenuleisiu rankų! Nenuleisiu, kad ir kaip sunku būtų!

– Jis žinojo, ką daro, kiekviename žingsnyje! – džiūgavo Josarjanas pergalingai iškėlęs kumščius, tartum tikėdamasis, kad juos sugniaužus ištrykš kažkokios amžinosios tiesos. Pasisuko į majorą Denbį.

– Denbi, mulki tu! Vilties vis dėlto yra – nejaugi nesupranti?! Gal net Gudruteris gyvas – slepiasi kažkur tam savo debesy ir laukia, kol bus nebepavojinga išlįsti.

– Ką jūs tauškiat? – sumišęs paklausė majoras Denbis. – Ką čia judu tauškiat?

– Atnešk man obuoliukų, Denbi. Ir kaštonų. Bėk, Denbi, atnešk man rojaus obuoliukų ir kaštonų, kol dar nevėlu. Pasiimk ir sau.

– Kaštonų? Rojaus obuoliukų? Kuriems galams?

– Kad galėtume užsikišti už žandų! – Josarjanas iškėlė į dangų rankas, visa savo poza rodydamas, kaip kremtasi. – Ak kodėl aš jo neklausiau?! Kodėl aš visiškai juo netikėjau?!

– Gal tau protas pasimaišė? – sunerimęs ir suglumęs paklausė majoras Denbis. – Josarjanai, gal malonėsi paaiškinti, ką čia paistai?

– Denbi, Oras viską šitaip ir suplanavo. Nejaugi nesupranti – jis nuo pat pradžių viską šitaip sumanė. Jis net tyčia leisdavosi vokiečių numušamas: treniravosi tūpti ant vandens. Jis repetavo per kiekvieną kovinį skrydį... O aš nenorėjau skristi kartu! Kodėl aš jo neklausiau?! Jis mane kviesdavo, o aš vis atsisakinėdavau. Denbi, atnešk man dar ir arkliškus dantis, sugedusį degalų purkštuvą ir kvailo naivuolio kaukę, kad niekas neįtartų turint bent krislelį proto – viso to man prireiks.

Ak, kodėl jo neklausiau?! Dabar suprantu, ką jis bandė man pasakyti. Aš net suprantu, kodėl ta mergina tvatijo jį per galvą bateliu.

– Kodėl? – bemat paklausė kapelionas.

Josarjanas apsisukęs kaip replėmis sugriebė jį už marškinių.

– Kapelione, padėkit man! Prašau jūsų – padėkit! Atneškit mano drabužius, kuo greičiau! Man jų tuoj pat reikės.

Kapelionas pašoko.

– Gerai, Josarjanai, atnešiu. Bet kur jie? Kaip aš juos paimsiu?

– Neškit mano uniformą, kapelione! Ji turi kur nors būti šioj ligoninėj. Jei kas nors bandys sukliudyti – prigrasinkit užvožti į marmūzę ar sumalti į miltus. Bent kartą gyvenime padarykit ką nors iki galo!

Kapelionas ryžtingai ištiesė pečius, atkišo į priekį smakrą.

– Nesijaudink, Josarjanai – aš gausiu tavo uniformą. Bet kodėl ta mergina mušė Orą bateliu per galvą? Prašau papasakoti.

– Nes jis jai už tai sumokėjo – štai kodėl! Bet ji per silpnai jį sužeidė, tad jam teko irtis į Švediją. Kapelione, raskit mano uniformą, kad galėčiau iš čia paspukti. Paprašykit seselės Antelos – jinai jums padės. Ji padarys viską, kad tik manęs atsikratytų.

– Kur susiruošei? – kapelionui išrūkus pro duris, išgąstingai paklausė majoras Denbis. – Ką ketini daryti?

– Ketinu nešti kudašių, – pranešė Josarjanas giedru, džiaugsmingu balsu, jau atsisegdamas pižamos švarko sagas.

– Oi ne! – sudejavo majoras Denbis ir ėmė karštligiškai tapšnoti delnais per prakaito išpiltus žandus. – Nepaspruksi. Kur tu gali bėgti? Kur gali nusigauti?

– Į Švediją.

– Į Švediją? – apstulbęs sukliko majoras Denbis. – Bėgsi į Švediją? Gal išprotėjai?!

– Orui pavyko tai padaryti.

– Ne, ne, ne, ne! – maldavo majoras Denbis. – Nereikia,

Josarjanai – nieku gyvu ten nenusigausi! Tu negali bėgti į Švediją. Net irkluoti nemoki.

– Bet aš galiu nusigauti į Romą, jeigu tik laikysi užčiauptą srėbtuvę, kai aš iš čia išnyksiu, ir duosi man progą įsitaisyti kokiam lėktuve zuikiu. Ar niekam neprasitarsi?

– Jie vis tiek tave sučiups, – neviltingai įtikinėjo majoras Denbis, – pargabens čia ir dar griežčiau nubaus.

– Šįsyk turės velnioniškai stengtis, kad mane sugautų.

– Jie velnioniškai ir stengsis. Net jeigu tavęs neras, koks gyvenimas tavęs laukia? Visuomet būsi vienišas. Niekas niekada tavęs neužsistos, tau visuomet grės išdavystės pavojus.

– Aš ir dabar taip gyvenu.

– Bet kaip tu gali lyg niekur nieko mesti savo pareigas, bėgti nuo jų? – prisispyrė majoras Denbis. – Toks poelgis būtų smerktinas – bailio poelgis.

Josarjanas nusijuokė su didžiausia panieka ir papurtė galvą.

– Aš nebėgu nuo savo pareigų. Pareiga man liepia bėgti. Nieko smerktina, jei žmogus gelbsti savo gyvybę. Juk žinai, kas yra bailiai, ar ne, Denbi? Tik ne mudu su Oru!

– Kapelione, būkit geras, atkalbėkit jį. Jis rengiasi dezertyruoti. Jis nori bėgti į Švediją.

– Puiku! – nudžiugo kapelionas ir išdidžiai metė ant lovos pagalvės užvalkalą, prigrūstą Josarjano drabužių. – Bėk į Švediją, Josarjanai, o aš liksiu čia ir grumsiuos. Taip, aš grumsiuos nenuleisdamas rankų. Erzinsiu ir uisiu pulkininką Ketkartą su papulkininkiu Kornu, kai tik juos pamatysiu. Aš jų nebebijau. Net imsiu kabinėtis prie generolo Šmiksono.

– Generolas Šmiksonas atleistas, – priminė Josarjanas užsitempdamas kelnes ir paskubomis kišdamas į jas marškinių skvernus. – Dabar pulkui vadovauja generolas Suskingas.

Ši žinia nė kiek neatšaldė kapeliono įkarščio.

– Tuomet imsiu kabinėtis prie generolo Suskingo ir net prie generolo Šeiskopfo. Ir žinai, ką dar padarysiu? Vos tik pamatysiu kapitoną Purvinsą, plosiu jam per nosį. Taip, sugurinsiu jam nosį daugybės žmonių akivaizdoje, kad jis negalėtų man atsilyginti.

– Gal judu pamišot? – piktinosi majoras Denbis, ir išvirtusios jo akys nuo susierzinimo ir pasibaisėjimo dabar baudėsi visai išlėkti iš akiduobių. – Gal jums abiem protas pasimaišė? Klausyk, Josarjanai...

– Stebuklas, kaip mane gyvą matot! – pareiškė kapelionas čiupdamas majorą Denbį per liemenį ir sukdamas jį po palatą, tarsi šoktų valsą. – Tikrų tikriausias stebuklas! Jeigu Oras gebėjo nusiirti iki Švedijos, vadinasi, aš galiu įveikti pulkininką Ketkartą ir papulkininkį Korną – svarbiausia tik nenuleisti rankų.

– Gal malonėsit užsičiaupti, kapelione? – mandagiai paprašė majoras Denbis išsivaduodamas iš jo glėbio ir tapšnodamas delnu per suprakaitavusią kaktą. Jis palinko prie Josarjano – tas jau avėsi batus.

– O pulkininkas...

– Man jis mažiausiai rūpi.

– Bet tokiu žingsniu...

– Tegul jie abu eina velniop!

– Bet tokiu žingsniu gali jiems netgi padėti, – neatlyžo majoras Denbis. – Ar apie tai pagalvojai?

– Tegul tie šunsnukiai klesti – man nė motais, nes aš niekuo negaliu jiems pakenkti, tik pridaryti gėdos pabėgdamas. Dabar manęs laukia pareiga, Denbi – turiu nusigauti į Švediją.

– Tau nepavyks. Tai neįmanoma. Pažiūrėk į žemėlapį ir suprasi, kad iš čia tenai nenusigausi.

– Rupūs miltai, Denbi, žemėlapį mačiau. Bet aš bent jau pamėginsiu. Romoje yra tokia mergaičiukė. Norėčiau ją išgelbėti, jei tik man pavyks ją rasti. Jei rasiu, pasiimsiu kartu į Švediją. Taigi mano paskatos ne grynai savanaudiškos.

– Elgiesi kaip visiškas beprotis. Sąžinė grauš tave visą gyvenimą.

– Na ir gerai, – nusijuokė Josarjanas. – Koks gyvenimas be sąžinės priekaištų, ar ne, kapelione?

– Vos tik susitiksiu kapitoną Purvinsą, liuobsiu per nosį, – džiūgavo kapelionas du kartus perskrosdamas orą kairiu kumščiu, trečią – nevikriu triuškinančiu smūgiu dešine. – Štai taip!

– O gėdos nebijai? – paklausė majoras Denbis.

– Kokios gėdos? Dabartinis mano gyvenimas gėdingesnis, – Josarjanas surišo antrą batą standžiu mazgu ir pašoko. – Na, Denbi, aš pasiruošęs. Tai kaip – laikysi liežuvį už dantų ir leisi man pasprukti kokiam lėktuve zuikiu?

Majoras Denbis tylomis žvelgė į Josarjaną ir keistai, liūdnai šypsojosi. Jis nebeprakaitavo ir atrodė visiškai nurimęs.

– Ką darytum, jei bandyčiau sulaikyti? – paklausė su gailia pašaipa. – Primuštum?

– Žinoma, ne, – įsižeidęs ir nustebęs atsakė Josarjanas. – Kodėl taip kalbi?

– Aš tave primušiu, – pasigyrė kapelionas ir, prišokęs prie pat majoro Denbio, ėmė boksuotis su nematomu varžovu. – Tave, kapitoną Purvinsą ir gal net kapralą Vitkombą. Kaip smagu būtų nebebijoti kapralo Vitkombo!

– Tai ar bandysi man sukliudyti? – įdėmiai žiūrėdamas į majorą Denbį paklausė Josarjanas.

Majoras Denbis žengtelėjo į šalį nuo kapeliono ir kurį laiką dar svyravo.

– Ne, žinoma, ne! – staiga sušuko ir ragindamas ėmė moti abiem rankom durų link. – Tikrai netrukdysiu! Eik, dėl Dievo meilės, tik greičiau! Tau reikia pinigų?

– Šiek tiek turiu.

– Imk dar, – netverdamas džiugiu jauduliu, majoras Denbis įspraudė Josarjanui storą pluoštą lirų ir abiem rankom sugriebė jo delną – ne tik norėdamas padrąsinti, bet ir suvaldyti savo drebančius pirštus. – Tikriausiai Švedijoje dabar labai malonu, – pavydžiai tarstelėjo. – Tokia išprususi tauta, tokios mielos merginos...

– Sudiev, Josarjanai, – sušuko kapelionas. – Ir linkiu sėkmės. Aš liksiu čia ir grumsiuos. Susitiksim karui pasibaigus.

– Iki pasimatymo, kapelione. Ačiū, Denbi.

– Kaip jautiesi, Josarjanai?

– Puikiai. Ne, man labai baisu.

– Tai gerai, – tarė majoras Denbis. – Vadinasi, tebesi gyvas. Žinok: smagybių tavęs laukia nedaug.

– Iki valios, – eidamas prie durų atšovė Josarjanas.

– Aš rimtai, Josarjanai. Visuomet turėsi būti budrus – jie iš kailio nersis, kad tave rastų – žemėje ar danguje.

– Visuomet ir būsiu budrus.

– Turėsi šokti kaip iš krintančio lėktuvo.

– Šoksiu.

– Šok! – sušuko majoras Denbis.

Josarjanas šoko pro duris. Čia jau tykojo Neitlio kekšė. Peilis vos per plauką jo nekliudė. Josarjanas leidosi į kojas.

Serija „Garsiausios XX a. pabaigos knygos“

- ✓ Peter Høeg „Panelės Smilos sniego jausmas“
- ✓ Jostein Gaarder „Sofijos pasaulis“
- ✓ Kerstin Ekman „Įvykiai prie vandenų“
- ✓ Umberto Eco „Fuko švytuoklė“
- ✓ Michael Ondaatje „Anglas ligonis“
- ✓ Einar Mar Guðmundsson „Visatos angelai“
- ✓ Robert Schneider „Miego brolis“
- ✓ Andréï Makine „Prancūziškas testamentas“
- ✓ Peter Høeg „Moteris ir beždžionė“
- ✓ Milan Kundera „Nemirtingumas“
- ✓ Nino Ricci „Šventųjų gyvenimai“
- ✓ Thomas Brussig „Herojai kaip ir mes“
- ✓ Andrzej Zaniewski „Žiurkinas“
- ✓ Gabriel García Márquez „Apie meilę ir kitus demonus“
- ✓ Michael Larsen „Netikrumas“
- ✓ Alessandro Baricco „Šilkas“
- ✓ Viktor Pelevin „Čiapajevas ir Pustota“
- ✓ Irvine Welsh „Traukinių žymėjimas“ (Trainspotting)
- ✓ Ute Ehrhardt „Geroms mergaitėms dangus, blogoms – viskas“
- ✓ Susanna Tamaro „Eik kur liepia širdis“
- ✓ Umberto Eco „Vakarykštės dienos sala“
- ✓ E. Annie Proulx „Akordeono nusikaltimai“
- ✓ Elfriede Jelinek „Geidulys“
- ✓ Zyranna Zateli „Grįžtantys su vilkų šviesa“
- ✓ Svava Jakobsdóttir „Gunlodos saga“
- ✓ Agneta Pleijel „Žiema Stokholme“
- ✓ Lydie Salvayre „Šmėklų draugija“
- ✓ Ute Ehrhardt „Kaip tapti bloga mergaite“
- ✓ Carl-Johan Vallgren „Lošėjo Rubašovo dokumentai“
- ✓ Michael Larsen „Gyvatė Sidnėjuje“
- ✓ Alina Fernández „Alina“
- ✓ Margaret Atwood „Greis“
- ✓ Ingrid Noll „Šaltas vakaro dvelksmas“
- ✓ Eva Wlodarek „Neliksiu nepastebėta“
- ✓ Catherine Clément „Teo kelionė“
- ✓ Connie Palmen „Dėsniai“

- ✓ Robert Schneider „Oreigė“
- ✓ Nikolaus Piper „Feliksas finansininkas“
- ✓ Lennart Hagerfors „Svajonė apie Ngongą“
- ✓ Arto Paasilinna „Zuikio metai“
- ✓ Judith Krantz „Tesės Kent brangenybės“
- ✓ Elizabeth Wurtzel „Prozaco karta“
- ✓ Marie-Claire Blais „Geismai“
- ✓ Ian McEwan „Amsterdamas“
- ✓ Ragnhild N. Grødal „Grobuonis!“
- ✓ Zoë Jenny „Žiedadulkių kambarys“
- ✓ Denis Guedj „Papūgos teorema“
- ✓ John O'Donohue „Anam ċara. Keltų pasaulio dvasinė išmintis“
- ✓ Jean-Pierre Vernant „Pasaulis, dievai, žmonės. Mitų interpretacijos“
- ✓ Philippe Delerm „Pirmas gurkšnis alaus ir kiti maži malonumai“
- ✓ Chuck Palahniuk „Kovos klubas“
- ✓ Carl Sagan „Demonų apsėstas pasaulis“
- ✓ Alessandro Baricco „Jūra vandenynas“
- ✓ Milan Kundera „Atsisveikinimo valsas“
- ✓ Umberto Eco „Rožės vardas“
- ✓ John Banville „Parodymų knyga“
- ✓ Michal Viewegh „Mergaičių auklėjimas Čekijoje“
- ✓ Pentii Lempiäinen „Skaičių simbolika“
- ✓ Milan Kundera „Juokingos meilės“
- ✓ Milan Kundera „Gyvenimas yra kitur“
- ✓ Dietrich Schwanitz „Vyrai“
- ✓ Finn Skårderud „Nerimas“
- ✓ John O'Donohue „Amžinybės atbalsiai“
- ✓ José Donoso „Tamsus nakties paukštis“
- ✓ Joseph Heller „22-oji išlyga“
- Karl Ove Knausgård „Anapus pasaulio“
- Frédéric Beigbeder „Meilė trunka trejus metus“
- Umberto Eco „Baudolinas“
- Milan Kundera „Lėtumas“
- Gilbert Sinoué „Dienos ir naktys“
- Milan Kundera „Pokštas“

Heller, Joseph
He-168 22-oji išlyga : romanas / Joseph Heller ; iš anglų kalbos vertė Vytautas Petrukaitis. – Vilnius : Tyto alba, 2002. – 543[5] p. – (Garsiausios XX a. pabaigos knygos)
ISBN 9986-16-240-8

Amerikiečių rašytojo J. Hellerio vyriškai santūrus romanas – apie amerikiečius saloje prie Italijos per Antrąjį pasaulinį karą. Jauni vyrai, patekę į karo mėsmalę, valdomi kvailų generolų ir karo įstatymų, kiekvienas savaip bando išgyventi. Autorius groteskiškai vaizduoja jų pastangas – juokas dažnai perauga į siaubą.

UDK 820(73)-3

Joseph HELLER

22-oji IŠLYGA

Romanas

Iš anglų kalbos vertė *Vytautas Petrukaitis*

Fotografas *Gintaras Janavičius*

Viršelio dailininkai *Daumantas Každailis, Ilona Kukenytė*

SL 1686. 2002 03 15. 24,32 apsk. l. l. Tiražas 3000 egz. Užsakymas 307
Išleido „Tyto alba“, J. Jasinskio 10, 2600 Vilnius
Spausdino AB „Vilspa“, Viršuliškių skg. 80, 2065 Vilnius

Amerikiečių dramaturgas ir prozininkas Josephas Helleris (g. 1923) išgarsėjo pirmuoju romanu „22-oji išlyga“ (*Catch-22*, 1961; filmas 1970), kuris įtvirtino juodojo humoro romano terminą ir sulaukė sekėjų (S. Shemo „Dievo namai“). Tai protesto romanas, satyriškai vaizduojantis karą ir modernios visuomenės jėgą, kuri, deja, labiausiai pasireiškia kaip biurokratija ar žmogaus dvasią naikinantis mechanizmas. Vėlesniuose romanuose ši idėja dar labiau akcentuojama, jie apibūdinami kaip absurdai, satyros, pasisakymai prieš karinį pramoninį kompleksą ir jo institucijas, kurios manipuliuoja žmonių likimais. Romanas „22-oji išlyga“ nepanašus į jokį kitą, jis turi racionalų, vyrišką užtaisą, jis juokingas ir žiaurus vienu metu. Veiksmo vieta – Amerikos kovinė eskadrilė menamoje bazėje prie Italijos, laikas – paskutiniai Antrojo pasaulinio karo mėnesiai, pagrindinis veikėjas – bombarduotojas kapitonas Josarjanas, paklaikęs ir įbaugintas, nes tūkstančiai žmonių, kurių jis nėra nė akyse regėjęs, siekia jį nužudyti. Šis romanas – XX a. mikrokosmas, kuris, bėgant laikui ir pasauliui toliau judant karų ir mirties trajektorija, įgyja naujos prasmės ir šiuolaikiškumo. Šią knygą galima skaityti tik kaip juodojo humoro komediją, bet jos esmė slypi giliau: tai moralinis konfliktas tarp sistemos su savomis taisyklėmis ir žmogiškumo, kuris aukojamas tos sistemos vardan.

„Galo buvo nematyti. Vienintelis galas, kurį matė Josarjanas, buvo jo paties...“

TYTO ALBA

www.tytoalba.lt